

BIJDRAGEN

TOT DE KENNIS VAN HET

MIDDEN MALEISCH

(BĔSĔMAHSCH EN SĔRAWAJSCH DIALECT)

DOOR

O. L. HELFRICH.

VERHANDELINGEN VAN HET BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

DEEL LIII.

BATAVIA
LANDSDRUKKERIJ
1904.

INLEIDING.

Een ruim vierjarig verblijf in de afdeeling *Manna* en *Pasoemah Oeloe Manna* (vulgo *Mannaq* en *Bĕsĕmah 'Oeloe Mannaq*) van de Residentie Bengkoelen, waar ik als controleur werkzaam was, stelde mij in de gelegenheid meer dan oppervlakkig kennis te maken met twee in *die afdeeling* gesproken dialecten der Maleische taal.

De resultaten daarvan werden reeds voor een deel neergelegd in het Tijdschrift van de Ind. Taal-, Land en Volkenkunde, deel XXXVII 1893 als »Bijdragen tot de Letterkunde van den Sĕrawajer en Bĕsĕmaher in de afdeeling Manna en P. O. Manna", en in het Tijdschrift van het Koninklijk Instituut 6e volgreeks deel I 1897 als »Sĕrawajsche en Bĕsĕmahsche spreekwoorden, spreekwijzen en raadsels"; de overige vruchten van mijn arbeid en studie zend ik thans als »Bijdragen tot de kennis van het Midden-Maleisch" in het licht.

Zij bestaan:

1e. uit eene woordenlijst, welke men evenals mijne Lampongsche-Hollandsche woordenlijst (¹) en mijne Maleische-Nederlandsche-Enganeesche woordenlijst (²) heeft te beschouwen als eene proeve;

Ofschoon de woorden naar de uitspraak zijn getranscribeerd, wijkt echter de transcriptie hier en in de schets van de gramatica (zie later) gevolgd eenigszins af van die in de reeds door mij gepubliceerde stukken.

Om ons slechts tot een paar voorbeelden te bepalen: in de woordenlijst: bi(j)'ăwaq, bĕdi(j)'ĕ, (ĕ)'mbaq, dĕ*gri*(j)'ăn, moe(w)'ărĕ boe(w)'amat (*S*) enz.; elders: bijawaq, bĕdijĕ, 'mbaq, dĕ*gr*ijan, moewarĕ, boe'amat (*S*) enz.

Tot rechtvaardiging diene, dat men die woorden nu eens hoort uitspreken als: bijawaq, bĕdijĕ, 'mbaq, moewarĕ, dan weder als: bi'awaq, bĕdi'ĕ, ĕmbaq, moearĕ; de meest voorkomende uitspraak is evenwel de eerst aangegevene.

Voor het omschrijven van de beteekenis der woorden heb ik hoofdzakelijk H. C. Klinkerts »Nieuw-Maleisch-Nederlandsch Zakwoordenboek" een enkelen keer ook de woordenboeken van Dr. Pijnappel en H. von de Wall geraadpleegd;

(¹) Opgenomen in de Verhandelingen van het Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen Deel XLV 1891.

(²) Als boven, deel XXXIV 1892.

2e. uit eenige gramaticale aanteekeningen, waarbij bijna uitsluitend Dr. J. J. de Hollander's »Handleiding bij de beoefening der Maleische Taal- en Letterkunde" op den voet is gevolgd en aangehaald.

Wat hier gegeven wordt beschouwe men ook wederom slechts als eene proeve of korte schets van de gramatica;

3e. uit eenige prozastukken de zoo geliefde »'andaj 'andaj"; goeritan (*B*), tjĕritaw of tjĕritaw'ăn (*S*)" en een paar »rĕdjongs" of minneliederen.

De »'andaj 'andaj Ringgan Sĕdajoe", hoewel slechts een brokstuk, heb ik vermeend niet in portefeuille te mogen houden, aangezien wij door het verhaal eenigermate kennis maken met de godsdienstbegrippen van den »Sĕrawajer"; al mijne pogingen om die »'andaj 'andaj" in zijn geheel te achterhalen bleven tot dusverre vruchteloos (1).

Op volledigheid en algeheele nauwkeurigheid wensch ik geen aanspraak te maken, alhoewel ik getracht heb daarnaar te streven.

Fouten en leemten zullen ongetwijfeld in het werk voorkomen; aan de taalgeleerden, ambtenaren en missionarissen de taak om ze te verbeteren en aan te vullen.

Het is ten slotte hier de plaats openlijk mijn dank te betuigen aan pastoor L. W. Jennissen voor de welwillendheid, waarmede hij mij steeds ter zijde stond bij het opsporen van de beteekenis van enkele woorden dan wel bij het nagaan of de door mij opgegeven beteekenis al dan niet de juiste was (2) en tevens in dankbare herinnering te brengen al de hulp, welke ik ook in deze heb mogen ondervinden van den te vroeg ontslapen en aan zijn werkkring onttrokken zoo kundigen miss. apost. J. P. N. van Meurs.

O. L. HELFRICH.

TANDJONG RADJA (Residentie Palembang) December 1899.

---

(1) Met het oog op de vele onverstaanbare woorden vooral in de Bĕsemasche »'andaj 'andaj" en de »rĕdjong" hebben wij ons niet aan eene vertaling daarvan gewaagd.

(2) Die woorden zijn gekenmerkt door een daarbij gevoegd (*J*).

WOORDENLIJST.

VERKLARING DER VERKORTINGEN EN TEEKENS.

1. *B;* Bĕsĕmahsch; *S;* Sĕrawajsch.
   Staat achter een woord geen *B* of *S*, dan beteekent het, dat het woord zoowel in het Bĕsĕmahsch als Sĕrawajsch dialect tehuis behoort.
2. *J* achter een woord, duidt aan, dat de beteekenis mij is opgegeven door pastoor Jennissen.
3. *?* beteekent achter een Nederlandsch woord twijfel aan de beteekenis, overigens of het woord wel juist is.

A.

'a b a n I, wolk, regenwolk; soorten van wolken zijn:

'a b a n 'a b a n g; 'idjoe; 'itam; koening; potih (*B*); poti'ăh (*S*); sisiq nagĕ (*B*) sisi'ăq nagaw (*S*).

II 'a b a n 'a b a n, hemel van biezenmat boven de slaapplaats van een klein kind.

'a b a n g; I oudere broeder of zuster (meer in de strandstreken in gebruik) II rood.

'a b ĕ (*B*), 'a b a w (*S*); gew. 'abĕ 'abĕ (*B*) 'abaw 'abaw (*S*); schemerdonker.

'a b i s; op, ten einde, gedaan, geheel en al, niet meer over; ngabiska(n), een einde met iets maken, opmaken, voltooien, afmaken.

'a b o e; asch, stof.

'a b o q (*B*), 'a b o'ă q (*S*); stof, inz. in graan enz.; molm.

'a d a k a n; titel, eerenaam, bijnaam; 'adakan gĕlaq'ăn, spotnaam.

'a d a n; bloemtros, bloemstengel.

'a d a n g; ngadang, in hinderlaag liggen, op weg afwachten van iemand; ngadangdjadi, tegengaan van een huwelijk; pĕngadang; plaats, waar men opwacht; hinderlaag; pĕngadang moe(w)'atan, de rechtopstaande houten aan het voor- en achtereinde van den binnenkant der zijden van eene buffelkar; het rechtopstaand tusschenschot waardoor een gedeelte van het vooreinde der binnenruimte wordt afgesloten van eene sapikar of van een »pĕlangkin sapi" (zie dit woord); de »pĕngadang moe(w)'atan" dient bij vrachtkarren bijna uitsluitend om het verschuiven van de vracht tegen te gaan.

'a d a p; voor, in tegenwoordigheid; ngadap; met de voorzijde naar iets toegekeerd; zich bevinden voor, staan voor of tegenover iets; iets voor zich hebben, gekeerd naar.

'a d a q; I niet zijn, niet aanwezig zijn, niet bestaan.

II tusschenwerpsel, bijv.: 'adaq ni(j)'ăn, poelĕ bĕkatĕ (*B*); [poelaw bĕkataw (*S*)], 'adaq... madaq; hetzij... hetzij niet (?).

'a d a s; matje van biezen (gĕgas; mĕsi(j)'ăng; poe*gro*n) vervaardigd, waarop padi te drogen wordt gelegd.

'a d a t; gewoonte; gebruik; wet en recht op gewoonte gegrond; voorvaderlijke instellingen; 'adat lĕmbagĕ (*B*), [lĕmbagaw (*S*)]; geijkte gewoonte.

'a d ĕ (*B*), 'adaw (*S*); zijn, aanwezig zijn, zich bevinden, bestaan; ngadĕka(n) (*B*) ngadawka(n) (*S*), doen zijn, verwezenlijken, tot stand brengen, scheppen; sĕpĕngadĕ (*B*). [sĕpĕngadaw (*S*)] bapaq; van één vader; sĕpĕngadĕ ni*n*iq (*B*), sĕpĕngadaw ni*n*i'ăq (*S*); van één grootvader enz.

'a d *i* q (*B*), 'ad*i*'ăq (*S*); alleen bekend in samenstellingen verbonden met »sanaq"; 'ad*i*q (*B*) ['ad*i*'ăq (*S*)] sanaq, doesongenooten; 'ad*i*q sanaq lawan bĕdoes*o*n (*B*), doesongenooten, die niet met elkander mogen huwen, aangezien zij tot denzelfden stam »soembaj" behooren; 'ad*i*q sanaq koelĕ dalam does*o*n (*B*), doesongenooten, die wel met elkander mogen huwen, aangezien zij tot verschillende »soembaj's" behooren.

'a d *i* n g, (ook verkort tot »d*i*ng"); jongere broeder of zuster; 'ad*i*ng bĕ*gr*'ad*i*ng, broeders en zusters zijn.

'a d j a j (*B*) gew. mĕroenggoh'adjaj; ook mĕroenggoh bĕt*o*ngkat 'adjaj, droevig neerzitten met de hand onder het hoofd.

'a d j a l; bepaalde tijd van iemands dood, iemands laatste uur.

'a d j a n g; schotel, bak; pĕngadjang (*B*) geschenk bestaande in »dod*o*l", »da'*i*ng", »loewĕ", »kasam matah" bij groote feesten aan de gasten gegeven bij het huiswaarts gaan.

'a d j a q; ngadjaq, aansporen, uitnoodigen, opwekken tot, aanmoedigen.

'a d j a r = tar*i*q (*B*).

'a d j a *g r*; leeren in het algemeen; bĕladja*gr*, leeren, studeeren van den leerling; ngadja*gr*, leeren, onderwijzen; ngadja*gr*'i, leeren, kastijden; ngadja*gr*ka(n), iets aan iemand leeren, ook laten leeren; koerang 'adja*gr*, lomp, onbeschoft, onbeschaafd, onbeleefd; pĕladja*gr*, leerling; pĕngadja*gr*, onderwijzer; pĕngadja*gr*an, onderwijs, leering, kastijding.

'a d j i; ngadji, lezen, leeren lezen inz. van den koran; kadji'ăn, de koran.

'a d j *o* n g; I ngadj*o*ng, bevelen, gelasten, laten doen; ngadj*o*ngka(n), iemand zenden; 'adj*o*ngan, zendeling, boodschapper. II 'adj*o*nglah, (het mal bĕrilah) laat.

'a d j *o* r = lĕkah.

'a d o e; I ngadoeka(n), eene klacht inbrengen, over iets klagen, aangifte doen van iets; pĕngadoe(w)'ăn, klacht, aangifte; II ngadoe'adoe, achterklappen, kwaadstoken.

'a d *o* h (*B*), 'ado'ăh (*S*); klacht, ook als uitroep gebruikt: och!

'a d *o* q (*B*), 'ado'ăq (*S*); ngad*o*q (*B*), ngado'ăq (*S*), twee vechthanen tegen elkander aanhitsen door ze, terwijl men ze vasthoudt, elkander te laten zien of pikken.

'a d *o* l = tĕmoe.

'a g a h; ngagah, in de oogen kijken om aan het lachen te maken, of om uit te dagen.

'a g a j; ngagaj, gelijkelijk verdeelen, gelijkelijk uitstrooien over eene oppervlakte.

'a g a n g; I onbeschoft, ruw van een gezegde, van woorden. II zie: sĕndjatĕ (*B*).

'a g a q; ngagaq, gissen, raden; (ĕ)'nd*i*q (*B*) [(ĕ)'nd*i*'ăq of (ĕ)'ndidaw (*S*)] tĕ*gr*agaq, niet te gissen; 'agaq 'agaq, naar gissing.

'a g a s; naam van eene kleine stekende vlieg.

'a g i = lagi.

'a g *i* h (*B*), 'ag*i*'äh (*S*); gedeelte, deel; ngag*i*h (*B*), ngag*i*'äh (*S*), deelen, ook verdeelen; bĕ*g*rag*i*h (*B*), bĕ*g*rag*i*'äh (*S*), verdeeld zijn.

'a g *o* n g; groot; 'ag*o*ng bĕsaq, gezegd van iemand die zeer rijk is; in de Sĕrawaj-strandstreken ook gezegd van den vloed, wanneer die op zijn hoogst is.

'a g *o* q (*B*), 'ago'äq (*S*); feest, inz. huwelijksfeest; ngag*o*q (*B*) ngago'äq (*S*), feest vieren inz. een huwelijksfeest geven, ook uithuwelijken; ngag*o*q (*B*) [ngago'äq (*S*)] bĕsaq, een huwelijksfeest geven, waarbij één of meer karbouwen wordt of worden geslacht.

'a h a d; Zondag.

'a j a m; hoen, kip, hen; 'ajam'ajaman, kinderspel; 'ajam baj, klokhen; 'ajam bĕlandja*gr* of 'ajam loep*o*t, haan (geen vechthaan zijnde); 'ajam bĕroegĕ (*B*) [beroegaw (*S*)] boschhaan; 'ajam bir*i*ng, haan, hen, met roodbruine veêren; 'ajam diwatĕ (*B*) [diwataw (*S*)] cicaden; 'ajam (ĕ)'mp*o*l, kip met gekortwiekte staartvederen, bij sterfgevallen door ieder der zusterskinderen „'anaq bĕlaj" van de overledene naar het sterfhuis gebracht, welke kip niet voor de fokkerij gebezigd mag worden, doch moet worden geslacht om als toespijs bij het maal te dienen, dat na de begrafenis aangeboden wordt aan hen, die van hunne deelneming in het sterfgeval hebben doen blijken; 'ajam kat*i*h (*B*) [kat*i*'äh (*S*)] krielkip; 'ajam koembang; haan, hen met zwarte veêren; 'ajam pĕnapakan of pĕngantat'ăn, kip als geschenk bij feesten gegeven; 'ajam pot*i*h (*B*) [pot*i*'äh (*S*)]; poetjat, kip met witte veeren; 'ajam pot*i*h (*B*) [pot*i*'äh (*S*)] koen*i*ng, kip met lichtgele veêren; 'ajam ragi tigĕ (*B*) [tigaw (*S*)] kip met witte, bruine en zwarte veêren; 'ajam roeng*o*q (*B*), collectieve benaming voor de toewĕ boedjang (*B*) en de 'inang toewĕ (*B*), (zie die woorden); 'ajam sab*o*ngan, vechthaan; 'ajam sĕmbĕl*i*han (*B*) [sĕmbĕl*i*'ăhan (*S*)] slachtkip; 'ajam til*o*l; schamaan; zie til*o*l.

'a j a n g (*B*) gew. 'ajang'ajang, losse geruchten.

'a j a q; ngajaq, zeven; ook het zijdelings heen en weer bewegen van een wan bij het rijstwannen; 'ajaq'ăn, ronde zeef om padi te ziften; 'ajaq'ăn, *gr*ĕb*o*q (*B*) [*gr*ĕbo'äq (*S*)], zeef om meel te ziften; 'ajaq'ăn dama*gr*, zeef om de damar voor de damarkaars te ziften.

'a j *i* q (*B*), 'aj*i*'äq (*S*) ('adj*i*'äq — Tallosch dialect —), water, vocht, nat; ook gebezigd als samenstellend woord voor sappen of vochten enz.; 'aj*i*q (*B*), ['aj*i*'äq (*S*)], gant*o*ng, het water dat aan de „gĕrgoq (*B*), gĕrgo'äq (*S*)" (zie dit woord) blijft hangen, nadat men den inhoud heeft uitgestort; 'aj*i*q (*B*) ['aj*i*'äq (*S*)] li(j)*ogr*, speeksel; 'aj*i*q matĕ (*B*), 'aj*i*'äq mataw (*S*), tranen; 'aj*i*q si*gr**i*h (*B*), 'ajiäq si*gr**i*'äh (*S*), sirihspog; aj*i*q (*B*) ['aj*i*'äq (*S*)] soembajang, het water, waarmede men voor het gebed de gebruikelijke wasschingen verricht; 'aj*i*q (*B*) ['aj*i*'äq (*S*)] tĕboe suikerrietsap.

'a j *o* n; ngaj*o*n, wiegen, slingeren; 'aj*o*nan wieg; bĕ'aj*o*n [ook: boe(w)'aj*o*n (*S*)], heen en weer slingeren, bengelen.

'a k a l; verstand, beleid, raad, middel, dat men beraamt, list, streek, ook bedrog; 'akalnjĕ (*B*), ['akal'ô (*S*)], mĕlil*i*t, gezegd van personen, op wier woorden geen staat te maken valt; 'akal'akal, e. s. v. raadsel.

'a k a p I = kĕlĕman; 'akap ka'*o*p (ook: 'a'*o*p) kĕlĕman pĕtjah, stikdonker;

II vroeg; als 'akap pagi of 'akap si(j)'ăng, vroeg in den morgen.

'a k a *g r*; wortel, kruipplant, slingerplant; 'aka*gr*: 'angas'angas; bak*i*l; bana*gr*, boeloe; boen*o*t; dĕdap*o*r; djangg*o*t kĕli; djitan (getal-

houdend); kantjong bĕroewaq; koewab 'oetan; lagraq (geneeskrachtige wortel); manggol; pakoe; pĕlawi; pisang; grĕgrĕsam; sĕbasaw, simbagr koebong; soejĕ (*B*), soejaw (*S*); tĕlogr; tĕmpĕringat; tjigriq'ăn.

'a k i q (*B*), 'aki'ăq (*S*), alleen bekend in de samenstelling: batoe 'akiq (*B*), ['aki'ăq (*S*)], kornalijn, karnéool.

'a k o e; ik; ngakoe, belijden, bekennen, zich tot iets verbinden, borg blijven, voor instaan, beweren, erkennen als het zijne.

'a k o q (*B*), 'ako'ăq (*S*): ngakoq (*B*), ngako'ăq (*S*) = ngakoe; zie 'akoe.

'a l a m I wereld; 'alam boembang, wereld (alleen in »rĕdjongs" voorkomende;

II 'alam kĕdoewĕ (*B*), [kĕdoewaw (*S*)], nette uitdrukking voor »grimbit" (zie dit woord);

III vlagjes van katoen bij »kĕndoeri's" (zie dit woord) aan bamboestaken gehangen.

'a l a m a t; kenteeken, kenmerk, herkenningsteeken; 'alamat soerat, adres van een brief.

'a l a m k a r i, e. s. v. stof.

'a l a p, fraai, kostbaar.

'a l a s; onderlaag, onderstel, voetstuk, bekleeding in iets of onder iets; 'alasan, wat tot »'alas" dient inz. een »ka'in", »'oepih (*B*), 'oepi'ăh (*S*)", (zie die woorden) op den schouder gelegd, wanneer men daarop wil dragen.

'a l a w; ook: ngalawka(n), voortdrijven, wegjagen.

'a l i = mĕni.

'a l i h (*B*), 'ali'ăh (*S*); ngalih (*B*), ngali'ăh (*S*), van plaats veranderen, verhuizen; ngalih katĕ (*B*), ngali'ăh kataw (*S*), naar uitvluchten zoeken.

'a l i m o e r a n, de maand Moharam.

'a l i p (*B*), het 1e jaar van de oudtijds in gebruik zijnde *achtjarige* tijdrekening.

'a l i r; een vischhaak, krokodillenhaak, die men in stroomend water laat hangen.

'a l i t; ngalit, tot fijne reepjes splijten van bamboe.

'a l l a h, I de naam van God; 'allah ta'alĕ (*B*), [ta'alaw (*S*)], God de allerhoogste.

II interj. van verwondering.

'a l o e; 'aloe 'aloe'ăn, wat na eene afgelegde groote reis wordt meegebracht om als geschenk te dienen voor een der kinderen van zijn naasten bloedverwant, die men het liefst mag lijden; dat geschenk bestaat hoofdzakelijk uit een kain of slendang.

'a l o e (w) ă n; het voorste van iets; voorsteven van een vaartuig; richting van vaartuigen.

'a l o j; gezegd van eene bevalling, welke op het juiste tijdstip d. i. tusschen de 9en en 10en dag na de negende maand van de zwangerschap plaats heeft.

'a l o n I, deining;

II 'alon 'alon, langzaam, traag, talmend; langzaam en zacht.

'a l o n i (*B*) = dikalĕ (*B*), zie kalĕ (*B*).

'a l o r a n, geul, vaarwater.

'a l o s, fijn, dun, teeder, fatsoenlijk.

'a l o t = 'anjot.

'a m a t; bĕ'amat [of boe(w)'amat (*S*)], in ernst, in waarheid.

'a m b a h, zich bemoeien; (ĕ)ndiq (*B*), [(ĕ)'ndi'ăq (*S*)], ka(n)'ambah, er niet om geven; toe(w)'apaw ka(n)'ambah (*S*), wat komt 't er op aan.

'a m b a n, I gordel voor de weefster bij het weefgetouw;

II 'amban 'amban, e. s. v. slingerplant;

III 'amban boerong; e. s. v. poe(w)'agr (zie dit woord).

'a m b a q; afval van de vezels van rami (Indisch vlas) na het zuiveren voor het maken van touw; ngambaq, touw van die vezels vervaardigen.

'ambat = 'adang.

'ambĕ (*B*), 'ambaw (*S*); dienaar, ook gebruikt als persoonlijk voornaamwoord van den 1ᵉⁿ persoon.

'ambin; ngambin, op den rug dragen van vrachten door middel van banden, welke om het voorhoofd en beide schouders gaan; 'ambinan, mansvracht; 'ambinan tinggi (*B*); de »bakĕ" inhoudende: lĕmang; goelaj 'ikan 'idop; goelaj 'ikan tapĕ; goelaj kĕbaw; goelaj 'ajam; doedol; loewĕ; pisang enz. enz.; 1 kampik; sigrih sĕloengsong enz., (zie die woorden) welke door de geschaakte bruid wordt meegebracht bij het bezoek dat zij een maand na het »masoqka(n) boenting" (zie dat woord) aan hare ouders in de ouderlijke woning brengt; bĕ'ambin [of boe(w)'ambin (*S*)]; een kind in een slendang op den rug dragen; pĕngambinan, draagtouw van een draagkorf.

'ambiq (*B*), 'ambi'ăq (*S*); ngambiq (*B*), ngambi'ăq (*S*), nemen, wegnemen, halen; tambiq (*B*) [tambi'ăq (*S*)] 'anaq lĕngit, tambiq 'anaq djoeraj doewĕ toenggoe(w)'ăn satoe (*B*), tambiq 'anaq djoeraj doewĕ nĕgĕri doewĕ (*B*), tambi'ăq'anaq toenggoe(w)'ăn doewaw (*S*), tambiq (*B*) [tambi'ăq (*S*)] 'anaq ngantat, tambiq 'anaq parnanti'ăn (*B*), tambi'ăq 'anaq nĕnanti'ăn (*S*), verschillende soorten van matriarchaal huwelijk.

'ambong I, langwerpige draagmand van »'amban boerong" (zie dit woord) of van bamboe vervaardigd, waarin tabak, gambir of cardemom wordt verpakt;

II ngambong (ook: ngambong 'ambong) iets op en neer werpen met beide handen en wederom opvangen.

'amboq (*B*), 'ambo'ăq (*S*); ngamboq (*B*), ngambo'ăq (*S*), alles uitflappen wat maar voor den mond komt; ook: grootspreken.

'ambol; ngambol, terugspringen, afstuiten, weer opduiken, van iets dat onder water gehouden is.

'ambor; ngambor, zich verspreiden, verstrooien, uitspreiden, uit elkander gaan, zich storten, uit elkander werpen; bĕ'amboran [ook: boe(w)'amboran (*S*)], overal, naar alle richtingen verspreid.

'amĕ (*B*), 'amaw (*S*); naam eener soort van luis op pluimvee en andere vogelen.

'amis; viesriekend zooals bijv. de lucht van rauwe visch, van een mes, waarmede haring gesneden is.

'amon, mits, bijaldien.

'amoq (*B*), 'amo'ăq (*S*); ngamoq (*B*), ngamo'ăq (*S*), in razernij rondloopen en zonder onderscheid moorden (van beesten ook zonder te moorden); alles overhoop steken, wat men ontmoet; ook: stoomen van een lamp; ngamoq (*B*), [ngamo'ăq (*S*)], pĕlajon, inz. van beesten.

'ampaj; over iets heen hangen; ngampaj, iets over iets heenhangen; pĕngampaj'ăn, (ook: ampaj'ăn), stok, rek om daaraan iets te drogen te hangen.

'ampak, ngampak; = njongsong, zie songsong.

'ampaq; 'ampaq'ăn, gezegd van voorwerpen, die even groot en zwaar zijn.

'ampagr; verspreid over iets; tĕ'ampagr grĕbĕ (*B*), tĕ'ampagr [ook: toe(w)'ampagr] grĕbaw (*S*), het uitgespreid liggen van het op de ladangs gevelde hout, dat tot bemesting van het veld moet worden verbrand.

'amparan; mat van »bĕngkoewang"; langezitmat van »groembaj" (zie die woorden).

'ampas; verlegen van tabak.

'ampĕ (*B*), 'ampaw (*S*), ledig hol, ijl; ook het ledige bijv. de doppen, ledige aren of schillen.

'ampĕlas; naam van eene houtsoort en van eenige wortelplanten, welker scherpe bladeren gebezigd worden om hout, been,

hoorn en dergelijke te polijsten; 'ampĕlas: 'akagr, kajoe; twee varieteiten.

'ampigr (ook 'ampir); dichtbij, nabij, genaderd, bijna.

'ampoh (B), 'ampo'ăh (S); ngampoh (B), ngampo'ăh (S), zich met geweld een' weg banen door eene menigte menschen, door het kreupelhout.

'ampon; vergiffenis; ngampon, vergeven; ngamponka(n), iets vergeven; ngamponi, iemand iets vergeven.

'ampong; licht, niet zwaar, van weinig gewicht.

'an; aanhechtsel tot vorming van het accidenteel passief en van afgeleide naamwoordsvormen.

'anaj; 'anaj 'anaj, de witte mier.

'anaq; kind, jong van dieren en planten; 'anaq of naq, waarmede ouders hunne kinderen aanspreken; 'anaq 'ajam, kuiken; 'anaq 'angkan, aangenomen kind; 'anaq bataq'ăn; stiefkind van de moeder; 'anaq batoe; steen, waarop met de »baj batoe" (zie het woord »baj") spaansche peper en andere ingredienten worden fijngewreven; 'anaq bĕdĕngan sanaq, broers en zusters zijn; 'anaq bĕlaj; zusterskinderen als: 'anaq bĕlaj djoelatan; 'anaq bĕlaj pangkal (zie ook: toetogr";) 'anaq bĕgr'anaq, van kind tot kind, van vader op zoon; 'anaq bĕtjong bĕtjoetjong, afstammelingen van een grootvader; 'anaq bini; vrouw en kinderen, gezin; 'anaq boelan; de negen laatste dagen der afnemende maan; 'anaq boewah; opgezetenen, onderhoorigen; 'anaq bongsoe; jongstgeborene; 'anaq di loewagr nikah, buitenbeentje; 'anaq djong; roeier; 'anaq 'iring toewĕ (B), kind volgende op eerstgeborene; 'anaq kampang, hoerekind; 'anaq koentji, sleutel; 'anaq lidah, huig; 'anaq lidah timbangan, tongetje aan een balans; 'anaq malang, eenigst overgebleven kind van een gezin; 'anaq matĕ (B), [mataw (S)], oogappel; 'anaq matĕ (B), [mataw (S)], gawi, heerendienstplichtige; 'anaq 'oemang bapang, vaderloos; 'anak 'oemang (ĕ)'ndoq (B), [(ĕ)'ndo'ăq (S)], moederloos; 'anak 'oemang lĕpos (of lĕpong), wees, die geene bloedverwanten meer heeft; 'anaq pi(j)'atoe, wees, die nog bloedverwanten heeft; 'anaq 'oemat; het menschdom; 'anak pasangan, pen ter bevestiging van het juk aan den disselboom; 'anak pĕnakan, neef, nicht, in betrekking tot oom of tante; 'anaq poepoh (B), [poepo'ăh (S)], vechthaan die bij het hanenkloppen het langst stand houdt; 'anaq gridan; rond ijzeren staafje om katoen van de pitten te ontdoen; 'anaq tanggĕ (B), [tanggaw (S)], sport van eene ladder; 'anaq tĕmoni; stiefkind van den vader; 'anaq tigri stiefkind in het algemeen; 'anaq tjoetjong, nakomelingschap; 'anak bĕgr'anaq, bevallen, kinderen krijgen; pĕranakan, baarmoeder.

'andaj; 'andaj 'andaj, verhaal (letterkundig product); ngandaj 'andaj, reciteeren, verhalen.

'anda(w)'oı (B) (niet in de spreektaal gebezigd) = sajang.

'andaq (B) (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd); ngandaq, gijzelen, aanhouden.

'anding; ngandingka(n), vergelijken, confronteeren.

'andis; e. s. v. zwaluw.

'andjalan; gezegd van een' karetboom, welke reeds drie malen getapt is.

'andjang; 'andjang 'andjang, e. s. v. »poewagr" (zie dit woord).

'andjaq; I = 'ambol;

II = 'antjal II.

'andjat; ngandjat, touw draaien van idjockvezels.

'a n d j i n g, hond; 'andjing 'oetan, jakhals.

'a n d j o e; I = damping;

II = (ĕ)'mpaj;

III ngandjoe, dreigen met den vinger of met een opgeheven wapen.

'a n d j o n g; sawah- of ladanghuisje.

'a n d j o r; ngandjor, voor iets uitsteken, naar voren uitsteken; tĕlandjor, te ver om nog terug te kunnen, zich verpraten.

'a n d o n; ngandon, gaan naar een feest van niet geinviteerden; zich naar eene hanenvechtbaan begeven.

'a n g a n; peinzen, denken, zinnen.

'a n g a s; 'angas 'angas of 'angangas; e. s. v. slingerplant.

'a n g a t; heet door vuur, van water, metaal etc.

'a n g g a l; licht, niet zwaar.

'a n g g a p = tarimĕ (*B*).

'a n g g a w I, 'anggaw 'anggaw, waterjuffer;

II 'anggaw ngalih koelĕ (*B*) [ngali'ăh koelaw (*S*)]; 'anggaw ngiloq'i (*B*); 'anggaw samĕ (*B*), [samaw (*S*)], (mĕ)'mbĕli; 'anggaw tambiq (*B*) [tambi'ăq (*S*)] 'anaq; soorten van leviraatshuwelijk.

'a n g g i t I nganggit, rijgen, aanrijgen bijv. dekriet op de latjes;

II 'anggit 'anggit, bij beetjes, (kleine hoeveelheden) van een' meegenomen leeftocht eten.

'a n g g o e; nganggoe, gebruiken, aanhebben, aantrekken, aandoen van kleederen, versierselen etc.; pĕnganggoe, wat gebruikt wordt inz. aan het lichaam als kleeding, versierselen.

'a n g g o'ă h (*S*) e. s. v. vogelnet.

'a n g g o n g; I 'anggong 'anggong (*B*), hooge rustbank van bamboe vervaardigd, welke in enkele doeson's in het midden van het dorpsplein (laman) aangetroffen worden;

II 'anggong 'anggong, bank op schraagvormige pooten, ook langwerpige vierkante bank aan den achterkant van de luchtkist van den blaasbalg.

'a n g g o q (*B*), 'anggo'ăq (*S*); nganggoq (*B*), nganggo'ăq (*S*), knikken met het hoofd van slaap of ouderdom; ook als teeken van toestemming.

'a n g o r; wijn.

'a n g i n; wind, lucht, luchtsgesteldheid, lucht van iets, winden in het lichaam; 'angin djaq di goenong of djaq di matĕ (*B*), [mataw (*S*)], 'agri 'idop, oosten wind; 'angin djaq di Ka'or (Ka'or = Kauer, eene der afdeelingen van de Residentie Bengkoelen); Zuiden wind; 'angin djaq di la'ot of djaq di matĕ (*B*), [mataw (*S*)] 'agri mati, Westen wind; 'angin poeting bĕli(j)'ong; (ook bĕpoesagr), wervelwind.

'a n g i t, branderig van eene lucht bijv. van brandend haar, en van al wat aangebrand is.

'a n g k a'ă n; spoel bij het maken van vezeltouw (poelas).

'a n g k a n; ngangkan, erkennen als het zijne; adopteeren, aannemen in eene familiebetrekking; als 'anaq 'angkan, pleegkind, bapaq 'angkan, adoptief vader enz.

'a n g k a t; ngangkat, I optillen, opbeuren, verheffen tot, aannemen tot;

II ten tijde van;

III 'angkat bĕloe; opgezwollen van het vleesch door toebrengen van slagen, striemen;

IV 'angkat soembaran, iemand uitdagen tot vechten.

'a n g k a w; (in de spreektaal niet gebezigd) gij, gijlieden.

'a n g k i t; ngangkit, weghalen, wegnemen of afnemen van iets, dat men tijdelijk uitgezet of ergens op gezet heeft; bijv. een' pot van het vuur, te drogen gehangen goed enz.; 'angkitan; productie inz. van rijst-

velden; pĕngangkitan djĕmogr; circa 3 uur in den namiddag (de tijd namelijk, dat de te drogen gelegde padi wordt binnengehaald).

'angkop; tangetje, knijpertje om den baard en knevelharen uit te trekken.

'angkot; I ngangkot, opnemen en wegdragen; transporteeren;

II 'angkot 'angkot e. s. v. wesp, welke natte aarde opneemt en wegdraagt, waarmede zij haar nest maakt.

'angos; geschroeid, verzengd, gebrand.

'angsanĕ (*B*), 'angsanaw (*S*), e. s. v. boom, die prachtig meubelhout levert.

'angsĕ (*B*), 'angsaw (*S*); gans,

'angsor; ngangsor, bij kleine beetjes voortrukken; langzaam voorttreden, vorderen; door afbetaling minder worden van eene schuld; 'angsoran, wat in mindering wordt betaald.

'aning; I nganing, stil op iets wachten, dat men denkt te ontvangen; stil luisteren naar iets, dat men niet hooren mag;

II nganingka(n), oplossen van raadsels.

'anjam; nganjam, vlechten, klossen.

Patronen van vlechtwerk in biezen, rottan of bamboe zijn:

'anjaman bĕmatĕ (*B*), [bĕmataw (*S*)]; 'anjaman bĕnĕ (*B*), [bĕnaw (*S*)]; 'anjaman bĕnih (*B*), [bĕni'äh (*S*)], sidjat; 'anjaman bĕnih doewĕ (*B*), [bĕni'äh doewaw (*S*)]; 'anjaman boeloh rĕmok (*B*); 'anjaman da'on 'oebi; 'anjaman djari lilipan; 'anjaman matĕ (*B*), [mataw (*S*)], poenaj; 'anjaman ni(j)'ogr sĕtoendon; 'anjaman sikoe kĕloewang; 'anjaman tandjaq'än; 'anjaman tanggĕ koendoe (*B*).

'anjar; versch, niet oudbakken.

'anjat; tĕ'anjat [ook: toe(w)'anjat (*S*)]; tegen iets aangeloopen, tegen iets aangestooten, doordat men onverschillig loopt; loopt zonder op iets te letten.

'anjigr; sterk, vischachtig, traanachtig van reuk of smaak.

'anjoq (*B*), 'anjo'äq (*S*); week, zacht van kippendrek.

'anjot; met den stroom wegdrijven, wegwaaien, afzwerven, van de richting afwijken; ook door wind en stroom op het strand gedreven worden.

'anoe; een zekere N. N.; een zeker iets.

'antan; stamper van een rijstblok, van een vijzel; ngantan of ngantan 'antan, den grond aanstampen.

'antanan; wellicht, misschien; 'antanankoe, naar 't mij voorkomt, naar 't mij toeschijnt.

'antar, I ngantarka(n), iemand ergens heen begeleiden of brengen; geleiden, escorteeren.

II 'antaran (*S*); bruidschat zie: koelĕ (*B*).

'antagraw (*S*) = (ĕ)'ntagraw, zie: (ĕ)'ntagrĕ (*B*).

'antat = 'antar; ngantatka(n) = ngantarka(n).

'anting; 'anting 'anting, oorbel, oorhanger.

'antjak; horde van bamboe.

'antjal; I een weinig uitgetrokken van iets, dat ergens in of om bevestigd is als: een kris uit de scheede;

II een weinig te voorschijn komen zooals de van de »poe(w)'ägr" als men den stengel afsnijdt.

'antjam; = mangsod en harap.

'antjap, I = ladjoe;

II djĕmĕ (ĕ)ndiq (*B*), [djĕmaw (ĕ)'ndi'äq (*S*)], boe(w)'antjapan, iemand die geen cent waard is.

'antjaq; ngantjaqka(n), laten zien, laten bekijken.

'antjaw; dun, niet gebonden van pap etc.; slap van een aftreksel, koffie etc.

'antji; 'antji 'antji'ăn, kieskeurig, overdreven, nauwgezet.

'antjing; sterk riekend; sterke lucht zooals van een urinoir.

'antjor (S); vergruisd, verbrijzeld, ontbonden, opgelost, gesmolten.

'antoe; I spook, booze geest; 'antoe di 'ajiq (B), [di 'aji'äq (S)], booze geesten die de wateren bewonen; 'antoe di grimbě (B) [di grimbaw (S)], boschgeesten; ngantoe; als spook rondwaren, ronddolen;

II 'antoe bagra, lichtgevende kever.

'a'oe; ja als bevestiging; het is zoo.

'a'om I e. s. v. tijgerkat.

II klanknabootsend woord voor het klagend brullen van een' tijger; nga'om, klagend brullen; ook brommen, grommen van een' tijger.

'a'or; 'a'or lanting, e. s. v. vogel, wiens geluid onheilspellend is.

'a'ogr I zie: boeloh (B);

II 'a'ogr děmam, een bamboestoel, die niet tot ontwikkeling komt.

'a'os; dorst.

'apaj; luier van oud, versleten goed.

'apak; muf, duf, vunzig.

'apakan, ook papakan; de door de »boeboek" (zie dit woord) aangetaste padi in de rijstschuur; padi, welke door broeiing, tengevolge van te hooge opstapeling in de rijstschuur, minder geurig is en welks korrel spoedig rot wordt.

'apam; e. s. v. gebak.

'apě (B), 'apaw (S); wat? welk?; toe'apě (B), toe(w)'apaw (S) = 'apě (B), 'apaw (S); běgrapě (B), běgrapaw (S), hoeveel; ngapě (B), ngapaw (S), waarom; 'apě (B) ['apaw (S)], lagi; hoeveel te meer, hoeveel te minder.

'api; vuur, aangestoken licht.

'api(j)'on; opium.

'apir; slepen over den grond, slepen van een kain.

'apit; geklemd, opgesloten tusschen twee personen of voorwerpen; 'apit, doewagrě (B), doewagraw (S), deurpost; 'apitan tangan, eene pers om uit de »sěmpělah ni(j)'ogr" (zie »sěmpělah") olie te persen; 'apit těnonan, de boom van het weefgetouw, waarop het afgewerkt gedeelte wordt gewoeld; bě'apit [ook boe(w)'apit (S)], dicht bij elkander opgesloten; ngapit, klemmen, opsluiten; pěngapit, klem.

'apong; wat op het water drijft en zonder leven is; ngapong, zich als zoo iets voordoen; pi(j)'apong, dobber.

'apos; weggevaagd, uitgewischt, verdwenen, weggezonken bijv. van iets in de modder; ngaposka(n), uitwisschen.

'ara; zie: 'iroe.

'agrah; ngagrah, afdammen van eene rivierspruit voor de vischvangst; 'agrahan, zulk eene afdamming.

'arak, het naar behooren onthalen van gasten d. i. met een maal, waarbij eene kip geslacht wordt en den aanzittenden gebak wordt gepresenteerd.

'aram; I = kamah; II de haren, waarmede een kind ter wereld komt; nestharen.

'agram; gew. 'agram těmagram, overal betrokken van de lucht bij maanlicht.

'arang; 'arang 'arang, gezegd van eene maand, welke evenveel droge als regendagen telt.

'agrang; kool, houtskool.

'arap; hopen, verwachten, vertrouwen, bouwen op.

'araq; statige optocht; ngaraq, iets of iemand in statigen optocht dragen, vervoeren.

'agraw; gew. 'agraw (ě)'nděgrom, gezegd van boomen, welke een grooten kruin hebben.

'arě (B) = marě (B).

'agri; I dag, weder; agri boelan, datum, de zooveelste dag der maand; 'agri: 'iboe;

bapĕ; degunstige dagen, '*agri*: 'oelat; bangkaj, de ongunstige dagen voor werkzaámheden aan de rijstvelden, als uitzaaien, planten enz. '*agri* pĕdjĕrĕ (*B*), '*agri* na'äs, ongelukkige dagen van een maand als: de 6e, 8e, 16e, 18e, 26e en 28e; '*agri* samban (*B*) nl.: '*agri* ka'*i*n basah kĕ*gri*ng di pinggang; '*agri* gĕtapan; '*agri* 'api; '*agri* balon; '*agri* radjĕ radjĕ, de goede en slechte dagen voor het weven; '*agri* tawa*gr*; 40e dag na de bevalling; s'*agri*, één dag, op zekeren dag; s'*agri* '*agri* (*B*), soe(w)*agri* '*agri* (*S*), dag en dag, dagelijks; sa*gri* sĕmalam, één etmaal; s'*agri*ni (s'a*gri*'ini) heden, deze dag, van daag; sĕsa*gri*, elke dag, dagelijks; sa*gri* doe(w)ĕ (*B*), [doe(w)'aw (*S*)], een dag of twee.

De verdeeling van het etmaal is als volgt:

mĕlĕngkang padjar (*B*), padjar tĕb*i*t of mĕtoe padjar (*S*); circa 5¼u in den morgen;

tĕrdj*o*n 'ajam; tegen 5½u in den morgen;

matĕ '*agri* toemb*o*h (*B*), mataw '*agri* toembo'äh (*S*); ook: matĕ '*agri* (*B*), [mataw' '*agri* (*S*)], njĕ*gr*aj, tusschen 6 en 6½u 's morgens;

pagi'än pandaq, circa 7u 's morgens;

pagi'än pandjang, tusschen 7½u en 9u 's morgens;

sĕpĕnjoer*o*m gĕlang, circa 10u in den morgen;

ngarap kĕtĕngah '*agri*, circa 11u in den voormiddag;

tĕngah 'agri, 12u in den middag;

lings*i*r tĕngah '*agri* (in het (*S*) ook: tĕkil*i*p tĕngah '*agri*); circa 1u in den namiddag;

ngarap kĕtĕngah toe*gr*o*n*, tusschen 1½u en 2u in den namiddag;

tĕngah toe*gr*o*n*, circa 2½u in den namiddag;

pĕngangk*i*tan djĕm*o*g*r*, circa 3u in den namiddag;

pĕnanakan boenting, tusschen 3u en 3½u in den namiddag;

pĕnanakan 'ag*o*ng, tusschen 4u en 4½u in den namiddag;

sĕdjoendjang bĕtong (*B*), [manjan (*S*)], tusschen 5u en 5½u in den namiddag;

pĕngangk*i*tan kĕbaw (*B*), pĕnjangkaran kĕbaw (*S*), circa 5½u in den namiddag;

'ajam, na'*i*q (*B*), [na'*i*'äq (*S*)] [ook: maso'äq sĕndjaw (*S*)], iets na 6u in den namiddag;

pĕnjilapan (*B*), [pĕma*gr*aq'än (*S*)], dama*gr*, tusschen 6½u en 7u in den avond;

pĕmakanan pĕtang circa 7u in den avond;

sĕkĕlap boedaq, circa 8u 's avonds;

sĕkĕlap toe(w)'ĕ (*B*), [toe(w)'aw (*S*)], tusschen 9u en 10u 's avonds;

ngarap kĕtĕngah malam, circa 11u 's avonds;

tĕngah malam, middernacht;

lings*i*r (ook: limpas) tĕngah malam, circa 1u in den nacht;

'ajam bĕkoek*o*q (*B*) [bĕkoeko'äq (*S*)], sĕkali, eerste hanengekraai; circa 2u in den nacht;

'ajam bĕkoek*o*q doe(w)ĕ kali (*B*), 'ajam bĕkoeko'äq (ĕ)'ndĕrasi (*S*), tweede hanengekraai, tusschen 3u en 4u in den morgen;

'ajam bĕkoek*o*q (*B*), [bĕkoeko'äq (*S*)] rami, derde hanengekraai tegen 4½u in den morgen;

'awa*gr* 'awa*gr* padjar (ook: 'awat 'awat padjar (*S*);) circa 4½u in den morgen;

njantaq daj [ook: 'aboe 'aboe'äh si(j)'äng (*S*)]; circa 5¼u in den morgen; vergelijk mĕlĕngkang padjar (*B*).

II '*agri* '*agri*, de liezen, de onderbuik.

'a r *i* n g I, gekruld of getand versiersel van een kris;

II ngar*i*ngi, omzichtig te werk gaan bij het achterhalen van gestolen of geheelde goederen.

'a r *i* s; bruin vezeltouw geregen door

de mazen van een vogelnet of van een stelnet.

'a r *i* s a n; oever.

'a *g r o* m; spinazie; soorten zijn: 'a*gro*m: ni(j)'*ogr*; poej*o*h (*B*), poejo'äh (*S*); sigaj; tangk*o*l.

'a *g r o* m a n (*B*), *gro*man (*S*), stroo met de aren er aan; afgesneden aar, als er de zaadkorrels uit zijn.

'a r *o* n g I, door ziekte geplaagd (?)

II toe(w)'apĕ 'ar*o*ng loekĕ djĕmĕ 'itoe (*B*); wat voor wond heeft die man.

III toe(w)'apĕ mĕngar*o*ng kabah (*B*); wat scheelt u; wat duivel kwelt u, (*J*).

IV 'ar*o*ng kal*o*ng (*S*); baard.

'a r *o* s; stroom, drift van het water.

'a s a h; ngasah, slijpen, wetten, aanzetten, fijnwrijven op een steen; 'asahan, slijpsteen, wetsteen, wrijfsteen.

'a s a l; oorsprong, afkomst, oorspronkelijk, afkomstig.

'a s a m; zuur; 'asam djawĕ (*B*), [djawaw (*S*)], tamarinde.

'a s a p; rook, walm, damp, stoom.

'a s a t; slinken van vleesch of groenten door koken; dalen van het water; 'asat poet*o*s kĕ*gr*i*n*g (ook: 'asat tint*i*ng), volkomen eb.

'a s ĕ (*B*), 'asaw (*S*); gevoel.

'a s *i* n g; afzonderlijk, afgezonderd, vreemd; 'as*i*ng roepĕ (*B*), [roepaw (*S*)], onderscheid, verschil.

'a s *o* h (*B*), ngas*o*h, oppassen, verzorgen van een klein kind; ook = pali(j)'arĕ (*B*).

'a s *o* n g; ngas*o*ng, iemand heimelijk tegen een ander ophitsen, achterklappen, kwaadstoken.

'a t a h; padikorrels in »lĕmang" (zie dit woord).

'a t a j; voortdrijven, wegjagen van klein hoornvee, pluimgedierte.

'a t a p; dak, dakbedekking, soorten van dakbedekking zijn: 'atap: gĕloempaj; gĕnt*i*ng; 'idj*o*q (*B*), 'idjo'aq (*S*); kĕnini*n*g; lalang; pangk*o*l; poe(w)'ă*gr*; rĕmbi; sĕ*gr*dang; sirap; bĕ'atap (bĕ*gr*'atap), [ook: boe(w)'atap (*S*)], van een dak voorzien.

Naar den vorm onderscheidt men:

'atap: lipat; 'oendj*ogr*; pĕ*gr*i'*o*q (*B*), pĕ*gr*i'*o*'ăq (*S*); sĕroed*o*ng.

'a t a r; 'atar 'atar, een loods met klapperbladeren gedekt op het plein van de doeson opgericht, waaronder bij kleine festiviteiten wordt gedanst.

'a t a s; boven, bovenkant.

'a t a w; of.

'a t i; hart, binnenste, gemoed, innerlijk, merg; 'ati 'aj*i*q (*B*), 'aj*i*'ăq (*S*); e. s. v. plomp; 'ati 'angat, driftig; 'ati 'a*gr*i(j)'ăn, wispelturig, ook: kregelig, licht geraakt, oploopend; 'ati bĕsaq, trotsch, uit de hoogte; 'ati djalan, het midden van den weg; 'ati kĕkĕbaw'ăn, driftig; 'ati tangan, palm van de hand; sĕ'ati [ook: soe(w)'ati (*S*)], eensgezind.

'a t j a w; 'atjaw'ăn, hetgeen bewerkt moet worden van materialen voor huisbouw etc.

'a t j *o* n g; 'atj*o*ng 'atj*o*ng, e. s. v. varkenverschrikker, nl kleine scherp aangepunte bamboes, schuin of gebogen in den grond gestoken, waarop oude kains of peperhuisjes van bamboebladeren of omhulsels van bamboe worden gedaan.

'a t *o* r; geregeld, naar orde; ngat*o*r, regelen, ordenen; boe(w)'at*o*r, in geregelde orde; 'at*o*ran, regeling, orde.

'a w = 'a'oe.

'a w a j; eventjes aanraken met den top van den wijsvinger.

'a w a n = 'aban.

'a w a n g; 'awang 'awang, firmament; 'awangan; luikje of klein venster om licht door te laten.

'a w a q; I lichaam; II een woord, dat vaak voor het pers. voornaamwoord van den 1[en] pers. enkelv. in de plaats komt.

'awas; scherpziend, oplettend, voorzichtig.

'awat; op iemand wachten, iemand afwachten.

B.

babaj; traag, lui.

babaq; gescheurd van vischnetten.

babar; uitgespreid, uitgerold; los of opengerold van opgerolde dingen; (mě)'mbabar, uitspreiden, oprollen.

babat = pětjot.

babi; I babi 'alě (*B*), ['alaw (*S*)], tapir.

II babi (ě)'ndjěrmon (*B*), poging tot verkrachting; (de beteekenis van (ě)'ndjěrmon wist men mij niet op te geven).

babit; (mě)'mbabit, knijpen met duim en wijsvinger.

babot = tjabot.

babor; zie simbor.

bada (ook: badah); plaats, plek, oord, verblijfplaats.

bada borih minjaq (*B*); wierookbrander van »kajoe tjěndaně" (zie die woorden), bij offerfeesten gebruikt om daarin »borih" (zie dat woord), olie en water te doen (*B*); bada pěněmpatan, bada pěrantoe'ăn, begraafplaats; bada grěgradoe, rustplaats; bada tidoq (*B*), [tido'ăq (*S*)], slaapplaats.

badaj I = moegal.

II hevige storm.

badan; lichaam, ook: zool van een sandaal; badan loekoe, ploegstaart; badan pěroembaj, houten dwarsstuk bij de eg.

badang; pootgat, waarin men onder het beplanten van de ladang verzuimd heeft de zaadpadi te strooien.

badaq; rhinoceros.

badas; steile bergwand, rotswand.

badiq (*B*), badi'ăq (*S*); kapmes.

badjang; foetus; ook als scheldwoord gebezigd.

badjě (*B*), badjaw (*S*); staal.

badji; wig, keg.

badjik; I e. s. v. gebak.

II, verborgen, verscholen.

badjiq (*B*), kakang (*S*); woord, waarmede de vrouw van den jongeren broeder de vrouw van den ouderen broeder aanspreekt.

badjoe; kleedingstuk voor het bovenlijf; soorten zijn: badjoe bělah boelo'ăh (*S*); badjoe bělah dadě (*B*), [dadaw (*S*)], baadje, dat van voren open is; badjoe boelang; badjoe dajě (*B*). [dajaw (*S*)]; badjoe ginggang; badjoe ka'os, gebreid borstrok; badjoe kěmidjah, hemd; badjoe kisam; badjoe koerong; nauw aansluitende buis met mouwen en eene opening waar juist het hoofd door kan; badjoe koetong, baadje met korte mouwen; badjoe lakan, een lakensche jas; badjoe lidjě (*B*); badjoe pěrnis; badjoe poe(w)'ăgr masaq; badjoe pokoq (*B*), [poko'ăq (*S*)]; baadje met korte mouwen; badjoe sangkawriman (*S*); badjoe sěnting; badjoe sětěrip, costuumjas van marga- en passarhoofden; badjoe sitin; badjoe soeram; badjoe těrbang; badjoe těrikě (*B*), [těrikaw (*S*)]; tericot; badjoe tjit, sits.

badok; (mě)'mbadok, slaan.

badong; gouden of zilveren buikplaat aan een' gordel bevestigd.

badoq (*B*) = pěntoq (*B*).

badogr; onnatuurlijk naar beneden gebogen van de horens van een' mannetjes-buffel.

bagaj; soort, aard, gelijke.

bagaq (*S*) = banjaq.

bagi; (minder in gebruik) = agih (*B*); bagi (ě)mpat sěbagi; $^1/_4$.

bagindě (*B*), een aanspraakswoord.

bah am (*B*), ba'âm (*S*); (mĕ)'mbaham (*B*), (mĕ)'mba'âm (*S*), kauwen met gesloten mond van droge en poedervormige zelfstandigheden, die er anders uit zouden vliegen.

bahan (*B*), ba'ân (*S*); plank, waarop het lijk grafwaarts wordt gedragen.

ba'ing = bintjil.

ba'iq (*B*), ba'i'ăq (*S*); goed, wel; (mĕ)'mba'iq'i of (mĕ)'mba'iqka(n) (*B*), [(mĕ)'mba'i'ăq'i of (mĕ)'mba'i'ăqka(n) (*S*), aan iets verbeteringen aanbrengen; ba'iqlah (*B*), ba'i'ăqlah (*S*), het ware goed, het zoude goed zijn.

ba'igr; (mĕ)'mba'igr of ma'igr (wat meer in gebruik is), betalen, voldoen; (mĕ)'mba'igr (of ma'igr) sangi, zijne gelofte tegenover de goden en geesten vervullen.

ba'is; e. s. v. groote niboengpalm.

baj; moeder, moederdier; baj 'ajam; kloek; baj batoe; een steen, waarop met een kleinen steen »'anaqbatoe" ingredienten worden fijn gestampt of gewreven; baj kĕting, groote toon; baj malaw, shellak; baj tangan, duim; pĕrbaj'ăn (ook: pĕgrbaj'ăn), broedsel.

bajan; I e. s. v. groote parkiet.

II bajan 'ati; verbod tot spreken, dat tusschen oudere broeder en de echtgenoote van zijn jongeren broeder bestaat.

bajang, I bajang bangkil = pĕloq'ăn.

II tĕbajang; blootgekomen van de tandzenuw bij het vijlen der tanden.

bajat = roenot.

bajĕ (*B*), bajaw (*S*); gevaar, nood.

bajor; e. s. v. boom met zeer groote bladeren en deugdzaam timmerhout; soorten zijn: bajor: 'itam; lang; mĕloekot; potih (*B*), poti'ăh (*S*).

bak; klank van een dof, klappend geluid.

bakal; spoor van beesten; vore van karren (?)

bakam = *grĕnong*.

bakat; lidteeken, pokdalig, geschonden van het gelaat.

bakaw, rhizophore.

bakĕ (*B*), bakaw (*S*); groote korf of draagmand; ook inhoudsmaat voor padi; bakĕ (*B*), bakaw (*S*) pĕnjapan, groote korf of mand voorzien van een deksel, die beter en netter is afgewerkt, waarin preciosa's en de fijn afgewerkte kleedingstukken geborgen worden.

bakigr; schouder.

bakol; rotanmand, korf, ondiep bakje; bakol bĕbĕrasan of bĕtĕrah, offermandje van de »boeloh (*B*) [boelo'ăh (*S*)]. (zie boeloh) bĕmban" vervaardigd bevattende het navolgende offergereedschap: eene kom van verglaasd aardewerk — tjoebiq (*B*), tjoebi'ăq (*S*) —, een mesje — wali —, een ringetje — tjintjin — van plat geslagen zilverdraad, een toebereide sirihpruim; bakol damagr pasang, een klein mandje van »boeloh (*B*) [boelo'ăh (*S*)] bĕmban", om daarin de tot verlichting dienende damar te bewaren; bakol kĕrboq (*B*), [kĕrbo'ăq (*S*)] [ook: kĕgrboq (*B*)], rond mandje van »boeloh (*B*) boelo'ăh (*S*), bĕmban", waarin tijdens het beplanten van de droge velden de zaadpadi wordt gedaan; bakol noetoq (*B*), [noeto'ăq (*S*)], bakvormige rottanmand; bakol pĕnako'ăq pantjogr 'ipon (*S*), ronde rottan mand om daärmede »'ipon" — e. s. v. kleine riviervisch — te scheppen; bakol ramo'an goelaj, mandje van rottan om daarin ingrediënten als: Spaansche peper, curcuma, kemiri, enz. te bewaren.

balah; bĕbalah, tegen iets in te brengen hebben; redetwisten.

balaj; gebouw voor het tijdelijk huisvesten van vreemdelingen; overdekte en gesloten loods bij huwelijksfeesten enz.; balaj bĕtarĕ (*B*) I graf; 't woord komt alleen in »rĕdjong's" (zie dit woord) voor;

II land, waar de zielen der afgestorvenen, die in zonde zijn heengegaan, drie jaren moeten verblijven; di balajka(n), het brengen van het lijk onmiddelijk na het afsterven naar de »balaj" of naar het wachthuis van de doeson, wanneer in die doeson geen »balaj" wordt aangetroffen.

b a l a m, I boom, die de »gĕtah balam" levert; soorten daarvan zijn:

balam: bĕringin; boengĕ (*B*) [boengaw (*S*)] tandjong; dĕgri(j)'ăn; pĕrtjĕ (*B*), pĕrtjaw (*S*) — de guttapercha —; simpaj; soedoe; tanggaj; II de perkoetoet (wilde duif).

b a l a s; (mĕ)'mbalas (ook: bĕbalas), vergelden, teruggeven, doen beantwoorden, beloonen; (mĕ)'mbalas djahat (*B*) [dja'ăt (*S*)] wreken, kwaad met kwaad vergelden; balasan, antwoord, belooning.

b a l a w; groote lans.

b a l ĕ (*B*), I balaw (*S*) = gadjah; II balaw (*S*) e s. v. ziekte door kwade geesten veroorzaakt; balĕ (*B*) [balaw (*S*)] bĕsoempahan, vloek op iemand rustende tengevolge van het afleggen van valsche getuigenis; III balĕ (*B*) [balaw (*S*)] boeroe, e. s. v. vliegende vos; IV volgeling.

b a l i k, I = bilik II;

II tĕbalik, verkeerd, verdraaid, omgedraaid, het onderste boven;

III (mĕ)'mbalik (*B*), voor den tweeden keer wieden van een ladang.

b a l i n g; de achterkant, de keerzijde, de achterzijde; dibaling, achter.

b a l i q (*B*), I bali'ăq (*S*), teruggaan, terugkeeren, heengaan, naar huis gaan; baliq sanĕ (*B*) [bali'ăq sanaw (*S*)] kĕmagri, eergisteren;

II bĕbaliq (*B*) naar de kooi terugvliegen van duiven;

III (mĕ)'mbaliq (*B*) [(mĕ)'mbali'ăq (*S*)] kĕroegi(j)'ăn; iets vergoeden;

IV (mĕ)'mbaliq (*B*), [(mĕ)'mbali'ăq (*S*)] batang; aanleggen van een ladang op jonge boschgronden — oorspronkelijk maagdelijk woud —, dat men, na 't in cultuur te hebben gebracht, ± 5 jaren heeft laten braak liggen; (mĕ)'mbaliq (*B*), [(mĕ)'mbali'ăq (*S*)] bĕlikan, het beplanten van een »bĕlikan", (zie dit woord);

V baliq padoe (*B*) het niet doorgaan van eene echtscheiding (*J*).

VI bali'ăq (*S*); (mĕ)'mbali'ăq (*S*), voor den tweeden keer wieden van een sawah.

b a l o h (*B*), balo'ăh (*S*), de houten ring om een »rĕbana" (zie dit woord).

b a l o j; gelijk op bij spelen; onbeslist van een hanengevecht.

b a l o k; balk.

b a l o n; de witte »kain", waarin het lijk gewikkeld wordt.

b a l o n g; dij van een mensch; bout van een dier.

b a l o t, (mĕ)'mbalot, omwinden, omzwachtelen, omwikkelen, met iets omgeven; balotan, windsel.

b a m b a n [ook mamban (*B*)]; striem, veroorzaakt door een slag met een dun zwiepend voorwerp.

b a m b a n g; kapel.

b a m b a p, aangevallen inz. door tijgers.

b a m b i n g = kakap.

b a n d a m; I = bambap.

II tĕbandam = pangsan.

b a n d ĕ (*B*), bandaw (*S*); goederen, schatten; bandĕ lamĕ (*B*), bandaw lamaw (*S*), erfgoederen.

b a n d i n g; evenbeeld, weerga; dat, waarbij iets vergeleken wordt, ook wat ter vergelijking naast of tegenover elkander gesteld is.

b a n d j a r; rij, gelid.

b a n d j a r a n (*B*), I plaats, waar de »kĕlamĕ'ăn" (zie dit woord) in offerhuisjes wordt bewaard;

II teeken; kenteeken; 'anaq' itoe 'oedě masoq bandjaran gadis; dat kind is reeds een »gadis"; bandjaran 'ograng 'agong; kenteeken van rijkdom (*J*).

b a n g a j; gistend, goor, bedorven.

b a n g a *gr*; rotte stank zooals van vuile riolen en goten.

b a n g a t; spoedig, onverwijld; het woord wordt zelden gebezigd.

b a n g a w; e. s. v. reiger.

b a n g ě (*B*), bangaw (*S*); dom, onnoozel.

b a n g k a; e. s. v. boom met hard hout.

b a n g k a h; pinangnoot; bangkah poetaj, oude droge pinangnoot.

b a n g k a h a n, jukbeen.

b a n g k a j = boentang, welk woord meer in gebruik is.

b a n g k a n g; ledig, waar niets in is; ook van een jong meisje, dat geen maagd meer is.

b a n g k a *gr* o n g; de tuinhagedis.

b a n g k a s; effen geel of bruin en wit van de vederen van een' vechthaan.

b a n g k a w, kleine gladde en dunne zilveren oorring, dien men na de mutilatie in het oorgat steekt.

b a n g k *i* l I = tjangkě (*B*);
II = tja*gr*ot.

b a n g k *i* n g; zie kě*gr*baj.

b a n g k *o gr* (*B*), bangk*o*ng (*S*) = poek*o*l; pěmangk*ogr* (*B*), pěmangk*o*ng (*S*) = pěmoek*o*l.

b a n g l a j; e. s. v. plant, welks wortel als specerij en geneesmiddel wordt gebruikt.

b a n g l i, de lange tanden van een dwerghert.

b a n g *o* n I, opstaan, zich oprichten, overeind gaan staan; postuur, gestalte, bouworde; (mě)'mbang*o*nka(n), doen opstaan, wekken, doen verrijzen; (mě)'mbang*o*nka(n) kělěnt*i*t, onanie plegen van meisjes.

II bloedgeld, bloedprijs; bangon toenggoe(w)'ăn of ganti toenggoe(w)'ăn, eene boete die de schuldige moet betalen wanneer hij den bijslaap uitoefent met iemands verloofde of echtgenoote.

b a n g s a t = měsěk*i*n.

b a n g s ě (*B*), bangsaw (*S*), geslacht, stam, soort, qualiteit; sěbangsě (*B*), sěbangsaw (*S*), van hetzelfde geslacht, van dezelfde soort, van dezelfde qualiteit.

b a n g s i; e. s. v. dwarsfluit of flageolet van bamboe.

b a n *i* n g; landschildpad; soorten zijn: ban*i*ng: běsaq, 'itam.

b a n *i gr*; uitwas aan den stam van sommige boomen.

b a n j a q (*B*), bagaq (*S*); veel, hoeveelheid, menigte; vele malen, zeer; banjaq di 'apě (*B*) ['apaw (*S*)], hoe veel.

b a n j a w (*B*); běbanjaw = běbajě (*B*).

b a n t a h; woordentwist; běbantah, twisten; bantahan, twistziek, wedersprekend; ook: twist.

b a n t a j; vleesch van geslachte dieren; (mě)'mbantaj, slachten; bantaj djěm*ogr*; in de zon gedroogd vleesch.

b a n t a l; kussen; bantal soemboe, dwarslegger bij karren, tegen welks onderkant het ijzer is bevestigd, welks einden de assen vormen.

b a n t a s (*B*), tjir*i*'ăq (*S*); een weinig gescheurd.

b a n t *i* n g; (mě)'mbant*i*ng, smijtend, slaan, neersmakken.

b a n t j a n g; I bantjangan, gemeenzaam gesprek, kout; II speech, toespraak.

b a n t j i; I dissel; (mě)'mbantji ramo'ăn, bewerken van materialen voor huisbouw enz. met den dissel; II schoon, zuiver, rein, zindelijk; III (mě)'mbantji = těrang.

b a n t j *o gr* = tjělap.

b a n t j *o* t = bab*o*t.

banton; (mĕ)'mbanton, met geweld uitrukken bijv. een boom met wortel en al.

bantong; zonder veêren van pluimgedierte.

bantot; mislukt, niet geslaagd, achter gebleven; neergeslagen van deeg; ook impotens.

ba'oran (*S*); de twee rottanlatten bij de »'anggo'ăh" (*S*) (zie dit woord).

bapang = bapaq.

bapaq; vader; bapaq 'angkan (ook: 'angkat), aangenomen vader, pleegvader: bapaq tigri, stiefvader.

bapĕ (*B*), bapaw (*S*) = bapaq.

baq 'alĕ (*B*), baq'alaw (*S*); gevaar, nood

bagrah, ontstoken, kwaadaardige bloedzweer; bagrah tagrap, zeer groote bloedzweer.

baraj = boebor.

barang (ook: bagrang); I goed, goederen, ding, waren; barang kĕsit, geheelde goederen; II barangkali, misschien, wellicht, mogelijk; III barang sapĕ (*B*), barang sapaw (*S*) [ook: barang si(j)'apĕ (*B*) si(j)'ăpaw (*S*)], al wie, ieder die, zoo iemand; barang sikoq (*B*), siko'ăq (*S*); [sotiq (*B*), soti'ăq (*S*)], het een of ander; barang s'ograng, de een of ander, iemand; IV barangan (ook: bagrangan), e. s. v. wilde kastanje met eetbare vruchten.

barat I (*S*); west, het westen; barat dajaw (*S*), zuidwest; barat la'ot, noordwest; die woorden zijn alleen in de strandstreken bekend; II barat: dĕngoq (*B*); (ĕ)'mboewĕ (*B*) e. s. v. rijstdiefje.

barĕ; zie toelaq.

bagrĕ (*B*), bagraw (*S*); gloeiende sintels, gloeiende kool.

barĕ'ăn (*B*), baraw'ăn (*S*); buffelkraal.

bari; zie boerang.

bagrih (*B*), bagri'ăh (*S*) = 'alang en moestahil.

baring (*S*) = sapĕ (*B*); het woord wordt in de spreektaal zelden gebezigd.

baris; rij, reeks, streep; barisan, gew. pĕmatang barisan, de barisanketen.

bagro(w)'ăn; zie: naw.

bagroe; de waroe; e. s. v. boom, van welks bast touw wordt gemaakt.

barot; versleten kain.

basah; nat, vochtig; basahan (of: ka'in basahan) badkleed.

basaw; peper en zout kleur.

basĕ (*B*), basaw (*S*); taal, spraak; bĕbasĕ (*B*), bĕbasaw (*S*), welgemanierd, beleefd.

basi; basi basi (ook: bĕbasi); gistend, goor.

basi(j)'ăn = bi(j)'asĕ (*B*).

basing; wat ook, welk ook.

basoe = basoh.

basoh (*B*), baso'ăh (*S*); I (mĕ)'mbasoh (*B*), (mĕ)'mbaso'ăh (*S*), wasschen; pĕmbasoh (*B*), [pĕmbaso'ăh (*S*)], tangan, vingerglas, vingerkom; II basoh (*B*) [baso'ăh (*S*)], tangan, eene ceremonie, waaraan het kind op 6—7 jarigen leeftijd dan wel bij de besnijdenis wordt onderworpen.

basong; I e. s. v. boom, van welks bast eene soort van draagkorf [kĕmpiq (*B*), kĕpik (*S*)] wordt vervaardigd; II het met doek omwoeld boveneinde van den steel van de »bĕli(j)'ong" (zie dit woord).

batan; I het of de aanstaande, wat bestemd is om te worden; II zullen, zal, tot vorming van den futurum.

batang; stam, stok, steel; ook als hulptelwoord bij het optellen van voorwerpen van dien vorm; sĕbatang roekoq (*B*) roeko'ăq (*S*), tijdsbepaling nl. de tijd, die noodig is om een stroocigaretje op te rooken; sĕbatang djalan, een weg; sĕbatang toeboh (*B*) toebo'ăh (*S*), een persoon; batang 'agri; rivier; batang 'idong; zoowel de rug van

den neus als het neuskraakbeen; batang kajoe, boomstam; batang li(j)'ăgr, de hals; batang tjiriq'ăn (B), e. s. v. slingerplant.

batangan = badan.

bataq = bawĕ (B); (mĕ)'mbataq koelat tjilakĕ (B), eene uitdrukking door een jong meisje gebezigd om te kennen te geven dat ze in gezegende omstandigheden verkeert.

batĕ (B), bataw (S), I gebakken steen; II één »'ibat doedol" (zie die woorden).

batin; gehuwde man; batin mĕrandĕ (B), mĕrandaw (S), weduwnaar; batin moedĕ (B), moedaw (S), jonggehuwd man; batin panggong, pas gehuwd persoon; naam aan een jonggehuwd man toegekend voordat de echtelijke gemeenschap heeft plaats gehad.

batjĕ (B), batjaw (S); (mĕ)'mbatjĕ (B). (mĕ)'mbatjaw (S); lezen, opzeggen van gebeden [gew. (mĕ)'mbatjĕ doeq'ĕ (B), (mĕ)'mbatjaw doeq'aw (S)].

batoe; I steen, erts; soorten zijn: batoe: bĕrandaj; bĕgras; boe(w)'ih (B), boe(w)'i'ăh (S), puimsteen; gĕnam; gi(j)'aw; 'idjaw; 'itam; kangkong; kagrangan; kasap; koening; lĕboq (B), lĕbo'ăq (S), fijn grind; li(j)'ot; napal; potih (B), poti'ăh (S); sabal, grof grind; soegi; batoe 'asahan, slijpsteen; batoe djagring, de steenen, die als zinkers bij een schakelnet dienen; de steenen, die als gewicht dienen om een vogelnet te laten vallen; batoe 'api (B), pĕnĕkil (S), vuursteen; II = kantin; batoenjĕ, vergezeld van.

batogr (B); (mĕ)'mbatogr = gawi(j)'ăn.

bawah; onder, beneden, onderkant, ondereinde; di bawah, onder, ondergeschikt, aan den voet van.

bawang; ui, look; soorten zijn: bawang: 'abang, sjalotten; potih (B), poti'ăh (S), knoflook; lidi.

bawaq; huid, vel.

bawĕ (B), bawaw (S); (mĕ)'mbawĕ (B), (mĕ)'mbawaw (S), brengen, meenemen, bij zich hebben, meedragen; (mĕ)'mbawĕ (B) [(mĕ)'mbawaw (S)], boelan, menstrueeren.

ba(w)or; zie: tjampor.

bĕ (B), I baw (S), waarmede jonge meisjes, jongelingen aanspreken; II voorvoegsel tot vorming van toestandswoorden en van verzamelende telwoorden; III 2e jaar van de Bĕsĕmahsche 8-jarige tijdrekening.

bĕbabi, dwarshout aan voor en achtereinde van eene kar tot afsluiting van den bodem; bĕbabi pir, klampje tot verbinding van as en veer van een »pĕlangkin" (zie dit woord).

bĕbajĕ (B), bĕbajaw (S), brak; van toespijzen flauw door gebrek aan zout.

bĕbal; dom, onbevattelijk.

bĕbalaj (B), bawbalaj (S); bank van bamboe of van planken, om daarop te slapen.

bĕbalang; hermaphrodiet.

bĕbali'ăn; een »pantjang" (zie dit woord) van bamboe, geplaatst in het midden van het terrein, dat men voor het aanleggen van zijn ladang gekozen heeft; de bamboestaak ter lengte van ± 1,25 M. is in vieren gespleten, waartusschen in den vorm van een kruis twee stukken hout zijn geklemd.

bĕban; mansvracht.

bĕbaq; hulptelwoord bij het optellen van stukjes »gambigr" (zie dit woord).

bĕbagri; kapel, uil.

bĕbari(j)'ăn; zie padi.

bĕbasan I, doornachtige en stekelachtige slingerplant, welks bladeren tot dakbedekking worden gebezigd; II, de bladeren van de rotansoorten »'oewi gambigr; 'oewi gĕtah", tot dakbedekking gebezigd.

bĕbat, I windsel; II buikband; soorten zijn: bĕbat: lantong; li(j)'ong (niet meer in gebruik); tjita.

bĕbatang; e. s. v. geneeskrachtig kruid.

bĕbatoe; een bedrag ad ƒ 6.—, dat de dader bij het toebrengen van kwetsuren aan den gewonde moet betalen om de kosten van verpleging van den doekoen te kunnen bestrijden.

bĕbĕliq (*B*), bĕbĕli'ăq (*S*); e. s. v. lichtgevende kever.

bĕboekoe, e. s. v. hout.

bĕboelang (*B*); een van de attributen bij de oorlogskleeding.

bĕboelangan; eelt, eksteroog.

bĕboeli; e. s. v. raderdier.

bĕdaq; I = borih (*B*); II bĕbĕdaq, het lichaam inwrijven, insmeeren met iets welriekends.

bĕdil; vuurwapen, schietgeweer; laras bĕdil, loop; pĕmantoq (*B*), pĕmanto'ăq (*S*), bedil, haan; pĕnĕsaq (ook pĕlĕnat) bĕdil, laadstok; pĕrajihan (*B*), [pĕraji'ăh'an (*S*)] bĕdil, trekker; pĕtoenang bĕdil; vizierkorrel; pokang (ook poenggong) bĕdil, kolf; soemboe bĕdil, schoorsteen; tali bĕdil, geweerriem; bĕbĕdil, proppenschieter.

bĕdong; e. s. v. steekwapen.

bĕdot; (ĕ)'mbĕdot, met zeer veel geweld ontnemen, afnemen, rooven.

bĕgaw; bĕbĕgaw (of njĕrangkaq bĕgaw), samentrekken van de huid door koude, te berge rijzen van de haren.

bĕkataq; kikvorsch; soorten; bĕkataq: kangkong, padde; koegroh (*B*), koegro'ăh (*S*); li(j)'ot; minjaq; e. s. v. boomkikker; pĕgraq; pĕgraq potih (*B*), poti'ăh (*S*).

bĕkĕ (*B*), bĕkaw (*S*); grove zemelen; (dĕdaq-*m*).

bĕkit; tĕbĕkit, omvallen van eene woning door aardbeving, door den wind, doordat de stijlen zich loslaten.

bĕkoe; gestold, gestremd.

bĕlabar = gĕlanggang.

bĕlah; spleet, kloof, gespleten, gekloofd; bĕlahan, de helft; bĕlah doewĕ (*B*), [doewaw (*S*)], in tweeën gespleten; (mĕ)'mbĕlah, splijten; (ĕ)'mbĕlahan, de helft; sĕbĕlah, de eene kant; sĕbĕlah dadĕ (*B*), [dadaw (*S*)], ook bĕlah dadĕ (*B*), [dadaw (*S*)], lengtemaat nl. de afstand van het midden van de borst tot aan den vingertop van den middenvinger van den uitgestrekten arm; sĕbĕlah sanĕ (*B*) [Sanaw (*S*)], aan gindsche zijde.

bĕlaj; zie 'anaq.

bĕlajagr; mattenklep bevestigd aan het achtereinde van het dak.

bĕlakang; achterste gedeelte, achterzijde, achterkant, rug; bĕlakang kĕting, [ook: koeraw kĕting (*S*)]; wreef van den voet; bĕlakang tangan; rug van de hand.

bĕlalaj; snuit van een olifant, van een mug, vlieg of vlinder.

bĕlalang; sprinkhaan. Soorten zijn: bĕlalang: batoe; bĕgroq (*B*), bĕgro'ăq (*S*); djanggot; gambigr; kĕdjĕbaj; kĕladi; kĕmoemoq (*B*), [kĕmoemo'ăq (*S*)], 'idjang; kĕmoemoq (*B*), [kĕmoemo'ăq (*S*)], kĕlaboe; kĕndalaj; kĕtoeraq; koenjit; lanang; pandoq (*B*), pando'ăq (*S*); sĕlĕton; tahi; toegoq (*B*), toego'ăq (*S*).

bĕlambong; e. s. v. dobbelspel.

bĕlanaq; e. s. v. zoutwatervisch.

bĕlandĕ (*B*), bĕlandaw (*S*), Hollandsch; bĕbĕlandĕ (*B*), bĕbĕlandaw (*S*), zijn eigen heer en meester zijn; geen hoofd over zich hebben.

bĕlandjĕ (*B*), bĕlandjaw (*S*), I uitgaven, kosten, geld voor de bestrijding der kosten; II lekkernijen, bestaande in soorten van gebak, welke bij „bimbang's" (zie dit woord) door jongelingen aan hunne uitverkorenen worden gepresenteerd; (mĕ)'mbĕlandjĕ (*B*), (mĕ)'mbĕlandjaw (*S*), die lekkernijen uitdeelen.

bĕlang; bont, gevlekt van de huid van dieren.

bĕlangĕ (*B*), bĕlangaw (*S*), van aarde gebakken schotelvormige pot o. a. om toespijzen te bereiden; bĕlangĕ (*B*) [bĕlangaw (*S*)] bĕsi, ijzeren pan.

bĕlanggaq; tĕbĕlanggaq, achterovergevallen.

bĕlantiq (*B*), bĕlanti'ăq (*S*), schietgeweer aan een toestel om wilde beesten te dooden.

bĕlap; bĕbĕlap, opflikkeren van vuur (*J*).

bĕlar = bĕlit.

bĕlagr = bĕgil.

bĕlas; gebruikt om, achter de negen eerste getallen geplaatst, de getallen van elf tot negentien te vormen; sĕbĕlas, doewĕ (*B*) [doewaw (*S*)], bĕlas enz.

bĕlasar; (mĕ)'mbĕlasar, smalen, uitmaken, doorhalen.

bĕlatjoe; ongebleekt katoen.

bĕlaw; zie: kĕtjaw.

bĕlĕ (*B*) bĕlaw (*S*); [uitsluitend in ontkennenden zin gebezigd]; (ĕ)'ndiqdĕ (mĕ)'mbĕlĕ (*B*), (ĕ)'ndidaw (mĕ)'mbĕlaw (*S*), er niet om geven.

bĕli; (mĕ)'mbĕli (ook: mĕli), koopen; bĕli bĕli(j)'ăn (zelden gebruikt), koopwaren.

bĕlidang; e. s. v. scherpsnijdend gras.

bĕlih (*B*), bĕli'ăh (*S*); wild, niet tam of mak van dieren.

bĕli(j)'aw; bĕli(j)'aw banjaq, waarmede schoonouders door schoonzoon wordt aangesproken; bĕli(j)'aw 'itoe, waarmede de schoonzuster haar ouderen schoonbroeder aanspreekt.

bĕli(j)'ong; dissel, houweel.

bĕlikan; waaronder een op urwoud aangelegde ladang verstaan wordt, die voor den tweeden keer wordt beplant; bĕlikan tinggal sĕta'on, een ladang op urwoud aangelegd, welke men na den 1[en] oogst één jaar laat braak liggen.

bĕlimbing; e. s. v. boom met eetbare saprijke vruchten; soorten zijn: bĕlimbing: bĕsi; manis; masam; toendjoq (*B*), toendjo'ăq (*S*).

bĕling = kilangan.

bĕlis; I de duivel; II (*B*); (mĕ)'mbĕlis, tieren, razen.

bĕlit I tĕbĕlit, opengespalkt van de oogen; (mĕ)'mbĕlit, de oogen strak op iemand richten; II (*S*) kronkel, draai; bĕbĕlit bĕlit 'akal'ô = 'akal'ô mĕlilit; zie 'akal; III bĕbĕlit bĕlit; draaien met de oogen van iemand, die in toorn ontstoken is; iemand toornig aankijken.

bĕloe; bont en blauw van door slagen of striemen aangedane deelen van het lichaam.

bĕloebor; eene met »poe(w)'ăgr" of rottan bladeren of afgesneden padihalmen afgeschoten en met »bĕbasan" gedekte ruimte onder of nabij de »'andjong", waarin tijdens den rijstoogst het gesneden gewas wordt opgeschuurd; (zie de woorden: poe(w)'ăgr, bĕbasan en 'andjong).

bĕloekagr (ook bĕloekar); bĕloekagr moedĕ (*B*), [moedaw (*S*)], gezegd van een ladang op urwoud aangelegd, waarop het laaghout, kreupelhout zich ontwikkeld heeft, nadat men het veld minstens drie jaren heeft laten braak liggen; bĕloekagr pandaq gezegd van een ladang, op urwoud aangelegd, waarop het laagstammig houtgewas zich begint te ontwikkelen, nadat men het veld minstens twee jaren heeft laten braak liggen; bĕloekagr pĕpantjongan, gezegd van een ladang, op urwoud aangelegd, dat men minstens 4 jaren braak heeft laten liggen; bĕloekagr toewĕ (*B*), [toewaw (*S*)], gezegd van een ladang, op urwoud aangelegd, waarop zich reeds jong bosch gevormd heeft, nadat men het veld minstens 8—10 jaren braak heeft laten liggen.

b ĕ l o e l a n g; ongelooide huid; alleen gedroogde huid.

b ĕ l o e l a n g a n; eeltgezwel op schouder, veroorzaakt door het dragen van vruchten.

b ĕ l o e m b *o* n g (*B*), bĕlĕbas (*S*); dun afgesneden bamboe [gewoonlijk de boel*o*h (*B*) boelo'ăh (*S*) kapal], gebruikt als omhulsel van de hars, welke als verlichtingsmiddel gebrand wordt.

b ĕ l *o* m = l*o*m (wat meer in gebruik is); sĕbĕl*o*m, zoolang als nog niet, terwijl nog niet.

b ĕ l *o* t; e. s. v. aal of paling.

b ĕ m b a n; zie: boel*o*h (*B*).

b ĕ n a; mĕna, doen, maken, bouwen, zich houden als, iets gebruiken voor, iets doen aan; mĕna gawi, vleeschelijke gemeenschap buiten echt; plegen van overspel.

b ĕ n a h; plaag.

b ĕ n a l i; gewoonlijk: boengk*o*q, (*B*) [boengko'ăq (*S*)], bĕnali; mannetje in de maan.

b ĕ n a l o e (*B*), krop.

b ĕ n a m; inzinken; tĕbĕnam, ingezonken bijv. van een anker in het zand.

b ĕ n a n g; draad, garen inz. naaigaren; draad van een spinneweb; bĕnang boelang, dun koordje van ongebleekt katoen, gedraaid om de sporen aan den poot van een' vechthaan vast te binden; bĕnang moend*o*k; garen gedoopt in »kĕpajang" olie om het rood te maken; bĕnang samĕ (*B*) [samaw (*S*)] *gr*agi (ook ragi), amulet van roode, witte en blauwe draden gedraaid snoer.

b ĕ n a *g r*; waar, echt, wezenlijk, recht, naar den aard, juist, opre ht, ernstig, waarachtig, deugdelijk; (mĕ)'mbĕna*gr*ka(n), gelijk geven, in het gelijk stellen; sĕbĕna*gr*njĕ (*B*) sĕbĕna*gr*njaw (*S*) [sĕbĕna*gr*'ŏ (*S*)] of sĕbĕna*gr* bĕna*gr*njĕ (*B*) sĕbĕna*gr* bĕna*gr*njaw (*S*) [sĕbĕna*gr* bĕna*gr*'ŏ (*S*)], waarlijk inderdaad; kĕbĕna*gr*an, waarheid, oprechtheid.

» b ĕ n d a l ĕ (*B*), bĕndalaw (*S*); zie mĕndalĕ (*B*).

b ĕ n d *o* n = soesah; kĕbĕnd*o*n, getroffen door den vloek der »pojang's", der »diwĕ's"; zich openbarende door ziekte of sterfgeval in de familie; een offermaal kan alleen die »pojang's" en »diwĕ's" weder goedgunstig stemmen (zie de woorden »pojang" en »diwĕ").

b ĕ n ĕ (*B*), bĕnaw (*S*) I drukkend, zwaar van het hoofd, zoodat men lusteloos is; II zie: 'anjam.

b ĕ n g *i* s = boe(w)'ăs.

b ĕ n g k a h; oververzadigd; overmatig verzadigd, volgedronken.

b ĕ n g k a l a w; inhoudsmaat van padi = 3 à 4 »koelak".

b ĕ n g k a q; gezwollen inz. van een lichaamsdeel.

b ĕ n g k a w a n; latten, waarop de dekbladeren of atap voor de daken worden geregen en waarbij ook die »'atap" wordt geteld.

b ĕ n g k ĕ l a n; I zich verslikt hebben aan eten; een brok in de keel hebben; II overstelpt van werk, oververzadigd van eten (*J*).

b ĕ n g k a w a n g; e. s. v. plant.

b ĕ n g k ĕ *g r* a s s a n; bedriegelijk van eene vrucht, welke van buiten rijp schijnt maar het niet is.

b ĕ n g k *i* n g; dik en vooruitstekend van den buik.

b ĕ n g k o e; schoffel.

b ĕ n g k o e r *o* n g; zie boedjang.

b ĕ n g k o e (w) ' ă n g; e. s. v. plant gelijkende op een pandanus van welks bladeren hoofddeksels, matten enz. vervaardigd worden.

b ĕ n g k *o* n g; I zacht gekromd van een »siwar", »pĕdang"; (zie die woorden),

gebogen, halvemaanvormig; ook kromming, bocht in den weg; II op iets leunende met de ellebogen.

b ĕ n i h (*B*), bĕni'äh (*S*); zaad voor droge velden.

b ĕ n j a j; flauw, onsmakelijk, zonder geur of smaak van spijzen; ook gezegd van vruchten, welke minder zoet zijn,

b ĕ n o e (w) ' ĕ (*B*) I = poelaw; II gew. sĕbĕnoe(w)'ĕ = banjaq; (komt alleen in „rĕdjong's" voor).

b ĕ n o p (?).

b ĕ n t a l (ook bĕntalan); pak, bundel, pakket, omslag.

b ĕ n t a n g; (mĕ)'mbĕntang, uitspannen, uitspreiden zooals een mat.

b ĕ n t i n g; lederen riem.

b ĕ n t j i; haat.

b ĕ n t o q (*B*), bĕnto'äq (*S*); hulptelwoord voor ringen, armbanden, halsringen, kunstsporen voor vechthanen.

b ĕ r a h i; verzot zijn op iemand of iets; ook in zijn nopjes zijn.

b ĕ r a j (ook bĕ*g*raj); verspreid; zie ook tjĕraj.

b ĕ r a j a n g (*B*), mĕrajang (*S*): (mĕ)'mbĕrajang (*B*), mĕmĕrajang (*S*), waggelen, wankelen.

b ĕ r a j a q (grondwoord rajaq?); kuieren zonder bepaald doel, van de eene plaats naar de andere plaats gaan.

b ĕ r a n d ĕ (*B*), bĕrandaw (*S*); veranda, gallerij.

b ĕ *g* r a n g = sĕbĕ*g*rang.

b ĕ r a n g k ĕ (*B*), bĕrangkaw (*S*); scheede van kris, siwar enz.; bĕrangkĕ (*B*) [bĕrangkaw (*S*)] 'oerak, de cylinder van den betelnootstamper.

b ĕ *g* r a n i; moedig, dapper, stout, vermetel, brutaal, driest, durven.

b ĕ r a p = ngadap.

b ĕ r a q = rabaq.

b ĕ *g* r a q; tĕbĕ*g*raq, weggezonken in het water.

b ĕ *g* r a s; gepelde rijst en verder elk gebolsterd graan of zaad; bĕ*g*ras koenjit, met kurkuma geel gekleurde rijst, die bij offermalen wordt gestrooid.

b ĕ *g* r a t; zwaar, drukkend, gewichtig, belangrijk; zwaarte, belangrijkheid; kĕbĕ*g*ratan, wichtigheid, belangrijkheid; (mĕ)'mbĕ*g*ratka(n), bezwaren, verzwaren: bĕ*g*rat pĕtanganan, gezegd van het moeilijk genezen van den navel van een jonggeborene.

b ĕ r b a s (*B*); (mĕ)'mbĕrbas, zich alom verspreiden van geur, stank (*J*).

b ĕ r ĕ m b a n; I dwarslat ter verbinding van palissaden en derg.; II (*B*), pilis (*S*), zilveren voorhoofdsband.

b ĕ *g* r ĕ n g a w (*S*); (mĕ)'mbĕ*g*rĕngaw = mĕti'äh (*S*); zie pĕtih (*B*).

b ĕ *g* r ĕ s i h (*B*), bĕ*g*rĕsi'äh (*S*), merg; bĕ*g*rĕsih (*B*) [bĕ*g*rĕsi'äh (*S*)], toelang bĕlakang, ruggemerg.

b ĕ *g* r i (j) ' ä n g; e. s. v. hard hout, uitstekend geschikt voor dakribben enz.

b ĕ r i n g i n I, de indische vijgenboom; II bĕringin (*B*): koening; pitoe; rajĕ; soengsang; verblijfplaats der goden; III bĕringin moedĕ (*B*), eene waardigheid oudtijds in het landschap Bĕsĕmah 'Oeloe manaq gelijkstaand met die van pĕnggawĕ (*B*).

b ĕ r i r a n g (*B*), bĕlirang (*S*); zwavel.

b ĕ *g* r k a s; (mĕ)'mbĕ*g*rkas, binden, samenbinden, vastbinden; bĕ*g*rkasan, bos, bundel, takkebos, bos stroo.

b ĕ r k a t; zegen.

b ĕ *g* r k i q (*B*) (ook: bĕrkiq), bĕ*g*rki'äq (*S*) (ook: bĕrki'äq); e. s. v. snip.

b ĕ *g* r l o s; tĕbĕ*g*rlos, door iets heengetrapt of in iets geschoten, bijv. een gat.

b ĕ *g* r n a s; vol, goed gevuld inz. van padiaren, peulvruchten e. a. [in tegenstelling van 'ampĕ (*B*)].

b ĕ *g r* o e d o e (ook: sangbĕ*gr*oedoe); jonge kikvorsch, welke nog geen pooten heeft.

b ĕ r o e g ĕ (*B*), binting (*S*), zie: ajam en *gr*oemah.

b ĕ *g r* o e k a l; zie tĕlo*gr*.

b ĕ r o e m b *o* n g, I kokertje gew. van bamboe om daarin de kunstsporen voor vechthanen te bewaren; II bĕroembong matĕ (*B*) [mataw (*S*)] '*agri*, middenpunt van de zon.

b ĕ *g r* o e n a n g (*B*), minggangan (*S*), groote draagkorf voor padi.

b ĕ r o e n g a q (*B*), djĕroengaq (*S*); zie: 'id*o*ng.

b ĕ r o e (w) ' ă n g; bĕroe(w)'ăng toegoe (*B*) = bahan (*B*), [alleen in rĕdj*o*ng's gebezigd].

b ĕ *g r* o e (w) ' ă n g; de maleische beer.

b ĕ r o e (w) ' ă s; e. s. v. boom met geneeskrachtigen wortel.

b ĕ r o e (w) *i* t; e. s. v. harpoen om visch te steken.

b ĕ *g r o* q (*B*), bĕ*gr*o'ăq (*S*), e. s. v. groote zeer leerzame aap; bĕ*gr*oq (*B*) [bĕ*gr*o'ăq (*S*)] sĕmoendi.

b ĕ *g r s i* n; niezen.

b ĕ r t *i* h (*B*), bĕrt*i*'ăh (*S*); vagebond, gauwdief, bandiet.

b ĕ *g r* t *i* h (*B*), bĕ*gr*t*i*'ăh (*S*), ongebolsterde rijst in de pan geroosterd, totdat de dop gebarsten is.

b ĕ s a q; groot, dik, zwaar, hevig, volwassen, gewichtig, aanzienlijk, van hoogen rang; (mĕ)'mbĕsaqka(n), vergrooten, groot achten.

b ĕ s i, I ijzer; bĕsi boe*gr*oq (*B*) [boe*gr*o'ăq (*S*)], oud ijzerwerk, oud roest; II bĕsi gilĕ (*B*) gilaw (*S*), dommekracht; III hakmes, houwer in het algemeen; IV bĕsi gil*i*ngan, ijzeren band om een wiel, ijzeren hoepel.

b ĕ s i s *i* r (*B*); de strandstreken.

b ĕ t a l; (mĕ)'mbĕtal, raden, gissen.

b ĕ t a r ĕ (*B*), zie: balaj.

b ĕ t a w i; Batavia.

b ĕ t ĕ r a h; zie: bak*o*l.

b ĕ t ĕ r i (*B*); princes, vorstin; bĕtĕri sidang bĕtoelang = Sangsĕri.

b ĕ t *i* h (*B*), bĕt*i*'ăh (*S*); (mĕ)'mbĕt*i*h (*B*), (mĕ)'mbĕt*i*'ăh (*S*), uitdijen van rijst.

b ĕ t *i* l; (mĕ)'mbĕt*i*l, oplichten met een spaak of hefboom.

b ĕ t i n ĕ (*B*), bĕtinaw (*S*); vrouwelijk van menschen en dieren; bĕtinĕ da*gr*ĕ (*B*), bĕtinaw da*gr*aw (*S*), gehuwde vrouw, die nog geen kinderen gebaard heeft.

b ĕ t *i* q (*B*), bĕt*i*'ăq (*S*); e. s. v. komkommer (lĕpang); soorten zijn: bĕt*i*q (*B*) bĕt*i*'ăq (*S*): 'abang; 'api; ba*gr*ĕ (*B*), ba*gr*aw (*S*); da'*o*n; lĕntang; mĕma*gr*.

b ĕ t *i* s; het been tusschen knie en voet, (scheenbeen).

b ĕ t *o* k, I naam van een zoutwatervischje; II (mĕ)'mbĕt*o*k = di(j)'ăm.

b ĕ t *o* l; juist, recht, echt, waar, wezenlijk, waarachtig, oprecht (meer in gebruik is »bĕna*gr*").

b i b a s; (mĕ)'mbibas, een korte »sĕram" (zie dit woord) uitspreken.

b i b *i* k, I manillaeend; II (mĕ)'mbib*i*k, klappen op de »partes posteriores" van een klein kind tijdens het »kind*o*n" (zie dit woord); streelen van een weenend kind.

b i b *i* q (*B*), I bib*i*'ăq (*S*); sĕbib*i*q 'oejĕ (*B*), sĕbib*i*'ăq 'oejaw (ook: toejaw) (*S*), ontelbaar; II (mĕ)'mbib*i*q (*B*), rijst of padi in een »bakĕ" (zie dit woord) heen en weer schudden.

b i b *i* r; (mĕ)'mbib*i*r, fladderen van een vlinder; bib*i*ran moel*o*t, bibberen, klappertanden.

b i b *i g r*; I lip van den mond; bib*igr* mĕroenjang, babbelaar, wauwelaar; bib*igr*: koel*o*p (*B*); pat*o*q (*B*), pato'ăq (*S*); tilaj (*B*); tjant*i*l (*S*) labia maj. en labia min.;

II bibigran (B), klikken, alles vertellen (J).

bibit = babit.

bidaj; evenwijdig dicht aan elkander geregen smalle bamboereepen voor horde, mat om daarop wat te drogen; bidaj sindangan, staketsel van bamboe latjes bij vischvangst in rivierspruiten gebruikt.

bidang; I vlaktemaat voor sawahs, koffietuinen enz.; II ook hulptelwoord bij het opnoemen van sommige platte voorwerpen.

bidi (B) = paksĕ (B).

bidiq (B), bidi'ăq (S) = pandaj.

bidjan; oliegevend zaad.

bidjat; (mĕ)'mbidjat, in de hand houden met de vingers omhoog getrokken.

bidoedari; nimf; ook naam aan jonge meisjes in »rĕdjong's" toegekend.

bigan; zie: groemah.

bigĕ (B), bigaw (S); (mĕ)'mbigĕ (B), (mĕ)'mbigaw (S), [of bĕbigĕ (B), bĕbigaw (S)], een haan zoodanig aanvatten, dat men hem gemakkelijk een kunstspoor kan aanbinden.

bi(j)'ăng; zwaluw.

bi(j)'ăq; (mĕ)'mbi(j)'ăq, zich vermenigvuldigen.

bi(j)'ăgr; e. s. v. worm.

bi(j)'ăs; hard, luid van het spreken; ook: zeer erg, bovenmate.

bi(j)'ăsan; bi(j)'ăsan djĕgrat, rechtopstaand bamboe bij den vogelstrik, aan welks boveneinde een rood zijden snoer »tali matĕ (B) [mataw (S)] djĕgrat" is bevestigd; bi(j)'ăsan gĕroebing (B) roebing (S), het op eene hengelroede gelijkend bamboezen latje bij de »djĕbak tĕkoekoe"; zie djĕbak.

bi(j)'ăsĕ (B), bi(j)'ăsaw (S); gewoon, gewend, bedreven, geoefend in, gewoonte.

bi(j)'ăwaq; leguaan; soorten zijn: bi(j)'ăwaq: 'itam; koetong; poenggogr; sĕroenaj.

bi(j)'ong; zie kĕbaw.

bikil; I niet rijp wordend van zweeren; II = kikil (J).

bilah; spaander, dun splijtsel van bamboe; ook: gebezigd als hulptelwoord bij het opnoemen van platte, scherpe voorwerpen, zooals messen, planken enz.

bilal; de oproeper tot het gebed.

bilang; I tellen; (ĕ)'ndiq (B) [(ĕ)'ndi'ăq (S)] kĕbilangan lagi; ontelbaar; bilang 'agri, dagzegger, weekkalender; II = tĕti(j)'ăp.

bilas = bilis.

bilĕ (B), bilaw (S); tijdstip.

bilik; I bĕbilik, omkeeren tijdens den slaap; II (mĕ)'mbilik, onderste boven keeren en in hoopen leggen van het onkruid dat ge»pantjah" (zie dit woord) is om het te laten verrotten (één der bewerkingen bij den sawahbouw).

biling; bĕbiling, om een middelpunt draaiend.

biliq (B), bili'ăq (S); slaapkamer.

bilis; rood ontstoken van de oogen met uitvloeien van vocht, leepoogen.

bimbang; feest (dit woord heeft eerst in de laatste jaren in de taal burgerrecht verkregen).

bimbing; I (mĕ)'mbimbing, ondersteunen van een zieke opdat hij niet valt; II bĕbimbingan, hand aan hand gaan.

bimĕ (B); zie toendĕ (B).

bimpoh (B), bimpo'ăh (S), I »kain basahan" om na het bad daarmede het lijf af te drogen; II een langwerpig stuk kain om het hoofd geslagen bij wijze van hoofddoek.

binasĕ (B), binasaw (S); verwoest, vergaan, bedorven, mislukt, te gronde gegaan, verongelukt, omgekomen, vernietigd, vernield, in het verderf gestort; (mĕ)'mbinasĕka(n) (B), (mĕ)'mbinasawka(n) (S), te gronde richten, verwoesten, doen omkomen.

binatang; dier, beest in tegenstelling van andere wezens.

bindjaj; e. s. v. vruchtboom.

bindjat; iets op beide handen dragen, opnemen.

bingkaj; aangezette rand, boordsel, vierkante of platte rottanhoepels bij netten, fuiken, enz.

bingkas; I (mĕ)'mbingkas, terugspringen, losspringen van een »djĕrat" (zie dit woord); II het vallen van den haan van een geweer, na afgetrokken te zijn, op de percussie.

bingk*o*q (*B*), bingko'ăq (*S*); krom, gebogen, verkromd.

bing*o*ng = soesah.

bingsal (*B*) = *gr*imb*i*t.

bini; echtgenoote, vrouw, waarmede iemand gehuwd is.

bintang; ster; bintang 'ag*o*ng, planeet Venus; bintang bĕ*gr*asap, komeet; bintang matĕ tah*o*n (*B*) mataw ta'*o*n (*S*), gordel van Orion; bintang matĕ tah*o*n (*B*) [mataw ta'*o*n (*S*) 'antoe] (?), het Zuiderkruis; bintang poe*gr*oe (ook: pĕpoe*gr*oe) de plejaden; bĕbintangan, geflikker van zonnestralen, die door gat, reet of dakbedekking breken.

bintang*o*r; e. s. v. boom met taai hout.

bintat; muggebeet.

bintj*i*l (ook bint*i*l) = bintat.

bintj*o*l; buil.

bint*o*l; e. s. v. steenpuist.

bint*o*ngan; e. s. v. moerasplant.

bi*gr*a; e. s. v. plant, welks knollen gegeten worden; soorten zijn: bi*gr*a: 'abang; pot*i*h (*B*), pot*i*'ăh (*S*).

bi*gr*ah = **bi*gr*a**.

bi*gr*aj; het van kruisende rotanreepen gevlochten dak van een vogelknip.

birang; woede, toorn, verontwaardiging, kwaadaardig, opvliegend, vinnig.

bir*i*h (*B*), bir*i*'ăh (*S*); gew. (mĕ)'mbir*i*h (*B*), (mĕ)'mbir*i*'ăh (*S*), gezegd van vechthanen, die elkander durven aanvallen.

bir*i*ng; zie: 'ajam.

bisan, waarmede de ouders de schoonmoeder van hun' zoon of hunne dochter aanspreken; pang bisan, (ĕ)'nd*o*ng of (ĕ)'nd*o*q (*B*) [(ĕ)'ndo'ăq (*S*)] bisan, waarmede broer of zuster respectievelijk schoonvader en schoonmoeder van zuster of broeder aanspreekt.

bisĕ (*B*), bisaw (*S*); vergif, venijn; (gew. gebruikt voor dierlijk vergif).

bis*i*q (*B*), bis*i*'ăq (*S*); (mĕ)'mbis*i*q (*B*), (mĕ)'mbis*i*'ăq (*S*), fluisteren; bĕbis*i*q'ăn (*B*), bĕbis*i*'ăq'ăn (*S*), elkander toefluisteren.

bisoe; stom.

bis*o*l; steenpuist.

bis*o*t, bĕbis*o*t; niet hard huilen.

biti; alleen bekend in samenstelling met »tandĕ" (*B*); zie dit woord.

bod*o*ng = bangĕ (*B*).

boeboe; fuik van rotan of bamboes; boeboe saraw, e. s. v. cylindrisch fuik.

boeb*o*l, (mĕ)'mboeb*o*l; op nieuw den brand steken in het nog niet geheel verbrande hout op de ladangs.

boeb*o*q (*B*), boebo'ăq (*S*); de klander; boeb*o*q'ăn (*B*), boebo'ăq'ăn (*S*), vermolmd, verwormd.

boeb*o*r, (mĕ)'mboeb*o*r, in eens uitgieten van water uit een »gĕrg*o*q" (*B*) (zie dit woord); tĕboeb*o*r, uitgestort, uitgeloopen van vaste lichamen; ook een miskraam hebben.

boeb*ogr*; pap, brij als gebak genuttigd; soorten zijn: boeb*ogr*: bĕlantan; 'itam; koek*o*q (*B*), koeko'ăq (*S*); koen*i*ng; man*i*s; mĕsoens*o*m; boeb*ogr* 'jpangan; in reepen of kleine stukjes gesneden gestolte pap.

boeb*o*s; I er door kunnen, als een stoel door de deur; ruim genoeg om iets door te laten, doorgaan.

II kĕboebosan dagrah, storting.

boebot, I e. s. v. vogel.

II (mĕ)'mboeboti, plukken van pluimgedierte; uittrekken van de laatste stoppels gras en onkruid op de sawahs.

boedal; gedijen van dieren.

boedaq; I slaaf, slavin.

II boedaq boegagr; jongeling (een woord, dat alleen in »rĕdjong's" voorkomt; boedaq kĕtjiq (B) kĕtji'ăq (S), een klein kind; boedaq pĕrdjakĕ (B), pĕrdjakaw (S), jongeling, jong meisje; boedaq rĕniq (B), rĕni'ăq (S), een klein kind.

III boedaq tĕngah; zie koelĕ (B).

boedi = 'akal; bĕboedi, buichelen.

boedjal (B), boesot (S); uitpuilend, uitstekend zooals de navel.

boedjang; ongehuwd jongeling; boedjang: bĕlating (bĕlanting) 'itam; bĕngkoerong; lawajan; rĕmawaj; rĕmawaq, namen aan gestorven jeugdige celibatairs toegekend, die een onberispelijken levenswandel hebben geleid; in het zielenland onderscheiden zij zich door bijzondere schoonheid; boedjang djawĕ (B) = bĕringin moedĕ (B); zie bĕringin; boedjang (ĕ)'ndap of boedjang ringkih (B), ringki'ăh (S); benamingen aan een varken toegekend.

boedjiq (B), boedji'ăq (S), I gezegd van een kind, dat gaarne wordt aangehaald.

II (mĕ)'mboedjiq (B), (mĕ)'mboedji'ăq (S), liefhebben, beminnen enz. zijne ouders.

III (mĕ)'mboedjiq (B) (mĕ)'mboedji'ăq (S), naäpen van de gedragingen der ouders door kinderen.

boedjor; uitstrekking in de lengte.

boegal = gĕgandin; ook de hamer van hout, waarmede de houten pennen in den boom, waarin een »sijalang" (zie dit woord) wordt aangetroffen, worden gedreven.

boegagr; mannetje van groote dieren als van een olifant.

boegis; alleen bekend in »ka'in boegis", boegineesche kain.

boehong, (pĕmboehong) [ook boe'ong, (pĕmboe'ong) (S)], leugen, onwaarheid.

boehoq (B), boe'o'ăq (S); krop, kropgezwel; boehoq (B) boe'o'ăq (S) sĕsat, bochel.

boejong = boelat; (mĕ)'mboejongka(n) djalan, tonrondte aan den weg geven.

boekan; het niet zijn, iets niet zijn, geenszins; boekan sali'ăq 'alaj = boekan patot (in de spreektaal niet gebezigd).

boekaq; open, geopend, wijd, uit elkaar; (mĕ)'mboekaqka(n), openen, ontvouwen, uit elkander nemen, openbaren, afnemen, ontblooten, voor iemand iets openen; tĕboekaq, geopend, open, opengeraakt.

boekat; dik, lijmig, niet vloeibaar, gebonden.

boekĕ (B), boekaw (S) = libagr.

boekit; heuvel, berg; boekit bĕsaq = pĕmatang barisan; zie: pĕmatang.

boekoe; knoest, knobbel, gewricht, knokkel, geleding; ook als hulptelwoord gebezigd; bijv. boekoe gagram; boekoe boeloh (B) boelo'ăh (S); boekoe kalajan, de knokkels bij den pols; boekoe kĕloengkongan, luchtpijp.

boekol, I knoest, knobbel; inz. groote knoestige uitwas boven den wortel van sommige boomen; boekol 'ali, enkel.

II (ĕ)'mboekol; opgezet als de wang door een' pruim.

boekong; mons veneris.

boelan; de maan, maand; boelan (ĕ)'mbaq di grap, 1e en laatste kwartier; boelan pĕnamĕ (B), pĕnamaw (S); [ook pĕnoh (B), pĕno'ăh (S)], volle maan; boelan soerot, nieuwe maan.

boelang; I draad, waarmede de kunstsporen aan de pooten van een' vechthaan worden gebonden; (mĕ)'mboelang, het ombinden van genoemden draad.

II boelang-baling of boelang baliq (*B*) bali'äq (*S*), heen en weer wentelen van paarden.

III zie: djĕmĕ (*B*).

boelangan; eene houtsoort.

boelaq = boehong.

boelagr; licht van kleur; blauwgrijs van de oogen.

boelat; rond. bol, zonder hoeken of kanten; cirkel; (mĕ)'mboelatka(n), rond maken, kneeden; nassi di boelatka(n), gekneede bal van gekookte rijst.

boeli; boeli-boeli, fleschje met dikken buik en nauwen hals; zie ook »pakaj'an".

boeling; boeling kĕbaw, boei.

boeloe; haren op het lichaam; vederen, dons, (ook schaamharen); boeloe 'ajam, vederen; boeloe 'anaq, nestharen; boeloe 'andjing, haren van een hond; boeloe baliq (*B*) bali'äq (*S*), gezegd van veêren van eene kip die naar den kop toe zijn gekeerd; (tegen het beloop in); boeloe dadĕ (*B*) dadaw (*S*), borst van gevogelte; boeloe djĕnggĕ (*B*) djĕnggaw (*S*), baartjes op voet en hand; boeloe 'idong, neushaartjes; boeloe pakoe 'alis, wenkbrauw haren; boeloe matĕ (*B*) mataw (*S*), ooghaartjes.

boeloh (*B*), boelo'äh (*S*), het bamboes riet; soorten zijn: boeloh (*B*) [boelo'äh (*S*)]: 'alagr; 'a'ogr (ook a'or) batoe; doegri; gading; minjaq; moenti; tjinĕ (*B*), tjinaw (*S*), bĕtong 'akagr; bĕtong 'awi; bĕtong koering; daboq (*B*) dabo'äq (*S*) lĕngaw; daboq (*B*) dabo'äq (*S*); sĕriq (*B*) sĕri'äq (*S*), gading; kapal; kĕbaw; pipit; majan (*B*) manjan (*S*); 'akagr laboe; moempo; riti; tĕlang; tĕlogr; tĕmi(j)'äng; toetol; boeloh (*B*), boelo'äh (*S*) boembang, bamboe zonder geledeng; boeloh (*B*) [boelo'äh (*S*)] dasan bamboelid om daarin »goelaj" (zie dit woord) te koken; boeloh (*B*), [boelo'äh (*S*)] kĕbot, een bamboe van grooten omvang met zeer kleine opening; boeloh ngikoq (*B*) [boelo'äh ngiko'äq (*S*)] sawi, jong uitspruitsel van het bamboesriet, dat nog geen blad heeft.

boelogr (ook: boelogran of pĕmboelogran); stroomdraad in eene rivier.

boelos; I tĕboelos, getroffen, geraakt bij het »mĕntjaq" (zie dit woord).

II gaaf, mooi van het vel.

boembon, boomtakken met dicht gebladerte (zwaar loof) op elkander gehoopt en bij de vischvangst op verschillende plaatsen in de rivier geworpen, waarin de visch gedreven wordt om met netten gevangen te worden.

boembong; I de bamboe bij het weefgetouw, waardoor de draden der scheering in twee lagen worden verdeeld; II boembong (*B*) [bĕroembong (*S*)], tadji; bamboezen koker voor kunstsporen.

boemi; de aarde, aardbol, de grond of bodem; boemi dan langit, hemel en aarde.

boendĕ (*B*), boendaw (*S*); e. s. v. gras op de dijken der sawahs groeiende, als toespijs bij de rijst gebruikt.

boendong; besmettelijke veeziekte, miltvuur, veepest.

boengaran; begin, oorsprong, aanleidende oorzaak.

boengĕ (*B*), boengaw (*S*), I bloem bloesem; soorten zijn: boengĕ (*B*) boengaw (*S*): 'abang; bĕlidang; 'ikoq (*B*) ['iko'äq (*S*)] 'andjing; kĕdĕrat: mirah; pĕngantin; potih (*B*) poti'äh (*S*); kĕdoegrong; kĕmbang pĕtang; potih (*B*) poti'äh (*S*); kĕmbang sĕta'on; koening; koetjing; kipas 'antoe; mĕraq 'abang; mĕraq koening; pajlan 'ajam; pandan la'ot; rajaw; sĕlaw; sĕmoelap; si(j)'äp koetoe; simbar; tandjong; tĕbĕgraw; tjĕngkih (*B*), tjĕngki'äh (*S*), foelie; boengĕ (*B*) boengaw (*S*) 'api, vonk; boengĕ badjĕ (*B*) boengaw badjaw (*S*) vonken, welke bij

het smeden opvliegen; boengĕ koedjor (*B*), lansversiering, bestaande in de:

a. doeri landaq (*B*), bos kippeveêren met geelbruine touwtjes bevestigd om een' als steel dienenden stekel van het stekelvarken;

b. bĕnang sĕtĕgrĕ tiq'oelat (*B*), bosje bestaande uit eenige bladeren, eenige kippeveêren, en aan het ondereinde omwoeld met ongebleekte en roodbruin geverfde vezels, welke versierselen op de lans worden aangebracht welke bij het »masoqka(n) boenting" — een der huwelijks ceremonien — bruid of bruidegom worden nagedragen.

boengĕ (*B*) boengaw (*S*), ri(j)'ăl [of wang]; rente, interest in geld.

boengĕ (*B*) boengaw (*S*) padi; rente in padi te voldoen; [ook wel wang bĕboengĕ padi (*B*)].

(ĕ)'mboengĕ badjĕ (*B*) (ĕ)'mboengaw badjaw (*S*), roodgloeiend.

(ĕ)'mboengĕ badjĕ tĕgalĕ (*B*) (ĕ)'mboengaw badjaw tĕgalaw (*S*), witgloeiend.

bĕboengĕ'ăn (*B*) beboengaw'ăn (*S*); bloemen; boengĕ boengĕ'ăn (*B*) boengaw boengaw'ăn (*S*), allerlei gebloemte.

II boengĕ (*B*); geraspte kokosnoot over enkele soorten van gebak gestrooid.

boengin; aangespoeld grind; boengin sabal, grof grind.

boengka; rist van uien enz.

boengkah; een groot stuk of brok, blok, kluit.

boengkal = tandĕ biti; zie tandĕ (*B*).

boengkar (ook: bongkar); overhoop, uit iets halen of lichten; (ĕ)'mboengkar, lossen, omverhalen, uit elkander nemen.

boengkas, I het getornde van een kleed; II (ĕ)'mboengkas; drossen, wegloopen, ontvluchten.

boengkol, I de onderste bloemtros van den arenpalm; II e. s. v. gebak.

boengkos; pak, bundel; ingepakt, ingewikkeld; boengkosan, pakje, bundel, pakket, omslag, omhulsel; (mĕ)'mboengkos, inwikkelen, inpakken; pĕmboengkos, pakmiddel.

boengkoq (*B*), boengko'ăq (*S*); krom, gebogen; boengkoq (*B*) [boengko'ăq (*S*)] tjabol? zie verder »bĕnali".

boengoq (*B*), boengo'ăq (*S*), vet, goed in het vleesch zittend, gezet.

boengsoe; (ook bongsoe), jongste geborene, jongste, laatste.

boeni; I verborgen, verscholen; (mĕ)'mboenika(n), iets verbergen.

II geluid; bĕboeni'ăn, geluiden; boeni boeni'ăn, allerlei geluiden.

boenong = bĕnoe(w)ĕ (*B*).

boenoh (*B*) boeno'ăh (*S*); I (mĕ)'mboenoh (*B*), (mĕ)'mboeno'ăh (*S*) [ook: moenoh (*B*), moeno'ăh (*S*)], dooden, ombrengen, vermoorden; boenohan (*B*), boeno'ăhan (*S*); moord, doodslag.

II (*B*) = koetoeq.

boental; I = boentaq; II hulptelwoord bij het opnoemen van ronde voorwerpen als: sĕboental bĕnang, een kluwen garen; III boentalan, spoel, klos, rol, hoepel.

boentang; dood lichaam, aas, kreng, lijk; boentang kapot, wals, cylinder voor wegbewerking.

boentaq; rond, doch niet cirkelrond.

boenting; bruid, verloofde, geëngageerd meisje [ook: boenting Bĕtinĕ (*B*)]; boenting lanang (*B*), pĕngantinan (*S*), bruidegom; boenting matah = (ĕ)'ndoq 'inang (*B*).

boentjit; I = bĕngking; II opgezwollen van den buik.

boentoe = »bangsat" en »mĕsĕkin".

boentot; achtereinde van menschen en dieren; de dwarslat, die den uit eene rottanlat samengebogen voet onder den bodem

van een »kindjagr" (zie dit woord) in tweeën verdeelt.

boeq; klanknabootsend woord.

boerang; gew. boerang bari, al het huisraad als: tikagr's, nigroe's, bakol's enz., (zie die woorden) welke op de zoldering bewaard of aan de nok gehangen worden en alleen bij feestelijke gelegenheden worden gebruikt.

boerak; tĕboerak, achteroverliggen zooals bijv. in een' luiaardstoel.

boeras = »gĕmbogr" en »kĕmbong".

boeri I = pingging; II nginaqka(n) kĕboeri, achter iets kijken bijv. achter eene woning.

boeriq (B), boeri'ăq (S); gespikkeld, pokdalig.

boeroe; (mĕ)'mboeroe, jagen, jachten, er achter heen zitten; pĕmboeroe, jager; bĕboeroe, op de jacht zijn of gaan.

boerong; vogel; soorten zijn: boerong: 'andis; bajan; bambang kapot; bangĕ (B), bangaw (S); bĕbaraw; bĕbigriq (B), bĕbigri'ăq (S); bĕkakĕ (B), bĕkakaw (S); bĕkoewaq; bĕlanting koening; bĕni(j)'ol; bĕranting; bĕrĕbah; bĕrĕbas; bĕgrkiq (B), bĕgrki'ăq (S); binti; boebot; boengĕ (B), [boengaw (S)] poentong; dĕndang; djantan poesaran; djantarĕ (B), djantaraw (S); djĕri'ăh (S); djoedjoq (B), djoedjo'ăq (S); (ĕ)'nggang; gading ;gadjah; gĕdang kĕpalĕ (B), gĕdang kĕpalaw (S); 'itiq (B), 'iti'ăq (S); kambing; kapagr; kaq; karam; kawan; kĕdoeboe; kĕka'oe; kĕkilagr; kĕkoewal; kĕladi; kĕling; kĕmoening; kĕradoq (B), kĕrado'ăq (S); kĕtjitji; kidjang; kidong (S); koelaq; koenjit; koewaw; laki 'angin; lanting; lĕlatiq (B), lĕlati'ăq (S); lĕmoq'ăn; libin; limaw'ăn; matĕ tĕgrap (B); mirah; moegraj; 'oelagr; pĕrgam; pĕrtjang; pipaw; pinang; poenaj; poesaran; poetjong; grĕgroewaq; sapah radjĕ (B); sawi; sĕkĕdidi; radjaw (S); sĕkikih (B), sĕkiki'ăh (S); sĕloeloq (B), sĕloelo'ăq (S); sintagr da'on; sit; soendĕ (B), soendaw (S); takogr. tangkĕtaraw (B), tangkĕtaq'aw (S); tĕki; tĕrong; tĕmpĕlanaw (B), tĕmbĕlanaw (S); tĕrong: ti(j)'ong; ti(j)'op 'api; tjandaq; tjaqbi'ăq (S); tjĕkoq (B), tjĕko'ăq (S); tjĕloelol (B); tjĕgrliq padang (B); toegang; toekoq (B), toeko'ăq (S); waqdanaw.

boeroq (B), boero'ăq (S); boeroq'ăn (B), boero'ăq'ăn (S); bedorven, vuil geworden van een bebroed ei, waarin het kuiken zich reeds ontwikkeld heeft.

boegroq (B), boegro'ăq (S) = karot; verrot, bouwvallig, versleten, vergaan, vervallen.

boeros; tĕboeros, door iets heen gezakt; door iets heen gevallen.

boerot (gew. 'idapan boerot), breuk, hernia.

boesong; buik ook pens; boesong bĕsaq, maag (?).

boesoq (B), boeso'ăq (S); stinkend, verrot, bedorven, rotte stank, zooals van vuile riolen en goten; van stinkend water in een vat, onaangenaam van lucht van eene massa menschen, sommige insecten.

boesogr; werktuig van hout in den vorm van een boog met een snaar van rottan om de »kapas" uit te pluizen.

boetĕ (B), boetaw (S); blind; boetĕ (B) [boetaw (S)] 'ajaman, des avonds niet goed kunnen zien; boetĕ (B), [boetaw (S)] rarangan; over dag en 's avonds minder goed kunnen zien.

boetiq (B), boeti'ăq (S) [ook: botiq (B), boti'aq (S)], hulptelwoord voor kleine ronde voorwerpen als ringen enz.

boetjor; I lek, II dyarbée.

boetoh (B), boeto'ăh (S); part. pud. masc.

boetol; flesch.

boetong = tanggong.

boetoq (*B*), pilat (*S*) = boetoh (*B*).

boe(w)'ăh; vrucht, bol, knop; hulptelwoord bij het opnoemen van voorwerpen, die onder geen bepaalden vorm te brengen zijn, bijv. huizen; boe(w)ah boe(w)ahan, (ook: bĕboe(w)'ahan) fruit; allerlei vruchten; boe(w)'ah nona; e. s. v. vrucht; boewah *groesoq* (*B*) *groeso'ăq* (*S*) = kidjol; boe(w)'ăh pĕnjĕlĕ (*B*), pĕnjĕlaw (*S*); waaronder de vruchten verstaan worden van den voor het eerst dragenden koffieboom; boe(w)'ăh pangkal; idem van den koffieboom, die voor den tweeden keer vrucht draagt; boe(w)'ăh 'oedjong; idem van den koffieboom na zes jaren dracht; boe(w)'ăh tjĕngkih (*B*), tjĕngki'ăh (*S*); moernagel.

boe(w)aj; schommelen, slingeren; boe(w)ajan (*B*), 'ajonan (*S*), wieg.

boewajĕ (*B*), boewajaw (*S*); krokodil; soorten zijn: boewajĕ (*B*) boewajaw (*S*): bĕkataq; koembang.

boe(w)'ăng; I wegwerpen; (het woord wordt echter zelden gebezigd, zie ook: »'aram".

II een hertskever, waarvan de hoorn als amulet aan de »pĕ*g*robatan" (zie dit woord) wordt gehangen.

boe(w)'ă*gr* = karaj.

boe(w)'ăs; wild, woest van menschen en dieren.

boe(w)'ăt; (mĕ)'mboe(w)'ăt, doen, maken, bouwen, zich houden als, iets doen aan, iets gebruiken voor; bĕboe(w)'ătan, onrechtmatige behandeling, onrecht, onderdrukking.

boe(w)'ih (*B*), boe(w)'i'ăh (*S*), schuim.

bojan; stomp van geest.

bokor; waterkom, als vingerglas gebezigd, voor gemeenschappelijk gebruik.

bolih (*B*), boli'ăh (*S*); kunnen, mogen; ook = *g*rolih (*B*); bolih poesakĕ (*B*) boli'ăh poesakaw (*S*), erven, eene erfenis krijgen; sĕbolih bolihnjĕ (ook: sĕbĕbolih bolihnjĕ) (*B*); sĕboli'ăh boli'ăh'ŏ [ook: sĕboli'ăh boli'ăhnjaw) (*S*)], zooveel mogelijk.

bor; boor, gewone handboor.

borih (*B*), bori'ăh (*S*) = koenjit; zie verder sub »bada(h)".

borong; I tot een geheel, in het geheel, bijeen; (mĕ)'mborong, in één koop opkoopen, het geheel aannemen. II pĕmborong gawi, één der ceremoniën bij het »nji(j)'ăng gawi" zuiveren van de doeson o. m. bij gepleegden moord door een der doesoningezetenen, bestaande in het uitgieten van water tusschen de zitplaatsen van de doesongenooten van den moordenaar en van den verslagene.

D.

daboh (*B*), dabo'ăh (*S*); bĕdaboh (*B*), bĕdabo'ăh (*S*), verdeelen, ronddeelen van het offermaal aan de aanzittenden.

dabong; bĕdabong; vijlen van de tanden; bĕdabong: bĕpanggah; boe(w)'aris pinggan; kĕmbang kipas; lentiq (*B*), lĕnti'ăq (*S*); rĕpat (*g*rĕpat) [ook pasat]; tarah papan; verschillende wijzen, waarop de tanden worden gevijld.

dabor; bĕdabor, klank, nabootsend geluid.

dadah; warm aanvoelen van het lichaam; kĕdadahan, bevangen door warmte.

dadar (ook dada*gr*); eierstruif, omelet.

dadĕ (*B*), dadaw (*S*); de borst.

dadih (*B*), dadi'ăh (*S*); melk; mĕndadih (*B*) mendadi'ăh (*S*), melken.

dadoe; dobbelsteen.

dagang; bĕdagang, handelen, handeldrijven.

daging; vleesch ook van visch; daging pasahan; ribstuk; daging sĕlat; het haasje.

dagoe; kin; dagoe sangkal, de loodrechte groeve waarin het ijzer van de »bĕli(j)'ong" (zie dit woord) bevestigd is.

dagoq (B), dago'ăq (S); de mond met het vlagvormig uitsteeksel van de »siwar" (zie dit woord).

daham (B), da'âm (S); bĕdaham (B), bĕda'âm (S), kuchen om iemands attentie te trekken.

dahan (B), da'ân (S), dikke boomtak, zware tak.

dahaq; fluim, slijm, rochel.

da'ing; opengespouwen visch.

daj; gelaat, aangezicht; daj (ĕ)'ntjĕlangot [(ĕ)'ntjĕrĕmot], zuur gezicht.

dajang; waarmede oom zijn aangetrouwde nicht aanspreekt.

dajaq; dĕdajaq, zich met moeite voortbewegen door zwaarlijvigheid, waggelend loopen als een eend.

dajat (B) = watang (B).

dajong; roeiriem, borstvin van visschen.

dakĕ (B), dakaw (S); stok of stuk hout aan hoofd- en voeteneinde in eene lijn op het graf geplaatst.

daki; huidvuil, huidsmeer.

dal; 5e jaar van de achtjarige tijdrekening.

dalam; diep, diepte; dalam doeson (B), djoegroe (S), leden, afstammende van denzelfden grootvader van den betovergrootvader [(ĕ)'mpat kali pojang]; dalam groemah (B), leden afstammende van den vader van den betovergrootvader (tigĕ kali pojang); dalam tidoq'ăn (B), waarmede bedoeld wordt de engagementstijd tusschen het »masoq boenting (B)" en het huwelijk.

dalaq; (mĕ)'ndalaq = tjakagr.

dali; (ĕ)'ndali(j)'ăn, gezegd van eene wond, welke zich weer sluit.

damaj; vrede als einde van twist of oorlog; bĕdamaj, met elkander verzoend.

damaq; blaaspijltjes voor het blaasroer.

damagr; hars, toorts, fakkel; soorten zijn: damagr: 'angkoetan; boe(w)ăh; daging; gĕgĕlĕ (B), gĕgĕlaw (S); 'itam: kĕloengkong da'on; kĕndikat (B), tĕndikat (S); potih (B), poti'ăh (S); sĕmoegraw; (mĕ)'ndamagr; breeuwen van een vaartuig, bestaande in het stoppen van de naden met klapperbast, die daarna met damar wordt besmeerd.

damĕ (B), damaw (S) = namĕ (B); damĕ pasong, naam van een beest; afschuwelijke naam aan een kind gegeven.

dami; I bij: in eeden, bij aanroepen van Goden; II damiki(j)'ăn, zoo, aldus, alzoo, zoodanig, dusdanig, zoodoende; (zelden in gebruik); III toen, als, (zelden in gebruik).

damping; dicht bij.

danaw; meer, poel.

dandan; ordening, regeling; dandanan = sĕgrkaj; bĕdandandandanan, gereed houden van hetgeen noodig is om iets te verrichten.

dang; juist, juist van pas, juist op zijn maat of op zijn tijd, juist goed, juist rijp, juist bezig met iets.

dangaw (B), 'andjong (S), hut in tuinen, rijstvelden; ook wel tijdelijke kleine woning in een doeson.

danggoq (B), danggo'ăq (S); gew. danggoq danggoq (B), danggo'ăq danggo'ăq (S), op en neer buigen met het hoofd.

dangkal; ondiep, verzand.

da'on; blad, net; da'on da'onan, gebladerte; da'on gĕroebing (B) roebing (S),

het van wit garen gebreide valnet met boogvormigen rottanbeugel bij een vogelknip (djĕbak tĕkoekoe); da'*o*n 'ir*o*s, klapperdop van den potlepel; da'*o*n kintj*igr*; bamboezen vleugels van het spinnewiel; da'*o*n tĕlingĕ (*B*), [tĕlingaw (*S*)], oorlel; (ook: da'*o*n tjoep*i*ng).

d a ' *o* p; I bekken; II dĕda'*o*p, knorren van een varken (*J*).

d a p a t; vinden, kunnen, in staat zijn, bevinden, verkrijgen, in zijne macht krijgen, in de macht komen; in bezit genomen, gevangen genomen, ingenomen; kĕdapatan, verkregen, gevonden worden.

d a p *o g r*; stookplaats, keuken; bakvormige steenen vuring bij eene smidse (poep*o*tan tĕpoel*i*k; poep*o*tan mas).

d a q s ĕ (*B*), daqsaw (*S*); daqsĕ bĕtinĕ (*B*), daqsaw bĕtinaw (*S*); dagsĕ (*B*), [dagsaw (*S*)] lanang; de twee mannen en vrouwen, die bij groote feesten het opdisschen en ronddienen van de spijzen regelen.

d a *g r* a h; bloed; da*gr*ah (ĕ)'ndĕlĕman, bont en blauw door kneuzing (*J*); da*gr*ah nanti (*S*), eierstok; (dit woord is alleen bekend bij de »doek*o*n's" van »Passar Mannaq" en »Passar Pinaw".

d a *g r* a t; land in tegenoverstelling met water; vaste wal, vastland; (mĕ)'nda*gr*at, over land gaan.

d a *g r* ĕ (*B*), da*gr*aw (*S*), maagd.

d a s a r = tĕkĕd*i*r.

d a s a *g r*; vloer, bodemplank van eene buffelkar.

d a t a n g; komen; tot, totaan; gebeuren, geschieden; kadatangan, overvallen raken.

d a t a *g r*; effen, gelijk, vlak; data*gr* *gr*oemah, het geëgaliseerd terrein, waarop de woning is gebouwd.

d a t j *i* n g; unster.

d a t *o* q (*B*), dato'ăq (*S*); titel van het passar hoofd.

d a w a j; I eene verwensching; II een »pi(j)'ăm*o*t" (zie dit woord) van metaaldraad.

d a w a t; inkt.

d ĕ b a q; klanknabootsend woord voor een zwaar, ploffend geluid.

d ĕ b a r; klopping van het hart; bĕdĕbar, kloppen, popelen van het hart.

d ĕ b a *g r*; dĕdĕba*gr* 'angat, rillen van heete koorts.

d ĕ b a s; bĕdĕbas, klanknabootsend woord voor een knetterend geluid als het ontbranden van kruit.

d ĕ b o e; stof; bĕdĕboe, stuiven.

d ĕ b *o* r; plomp.

d ĕ d a q; zemelen.

d ĕ d j *o* t; kloppen, zooals de polsader; dĕdĕdj*o*t, pols, slagader.

d ĕ d o e *g r o* q (*B*), dĕdoe*gr*o'ăq (*S*) e. s. v. plant; soorten zijn: dĕdoe*gro*q (*B*), [dĕdoe*gr*o'ăq (*S*)]: lalang; patj*i*ng.

d ĕ d *o* s; (mĕ)'ndĕd*o*s, met een' ruk aan iets trekken.

d ĕ g ĕ (*B*), dĕgaw (*S*); (ĕ)'ndĕgĕ (*B*), (ĕ)'ndĕgaw (*S*) = (ĕ)'nd*i*q soekĕ (*B*), (ĕ)'nd*i*'ăq soekaw (*S*). (Zie die woorden).

d ĕ g *o* m; bĕdĕg*o*m, klanknabootsend woord voor het geluid van den donder, van het klotsen van de golven.

d ĕ g *o* r; klanknabootsend woord voor het geluid als van het stampvoeten; als van het stooten van een karretje bij op- of afrit van eene brug, welke niet van een stootbalk voorzien is.

d ĕ h a g ĕ (*B*), dĕhagaw (*S*); dorst.

d ĕ h a m; h'm; (mĕ)'ndĕham, kuchen als wenk of teeken.

d ĕ k a p; (mĕ)'ndĕkap, de armen om iets heen slaan, omarmen.

d ĕ k o e (*B*), (mĕ)'ndĕkoe = dĕk*o*q.

d ĕ k *o* q (*B*) = (mĕ)'mpoenjĕ (*B*), zie poenjĕ (*B*).

dĕkot; paardenvlieg, horzel.

dĕlah (*B*), doelah (*S*) = djangan.

dĕlapan; acht; dĕlapan bĕlas, achttien; dĕlapan likor, acht en twintig; dĕlapan poeloh (*B*) [poelo'ăh (*S*)], tachtig; kĕdĕlapan, de achtste maand van het jaar.

dĕlagr; gew. dĕdĕlagr, loopen zonder op iets te letten; argeloos voortloopen.

dĕlas; gew. dĕdĕlasdĕlas, uit- en ingaan.

dĕlĕman; (ĕ)'ndĕlĕman, drachtig zijn; (ĕ)'ndĕlĕman sarat, hoogst drachtig.

dĕlong; e. s. v. boom, waarvan de bast als geneesmiddel wordt gebezigd.

dĕmam; koorts; dĕmam di poegroq (*B*), [poegro'ăq (*S*)], kraamvrouwkoorts; dĕmam mi'adi, kraamvrouwenkoorts met buikziekte gepaard gaande.

dĕmbol (*B*), dĕmbot (*S*); gew. dĕdĕmbol (*B*), dĕdĕmbot (*S*) = garaw.

dĕmĕtas; e. s. v. heester.

dĕmpang; dĕmpang dĕmping (*B*), dĕdĕngking (*S*), nabootsend geluid voor het geschreeuw van den tijger.

dĕmping; zie dĕmpang.

dĕmpol; stopverf.

dĕnang; bĕdĕnang, zwemmen.

dĕndam (ook: dĕmdam); inwendig verlangen ook in kwaden zin.

dĕndan; gespannen rotan om daaraan kleêren te hangen, (die rotan wordt gewoonlijk gespannen van de »gagrang" (zie dit woord) naar den naastbijzijnden klapperboom).

dĕndang; dĕndang 'a'osan, onverzadiglijk.

dĕndĕ (*B*), dĕndaw (*S*); boete als straf, geldboete.

dĕngah; I dĕdĕngah, hijgen, buiten adem zijn bijv. tengevolge van zware vermoeienis.

II bĕdĕngah, loeien van het rund.

dĕngan; I voorz. met; voor.

II pers. voornaamwoord 2e pers. meerv.; gij, gijlieden;

III = kaba; gew. gebezigd door jongeling tot jong meisje;

IV bĕdĕngan sanaq, broeder en zuster van elkander zijn.

dĕngar (dĕngagr), hooren; (ĕ)'ndiqdĕ dĕngagr katĕ (*B*), (ĕ)'ndi'ăq dĕngagr kataw (*S*), weerspannig, ongehoorzaam; nĕngagr, iets hooren; kĕdĕngagran, gehoord worden; tĕdĕngagr, toevallig hooren; pĕndĕngagran, wat men hoort, het gehoorde; nĕngagrka'(n), aanhooren, toehooren, toeluisteren; sĕpĕndĕngagran; lengtemaat, nl. de afstand van den voet tot de kin langs eene rechte lijn gemeten. (?)

dĕngi; gew. dĕdĕngi, piepend ademhalen zooals een asthmalijder.

dĕnging; bĕdĕnging = dĕsing.

dĕngki; nijdig, wangunstig, nijd, haat.

dĕngkiq (*B*) = kapot.

dĕngkol; misvormd, kort en krom, gebocheld.

dĕngoe; gew. dĕdĕngoe, huilen van kleine kinderen.

dĕngong; bĕdĕngong, dreunen, weergalmen, gonzen, snorren, brommen, loeien bijv. van eene vlieg, tor, kogel, van den storm; ook: het galmend geluid van een klok, van een »*gong*", (zie dit woord).

dĕngot; dĕngot dĕngot, zeuren, zaniken, met aandrang vragen.

dĕni(j)'ĕ (*B*), dĕni(j)'aw (*S*); de wereld, het tegenwoordig leven.

dĕnjap; pijlsnel flikkeren.

dĕnjar; bĕdĕnjar, tintelend zooals het gevoel als men zich tegen den elleboog stoot.

dĕntang; dĕntang-dĕntang; klanknabootsend woord voor het geluid van de »tjanang", (zie dit woord).

dĕntam; zwaar ploffend geluid, zooals van een' boom, die op den grond valt.

d ĕ n t *o* m; zwaar ploffend geluid, zooals het geluid van den val van een zwaar lichaam.

d ĕ p a t; dĕpat'i, iemand uitnoodigen, afhalen.

d ĕ p a t i; titel van doesonhoofden.

d ĕ p ĕ (*B*), dĕpaw (*S*); vadem, nl. de afstand van de vingertoppen bij uitgestrekte armen.

d ĕ p *i* k; klanknabootsend woord voor het geluid van een' slag tegen het aangezicht.

d ĕ r a j; groote menigte, stroom van vallende of zich voortbewegende voorwerpen; bĕdĕrajdĕraj, bij stroomen vallen of zich voortbewegen van den regen, eene menigte menschen, bladeren, tranen enz.

d ĕ r a k; klanknabootsend woord voor een krakend geluid zooals van geboomte, dat bij hevigen wind heen en weêr bewogen wordt.

d ĕ r a k ĕ, [gew. (ĕ)'ndĕrakĕ] (*B*), nĕrakaw (*S*); zoo arm als job.

d ĕ *g r* a l i; (mĕ)'ndĕ*gr*ali, een ontuchtig leven leiden, hoereeren.

d ĕ r a m; I dĕram dĕram, klanknabootsend woord van het geluid van metalen bekkens;

II dĕdĕram, gejuich, vreugdekreten.

d ĕ r a p; klanknabootsend woord voor doffe geluiden, zooals paardengetrappel.

d ĕ r a q; dĕdĕraq, klanknabootsend woord voor een krakend geluid, zooals van hout en bamboes, dat gespleten wordt; van het geluid als men door de modder loopt.

d ĕ r a s; klanknabootsend woord voor een ritselend geluid.

d ĕ *g r* a s; snel, ras, gezwind, sterk van alle bewegingen zooals van gang, stroom, wind, regen, enz.

d ĕ *g r* a w; dĕdĕ*gr*aw, gezegd van een dag met afwisselend weder.

d ĕ *g r* i(j)'ă n; e. s. v. vrucht; soorten zijn: dĕ*gr*i(j)'ăn: 'adjan; bantal; da'*o*n; kidjang; mĕloek*o*t; sĕlĕbang; tĕmbagĕ (*B*), tĕmbagaw (*S*); timb*o*q (*B*), timbo'ăq (*S*); tĕ*gr*ĕtap, de wilde doerian.

d ĕ r *i* t; bĕdĕr*i*t, afgemat door ziekte of pijnen.

d ĕ r o d o q (*B*) = did*i*h (*B*) (*J*).

d ĕ r *o* k; dĕdĕr*o*k, tuiten van de ooren, doordat daarin water gekomen is.

d ĕ *g r o* n g; (mĕ)'ndĕ*grong*, loeien, gonzen van vuur, van den storm enz.

d ĕ *g r o* p; dĕdĕ*grop*, hard en krakend bij het kauwen bij hard eten.

d ĕ r *o* t; dĕdĕr*o*t, klanknabootsend woord voor het geluid, dat voortgebracht wordt, als men klappers raspt, met de vingers iets afkrabt.

d ĕ s a h; dĕdĕsah; ruischen van bamboe, alang², water enz.

d ĕ s *i* n g; bĕdĕs*i*ng, tuiten, suizen van de ooren, fluiten van den wind.

d ĕ s *i* r; (ook: dĕs*igr*) dĕdĕs*i*r, rillen bij opkomende koorts.

d ĕ s *i* t; dĕdĕs*i*t, klanknabootsend woord voor een schril geluid.

d ĕ t a q; bĕdĕtaq, slaan, kloppen met een' hamer.

d ĕ t a s; klanknabootsend woord zooals voor het geluid van papier en bladeren, die worden doorgeknipt.

d ĕ t *i* p; dĕt*i*p dĕt*i*p, klanknabootsend woord voor het geluid van het likken.

d ĕ t j a s; dĕdĕtjas, klanknabootsend woord voor het geluid als in taaie modder getrapt wordt.

d ĕ t j a w; bĕdĕtjaw, van boven naar beneden springen.

d ĕ t j *i* n g; klanknabootsend woord voor het geluid van klein geld, dat geteld wordt; (mĕ)'ndĕtj*i*ng, dat geluid voortbrengen.

d ĕ t j *i* s; (mĕ)'ndĕtj*i*s, blazen van tijgers, katten, slangen.

dĕtj*i*t; (mĕ)'ndĕtj*i*t, piepen, zooals jonge vogels, muizen en derg.

dĕtj*o*p; bĕdĕtj*o*p, indringen in iets zooals van een' kogel; duiken van een' visch, die uit het water gesprongen is.

dĕtj*o*r; klanknabootsend woord voor het geluid, voortgebracht bij het uitgieten van water uit een' ketel, teweeggebracht door den val van een' waterstraal.

di; I = (ĕ)nggi; II het *mal.* 'oleh; III voorvoegsel tot vorming van het passief der werkwoorden; IV wat betreft; dikoe wat mij betreft enz.; V voorz., in, te, op, aan enz., di 'atas; op, boven op; di bawah; beneden, aan den voet van; di dalam, binnen, binnen in; di loe(w)'a*gr* buiten; VI dikalĕ (*B*), dikalaw (*S*), [ook: pa*gr*'ini (*S*)]; eertijds, vroeger, wijlen; VII zie: banjaq en lamĕ (*B*).

did*i*h (*B*), did*i*'ăh (*S*); (mĕ)'ndid*i*h (*B*), (mĕ)'ndid*i*'ăh (*S*); kokend ziedend van vloeistoffen; ook opborrelen van kokend water.

digal; gew. (mĕ)'ndigal digal, rondslenteren zonder iets te doen.

digam (*B*); twee aan elkander genaaide stukken wit katoen.

di(j)'ăm; zwijgen, stil zijn, wonen, verblijf houden.

di(j)'ăng; bĕdi(j)'ăng, zich bij vuur warmen; mĕndi(j)'ăng, iets bij vuur warmen.

di(j)'ĕ (*B*), di(j)'aw (*S*); pers. voornaamwoord van den 3en persoon; in den 4en n. m. v. ook bezittelijk gebruikt; di(j)'ĕlah (*B*), [di(j)'awlah (*S*)] 'itoe; dat wil zeggen, namelijk.

dik*i*t; beetje, siertje; sĕdik*i*t, een weinig.

dimaq (*B*) madaq (*S*); niet lekker van smaak, gevoel, bevinding, onpleizierig, onaangenaam.

dindaq [van (ĕ)'nd*i*q (ĕ)'ndaq] = (ĕ)'nggop.

dind*i*ng; wand, beschot, schut, boord van een schip; opstaan, de zijstukken van eene kar; dind*i*ng 'a*gr*i; een witte kăin, dat langs het lijk, waarboven de »bahan", (zie dit woord) ligt, gelegd wordt.

d*i*ng = 'ad*i*ng.

ding*i*n; koud, koude; (ĕ)'nding*i*n, betten.

dinj*i*s; gew. dĕdinj*i*s, klanknabootsend woord voor het sissend geluid van water op eene gloeiende plaat, op heet ijzer.

d*i*q = 'ad*i*q;

d*i*q boedjang, waarmede de gehuwde vrouw haar ongehuwden zwager — jongere broeder van haar echtgenoot — aanspreekt.

d*i*q boent*i*ng; waarmede men zijne schoonzuster — echtgenoote van zijn jongeren broeder — aanspreekt.

di*gr*i; zelf, eigen, gij, je.

di*gr*ikoe, ik zelf; di*gr*imoe, gij zelf; di*gr*injĕ (*B*), di*gr*injaw (*S*), hij zelf.

sĕndi*gr*i, van zelf, uit zich zelven.

d*i*watĕ (*B*); d*i*wataw (*S*), meervoud van goden.

d*i*wĕ (*B*), d*i*waw (*S*); goden als: d*i*wĕ (*B*), d*i*waw (*S*): 'andasan; boengsoe; di goen*o*ng; di la'*o*t; kĕtoenggalan, nat*i*ng njawĕ (*B*), njat*i*ng njawaw (*S*); nat*i*ng [njat*i*ng (*S*)] sa'*o*t; ngil*o*q'i (*B*); noe*gr*onka(n) kĕboemi; toe*gr*on ganti; sĕngkoenĕ (*B*).

djabal; I = tjaka*gr*; djabalan, gedroste veroordeelde.

II = gagaw.

djabat; I (mĕ)'ndjabat, met de hand vatten inz. de keel van een beest om het te slachten.

II het afhalen, afstroopen van het vel van hoornvee.

djab*i*r; (ook: djab*igr*); zoowel vagina als de vaginamond.

djab*o*ng; e. s. v. eetbaar gras.

djab*o*t; harig, vezelig, ruig, ook behaard, baardig.

djadi; I worden, iets zijn, geboren worden, ontstaan, tot stand komen, tieren, groeien, gelukken, gedijen, doorgaan, geschieden; zoo gebeurde het dat; pĕdjadi of pĕdjadi mo'anaj, ouders;

II = 'iloq (*B*).

djadja*gr*; recht uitstrekken van het been bij het slapen; stijf, hard worden zooals een dood lichaam.

djadjĕ (*B*), djadah (*S*); zie djĕmĕ (*B*).

djad*o*l; zware borsten bij meisjes.

djagal; I in het klein verkoopen, rondventen; djagalan, koopwaren van rondventers.

II (mĕ)'ndjagal, voortdrijven, wegjagen; ook achternazetten, vervolgen, trachten in te halen.

djagat; landstreek.

djagĕ (*B*), djagaw (*S*), wakker, ontwaakt, ontwaken; (mĕ)'ndjagĕ (*B*), (mĕ)'ndjagaw (*S*), waken, de wacht houden, bewaken; tĕdjagĕ (*B*), bewustheid hebben; zich zelven of van iets anders bewust.

djag*o*ng; mais; soorten daarvan zijn: djagong: 'awap; bĕlandĕ (*B*), mĕngalaw (*S*); bĕsĕmah (*B*); doe(w)'ĕ (*B*), [doewaw (*S*)]; boelan; kajoe 'a*gr*ĕ (*B*), ['a*gr*aw (*S*)]; lil*i*n; moesi; 'oedang; pot*i*h (*B*), pot*i*'äh (*S*).

djahat (*B*), dja'ât (*S*); slecht, boos, kwaad, leelijk; pĕndjahatan = kĕrampang.

djah*i*t (*B*), dja'*i*t (*S*), naaien; het naaien; (mĕ)'ndjah*i*t (*B*), (mĕ)'ndja'*i*t (*S*), iets naaien; pĕndjah*i*tan (*B*), pĕndja'*i*tan (*S*), het naaisel, wat genaaid is of moet worden.

dja'*i*h (*B*), dja'*i*'äh (*S*), hazardspel; soorten zijn: dja'*i*h (*B*): doe(w)ĕ; tigĕ; dĕlapan. [dja'*i*'äh (*S*): doe(w)'aw; tigaw; dĕlapan].

djaj; 7e jaar van de achtjarige tijdrekening.

djalan; weg, pad, gang, handelwijs, middel, gelegenheid voor iets, aard; bĕdjalan, loopen, gaan, op weg zijn, op weg gaan, vertrekken. (mĕ)'ndjalani, begaan, bewandelen; (mĕ)'ndjalanka(n), ten uitvoerbrengen; geld uitzetten. djalan sĕpintjang doe(w)ĕ (*B*), [doe(w)'aw (*S*)], de gang van kleine kinderen, die pas beginnen te loopen.

djalang; I verwilderd, van de troep afgezworven, rondzwervend;

II djalangan, weideplaats;

III djalangan 'ikan, de grootste bij het »oebaj", (zie dit woord) gevangen visch, welken men het margahoofd moet aanbieden.

djalaq; e. s. v. vechthaan.

djala*gr*; I (mĕ)'ndjala*gr*, kruipen van dieren en planten zoowel over den grond als omhoog langs een' stok.

II (mĕ)'ndjala*gr*, naar iets kijken, loeren, terwijl men op eene zijde ligt.

djalat; endeldarm.

djalĕ (*B*), djalaw (*S*); I werpnet; (mĕ)'ndjalĕ (*B*), (mĕ)'ndjalaw (*S*), visch vangen met een werpnet;

II djalĕ (*B*); djĕmĕ di djalĕ'i, iemand die, door zijn doesongenooten dood verklaard zijnde, de doeson voor goed verlaten heeft.

djal*i*n; tegen elkander gebonden of geregen van lange smalle voorwerpen, zoodat op die wijze een vlak wordt gevormd; (mĕ)'ndjal*i*n, aldus rijgen of binden; pĕndjal*i*n, bamboelatjes of staafjes, welke met doorvlechting van rotanreepen aan elkander zijn verbonden.

djal*i*gr; gew. mĕnt*i*k djal*i*gr, mannen gek, vrouwen gek.

djaloe; [volgens *J.* ook: djaloh (*B*)], korte hanespoor; djaloe tar*i*ng; kromme hanespoor.

djam; uurwerk, uur.

djaman; eeuw.

djamaq = kĕrdjĕ (*B*).

djamban = pis*i*ngan; zie pis*i*ng.

djambaq; bos, handvol, kuif van haar, vederen.

djambat; brug.

djambat boewaj (bĕ*gr*aj*o*n), hangbrug; djambat tĕk*o*l, lange ronde houten staaf van de eekhoornknip.

djamboe; e. s. v. vrucht; soorten daarvan zijn: djamboe: 'aj*i*q (*B*), 'aj*i*'ăq (*S*); bĕsaq; b*o*l; djambaq; djoewat; kĕl*i*ng; lakaw (*S*); landĕ (*B*), landaw (*S*); mĕntiga (advocaat); monj*i*t; tjinĕ (*B*), tjinaw (*S*).

djambor; het springen in het water van eene hoogte.

djamoe (*B*); (alleen in gebruik in het »Kĕdorangsche" een der districten van de afdeeling Manna en P. O. Manna); godsdienstige maaltijd.

djampi; tooverformulier; djampi: 'adjal; 'antoe; 'asal (ook: mĕtjah koentom); kĕrangk*o*s; pĕtjah dasa*gr*, enz.

djanah (*B*); = djangan.

djanam = dji*gr*at.

djandĕ (*B*), djandaw (*S*); weduwnaar; djandĕ boengĕ (*B*), djandaw boengaw (*S*); naam aan den bruigom toegekend, bij het afsterven van zijne bruid. Zie verder: kĕ*gr*baj.

djandjan I, bĕdjandjan, onophoudelijk; achter elkander (?);

II het uitschudden zooals een rist uien.

djandji; belofte, overeenkomst, voorwaarde, afspraak, termijn, uitstel; njampajka(n) djandji, zijne belofte nakomen, vervullen; djandji 'oedĕ (*B*), ['oedaw (*S*)] pĕgat, de termijn bijv. van afbetaling is verstreken; pardjandji'ăn, overeenkomst, verbond.

djangah (*B*) = djangan.

djangan; wordt gebezigd tot vorming van de verbiedende wijze van spreken; laat niet; dat niet; djangan 'agi; het is niet meer noodig; het behoeft niet meer.

djangat; reepen van karbouwenhuid voor touw gebezigd.

djanggam; het met de hand vasthouden.

djanggot; sik.

djangkar = 'aka*gr*.

djangkĕ (*B*), djangkaw (*S*); I afgepaste ruimte; bepaling van een maximum of minimum; gewone, voor iets gestelde tijd;

II berekenen, oordeelen; wanen, meenen.

djangki; gesloten raam van bamboe, waarop de vracht wordt gebonden door middel van drie banden van boomschors; een er van rust tegen het voorhoofd, door de beide zijdelingsche worden de armen gestoken.

djangkong; zacht gekromd van een kris.

djantar = gĕrg*o*q, (zie dit woord) van 2—3 geledingen bamboe.

djantiq (*B*), djant*i*'ăq (*S*), bevallig, sierlijk.

djantong; het hart van menschen en dieren; hartvormige punt van den pisangtros; djant*o*ng bal*o*ng; djant*o*ng bĕt*i*s, kuit; djant*o*ng lĕngan, biseps; djant*o*ng tangan, muisje van de hand.

dja'oh (*B*), dja'o'ăh (*S*); ook djĕdja'*o*h (*B*), djĕdja'o'ăh (*S*), ver, verte, afstand; sĕdja'*o*h dja'*o*hnjĕ (*B*), sĕdja'o'ăh dja'o'ăhnjaw (*S*), op zijn verst.

djaq; (ook: djaq di), voorz. van, van af; van den kant; gemaakt van; afkomstig van; uit.

djarak; e. s. v. boom; soorten zijn: djarak: 'abang; ni(j)'*ogr*; pot*i*h (*B*), pot*i*'ăh (*S*).

djarambah (ook: djĕrambah) = djambat.

djarang; zeldzaam, schaarsch, zelden; ijl, wijd uit elkander; dun gezaaid; spaarzaam; weinig.

djaraw; afsluiting, nl. van bamboekokers, nabij beide uiteinden doorboord, zoodat zij gemakkelijk kunnen worden verschoven langs twee horizontaal geplaatste ronde stokken, waaraan zij als het ware geregen zijn.

djagri; vinger; djagri lipan; zie pinggan; djagri manis, ringvinger; djagri těngah, middenvinger; djagri lilipan; zie pinggan, djědjagri; spaak van een wiel.

djaring; een groot net zoowel om visch als om groote landdieren te vangen; schakelnet; djaring boerong; vogelnet.

djagrom; naald; wijzer van een uurwerk.

djatoh (B), djato'ăh (S) = laboh (B); (mě)ndjatohka(n) (B), (mě)'ndjato'ăhka(n) hoekoman: een vonnis vellen.

djawab; antwoord.

djawat; = kěrdjě (B).

djawě (B), djawaw (S); I Javaansch; II e. s. v. gierst; soorten zijn: djawě (B), djawaw (S): koening; padi běgram.

djawi; djawi djawi e. s. v. hout.

djawiq (B), djawi'ăq (S); bědjawiq (B), bědjawi'ăq (S), de lippen zwart verven met het sap verkregen bij het branden van de »kajoe měgrpojan".

djěbak; vogelknip.

djěbaj; manen van een paard.

djěbih (B); vlakke rand van een bord (J).

djědjaboe; zie pi(j)'ăs.

djědjaq; I tred, stap; (mě)'ndjědjaq, treden, den voet op den grond neerzetten; II (B) = doegě (B).

djědě (B) = kěně; didjědě pěnjakit = kěně pěnjakit.

djěgil; (mě)'ndjěgil, de oogen openen bij het ontwaken.

djěkalě (B) = djěkaloe.

djěkaloe; indien, als, zoo.

djělapang; ronde houten schijf, waarvan enkele rijstschuren zijn voorzien om de rotten te beletten in de schuur te komen; djělapang: mas; ěmas; de hemel, alleen in rědjong's voorkomende.

djělas; afgedaan, vereffend; voltooid, gereed.

djělatang; brandnetel; soorten daarvan zijn: djělatang: 'akagr; boelan; kajoe 'agrě (B), ['agraw (S)]; kěbaw; nigroe, poejoh (B), poejo'ăh (S); groesě (B) groesaw (S).

djělěmě (B), djělěmaw (S); gew. (ě)'ndjělěmě (B), (ě)'ndjělěmaw (S); gezegd van een' jongeling, die reeds besneden is, doch wiens tanden nog niet zijn gevijld.

djělěngaw; (mě)'ndjělěngaw, staren op iets, strak kijken op iets.

djělěntiq (B), [ook djědjělěntiq], (mě)'ndjědjělěntiq (B), al hinkende loopen zooals iemand, die op een doorn heeft getrapt.

djělimpoq (B), djělimpo'ăq (S); (mě)'ndjělimpoq (B), (mě)'ndjělimpo'ăq (S), zich nederleggen van menschen (ook van groote dieren) met de beenen (pooten) tegen het lichaam aangetrokken.

djěling; (mě)'ndjěling, zijdelings zien, scheel zien.

djěloepong; jonge plant, welke pas uitgeloopen is en nog geen bladeren heeft.

djěloe(w)'ăq = djěloe(w)'iq.

djěloe(w)'ih; djědjěloe(w)'ih (B), bedwelmd, bevangen.

djěloe(w)'iq (B), djědjěloe(w)'iq, klanknabootsend woord voor het geluid, dat men maakt als men op het punt is van te vomeeren; djědjěloe(w)iq'ăn; onverzadigd van een' zuigeling, (J).

djělongar (B); tědjělongar, gedeeltelijk te voorschijn gekomen zooals bijv. een slak uit haar huisje (J).

djěloq (B), djělo'ăq (S); gew. djědjěloq (B), djědjělo'ăq (S) = djěloe(w)iq.

djĕmadilahir; naam van de zesde maand van het arabisch jaar.

djĕmadilawar; naam van de vijfde maand van het arabisch jaar.

djĕmahat (*B*), djĕma'ât (*S*); Vrijdag.

djĕma'ir; achtste jaar van de 8-jarige tijdrekening.

djĕmalĕ (*B*), woord, dat alleen in »Rĕdjong's" voorkomt, en waarvan men de beteekenis niet wist op te geven.

djĕman (*B*); ziekte door djins veroorzaakt.

djĕmbaq; e. s. v. prei; soorten zijn: djĕmbaq: doeson; gipih (*B*), gipi'äh (*S*); nipih (*B*), nipi'äh (*S*); poegron.

djĕmbagran; zie djĕmbaw'ăn.

djĕmbaw'ăn; [ook: djĕmbagran (*J*)], waaronder een stuk grond wordt verstaan, dat men van zins is te ontginnen.

djĕmĕ (*B*), djĕmaw (*S*); persoon, individu, mensch; iemand; men;

djĕmĕ 'agong (*B*), richard; djĕmaw (*S*) betantji, richard; djĕmĕ (*B*) [djĕmaw (*S*)] boelang; een rondventer uit de Lembakstreek, (afdeeling Ommelanden van Bengkoelen);

djĕmĕ (*B*), djĕmaw (*S*) di'araq = toerotan;

djĕmĕ (ĕ)'ndiq (ĕ)'ndjadi (*B*), djĕmaw (ĕ)'ndi'ăq (ĕ)'ndjadi (*S*), gezegd van iemand die lomp, linksch is.

djĕmĕ (ĕ)'ndjadjĕ (*B*), djĕmaw (ĕ)'ndjadjah (*S*), uitlooper;

djĕmĕ (*B*), [djĕmaw (*S*)], kambangan; de menigte;

djĕmĕ (*B*), [djĕmaw (*S*)], mĕlajoe; maleier;

djĕmĕ mĕgra'ih mĕrandan (*B*); schuldenmaker;

djĕmĕ (*B*), [djĕmaw (*S*)] ngangkat soembaran; een praatjesmaker, schetteraar, opsnijder; djĕmĕ (*B*), [djĕmaw (*S*)] noenggoe'i; pandeling.

djĕmĕlah; som van eene optelling; opsomming.

djĕmĕnang diwĕ (*B*) = mĕlikat pojang.

djĕmogr; aan de zonnehitte blootgesteld, gedroogd; (mĕ)'ndjĕmogr; iets in de zon te drogen hangen; bĕdjĕmogr 'agri, zich in de zon koesteren inz. van krokodillen.

djĕmpot; sĕdjĕmpot, zooveel als men met de toppen der vijf vingers vatten kan; (mĕ)'ndjĕmpot, I met de vingers iets vatten of nemen, II iemand uitnoodigen, afhalen.

djĕnang; I degene, die bij het hanenkloppen de inzetgelden houdt;

II = 'inaq (in de spreektaal niet gebezigd).

djĕnĕka'ăn (*B*); guitenstreek, grap.

djĕngal; (mĕ)'ndjĕngal, eventjes gluren, loeren.

djĕngkalaq = toelaq.

djĕngkirat; djĕdjĕngkirat, loopen al zwikkende op een been.

djĕngkit; gew. verbonden met djĕrĕringking = djĕlĕntiq (*B*).

djĕngkoegroh (*B*); zie doewagrĕ (*B*).

djĕngoq (*B*), djĕngo'ăq (*S*); een rouwbezoek afleggen; in 't *S* beteekent 't ook: zijne opwachting maken, verschijnen voor.

djĕni; vocht uit de voorstanderklier; afscheiding van het slijmvlies in de vagina.

djĕntĕriq; e. s. v. »toekaq"; (zie dit woord).

djĕragan; gezagvoerder, schipper.

djĕrambah; I = djarambah; II pandeling (?).

djĕgrami; I stoppels op het veld overgebleven, nadat de padi gesneden is;

II djĕgrami da'on, wandelende tak.

djĕrang; een oogenblik, een zeer korte tijd.

djĕrangaw; e. s. v. lieswortel, kalmus.

djĕgrangkang; toestel dienende voor het branden van eene damarkaars; djĕ-

*g*rangkang 'ambaq'än, toestel om fijn raméh-touw voor netten te maken.

djĕrat; e. s. v. visch (?).

djĕ*g*rat; strik, strop.

djĕrawat; uitslag, vurigheid in het aangezicht.

djĕ*g*rĕ (*B*), djĕ*g*raw (*S*); bang, bevreesd, overbluft.

djĕ*g*rĕdjaq: I zie *g*roemah.

II de korte middenstijlen van het dak eener buffelkar.

djĕrĕnang; drakenbloed; zie ook »'oewi".

djĕ*g*rĕn*i*h (*B*); djĕ*g*rĕn*i*'äh (*S*), helder, doorschijnend van water, glas enz.; zuiver, oprecht van hart.

djĕrĕringk*i*ng; zie djĕngk*i*t.

djĕridj*i*h (*B*), djĕridj*i*'äh (*S*); (mĕ)'n-djĕridj*i*h (*B*), (mĕ)'ndjĕridj*i*'äh (*S*), opwellen van water (*J*).

djĕ*g*r*i*h (*B*), djĕ*g*r*i*'äh (*S*), moeilijkheid, moeilijke positie, moedeloos, tegen iets opziend.

djĕri(j)'aw; zie *g*roemah.

djĕrik*o*q (*B*), djĕriko'äq (*S*); tĕdjĕrik*o*q (*B*), [tĕdjĕriko'äq (*S*)], verzwikt, verstuit.

djĕ*g*r*i*ng (ook: djĕr*i*ng); e. s. v. boom met stinkende vruchten, welke als toespijs bij de rijst worden gegeten; soorten daarvan zijn: djĕ*g*r*i*ng: kĕlawang; koewaw.

djĕ*g*ring*o*t; (ĕ)'ndjĕ*g*ring*o*t, gewrongen, scheefgetrokken van den mond.

djĕr*i*q (*B*), djĕr*i*'äq (*S*) = kĕr*i*k.

djĕriwat; elkander knipoogjes geven; elkander lonkjes toewerpen.

djĕroem*o*s; plat voorover vallen.

djĕroengk*o*ng; op 't punt zijn van voorover te vallen.

djĕroengk*o*p; tĕdjĕroengk*o*p, voorover gevallen.

djĕ*g*r*o*m; (mĕ)'ndjĕ*g*r*o*m, zeggen, vertellen, mededeelen.

djĕ*g*r*o*q (*B*), djĕ*g*ro'äq (*S*); vrucht van de »kĕpajang" (zie dit woord), welke men, na te zijn uitgeperst, onder toevoeging van water en zout, laat gisten.

djidja*g*r (*B*); (mĕ)'ndjidja*g*rka(n), eene zaak verdagen (*J*).

djidj*i*r = gagaw.

djidj*i*t (*B*), djoedj*o*t (*S*); (mĕ)'ndjidj*i*t (*B*), (mĕ)'ndjoedj*o*t (*S*), iets zacht bewegen of aan iets een' zachten ruk geven zooals aan de vischlijn.

djikalĕ (*B*), djikalaw (*S*); indien, ofschoon.

djikĕ (*B*); indien, als, zoo.

dj*i*l; gevangenis.

djilat; (mĕ)'ndjilat, likken; ook van de vlammen gebruikt.

dj*i*m; vierde jaar van de 8-jarige tijdrekening.

djimat; amulet.

dj*i*n; daemon, kwade geest; dj*i*n: 'aj*i*q (*B*), 'aj*i*'äq (*S*); bĕroewang; pĕls*i*t.

djinaq; tam, mak, gewend.

djindj*i*ng I = bataq; II bĕdjindj*i*ng; eene wijze van dragen van een kind bij het doorwaden van eene vrij diepe rivier; het kind staat dan recht op, steunende met de voeten op de schouders van drager of draagster, die het kind bij de armen vasthoudt.

djindj*i*ngan; [grwd.: djindj*i*ng I (?)] djindj*i*ngan mati (*B*); de goederen, die ook door de vrouw bij een »koelĕ" (*B*) huwelijk moeten worden medegenomen bestaande in verschillende zit- en ligmatjes, matjes om de padi te drogen, 4 soorten van gekleurd garen, één kopje, één schotel, één mes, 2 ri(j)'äl (pĕnjamb*o*tan boedak), 2 ri(j)'äl (pĕmas*o*ng). (Zie die woorden).

djingkaw; met horizontaal of nagenoeg zoo uitgestrekten arm, van boven naar beneden vatten; reiken naar iets, waar men niet bij kan.

djirat; (mĕ)'ndjirat, ter aarde bestellen.

djitan; = kagrit 'akagr, (zie kagrit).

djiwat; (mĕ)'ndjiwat, toestemmend met de oogen wenken.

djiwĕ (B), djiwaw (S); ziel, leven.

djobah; lang opperkleed bij de hadjis in gebruik.

djoe; I tegen elkander stooten zooals vechtende stieren, bokken enz.; II tegenstand, tegenweer bieden, zich verzetten tegen.

djoedi; hazardspel, dobbelspel.

djoedjol; = silap.

djoedjot; (mĕ)'ndjoedjot, aan iets trekken, zooals een visch aan de lijn.

djoedoe; ook: djoedoe pi(j)'ălang, gezegd van personen, die op elkander het oog hebben, op elkander verliefd zijn.

djoegang; bĕdjoegang, een kind dragen op de wijze voorgesteld in de fig. 11 en 12 van Ploss »das kleine kind vom Tragbett bis zum ersten schritt".

djoegĕ (B), djoegaw (S); zelf, wel, ook; steeds, aldoor, steeds voort.

djoegi(j)'ăn (B); grappig, kluchtig (J).

djoegit; een dans alleen bij het gawi(j)'ăn uitgevoerd.

djoekoh (B) = tjoegong.

djoekot; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

djoelang; (mĕ)'ndjoelang, schrijlings op nek of schouder zitten; een kind zoo dragen.

djoelat; een groote onbepaalde tijd of ruimte; djoelatan; meetlijn; graad, verwantschap.

djoeli; gebruikt als hulptelwoord bij het opnoemen van visschen; (dit woord wordt echter zelden gebezigd).

djoeling; scheel, loensch.

djoeliq (B); guit, schalk.

djoelong; eersteling, begin (?).

djoeloq (B), djoelo'ăq (S); (mĕ)'ndjoeloq (B), (mĕ)'ndjoelo'ăq (S), vruchten afstooten; pĕndjoeloq (B), pĕndjoelo'ăq (S), lange stok of bamboe om vruchten af te stooten; sĕpĕndjoeloq'ăn (B), [sĕpĕndjoelo'ăq'ăn (S)] koedjor, eene lengtemaat nl.: de afstand van den voet tot aan de punt van eene lans, welke men omhoog heeft gestoken, langs eene rechte lijn gemeten.

djoelogr; (mĕ)'ndjoelogrka(n), rechtuitsteken inz. van de tong uit den mond.

djoembang (S) = bagos, ('t woord komt alleen in »rĕdjong's" voor).

djoempong; I haarvlok op de kruin van het hoofd; II = tigrah.

djoempotan (B); zie koelĕ (B).

djoenan; het beplanten van eene ladang, welke op urwoud is aangelegd.

djoendjang; eene vierkantsmaat voor bouwvelden. Zie ook: 'agri.

djoendjong; I (mĕ)'ndjoendjong, op zijn hoofd nemen, leggen, dragen.

II djoendjong: bĕloekagr; boekit, e. s. v. hout.

III djoendjongan = landjaran.

djoenggang; cholera.

djoengkang; = toelaq.

djoengkas; het boven den grond uitsteken van de wortels van een' omgevallen boom.

djoengogr; bovenlip.

djoengot; I ovaal (?); II hoek van een vlak of van vlakke voorwerpen.

djoentaj; bĕdjoentaj djoentaj; slingerend of los neerhangen, bijv. van de beenen als iemand zit; ook: slap neerhangen van de borsten van eene vrouw.

djoeraj; I = waris.

II djoeraj toewĕ (B), [toewaw (S)], oudste tak in een geslacht.

djoeroe; (ook: djoegroe), I iemand, die in het een of ander bijzonder bedreven is,

daarin voorgaat, daarin uitsteekt of uitmunt; djoeroe moedi; stuurman, roerganger; djoeroe tinggi; de doekoen bij het inzamelen van was en honig van den »si(j)'alang" (zie dit woord): djoeroe toelis; schrijver; de Inlandsche afdeelingsschrijver.

II djoeroe pajong, degeen die bij het »tari pro(w)'atin" (zie dit woord), de »pajong" houdt boven den dansende.

III Zie »*g*roemah".

djoer*o*s (*B*); trouw en oprecht (het *mal.:* toeloes dan ichlas).

djoewadah; alle soorten van gebak.

djoe(w)'ăl; verkoopen; (mĕ)'ndjoe(w)'ăl, iets verkoopen; djoewal — bĕli, koop en verkoop; djoe(w)'ălan, koopwaar.

djoe(w)'ăng; I (*B*) = toendjang.

II bĕdjoe(w)'ăng; vechten van groote dieren, die tegen elkander inloopen, zooals olifanten enz.

djoe(w)'ăran; strikboog; de als veer dienende dunne bamboe bij een palingknip.

djoe(w)'ărĕ (*B*), djoe(w)'ăraw (*S*); dobbelaar, hanenklopper.

djoe(w)'*i*t; op en neder wippen zooals de staart van een kwikstaartje; djĕdjoe(w)*i*t, kwikstaart.

dj*o*ng; vaartuig.

dj*o*ngkang; I groot, forsch gebouwd; II gezegd van een ontwortelden boom, welks takken den grond nog niet bereiken.

dj*o*ngk*i*t; gezegd van een' ontwortelden boom, welks takken den grond bereiken.

dj*o*q (*B*), djo'ăq (*S*) = (ĕ)'ndj*o*q (*B*).

d*o*d*o*l (ook: doed*o*l); e. s. v. gebak.

d*o*d*o*ng (ook: doed*o*ng); een stootwapen; e. s. v. korte dolk met breed lemmer.

doed*o*q (*B*), doedo'ăq (*S*); zitten, gezeten zijn, wonen, verblijf houden, gaan zitten, gelegen zijn, zich zetten tot; doed*o*q bĕsimp*o*q (*B*); [doedo'ăq bĕsimpo'ăq (*S*)]; doed*o*q (*B*), [doedo'ăq (*S*)]: lĕpang; ngimpor; toengkat 'adjaj; verschillende wijzen van zitten; pĕndoed*o*q'ăn (*B*), de voet van een »bakĕ (*B*)". (Zie dit woord).

doegal; blijvende ongesteldheid na het sluiten van de wond bij zware verwonding.

doegĕ (*B*), doegaw (*S*); I peilen; II wanneer de werper wint, bij het dobbelspel »kruis en munt"; doegĕ (*B*), [doegaw (*S*)]; palaq, gezegd van het onbeslist zijn van het spel bij het dobbelspel: dja'*i*h tigĕ (*B*), dja'*i*'ăh tigaw (*S*), (zie dja'*i*h).

doekam (*B*); de steenen die na het »gaw*i*(j)'ăn" (zie dit woord) op het graf bij hoofd en voeteinde van de afgestorvenen worden geplaatst.

doekĕ (*B*), doekaw (*S*); smart; (ook wel voorkomende in de beteekenis van: nijdig, haat); doekĕ tjitĕ (*B*), doekaw tjitaw (*S*), droefheid.

doekoe; e. s. v. zeer aangename vrucht.

doek*o*n; inlandsch geneeskundige; doek*o*n tar*i*'ăq [(*S*), Pr Mannaq]: de doekon, die bij de 7[e] maand van de zwangerschap de voorgeschreven ceremoniën verricht bij afwezen van de eigen doekoen.

doelah (*S*) = djangan.

doelang; ondiepe houten bak, platboomd met opstaanden rand; doelang sĕrbĕ; bĕlantan; 'itam; kĕndoeri(j)'ăn; koen*i*ng (*B*), zie: kĕndoeri.

doelka'idah; de voorlaatste maand van het Mohamedaansch jaar.

doelka'idah 'ati; de laatste maand van het Mohamedaansch jaar.

doeloe; eer, vroeger.

doel*o*r (*B*); = kĕlawaj.

doendang; doendang padi, offerfeest ter eere van »Sangsĕri" — de godin der rijst, — aangelegd om haar een' rijken oogst af te smeeken, indien die van het vorig jaar mislukt is.

doendon; zie: sawi.

doendong; bij iemand inwonen, logeeren.

doengan = dĕngan.

doengkoq (*B*), doengko'ăq (*S*); gew. dĕdoengkoq (*B*), dĕdoengko'ăq (*S*); gebukt, schoorvoetend voortgaan zooals oude lieden

doeni = dĕni(j)'ĕ (*B*).

doe'ô (ook: doeq'ô); gebed, bezweringsformule.

doepĕ'ăn (*B*), doepaw'ăn (*S*); wierrookbrander.

doegri; doorn, stekel, puntige graat; doegri landaq (*B*), [zie: boengĕ koedjor (*B*), sub boengĕ (*B*)].

doerong; (mĕ)'ndoerong, stooten van een karbouw.

doesĕ (*B*), doesaw (*S*); zonde, misdaad; bĕdoesĕ (*B*), bĕdoesaw (*S*), zondig.

doeson; dorp; doeson laman, ingezetenen van eene doeson, die bijna allen aan elkander geparanteerd zijn; sĕdoeson, dorpsgenooten.

doe(w)'ăr; gew. dĕdoewar, klanknabootsend woord voor het geluid, dat bijv. eene aardstorting teweegbrengt.

doe(w)'ăgrĕ (*B*), doe(w)'ăgraw (*S*); deur; doe(w)'agrĕ kĕtjiq (*B*), doe(w)agraw kĕtji'ăq (*S*); venster, luik; doe(w)'agraw djĕngkoegroh (*B*), doe(w)'agraw djĕngkoegro'ăh (*S*) = djaraw.

doe(w)'ătĕ (*B*), doe(w)'ătaw (*S*) = di(w)'ătĕ (*B*).

doe(w)'ĕ (*B*), doe(w)'aw (*S*), twee; doe(w)'ĕ (*B*). [doe(w)'aw (*S*)] bĕlas, twaalf; doe(w)'ĕ poeloh (*B*), doe(w)'aw poelo'ăh (*S*), twee en twintig; doe(w)'ĕ (*B*), [doe(w)'aw (*S*)] sĕkĕlamin, echtelieden; kĕdoe(w)'ĕ (*B*), kĕdoe(w)'aw (*S*), de tweede; ook de tweede maand van het jaar.

doe(w)'il; (mĕ)'ndoe(w)'il = 'oempil.

doe(w)'it; duit.

dolang = dolaq.

dolaq; gew. dolaq daliq (*B*), [dali'ăq (*S*)]; verdraaid, verkeerd.

dongan = doengan.

dorong; tĕdorong, te ver gegaan bijv. in het spreken.

Ĕ.

ĕlang = lang.

ĕmas = mas.

(ĕ)'mbakoe; tabak.

(ĕ)'mbal; gehoorzaam; (ĕ)'ndiqdĕ (*B*), (ĕ)'ndidaw (*S*) (ĕ)'mbal, onverschillig voor vermaningen, ongehoorzaam.

(ĕ)'mban boerong; e s. v. poewagr.

(ĕ)'mbaq; even, als, van dezelfde gedaante; (ĕ)'mbaq: 'ini, zoo, aldus, zooals dit; 'itoe; dus, aldus, zoo, zoodanig; 'itoelah (*B*), sĕdaq njawlah (*S*), zoo staat 't ermee, zoo is 't ermee gelegen; manĕ (*B*), manaw (*S*), hoe, op welke wijze.

(ĕ)'mbatjang; e. s. v. boom met eetbare vruchten; soorten zijn: (ĕ)'mbatjang: bĕloelang; manis; masam; 'oetan; pa'o'ăh (*S*); sĕkantoq (*B*), sĕkanto'ăq (*S*); sĕkoembang; sĕmboelaw (ook: masam boelaw).

(ĕ)'mbaw; lucht, reuk, geur; bĕgrĕmbaw, een luchtje hebben.

(ĕ)'mbĕlatah (ook: mĕlatah); cylindrische fuik.

(ĕ)'mbĕgrang; e. s. v. otter.

(ĕ)'mbĕroekal; onvoltooid, niet geslaagd, niet uitgebroed.

(ĕ)'mbidang bagi; een huwelijksceremonie.

(ĕ)'mbiq (*B*), (ĕ)'mbi'ăq (*S*); ngĕmbiq (*B*), ngĕmbi'ăq (*S*), blaten van geiten en schapen.

(ĕ)'mboelo(w)'ăn; kweekplantjes tot

inboeting, welke geplant worden op desawahdijkjes grenzende aan onbebouwd terrein.

(ĕ)'mboel*ogr*an (ook: (ĕ)'mboel*o*ran); drift stroom.

(ĕ)'mboe*gr*oe; ngĕmboe*gr*oe, achterdochtig, ijverzuchtig, jaloersch.

(ĕ)'mboe(w)ĕ (*B*), (ĕ)'mboe(w)'aw (*S*); asch, stof.

(ĕ)'mb*o*n; dauw; (ĕ)'mb*o*n bĕtinĕ (*B*), bĕtinaw (*S*), zware dauw; (ĕ)'mb*o*n lanang, mist die als regen neerslaat.

(ĕ)'mb*o*s; luchtstroom, door blazen teweeggebracht; ngĕmb*o*s, blazen met bek of mond; ook: van den wind; wegblazen, aanblazen.

(ĕ)'mpaj; nieuw, eerst.

(ĕ)'mpamĕ (*B*), (ĕ)'mpamaw (*S*); gelijk. gelijk als, bij voorbeeld, gelijkenis.

(ĕ)'mpang. ngĕmpang, versperren van een' weg, van eene rivier; bedammen, bedijken, tegenhouden door versperring.

(ĕ)'mpaq (*B*); bĕmpaq bĕ'imbĕ'ăn, zonder wedergade; (ĕ)'mpaq'ăn (*B*) = kant*i*n;

(ĕ)'mpas; ngĕmpas, neersmijten, neersmakken.

(ĕ)'mpat; vier; (ĕ)'mpat bĕlas, veertien; (ĕ)'mpat poel*o*h (*B*), [poelo'ăh (*S*)], vier en twintig; kĕmpat, de 4e maand van het maanjaar.

(ĕ)'mpĕdoe; I gal; II (ĕ)'mpĕdoe tangan, muisje van de hand.

(ĕ)'mpĕlam; de mangga

(ĕ)'mpĕlas; e. s. v. boom, welks bladeren voor het polijsten van hout worden gebruikt.

(ĕ)'mpi(j)'ăs; e. s. v. welriekend gewas (?).

(ĕ)'mp*i*ng; jonge rijst of ander graan in den bolster geroost en daarna gestampt; ngĕmp*i*ng, het aanrechten van een gezamenlijk feestmaal in de doeson na den oogst, voordat de padie in de rijstschuren is opgeschuurd, waarbij (ĕ)'mp*i*ng het hoofdgebak uitmaakt.

(ĕ)'mpoe; (ĕ)'mpoenjĕ (*B*), [(ĕ)'mpoenjaw (*S*)]; bĕmpoe = toe(w)'ăn.

(ĕ)'mpoel*ogr*; plantenmergpit; (ĕ)'mpoel*ogr* gigi, tandzenuw.

(ĕ)'mp*o*l; zie. 'ajam en kĕbaw.

(ĕ)'mp*o*ng; onderwijl, intusschen, gedurende, tijdelijk.

(ĕ)'mp*o*q (*B*), (ĕ)'mpo'ăq (*S*); I als, evenals, gelijk, zooals, overeenkomstig, als ware het;

II (ĕ)'mp*o*q (ĕ)'mbaqmanĕ (*B*), (ĕ)'mpo'ăq (ĕ)'mbaqmanaw (*S*), op welke wijze ook;

III (ĕ)'mp*o*q (ĕ)'mp*o*q (*B*) = lĕloeb*o*n;

IV (ĕ)'mp*o*q .... (ĕ)'mp*o*q (*B*), (ĕ)'mpo'ăq .... (ĕ)'mpo'ăq (*S*), hetzij ... hetzij; hetzij ... of.

ĕnam; zes; ĕnam bĕlas, zestien; ĕnam poel*o*h (*B*), [poelo'ăh (*S*)], zes en twintig; kĕnam, de zesde maand van het maanjaar.

(ĕ)'ndalahan; eene houtsoort bij moerassen groeiende.

(ĕ)'ndali(j)'ăn; dicht gaan, zich sluiten van eene wond, van een gezwel.

(ĕ)'ndap; laag, nederig; laag staan van de zon, laag van het houtgewas; ngĕndap, zich aan het gezicht onttrekken bijv. door te bukken.

(ĕ)'ndaq; I wenschend willen, begeeren; verlangen, wenschen; (ĕ)'ndaqlah; het moet; kĕndaq, wensch, wil, verlangen begeerte, bedoeling;

II ook: gebezigd tot aanduiding van den toekomenden tijd der zegwoorden: (het mal. »'akan").

(ĕ)'ndas; ngĕndas, op eene onderlaag leggen om er kracht op uit te oefenen.

(ĕ)'ndĕ (*B*), een stopwoord.

(ĕ)'ndĕk*o*q (*B*); 't behoort mij toe, mijn eigendom; van mij; ik ben er eigenaar van.

(ĕ)'ndĕlapan; e. s. v. gras.

(ĕ)'ndĕlĕngĕ (*B*), (ĕ)'ndĕlĕngaw (*S*), e. s. v. boom, welks bast veel looizuur bevat.

(ĕ)'ndĕlimĕ (*B*), (ĕ)'ndĕlimaw (*S*), de granaatappel; soorten zijn: (ĕ)'ndĕlimĕ (*B*), (ĕ)'ndĕlimaw (*S*): 'abang; potih (*B*), poti'ăh (*S*).

(ĕ)'ndĕlong; e. s. v. hout.

(ĕ)'ndĕndoq'ăn (*B*); het aanspreken van de moeder met den naam van haar oudste kind onder toevoeging van het predicaat, (ĕ)'ndoq; dus (ĕ)'ndoq Sima; (ĕ)'ndoq Rĕbanon enz. (moeder van »Sima"; moeder van »Rebanon").

(ĕ)'ndĕpas = loe(w)'ăs.

(ĕ)'ndi; van; bestaande uit, bestaande in; tĕdikit (ĕ)'ndi, minder dan ....

(ĕ)'ndidaw (*S*) = (ĕ)'ndi'ăq 'adaw (*S*), zie (ĕ)'ndiq (*B*); (ĕ)'ndidaw kĕkalaw, nooit.

(ĕ)'ndigi (*B*), (ĕ)'ndigi'ăq (*S*); niet meer.

(ĕ)'ndikĕ (*B*), (ĕ)'ndikaw (*S*); persoonlijk voornaamwoord van den 2[en] pers. enkelv. en meerv.

(ĕ)'ndiq (*B*), (ĕ)'ndi'ăq (*S*), neen, niet; (ĕ)'ndiq 'adĕ (*B*) of (ĕ)'ndiqdĕ (*B*), [(ĕ)'ndi'ăq 'adaw (*S*)], er niet zijn, niet aanwezig zijn, niet bestaan, onbestaanbaar; (ĕ)'ndiq tĕgr'adĕ (*B*), niet uit te houden, onhoudbaar; (ĕ)'ndiq ta'oe (ĕ)'ndiqdĕ (*B*), (ĕ)'ndi'ăq ta'oe (ĕ)'ndi'ăq (*S*), het moet, het zal gebeuren; coûte que coûte.

(ĕ)'ndjĕlaj; e. s. v. gerst.

(ĕ)'ndjĕrmon (ook djĕrmon), nest van een wild varken. (?)

(ĕ)'ndjoe(w)'ăng; e. s. v. heester; (ĕ)'ndjoe(w)'ăng 'abang.

(ĕ)'ndjoq (*B*), (ĕ)'ndjo'ăq (*S*); ngĕndjoq (*B*), ngĕndjo'ăq (*S*), geven, verleenen, toestaan, vergunnen, toelaten, opgeven; ook: overreiken, aangeven, overhandigen; pĕngĕndjoq (*B*), pĕngĕndjo'ăq (*S*), gift, gave, geschenk.

(ĕ)'ndong (*B*) = (ĕ)'ndoq (*B*); (ĕ)'ndong bisan, aanspraakswoord nl. waarmede iemand de moeder van zijne schoonzuster aanspreekt.

(ĕ)'ndoq (*B*), (ĕ)'ndo'ăq (*S*); moeder, moedertje; ook: als aanspraakswoord.

(ĕ)'ndoq (*B*), (ĕ)'ndo'ăq (*S*): 'angkat, aangenomen moeder; bapaq, ouders; vader en moeder; sĕmang, geldschieter; iemand voor wiens rekening men handel drijft; tigri, stiefmoeder.

(ĕ)'ngga [ook: (ĕ)'nggah] = bĕnagr en bĕtol.

(ĕ)'nggal; gew. (ĕ)'nggal (ĕ)'nggal, half rijp van vruchten.

(ĕ)'nggan; grens, tot, tot aan.

(ĕ)'nggang; zie boerong.

(ĕ)'nggĕlang; de aardworm; soorten zijn: (ĕ)'nggĕlang: bĕlih (*B*), bĕli'ăh (*S*); djinaq; tjatjing.

(ĕ)'nggi = padĕ (*B*).

(ĕ)'nggi(j)'ăng; e. s. v. riet.

(ĕ)'nggop; ik wil niet, (het *Mal.* ta' maoe 'akoe).

(ĕ)'nggoq (*B*), (ĕ)'nggoe (*S*); gew. verbonden met ni(j)'ăn = bĕnagr.

(ĕ)'nggot I = sĕkot.

II = djaq, wat meer in gebruik is.

(ĕ)'ngkas; nagelaten spoor, indruk.

(ĕ)'ngkoedoe, e. s. v. boom, welks wortel eene gele verfstof levert; (ĕ)'ngkoedoe pama; e. s. v. boom bij de moerassen groeiende.

(ĕ)'ngkoe(w)'ăjĕ (*B*) = (ĕ)'ntoewĕ (*B*).

(ĕ)'ngkoe(w)'ăs; e. s. v. specerijachtige wortel, die bij spijsbereiding wordt gebruikt.

ĕning = ning.

(ĕ)'ntadoe; e. s. v. rups die zich met de bladeren van de »kĕladi" voedt.

(ĕ)'ntah; of, in twijfelachtige vragende beteekenis; zie ook: kĕroe(w)'ăn; (ĕ)'ntah........(ĕ)'ntah, of..... of.

(ĕ)'ntam; ngĕntam, met geweld op iets trappen, vertrappen.

(ĕ)'ntaq, het aanstampen van eene lading kruit met den laadstok; pĕngĕntaq'ăn 'oeraq, houten pen waaraan een ijzeren beiteltje om den betel te stampen.

(ĕ)'ntarĕ [ook: (ĕ)'ntagrĕ) (*B*)], (ĕ)'ntaraw [ook: (ĕ)'ntagraw) (*S*)], tusschen, tusschenruimte, tusschenverloop, tusschenpoos, tusschentijd, onderlinge afstand, ruimte tusschen, ongeveer op de hoogte van.

(ĕ)'ntari; e. s. v. gras.

(ĕ)'ntĕmoe; e. s. v. plant met specerijachtigen wortel, gelijkende op de curcuma.

(ĕ)'ntĕnta; betovergrootvader.

(ĕ)'ntoe(w)'ăt; knieschijf.

(ĕ)'ntoe(w)'ĕ (*B*), (ĕ)'ntoe(w)'aw (*S*), schoonvader, schoonmoeder.

(ĕ)'rtĕ (*B*), (ĕ)'rtaw (*S*), goederen, schatten, geld; (ĕ)'rtĕ bawĕ'ăn (*B*), (ĕ)'rtaw pĕmbawaw (*S*), goederen ten huwelijk meêgebracht; (ĕ)'rtĕ (*B*), [(ĕ)'rtaw (*S*)] pĕngintangan (ook: pĕntjari'ăn), goederen staande het huwelijk verkregen.

(ĕ)'rti; beteekenis, meening; (ĕ)'rtinjĕ (*B*), (ĕ)'rti'ŏ (*S*); dat wil zeggen; ngĕrti, verstaan, begrijpen.

G.

gabas; het tegenovergestelde van »poelan".

gab*o*l; eene inrichting om visch te vangen. (pl. CXXVI nº. 9, *v. H.*).

gadak; het 2½ centstuk.

gadĕ (*B*), gadaw (*S*); ook: pĕnggadĕ (*B*), pĕnggadaw (*S*), knots.

gad*i*k; zie goedak.

gad*i*ng; olifantstant, ivoor; gad*i*ng gadjah baj, slagtand van een wijfjesolifant.

gad*i*s; jong meisje, maagd; pĕnggad*i*san, geboorteplaats of laatste woonplaats van de vrouw vóór het huwelijk; gad*i*s: darmm tjajĕ (*B*), [tjajaw (*S*)], alleen in »rĕdjong's" voorkomende; koelĕ (*B*), koelaw (*S*); jong meisje met wie een huwelijk kan worden aangegaan; ngantat; de jonge meisjes die de geschaakte bruid één maand na het »mas*o*qka(n) boent*i*ng", (zie dit woord), bij het bezoek aan hare ouders naar de ouderlijke woning vergezellen; toe(w)'ĕ (*B*), toe(w)'aw (*S*), oude vrijster.

gadjah; olifant; gadjah moengk*o*r; oudtijds eene wijze van gevechtstelling.

gadjat (*B*) = djagat.

gadji; gage, tractement, salaris, soldij.

gadj*o*l; I (mĕ)'nggadj*o*lka(n), zich niet aan geloften houden.

II = gandj*o*r.

gad*o*h (*B*), [gado'ăh (*S*)], I leven, lawaai, rumoer; bĕgad*o*h (*B*), bĕgado'ăh (*S*), rumoer, lawaai maken; ook: plukharen, ruzie maken.

II (mĕ)'nggad*o*h (*B*), [(mĕ)'nggado'ăh (*S*)], lapan sĕmbahan; heelen van gestolen goederen.

gad*o*ng; e. s. v. gewas, welks knol gegeten, zwelling der ledematen en salivatie veroorzäakt, maar goed toebereid wel eetbaar is; soorten zijn: gad*o*ng: bĕngkar*o*ng; 'itam; pot*i*h (*B*), pot*i*'ăh (*S*); soeran.

gagal; (mĕ)'nggagal = poek*o*l.

gagang; I bloem- en bladsteel.

II steel van een potlepel, bamboezen steel van een egge.

gagap; stamelen, stotteren.

gagaq; gekko.

gagas; gew. verbonden met »palaq": kaalkop.

gagaw; tĕgagaw, geheel ontsteld, ont

hutst van schrik; tĕgagaw sĕngki(j)'ăp, onthutst van zwangere vrouwen door geesten veroorzaakt.

gago'ăm = dĕngkol.

gagor; (mĕ)'nggagor, kloppen, bijv. op de deur om iemand wakker te maken.

gajaq; I gĕmajaq = gĕmĕbiq (*B*); II bĕgajaq, bewegen van den grond bij aardbeving (*J*); III bĕgajaq, met een' arm zwemmen, terwijl men den anderen arm boven water houdt om het een en ander (gew. zijne kleedingstukken) te kunnen vasthouden.

gajĕ (*B*), gajaw (*S*); (mĕ)'nggajĕka(n) (*B*), [(mĕ)'nggajawka(n) (*S*)] 'api, gloeiende kolen etc. uitspreiden.

gajoe; bĕgajoe sĕmbah, een »sĕmbah" komen maken.

gajong; I waterschepper;

II bĕgajongan, spiegelgevecht houden, (*J*).

gajogr; I toppunt van groei bereikt hebben;

II tĕgajor, buitengewoon, uitermate, te, al te.

gajot; het uitloopen van oude klappernoten, welke men aan een boom heeft gehangen.

galang: I zie: kalang;

II tĕgalang = bĕngkĕlan.

galaq = soekĕ (*B*).

galas; een »djangki" van grooter afmeting.

galaw; tĕgalaw = liwat, tĕliwat; zie: liwat.

galĕ (*B*), galaw (*S*); gew. gĕgalĕ (*B*), gĕgalaw (*S*) = sĕgalĕ (*B*).

gamaq; (mĕ)'nggamaq gamaq, de hand aan een wapen slaan en het een weinig uit en in de scheede brengen, bij wijze van bedreiging.

gambagr; afbeeldsel, beeld, portret, schilderij, teekening, kaart.

gambigr; de gambir; soorten zijn: gambigr: kĕbaraw; lakĕ (*B*), lakaw (*S*); tĕbal.

gamis; het lange witte onderkleed van de hadji-kleederdracht; goeloh gamis; hals (insnijding van een baadje), (*J*).

gamit; (mĕ)'ngamit, wegvegen van stof met den vinger.

ganal (*B*); boete bestaande in een »tĕngkoeloq" »ka'in" of »gĕlang", het meisje en in een »gitar" of »sĕlimot" den jongeling opgelegd, welke boete aan den persoon wordt afgedragen, die hen op het uitoefenen van den coitus heeft betrapt, dan wel de eerste verschijnselen van de zwangerschap bij het meisje heeft opgemerkt, (zie die woorden).

gandaj; bĕgandaj, slaan op het rijstblok door meisjes als amusement.

gandar; het gedeelte van de »parang" boven de »poeting". (Zie dit woord).

gandĕ (*B*), gandaw (*S*); dubbel, voudig, maal zooveel.

gandit (*S*); amulet.

gandjar; I (mĕ)'nggandjar = toelong noelong; zelden in de spreektaal gebezigd.

II (*B*), kandjar (*S*); bĕgandjar (*B*), bĕkandjar (*S*), onder handgeklap juichen, tieren, schreeuwen.

gandjil; I oneven; II kĕgandjilan, gezegd van iemand, die zoowel in goede als in kwade eigenschappen uitblinkt.

gandjor (ook: gandjogr); (mĕ)'nggandjorka(n) djandji; niet nakomen van eene belofte, eene belofte verbreken; eene belofte veranderen.

gandong; (mĕ)'nggandongka(n), iemand dragen in eene hangmat; dragen van balken door vele personen.

gandos (*S*); zie: toembong.

ganggang; reet, spleet, opening, scheur.

gangging = 'ampagr.

ganggoe; I, plagen, storen, lastig vallen; II = grimbit.

gangsĕ (*B*), gangsaw (*S*); brons.

gantaj; zie: tĕbing; gantaj sandar

lĕmang, flauwe helling zooals de helling waaronder de bamboe geleding, waarin kleefrijst wordt gaar gekookt (lĕmang) boven het houtvuur staat.

gantal; = 'ibos kĕladi.

gantang; uitgeholde dunne bamboe.

ganti; I vervangen, in de plaats van, in stede van, opvolger, vervanger; meer in gebruik is: gintan;

II ganti toenggoe(w)'ăn (*B*), bangon toenggoe(w)'ăn (*S*), boete op geslachtsgemeenschap buiten echt;

III een touw uit de hand draaien met een gewicht aan het eene einde; ganti(j)'ăn, het toestel.

gantih (*B*), ganti'ăh (*S*); spinnen.

gantjang; vlug in zijne bewegingen; gĕgantjang, zeer vlug in zijne bewegingen, schielijk.

gantong; hangen; (mĕ)'nggantongka(n) digri, zich ophangen; gantongan; galg, gantong bĕnih (*B*), [bĕni'ăh (*S*)], het bewaren van de bij den oogst nauwlettend uitgezochte zaadpadi in een »bakĕ", welke achter de deur wordt gehangen; tĕgantong, opgehangen.

ga'op; (mĕ)'ngga'op = pĕgang; ook = 'ambiq (*B*).

gapiq (*B*), gapi'ăq (*S*); stokoud, zeer oud van voorwerpen. (?).

gapit = sĕpit.

garam (ook: gagram); zout, keukenzout; garam sandang; zout, dat men vroeger zelf aanmaakte.

gagrang; zie: groemah.

garaw; I goed rijp zijn van de vruchten van de »kĕndidaj";

II = tjĕngkaroh.

garap; e. s. v. krab.

gagri; I van, van af;

II (mĕ)'nggagri, iemand zoeken, halen, afhalen.

III (mĕ)'nggagri, zijne opwachting komen maken.

garing; hard gebakken of geroosterd, knappend.

garis; kras, schrap, kerf met iets scherps.

garoe; agilahout; soorten daarvan zijn: garoe kagrat en garoe pinang ba(j)'i'ăq (*S*).

garot (ook: gagrot); (mĕ)'nggarot, krabben in het algemeen ook van het lichaam.

gasah; het in het voorbijgaan met de schouders tegen elkander stooten van twee menschen. (*J*).

gasal; onbeslist van het spel bij dja'ih (*B*), [dja'i'ăh (*S*)] dĕlapan.

gasĕ (*B*), gasaw (*S*); (mĕ)'nggasĕ (*B*), (mĕ)'nggasaw (*S*), met iets hards bijv. een stuk hout tegen iets dergelijks wrijven; kajoe bĕgasĕ (*B*), [bĕgasaw (*S*)], gezegd van een' boom, welks takken zoodanig in elkander grijpen, dat zij, bij eenig wind heen en weer bewogen wordende, een krassend geluid voortbrengen.

gasing; tol; gasing boeloh (*B*), [boelo'ăh (*S*)], bromtol; gasing kajoe, priktol.

gasip; = gantjang; gĕgasip = gĕgantjang.

gatal; I jeuk, jeukte, met jeuk geplaagd;

II gatal moelot, gezegd van iemand, die zich met alles bemoeit, in den slechten zin van het woord;

III = tjanggih (*B*).

gatjol = gandjor.

gawang; vrij, onbelemmerd, ruim van uitzicht.

gawangan; zie: ti(j)'ăng.

gawaq (*B*) = bawĕ (*B*).

gawi; I schuld, zonde; bĕgawi, oorlogvoeren; mĕna (ook: moe(w)'ăt) gawi; verboden geslachtsgemeenschap, overspel; gawi

boentoe; zwangerschap buiten echt, zonder dat het meisje den minnaar wil aanwijzen; zie ook: soembang;

II gawi(j)'ăn (*B*); (mĕ)'mbator (*S*), eene ceremonie bij een doodenfeest;

III = kĕrdjĕ (*B*) (doch zelden gebezigd);

IV gawi radjĕ (*B*), [radjaw (*S*)], heerendienst.

gawil; iets even met den vinger aanraken

gawin (*B*) = kĕrdjĕ (*B*).

gĕ (*B*), gaw (*S*); het 5e jaar van de 8-jarige tijdrekening.

gĕbang (*B*); kĕgĕbangan = tjaram.

gĕbiq (*B*), gĕbi'ăq (*S*); gewoonlijk gĕmĕbiq (*B*), gĕmĕbi'ăq (*S*), het op en neer wippen van een planken of bamboezen vloer, wanneer men daarop loopt; ook het bewegen van voorwerpen bij eene aardbeving.

gĕbor = boebor.

gĕdah; drinkglas zonder voetstuk.

gĕdĕbong; bast (stam) van den pisang.

gĕdobang; zwaard.

gĕdoeboe; e. s. v. donkerroode boschduif.

gĕdong; groote ruime woning; inz. de woning van den besturenden ambtenaar.

gĕdoq (*B*), gĕdo'ăq (*S*); I kwasterig, fatterig;

II onbeschaamd, verwaand, brutaal, aanmatigend; v. g. I poengah.

gĕgading; velgen van een wiel.

gegadjah; hertshoornkever.

gĕgah; kracht, sterkte, krachtig.

gĕgaj; (mĕ)'nggĕgaj; I iets heen en weer schudden bijv. een paal om dien los te krijgen;

II plagen, storen, lastig vallen.

gĕgarang; I roosterwerk van bamboe om borden etc. te drogen of op te zetten; ook: om er op te staan bij het kappen van boomen of het tappen van den bloemtros van den arenpalm.

gĕgat; mot.

gĕgĕdah; droog fijn vuil.

gĕgĕdaq; droesem, moerbezinksel.

gĕgĕlĕ (*B*), gĕgĕlaw (*S*), e. s. v. wesp (*Mal.*: 'angkoet[2]).

gĕgĕnting; e. s. v. wesp.

gĕgĕgrit; e. s. v. dans.

gĕgĕtoq (*B*), gĕgĕto'ăq (*S*); gĕgĕtoq 'ajiq (*B*), [gĕgĕto'ăq 'aji'ăq (*S*)], e. s. v. vogelverschrikker op de sawahs.

gĕgiriq (*B*), gĕgiri'ăq (*S*); oorpeuter.

gĕgong (*B*), sĕlĕtop 'aji'ăq (*S*) (ook: tjĕngkong 'aji'ăq), waterbel.

gĕlang; arm- of voetring, die om pols of enkel wordt gedragen; gĕlang: bĕlidah; boelat; kĕtjiq (*B*); poentoe; soorten van armringen; gĕlang kĕrontjong; kĕting: soorten van voetringen; gĕlang nagĕ (*B*), een armring, destijds een deel van de oorlogskleeding der Bĕsĕmakers uitmakende.

gĕlanggang; hanenvechtbaan.

gĕlap; donker, duister; (mĕ)'nggĕlap gĕlap, langzaam uitgaan van eene lamp bij gebrek aan olie.

gĕlas; glas (drinkglas).

gĕlat; part pud. masc.

gĕlĕbang; tĕgĕlĕbang; omgevallen van eene, in slechten staat verkeerende, omheining door wind of regen.

gĕlĕbĕ'ăn (*B*), gĕlĕbaw'ăn (*S*); waaronder eene ladang wordt verstaan, welke men niet heeft kunnen beplanten, omdat daarin de brand niet is gestoken kunnen worden tengevolge van voortdurend natte weersgesteldheid; (mĕ)'mboekaq gĕlĕbĕ'ăn (*B*), [gĕlĕbaw'ăn (*S*)], het daarop volgend jaar in bewerking nemen van zulk eene ladang.

gĕlĕgaq; (mĕ)'nggĕlĕgaq, borrelen, bobbelen van kokend water; gĕmĕlĕgaq,

kloppen van het hart tengevolge van vermoeidheid.

gĕlĕgasan; rillen en beven bij opkomende koorts. (Zelden: van koude gebezigd).

gĕlĕmbang; zie: toembang.

gĕlĕmb*o*ng; waterbel, blaas.

gĕlĕnggaman; rilling krijgen van schrik door 't plotseling verschijnen van iets, wat onheil kan aanbrengen.

gĕlĕpaj; (mĕ)'nggĕlĕpaj, springen van het eene voorwerp op het andere zooals een eekhoorn van tak op tak.

gĕlĕp*o*ng; klanknabootsend geluid zooals van een groot lichaam, dat in het water ploft.

gĕli; kitteling.

gĕlinggaman; walgen van iets. (*J*).

gĕlinggang; e. s. v. heester, welks bladeren met curcuma en kalk vermengd tegen den ringwurm worden gebruikt.

gĕlintj*igr*; telkens uitglijden, glibberig: tĕgĕlintj*igr*, uitgegleden.

gĕlita (*B*), goelita (*S*); karaf.

gĕloeb*o*ng = loetj*o*ng.

gĕloeb*o*r; zie: 'ikan.

gĕloeg*o*h (*B*): schudden van het lachen. (*J*).

gĕloeg*o*r; I rommelen van den donder;

II klanknabootsend woord, voor het geluid, dat teweeggebracht wordt, wanneer men bamboe tegen den grond werpt;

III afgeschoten ruimte bestaande uit eene opeenstapeling van balken welke kruislings op elkander zijn geplaatst, met een dakbedekking van »gĕloempaj" of »bĕbasan", waarin destijds gekken en krankzinnigen werden gevangen gehouden.

gĕloeg*o*ran; steenhoop, plaats, waar vele groote steenen liggen.

gĕloembang = toembang. (Het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd.

gĕloem*o*n (*B*) = gĕloem*o*t.

gĕloem*o*t; I gĕloem*o*t gĕmoeloem*o*t, rillen van koude, (*J*);

II gĕmoeloem*o*t = goembol en = kĕloempoek; ook: een school visch.

gĕloempaj: dak van gespleten bamboe; zie: »'atap".

gĕloendi; e. s. v. heester.

gĕloetar = rĕm*o*k.

gĕl*o*mbang; sloten destijds om de aarden wallen bij eene versterking om de doesons.

gĕl*o*ng; half cirkelvormige buiging of bocht, zooals die, waarmede bindrottan in den handel voorkomt; ook gebruikt als hulp-telw. bij het opnoemen van rottan.

gĕl*o*t; bĕgĕl*o*t, stoeien, vechten; worstelen inz. met de armen omvatten en zoo worstelen; gĕgĕl*o*t, gestoei, worsteling.

gĕmal; een voorwerp in de gesloten hand houden.

gĕma'*o*s; loeien, inz. van vuur.

gĕma*gr*an; gew.: gĕgĕma*gr*an, met ontstuimigheid of gretigheid handelen.

gĕmba*gr*; tweeling; gĕmba*gr* soembang, tweeling, waarvan één jongen en één meisje.

gĕmbaraw; de vierkante stukken hout, waaruit de egge bestaat.

gĕmb*o*ng; opgezet, opgeblazen; ook van den buik door winden; bol, bolle kant van iets.

gĕmb*ogr*; zuchtige zwelling van het lichaam.

gĕmĕgas = tjĕrĕgas.

gĕmĕlĕb*i*ran; I dooreen vliegen van vogels door de lucht (*J*).

II zoo vet, dat het vel als kwabben er bij hangt.

gĕmĕlintĕ (*B*), gĕmĕlintaw (*S*) = gĕmoer*o*h.

gĕmĕli(j)'*o*h (*B*); zich in bochten bewegen (*J*).

gĕmĕnim; afgeloopen, effen van het water.

gĕmĕntam (grwd. gĕntam); donderend geluid bijv. van een instortend huis.

gĕmĕrining (grwd. gĕrining); geluid op een afstand van een' helderklinkenden »gong"; nagalm van eene zware klok, die geluid wordt.

gĕmĕrintjing (grwd. gĕrintjing); zie: tĕbing.

gĕmoeroenoeman; geluid van den donder op verren afstand.

gĕmoq (*B*), gĕmo'ăq (*S*); dik, vet, van menschen, dieren, aarde; mest; vet; gĕmoq (*B*), [gĕmo'ăq (*S*)], ni(j)'*ogr*, kokosmelk.

gĕmpĕ (*B*), gĕmpaw (*S*); aardbeving.

gĕnap; vol, voltallig, in zijn geheel, even.

gĕndang; e. s. v. trom met geitenvel bespannen.

gĕndar; = gĕraq en gojang.

gĕndit; zie: tjaq.

gĕndoelĕ (*B*), gĕndoelaw (*S*); e. s. v. groene geribde vrucht, welke gekookt als groente wordt gegeten.

gĕndom; tarwe meel.

gĕndoman; (in de spreektaal niet gebezigd, voorkomende hoofdzakelijk in djampi's); macht van den Allerhoogsten.

gĕnĕmbong; blaar.

gĕnggam; de gesloten hand, vuist; sĕgĕnggam; eene vuist vol.

gĕnjiq (*B*), gĕnji'ăq (*S*); haat, afgunst, nijd.

gĕntar; sidderen, trillen, beven, schudden, daveren.

gĕntĕ (*B*) = gĕntar.

gĕnti; vervangen, in de plaats van, in stede van; opvolgen, vervangen; vergoeding; ook = »silih" en »simbang"; bĕgĕnti gĕnti; bij beurten; mĕnggĕnti, vervangen, vergoeden.

gĕnting; I dun in het midden, dunner dan op andere plaatsen, fijn van leest; gĕnting bĕtis, voetgewricht, enkel; gĕnting kalajan, pols;

II pan, dakpan.

gĕntong; zie: pĕgat II en poetos.

gĕragaj; egge.

gĕragaq; (mĕ)'nggĕragaq, lachen van zenuwachtigheid, van schrik.

gĕrah; bĕgĕrah, woordentwist hebben.

gĕralik; zie gĕroelang.

gĕgram; (mĕ)'nggĕgram, grommen, brommen, inz. van een tijger.

gĕraq; I = 'oegaq en gojang;

II bĕgĕraq (ĕ)'mboengaw, opkomen van den vloed.

gĕrawĕ (*B*), gĕrawaw (*S*); (mĕ)'nggĕrawĕ (*B*), (mĕ)'nggĕrawaw (*S*); stoeien van jongelingen; gekheid maken van jongelingen en jonge meisjes; ook: flirteeren.

gĕrbos = boeros.

gĕrĕgoq (ook: gĕrgoq) (*B*), gĕrĕgo'ăq (ook: gĕrgo'ăq) (*S*); bamboezen waterkoker.

gĕrĕntam; (mĕ)'nggĕrĕntam, stampvoeten inz. van driftige kinderen.

gĕrĕtap; flonkeren van sterren, juweelen, glimwormen enz.

gĕrgadji; zaag; gĕrgadji pĕndabong; zaagje bij het tandenvijlen in gebruik.

gĕrgatan; zoo nijdig als eene spin (*J*).

gĕrgaw; (mĕ)'nggĕrgaw, aanvatten en op den grond werpen van een gadis om haar tot het uitoefenen van den coitus te dwingen.

gĕrihing (*B*), gĕri'ing (*S*); (mĕ)'nggĕrihing (*B*), (mĕ)'nggĕri'ing (*S*), hinneken van een paard.

gĕrimit; (mĕ)'nggĕrimit, terugbetalen van de waarde van een geleend voorwerp, (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd).

gĕrinam; I = mĕndam;

II gezegd van iets, dat te zwaar is om opgelicht of vervoerd te worden.

g ĕ r i n d ĕ (*B*), gĕrindaw (*S*); slijpsteen, die om een as draait.

g ĕ r i n g I (ook: *gĕgring*), koortsig zijn;

II bang zijn, bevreesd zijn inz. om des avonds buitenshuis te gaan.

g ĕ g r i s; (mĕ)'nggĕgris, een kras, een streep maken met den nagel.

g ĕ g r i s i n g; vuil 'op het lichaam van iemand, die zich al geruimen tijd niet gewasschen of gebaad heeft.

g ĕ g r i s i q (*B*), gĕgrisi'ăq (*S*); e. s. v. kinderspel.

g ĕ g r i t; mieren krieuwel; ook een gevoel van loomheid, stramheid of stijfheid in de leden.

g ĕ r i t i; besmettelijke en gevaarlijke ziekte als cholera, pokken, veetyphus, veepest enz-; gĕriti moediq (*B*), [moedi'ăq (*S*)], uitbreken van zulk eene ziekte.

g ĕ r i t i q (*B*), gĕriti'ăq (*S*) = (mĕ)'ndjidjit, zie: djidjit.

g ĕ r i w i t; (mĕ)'nggĕriwit, snoepen, stelen van voorwerpen van geringe waarde; pĕnggĕriwit, snoeper.

g ĕ g r m a n; kies; gĕgrman tapĕ (*B*), [tapaw (*S*)], verstandskies.

g ĕ r o e (*B*) = boendong.

g ĕ r o e b i n g; I klapdeur; II (*B*), roebing (*S*), knip om rijstdiefjes, tortelduiven en kwartels te vangen.

g ĕ r o e b o s; (mĕ)'nggĕroebos, snel wegvluchten inz. in kreupelhout, alang².

g ĕ r o e d i; boor, drilboor.

g ĕ r o e l a n g; gĕroelang gĕralik = goelak galik; zie: goelak.

g e r o e n i n g; e. s. v. cameleon.

g ĕ r o e n t a n g; koker [nl. de kruikvormige noot van de »kajoe pasang" (e. s. v. boom), waarvan een gedeelte van het steeleinde is afgesneden], gebezigd voor sirihkalk of tabak.

g ĕ r o e t o e (*B*); (mĕ)'nggĕroetoe, er niet om geven.

g ĕ s i k; (mĕ)'nggĕsik, de tanden met de vingers poetsen.

g ĕ s i q (*B*), gĕsi'ăq (*S*); wasschen, afwasschen (zelden in de spreektaal gebezigd).

g ĕ s o r; glijden, sullen; tĕgĕsor, uitgegleden.

g ĕ t a h; plantengom, vogellijm; gĕtah: balam; e. s. v. guttapercha; nangkĕ (*B*), nangkaw (*S*), de kleverige draden van de pitten van de »nangkĕ" (*B*). (Zie dit woord).

g ĕ t a n g; I (mĕ)'nggĕtang, toebinden zooals bijv. een flesch, een pot met een stuk linnen, met papier; inz. toebinden van eene bamboegeleding inhoudende »lĕmang" met een pisang blad;

II (*B*), kĕgrĕnjat (*S*), e. s. v. gras op sawahdijkjes groeiende, en als toespijs gegeten.

g ĕ t a n g a n; vastgesteld tijdstip; ook = watas.

g ĕ t a p; (mĕ)'nggĕtap, bijten, stukbijten, afbijten.

g ĕ t a g r (ook; gĕtar); beven, trillen; rillen, sidderen, schudden, daveren; gĕmĕtagr; bevend, sidderend; trillend (ook: klapperen van de tanden); gĕmĕtagr koetjing; zenuwachtig.

g ĕ t a s; broos, licht, breekbaar.

g ĕ t i l; (mĕ)'nggĕtil; een weinig knijpen met de nagels; nemen van »gambigr" voor den betelpruim.

g ĕ t j a r; zie: 'idapan.

g ĕ t o k (*B*), gĕto'ăq (*S*); gĕmĕtok (*B*), gĕmĕto'ăq (*S*); gew. verbonden met dagrah en dadĕ (*B*), [dadaw (*S*)]; hartklopping door schrik veroorzaakt; hevige kloppingen van het hart. (Zie die woorden).

g i (*S*) = lagi.

g i d a s; uitslag, schurft; gidas: 'angat;

e. s. v. uitslag; pĕloh (*B*), [pĕlo'ăh (*S*)], roode hond; sarap; e. s. v. schurft.

gigi; tand in alle beteekenissen; gigi njagroe (pĕtos), donderkeil.

gigis; (mĕ)'nggigis, zich het hoofd krabben; ook: zich krabben zooals de apen.

gigit; (mĕ)'nggigit, bijten, stuk bijten, afbijten; ook: steken van een duizendpoot, schorpioen.

gi(j)'ăm; e. s. v. heester, welks bladeren voor tijdelijke dakbedekking worden gebezigd.

gilang; I glinsteren van kleur, gelaat, kleederen enz.; gilang gĕmilang; overal glinsterend. zeer glinsteren;

II (mĕ)'nggilang, polijsten, oppoetsen;

III gilang-gilang, wilde postelein;

IV sĕgilang sĕgilih gilih (*B*), [sĕgili'ăh gili'ăh (*S*)], zeer mooi, prachtig.

gilĕ (*B*), gilaw (*S*); gek, dwaas, zinneloos, verzot op iets; dol; ook van dieren; gilĕ (*B*), [gilaw (*S*)]: bangkaj; epilepsie; kandji; geil, wellustig, hysterisch; mĕndam; onnoozel.

gilih (*B*), gili'ăh (*S*); zie: gilang IV.

giling; (mĕ)'nggiling, door rollen vermalen zooals in een' suikermolen, op een wrijfsteen; gilingan; = roda.

giliq (*B*). gili'ăq (*S*); (mĕ)'nggiliq (*B*), [(mĕ)'nggili'ăq (*S*)], ka(n) badan, het lichaam heen en weer en op zijde bewegen bij vermoeidheid.

gilir; beurt, aflossing; fig. menschengeslacht; bĕgilir, elkander vervangen, aflossen; giliran, beurt, aflossing.

gimbar = gandjar.

gimpil = timpil.

gindĕsoli (*B*), gindawsoli (*S*), e. s. v. plant met fraaie bloemen; gindĕsoli potih (*B*), gindawsoli poti'ăh (*S*), met geneeskrachtige bladen.

gindol; e. s. v. tapir.

ginggang; geruit goed.

ginggong; e. s. v. bamboezen instrument, dat men tusschen de tanden neemt en daarmede het geluid »ginggong" voortbrengt; mondtrom.

gingsir; tegen iets aanstooten; = singgong.

gintan; ruilen, wisselen; verruilen, verwisselen, veranderen, vervangen, vergoeden.

gigring: ring met groote belletjes om de enkels.

giriq [ook: gigriq (*B*)], giri'ăq [ook: gigri'ăq (*S*)]; (mĕ)'nggiriq (*B*), (mĕ)'nggiri'ăq (*S*), een gat boren met een boor; ook: boren van insecten.

gisil; (mĕ)'nggisil, zich schuren tegen iets, zooals een beest soms doet; hout tegen elkander wrijven, om vuur te maken.

gisir; tegen iets strijken, schuren.

gitar; hoofddoek; gitar mori; sĕrĕbajĕ (*B*); sĕrĕbajaw (*S*), soorten van hoofddoek naar de stof; gitar: katjang doewĕ sĕtaroq (*B*), [doewaw sĕtaro'ăq (*S*)]; kĕmbang toetop; lĕkam tigĕ (*B*), [tigaw (*S*)]; padoe kĕtilang; padoe kĕtoepong; padoe sĕkop; padoe tĕbit; sĕloq timbĕ (*B*), [sĕlo'ăq timbaw (*S*)]; tiling kĕroenjon; modellen van met rijststijfsel gesteven en in de zon gedroogde hoofddoeken, welke over de knie gevouwen worden en bij wijze van muts worden opgezet.

go'ăq: zie: kitjiq (*B*).

gobang; een mes bij de vischvangst in gebruik dan wel om den bloemtros van den arenpalm, die getapt moet worden, af te snijden; een kleiner soort wordt door de vrouwen gebezigd om bladeren voor de huishouding te snijden.

goebal; spint van het hout.

goedak; (mĕ)'nggoedak gadik, heen en weer bewegen om iets uit iets, waar het in vast zit, te trekken.

goedang; pakhuis, magazijn.

goedigr (B), gĕloedigr (S); slijm; taaie stof, kleverig, slijmerig.

goedoe; flesch inz. de Europeesche wijn- of bierflesch.

goedong; top, kruin; goedong pĕkajoe'ăn; stand van de zon tegen circa 7u in den morgen; nl. wanneer de zon de hoogte heeft bereikt van de kruin van het hoogste geboomte op het gebergte.

goegoe = goegoh (B).

goegoh (B), goego'ăh (S), de majas.

goegoman; bĕgoegoman = kĕmam.

goegoq (B) = goegoh (B).

goegor; I = toetos;

II (mĕ)'nggoegor, inslaan, indrijven van spijkers; pĕnggoegor, hamer van zwaar hard hout, waarmede de houten pennen in den sijalangboom worden gedreven; rond stuk hout waarin dwarse voren gesneden zijn en waarmede de vezelige binnenschors van den »tĕrap" wordt geklopt om de vezels los en buigzaam te maken; van die boomschors worden kleedingstukken vervaardigd.

goegot = tjĕtoq (B).

goeha; grot, hol, spelonk.

goehok (B), goe'ok (S); (mĕ)'nggoehok (B), (mĕ)'nggoe'ok (S), schreeuwend toeroepen.

goejoe = 'adjok.

goejok; sidderen, beven van ouderdom en zwakte; ook; wankelend. zwak, onzeker van gang.

goejong = groegaq.

goelaj; natte toespijs bij de rijst; mĕ)'nggoelaj, groenten koken; goelaj: gĕmol; goring; rĕndang; sĕngkoewang; toespijzen van kip of vleesch bereid.

goelang; goelang-galing = boelang-baling = goelang baliq (B), [bali'ăq (S)].

goelak; goelak galik, onrustig slapen, woelen in den slaap.

goelĕ (B), goelaw (S); suiker; goelĕ (B), goelaw (S): naw; arensuiker; pasir; rietsuiker.

goeling; rollen, voortrollen, wentelen: rolkussen; goeling pantĕ (B): oudtijds eene wijze van gevechtstelling.

goeliq (B), goeli'ăq (S); (mĕ)'nggoeliqka(n), (mĕ)'nggoeli'ăqka(n), iets voortrollen bijv. eene doos.

goelong; opgerold, een rol; (mĕ)'nggoelong, oprollen inz. van matten; pĕnggoelong sigrih (B), [sigri'ăh (S)], vierkant stuk hertenvel om daarin sirihbladen te wikkelen.

goelot; (mĕ)'nggoelot, blindelings als een varken vooruitschieten.

goembaq; (ook: groembaq), hoofdhaar.

goembol; I = kĕroebong;

II bĕgoembol; met zijn velen op iets afgaan zooals bijv. kippen op uitgestrooide padi; mieren op stroop; ook: in menigte iets bedekken zooals vliegen de stroop of het vleesch.

goendaj (B), djambol (S); haarvlok op de kruin van het hoofd.

goendjaq; (mĕ)'nggoendjaq goendjaq, voorgeven spotten, voor den gek houden; ook: huichelen.

goendjong; I e. s. v. haarwrong; goendjong tjinĕ (B), [tjinaw (S)], veel overeenkomst hebbende met de »sanggol bĕgoelong;

II = djoendjong.

goenĕ (B), goenaw (S); nut; (ĕ)'ndiq bĕgoenĕ (B), [(ĕ)'ndi'ăq bĕgoenaw (S)]; onnut; niet van nut zijn.

goenggong; (ook: gonggong); gezegd van honden en katten, die buitenshuis naar eten zoeken en 't naar huis brengen om 't op te eten. (J).

goeni; zak van jutevlas vervaardigd.

goenong; berg; goenong bĕrirang (*B*). [bĕlirang (*S*)]; vulcaan.

goenting; I schaar om te knippen; (mĕ)'nggoenting, met eene schaar knippen, afsnijden; (mĕ)'nggoenting soerongan, rond en gelijkelijk afknippen van het hoofdhaar bij en achter de ooren;

II (mĕ)'nggoenting, omsingelen van den vijand of van enkele strijdenden.

goentong; niet voleindigd, gestaakt van een werk.

goepoh (*B*), goepo'ăh (*S*); overhaast.

goeris; krab, schram, kras, streep.

goeritan; verhaal (litteratuurproduct).

goeroe; leeraar inz. in den godsdienst, onderwijzer, leermeester schoolmeester; ook: vroedvrouw; pĕnggoeroe'ăn = 'ilmoe.

goeroh (*B*), goero'ăh (*S*); donder; goeroh (*B*), [goero'ăh (*S*)] gĕlap, ratelende donderslag; ook gezegd van den donderslag die tegelijk komt met den bliksem (*J*); wordt ook overdrachtelijk gebruikt van iets, dat buitengewoon treffend is, (*J*); (het woord: gĕmoeroh (*B*), gĕmoero'ăh (*S*), is weinig in gebruik).

goerop; bĕgoerop soe(w)'ăp, een handje vol rijst en toespijs elkander in den mond steken als bewijs van verliefdheid, genegenheid.

goesor; (mĕ)'nggoesor, afvegen of afwrijven van aarde aan den voet aan mat of iets dergelijks.

goesti; I = goeroe, in den zin van vroedvrouw: (mĕ)'nggoestika(n) 'anaq; een ceremonieel bij het offermaal, dat drie avonden na het »nĕpongi 'anaq" plaats heeft; zie tĕpong.

II uitroep als: och, och arm!

goetji; verglaasde aarden kruik.

goetjoh = tjoekoh (*B*).

goetok; (mĕ)'nggoetok, gooien, werpen, met een hard voorwerp; goetok 'oemban, slinger.

goe(w)'ăl; (mĕ)'nggoe(w)'ăl, slaan, kloppen; pĕnggoe(w)'ăl, klepel; een rond hout, waarmede op »kĕlintang" en »gong" wordt geslagen, zie die woorden; ook = pĕmĕntok.

goe(w)'ăm; booze neuszweeren; venerische neuszweer.

goe(w)'ăq; (mĕ)'nggoe(w)'ăq, opsnijden, zwetsen, schetteren.

goe(w)'ing; eksteroog.

gojang (*B*) = (ĕ)'mbakoe; soorten zijn: gojang: gagang pandjang; kĕtapang; tiding.

gom; klanknabootsend geluid voor het dreunen bijv. van een' omvallenden boom.

gong; I metalen bekken.

II gong 'ajiq (*B*), ['aji'ăq (*S*)]; bel op het water.

goring; gebakken, gebraden zoowel met als zonder vet; geroost in een pan; ook: baksel, braadsel.

goriq (*B*), gori'ăq (*S*); (mĕ)'nggoriq (*B*), (mĕ)'nggori'ăq (*S*) met iets puntigs krabben, graven, peuteren.

H.

habis; op, ten einde, gedaan, geheel en al, niets meer over; schoon op van spijzen, geld; sĕhabis habis njĕ (*B*), sĕhabis habis njaw (*S*), geheel en al; ngabiska(n), een einde met iets maken, opmaken, voltooien, afmaken; uitmaken van zaken; pĕnghabisan, einde, dat aan iets wordt gemaakt.

hadji; bedevaartganger naar Mekka.

haj; he', foei.

hakim; rechter, overheidspersoon.

hanjĕ (*B*), hanjaw (*S*); behalve, tenzij, slechts, maar alleen.

hasil; opbrengst, product, voordeel.

hati; hart, binnenste, gemoed, innerlijk, merg, kern, maag.

himpit; vlak tegen iets aangesloten; ook = tindih (*B*).

hoekom; [ook: 'oekom (*S*)], wet, rechterlijke uitspraak, vonnis, straf; hoekom sipat ngan pětali; rechtvaardige beslissing, uitspraak; hoekoman; straf.

hoetan; alleen gebezigd in samenstelling met »niq" (*B*). (Zie dit woord).

hormat; eerbied, eer.

I.

'i; aanhechtsel tot vorming van een transitief werkwoord.

'ibat; I in iets verpakt, in iets gewikkeld inz. rijst in bladeren van de »sapat sěmantong", »pisang kěwali", (zie die woorden);

II ook gebruikt als hulptelwoord; sě'ibat (*B*), [soe(w)'ibat (*S*)] nasi; doe(w)'ě (*B*), [doe(w)'aw (*S*)] 'ibat nasi.

'ibě (*B*), 'ibaw (*S*); weemoedig, bewogen, ontroerd, aangedaan; ook: gunst, genegenheid; ngibě'i (*B*), ngibaw'i (*S*), met iemand medelijden hebben.

'iboe; moeder van menschen; 'iboe bapaq; vader en moeder, ouders; 'iboe kělam, de moeder van de »soenting" (zie dit woord); siboe sěbapě (*B*), soe(w)'iboe sěbapaw, denzelfden vader en dezelfde moeder hebben; 'iboe moeqsě (*B*), de beschermgodin der geliefden; pě(*gr*)'iboe'ăn, oom en tante van moederszijde.

'ibong; aanspraakswoord; moeder, moedertje; pě(*gr*)'ibongan; oom en tante van vaders zijde.

'idang; I honigraat;

II 'idang kali, telkens, telken male, iederen keer;

III 'idang 'idang = 'idang kalě.

'idap; I 'idapan, ziekte; boe(w)'idapan (ook: bidapan), ziek zijn, lijden; 'idapan: kěrih (*B*), [kěri'ăh (*S*)]; sangat, zware, hevige ziekte; 'alang ta(h)on, ziekte bij kinderen onder de 3 jaren door geesten veroorzaakt; bantot, impotent; batoe gilingan, de steen; běngkaq, gezwollen van het lichaam; běrandaj, de steen in hevigen graad; bisol, steenpuist; boesong ngan moetah, cholerine, cholera; botjor, buikloop; děmam, koorts; děmam 'apoj, ziekte van de milt; děmam 'apoj kanan, leverziekte; děmam dalam poegroq (*B*), [poegro'ăq (*S*)], kraamvrouwen koorts; děmam dingin, remitteerende koorts; děmam koelit; intermitteerende koorts; děmam sagrap, děmam tjidaw; (ě)'ntěloj; ziekte bij kinderen door geesten veroorzaakt; gěmbogr, opgeblazen van den buik; gěring (ook: gěgring) kělali'ăn, stuipen van kinderen beneden het jaar; gětjar, dijarhée; gigi, kiespijn; 'i(j)'ăq ngat, asthma; kěka'ilan, keelpijn; kěmpot 'api; kěmpot si(j)'amang; kěmpot těmbagaw (*S*); kěmpot timah, lepra; kěrangkos, rheumatisme in hevigen graad; koerě (*B*), koeraw (*S*), ziekte van de milt; (zie boven); loedaj, verlamming; matě (*B*), mataw (*S*), (ook verbonden met het woord »běgrisi"), oogziekte; mindah, besmettelijke ziekte; misingka(n) dagrah, dysenterie; moetahka(n) dagrah, [ook wel verbonden met het woord: batoq (*B*), bato'ăq (*S*)], bloedspuwing; palaq, hoofdpijn; pěmboelě (*B*), = (ě)'ntěloj; pinggang; pijn in de lendenen; rětong, verzwering aan den neus; saban, stuipen; sabon, venerische ziekte; sarap en sarap 'api, spruw; sěmbab, waterzucht; sěmpit ngaq, aamborstigheid; tangkapan li(j)'ăgr, beroerte; tjatjar, pokken; tjoeping, oorpijn, enz.;

II = tarimĕ (*B*).

'**idar**; ngidar, van plaats veranderen, rondgaan, omloopen, omwentelen; pĕ'idaran (poe(w)'idaran), wichelarij.

'**idjang**; blauw.

'**idjaq**; trappen op iets.

'**idjat**; korrel, zaadkorrel, pitje, zaadje; 'idjat matĕ (*B*), mataw (*S*), de iris; het woord verbonden met een der woorden voor part. pud. masc. heeft de beteekenis van: testiculi.

'**idjaw**; groen.

'**idjĕ** (*B*), 'idjaw (*S*); bĕ'idjĕ (*B*), ook: boe(w)'idjaw (*S*), met elkander beraadslagen, overleggen, iets bespreken.

'**idjon**; grappenmaker, hansworst.

'**idjoq** (*B*), 'idjo'ăq (*S*); de paardenhaarachtige zelfstandigheid groeiende tusschen stam en blad van den arenpalm.

'**idoe**, e. s. v. »djampi".

'**idong**; neus; 'idong: bĕtis, scheenbeen; (ĕ)'mbĕroengaq (*B*), (ĕ)'ndjĕroengaq (*S*), wipneus.

'**idop**; leven, levend, frisch, versch; ngidopi, in het leven laten, het leven geven; ngidopi 'api, een vuurtje aanwakkeren; kidopan [of: kĕ'idopan; koe(w('idopan (*S*)], levensonderhoud.

'**igal**; ngigal, pronken van mannelijke vogels met den staart.

'**igamĕ** (*B*), 'igamaw (*S*), godsdienst inz. de Islam.

'**igĕ** (*B*), 'igaw (*S*); zeer bovenmate.

'**i(j)'ăq**; hoest, hoesten.

'**i(j)'ăw**; ngi(j)'ăw, mauwen van eene kat.

'**i(j)'oe**; haai; soorten zijn: 'i(j)'oe: lawaj'ăn; parang, hamervisch; poenaj.

'**ikal**; haarkrul, krullend doch niet kroes; 'ikal pĕrimping, waaronder het een weinig krullen van de haren bij de slapen eener vrouw wordt verstaan.

'**ikan**; visch. *Soorten* van *zeevisschen*: 'ikan: 'araw; bandang la'ot; bĕlalang, vliegende visch; bĕrkong; djĕni'in; (ĕ)'ndĕlamaw; gagok; gĕbogr; gĕdang matĕ (*B*), [mataw (*S*)]; gĕrot; kadar; kakap; kĕki(j)'ăw; kigrong; koeraw; lĕloemba; lĕntiq (*B*), lĕnti'ăq (*S*); matjaw; moelot; pari lalat; pari loelo'ăq (*S*); pari mĕriwa; potih (*B*), poti'ăh (*S*); sĕlangin; sĕloewang; sisiq (*B*), [sisi'ăq (*S*)], kĕgras; tĕnggiri; tirosan. *Soorten* van *zoetwatervisschen*: 'ikan: balir (*S*); bĕlanaq; bĕringit: bĕtok; bilis; kĕli; kĕpagr; kĕrapoe; koengkon; mĕriwa; nawi; palaw; pĕpinang (*S*); pĕpoelasan; ringkis; groewan; sawi; sĕlintjah (*S*); sĕloewang; sĕmah; sĕpat; sĕpĕdaq; sĕrĕni; sĕriding (*S*); soerat; tĕgroewan; toekop pĕgri'o'ăq (*B*); 'ikan 'ikan; e. s. v. spel van de volwassen jeugd.

'**ikaq**; gew. 'ikaq ngikaq, wijdbeens loopen.

'**ikat**; band, bundel, bos; 'ikat pinggang, gordel, buikband; ngikat, binden, samenbinden, vastbinden, toebinden, bij elkander binden; ngikat njawĕ (*B*), den adem inhouden; pĕngikat, bindmiddel.

'**ikoq** (*B*), 'iko'ăq (*S*); staart; ook gebruikt als hulptelwoord bij de optelling van dieren; 'ikoq (*B*), ['iko'ăq (*S*)] poelaw, dat gedeelte van de »poelaw", (zie dit woord) dat niet tegen den stroom gekeerd is.

'**ikot**; ngikot, volgen, achterna gaan, behooren tot, meegaan, vergezellen, gehoorzamen, vervolgen, volgens; 'ikotan, voorbeeld ter navolging; bĕgr'ikot 'ikot, herhaaldelijk, achtereenvolgens [ook: boe(w)-'ikot 'ikot (*S*)].

'**ilaq**; ngilaq, ontwijken, uitwijken voor een' houw enz.; 'ilaq 'ilonan; zie kakaq.

'**ilĕ** (*B*); 'ilĕ 'ilĕ, lauw van eenig vocht; 'ilĕ 'ilĕ koekoe, zoo warm, dat, als men er de vingers indoopt, men de warmte aan de nagels voelen kan.

'**iling** = 'intaj.

'**iligr**; stroomafwaarts; ngiligr, stroomafwaarts gaan, eene rivier afzakken.

'**ilmoe**; wetenschap; gew. spreukformulier, waarmede men iets buitengewoons kan tot stand brengen; 'ilmoe: bĕsi, waardoor men de wetenschap bezit, om zich onkwetsbaar te maken; koetjor, waardoor men de wetenschap bezit, om jonge meisjes op zich verliefd te doen raken; mĕnang bĕdjoeraj, waardoor men de wetenschap bezit om veel kinderen te verwekken, enz., enz.

'**iloq** (*B*), 'ilo'ăq (*S*); mooi, schoon, fraai, sierlijk, bevallig; 'iloqlah (*B*), 'ilo'ăqlah (*S*); het is goed, het zoude goed zijn; sĕ'iloq 'iloq'ăn (*B*), soe(w)'ilo'ăq 'ilo'ăq'ăn (*S*); vertrouwelijk met elkander omgaan.

'**iman**; gedachte, denken,

'**imbang**; ngimbang, op iets loeren als een tijger, eene kat op het prooi.

'**imbaq**; 'imbaq sĕnimbor, uit elkander gaan, zich verspreiden; (in de spreektaal nooit gebezigd).

'**imbĕ'ăn** (*B*), 'imbawan (*S*) = kantin.

'**impĕn**; bergen, opbergen, bewaren, in voorraad hebben.

'**impit**; vlak tegen iets aangesloten; ngimpit, aansluiten, dringen tegen iets.

'**impon**; verzameld, vergaderd; bĕ'impon [ook: boe(w)'impon (*S*); bĕgrimpon (*B*)]; bij elkander zijn of komen, zich verzamelen.

'**inaj**; de balsamine; soorten zijn: 'inaj kajoe; patjar.

'**inang** = paliharĕ (*B*); 'inang toe(w)ĕ (*B*) de »toewĕ boedjang" bij »gawi'ăn". (Zie die woorden).

'**inaq**; nginaq, zien kijken, aanzien, bezien, opnemen; ook naar iets kijken, bekijken; kinaq'ăn; gezien, zichtbaar, in het gezicht komen; pĕnginaq'ăn, het geziene, inzicht, het gezicht.

'**inaw** = 'asoh (*B*).

'**indah**; kalm, tevreden, gemakkelijk.

'**indang**; ngindang, heen en weer schudden zooals graan op een wan.

'**indĕ'ăn** (*B*), 'indaw'ăn (*S*), model, voorbeeld.

'**indiq** (*B*), 'indi'ăq (*S*); ngindiq (*B*), ngindi'ăq (*S*). I trappen op iets; II zenuwachtig op en neer wippen van de beenen, terwijl men zit.

'**indjan**; ngindjan, met geweld aan iets rukken bijv. aan iemands arm.

'**indjap**; de trechtervormige ingang bij fuiken.

'**indjaq**; 'indjaq 'indjaq'ăn, gezegd van personen, die spoedig met elkander overhoop liggen, doch weder spoedig vrienden worden.

'**indjiq** (*B*), 'indji'ăq (*S*) = soekĕ (*B*).

'**indon** = paliharĕ (*B*); pĕngindonan of wang pĕngindonan, schadevergoeding bij echtscheiding door man aan de vrouw uit te keeren, indien nog een kind aanwezig is, dat de moederzorgen nog niet ontberen kan.

'**ingat**; aan iets denken, attent zijn, op zijne hoede zijn, zich iets herinneren; ngingatka(n); iets aan iemand herinneren; op iets opletten, ergens op bedacht zijn; 'ingat 'ingat, pas op; 'ingatan; 'ingatankoe, naar ik mij herinner.

'**ingaw**; 'ingaw 'ingaw kĕbaw, een plant met geneeskrachtige bladeren.

'**inggap**; neerstrijkend, zich op iets zetten, zooals een vogel op een tak, eene vlieg op het een of ander.

'**inggĕ** (*B*). 'inggaw (*S*); tot, tot aan; vgl. singgĕ (*B*).

'**inggoe**; duivelsdrek.

'**ingin**; begeeren, belust zijn, verlangen naar, trek hebben in.

'**ingkang**; 'ingkang ngingkang, wijdbeens loopen.

'ingkoq (*B*); 'ingkoq bĕlingkoq (*B*), 'ingko'ăq bĕlingko'ăq (*S*); met bochten, gekromd, gebogen.

'ingon; ngingon, verzorgen, bewaken, er op na houden, grootbrengen, inz. van dieren; 'ingonan, huisdieren; ngingon djabalan, heulen met slecht volk; slecht volk van het noodige voorzien.

'ingor; 'ingor 'ingor, e. s. v. plant.

'ingogr; snot; pĕlantjogran 'ingogr, split in de bovenlip.

'ini; deze, dit; hier, nu, op het oogenblik; sini, hier, thans.

'inoh (*B*); 'inoh 'inoh (*B*), tali kĕtajaw (*S*), (ook: samban dagoe), het rottantouw, dat bevestigd is aan de pennen van het juk van eene egge enz.

'intaj; langzaam, (*J*).

'intan; diamant.

'intar; ngintar, zeven; 'intaran, zeef; 'intaran: bĕgras; damagr; padi; grĕboq (*B*), grĕbo'ăq (*S*); zeef om respectievelijk voor rijst, damar, padi en meel.

'insan; sperma. ('t Woord is alleen bekend bij de doekoen's te Passar Mannaq en Passar Pinow).

'inti; 'inti - gĕlinti in raadsels voorkomende; de woorden hebben geene beteekenis.

'intjit; ngintjit, persen, drukken inz. bij hardlijvigheid.

'ipang; het afknippen van den rand van een »'ipoq" met een schaar.

'ipon; e. s. v. kleine riviervisch.

'ipoq (*B*), 'ipo'ăq (*S*), tasch, van katoen vervaardigd voor tabak, sirih enz.

'iram; van kleur veranderd van het gelaat, uit beschaamdheid of verlegenheid.

'irang; rood.

'irih (*B*), 'iri'ăh (*S*); ngirih (*B*), ngiri'ăh (*S*), pronken van mannelijke vogels met den staart, zooals pauwen enz.; flirten.

'iring; ngiring, volgen, begeleiden, vergezellen als volgeling van een' persoon; bĕ'iring [ook: boe(w)'iring (*S*)], achter elkander; 'iring gawi; voor iemand anders heerendienst doen.

'iriq (*B*), 'iri'ăq (*S*); ngiriq (*B*), ngiri'ăq (*S*), trappen, treden, betreden, uittreden met voeten of pooten bijv. van de padi.

'iroe; 'iroe 'ara, verwarring en oploop; allerlei tumult; ontroering.

'irop (ook: 'igrop); ngirop, slorpen, leppen; drinken zooals de beesten.

'igros (ook: 'iros); potlepel.

'irot; scheef van den mond.

'isang; de kieuwen van een' visch.

'isap; ngisap, zuigen, inzuigen, opzuigen, opium schuiven; in den grond dringen van regenwater; 'isap 'isap of ngisap 'isap, den neus ophalen in letterlijken zin (*J*).

'isarat; wenk, teeken, zinnebeeld, doelwit.

'isi; inhoud, vulsel, dat, wat ergens in is; begrisi, bevatten, inhouden, gevuld zijn; 'isi pĕgrot; de ingewanden.

'isoq (*B*) = pagi; 'isoq 'agri = pagi 'agri.

'istĕ (*B*), 'itaw (*S*); lengte maat, afstand van den elleboog tot den vingertop; sistĕ (*B*), soe(w)'itaw (*S*); één »'istĕ", één »'itaw"; sistĕ (*B*), [soe(w)'itaw (*S*)]: gĕnggam; afstand van den elleboog tot vuist; lĕpas; idem tot den top van den middenvinger.

'itam; zwart, donkerkleurig, donkerbruin of blauw.

'itaq; 'itaq 'itaq, paardenvlieg, horzel.

'itiq (*B*), 'iti'ăq (*S*); eend; 'itiq (*B*), ['iti'ăq (*S*)], 'oendan; e. s. v. watervogel; 'itiq 'itiq (*B*), 'iti'ăq 'iti'ăq (*S*); wilde eend.

'itoe; die, dat, de; sitoe, daar, ginds.

'itong; ngitong [ook: bĕgr'itong (boe(w)-'itong (*S*)]; rekenen, berekenen, afrekenen.

'iwaq (*B*) = 'ikan.

K.

k a; I ook »kan"; hulpw. tot vorming van het futurum;

II aanhechtsel tot vorming van het transitief werkwoord; (meer in gebruik is echter »kĕ").

k a b a; pers. voornaamwoord 2e pers., enkelv.; ook als bezit. voornaamw. 2e pers. gebezigd.

k a b a n (*B*) = kaba.

k a b a *g r*; bericht, tijding, gerucht, nieuwstijding, kennis van iets; kaba*gr* 'ang*i*n, losse geruchten.

k a b *i* h (*B*); gij, gijlieden.

k a b *i g r* a n; sĕkab*igr*an = twee »pĕ*gr*ot"; zie: pĕ*gr*ot.

k a b o e; kaboe kaboe, wilde kapok: de bladeren zijn geneeskrachtig.

k a b *o* n g; I, lengtemaat van geweven stoffen; II (*B*), sadjang (*S*), ongegist, afgetapt palmsap.

k a b *o g r*; duister, nevelachtig, ook van de oogen; niet duidelijk zichtbaar; ook bewolkt van de lucht.

k a b *o* t: nevel, dikke duisternis, mist; kĕlam kabot, stikdonker.

k a d a m; voet.

k a d a n g; kĕkadangan, I mogelijk geval, mogelijkheid; II soms, somtijds, somwijlen, nu en dan.

k a d i; als, evenals, gelijk, zooals, overeenkomstig, bij voorbeeld.

k a d j a h; I, ngadjah, opbreken van steenen met een koevoet of breekijzer, graven, delven, opdelven;

II kadjah mĕkam, een graf delven.

k a d j a n g; I e. s. v. matten, vervaardigd van »pandan" of »bĕngkoewang" (zie die woorden); zijn ze in tweeen gevouwen, dan worden ze gebruikt tot bedekking van vaartuigen enz.; kadjang: bĕlantan; limaran, dienende als onderlaag voor bultzakken, fijnere matten; kadjang boeb*o*ng; zie »pinggan";

II gebruikt als hulptelw. voor vellen papier; kĕ*gr*tas sĕkadjang, een vel papier.

k a d j i 'ä n; de koran.

k a g *o* l (*B*), gagoe (*S*); verward, in de war; verbijsterd.

k a h a r; kar.

k a '*i* l; I hengel: II kĕka'*i*lan, zich verslikt hebben.

k a '*i* n; doek, geweven stof, kleedingstuk tot bedekking van het lichaam; ka'*i*n bat*i*k solo; op Javaansche wijze beschilderd kleedje; ka'*i*n bĕlatjoe, ongebleekt katoen; ka'*i*n panas; flanel, wollen deken; ka'*i*n sĕtĕrĕ (*B*), [sĕtĕraw (*S*)], zijden kain.

Verschillende soorten van eigen geweven »ka'*i*n's" al naar gelang van patroon zijn: ka'*i*n: 'abang; boeloh *gr*ĕmok (*B*); boenj*o*n (*B*); diwan 'abang (*B*); diwan t*i*q'oelat (*B*); gindawsoli (*S*); kĕmbang (ĕ)'mbatjang (*B*); koel*i*ng ginggong; koel*i*ng 'idjang; koel*i*ng mataw kamb*i*ng (*S*); koel*i*ng ngoengoe; koel*i*ng sĕtĕraw (*S*); koel*i*ng soeri bĕtani (*S*); moedaw raman (*S*); ragi 'itam (*S*); ragi koen*i*ng (*B*); sĕlĕbap; soeri 'asam soe(w)'iras bĕtani; soeri koen*i*ng tjoetar 'abang; tjoetar 'itam; ka'*i*n (ĕ)'mpat (*S*), waaronder de 4 »ka'*i*n" en de 4 »tĕngkoel*o*q" (*B*) worden verstaan, die na echtscheiding van de »pĕmbataq'ăn aan de vrouw blijven; ka'*i*n liba*gr* (*S*); een groote kain, die op de linker schouder van de »pĕngant*i*n" bij het gaan naar de rivier om zich te baden en bij terugkeer wordt geplaatst, om als onderlaag te dienen voor de door hem te dragen »koedj*o*r"; ka'*i*n samporan, lange tot de hielen reikende kain; zie: bataq, pĕngant*i*n, koedjor.

k a '*i g r* (ook: ka'*i*r); nga'*igr* I bij elkander

vegen (aanvegen) van vuil op de ladang met een' bamboezen hark;

II van kippen: met de opgezette veeren en vlerken in het zand woelen om een kuiltje te maken;

III wegharken van den grond met de pooten door kippen, om voedsel te zoeken, (*J*).

ka'it; haak; haak van hoorn aan de schede o. a. van een kapmes; tĕka'it, vastgehaakt, vastgehecht; komt ook voor in de beteekenis van ergens aan blijven haken, hangen, vastzitten; ka'itan, houten haak uit kromgegroeiden tak gesneden om daaraan huisraad of koopwaren te hangen; pĕnga'itan, houten haak om vogelkooien op te hangen; sĕpĕnga'it, lengtemaat nl. de afstand van duim tot den omgebogen middenvinger langs eene rechte lijn gemeten; sĕpĕnga'it toendjoq (*B*), [toendjo'ăq (*S*)], lengtemaat nl. de afstand van duim tot den omgebogen wijsvinger langs eene rechte lijn gemeten.

kajangan; godenverblijf.

kajaw; ngajaw, omroeren, inz. het beslag van »doedol"; pĕngajaw, lange lepel van bamboe of hout voor het omroeren gebruikt.

kajĕ (*B*), kajaw (*S*); rijk, (bijv. en bijw.).

kajoe; I hout, stuk hout; pĕkajoe'ăn, geboomte; kajoe: 'agrang; e. s. v. ebbenhout; 'agrĕ (*B*) ['agraw (*S*)] koebang; 'agrĕ (*B*), [agraw (*S*)] mabagr; 'agrĕ (*B*), ['agraw (*S*)] koening; 'agrĕ (*B*), ['agraw (*S*)], nasi; 'agrĕ (*B*), ['agraw (*S*)] sĕndawar; 'agrĕ (*B*), ['agraw (*S*)] sĕroedang ficussoorten; baliq 'angin, (deugdzame houtsoort); bantjong, (levert een vrij welriekende hars); bawang, [waarvan de houten ringen (»baloh") om de rebana's worden vervaardigd]; bĕdi, (geneeskrachtig); bĕngang, (welks vrucht als amulet boven de deur wordt gehangen); bĕgras, (waarvan rijststampers worden vervaardigd); bĕgri(j)'ăng, (deugdzaam hout); bĕgroe(w)'ăs, (waarvan rijststampers worden vervaardigd); bi(j)'awaq (timmerhout); dĕdoegroq (*B*), dĕdoegro'ăq (*S*); djĕlawat; (ĕ)'ndĕlĕngĕ (*B*), (ĕ)'ndĕlĕngaw (*S*); (ĕ)'ndilaw 'oedang (*S*); (ĕ)'ndilaw (*S*); nasi (*S*); (ĕ)'ndilong; (ĕ)'nggĕris; (ĕ)'ngkoedoe; (ĕ)'ntoedoq (*B*); (ĕ)'ntoekaw, (vrij bruikbaar timmerhout); gadis koening, gadis potih (*B*), [poti'ăh (*S*)], uitmuntend timmerhout); gambigr; gapoq (*B*); gĕroentang; goegor ranting; goeroh (*B*), waarvan de vruchten gebruikt worden voor de »pĕgrobatan" (zie dit woord); kambing; kĕkoetoe; kĕloengkong da'on 'itam, kĕloengkong da'on potih (*B*), [poti'ăh (*S*)], (goed timmerhout); kĕloeraq; kĕmĕtas; koendogr, (goed timmerhout); koendogr dalahan, (geneeskrachtig); koening; koepang, (waarvan de vruchten gebruikt worden voor de »pĕgrobatan") (zie dit woord); koegrot; langigr; lasi, loetih (*B*), loelos (vrij goed timmerhout); mampat; manis, (zoet hout); matĕ kintjigr (*B*); mĕdang 'ampong, mĕdang daging, mĕdang djoendjong boekit, mĕdang gadis, mĕdang kandal, mĕdang kĕladi, mĕdang kĕpinding, mĕdang koening, mĕdang pangkat, mĕdang pĕgrawas, mĕdang sangkaq, mĕdang sĕtanahan, mĕdang sĕtoengging, mĕdang tĕlogr, mĕdang tĕmbilo'ăq (*S*), mĕdang toempoj, (zeer goed timmerhout); mĕlilĕ (*B*), mĕlilaw (*S*), (geneeskrachtig); mĕgrambong, (goed timmerhout); mĕgrampojan (ook: marpojan) van welks hard hout men tandenzwartsel maakt en dat uitnemend houtskool levert; mĕrantih (*B*), [mĕranti'ăh (*S*)] 'itam, mĕrantih potih (*B*), [mĕranti'ăh poti'ăh (*S*)], mĕrantih (*B*), [mĕranti'ăh (*S*)] sabot, (goed timmerhont); mĕrba'oe (uitstekend timmerhout); nagaw (*S*); nangkĕ (*B*), nangkaw (*S*), goed tim-

merhout); nasi; 'oedang 'oedang (vrij goed timmerhout); pandan; pandjang 'oemor; pasang boengĕ (*B*), [boengaw (*S*)], pasang boengkos, pasang *gr*ĕgas, (vrij goed timmerhout); pĕlawi, (waarvan destijds de schilden werden vervaardigd); pĕndawan manis (*S*), pĕnoewang manis (*S*), pindis, (bruikbaar timmerhout); *gr*ĕlaj; rĕngas, (goed timmerhout); *gr*ingin; sapat (waarvan de bladeren in de huishouding aanwending vinden); sĕboeroe (waarvan de vruchten als amulet gebezigd worden); sĕloe(w)'aj boengaw (*S*), sĕloe(w)'aj 'itam, sĕloe(w)'aj tandoq (*B*), [tando'ăq (*S*)], (deugdzaam timmerhout); sĕmantong, (waarvan de bladeren in de huishouding aanwending vinden); sĕmboeraw (*S*); sĕmoelat; sĕmpĕgih (*B*), sĕmpĕgi'ăh (*S*); sĕpang, (het afkooksel van den stam wordt tot het rood verven van stoffen gebezigd); sĕri(j)'ăn (zeer goed timmerhout); singgah pĕ*gr*i'oq (*B*), [pĕ*gr*i'o'ăq (*S*)] 'antoe, singgah bĕndaloe, singgah kĕboewang biring, singgah kĕtji'ăq, parasieten; soengkap; soengkaw; tambon tanah; tampang, goed timmerhout; (soorten zijn: tampang poeri; tampang *gr*ĕgis; tampang tĕlo*gr*); tampoej; tapos; tĕlam; tĕmbatoe; tĕmpĕlĕsi; tĕnam sabot; (goed timmerhout); tĕpong; tĕndikat [waarvan de vruchten voor de »pĕ*gr*obatan" (zie dit woord), worden gebezigd]; tĕrĕntang; tĕtoelĕ (*B*); timbang; tinggiran poenaj (voor het vervaardigen van rijststampers); tjangaq; tjapĕ (*B*); tjĕmarĕ 'itam (*B*), tjĕmarĕ potih (*B*), uitstekend timmerhout; toepaq; e. a.

kajoh (*B*), kajo'ăh (*S*); pagaai, roeiriem; ngajoh (*B*), ngajo'ăh (*S*). pagaaien; pĕngajoh (*B*), pĕngajo'ăh (*S*), roer.

kakang (*B*); = kakaq.

kakap; hulptelwoord bij het tellen van »'idjoq", (zie dit woord).

kakaq I [ook: pĕkakaq'ăn toewaw (*S*)], oudere broeder of zuster; aanspraakswoord voor ouderen in leeftijd; kakaq 'indaq 'indonan; een verbod voor mannen om zich te mengen in twisten tusschen hunne echtgenooten; kakaq 'ilaq 'ilonan; een verbod voor ouders om zich te mengen in twisten van hunne kinderen;

II ngakaq, kakelen van kippen.

kakoe; hard, stijf, taai, onbuigzaam.

kalah; onderdoen, verliezen, het verloren hebben, overwonnen zijn.

kalaj; touwtje om den pols als amulet; kalaj koe(w)'ajang, kalaj maniq (*B*), amulet, zijnde aan een touwtje geregen schelpen of koralen, behoorende bij de »kĕkas", (zie dit woord).

kalajan; pols der hand; vgl. boekoe kalajan.

kalam; pen, schrijfpen; ook de Maleische pen.

kalamboe(w)aj; e. s. v. zoutwaterschelp.

kalang; steunpunt, zwaartepunt van den last; ngalang, op stutten zetten.

kalangan; I = (ĕ)'ntarĕ (*B*);

II = watas;

III (*B*), tijd verloopen tusschen den eenen marktdag en den daaropvolgenden; ook gebezigd voor den marktdag zelven.

kalat (ook: kalatan) (*B*) = katjoq (*B*).

kalĕ (*B*), kalaw (*S*): I indien, ofschoon; II tijd.

kali; I graven, delven, opdelven; II maal als: sĕkali, doewĕ kali enz.; eenmaal, tweemaal enz.

kaling I dwarshoutjes (paaltjes) aan een' boom bevestigd, om het beklimmen daarvan gemakkelijk te maken;

II blik, het materiaal.

kalis; gezegd van een mes, dat moeilijk

snijdt; ook van het op ladangs gevelde hout, wanneer het lastig verbrandt.

kaloe = kalĕ (*B*); kaloe kaloe (ook: kĕkaloe), wellicht, misschien.

kal*o*ng; halsband, collier, halsketen; ook een touwtje om den hals als amulet gebruikt.

kamah; vuil, onrein, smerig; ook = kĕrĕdaq.

kambang; ngambangka(n), uitleggen van zaad, ter ontkieming; kambangan, kweekplantjes.

kambangan; zie: djĕmĕ (*B*) en kambang.

kambas batoe; e. s. v. geneeskrachtige wortel.

kamb*i*ng; geit, schaap; kamb*i*ng 'oetan; e. s. v. antilope.

kamboe; vischbun dienende tot het bewaren van het aas.

kami; pers. voornw. 1e pers. meerv.; vaak ook gebruikt voor het enkelv. *ik*.

kam*i*r; bĕkam*i*r = tjampor ba'*o*r.

kamoe; pers. voornw. 2e pers. meerv.; gij, gijlieden; ook gebezigd als bezittelijk voornw. 2e pers.

kampang; zie: 'anaq.

kampĕ'ăn (*B*), kampaw'ăn (*S*); olie en gambirpers.

kamp*i*l; tasch van pandanbladrepen gevlochten, doos van »boel*o*h bĕmban" gevlochten, voor tabak, sirih enz.; zie boel*o*h.

kamp*i*q (*B*), kamp*i*'ăq (*S*), taschje of zak van »*gr*oembaj" tot het bewaren van de ingredienten voor den sirihpruim.

kamp*o*h (*B*), kampo'ăh (*S*); [ook: roeg*o*q kamp*o*h (*B*), roego'ăq kampo'ăh (*S*)] = kĕr*i*p.

kamp*o*ng; verzameld; sĕkampong, aan elkander verwant zijn.

kan; I waarmede neef of nicht door oom en tante wordt aangesproken; ook: aanspraakwoord voor jongeren in leeftijd; II zie: ka; II.

kanah (*B*); zie: koen*o*h (*B*).

kanan; rechts, rechter; sĕbĕlah kanan, rechterkant.

kandal; zie: koek*o*h (*B*).

kandang; omsluiting van eene ruimte, een hok, stal, kraal; ngandangka(n), (of: ngandangi) in een hok, stal, kraal doen; omheinen; soorten van omheiningen zijn: kandang: djĕ*gr*angkang; pĕmagangan (*B*); rangkaj (*S*); salang.

kandas; op iets als onderlaag liggen; aan den grond geraakt, van een vaartuig.

kand*i*q (*B*); = kat*i*ng; zie koer*o*ngan; het woord komt alleen in »rĕdjong's" voor.

kand*i*s; e. s. v. boom met zeer zure vruchten, welke als surrogaat voor tamarinde of lemmetjes bij toespijzen worden gebruikt.

kandjat = kĕlĕndja*gr*.

kandji; sterk belust van geslachtsdrift.

kand*o*ng; zak om iets in te dragen; kand*o*ng boebokkan, roofje, korstje op een wond; ngand*o*ng = *gr*imb*i*t.

kangkang: tĕkangkang, achterover op den rug vallen.

kangk*o*ng; e. s. v. kikker, naar zijn roep zoo genoemd.

kan*i*q = makan.

kantjap; vast, standvastig, bestendig, rustig.

kant*i*l; zie: koental.

kant*i*n; = kawan.

kantjĕ (*B*), kantjaw (*S*) = kawan.

kantj*i*l; dwerghert.

kantj*i*ng; kantj*i*ng badjoe; knoop; kantj*i*ng doe(w)'a*gr*ĕ (*B*), [doe(w)'a*gr*aw (*S*)]; ook: pĕngantj*i*ng doe(w)'a*gr*ĕ (*B*), [doe(w)-'a*gr*aw (*S*)]; grendel, klink van een deur.

kantj*o*ng; een doosje van de gezuiverde

raméwezels vervaardigd tot het bergen van garen.

kantjot; vestis menstrualis.

kantoli(j)'or (ook: kantorli(j)'or) = pitor.

kantoq (*B*), kanto'ăq (*S*); tĕkantoq (*B*), tĕkanto'ăq (*S*); I met elleboog of knie even tegen iets aangestooten, (zelden in gebruik); II knikkebollen.

kantor (*B*); wachthuisje.

ka'op (*B*), 'a'op (*S*) = kĕlĕman.

ka'os; gebreid katoen; zie ook: badjoe.

ka'ot; nga'ot, met de hand of den arm bijeenschrapen.

kapal; schip; overwalsch vaartuig in tegenoverstelling van het inlandsch vaartuig; kapal: 'api, stoomschip; lajar, zeilschip.

kapang; paalworm.

kapaq; bijl; ngapaq met een bijl kappen, (ook: met een' houwer slaan); ngapaq kiwĕ (*B*), [kiwaw (*S*)], van links naar rechts en omgekeerd met een bijl kappen.

kapagr; vuil, vuilnis op het land in tegenstelling van: »tabon" (zie dit woord); kapagran, de plaats achter de woning, waar de vuilnis bij elkander wordt geworpen.

kapas; katoen, de grondstof; soorten zijn: kapas: boeloe koetjing; kajoe; kapas 'antoe, eene laagstammige houtsoort met geneeskrachtigen bast.

kapaw; de pareerstang aan het lemmer van een steekwapen; kapaw dodong, het mondeinde van de scheede van de »dodong" (zie dit woord).

kaping; bloem van de »pĕrĕnggi" die lang op de vrucht blijft zitten; zie: pĕrĕnggi.

kapong; e. s. v. boom, welks bast samentrekkend is; kapong la'ot, de bidara laot.

kəpoq (*B*), kapok (*S*); de kapok.

kapogr; kalk; kapogr lilin; si(j)'ăh, sirihkalk.

kapot; wild varken; soorten zijn: kapot: nangoj; sĕmantong.

kaq I = kakaq; kaq boenting, waarmede iemand de echtgenoote van zijn ouderen broeder aanspreekt zoolang ze kinderloos is; II zie boerong.

karəh (*B*), pĕmĕndak (*S*), ring onder aan eene krisscheede, band, beugel.

karaj; mannetje van dieren inz. van viervoetige.

karam; vergaan, verongelukt, te gronde gegaan van vaartuigen, in 't verderf raken.

karang; I koraalrif, klip, koraalbank, polyp;

II bekarang, op de vischvangst uitgaan voor een aan te richten feestmaal;

III ngarang, samenschikken, samenstellen, in elkander zetten, rangschikken van bloemen, edelgesteenten etc.; karang 'ajon, hoofdversiersel.

kagrangan; kleine kiezelsteentjes.

karap [ook: kĕkarapan (?) (*S*)], doel, dat men beoogt, bedoeling, voorgenomen zaak.

kagrap; zie tĕnonan.

kagras; schors van een boom; (zie ook: kitab).

karat I (*B*), tĕkarat, geklemd van de deur, (*J*.);

II (ook: kagrat), roest; karatan (kagratan), verroest goed, oudroest.

kagrat I (*B*), plooi van een' vetten nek, (*J*);

II ngagratka(n) gĕgrman, de tanden knarsen.

kari = sĕdi(j)'ĕ.

kagrit; naam van den boom, die de gomélastiek levert, soorten zijn: kagrit: gitan; moegraj; kagrit 'akagr: e. s. v. liaan, welke ook »gĕtah" levert.

karoh (*B*), karo'ăh (*S*) = pariksĕ (*B*).

karohan (*B*); teeken, merk, dat iemand

maakt om zijn eigendomsrecht inz. op dammarboomen, rottan ranken etc. aan te duiden.

k a *g r o* h (*B*), ka*g*ro'äh (*S*) = pali(j)'arĕ (*B*).

k a *g r o* t (ook: kar*o*t); I bouwvallig, versleten, vergaan, slecht, leelijk, smerig, vuil, afschuwelijk; II = kĕbat (?).

k a s a h; rottan zitmat op de »loewan" (zie dit woord), uitgespreid, wanneer gasten zijn.

k a s a n g; onvruchtbaar van den grond: steriel.

k a s a p; ruw, ruig voor het gevoel; knoesterig van hoornen.

k a s a t; tĕkasat, aan den grond geraakt van vaartuigen.

k a s *i* h (*B*), kas*i*'äh (*S*); genegen zijn; liefde, toegenegenheid; (mĕ)'mbalas kas*i*h (*B*), [kas*i*'äh (*S*)], liefde vergelden; gelofte aan de geesten gestand doen, wanneer het verzoek, hun gedaan, ingewilligd is; kĕkas*i*h (*B*), kĕkas*i*'äh (*S*); beminde, vriend.

k a s *i g r* (*B*), k a t *i g r* (*S*); krekel.

k a s o e m b a; e. s. v. plant, die eene roode verfstof levert.

k a s *o* r; I e. s. v. heester; soorten zijn: kas*o*r: boewajĕ (*B*); djawi; II bultzak.

k a s *o* t, moeras, poel gevormd door een riviertje, wiens monding in zee verzand is; kas*o*t matah, wanneer de rivier bij hoogen waterstand zich weder een' uitweg in zee heeft gebaand.

k a t a (ook: katah) = banjaq.

k a t a n g; (zelden: ngatang), optillen, opbeuren

k a t ĕ (*B*), kataw (*S*); woord, gezegde; bĕkatĕ (*B*), bĕkataw (*S*), spreken, zeggen; ngatĕka(n) (*B*), ngatawka(n) (*S*), van iemand, of iets zeggen; tĕkatĕ (*B*), tĕkataw (*S*), beroemd, berucht; katĕ (ĕ)'ntas pinggal (*B*), den datum bepalen voor het gestand doen van eene gelofte; katĕ (*B*), [kataw (*S*)] '*o*grang; men zegt.

k a t i; het honderdste deel van een pikol; (= $1\frac{1}{4}$ Amst. ℔).

k a t *i* h (*B*), kat*i*'äh (*S*); zie 'ajam.

k a t *i* n g; klapperdop of kleine holle bamboes, dienende voor voederbak van den vechthaan in zijne kooi.

k a t j a n g; boon, erwt, peulvrucht; soorten zijn: katjang: doed*o*q (*B*), doedo'äq (*S*), (stokboontjes); (ĕ)'ntadoe; gimb*o*l (de kĕdĕlé); gor*i*ng; kajoe (stamboontjes); kĕdĕb*o*ng; kĕrip*i*t (*S*); koeli; lidi; padi; pandaq; parang (geneeskrachtig); pĕ*g*r*o*t 'ajam; rĕdjang; rĕg*i*s; tĕtik*o*s.

k a t j ĕ (*B*), katjaw (*S*); glas, als grondstof; karaft.

k a t j *i* p; schaar, waarmede men stukjes van de pinangnoot snijdt.

k a t j *o* q; katj*o*k (*S*), katj*o*q'än, bĕkatj*o*q (*B*), [bĕkatj*o*k (*S*)], den coitus uitoefenen; ngatj*o*q boer*i*t; paederastie; ngatj*o*q kĕbaw; bestialitas.

k a t *o* n = tampak; het woord wordt zelden in de spreektaal gebruikt.

k a t *o* n g; zeeschildpad; soorten zijn: kat*o*ng: bĕlimb*i*ng; kara; 'oet*i*p.

k a t *o* p; toe, dicht, toegedaan, dichtgemaakt; ngat*o*p, dicht maken, sluiten; pĕngat*o*p katjĕ (*B*), [katjaw (*S*)] = sĕmpal en soepaq; tĕkat*o*p, gesloten, toegedaan, dichtgemaakt.

k a w a h (*B*), kantjah (*S*); een zeer groote ijzeren pan of ketel.

k a w a j; ngawaj, iemand roepen door met de hand te wenken; sĕkawaj'än, een teeken dat jongelingen en jonge meisjes elkander geven als bewijs, dat zij het oog op elkander hebben, als knipoogjes geven etc.

k a w a l; ngawal, in hechtenis stellen; kawalan, gestrafte, veroordeelde.

k a w a n; makker, kameraad; volgeling; kudde, vlucht, troep.

k a w a t; metaaldraad.

kawĕ (*B*), kawaw (*S*), koffieboom; kawĕ (*B*), [kawaw (*S*)]: bĕsĕmah; cofféa arabica; lanang; libéria koffie. Tijdperken van bloei en groei van de plant heeten: ngidjang; wanneer de plant de hoogte van het in bloei staand padigewas heeft bereikt; bĕtjap, wanneer de boom in bloei staat; njoe*gr*ong poet*i*q (*B*), [poet*i*'ăq (*S*)], wanneer de bloesems afvallen; bĕboe(w)'ăh pangkal; wanneer de boom voor het eerst vrucht draagt; bĕboe(w)'ăh pĕnjĕlĕ (*B*), [pĕnjĕlaw (*S*)], wanneer de boom goed vrucht begint te dragen; (tegen het 5e jaar althans in de Bĕsĕmah-Oeloe-Mannaq, Pasoema-Oeloe-Manna); moek*o*l (ook: moepoe) 'ag*o*ng; wanneer de oogst het grootst is; (tegen het 6e jaar); ad*i*ng moek*o*l (ook: moepoe) 'ag*o*ng, als de boom 7 jaren oud is.

kaw*i*n; kawin 'adam, huwelijk volgens den heidenschen ritus.

kaw*o*q (*B*), kaw*o*'ăq (*S*), ingevallen, ingezonken van de oogen.

kĕ = ka I; ook voorvoegsel tot vorming van het accidenteel pasief en van rangschikkende en verzamelende telwoorden: II naar; katas [ook: koe(w)'atas (*S*)] of kĕ'atas, naar boven; kĕbawah, naar beneden; kĕdalam, naar binnen; kĕloe(w)'ă*gr*, naar buiten.

kĕbal; onkwetsbaar.

kĕba*gr*; ngĕba*gr*ka(n) sajap, uitspreiden van de vleugels zooals een kloek om hare jongen te beschermen; zich uitspreiden zooals roofvogels in dé lucht (*J*).

kĕbat; ngĕbat, binden, vastbinden, aan iets vastbinden, vastleggen; kĕbat pinggang, gordel, middel, band.

kĕbaw; buffel. Naar den vorm van de hoorns onderscheidt men de buffels in: kĕbaw: bi(j)'*o*ng; (ĕ)'mpang (*B*), gĕgant*i*'ăh (*S*); koengk*o*m; ranggah: 'al*o*s; tjangg*i*q (*B*), [tjangg*i*'ăq (*S*)]; tjapang soendoej; rantj*i*ng; lawas; tjoek*ogr*. Naar den vorm van de insnijding in het oor onderscheidt men de buffels in: kĕbaw: bĕdjaw*i*r; bĕlah goent*i*ng; pingas (*B*), tingas (*S*); rantj*o*ng; rantj*o*ng tab*o*ng; roemp*o*ng; sĕp*i*ng ti(j)'ăng; tĕb*o*q (*B*), [tĕb*o*'ăq (*S*)] koembang; kĕbaw djalangan, wilde buffel; kĕbaw djĕroendj*o*ngan, jonge buffel, wiens hoorns ± 1 span lang zijn; kĕbaw sa'*o*tan; de buffel, die bij een »bimbang" geofferd wordt, en welks vleesch noodig is voor de »ramo'ăn poendj*o*ng", zie die woorden; kĕbaw *gr*ĕb*o*ng pakoe; de buffel die voor het aan te richten maal bij een »bimbang" nevens den »kĕbaw sa'*o*tan" wordt geslacht; kĕbaw (ĕ)'mp*o*l (*S*), de buffel die bij een sterfgeval wordt geslacht [in die beteekenis in een »'andaj 'andaj" (zie dit woord) aangetroffen].

kĕbi(j)'*o*l; e. s. v. boom.

kĕbilan; vreugde, blijdschap, genoegen.

kĕbilĕ (*B*) (grwd.: bilĕ); kĕbilaw (*S*), (grwd.: bilaw); wanneer ook, op welk oogenblik ook.

kĕbiri; gesneden, gecastreerd.

kĕboe(w)'ăl; wang.

kĕb*o*n; tuin, plantage; kĕb*o*nan, tuin van tweede gewassen op een ladang aangelegd, wanneer de ladang minder geschikt is om weder met padi te worden beplant.

kĕb*o*ng (*B*), tab*i*r (*S*), voorhangsel, gordijn; kĕb*o*ng 'alamkari (*B*), een gordijn van mooi chits vervaardigd, indertijd dienende om de »balaj" (zie dit woord), tijdens eene rapatzitting in twee helften af te scheiden.

kĕb*o*r (*B*), gĕb*o*r (*S*): tĕkĕb*o*r (*B*), tĕgĕb*o*r (*S*), uitgekomen, te voorschijn gekomen van de ingewanden.

kĕb*o*t; zie boeloh (*B*).

kĕdadap; tĕkĕdadap, gezegd van iemand, die ziek zijnde eten nog drinken wil.

kĕdaj; open, niet achterhoudend; ook

gezegd van iemand, die recht door zee gaat.

kĕdakah (*B*); scheldnaam voor een varken.

kĕdal; e. s. v. huidziekte.

kĕdan; tĕkĕdan, in de klem zitten, bijv. niet voor- of achteruit kunnen, geen geld hebben enz.; ook = tĕkĕkot, zie: »kĕkot".

kĕda'oq (*B*); een scheldwoord; zooveel als ons sukkel, suffert; ook als vloek gebezigd.

kĕdagraw (*S*), een mand voor padie; inhoudsmaat overeenkomende met 4—5 »koelak", (zie dit woord).

kĕdaroh (*B*), kĕdaro'äh (*S*) = kĕdakah.

kĕdĕmpong; klanknabootsend woord voor een poffend geluid.

kĕdi(j)'ät; wenk, teeken; zinnebeeld, doelwit.

kĕdjap; knip met het oog.

kĕdjagr; ngĕdjagr, nazetten, vervolgen, trachten in te halen.

kĕdjat; ngĕdjat, samentrekkend.

kĕdji; ngĕdji, iemand bij den keel of bij de hand vatten om hem tot eene bekentenis te dwingen.

kĕdjil = kĕdji.

kĕdjot; schrikken, schok van het lichaam; tĕkĕdjot, verschrikt, ontsteld, onthutst, eensklaps, onverwachts; sĕkĕdjot, kruidje roer mij niet; ngĕdjotka(n), iemand aan het schrikken maken, doen schrikken.

kĕdoedor; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

kĕdoempong; e. s. v. riviervisch.

kĕdoengkoq (*B*) = kapot.

kĕdoeroh (*B*) = kapot.

kĕdondong; e. s. v. boom.

kĕdok; zoekende in iets tasten, bijv. met de hand in den zak.

kĕdoq (*B*), kĕdo'äq (*S*); gew. kĕkĕdoq (*B*) en kĕkĕdo'äq (*S*); sternumkuil.

kĕdos; ngĕdos, een onvriendelijk gezicht trekken.

kĕganti; bedeesd kijken van iemand, die verlegen gemaakt is.

kĕka'ing = kĕkingking.

kĕkal; bestendig, blijvend, duurzaam, eeuwigdurend, onvergankelijk.

kĕkalah; ooit; (ĕ)'ndiqdĕ (*B*), [(ĕ)'ndidaw (*S*)], kĕkalah, nooit.

kĕkambit; wandelend blad, wandelende tak.

kĕkandji; glazenmaker; soorten zijn: kĕkandji: 'abang; galaq; 'idjang; 'itam; kĕtjiq (*B*), kĕtji'äq (*S*); tagoq (*B*).

kĕkando'äq (*S*); muts van boomschors daags na het huwelijk in de »soembaj 'anaq boeloe tĕlang" gedragen door de vrouw bij het zoeken naar varens (»pakoe") welke als toespijs moeten dienen bij het maal, dat zij haren echtgenoot bereidt; zie »soembaj".

kĕkang; gebit; tali kĕkang, leidsel.

kĕkagr (ook: kĕkar); I uitgraven, weggraven der helling; II met de klauwen krabben, omkrabben bijv. de aarde.

kĕkaroh (*B*), kĕkaro'äh (*S*); I bondgenootschap tusschen doesongenooten; kĕkaroh (*B*), [kĕkaro'äh (*S*)] sedoeson (ook: sĕlaman); II het maal, dat men aanricht, ter eere van iemand die denzelfden naam »sĕnamĕ (*B*), [sĕnamaw (*S*)]" draagt.

kĕkas; goederen door de vrouw bij een »koelĕ (*B*), koelaw (*S*)" huwelijk ten huwelijk medegenomen; de hoeveelheid en waarde daarvan hangt af van de soort van »koelĕ (*B*), [koelaw (*S*)] huwelijk; [zie koelĕ (*B*)].

kĕkat; I onaangenaam van lucht in een vertrek inz. tengevolge van veel rook; bĕkĕkat (ook: bĕkĕkat 'asap), het niet kunnen uithouden van den rook; II dicht van den nevel.

kĕkawang; I zie *groemah*; II (*B*), heen en weer bewegen van vruchten (*J*).

kĕkĕdoq (*B*), zie: kĕdoq kĕkĕlah (*S*) = bi(j)'asĕ (*B*).

kĕkibang; e. s. v. vogelverschrikker op de rijstvelden.

kĕkingking; huilend, jankend van honden.

kĕkigrĕ (*B*), nangkaw kigraw (*S*): e. s. v. boom.

kĕkitir = kinting-kinting.

kĕkoedaw (*S*); de houten klampen beneden en aan weerszijden van eene buffelkar enz.

kĕkoepaq; e. s. v. vogelverschrikker op de rijstvelden.

kĕkoenang; glimvlieg.

kĕkoe(w)'ăt; e. s. v. vogelverschrikker op de rijstvelden.

kĕkoe(w)'ăq = gĕnggam.

kĕkoq (*B*), kĕko'ăq (*S*) I = gĕnggam; II den inhoud eener vrucht met een' vinger uithalen, (*J*).

kĕkogr (*S*) = koekogr.

kĕlaboe; grauw, aschkleurig, grijs.

kĕladi; e. s. v. plant met eetbaren knol; soorten daarvan zijn: kĕladi: djoepi: mapogr; moebon; nangkaw (*S*); nibong; pati 'itam; sĕlasih (*B*), sĕlasi'ăh (*S*); rawang.

kĕlahagr (*B*), kĕla'ăgr (*S*); tĕkĕlahagr (*B*), [tĕkĕla'ăgr (*S*)], voor den dag gekomen, in eens te voorschijn gekomen, zooals iets dat in keel of neus zit.

kĕlahi; bĕkĕlahi, vechten, plukharen.

kĕlam; I donker, duister, zwart van den nacht, de zon, de maan van haar laatste tot eerste kwartier, de oogen; kĕlam kabot, stikdonker; kĕlam roemĕ (*B*), [roemaw (*S*)] of kĕlam boeloe, schemerdonker;

II verdwenen van personen;

III kĕlam kĕlam, onduidelijk zichtbaar van ver verwijderde voorwerpen;

IV kĕlam pagi (*S*), e. s. v. kleine »sĕra'ot" (zie dit woord), door het Sĕrawajsch meisje ook als amulet gebezigd tegen kwade invloeden van geesten.

kĕlambang; tĕkĕlambang, afgespoeld van aarde, grind, door hevigen regen.

kĕlambit; vleermuis; soorten zijn: kĕlambit: biring; 'itam; potih (*B*), [poti'ăh (*S*)].

kĕlamboe; gordijn, bedgordijn.

kĕlamin; paar, bijv. man en vrouw, huisgezin.

kĕlandongan = kandong: II.

kĕlang; zie: kĕlop.

kĕlantong; dorre, gele bladeren, welke nog niet zijn afgevallen.

kĕlap; tĕkĕlap, vast in slaap; sĕkĕlap: boedaq; toe(w)ĕ (*B*), toe(w)'aw (*S*), zie: 'agri.

kĕlapĕ (*B*), kĕlapaw (*S*), kokosnoot, die goed rijp is wier bast reeds donkergrijs van kleur is.

kĕlasang; het vocht, dat uit een stuk »kajoe lĕban" of »kajoe mĕgrampojan" (zie »kajoe"), druipt na het in een olie of petroleumvlammetje te hebben verbrand, welk vocht alsdan opgevangen wordt op een »parang" (zie dit woord), of een stuk ijzer, dat speciaal daartoe in het midden eene uitholling heeft; ngĕlasang, de tanden met dat vocht bestrijken, waardoor ze zwart glimmend worden.

kĕlasĕ (*B*); voorschoft van een dier (*J*).

kĕlat; samentrekkend, wrang; kĕlat masam, wrang en zuur, zooals onrijpe mangga.

kĕlatoe; roet.

kĕlawaj; waarmede de broeder zijne zuster aanspreekt.

kĕlawing; zie: randĕ (*B*).

kĕlĕ (*B*), kĕlaw (*S*); aanstonds, weldra, zoo met een.

kĕlĕbap (ook: kĕkĕlĕbap); slaan met pooten en vlerken, spartelen, zooals een dier, dat pas geslacht of aangeschoten is.

kělěbi (ook: sělěbi); stuitbeen.

kělěbis = kojaq.

kělědon (*B*) = mandaq.

kělěgit = kělěndjagr.

kělěkaq; I ngělěkaq, een weinig het baadje open maken, omdat men 't te warm krijgt; II = kojaq; III = gělěbang.

kěléman; donker, duister.

kělěndjagr; I = gagaw; II těkělěndjagr, aan stuipen lijden.

kělěntong; gew. toelang kělěntong I = kělěbi (?); II schoft (schouder).

kělěpat (*B*); kělěpat kělěpat, slingeren van de kwabben van een os (*J*).

kělěpaq; běkělěpaq, klapwieken.

kělěpit; kělěpit: matě (*B*), [mataw (*S*)], ooglid.

kělětik = kělěkaq.

kělětiq (*B*), kělěti'äq (*S*); spartelen zooals de afgehouwen staart van hagedis of slang.

kělětjos = koetjil.

kěli(j)'äng; ngěli(j)'äng, stuipachtig heen en weer krommen (*J*).

kěliling; rondom, in het rond, omtrek.

kělim; smalle zoom aan een kleed; ngělim; zoomen.

kělindan; het touwtje, waarmede de versierselen van de »tali pasong" (zie: tali), zijn bevestigd; kělindan kintjigr; de om het rad van het spinnewiel gelegde draad.

kělindang; I langwerpige houten kist, rustende op een voetstuk van rondhouten voor het opbergen van precioca's, dienende tevens als slaapplaats voor den heer des huizes; II opeenstapeling van balken, die kruislings op elkander geplaatst zijn, waarop enkele woningen rusten.

kělingkingan (zelden: kělingking); pink; kělingkingan kěting; de kleine teen.

kělinsip (*B*), djantong (*S*); hartvormige punt van den bloemtros van den pisang.

kělintang; muziekinstrument.

kělinting = kělinsip.

kělintong; zie: toelang.

kělintoq (*B*), kělinto'äq (*S*); schuin op een oor staan van hoofddeksels; ook met een schouder op een andermans schouder leunen.

kělipin = kěliroe.

kěliroe; misleiding, dwaling; verkeerd, in de war, vergist.

kělisi; vliezig omhulsel van het bamboesriet, van rottan.

kělisoe = kěridoq (*B*).

kěloejaq, těkěloejaq; I geschroeid; II geheel of gedeeltelijk losgaan, loslaten van vel, schil en derg.

kěloelot (*S*); vleugel van de »koembang padang" die met een zilveren kettinkje aan de »sobang" wordt gehangen; (zie die woorden).

kěloemas; praeputium clitoridis.

kěloembaj; een schaaldier, waarvan het huisje aan een »kalong" (zie dit woord), wordt geregen.

kěloembos; helm waarmede een kind geboren wordt.

kěloemot; jong vruchtvleesch van de kokosnoot.

kěloempoek; hoop, groep.

kěloengkong; I de nog zachte en eetbare dop van de kokosnoot; II kěloengkong boesogr; e. s. v. wesp.

kěloengkongan; luchtpijp; (ook: strot); kěloengkongan karatan; kriebeling in de keel, zonder dat men behoeft te hoesten.

kěloepaq; hulsel of dekblad, dat zich van het voorwerp loslaat.

kěloepas; geschild, onthuid, ontveld.

kěloeping (*B*), kěloepas (*S*); dekblad (hulsel) van het eetbaar uitspruitsel o. a. van bamboe.

kěloepoq (*B*), kěloepo'äq (*S*) = kělěbap.

k ĕ l o e r a q; een in het wild voorkomend en eetbaar gewas.

k ĕ l o e t j *o* n g = koetj*i*l.

k ĕ l o e (w) ' ă n g; e. s. v. groote vleermuis; soorten zijn: kĕloe(w)'ăng: bir*i*ng; pot*i*h (*B*), pot*i*'ăh (*S*).

k ĕ l o e (w) *i* h (*B*), kĕloewi'ăh (*S*); de broodboom, welks vruchten van groote pitten zijn voorzien.

k ĕ l *o* h (*B*), kĕlo'ăh (*S*); ngĕloh (*B*), ngĕlo'ăh (*S*), naar zijn adem snakken, diep ademhalen om tot adem te komen.

k ĕ l o j; het bekende indisch vlas, waarvan e. s. v. touw wordt gemaakt.

k ĕ l o n g; I steenen vuring van een smidse; II in het midden omgebogen bijv. van rottan, zoodat de einden evenwijdig loopen.

k ĕ l *o* p; holte, kuiltje; ingedrukt in het midden bijv. van het h*oo*fd; voren van een karrenrad; kĕlop dagoe; kuiltje in de kin; kĕlang kĕlopan, met holten en bulten van een' weg.

k ĕ m a l i = pĕmali.

k ĕ m a l *o* n g; e. s. v. eetbare meelachtige knol.

k ĕ m a n g; e. s. v. boom op de »bindjaj" gelijkende, welks vruchten echter grooter zijn dan die van de »bindjaj"; (zie: »bindjaj").

k ĕ m a n g a n; verwonderd.

k ĕ m a *g r* a w; droog van het jaargetijde.

k ĕ m a *g r* i; gisteren.

k ĕ m b a h a n g (*B*), kĕmba'ăng (*S*), e. s. v. »kĕladi" (zie dit woord), met groote bladeren.

k ĕ m b a n; e. s. v. borstdoek.

k ĕ m b a n g; I ngĕmbang, uit elkander, zooals gekamde boomwol: grooter worden, zwellen van vruchten;

II ontplooid, open, ontloken van alles, wat men zich samengevouwen en in elkander gesloten denkt bijv. bloemen, zonneschermen; kĕmbang matĕ 'a*g*ri (*B*), [mataw 'a*g*ri (*S*)], tegen half zeven ure 's morgens;

III kĕkĕmbangan, groote progenituur;

IV kĕmbang sĕta'*o*n; e. s. v. plant met bloemen die het geheele jaar door bloeien.

k ĕ m b o e h *o* n g; e. s. v. »kasam" (zie dit woord), van rijst.

k ĕ m b o e (w) ' a j; e. s. v. zoutwaterslak.

k ĕ m b *o* n g; I opgezet, opgeblazen, bol, bolle kant van iets; ook: vol, gespannen, goed gevuld; II kĕmb*o*ng bĕt*i*s, kuit; kĕmb*o*ng lĕngan; een maat nl. de omvang van den benedenarm bij het dikste deel.

k ĕ m ĕ d j *o* t [grwd. kĕdj*o*t; (?)] hartaderslag.

k ĕ m ĕ l a m p *i* r a n (*B*), gĕmĕlamp*i*ran (*S*), kossem, kwabbe aan den hals van een os; de lel van een' haan.

k ĕ m ĕ l ĕ s *i g r* = bĕrajaq.

k ĕ m ĕ n d *i* r (*B*) = k*o*ngs*i*r.

k ĕ m ĕ n d *o* n; weemoedig, bewogen, ontroerd, aangedaan (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd).

k ĕ m ĕ n d *o* r; gezagvoerder; ook: stuurman.

k ĕ m ĕ n j a n; de benzoë, (e. s. v. wierook of welriekende hars).

k ĕ m ĕ n t *i* ' ă h (*S*); zeer mooi, fraai, uitnemend; (het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd).

k ĕ m ĕ r ĕ n j *i* t (*B*), kĕmĕrĕnt*i*ng (*S*); rad, snaterend van de tong.

k ĕ m ĕ r ĕ s *i* q ' ă n = gĕ*g*ris*i*q (*B*).

k ĕ m ĕ r ĕ n g *i* h a n; poreus zooals puimsteen (*J*).

k ĕ m ĕ t i; e. s. v. houtmijt.

k ĕ m *i* h (*B*), kĕm*i*'ăh (*S*); urine; urineeren.

k ĕ m i l *i* n g; e. s. v. boom, die oliehoudende noten levert, welke bij de spijsbereiding worden gebruikt.

k ĕ m i n d *o* m; kĕmind*o*m pĕl*o*h di sĕlangkĕ (*B*), tĕtĕlik*o*ng pĕlo'ăh di sĕlangkaw (*S*), door en door bezweet (lett. zoo »en nagé"

zijn, dat het zweet van het voorhoofd op het sleutelbeen neerdruppelt).

kĕminjaw; vloeien, biggelen van tranen.

kĕmigroh (*B*), gĕmiso'äh (*S*); ongestadig van personen die niet stil zitten.

kĕmis; Donderdag.

kĕmisir; rondslenteren.

kĕmisol (*B*) = kĕmigroh.

kĕmit; I wachtvolk; kĕmit djoelatan, heeredienstplichtige, die van »doeson" tot »doeson" een brief of boodschap overbrengt, goederen transporteert enz.; kĕmit tandjaq; heeredienstplichtige, die gedurende den tijd, waarop zijne doesongenooten heeredienst verrichten buiten de »doeson", het dorp bewaakt;

II kĕmit 'awaq; zie: »pakajan pĕranq".

kĕmoedi; roer van een vaartuig.

kĕmoemoe; e. s. v. kĕladi.

kĕmoemoq (*B*), kĕmoemo'äq (*S*); e. s. v. sprinkhaan.

kĕmoening; e. s. v. boom.

kĕmoegroe; een droogrek inz. een bamboe (ook wel: een stuk rottan).

kĕmoetak; rammelen van pitten in droge vruchten.

kĕmot (*B*); ngĕmot, bijten, stukbijten, afbijten.

kĕmpĕgrasan [grw.: pĕgras (?)], instuiven van den regen.

kĕmpiq (*B*), kĕpik (*S*); draagkorf van boomschors met opschuivend deksel.

kĕmpis; ingevallen van de wangen van den buik.

kĕmpot; zie: 'idapan.

kĕnal; kennen, herkennen.

kĕnan; = di(j)'ĕ (*B*); gewoonlijk gebezigd tegen zijn ouders.

kĕnang; behagen, welgevallen.

kĕnangaw; e. s. v. »pi(j)'anggang".

kĕnangĕ (*B*), kĕnangaw (*S*), e. s. v. boom met welriekende bloemen.

kĕndang; e. s. v. mandje, waarin de werktuigen voor het weven worden bewaard.

kĕndaq; minnaar, minnares.

kĕndĕri; e. s. v. gewas, waarvan de vrucht (half zwart, half rood boontje), gebezigd wordt tot het wegen van goud.

kĕndi; aarden waterkruik met tuit.

kĕndidaj; e. s. v. boom, naar welks bloei, vruchtzetting enz. de werkzaamheden van den ladangarbeid in de beneden Sĕrawaj en Bĕsĕmahstreken geregeld worden; de bast van den boom dient ook als surrogaat voor de pinangnoot.

kĕndiri; e. s. v. groote tomaat.

kĕndoeri; godsdienstig feest (verzoeningsfeest); soorten van kĕndoeri's naar gelang van den hoofdschotel. kĕndoeri: 'apam; bĕnasi; boebogr bĕlantan; boebogr 'itam; doelang; poendjong; sanggagr; tigĕ (*B*), [tigaw (*S*)] pinggan; (zie die woorden).

kĕndogr; slap, los, niet gespannen bijv. van een touw, de teugels.

kĕnĕ (*B*), kĕnaw (*S*); geraakt, getroffen, aangedaan door, juist, passend, van pas zijn; gekregen hebben van eene ziekte, vloek enz.; kĕnĕ dĕndĕ (*B*), kĕnaw dĕndaw (*S*), boete beloopen; beboet worden; kĕnĕ (*B*), kĕnaw (*S*): pi(j)'ālang djoedoe; gezegd van getrouwde vrouwen, die door kwade geesten (djin) bezeten, zich op jongelingen verlieven en den bijslaap met hun' echtgenoot niet meer willen uitoefenen, welke vrouwen zich vaak ten slotte het leven door ophanging benemen; pinggang; menstrueeren; pojang, kippencholera; tawar, de pokken krijgen; tipoe, bedrogen (worden); opgelicht (worden).

kĕning; voorhoofd, (zelden de wenkbrauwen; zie »boeloe"); pĕngĕningan = pĕlipisan.

kĕnining; e. s. v. boom, welks bladen voor dakbedekking worden gebezigd.

kĕnjang; verzadigd.

kĕnjoenjoq (*B*), kĕnjoenjo'ăq (*S*) = lembot.

kĕnong; galmend geluid zooals van een groote klok, van een' koperen »gong", (zie dit woord).

kĕntal; dik, lijmig, niet vloeibaar, gebonden.

kĕntjang; strak, stijf aangehaald.

kĕntjat; ngĕntjatka(n), bij kleine hoeveelheden uitstorten van het water uit een »gĕrgoq (*B*)" (zie dit woord), na de opening een weinig met den duim te hebben afgesloten.

kĕntjom = koentom en koentjop.

kĕntong; galmend geluid zooals van eene kleine klok, een holle bamboe met spleet, waarop geslagen wordt met iets hards.

kĕntot; veest, wind; tĕkĕntot, bij ongeluk een veest laten.

kĕpadĕ (*B*), kĕpadaw (*S*), aan, naar, bij, op; meer in gebruik is (ĕ)'nggi en padĕ (*B*).

kĕpah; e. s. v. eetbare zoetwater mossel.

kĕpaj; kĕpaj mĕlajang; een vierkante sirihbak van de »boeloh bĕmban", (zie. boeloh).

kĕpajang; e. s. v. boom met eetbare vruchten, die eene bittere en bedwelmende pit hebben.

kĕpal; I klont, kluit;

II (*B*), geschenk, bestaande in: »lĕmang", da'ing, kasam, doedol, loe(w)'ĕ, en één of meer kippen, gegeven aan de »'inang toe(w)ĕ" [toe(w)'ĕ boedjang: toe(w)'ĕ gadis] (zie die woorden), na elk feest, waarbij een karbaw geslacht wordt.

kĕpalangan [grw. wellicht 'alang; (?)], ontoereikend, niet afgewerkt, op een weinig na.

kĕparat; zoenoffer voor het niet houden van een eed of tot boete voor andere zonden.

kĕpat = ti(j)'op.

kĕpĕrah; gewoon, gewoonlijk, gewoonte.

kĕpi(j)'ăh; kalotje.

kĕpinding; wandluis; kĕpinding tanah e. s. v. wandluis; kĕpinding 'ajiq (*B*), ['aji'ăq (*S*)], e. s. v. waterjuffertje.

kĕpit; geklemd tusschen den arm en het lijf; ngĕpit, iets zoo dragen, iets tusschen de beenen drukken als een rolkussen; sĕkĕpit (*B*); e. s. v. kinderspel.

kĕpiting; e. s. v. eetbare zeekrab; kĕpiting rĕndjongan; kreeft.

kĕpong; ngĕpong, omsingelen, omringen, insluiten, belegeren; sĕkĕpong, e. s. v. kinderspel.

kĕpoq (*B*), I kĕpo'ăq (*S*); klapwieken; bĕkĕpoq (*B*), [bĕkĕpo'ăq (*S*)], sambil bĕkoekoq (*B*), bĕkoeko'ăq (*S*), klapwieken en kraaien;

II (*B*), een groote korf om daarin de kweekplantjes te doen.

kĕraboe; e. s. v. plat rond oorversiersel van goud.

kĕgraj; korrelig van gare rijst.

kĕrakat; e. s. v. stelnet.

kĕramat; heilig graf.

kĕrambit; sikkelvormige dolk.

kĕrampang; liesplooi.

kĕran; stookplaats buiten de woning, waarin arensap wordt opgekookt. (Volgens (*J*) elke stookplaats buiten het huis).

kĕrandah; ngĕrandah, iemand telkens in de rede vallen.

kĕrandji; e. s. v. boom met rinsche vruchten.

kĕrang; e. s. v. zeeschelpdier.

kĕrap; dicht naast elkander, dicht bijeen, goed aansluitend; kĕrap kali, dikwijls, dikwerf, vaak.

kĕrapik: een hazardspel nl. »kruis en munt".

kĕgraq; aanbrandsel, aangebrande korst in pan of pot.

kĕgras; hard, stevig, sterk, straf, streng; stijf van het lichaam; ngĕgrasi, geweld aandoen, dwingen.

kĕgrat; afgesneden stuk of brok, stuk, gedeelte van een geheel; sĕkĕgrat, een stuk, gedeeltelijk.

kĕgraw; roos op het hoofd, schilfers.

kĕgrawaj; e. s. v. groote wesp, die haar nest in den grond maakt.

kĕgrawat (ook: kĕrawat); rottan reepen, waarmede de dissel door omwoeling aan den steel wordt vastgemaakt.

kĕgrbaj (kĕgrĕbaj), (ook: kĕ(r)ĕbaj); getrouwde vrouw in tegenstelling van ongehuwd meisje; kĕgrbaj: bangking; eene vrouw, die niet meer menstrueert; boenting; eene jong gehuwde vrouw, die nog niet gebaard heeft.

kĕgrboq (*B*); gew. bakol kĕgrboq; zie: bakol.

kĕrdi; = boengkas (?).

kĕrdjap; knip met het oog; kĕrdjap kĕrap, knipoogen.

kĕrdjĕ (*B*), kĕrdjaw (*S*), werk, bezigheid, arbeid, bedrijf, handeling; kĕrdjĕ'ān = 'agoq (*B*).

kĕgrĕ (*B*), kĕgraw (*S*); aap inz. de meerkat.

kĕrĕdaq; aangedroogd vuil inz. vuil aan borden, kopjes en schoteltjes.

kĕgrĕnggĕ (*B*), kĕgrĕnggaw (*S*); e. s. v. groote, roode mier, welks beet sterk brandt.

kĕgrĕnjot; knarsen van de tanden, van de deuren.

kĕrĕnting; klinken, zooals bijv. een glas, waartegen men met een mes tikt.

kĕrĕpak; een krakend geluid; bĕkĕrĕpak kĕrĕpak, trappelen zooals paarden.

kĕgrĕt: (?).

kĕgrĕtaq; krakend geluid zooals van een stuk hout, dat doorgebroken wordt; ook: knarsen van de tanden.

kĕridoq (*B*), kĕrido'āq (*S*); tĕkĕridoq (*B*), tĕkĕrido'āq (*S*); verstuit, verzwikt; ook: vallen van een' zieke uit zwakte.

kĕgrih (*B*), (ook: kĕrih); kĕgri'āh (*S*), (ook: kĕri'āh) = litaq en sangat.

kĕrik = giriq (*B*).

kĕrikiq (*B*), kĕriki'āq (*S*), schateren bij het lachen, hardop lachen.

kĕrilagr; (ook: kĕkĕrilagr) (*B*); heen en weer rollend van de oogen, (*J*).

kĕriliq (*B*), kĕrili'āq (*S*); e. s. v. krekel.

kĕriloe (*B*), kĕrilong (*S*); een bamboezen dwarsfluit.

kĕgrindjing (ook: kĕrindjing); e. s. v. boom.

kĕgring; droog, dor.

kĕrinjop; tĕkĕrinjop, ingevallen van de wangen.

kĕrip; bloedverwanten, familie (nl. afstammelingen van grootvader in de rechte linie, die bij »'adat koelĕ (*B*), [koelaw (*S*)]" (zie »koelĕ"), zijn gehuwd; ook: erfgenaam.

kĕriq (*B*), kĕri'āq (*S*); ngĕriq (*B*), ngĕri'āq (*S*), uitkrabben, afschrapen.

kĕgris; I kris, de indische dolk; soorten zijn: kĕgris: 'ankat limĕ (*B*); 'asam pĕdas; damagr karaw ginan (*S*); djangkong; mandarang; pandawan (*S*); paniwin (*S*); parong; rangga tjatjing; santan; sĕpoekal; tjĕritaw bisoe (*S*);

II kĕkĕgris; *a.* de nog niet geopende pluim van palmen; *b.* zie: pinggan.

kĕrising; vijlsel; ijzerdeeltjes die bij het smeden afvallen.

kĕrisiq (*B*), kĕrisi'āq (*S*); grind, grof zand.

kĕgrit; I stijf in elkander gesponnen van garen; II = sĕkol; pĕngĕrit, vrek.

kĕgritaw; inktvisch.

kĕriting; kroes, een weinig gekruld van het haar.

kĕgrnaj; zie »sigrih" (*B*).

kĕrnĕ (*B*), [ook: kĕrĕnĕ (*B*)], kĕrnaw (*S*), [ook: kĕrĕnaw (*S*)]; omdat, wijl, aangezien, dewijl; om, wegens, ter zake van; oorzaak, reden.

kĕro; e. s. v. wortel als surrogaat voor de pinangnoot gebruikt.

kĕgroebot; e. s. v. plant.

kĕgroekaq; schaal van de »baning laton"; (zie baning).

kĕroekot (*B*); krampen in de ledematen (*J*); verrekt van spier of pees.

kĕroelat; ngĕroelat, zoodanig met de oogen draaien, dat alleen het wit zichtbaar is.

kĕgroempang; cocon.

kĕgroengkang (ook: kĕroengkang); een kokosnoot, die nog niet geheel doorvreten is door eekhoorns; kĕgroengkang palaq = tĕmpoerong palaq; zie: palaq.

kĕroenjoq (*B*), kĕroenjo'ăq (*S*); tĕkĕroenjoq (*B*), tĕkĕroenjo'ăq (*S*); gekreukt van gesteven goederen.

kĕroentong; een mandje van gevlochten »boeloh bĕmban" (zie boeloh), om bij de vischvangst daarin den gevangen visch te doen.

kĕroetjak; I ngĕroetjak, smakken met den mond onder en na het eten;

II kĕroetjak-kĕroetjak, klanknabootsend woord voor het geluid veroorzaakt door het loopen in diepe modderpoelen, bij het branden van bamboe.

kĕroetot; vergroeid, verkromd; klein en krom gegroeid, van personen, vruchten enz.

kĕroe(w)'ăn; (ĕ)'ndiq (*B*), [(ĕ)'ndi'ăq (*S*)] kĕroe(w)'ăn; onzeker, ongeregeld, in de war; ik weet 't niet, (het woord wordt meestentijds in ontkennenden zin gebezigd).

kĕroh (*B*), kĕro'ăh (*S*); troebel van water.

kĕgroh (*B*), kĕgro'ăh (*S*); ngĕgroh (*B*), ngĕgro'ăh (*S*), snorken van een varken.

kĕgrok (ook: kĕrok); ngĕgrok, uitsnijden, uitkrabben bijv. het vruchtvleesch van de kokosnoot; het aanbrandsel van rijst uit pan of pot.

kĕroliq (*B*), kĕroli'ăq (*S*); eene tonvormige fuik.

kĕrong; kring; ring om iets; kĕrong mĕndalĕ (*B*), [mĕndalaw (*S*)], kring om maan of zon.

kĕrontjong; holle zilveren of gouden ringen om de enkels; met steentjes er in of belletjes er aan.

kĕrosok; ritselen, schuifelen, geritsel.

kĕrosi; stoel.

kĕgrot; gew. ngĕgrot, geschrompeld, geslonken van vel van de handen; ook: samentrekkend; kĕgrot kĕning; rimpel op het voorhoofd; ngĕgrotka(n) kĕning; het voorhoofd fronsen.

kĕrotak; kĕrotak kĕratik; e. s. v. vogelverschrikker.

kĕrpĕ (*B*), kĕrpaw (*S*); het van rottan gevlochten gedeelte van de »djangki", (zie dit woord).

kĕgrtas; papier.

kĕgrtaw; de moerbezieboom.

kĕrtĕ (*B*); kĕrtĕ ngan pĕgantĕ (*B*); hoogst gemanierd, fatsoenlijk, de adat overeenkomstig. (In de spreektaal, zelden of nooit gebezigd).

kĕsaj = kintjah.

kĕsat; ruw, ruig, oneffen van een plank.

kĕsĕmon; beschaamd zijn, verlegen, schaamte, ontzag.

kĕsĕnĕ (*B*), kĕsĕnaw (*S*) [ook: tjĕmin (*S*)], spiegel; kĕsĕnĕ matĕ (*B*). kĕsĕnaw mataw (*S*), bril.

kĕsi(j)'ăn (*B*) = boentoe, (het woord komt alleen in »rĕdjong's" voor).

kĕsi(j)'oe; (ook: kĕsi(j)'oe badan), de loodrechte naden van rottanreepen, waardoor enkele stukken van de schorsbekleeding

aan de buitenzijde van korf en deksel van de »kĕmpiq" (zie dit woord), zijn verbonden.

kĕsigr (ook: kĕsir); ngĕsigr, verschuiven, verplaatsen; ngĕsigr (ĕ)'ntarĕ (B), [(ĕ)'ntaraw (S)], verplaatsen van merkteekens, grensteekens; ngĕsigr pĕlang; een »pĕlang" (zie dit woord), die te smal is bijwerken.

kĕsit; helen van gestolen goederen; zie ook: »barang".

kĕsoembĕ (B), kĕsoembaw (S); e. s. v. plant, die het orlean levert; varieteiten daarvan zijn de: kĕsoembĕ (B), kĕsoembaw (S): sĕtahon (B), [sĕta'on (S)] 'abang: sĕtahon potih (B), sĕta'on poti'āh (S).

kĕtajaw; zie: 'inoh.

kĕtam; I schaaf; II krabbe; soorten zijn: kĕtam: 'angit; bangkĕ (B), bangkaw (S); bĕlimbing; kapagr; poengo'āq (S).

kĕtapang; e. s. v. boom met eetbare vruchten.

kĕtaq; e. s. v. kliergezwel, dat openbreekt.

kĕtaris; gew. toe(w)'ān kĕtaris; de gewestelijke secretaris.

kĕtikĕ (B), kĕtikaw (S); tijdstip, oogenblik, rechte of geschikte tijd voor iets, ten tijde, tijdens toen; sĕkĕtikĕ (B), sĕkĕtikaw (S), op den tijd, op het tijdstip.

kĕting; voet, poot.

kĕtir; ngĕtir, bang zijn, bevreesd zijn, om iemand te ontmoeten.

kĕtitiran; tortelduif.

kĕtjambah; uitgeloopen kiem van zaden.

kĕtjap; smakken bij het eten.

kĕtjaq; ngĕtjaqka(n); iemand aanvatten, aanpakken, bij de hand grijpen en vasthouden.

kĕtjaw; gew. kĕtjaw bĕlaw, alles door elkander; verward, vermengd, door elkander.

kĕtjimpong; tot vermaak in het water spartelen.

kĕtjiq (B), kĕtji'āq (S); klein; ook gebruikt voor onzen verkleinvorm: »je"; kĕtjiq (B), [kĕtji'āq (S)] 'ati, ergernis; geraaktheid, kwalijk nemen; ook: droefgeestig; kĕtjiq rĕgĕ (B), kĕtji'āq rĕgaw (S); goedkoop.

kĕtjip; ngĕtjip ngĕtjip, klanknabootsend woord voor het geluid, dat men maakt bij het smakken met den mond; dat een kind maakt bij het zuigen.

kĕtjitji; e. s. v. musch.

kĕtjoebong; de doornappel, wiens zaad vergiftig is; een aftreksel daarvan werkt bedwelmend.

kĕtjoendang; vechthaan, die bij het kampen het onderspit gedolven heeft.

kĕtjol; verkeerd, mis; niet geraakt bijv. van een' klap, enz.; vergist; dwaling; kĕtjol 'antanan; teleurgesteld, met ledige handen afkomen; kĕtjol pintjang = grimbit.

kĕtjop; = 'isop en tjoetjop.

kĕtoembar; korianderzaad.

kĕtoepat; in van jonge klapperbladeren gevlochten kubussen gaar gestoomde rijst die zeer vast in elkander zit; kĕtoepat 'ambin; kĕtoepat ratos; zie pinggan.

kĕtoepong; hoofddeksel vervaardigd uit een stuk van de taaie bladscheede van den pinangpalm; een bolvormige muts van de vezeltjes van de »gĕndoelĕ" (B) (zie dit woord), gemaakt.

kĕtot (B), tilaj (S) [ook: tjantil (S)]; part. pud. fem.

kĕwali; zie: pisang.

kĕwarasan (gr. wd. »waras", dat niet in gebruik is); gezond, hersteld.

kĕwik; kĕwik kĕwik; klanknabootsend woord voor het geluid van den kiekendief.

kibal (B); kibal kibal (B), (ook: sĕkibal kibal), dĕdimbal (S); gedurig iemand onder de oogen loopen en zoodoende iemand vervelen.

kibang; kibang kibang; heen en weer

schudden, bewegen als water in een flesch, in een glas.

kibar; I ngibarka(n) een' toorts door heen en weer zwaaien laten opvlammen;

II kibar bali (*B*), kort snijden van gras met »parang" of met een »pĕdang boeloh", eerst van rechts naar links, dan van links naar rechts; heen en weer zwaaien hetzij met een toorts, hetzij met een zwaard of stok enz. (*J*); zie »parang" en pĕdang.

kibit; ngibit, knijpen met de nagels.

kibor; dikiborka(n), in iets kleverigs rondgewenteld.

kidang; kidang kidang; iemand, die door een ongeluk getroffen wezenloos ter neder zit, niets meer ter harte nemend. (*J*).

kidaq = kajaw.

kidaw; links, linkerzijden.

kidjah (*B*); doorweekt zijn van den grond. (*J*).

kidjang; ree; een middelmatig soort van hert met ongetakte hoorns; soorten zijn: kidjang: bĕloekagr; goenong; kĕkidjangan; (grwd. kidjang ?) het verschijnen van de menstrua tijdens beginnende zwangerschap.

kidjap (*B*); ngidjap pitis bantingan; uitroep bij het dobbelspel als men »veine" heeft.

kidjing; e. s. v. zoetwatermossel.

ki(j)'amat; de opstanding.

ki(j)'ambang; e. s. v. lotus; soorten zijn: ki(j)'ambang: barot djalĕ (*B*); boengĕ (*B*), boengaw (*S*); hoedaq; djalĕ (*B*); djawoh (*B*); gi(j)'amon; ki(j)'ambang djagri; e. s. v. eendenkroos.

ki(j)'ăn; dusdanig, zoodanig; sĕki(j)'ăn; zoo (zooveel, zoo weinig enz.); doe(w)ĕ (*B*), [doe(w)'aw (*S*)] ki(j)'an, twee maal zooveel enz.; sĕki(j)'ăn lamĕ (*B*), [lamaw (*S*)], [ook: sĕmbaq 'itoe lamaw (*S*)]; zoo lang (van tijd).

kikil; teen van eene kip, eend; de voet bij den enkel.

kikir; vijl; kikir 'alos, fijne vijl in gebruik bij het »dabong", (zie dit woord).

kikigr; I = kikir; II kikigran = kĕgrit.

kikis; ngikis I afkrabben, afschrapen; II afstrijken van een overvolle »koelak" (zie dit woord), met een stuk bamboe (»pĕngikis").

kikitan (*B*) = kĕgrit.

kilah = kinah.

kilam = kimot.

kilan; span als maat; sĕkilan lĕpas; afstand van duim tot middenvinger langs eene rechte lijn gemeten; sĕkilan toendjoq (*B*), [toendjo'ăq (*S*)], afstand van duim tot wijsvinger langs eene rechte lijn gemeten.

kilang; ngilang, suikerriet persen voor het maken van »manis" (zie dit woord); kilangan, suikerrietpers; kĕkilangan, een ronddraaiend toestel van bamboe of rottan op het plein der doeson opgesteld om de kinderen te leeren loopen.

kilap; tĕkilap = loepĕ (*B*); ook: zich vergist hebben.

kilagr; storten, uitstorten van het vocht; tĕkilagr, uitgestort, vergoten; ook: uit elkander, verstrooid liggen.

kilat; schitteren, blinken, bliksem, weerlicht, weerschijn; bĕkilat kilatan, sterk schitteren, blinken; kilat gadjah, bliksem.

kilim = kĕlim.

kilip; I tĕkilip, aan eene zijde overhellen bijv. van een vaartuig; tĕkilip tĕngah 'agri (*S*), zie: 'agri;

II = tiding.

kiliq (*B*), kili'ăq (*S*); een kind op de heup zittend dragen; bĕkiliq (*B*), [bĕkili'ăq (*S*)], gindong 'ajam; een kind wat nog te klein is om op de heup zittend te dragen, met beide beentjes bij elkander dragen en wel

de rechterhand onder de beentjes, de linkerhand om het lichaam geslagen.

kiligr; (ook: kilir); ngiligr, aanzetten van een mes of wapen op een' kleinen slijpsteen door het snel daarop heen en weer te vegen.

kilong (*B*); I běkilong, kring zooals aan buffelhoorns; jaarring; II běkilong, kringen trekken in de lucht van vogels.

kilogr; ngilogr, slijpen, wetten, aanzetten.

kimbang; ngimbang, op iets loeren als een tijger op zijne prooi.

kimě (*B*), kimaw (*S*); de reuzenschelp.

kimot; ngimotka(n) bibigr; de lippen op elkander sluiten.

kimpong = koentoel.

kinah [ook: kinah (*B*)], kila (*S*) = djoegě (*B*).

kindang; ngindang nampi, heen en weer schudden van de rijst op een wan tijdens het wannen.

kindjagr; een van rottan gevlochten ronde mand met een' band van een reep boomschors om het voorhoofd gedragen; kindjagr kapagran, vuilnismand (waarin nl. al het vuil, dat in de woning wordt aangeveegd wordt gedeponeerd).

kindon (*B*); I e. s. v. klaaglied; II běkindon, het heen en weer bewegen van het bovenlijf tijdens men een kind op den arm draagt om het stil te houden of in slaap te sussen, terwijl men het kind daarbij op de part. posteriores slaat [»(mě)'mbibik"].

kingking; kingking kingking (*B*); aanslaan van jachthonden (*J*).

kini; nu, thans, tegenwoordig, met een.

kinjaw; ook: kěminjaw (*B*); glans, weerkaatsing, uitstraling.

kinting; kinting kinting, eenzelfde versiersel als de »kěloelot" (zie dit woord), waarvan het zilveren kettinkje door een' garen band is vervangen.

kintjah; de belletjes aan de »tjaping", (zie dit woord).

kintjat; těkintjat = těkědi(j)'ăn; zie: kědi(j)'ăn.

kintjigr; spinnewiel; kintjigr: 'ajiq (*B*), 'aji'ăq (*S*), waterrad; 'angin; windmolentje.

kintjil; kleine hoeveelheden drekstof die onwillekeurig bijv. bij het laten van een' wind afgaan.

kintjot; scheef, kreupel, mank; van vorm of gestalte.

kipang; klapdeur van gevlochten bamboe.

kipaq; schoot; ngipaqka(n), een kind op den schoot houden.

kipar; ngiparka(n), iets naar achter brengen wat vóór zat, bijv. een kris achter in den gordel.

kipas; waaier.

kipat; I vin; ngipat kipat, bewegen met de vinstralen van visschen; II kipat-kipat, slingeren met iets in de hand; III kipat poepotan, de klep, waarmede het luchtgat van een blaasbalg [poepotan těpoelih (*B*)], gesloten wordt.

kipi; I haarvlok, die men op den slaap van het overigens kaal geschoren hoofd van kleine kinderen laat staan; II (*B*), rand, die bij een sawah onbewerkt blijft (*J*).

kipih (*B*); niet rond, een weinig plat.

kiraj (*B*), tiraj (*S*); los naar beneden hangend versiersel; neerhangende franjes inz. van de »kěbong", (zie dit woord).

kirang; lange rechthoekige bamboezen horde aan de zoldering van de woning gehangen, waarop men tijdens een »bimbang" de »doedol" bewaart; waarop men de »'oelat sětěgrě (*B*), [sětěgraw (*S*)]" kweekt, (zie die woorden).

kigrap; kigrap kigrap = linggoq linggoq (*B*).

kirě (*B*), kiraw (*S*), gew. kirě kirě (*B*), kiraw kiraw (*S*), gissen, raden, meenen,

denken, vermoeden, berekenen; gissing, meening; naar gissing ongeveer; kirĕnjĕ (*B*), kirawnjaw (*S*); toch, eilieve, maar.

k i r i; links, linkerzijde.

k i *g r* i h (*B*), ki*gri*'ăh (*S*), [ook: kĕritak kĕrat*i*k (*S*)], e. s. v. vogelverschrikker.

k i r *i* k; I ngir*i*k, iets met een scherp werktuig uitpeuteren; II (*B*), kili (*S*), plaatje van klapperdop, waarmede de twee koorden van de »tali 'ajam sab*o*ngan" (zie »tali"), verbonden zijn; III kir*i*k djar*i*ng, het overdwars doorboord stuk riet bevestigd aan het boveneinde van een der opstaande palen van de »djar*i*ng b*o*er*o*ng", (zie »djar*i*ng").

k i r *i* m; ngir*i*m, zenden van zaken; kir*i*man, bezending, gezonden geschenk.

k i r *i* q (*B*), I = tjitj*i*t II; II kir*i*'ăq (*S*); kir*i*q kir*i*q (*B*), kir*i*'ăq kir*i*'ăq (*S*), een vechthaan inz. voor het gevecht op borst en poot wrijven om hem te kalmeeren, niet bevreesd te doen zijn.

k i r *o* h (*B*), kiro'ăh (*S*); droog in een pan roosten; schroeien van vleesch in eene heete pan, (*J*).

k i *g r o* n g; I half cirkelvormig; ook gebruikt als hulp-telw. bij het opnoemen van in stukjes gesneden kokosnoten; II iets rond uitsnijden of uithollen bijv. den hals van een baadje, den inhoud van een kokosnoot enz.

k i r *o* q (*B*), kiro'ăq (*S*); ngir*o*q (*B*), [ngiro'ăq (*S*)] nampi; na het wannen de rijstkorrels op de wan op een hoop bij elkander brengen door het heen en weer bewegen van de wan.

k i s a h; oorsprong, afkomst, afkomstig.

k i s *i* t; I opschuiven, opschikken; II kis*i*tlah; »scheer je weg".

k i s *o* r; I een weinig op zij duwen, wegschuiven; II het heen en weêr bewegen in den mond van een pruimpje tabak.

k i s *o* t; = kisor I.

k i t a b; boek inz. van godsdienstigen of wetenschappelijken inhoud; kitab ka*g*ras, een geschrift destijds voor en tijdens den oorlog geraadpleegd.

k i t ĕ (*B*), kitaw (*S*); wij met insluiting van den aangesproken persoon; »ik", wanneer men uit de hoogte spreekt.

k i t *i* r (*B*); ngit*i*r pĕntjang, het dansen om de »pĕntjang" bij »gaw*i*(j)'ăn", (zie die woorden).

k i t j a p; soja.

k i t j *i* q (*B*), kitj*i*'ăq (*S*); ngitj*i*q (*B*), ngitj*i*'ăq (*S*), praten, babbelen, kletsen; kitj*i*q (*B*), [kitj*i*'ăq (*S*)] go'ăq; opsnijden, bluffen.

k i t j o e; bedrog, list; ngitjoe, bedriegen, oplichten; pĕngitjoe; oplichter.

k i t j *o* h (*B*), kitjo'ăh (*S*) = kitjoe.

k i w ĕ (*B*), I oneven (*J*); II kiwaw (*S*); zie: kapaq.

k o b a n g a n; buffelwed, modderpoel voor buffels.

k o b a q; pellen, ontbolsteren, villen, (zelden).

k o d i; een snees of twintigtal; de twintig bijv. el.

k o e b a l; het hout; ook: het spint.

k o e b *i* s, kool; koeb*i*s sĕlĕpah; eene varieteit.

k o e b *i* t; een greep tusschen duim en een van de vingers.

k o e b *o* n g; I e. s. v. vliegende vos met gevlekte huid; soorten zijn: koeb*o*ng: bĕlang; kĕlaboe; koeb*o*ng tjĕtjaq; vliegende hagedis; II bĕkoeb*o*ng; Lesbische liefde.

k o e b *o* n g a n; gezegd van eene wormstekige »dĕ*gr*i(j)'ăn" (zie dit woord), die valt vóór ze rijp is.

k o e d a j; eerst, even.

k o e d a p; telkens snoepen; [volgens (*J*) koedapan]; kĕkoedapan, snoepachtig.

k o e d ĕ (*B*), koedaw (*S*); paard; bĕkoedĕ (*B*), bĕkoedaw (*S*), te paard.

koedis; schurft, uitslag.

koedjor; lans; soorten zijn: koedjor: balaw; balaw (ĕ)'ntaq; bĕramboe; da'on boeloh (*B*), [boelo'ăh (*S*) pandahan; tjanaj matĕ tigĕ (*B*), [mataw tigaw (*S*)]; kĕkoedjor; zie: pinggan.

koedjot; bĕkoedjot, zich wurgen.

koedong; I e. s. v. ziekte aan de eindleden; verminkt van de eindleden; stomp; II ngoedong; het tijdperk van het vruchtzetten van de padi. (Zie padi).

koedoq (*B*), koedo'ăq (*S*); benedendeel van den nek (?).

koejat = kĕloejaq.

koekang; de luiaard.

koekap (*B*) tjaping (*S*); een zilveren plaatje met eenige belletjes aan een touw geregen, dat door meisjes beneden de zes jaren voor de pudenda gedragen wordt.

koekaq = kĕgroekaq.

koekoe; nagel, klauw, pennen van de egge.

koekoh (*B*), koeko'ăh (*S*); gew. verbonden met »kandal", stevig, vast, sterk.

koekop; het dragen van een kind op den rug in een slendang waarbij alleen het gezicht een weinig onbedekt blijft.

koekoq (*B*), I koeko'ăq (*S*); bĕkoekoq (*B*), bĕkoeko'ăq (*S*), kraaien; zie ook: sub: »'agri";

II e. s. v. pap; koekoq djawĕ (*B*), pap van gierst.

koekogr; ngoekogr, afkrabben, afschrapen, raspen; koekogran ni'ogr, klapperrasp.

koekos; (niet in gebruik); koekosan bĕlangĕ (*B*), [bĕlangaw (*S*)], komvormige bak van roodbruin gebakken aarde om kleefrijst gaar te stoomen; koekosan kajoe, cylindrisch houten bak om kleefrijst gaar te stoomen.

koekot; hoef.

koelaj; slap neerhangend van iets, dat geknakt is bijv. een tak; tĕkoelaj; geknakt.

koelak (ook: koelaq); inhoudsmaat voor droge waren; koelak 'oeloe; ± $3^1/_2$ kati inhoudende; koelak padaq, koelak gĕdong ± 5 kati inhoudende; koelak samar; een »koelak" die tot den rand toe gevuld is; koelak goenong roentoh (*B*), goegor majang (*S*), boordevol, overvloeiend.

koelam; kunstmatige vijver.

koelagr; plagen, kwellen, tergen, overlast aandoen.

koelat; I, niet helder zijn, wat niet schoon is, wat niet blinkt, wat niet glanzend is; vuil op de tanden, in de ooren; II bataq koelat tjĕlakĕ (*B*), zwanger zijn, buiten echt; III lasteren; IV = kĕrĕdaq.

koelĕ (*B*), koelaw (*S*); patriarchaal huwelijk; bruidschat (djoedjoer); soorten van dat huwelijk zijn: koelĕ (*B*): 'agong; 'alit; bibit ti(j)'op (ook: kĕtĕkanan); kintang kalih (ook: pĕsanganan); sĕrbĕ sĕbĕdandanan; koelaw (*S*): 'agong; 'alit; bĕdot koelaw tĕkani.

Bij het huwelijk bij »'adat koelĕ (*B*)" gesloten worden de volgende geschenken in de Bĕsĕmahlanden door den bruidegom »pĕngantin" gegeven:

a. de »'oepah bĕgr'ading" eene som gelds ad 1 ri(j)'ăl (*f* 2.50) aan de zuster van de bruid, die deze in ouderdom onmiddelijk voorafgaat;

b. de »'oepah bĕtjoetjong" eene som gelds ad 1 ri(j)'ăl (*f* 2.50) aan de grootmoeder van vaderszijde van de bruid;

c. de »wang rĕbotan" (het bedrag ad libitum) aan de beste vrienden van de bruid uit haar doeson;

d. de »tjĕgraj bĕkoendang", eene som gelds ad *f* 0.20 aan de beste vriendin van de bruid uit haar doeson;

e. de »pintĕ'ăn (mĕ)'nggari 'anaq mo'anaj

bapaq, (zie: »toetogran") eene som gelds ad 1 ri(j)'ăl (*f* 2.50) aan de tante van de bruid, wier (tantes) (bruidschat) »koelĕ" rechtens toekomt aan den vader van de bruid;

f. de »pintĕ'ăn mĕradjĕ", eene som gelds ad *f* 25, wanneer de bruidegom gaat trouwen met de oudste of jongste dochter van het gezin — anders bedraagt die som *f* 12.50 — aan de »mĕradjĕ pangkal" en bij ontstentenis van dezen aan de »mĕradjĕ loe(w)'ăn *gr*oemah" (zie »toetogran);

g. de »pintĕ'ăn miloe mangkal", eene som gelds ad *f* 25, aan de »mo'anaj loe(w)'ăn *gr*oemah bapaq bĕdĕngan sanaq" (zie »toetogran") of diens erfgenamen;

h. de »pintĕ'ăn mangkal loe(w)'ă*gr*" eene som gelds ad *f* 12.50 aan den »mo'anaj loe(w)'ăn *gr*oemah niniq bĕdĕngan sanaq of diens erfgenamen; (zie toetogran);

i. de »djoempotan", eene som gelds ad *f* 25, aan den oudsten neef van de bruid.

In de Sĕrawajstreken bestaan die geschenken uit:

a. de »'oepah bĕ*gr*'ading (boe(w)'ading), zie boven;

b. de »pintaq'ăn 'anaq mo'anaq boenting" zijnde 1 »siwar bĕsalot" aan den neef van de bruid ('anaq mo'anaj boenting); (zie toetogran en siwar);

c. de »pintaq'ăn mangkal" zijnde eene som gelds ad *f* 8, of één »kĕris" van die waarde, aan den »mĕradjĕ pangkal"; (zie toetogran en kĕris);

d. de »pintaq'ăn nini'ăq" zijnde 1 »koedjor" (genaamd »koedjor toengkat toe(w)'aw boenting) aan den »mo'anaj loe(w)'ăn *gr*oemah nini'ăq bĕdĕngan sanaq" of diens erfgenamen, (zie toetogran en koedjor).

Voorts worden daarnevens de volgende vaste bedragen uitgekeerd:

a. in de »Bĕsĕmah" streken;

1° de »'oerop njawĕ" bedragende 40 ringgit (rijksdaalder); voor alle soorten van »koelĕ" is dat bedrag hetzelfde;

2° de »rĕgĕ kĕpĕgatan" bedragende: voor: koelĕ 'agong; kintang kalih: 70 ringgit; koelĕ sĕrbĕ sĕbĕdandanan, 35 ringgit; koelĕ 'alit, 25 ringgit; koelĕ bibit ti(j)'op, 20 ringgit;

3° de »boedaq tĕngah" bedragende voor: koelĕ 'agong; kintang kalih: 35 ringgit; koelĕ sĕrbĕ sĕbĕdandanan 'alit bibit ti(j)'op: 15 ringgit.

Van dit bedrag wordt 5 »ringgit" als »tali koelĕ" ingehouden, (zie »tali").

Ten slotte zij aangeteekend, dat de bruid ten huwelijk moet meebrengen de »kĕkas" en »djindjingan mati", (zie die woorden).

In de sĕrawajstreken bestaan die bedragen uit:

a. de »'oerop njawaw" ad 40 ri(j)'ăl à *f* 2, die voor alle »koelaw's" dezelfde is; dit bedrag wordt in den regel niet betaald en als »tali koelaw" ingehouden; (zie »tali");

b. de »antaran" bedragende voor de »koelaw 'agong" en de »koelaw bĕdot koelaw tĕkani" 100 ri(j)'ăl, voor de »koelaw 'alit", 24 ri(j)'ăl. Alleen bij de eerst en laatstgenoemde »koelaw" moet de bruid de »kĕkas" medebrengen.

koeliq (*B*); kĕkoeliq'ăn, benauwd door te veel eten, (*J*).

koelit; huid, schil, vel, dop, schelp; koelit 'agri, schors; koelit manis; bast.

koelon; bĕkoelon, aanroepen van geesten onder het »Sĕram" en het in de hoogte werpen van »bĕgras koenjit"; (zie die woorden).

koelot; verward, in de war van haar, garen enz.

koeman; kleine zweer.

koembang; I zwart; II hommel;

soorten zijn: koembang: lilin; padang, pĕradĕ (*B*), pĕradaw (*S*); tagĕ (*B*), tagaw (*S*).

koemis; snor, knevel.

koemoh; (*B*), koemo'ăh (*S*); = kamah.

koemogr; bĕkoemogr, den mond spoelen, gorgelen.

koempal (*B*); bĕkoempal, elkander omvatten bij het worstelen.

koempĕni; het Gouvernement.

koempol; verzameld, bijeen; bĕkoempol, bijeenkomen, bijeenzijn, vergaderd zijn; ngoempolka(n), verzamelen, vergaderen, bijeenbrengen; koempolan; verzameling, vereeniging, bijeenkomst.

koempoq (*B*), koempo'ăq (*S*) = koempol en loenggoq (*B*).

koenang; koenangkoenang, vuurvlieg.

koenangan = 'antanan en karoban.

koendang; = kantjĕ (*B*); koendang'ĕ; annex, vergezeld van.

koendĕ (*B*), koendaw (*S*); malaria (?).

koendoe; zielenland; als koendoe: haringin; boelan; djaq di: goenong, la'ot, matĕ (*B*), [mataw (*S*)] 'agri; sĕbakas; tĕtoegoe; koendoe bĕbaliq'ăn (*B*), [bĕbali'ăq'ăn (*S*)], gezegd van huisgezinnen, waarin het eene kind na het andere sterft.

koendogr; e. s. v. slingerplant.

koengkang; ngoengkang, kruipen.

koengkil; e. s. v. boom, met geneeskrachtigen wortel.

koengkol; konkelen.

koengkon; laten halen, laten roepen, ontbieden; ook: kennisgeven.

koening; geel; koeningan, geel koper, messing; koening telogr, dooier van een ei.

koenjah; ngoenjah, mommelen, kauwen van lieden, die geen tanden meer hebben.

koenjit; kurkema.

koenoh (*B*); gew. koenoh kanah; wat nog meer is, en nog meer bovendien.

koenon; zie: »lang".

koentaj = linggang.

koental; gew. koental kantil, heen en weer slingeren, bengelen; ook: van de borsten eener vrouw.

koentji; sluiting met slot en sleutel; sleutel; koentji tĕrong, slot; koentji koerĕ (*B*), [koeraw (*S*)], hangslot; ngoentji, sluiten van eene wond, doordat een roofje daarop komt; roofje (*J*).

koentjit; haarvlok in den nek; een alleen staand haarbosje; koentjit djagong, de fijne vezelbos (baard) van de djagong.

koentjom; (volgens *J*) = koentom.

koentjop; gesloten, ineengeplooid van bloemen, bladen; bladknop, bloemknop.

koentoel; staarteloos van hoenders.

koentol; rond, stomp, bol.

koentom; onontloken knop van bloem of blad; helm, waarmede een kind wordt geboren; de eivliezen.

koepas; ngoepas, schillen, onthuiden, pellen; tĕkoepas, geschild, onthuid, ontveld.

koepĕ (*B*) = koetjam.

koepiq (*B*), koepi'ăq (*S*) = 'anaq; bĕkoepiq (*B*), [bĕkoepi'ăq (*S*)], bevallen.

koepong; van het hoofd- of boveneinde beroofd, geknot, getopt.

koerang; (zelden »koegrang"); ontbreken, te weinig, te kort, niet genoeg, te min, verminderen, afnemen; koerang pĕrtjajĕ (*B*), [pĕrtjajaw (*S*)], ongeloof, wantrouwen; kĕkoerangan, gebrek hebben aan, te weinig hebben van; sĕkoerang koerangnjĕ (*B*), [sĕkoerang koerangnjaw (*S*); op zijn minst.

N.B. De meeste bijv. naamw. met »on" hebben ook »koerang" in het dialectisch Maleisch.

koegrap; e. s. v. besmettelijke huidziekte; ringworm.

koerat; e. s. v. boom met geneeskrachtigen wortel.

koeratan; stijf van de gewrichten, van het been enz.

koerĕ (*B*), koeraw (*S*): e. s. v. zeeschildpad; soorten zijn: koerĕ (*B*), koeraw (*S*): bĕkap; ringgit.

koegrĕ (*B*), koegraw (*S*); I milt;

II koegrĕ (*B*), [koegraw (*S*)]: kĕting; wreef van den voet; tangan; rug van de hand.

koegri; smeltkroes (smidsgereedschap).

koering = tjoering.

koerong; besloten ruimte, hok, kooi.

koerongan (*B*); slaapplaats voor de vechthanen binnen de woning.

koegros; mager, schraal, tenger, uitgeteerd.

koegrot; bĕkoegrot, het onder het baden afkrabben van het vuil van het lichaam met een steentje.

koesi; een kleine soort van »bakĕ" (*B*); zie dit woord.

kaesikan (*B*), (grwd. koesik?) = ris.

koesot; I verward, in de war, van haar, garen, touw, eene zaak enz.;

II pĕngoesotan (grwd. »koesot"?), boete door den jonggehuwden man aan zijne vrouw te voldoen bij het verstooten van die vrouw voordat de coitus heeft plaats gehad.

koetĕ (*B*), koetaw (*S*); wal, versterkte plaats, vesting; verschansing, omheining; koetĕ (*B*), koetaw (*S*) tanah; aarden wal; koetĕ: randjak (*B*); aarden wal waarin aangepunte bamboestaken zijn gedreven; tabong rantjang (*B*); palissadeering van bamboestaken.

koeti = kaba.

koetil; wrat, vleesachtig uitwas.

koeting; fakkel, toorts.

koetjam; verduisterd van glans; donker, duister, somber.

koetjaq; plagen, storen, lastig vallen.

koetjil; ontglippen, ontschieten, uitschieten, afglijden, losraken; tĕkoetjil; ontglipt, ontschoten, losgeraakt.

koetjing; kat; kĕkoetjingan, hysterie.

koetjop; (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd); ngoetjop, groeien, gelukken, gedijen.

koetoe; luis; koetoe 'andjing, vlooi; koetoe kĕbaw, teek; bĕkoetoe koetoe'ăn (ook: koetoe'ăn), elkander luizen.

koetoeq; vloek, vervloeking, vervloekt.

koetong; verminkt van het uiteinde van de ledematen.

koe(w)'ăh; sauce van iets.

koe(w)'adaj (*S*); zie: »titi".

koe(w)'ajang; kleine schelpen bij wijze van versiersel op baadjes genaaid.

koe(w)'agri; deur, bestaande uit een stuk breede plank.

koe(w)'asĕ (*B*), koe(w)'asaw (*S*); macht, volmacht, machtig, gezaghebbend, in staat tot iets; gevolmachtigde.

koe(w)'at; I kracht, dikwerf;

II (mĕ)'ngkoe(w)'atka(n) soeloh (*B*), [soelo'ăh (*S*)], een toorts heen en weer zwaaien om die te laten opvlammen.

koe(w)'atir; (het woord is alleen bekend op de Passar's); beduchtheid, vrees of bezorgdheid voor naderend leed.

koe(w)'aw; I de argusfazant; II e. s. v. »djĕgring"; zie dit woord.

koe(w)'awĕ (*B*), [koewawaw (*S*)]; koe(w)'asĕ (*B*).

koe(w)i = koegri.

koe(w)is; ngoe(w)'is, vegen, opvegen, aanvegen; pĕngoe(w)'is, veger, bezem.

kojan; e. s. v. groote maat voor ladingen van vaartuigen, pakhuizen.

kojaq; ontveld, geheel of gedeeltelijk, losgelaten, losgaan van vel, schil.

kojas; pellen, ontbolsteren.

komis; (vgl. koemis), snor, knevel.

kong; klanknabootsend woord voor een hol klinkend geluid.

kongsir; kuieren, rondslenteren.

kor; geluid, waarmede men de kippen bij elkander roept; kor sĕmangaj: keer terug levensgeest; uitroep van ontsteltenis.

koran [ook: koera'ăn (*S*)]; de koran.

korsi; stoel.

kosoq (*B*), koso'ăq (*S*); ngosoq (*B*), ngoso'ăq (*S*), wrijven. schuren, poetsen en op een plank slijpen, zooals wij onze tafelmessen; ngosoq matĕ (*B*), ngoso'ăq mataw (*S*), uitwrijven van de oogen na den slaap, bij jeukte.

kotaq; lade van eene tafel.

kotĕrik; kurketrekker.

L.

labĕ (*B*), labaw (*S*); winst, baat, voordeel.

labi; e. s. v. zoetwaterschildpad.

labilahir; 4e maand van het Mohamédaansch jaar.

labilawar; 3e maand van het Mohamédaansch jaar.

laboe; I pompoen, kalbas, soorten zijn: laboe: bĕli(j)'ăgr; boentaq; girong; manis; pajar; pandjang; pipit;

II sĕlaboe'ăn; een paar van halskettingen.

laboh (*B*), labo'ăh (*S*); I bĕlaboh (*B*), bĕlabo'ăh (*S*); voor anker liggen; geankerd zijn;

II beginnen, aanvangen;

III neervallen van den regen;

IV mĕlabohka(n) (*B*), [mĕlabo'ăhka(n) (*S*)], hoekoman, een vonnis vellen.

labor; pĕlabor (ook: moesim pĕlabor), de regenmoesson.

ladang; bouwland, [meer in gebruik is: 'oemĕ (*B*)].

ladĕ (*B*), ladaw (*S*); peper.

lading; e. s. v. mes of houwer.

ladjoe; snel, vlug, vaart bij eene voortbeweging bijv. van varen, vliegen; ook in dezelfde richting voortgaande.

ladong; alles wat op een hoop opgestapeld ligt, inz. de padi van den vorigen oogst, die nog in de rijstschuur is opgeschuurd bij het begin van den nieuwen oogst.

lagĕ (*B*), lagaw (*S*); bĕlagĕ (*B*), bĕlagaw (*S*), tegen elkander stooten van vechtende dieren; het klotsen van de golven tegen elkander.

lagi; nog, nog steeds; ook; en daarbij; zelfs meer; bovendien; en zelfs; en wel; lagi poelĕ (*B*), [poelaw (*S*)], daarenboven, bovendien, voorts, wijders; en ook.

lagoe; mélodie, wijsje.

lagoendi; e. s. v. geneeskrachtige plant.

lah; I een achtervoegsel, dat in stellige zinnen dikwerf aan het hoofdwoord van het praedicaat wordt gehecht;

II bereids, reeds; gebruikt tot vorming van den volkomen verleden tijd;

III lah kata(h) lamĕnjĕ (*B*), lah soe'andang lamawnjaw (*S*) = sĕki(j)'ăn lamĕ (*B*), [lamaw (*S*)], zie: ki(j)'ăn.

lahaj (*B*), la'aj (*S*); luidruchtig lachen, schateren.

lahĕ (*B*), lahaw (*S*); mĕlahĕ (*B*), mĕlahaw (*S*); blazen van de »'oelagr moegrĕ (*B*), [moegraw (*S*)], eene hoogst vergiftige slang.

lahir; geboren worden.

la'in; ander, anders, onderscheid (gew. la'in roepĕ (*B*), [roepaw (*S*)]), onderscheiden zijn; behalve; zonder, buitendien; mĕla'inka(n), uitzonderen, veranderen, uitgezon-

derd, integendeel; mits, tenzij, behalve, maar; bĕla'inan, verschil, onderscheid.

lajah = tjipir (?).

lajang; I mĕlajang, zweven; II voortgejaagd in de lucht door den wind van bladeren, vonken, stof enz.; III mĕlajangka(n) majat, uitdragen van het lijk buiten de doeson.

lajar; zeil, (de namen der verschillende zeilen zijn den Bĕsĕmaher en Sĕrawajer onbekend); bĕlajar, zeilen, uitvaren, onder zeil gaan, reizen te water.

lajaw = banjaq.

lajoe; verwelkt, verlept, verwelken, verleppen van bloemen en planten; verzengd, verschroeid van bladeren; ook slinken van groenten (*J*).

lajong; I mĕlajong lajong, horizontaal heen en weer bewegen van de rechterhand boven wierrook tijdens het »sĕram" (zie dit woord); II heen en weer vliegen van een vogel, voor hij gaat zitten (*J*).

lajor; e. s. v. huidziekte.

lajogr; mĕlajogr, iets boven het vuur houden om het te blaken, te zengen als koffiebladeren, om daaruit de »kopi da'on" te trekken.

lakan; laken (stof).

lakap; mĕlakap, schoonmaken van de »'oemĕ (*B*)" met de »sĕngkoe(w)'it" na het »mandoq" (*B*).

lakar; wat voor iets bestemd maar nog niet bewerkt is; onbewerkt materiaal; mĕlakagr, bouwstoffen, materialen verzamelen; zie ook sub.: sawah.

laki; gehuwd man, echtgenoot; laki laki, mannelijk; bĕlaki bini 'anaq bĕgr'anaq (*S*). het huisgezin.

lakin = la'in; het grondwoord is evenwel niet of weinig in gebruik daarentegen zeer veel het afgeleide »mĕlakinka(n)".

lakoe; gang, loop, handelwijze, gedrag, manier, handel, wandel, in zwang zijn, gangbaar zijn, in gebruik zijn, aftrek hebben, van de hand gaan, aan den man brengen, gewild zijn, marcheeren, goed gaan, ingang vinden.

laksanĕ (*B*), laksanaw (*S*); e. s. v. boom; soorten zijn: laksanĕ (*B*), laksanaw (*S*): koening; mirah.

laksĕ (*B*), laksaw (*S*); tienduizend.

lalaj; zorgeloos, onachtzaam, afgetrokken, zijn gedachten niet bij elkander hebbend, onverschillig, onoplettend.

lalang; hoog rietgras; soorten zijn: lalang: gadjah; sĕtĕgrĕ (*B*); sĕtĕgraw (*S*).

lalar; tĕmĕlalar, loopen zonder op iets te letten; ook: zonder schaamte (*J*).

lalas; gew. verbonden met »palaq" (zie dit woord); geheel kaal, zonder haar.

lalat; vlieg, de gewone huisvlieg.

laliq (*B*), lalis (*S*); zie »mantjik".

laloe; voorbij, gepasseerd; voorbijgaan, passeeren; vervolgens, tot aan; sĕlaloe, steeds, voortdurend, aanhoudend; tĕlaloe, uitstekend, zeer.

lalop; mĕlalop, onanie plegen.

laman; voorplein, plein van de »doeson"; lĕlaman = doeson laman; zie: doeson.

lambaj; gevlochten »'anaw" bladeren aan de »pĕntjang" gehangen (zie die woorden); lange afhangende jonge klapper- of andere bladeren aan een' eereboog; pĕlambaj 'awaq, gezegd van iemand, die van kleeren moet verwisselen maar niets heeft dan oude vodden en zich daarmede moet dekken. (*J*).

lambagr; vel, blad; als hulptelwoord gebezigd voor het aantal van papier, kleederen, manden enz.

lambas; mĕlambas, springen bijv. van den eenen tak op den anderen zooals de apen.

lambat; langzaam, lang toevend, veel tijd behoevend, traag, talmend, laat, te laat; lĕlambat, zeer traag.

lambing; I sleepen over den grond, zooals de sleep van een japon; II = landjot.

lamboe; ngělamboe, goed kokend van water.

lambong; I = 'oedjong en goedong; II di lambong = kědi(j)'ăn; III lambong tawang (*S*), een opgerolde »tikagr kětji'ăq (*S*)", zie tikagr.

lamě (*B*), lamaw (*S*), I lengte of duur van tijd, vroeger, vorig, oud in dien zin, langdurig; lamě di 'apě (*B*), lamaw di 'apaw (*S*). hoe lang is het geleden; lamě ngan laměnjě (*B*), lamaw ngan lamawnjaw [ook: lamaw'ŏ) (*S*)], op zijn langst, eeuwig en altoos; lělamě (*B*), lělamaw (*S*), steeds, voortdurend; sělělamě (*B*), sělělamaw (*S*); [ook: sělělaměnjě (*B*), sělělamawnjaw (*S*)], steeds, altijd, voortdurend, van vroeger af; van altijd her;

II kělamě'ăn (*B*), kělamaw'ăn (*S*), erfgoed, erfstuk, familiestuk.

lami; mělami, elkander onderweg begroeten en de gebruikelijke vragen doen als »waar komt ge van daan", »waar gaat ge heen" enz.; verwelkomen.

lamoran; de zeepvrucht, welke ook aan de »gandit" wordt gehangen; zie »gandit".

lampaj; lang en dun, slank, rank, tenger.

lampaw; overheen, voorbij, verder dan; tělampaw, te boven gaand.

lampik; kleine mat van rottan, waarvan het patroon door inbranding is verkregen, en waarop de »boenting" (zie dit woord) zit bij de huwelijksfeesten in de Sěrawaj-streken; lampik bělimar (*B*), (ook: lampik limaran; lampik boelosan), rottanmat waarvan het patroon eveneens door inbranding is verkregen, bij offerfeesten in gebruik om daarop de »ramo'ăn njilap kěměnjan" te plaatsen nl. de: »doepě'ăn" de »badah borih minjaq" en de »bakol běběrasan" (zie die woorden); lampik roemah dani (*B*); klein tapijt.

lampin; luier, luiergoed.

lanang; mannelijk, mannetje van menschen en dieren; voor dieren zijn meer in gebruik de woorden: »boe(w)'agr" en »karaj"; zie die woorden.

landangan; waaronder men aangeplante hoogstammige woudboomen (inz. welke deugdzaam timmerhout leveren), begrijpt als sěri(j)'ăn, kajoe gadis enz.

landap; I mělandap, scherp van wapens, gereedschappen, het gezicht en het verstand;

II mělandap, kleuren van garens met »těmboq" (*B*), (zie dit woord).

landaq; stekelvarken; soorten zijn: landaq: padi; toenggal.

landas; onderlaag tot steun om iets op te hakken of te beuken; landasan, aanbeeld; landasan paron, aanbeeld bij de »poepotan těpoelik", (zie poepotan).

landjaran; leiboom.

landjoe; mělandjoe'i, halen van goederen, die men verzuimd heeft bij het heengaan mee te brengen.

landjong; een »bakě (*B*), bakaw (*S*)", (zie dit woord) waaraan als verlengstuk — sampong — geklopte boomschors — lantong — of een mat — pěgroegrong (*B*), sampong tikagr (*S*) genaamd — bevestigd is.

landjot, langdurig van het leven; lang naar beneden hangend, verlengd.

lang; I kiekendief; soorten zijn: lang: boeriq (*B*), boeri'ăq (*S*); kělaboe; koembang; palaq potih (*B*), [poti'ăh (*S*)]; sikap; těmbikar; tjoeping; lang badjang; waarin de zielen huizen van kinderen, die beneden het jaar oud gestorven zijn; II lang..... koenon; zelfs..... hoeveel te meer.

langaj; mělangaj, ongeluk, tegenspoed hebben.

langaw; groote bromvlieg; soorten zijn: langaw: běsaq; 'idjang; kantjil.

langgar; offerhuis.

langgoq (*B*), langgo'ăq (*S*); verwaand, opgeblazen.

langigr; al wat bij het baden dient om het hoofd te wasschen inz. citroensap met bedorven uitgeperste vezels van de kokosnoot; bělangigr, het hoofd daarmede reinigen, wasschen.

langit; hemel; lělangit, hemel van doek aan een ledikant; lělangit djěmě (*B*), [djěmaw (*S*)]; verhemelte.

langkah; stap, pas, schrede, tred; langkahan doe(w)'ăgrě (*B*), [doe(w)'agraw (*S*)], onderdorpel.

langkap; I compleet, van het noodige voorzien, voltallig, toegerust, alomvattend; II gew. kajoe langkap, e. s. v. palmboom.

langkasě (*B*); hemel. uitspansel; het woord komt alleen in »rědjong's" voor, (zie rědjong).

langsat; een smakelijke vrucht met bittere pit; soorten zijn: langsat; gětapan; kěgrě (*B*), kěgraw (*S*); tjětjaq 'ajir.

lantaj; vloer van een op palen staand huis.

lantang (*B*), 'isat (*S*); helder, duidelijk; ruim, onbelemmerd.

lantira: lantaarn.

lantjagr; I tělantjagr, ontijdig ter wereld gekomen; miskraam; II van of uit iets gegleden zooals een kris uit de scheede; III vlug voortschieten zooals een slang; plotseling uitschieten, schielijk te voorschijn komen uit eene opening; vlug, vlot; voorbarig; IV niet stroef zijn.

lantjong; nagemaakt, onecht, valsch, vervalscht door bijmenging van metalen enz.

lantjop; mělantjop, een weinig aanpunten van staken voor omheiningen ten einde die gemakkelijker in den grond te drijven.

lantjogr, uitspuiten zooals water uit eene pijp, de urine bij het urineeren.

lantong; geklopte boomschors waarvan o. m. kleedingstukken worden vervaardigd.

la'ot; zee.

la'otan; zie: toetogran.

lapan (*B*); een »koedjor" of »bědil", ter waarde van 10 ringgit destijds een deel uitmakende van de »tandě sěrah" bij gewichtige rapatzittingen, (zie die woorden).

lapang; wijd, ruim, vrij van bezigheden; ruimte, wat wijd of ruim is.

lapagr; honger, hongerig zijn; kělapagran, honger lijden.

lapaw; lapaw sěmbahan (*B*), geheelde goederen.

lapiq (*B*), lapi'ăq (*S*); mat, zitmatje; lapiq (*B*), lapi'ăq (*S*): běringgit; pandjang; groote zitmat van »groembaj" (zie dit woord) vervaardigd, bij offermalen in gebruik; pělapiq (*B*), pělapi'ăq (*S*) = 'antaran.

lapis; I lang van platte voorwerpen hetzij op, hetzij achter elkander; II mělapis (*S*), ploegen over de breedte van het veld op de »těnggalaw'ăn" (zie dit woord); III dubbel; (ě)'mpat lapis, vier dubbel.

laqtjo'ăn; zie: sěroewal.

lagram; djěmě (*B*), [djěmaw (*S*)], bělagram, iemand, die zeer vlijtig is, steeds in de puntjes is.

larang; verboden; larangan, wat verboden is, verboden zaak, verbod; zie ook: »sandě" (*B*).

lagras; zie: bědil.

larat; mělarat, verspreiden, verloopen, aan lager wal raken.

larě (*B*), laraw (*S*); I mělarě (*B*), mělaraw (*S*), scheiden inz. van vechtenden; II = sapih (*B*).

lari (ook: lagri); bělari (ook: bělagri), vluchten, wegloopen, drossen; bělagri lagri, hard aanloopen; mělarika(n), doen weg-

loopen; mĕlarika(n) boenting, schaken, ontvoeren; een der ceremonien bij het koelĕ (*B*), [koelaw (*S*)], huwelijk.

lariq (*B*), lari'ăq (*S*), I rij, streep, reeks; bĕlariq (*B*), bĕlari'ăq (*S*), in eene rij naast elkander zitten; II mĕlariq (*B*), mĕlari'ăq (*S*), draaien op eene draaibank; pĕlariq'ăn (*B*), pĕlari'ăq'ăn (*S*), draaibank.

lasaq; woelen, onrustig zijn in den slaap; gejaagd zijn.

lasi; e. s. v. boom.

lasong; mĕlasongka(n), iets doen doorgaan bijv. een feest; tot stand doen komen.

latjaq; drassig, week, modderig, slikkerig, slibberig.

latjaw (*S*); mĕlatjaw, beploegen van de »tĕnggalaw'ăn" (zie dit woord) over de lengte van het veld.

latji; e. s. v. kastanje.

laton; I e. s. v. zeeschildpad; II de melkweg.

lator; mĕlator, iets op een hard voorwerp stuk slaan.

lawaj'ăn; toestel, waarop gesponnen garen gewonden wordt om er strengen van te maken.

lawan; tegenpartij, tegenstander, wedergade, in strijd met; mĕlawan, tegenstaan, tegenweer bieden, zich verzetten tegen.

lawang; deur, ingang van de doeson; de vaginamond.

la(w)'ong; mĕlawong = goehok (*B*).

la(w)'or; zie: pandjang.

lĕbah; honigbij.

lĕbaj; gew. lĕbaj lĕbaj, mooi, knap van uiterlijk inz. van jonge meisjes.

lĕban; e. s. v. boom, welks hout tot dezelfde doeleinden gebezigd wordt als de kajoe mĕgrampojan, (zie: kajoe).

lĕbang; mĕlĕbang, uitkappen van het geboomte langs een' te beschaduwden weg.

lĕbap; ngĕlĕbap lĕbap, spartelen als eene geslachte kip, (*J*).

lĕbar; afgeloopen, geeindigd, van een feest, van een hanenklop enz.

lĕbat; dicht, dicht bijeen, van het loof der boomen, den regen, bloemen en vruchten op den boom enz.

lĕbih (*B*), lĕbi'ăh (*S*); meer, te veel, over, overschot; tĕlebih (*B*), tĕlĕbi'ăh (*S*), vermeerderd, meer geworden, meer; tĕlĕbih poelĕ (*B*), tĕlĕbi'ăh poelaw (*S*), bovendien.

lĕbo'ăq (*S*); mĕlĕbo'ăq, voor den tweeden keer omwerken van de natte rijstvelden door de pooten van buffels.

lĕboe; zie toetogran.

lĕbong; mĕlĕbong, vruchten door broeiing rijp laten worden.

lĕbongan; eene door »pĕloepoh" (*B*), (zie dit woord) ter hoogte van eene span omsloten ruimte van 2—3 vaâm in het vierkant, waarin de koffiebessen bijeen worden geworpen om ze tot ontbinding te doen overgaan.

lĕboq (*B*), lĕbo'ăq (*S*); fijn, dun.

lĕbor; I plomp; klanknabootsend woord voor het geluid, veroorzaakt door een groot voorwerp, dat in het water of in de modder valt; II gesmolten van metalen; mĕlĕbor, smelten, omsmelten; III mĕlĕbor, gelijkmaken van twee ongelijke stukken grond (*J*).

lĕdjang; mĕlĕdjang = lari; (het woord wordt in de spreektaal zelden gebezigd).

lĕgoe; mug.

lĕkah; bĕlĕkah (ook: mĕlĕkah), bevuild, bemorst, met slijk; ook: hier en daar door bloedvlekken bemorst.

lĕkam; I vouw van papier; II mĕlĕkam, splijten, uit elkander splijten.

lĕkang; reet, kloof; gebersten van de huid, van voeten, die dan aan 't etteren gaan.

lĕkap = mĕndam.

lĕkaq; mĕlĕkaqka(n), afstroopen, aftrekken, afvillen.

lĕkagr; e. s. v. vrij hooge ring gevlochten van rotan, waarop men heete pannen en potten zet, zoodra ze van het vuur worden genomen; soorten zijn: lĕkagr: (ĕ)'ndap; laboe; lĕkagr bisol; korfje van rottan op de knie gebonden ter bescherming van eene wond.

lĕkat; kleven, aankleven op iets of aan iets blijven kleven of hechten; mĕlĕkatka(n), doen kleven, aan iets bevestigen.

lĕkĕ (*B*), lĕkaw (*S*); gescheiden, uit of van elkander.

lĕkiq (*B*) = tjĕkiq (*B*).

lĕlading; scheplepel van bamboe in gebruik bij het omroeren van het beslag van »doedol", (zie dit woord).

lĕlah; hijgen van vermoeienis.

lĕlajang; I vlieger; II zwaluw, die de eetbare nestjes bouwt; soorten zijn: lĕlajang: boeja; tadji; tĕrong; lĕlajang taraw (*B*) = taq kĕtaraw (*B*).

lĕlajagr; verplaatsbaar scherm van bladeren gebezigd bij het oogsten om zich tegen de zonnewarmte te beschutten.

lĕlajoe'ăn = tagrok.

lĕlakoe (grwd. lakoe?) = pĕrangaj.

lĕlap; I het brengen van een' pandeling tot den slavenstand als straf wegens het plegen van overspel met de echtgenoote van zijn meester; II ergens vol van zijn; bijv. de tafel met goederen, de grond met water enz. (*J*); III lĕlap 'oetang, met schulden bedekt en van daar door zijn schuldeischer tot alle werk gebruikt, (*J*).

lĕlagroe (*B*), bĕbagri (*S*); de vliegende witte mier in den paartijd.

lĕlawa; spin; lĕlawa: dinding, kamerspin; (ĕ)'ndjaring, groote spin, die kakkerlakken aanvalt; si(j)'amang; tangkĕgroe(w)'ăng, e. s. v. vergiftige spin.

lĕlĕdong; voorwerp van »tjĕndanĕ (*B*)" hout in den vorm van een rijstblok met drie openingen, bij offermalen gebezigd; in de middelste opening wordt water gedaan, in de openingen aan weerszijde daarvan respectievelijk een stukje katoen met olie doortrokken en een stuk kurkema.

lĕlĕkap; stil zitten met de armen op den schoot.

lĕlibat; e. s. v. kapel; soorten zijn: lĕlibat: 'idjang; 'itam; koening; koerong; 'oelat; potih (*B*), poti'ăh (*S*).

lĕli(j)'ĕ (*B*), lĕli(j)'ăw (*S*); fluitje van een' padihalm; lĕli(j)'ĕ (*B*), [lĕli(j)'ăw (*S*)] betjoerong; fluitje van een' padihalm, met een klapper- of suikerrietblad omwonden.

lĕloebon; fontanel; de kruin van het hoofd.

lĕlopaq; zie lopaq.

lĕlot; mĕlĕlot, den bast van de »kĕloj" (zie dit woord) afstroopen.

lĕmah; slap, zwak; impotens.

lĕmang; gaar gekookte kleefrijst in een bamboe geleding; mĕlĕmang, gaar kooken van kleefrijst in een bamboe geleding, een der werkzaamheden en feestelijkheden vóór een »bimbang" ('agoq), (zie die woorden) soorten van lĕmang: lĕmang: gĕmoq (*B*), gĕmo'ăq (*S*); malaw; pisang manis; sĕrawĕ (*B*), sĕrawaw (*S*); lĕmang batoe; de met steenen gevulde bamboezen cylinders dienende als zinkers bij het stelnet (kĕrakat).

lĕmaq; I smakelijk, lekker toebereid; II lĕmaq pĕgrasi(j)'ăn [of lĕmaq grasĕ grasi (*B*), [grasaw grasi (*S*)], zich prettig, welbehaaglijk gevoelen.

lĕmagr; geronnen bloed binnen of buiten het lichaam; (ook: 'obat lĕmagr) smeersel van geronnen bloed van hert of rhinoceros om daarmede gekneusde, verzwikte of gezwollen ledematen te wrijven.

lĕmas; I bij ongeluk in eene verkeerde opening terechtkomen bijv. spijzen in den neus; II (*B*), aangelegde tuin die onder water loopt, (*J*).

lĕmat (*B*); lĕmat 'ati, begaan zijn met iemand, met iets, (*J*).

lĕmbagĕ (*B*), lĕmbagaw (*S*); zie: 'adat; (ĕ)'ndiqdĕ lĕmbagĕ (*B*), onbeschoft, ongemanierd, ondankbaar.

lĕmbah (ook: lĕmbahan); dal, vallei, laagte aan den voet van eene hoogte.

lĕmbang; gew. lĕmbang lĕmbing of kĕlĕmbang lĕmbing; = kĕlang kĕlopan, (zie: kĕlop).

lĕmbap; vochtig, klam; lĕlĕmbap, uitgeslagen door vocht.

lĕmbaq = lĕmbah.

lĕmbing; zie: lĕmbang.

lĕmbiq (*B*), lĕmbi'ăq (*S*); week, kleiachtig, weeke klei.

lĕmbot; zacht, buigzaam, lenig; ook: malsch, zacht van gekookt vleesch.

lĕmiq (*B*) = lĕmbiq (*B*).

lĕmoesigr; vleesch langs de ruggestreng van hoornvee.

lĕmpaj; e. s. v. gebak waarvan het beslag bestaat uit dat voor »doedol" en uit het vruchtvleesch van de »dĕgri(j)ăn", (zie die woorden).

lĕmpa'ong; e. s. v. boom met eetbare zure vruchten.

lĕmpi(j)'ong (*B*), (ĕ)'mpi(j)'ong (*S*); mand van bamboe om daarin aangeveegd vuilnis te doen.

lĕmpigr (*B*); pappig, week van het lichaam, (*J*).

lĕmpoe(w)'ing; e. s. v. boom; lĕmpoe(w)'ing (ĕ)'mbirangan, eene varieteit daarvan.

lĕmpoejang; e. s. v. heester.

lĕmpoh (*B*); murw, (*J*).

lĕmpong; licht, voos, kurkachtig bijv. van hout.

lĕmpoq (*B*), lĕmpo'ăq (*S*); pappig, meelig van vruchten.

lĕnat; mĕlĕnat, met geweld in iets duwen, stoppen; ook een geweer laden.

lĕndajan; ronde schacht (gew. van palmhout) van een lans.

lĕndong; mĕlĕndong, los naar beneden hangen van touw en dergelijke; ook gezegd van een stuk touw, dat na sterk gespannen te zijn, een weinig terugtreedt.

lĕngan; arm, mouw van een kleed.

lĕngang; eenzaam, verlaten doch slechts tijdelijk zooals bijv. van een »doeson" waarvan de ingezetenen zich allen naar den veldarbeid hebben begeven.

lĕngĕ (*B*), minjaq (*S*); olie.

lĕngit; verdwenen, verloren, weggeraakt; kĕlĕngitan, door verlies getroffen worden; verlies.

lĕngkaran; de boogvormige rotanbeugel van het valnet van de »djĕbak tĕkoekoe" (zie: djĕbak).

lĕngkor; I tĕlĕngkor, neergebogen van takken door de zwaarte van vruchten of bloemen; II mĕlĕngkor, naar beneden halen, naar zich toe halen, naar beneden trekken van takken.

lĕnggoe(w)'aj (*S*); een koperen sirihdoos.

lĕnggoe(w)'ăng; e. s. v. pissenbed.

lĕnjap; buiten kennis zijn bij ziekte; ook: = loepĕ (*B*).

lĕnjing (*B*), lĕnjigr (*S*); kĕmĕlĕnjingan (*B*), kĕmĕlĕnjigran (*S*); zwaar gevoel in de onderste ledematen; suizen en tinten van de ooren.

lĕnjor (*B*), loenjor (*S*); overrijp.

lĕntang; tĕlĕntang, achterover liggen, op den rug liggen.

lĕntaq; zie: lĕntor.

lĕntiq (*B*), lĕnti'ăq (*S*); mĕlĕntiq (*B*), mĕlĕnti'ăq (*S*), veerkrachtig.

lĕntor; mĕlĕntor, buigen, doorbuigen zooals het uiteinde van een bamboesriet.

lĕpaj; I mĕlĕpaj, in een bocht neer-

hangen zooals de bladeren van de palmboomen; II = loenjah.

lĕpang; e. s. v. komkommer; soorten zijn: lĕpang batang; bĕntawaj; boelan; tik*o*s; tjinĕ (*B*), tjinaw (*S*).

lĕpaq (*B*); tĕlĕpaq, neerhangend zooals een vlag bij windstilte, (*J*).

lĕpas; I los, vrij, niet meer aan vast of aan iets gebonden, ontslagen, ontkomen, voorbij; II mĕlĕpas, verlaten van een bijennest; III = loe(w)'ăs.

lĕpat; kreuk, vouw, rimpel; mĕlĕpat, vouwen o. a. van papier.

lĕpaw (*B*); eene uitbouwing aan eene Bĕsĕmahsche woning ter hoogte van ± 1 elleboogs-lengte boven den grond met hellend dak en zonder omwanding, waar in de morgenuren door jonge meisjes geweven wordt en door hen bezoeken worden ontvangen van jongelingen.

lĕp*i*t; rimpel; bĕlĕp*i*t, gerimpeld van het voorhoofd.

lĕpoe; e. s. v. zeevisch met zeer harde huid en giftigen angel.

lĕp*o*k; mĕlĕp*o*k; de houding, welke men al zittende of liggende aanneemt tengevolge van zware vermoeidheid.

lĕp*o*s; geheel en al, verdwenen, bijv. een stok in de modder.

lĕraj; mĕlĕraj, scheiden, van elkander doen gaan van vechtenden of twistenden.

lĕ*gr*aq; mĕlĕ*gr*aq'i, uit elkander halen, losmaken van een knoop, lostornen.

lĕsaj; beslecht, uitgemaakt, vereffend, afgedaan, afdoende, voldoende; mĕlĕsajka(n), uitmaken, beslechten, afdoen, vereffenen, uit de war maken, ontwarren.

lĕsat (*B*); iets in het oog hebben, (*J*).

lĕsoe; I mĕlĕsoe = (mĕ)'mbĕlasar; zie: bĕlasar; II vermoeid, afgemat.

lĕtan; hardlijvig.

lĕtaq; mĕlĕtaqka(n), iets neerzetten, neerleggen, plaatsen op iets.

lĕtar; een weinig gebarsten.

lĕtas; doorgebroken van een ei.

lĕt*i*k; mĕlĕt*i*k, terugspringen, afkaatsen, afstuiten bijv. van een veerkrachtig lichaam.

lĕtj*i*ng; mĕlĕtjĕngi, besprengen door de hand in het vocht te doopen en dan die slap houdende uit te slaan.

lĕtj*i*t; mĕlĕtj*i*t, persen, drukken bij hardlijvigheid.

lĕt*o*p; mĕlĕt*o*p, ontploffen, uitbarsten, springen, knappen.

lĕt*ogr*; blaar.

lĕt*o*s; mĕlĕt*o*s, openbersten, openspringen.

li(j)'ăh; mĕli(j)'ăh, gebogen, boogswijze over iets, gewelfd.

li(j)'ă*gr*; hals; li(j)'ă*gr* gangsaw p*i*r (*S*), de haken, waarin de veeren van een „pĕlangk*i*n sapi" (zie pĕlangk*i*n) hangen; li(j)'ă*gr* kĕbaw'ăn, ophooping van vet in den nek; aan uiteinden dun in het midden dik, (*J*).

liba*gr*; breed. breedte; zie: ook „ka'*i*n".

lidah; tong, de zijde van een plank, die in de gleuf van de nevenplank past; lidah 'api, het uiteinde van een vlam, lidah sant*i*ng, het dun bamboezen staafje dat door het gesloten achtereinde van de bamboe bij den rattenval gaat.

lidi; I verf, hoofdrib der palmbladeren; II het dun bamboezen latje bij het weefgetouw, dienende tot afscheiding van een gedeelte der draden en waardoor het gewenschte patroon wordt verkregen.

l*i*d*o*r; slaperig, slaaplustig, slaapkop.

ligat; bĕligat, snel in de rondte draaien; wentelen of draaien om een as of middelpunt; pĕligat, kruk van het spinnewiel.

l*i*h (*B*), l*i*'ăh (*S*); I „munt" bij „kruis en munt"; II (ĕ)'nd*i*q kĕroe(w)'ăn l*i*h koe (*B*), (ĕ)'nd*i*'ăq kĕroe(w)'ăn l*i*'ăh koe (*S*),

het is (aan) mij niet bekend enz.; III lih 'apĕ (ĕ)'ndiqka(n) poerik (*B*), li'äh 'apaw (ĕ)'ndi'äqka(n) poerik (*S*); hoe zou ik niet boos zijn; IV het *Mal.* »'oleh"; V bij, uit, wegens.

li(j)'äng; opening, gat, grafkuil.

li(j)'ong; het van netachtig vlechtwerk vervaardigd koepeldak van een kooi voor tortelduiven.

li(j)'ogr; speeksel, fluim, kwijl.

li(j)'ot; glad, glibberig.

likoh (*B*), liko'äh (*S*); verboden, ongeoorloofd, inz. van een huwelijk.

likor; twintig in de samenstellingen van 21—29; sĕlikoran; het »vingt-et-un".

likos; samengebonden; mĕlikos, iemand met de handen op den rug knevelen.

lilih (*B*), lili'äh (*S*); I mĕlilih (*B*), mĕlili'äh (*S*), zacht vloeien, vlieten;

II mĕlilih (*B*), mĕlili'äh (*S*), veel tijd behoevend, traag, talmend.

lilin; was.

liling; I = si(j)'äh; II mĕliling, ringen van boomen.

liliq (*B*); mĕliliq = sĕmbĕlih (*B*).

lilis; gew. mĕntik lilis; zie mĕntik.

lilit; slinger of slag in de rondte of rondom iets; omvang van iets; mĕlilit, om iets heen slingeren zooals bijv. een slang, een slingerplant e. d.

limahan; I ontsteking van den neus bij een kind, tengevolge van verkoudheid; II een van de vele »pantangan's" (zie pantang) voor eene vrouw tijdens den zoogtijd.

liman; oorwurm.

limar (*B*); gesponnen zijden garen; soorten zijn: limar boengkoq; mĕntok.

limasan; = 5 takir, (zie dit woord).

limat; mĕlimat, een' duw, een' stoot geven.

limaw; limoen, citroen; soorten zijn: limaw: badaq; djĕpon; (ĕ)'nggiring; kapas 'antoe; koentji; manis; mĕgraj; ni(j)'ogr; nipis; pĕnggalan; poegrot; soendĕ (*B*), soendaw (*S*); toengging; limaw pĕntjĕraj'än, de citroen met welks sap de kinderen worden besprenkeld bij 't afsterven van hunne ouders, bloedverwanten en vrienden, die het kind zeer genegen waren; limaw sĕrdadoe; pompelmoes.

limbor; zie: »tĕgor".

limĕ (*B*), limaw (*S*); vijf; kĕlimĕ (*B*), kĕlimaw (*S*), de 5e maand van het maanjaar; kĕlimĕ 'oewit (*B*), vijfvoudig (in de spreektaal niet gebezigd; het woord kwam ik tegen in het boetestelsel dat oudtijds bij den Bĕsemaher toepassing vond).

limonan; e.s.v. »djampi"; (zie dit woord).

limpaq; mĕlimpaq, overvloeiend, boordevol.

limpar; mĕlimpar, gooien, werpen, smijten.

limpas; = lingsir.

limpĕ (*B*), limpaw (*S*); de lever.

limping (*B*); I een kleine »'ibat" van »kasam", (zie die woorden); II iets inwikkelen.

limpis; I mĕlimpis, nedertreden van padiaren of »ilalang" met den voet; II = tindih (*B*).

limpoh (*B*); e. s. v. »sampang djarang", (zie sampang).

lindap = lindong.

lindjang; verliefd zijn, verzot zijn op iemand of iets; sĕlindjangan, met elkander in het geheim verkeering hebben.

lindong; beschut, beschermd, verborgen, bedekt; mĕlindong'i, beschutten, beschermen, bedekken.

lingaw; kĕlingaw'än, overgebleven, verlaten.

linggang; mĕlinggang, slingeren met de armen; zoo met de armen zwaaien dat 't de aandacht trekt, daarmede pronkende.

linggis; breekijzer, koevoet.

linggoq (*B*), linggo'ăq (*S*); mĕlinggoq (*B*), mĕlinggo'ăq (*S*); slingeren bijv. van een schip.

lingigr; mĕlingigr, bestrijken van de opgezette sawahdijkjes met slijk en modder.

lingkar; kronkel, kromte, bocht.

lingkop; mĕlingkop, omheinen van een bouwland (geen ladang).

lingkoq (*B*), lingko'ăq (*S*); zie »'ingkoq" (*B*).

lingoq I (*B*); mĕlingoq, door den neus spreken, (*J*).

II mĕlingoq (*B*), mĕlingo'ăq (*S*), wartaal spreken, (?).

lingos; mĕlingos, met afkeer het gelaat afwenden.

lingsi (*B*) = moendor; (in de spreektaal wordt het woord niet gebruikt).

lingsir; neigen, dalen; voorbij, gepasseerd.

linsap (*B*), linsot (*S*); mĕlinsap (*B*), mĕlinsot (*S*), aanduiding van den excessief.

lintah; bloedzuiger; soorten zijn: lintah: 'ajiq (*B*), 'aji'ăq (*S*); da'on; dagrat; djĕmbaq; kĕbaw; 'oegol; potih (*B*), poti'ăh (*S*); roeman.

lintang; dwars, overdwars, in de breedte; mĕlintang, dwars over heen gaan, dwars in den weg staan; ook: tegenwerken, dwarsboomen, verhinderen; tĕlintang, dwars in den weg.

lintas; mĕlintas, schielijk aan iets voorbijgaan.

lintjaq; zie: tanggĕ (*B*).

lipaj; e. s. v. sĕrdangpalm.

lipan; (ook: lilipan), vergiftige duizendpoot; soorten zijn: lipan: baraw; 'idjang; lĕboq (*B*); palaq 'abang.

lipas; kakkerlak; soorten zijn: lipas: biring; 'itam.

lipat; I vouw; gevouwen, dubbel; mĕlipat, vouwen; lipat pandan, een patroon voor vlechtwerk; e. s. v. haarwrong; II mĕlipat lipat; heen en wĕer spartelen zooals een hond, die zich niet laat meetrekken, (*J*).

lipih (*B*), lipi'ăh (*S*); zie: tandjongan.

lipo (*S*) = lipaw (*S*), zie: litagr.

lipong; I overrijp van de salivrucht; II [volgens (*J*): liping (*B*)], een windsel van rottan om het heft van een »parang", (zie dit woord).

lisah; mĕlisah, onrustig, woelig zijn.

litaq, vermoeid, slap, verzwakt, afzijn na eene ziekte.

litagr (*B*), lipaw (*S*); mĕlitagr (*B*), mĕlipaw'i (*S*), bestrijken van woningen met kalk of iets dergelijks.

litjaq = loempor.

litji (*B*); op, niet meer over, (*J*).

litjin; glad, glibberig; ook kaal, onbehaard van de schaamdeelen.

lobang; gat, kuil; lobang kĕmih (*B*), [kĕmi'ăh (*S*)], opening van de urethra bij de vrouw.

lobong (*B*); tĕlobong, op eene plaats blijven liggen, staan van water, (*J*).

loeboq (*B*), loebo'ăq (*S*), diepe plaats in eene rivier.

loedos; mĕloedos, rot van overrijpheid.

loehor; middag.

loejaq; meelig.

loejong; slap door gebruik van geweven stoffen.

loek; bocht in het lemmer van een kris.

loekĕ (*B*), loekaw (*S*); wond, gewond; mĕloekĕ'i (*B*), mĕloekaw'i (*S*), verwonden.

loekoe (*B*), badjaq (*S*); ploeg.

loekot; lang van de »sambanan", (zie dit woord).

loeli; vlokkatoen, die men bij het spinnen in de hand houdt.

loeloh (*B*), loelo'ăh (*S*); tot stof, tot poeder; 'antjor loeloh (*B*), [loelo'ăh (*S*)], vergruisd, vermorzeld.

loelon; = goelong; loelonan, een rol van 5—10 stuks zitmatten.

loelong; huilend kermen inz. van honden; maanblaffen.

loelop; benaming van de kapas, vóór dat ze geklopt is.

loeloq (B), loelo'ăq (S); mĕloeloq (B), mĕloelo'ăq (S), met modder bestrijken van het talud der sawah; gedurende eenigen tijd in de modder leggen van dunne bamboereepjes of biezen (te bezigen voor vlechtwerk) om daaraan eene zwarte kleur te geven; (na afloop van het proces worden de reepjes en biezen gedroogd terwijl de modderdeeltjes, welke zich daaraan hebben gehecht voorzichtig met een stuk bamboe of mesje worden afgekrabd).

loelos; I = loedos; II zie: »kajoe".

loemaj; e. s. v. plant, waarvan de jonge bladeren als toespijs worden genuttigd.

loemagr = loemigr.

loemat; mĕloemat, iemand uitschelden, den mantel uitvegen.

loembĕ (B), loembaw (S); e. s. v. heester.

loembong (B); e. s. v. »bakĕ" (B) van »pĕloepoh" (B), vervaardigd, waarin eertijds kruit werd gefabriceerd; zie: »bakĕ" en »pĕloepoh".

loemigr; bĕloemigr; vol besmeerd, bestreken van het gelaat of de handen.

loemoq (B), loemo'ăq (S); besmeerd; bezoedeld met.

loemos = boelos.

loemot; kroos, wier, schimmel, mos, uitslag door de vocht; loemot: 'idjang; kajoe; li(j)'ot; mossoorten.

loempang; een opengesneden geleding van de »boeloh (B), bĕmban", (zie »boeloh") of een uitgehold stuk hout, in den vorm van een prauw, waarin garen rood wordt geverfd.

loempat; I mĕloempatka(n) 'ajiq (B), ['aji'ăq (S)], het water in de waterleidingen der sawahs voeren; II mĕloempatka(n) moebongan, den nok van een huis opstellen; III springen; pĕloempatan = tjoerop.

loempoh (B), loempo'ăh (S), verlamd, lam van leden.

loempor; modder, slijk, slib.

loenaq; zacht, week, los van den grond.

loendang; I vruchtvleesch van den »dĕgri(j)'ăn" (zie dit woord); II mĕloendang, splijten, kloven.

loendjok; een houten in den grond gedreven paaltje ter lengte van ± 1 meter en van nagenoeg den omvang van den pols, waaromheen bij festiviteiten gedanst wordt.

loendjor; I uitgestrekt, niet gebogen van een been; II landstreek, zelden district; loendjor »kĕlam", de kĕlamstreek; sĕloendjor; landgenoot.

loengaj; het gedeelte van sawah of ladang, dat het eerst bewerkt of beplant wordt.

loenggoq (B), loenggo'ăq (S) = toempoq (B).

loengsor; afnemen, verminderen, slinken.

loenjah; mĕloenjah, omwerken van de natte rijstvelden door de pooten van buffels in plaats van met den ploeg.

loenjoh (B), loenjo'ăh (S), (ook: loeso'ăh); versleten, inz. van kleedingstukken.

loenjor I = loedos; II = djoengot I.

loenjot (B), 'oenjot (S); mĕloenjot (B), ngoenjot (S); uitrekken, langer maken.

loentang; tonvormig fuikje van fijne bamboelatjes vervaardigd.

loentjat; (gew. mĕloentjat (mĕ)'mbalas), opspringen, terugspringen van veerkrachtige lichamen.

loentjong; mĕloentjong, wegsnijden van een stuk van de hanekam van een' vechthaan.

loentjoq (*B*), loentjo'ăq (*S*); scherp van den bek van een' visch.

loentor; pĕloentor, afdrijvend middel inz. om een abortus in de hand te werken.

loepĕ (*B*), loepaw (*S*); vergeten, ook: bewusteloos zijn; tĕloepĕ (*B*), tĕloepaw (*S*), toevallig vergeten.

loepoh (*B*), loepo'ăh (*S*); mĕloepoh (*B*), mĕloepo'ăh (*S*), beuken, plat slaan van bamboe; pĕloepoh (*B*), pĕloepo'ăh (*S*), platgeslagen bamboe.

loepot; ontkomen, ontglippen, vrijkomen, ontsnappen inz. van pluimgedierte.

loerah; landstreek.

loegrih (*B*), loegri'ăh (*S*); bĕloegrih (*B*), bĕloegri'ăh (*S*), in overvloed vloeien van tranen, sirihspog, enz.

loeroe (*B*) = loeroh (*B*).

loeroh (*B*); mĕloeroh'i, een' zieke naar behooren oppassen, verzorgen; een' afgestorvene naar behooren de laatste eer bewijzen.

loegros; recht, zonder omwegen, zonder bochten; oprecht van gemoed.

loegrot; mĕloegrot, wrijven, inwrijven, insmeren.

loesĕ (*B*), loesaw (*S*); den derden dag, overmorgen.

loeso'ăh (*S*); zie: loenjoh (*B*).

loesong; e. s. v. schurft.

loetjan; Chineesch kaartspel.

loetjom; kletsnat, doornat.

loetjong; mĕloetjong, uitdoen van kleedingstukken.

loetoe; djĕmĕ (ĕ)'ndiq kĕroe(w)'ăn loetoenjĕ (*B*), djĕmaw (ĕ)'ndi'ăq kĕroe(w)'ăn loetoenjaw (loetoe'ô) (*S*), iemand op wiens woorden geen staat te maken valt; (het woord wordt alleen in neg. zinnen gebruikt).

loetong; het winnen van den werper bij het spel »dja'ih dĕlapan (*B*)", (zie: dja'ih).

loetop; mĕloetop, = lĕtos, mĕlĕtos.

loe(w)'ăn; zie: toetogran.

loe(w)'ăng; ravijn, holle weg, engte, kloof in het gebergte.

loe(w)'ăq = soesot en koerang.

loe(w)'ăgr; uitwendig, buiten; diloe(w)'ăgr, uit, buiten, zonder, behalve; kĕloe(w)'ăgr, naar buiten, naar buiten gaan, uitgaan; ngĕloe(w)'ăgrka(n), naar buiten doen gaan en uithalen, voor den dag halen; iets ergens uithalen of uitkrijgen.

loe(w)'ăs; ruim, wijd; uitgestrekt, van een vlakte.

loe(w)'ăt; haat; haten.

loe(w)'ĕ (*B*), loe(w)'aw (*S*); e. s. v. gebak.

lohong (*B*), lolong (*S*) = rawoh (*B*).

lojang; geel koper, messing.

lojaq; kleverig van te gare rijst; meelig.

lokan; e. s. v. mossel; soorten zijn: lokan: bakaw; 'iloq (*B*), 'ilo'ăq (*S*).

lom; nog niet.

longgagr; ruim, wijd, van kleederen, van een gat, waarin een spijker aan zit; los van een touw, van een rad van een kar, enz.

lopaq (ook: lĕlopaq); kuil, waarin het water is blijven staan; plas.

loq (*B*), lo'ăq (*S*) = sĕroepĕ; zie: roepĕ (*B*).

los; gids, geleider, drijver.

losin; sĕlosin, een dozijn.

lotih (*B*); mat tot wandversiering gevlochten van de »boeloh bĕmban (*B*)", (zie dit woord).

M.

maboq (*B*), mabo'ăq (*S*); dronken, bedwelmd zoowel door het eten als drinken van iets; maboq 'asam (*B*), mabo'ăq dagrah (*S*), flauw door bloed.

verlies; maboq (*B*), [mabo'ăq (*S*)] la'ot, zeeziek.

madaq; I niet lekker van smaak, gevoel; onpleizierig; II zie: 'adaq.

madat; bereide opium; pĕmadat, opiumschuiver.

madjal; ongezeggelijk; er niet om geven.

madjoe; voorwaarts.

mahal (*B*), ma'âl (*S*); duur, hoog in prijs, moeilijk te krijgen of te vinden, zeldzaam.

mahap (*B*), ma'âp (*S*); vergeving, vergiffenis.

ma'in; spelen; pĕma'inan, spel, speelgoed; ma'in sĕbaliq matĕ (*B*), [sĕbali'ăq mataw (*S*)], goochelen.

majajagr (*B*), moe(w)'ăjagr (*S*) = bidor.

majang I (*B*), manjang (*S*); de bloemtros van palmen, aar van granen en grassen; II (*B*) bĕmajang, gezegd van de »kĕndidaj" (zie dit woord) wanneer die begint te bloeien.

majat (*B*), manjat (*S*); lijk.

majaw (*B*), manjaw (*S*); bĕmajaw (*B*), bĕmanjaw (*S*); alleen gebruikt in ontkennende zinnen; (ĕ)'ndiq bĕmajaw (*B*), (ĕ)'ndi'ăq bĕmanjaw (*S*), niet krachtig meer zijn, afgeleefd.

makal (*B*); slinksch, bedriegelijk, valsch.

makam; (ook: mĕkam), graf.

makan; eten, vreten, invreten, verteren, indringen van iets scherps, snijden, nuttigen; aanbijten van visch; makan: 'akap, ochtendmaal nuttigen; nassi 'agri, middagmaal nuttigen; pĕtang, avondmaal nuttigen; dagrah, iemand tot het uiterste benadeelen; gadji, loon, tractement verdienen; groempot, weiden, grazen; bĕkĕrong, boentaq, aanzttten aan een maaltijd bij festiviteiten; loewan groemah, een ceremonie bij het huwelijksfeest; pĕlampon, maal alleen bestaande in gebak, des morgens aan de helpers bij het beplanten van de sawah voorgezet; sĕloq'ăn (*B*), sĕlo'ăq'ăn (*S*), het maal daags na het huwelijksfeest door de jonge echtgenoote bereid, en alleen door haar en haar man genuttigd; makanan, spijs.

malaj; pluim van bloemen; bloesem van den pinangpalm.

malam; nacht, avond; malam 'agri, 's nachts, bij nacht; sĕmalam, een nacht geleden, gisteren.

malang; I malang moedjor, tegenspoed, weerbarstig lot; II malangan; sukkelen in zijne ondernemingen, ongeluk, tegenspoed hebben.

malap; flauw van het branden van licht of vuur; treuzelachtig.

malar; recht door loopen.

malas; lui, traag, lusteloos; vadzig.

malaw; e. s. v. hars, waarmede het puntig uiteinde (poeting) van hakmes, houwer, kris enz. in de greep (poeloe) wordt bevestigd.

mali; kĕmali'ăn = pantangan; zie: pantang.

malim; een persoon, die goed vertrouwd is met de voorschriften van den Islam.

maling; stelen; pĕmaling (zelden in gebruik), dief.

malis; het hoofd afwenden als teeken van haat, van afschuw.

maloe; zich schamen, beschaamd zijn; verlegen; schaamte.

mamah; kauwen.

mamang; verbijsterd; in de war; weifelachtig, (*J*).

mamaq; oom.

mamih (*B*), mami'ăh (*S*); I zich bemoeien met, geven om, belangstellen in, notitie nemen van, talen naar; II ijverig, naarstig (?).

mampos I (*B*) = kĕmoetongan; zie: moetong en toenon; II met geld werpen, verkwisten, onnoodig geld verteren.

manat; I vertrouwen; vertrouweling; II bevel, last, opdracht.

mandaq; ophouden, stilhouden, stil blijven staan, rusten, vertoeven.

mandĕsi(j)'ĕ (*B*), mandawsi(j)'ăw; mensch in tegenoverstelling van andere wezens.

mandi; baden, zich baden; mandi pĕloh (*B*), [pĕlo'ăh (*S*)], in zweet baden.

mandira; vlag.

mandjangan (*B*) = *gr*oesĕ (*B*).

mandol; onvruchtbaar.

mandor; opzichter over werkvolk.

manĕ (*B*), manaw (*S*); I vraagwoord: welke, waar; di manĕ (*B*), [manaw (*S*)], waar ter plaatse; kĕmanĕ (*B*), [manaw (*S*)], [ook: kĕmanĕ manĕ (*B*), kĕmanaw manaw (*S*)], waarheen; sĕmanĕ manĕ (*B*), [sĕmanaw manaw (*S*)], alwaar, overal waar, waar het ook zij, overal; sa di manĕ (*B*), [manaw (*S*)], (ĕ)'ndi manĕ (*B*), [manaw (*S*)], djaq di manĕ (*B*), [manaw (*S*)]; van waar; II (*B*); hoe zou, laat staan; bijv. dja*gr*i (ĕ)'ndiqka(n) boebos manĕka(n) palaq (*B*); de vinger gaat er niet door laat staan het hoofd.

manggos; de manggistan (zeer aangename vrucht).

mangkas; e. s. v. snip.

mangkĕ (*B*), mangkaw (*S*); en, dat, daarom, zoo, waarom, toen.

mangkoq (*B*), mangko'ăq (*S*); kom, kommetje, kopje.

mangot; zuur van het gezicht; stuurs kijken.

mangsod; doel, dat men beoogt; bedoeling, doelwit, voorgenomen zaak, beteekenis.

manikam; e. s. v. edelsteen, robijn.

manis; I zoet, lief, vriendelijk, lieftallig, innemend; pĕmanisan of manisan mĕdoe, honig; II suikerstroop van rietsuiker.

manjaw; manjawmanjaw, e. s. v. heester.

manoe'ăh (*S*) = kĕparat.

mantaj; meer hellend dan »tjondong".

mantan; zooveel als émeritaat; in ruste, doch gewoonlijk alleen gebezigd voor »pasirah's"; indien hun zoons de waardigheid niet bekleeden; (vgl. »ratoe").

mantjĕ (*B*), mantjaw (*S*) = pik*igr*; mantjĕ'ăn (*B*), mantjaw'ăn = pik*igr*an.

mantjik; mantjik lalik (*B*), [lalis (*S*)] = 'oentjang 'antjil; zie: 'oentjang II.

ma'ong; muf, duf, vunzig, onaangenaam van smaak of reuk.

mapaq; (*B*. Padang Goetjisch dialect) = »masoqka(n) boenting"; zie masoq.

mapoq (*B*) = tjĕlĕlĕpo*gr*.

maq; I = mamaq; II maq 'oeroe [ook: 'oengkoq (*B*)], = kapot.

marah; toorn, toornig; boosheid; boos; pĕmarah, brompot, knorrepot, iemand die altijd boos is; marahi, op iemand toornig zijn.

ma*gr*ang; mĕma*gr*ang, koortsig gevoel; mĕma*gr*angan, koortswarmte; ma*gr*ang ma*gr*ang, opkomen van de koerts.

maraq = dĕpat.

ma*gr*aq; opvlammen; mĕma*gr*aq, aansteken, doen opvlammen; pĕma*gr*aq'ăn dama*gr*, zie: 'a*gr*i.

marĕ (*B*), maraw (*S*); komaan, voort, welaan.

ma*gr*ĕ (*B*), ma*gr*aw (*S*) = pĕmadĕ (*B*).

mari(j)ăm; kanon, grof geschut.

mas; goud, een goud gewicht, = $^1/_{16}$ thail; mas kawin, huwelijksgift; mas 'oeraj, stofgoud.

masam; I zuur, stroefstaand van het gelaat; II alles wat tot surrogaat van tamarinde dient; III = tĕmpoejaq (?).

masaq; gaar, rijp; gereed (klaarge-

maakt); volkomen; tot stand gebracht; ook: het goed droog zijn van padi, die haar tot stampen geschikt maakt.

m a s ĕ (*B*), masaw (*S*); I, tijd, tijdperk, seizoen; II = mastahil; III immers niet, masĕ sadjĕ si 'anoe kan noendjoq'i djahat (*B*), [masaw sadjaw si 'anoe kan noendjo'ăq'i dja'ăt (*S*)].

m a s ĕ b a h; rozenkrans.

m a s i h (*B*), masi'ăh (*S*); nog, meer; masih (*B*), [masi'ăh (*S*)] lagi, nog altoos meer.

m a s i n; zout, ziltig.

m a s i n g; masing masing, een iegelijk, ieder in het bijzonder, ieder wie ook, een iegelijk.

m a s o q (*B*), maso'ăq (*S*); ingaan, binnengaan, overgaan tot, zich mengen in; masoqka(n) (*B*), [maso'ăqka(n) (*S*)], naar binnen brengen, doen ingaan; masoqka(n) (*B*), [maso'ăqka(n) (*S*)] boenting, eene ceremonie na het schaken van de bruid: masoqka(n) 'ajiq (*B*), [maso'ăqka(n) 'aji'ăq (*S*)], bevloeien van rijstvelden; masoq sindjĕ (*B*), maso'ăq sindjaw (*S*); zie: 'agri.

m a s t a h i l; absurd, onmogelijk; hoe zou; het mocht wat.

m a t a h; rauw, onrijp.

m a t ĕ (*B*), mataw (*S*); oog; lemmet; punt van een pijl; matĕ (*B*), [mataw (*S*)]: 'agri, zon; 'ajiq (*B*), ['aji'ăq (*S*)], oorsprong van de hoofdwaterleiding voor sawahs, gawi; heerendienstplichtige; kintjigr; het rond houten staafje, waarom de »kĕliudan kintjigr" (zie dit woord) loopt; loekoe, ploegijzer; 'oerat, ijzeren beiteltje van den betelnootstamper; ta'on, de gordel van Orion; mĕmatĕ (*B*), mĕmataw (*S*); spion.

m a t i; dood, overleden, uitgebluscht, ten einde, onbewegelijk, vast, stil, gaan liggen van den wind; mati: badjang, gezegd van het afsterven van een nog niet besneden jongeling of meisje; boengkos (ook: dalam sĕngkĕrangan of: tĕsĕngkang), sterven onder de bevalling nl. omdat het kind niet ter wereld kan komen; kagrot, gezegd van het afsterven van eene vrouw gedurende de periode van het begin der zwangerschap af tot na den 40en dag van de bevalling; palaq, gezegd wanneer het spel bij »dja'ih dĕlapan (*B*)" (zie dit woord), onbeslist blijft; de werper verliest echter het recht om op nieuw te werpen; pĕdjĕrĕ (*B*), pĕdjĕraw (*S*), een onnatuurlijken dood sterven; soenar, verliezen van den werper bij »dja'ih dĕlapan", (zie dit woord); tĕsĕmpit, doodgeboren tengevolge van beklemming; kĕmati'ăn, bestorven, door den dood verloren hebben.

m a t i q (*B*); = mati.

m a t j a m; monster, soort, model, proef.

m a t j a n (*B*); = sĕtoewĕ (*B*).

m ĕ d j ĕ l i s; vergadering, raad.

m ĕ d o e; e. s. v. honigbij; soorten zijn: mĕdoe: lobang; sajaq.

m ĕ g ĕ r i b; waktoe mĕgĕrib, tijdstip van het gebed bij zonsondergang.

m ĕ g o k; scheldwoord; ons: ezelsoor, stomkop, stommerik, domoor.

m ĕ k a m; zie: makam.

m ĕ k o q (*B*), mĕko'ăq (*S*) = sĕlĕsaj.

m ĕ l a j o e; zie: djĕmĕ (*B*).

m ĕ l a k i n k o n (*B*); uitgezonderd, integendeel, behalve, maar, dan ..... maar; niet anders dan.

m ĕ l a l a g r; tĕmĕlalagr = dĕdĕlagr; zie: dĕlagr.

m ĕ l a n g; sĕmĕlang; zie: nisogr; (ik heb het woord alleen gehoord in de samenstelling »nisogr sĕmĕlang"; de beteekenis van sĕmĕlang — grwd. »mĕlang" (?) — wist men mij niet optegeven.

m ĕ l a t a h; zie: (ĕ)'mbĕlatah.

mĕli; (ook: mĕmĕli), half rijp inz. van de dĕgri(j)'ăn-vrucht.

mĕlikat; engel, geest; mĕlikat si(j)'ăn, geest van jongelingen of jonge meisjes; mĕlikat: bajang potih (B); kawat rasoel-'oellah; kĕkasih'allah (B); mangkoe sakti; mangkorbin; sidjong ka'oe koening; beschermengelen; mĕlikat: gĕmĕranan gĕmĕrinom; kĕtaban kĕtibin; mĕlinggang sakti; toe(w)'ăn dĕrsahmoelĕ sakti (B); toe(w)'ăn sĕgĕrigol, engelen; mĕlikat: bapaq; (ĕ)'ndoq (B), (ĕ)'ndo'ăq (S); niniq (B), nini'ăq (S); pojang; (ĕ)'ntenta, geest van de afgestorvenen nl. vader, moeder, grootvader, grootmoeder, overgrootvader, overgrootmoeder, betovergrootvader, betovergrootmoeder.

mĕloekot; gezegd van rijst, die veel gebroken korrels bevat.

mĕlor (ook: mĕlogr); de »mĕlati" waarvan twee soorten: de enkele en de dubbele.

mĕmajĕ (B), mĕmajaw (S), e. s. v. heester; mĕmajĕ (B), [mĕmajaw (S)] bĕboeloe, een varieteit.

mĕmagr; e. s. v. tijgerkat.

mĕnang; winnen, overwinnen.

mĕnda(h); gast.

mĕndaki; beklimmen van hoogten; stijgen, geaccidenteerd van het terrein.

mĕndalĕ (B), mĕndalaw (S); ook wel: bĕndalĕ (B), bĕndalaw (S), kring om maan of zon.

mĕndam; stil voor zich uitstaren, suffen.

mĕndira; vlag.

mĕnggaq; erectie van den penis.

mĕngkas; (B), doordringend van stank (J).

mĕngoq (B), mĕngo'ăq (S); snuffen, door den neus spreken.

mĕngot; steken inz. van eene steenpuist.

mĕni; sperma; mĕni 'ampĕ (B), ['ampaw (S), mannelijk zaad, dat niet in staat is het vrouwelijk ei te bevruchten.

mĕnjan; = kĕmĕnjan.

mĕnong; tĕmĕnong, in gepeins verzonken; strak voor zich uitzien.

mĕntarang (B); I zonde; mĕna mĕntarang, zondigen; gebod overtreden; II onbillijk, onrechtvaardig.

mĕntĕri; de afdeelings mantri (Inl. beambte).

mĕnti 'arĕ (B), mĕnti 'araw (S); parel.

mĕntiga; boter.

mĕntik; hysterisch; mĕntik: djaligr, mannengek; lilis, vrouwengek.

mĕradjĕ (B), mĕradjaw (S); zie: toetogran, sub »toetogr".

mĕrak; I scheldwoord voor: kippen; II groote soort kip (J).

mĕgramat; kramp in de maag.

mĕranggong; hangende van eene zaak.

mĕgrap I, overrompelen, innemen van eene versterkte stelling; II (ook: mĕrap); blozen van schaamte, verlegenheid.

mĕrdandam; betrokken van de lucht.

mĕgrĕndang (ook: mĕrĕndang); eene palmsoort in het wild, gelijkende op den arenpalm.

mĕrgĕ (B), mĕrgaw (S); marga (district).

mĕrih (B), mĕri'ăh (S); strot (?).

mĕri(j)'ăn (ook: mĕgri(j)'ăn), het bloed, dat na de bevalling tot den 40en dag uit de vagina vloeit; ook, doch zelden: het menstruaal bloed; mĕri(j)'ăn (mĕgri(j)'ăn) potih (B), [poti'ăh (S)], witte vloed.

mĕgrilahan; feestelijke vergadering; vergadering, waarop de aanwezenden in feestdosch zijn getooid.

mĕrimot [grwoord: rimot(?)], leu-

teren; praatjes zonder slot of zin houden; onzin praten.

mĕringiq (*B*), [grwoord: ringiq (?)] = bĕbintangan, zie: bintang.

mĕrka; toornig, toorn van God; gew. mĕrka 'allah ta'alĕ (*B*), [allah ta'alaw (*S*)].

mĕroenggaj (*B*), rĕmoenggaj (*S*); e. s. v. boom, welks vruchten als groenten worden gebruikt.

mĕrong (ook: mĕgrong); door elkander zwermen van eene menigte vliegen, hommels enz., ook: het geluid daardoor veroorzaakt.

mĕsang; e. s. v. klein roofdier, soorten zijn: mĕsang: boelan; koembang; pĕnggal; pĕrahoe; tĕnggalong; mĕsang moenĕ (*B*), [moenaw (*S*)], geest van eene afgestorven kraamvrouw, die als een »mĕsang" ronddoolt en er op uit is kraamvrouwen te kwellen.

mĕsĕbah; rozenkrans.

mĕsĕhor; alom bekend, beroemd, vermaard, ruchtbaar.

mĕsĕkin; arm, behoeftig,

mĕsi (*B*); ngĕgrĕnan (*S*); I het onaangenaam gevoel aan de tanden, wanneer men bijv. op ongare rijstkorrels bijt; II padi van den bolster ontdoen door de korrels te breken.

mĕsigit (*B*); offerhuisje, kleiner dan de »langgar" (zie dit woord) en op 4—6 rol steenen rustende.

mĕsi(j)'ăng; e. s. v. matten bies.

mĕsi(j)'ăt; = kĕdi(j)'ăt.

mĕsi(j)'oe; buskruit, salpeter.

mĕsoemaj; e. s. v. werwolf.

mĕsol; jonge opslag van den pinangpalm.

mĕtaq; smakken met den mond onder het eten.

mĕtjam; monster, soort, model, proef.

mĕtoe; uitkomen; voor den dag komen; opkomen van hemellichamen; opwellen uit het hart.

mibar (ook: mĕmibar); zich dwarrelend door elkander bewegen zooals eene menigte vledermuizen in een grot; in de lucht fladderen.

midang; loopen, gaan, op weg gaan.

midja; tafel.

midjan; grafsteen; midjan toenggal, naam toegekend aan de geesten van jongelingen en jonge meisjes (deze personen krijgen slechts één grafsteen en wel aan het hoofdeinde).

migĕ (*B*), migaw (*S*); wolk.

mi(j)'ăng; naaldvormige vezels, zooals aan jonge bamboe, welke eene branderige jeukte veroorzaken.

mi(j)'ot; zie: ngi(j)'ot.

miling; e. s. v. boom, die oliehoudende noten levert, welke bij de spijsbereiding worden gebruikt; miling boejong; mannetjes »miling".

miloe = toerot.

mimang (*B*), ragoe (*S*); niet weten wat men moet doen; hinken op twee gedachten.

mimpi; droom; mimpi tĕlĕbos (ook: tĕmbos kĕboemi) hard op droomen; mimpi tĕmas, nachtmerrie; mimpi mimpi(j)'ăn, uiten van onverstaanbare woorden in den droom; mĕmimpi(j)'ăn, benauwd en hardop droomen.

min; e. s. v. gras, dat als toespijs genuttigd wordt.

mindjan (*B*) = dĕni(j)'ĕ; het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd.

mingagr; hevig tuiten van de ooren.

minggangan; een rond mandje of korfje van de »boeloh bĕmban" (*B*), (zie dit woord) waarin tijdens het oogsten het geoogste product wordt gedaan; minggangan

gantong; als boven bij het oogsten op ladangs in gebruik.

minggoq (*B*); minggoq miring = mělinggoq linggoq; zie: linggoq.

mingot; scheef getrokken van den mond.

minjaq; olie; minjaq: kěbal; tangaj; těmbělang, de oliën, waarmede de krijgers zich het lijf besmeerden om zich onkwetsbaar te maken; pěminjaq'ăn, vetblaasje op de stuit van pluimgedierte inz. van vechthanen.

minom; drinken; minoman, drank.

mintar; = bědjalan, zie: djalan.

mirah; rood; dooier van een ei.

miring; hellend, schuin afloopend.

migris; uitlekken, doorsijpelen.

mis; bijna, op het punt van; bijv. mis 'oemban, op 't punt van te vallen.

misti; het moet bepaald, volstrekt.

miwang; min of meer mager; niet gezet.

mo'anaj; aansprakswoord, nl. waarmede broeder door zuster wordt aangesproken.

modar; gew. »mati modar" gestorven zonder geslacht te zijn inz. van pluimgedierte.

moedah; gemakkelijk, licht.

moedě (*B*), moedaw (*S*); jong, onrijp, licht van kleur.

moedim (*B*) = pěnditě (*B*).

moediq (*B*), moedi'ăq (*S*); rivier opwaarts.

moedoq (*B*) (ook: 'oedoq) = kagrot.

moedjor; rechtuit; gelukkig o. a. in het spel.

moegal; uit vermoeidheid zich ergens — het komt er niet op aan waar — neerleggen.

moegil; slapen van dieren.

moehol; scheldnaam van een varken.

moekě (*B*), moekaw (*S*); voorzijde; di moekě (*B*), [moekaw (*S*)]; vóór.

moekim; de inwoners van een district met een moskee.

moelan; zaad, zaailing.

moelě (*B*), moelaw (*S*); begin, oorsprong, aanleidende oorzaak; moelě moelě (*B*), moelaw moelaw (*S*); aanvankelijk; běmoelě (*B*), běmoelaw (*S*) = těmbaj těmbaj; kěmoelě'ăn (*B*) = měradjě pojang, [zie: měradjě (*B*)].

moelik; zich neerleggen van dieren om te slapen.

moelong; op hoopen liggen van het gewiede gras en onkruid op ladangs en sawahs.

moelot; mond in alle beteekenissen; opening van een tasch.

moembang; zeer jong van vruchten; de kokosnoot in haar eerste ontwikkeling.

moembě (*B*), moembaw (*S*); e. s. v. eetbare plant, veel overeenkomst hebbende met de »kěladi" (zie dit woord).

moemot; běmoemot, prevelen.

moendam; groote metalen kom.

moeně (*B*), moenaw (*S*); zie: »měsang".

moenggah; moenggah balaj; zich bij een groot feest in grooten getale vereenigen op de »balaj" (zie dit woord).

moengkir; loochenen, verwerpen, ontkennen, er niet van willen weten, afvallig worden.

moeni; zie: boeni II.

moening; I overgrootvader; II moening moening of měmoeningan, raadsel.

moengsal; zich over den grond wentelen van dieren; ook op den grond spartelen van kinderen, die hun zin niet krijgen.

moentjong; puntig, spits, vooruitstekend, zooals bijv. de snuit van een varken.

moepĕkat; overeenstemming, overeenkomst, afspraak; beraadslagen.

moepor; met de opgezette veêren en vlerken in het zand woelen om een kuiltje te maken of met opgezette veêren zich tegen een' roofvogel verdedigen van kippen enz.

moerah (*B*) = banjaq.

moegris (*B*), loegris (*S*); rechte streek; kras, insnijding.

moerong (*B*), tjirik (*S*); ketel om daarin water te koken; trekpot.

moesar; wentelen van kleine kinderen (*J*).

moesĕ (*B*), moesaw (*S*); geheel gesmolten van metalen.

moesim; seizoen, moeson; jaargetijde; bepaald jaargetijde voor iets bijv. voor vruchten.

moesoh (*B*), moeso'ăh (*S*); vijand, landsvijand.

moetah; braken.

moetjong; oprapen van gevallen rijpe vruchten.

moetong; geschroeid, verzengd, gebrand; kĕmoetongan = toenon.

moe(w)'ăt; inhouden, bevatten; geladen zijn met.

moe(w)'arĕ (*B*), moe(w)'araw (*S*); monding eener rivier zoowel in eene andere rivier als in zee.

mori; zie: gitar.

N.

nagĕ (*B*), nagaw (*S*); draak.

nah = lah.

nahas (*B*), na'ăs (*S*); zie: 'agri.

nahong (*B*); bĕnahong, bewaken, toezicht houden op iets. (Het woord wordt in de spreektaal zelden of nooit gebruikt).

na'iq (*B*), na'i'ăq (*S*); stijgen, klimmen, naar de hoogte gaan; opkomen, toenemen, opgaan tot; rijzen inz. van deeg.

na'iq (*B*), [na'i'ăq (*S*)] toegron, op en af, klimmen en dalen; op en neder; ook: stampen van een vaartuig.

nakal; stout, ondeugend, baldadig.

nam = ĕnam (dat meer in gebruik is).

nambar; numero.

nambi; e. s. v. huiduitslag.

namĕ (*B*), namaw (*S*); naam; sĕnamĕ (*B*), sĕnamaw (*S*), waarmede personen, die denzelfden naam hebben elkander aanspreken.

nanah; etter; bĕnanah, etteren.

nanas; de ananas. Soorten zijn: nanas: 'abang; nĕgri; poteh (*B*), poti'ăh (*S*).

nanggar; doorwaden van eene snelstroomende rivier.

nangkan; nangkanah (*B*), nangkĕlah (*S*); laat het geschieden of zijn; nangkannah (*B*), [nangkĕlah (*S*)] baq 'itoe, laat het zoo zijn.

nangkĕ (*B*), nangkaw (*S*): e. s. v. broodboom met aangenaam smakende vruchten; soorten zijn: nangkĕ (*B*), [nangkaw (*S*)] boebogr; poeri; nangkĕ kigrĕ (*B*), nangkaw kigraw (*S*); e. s. v. boom.

naning; e. s. v. gele wesp.

nantoe; schoonzoon, schoondochter.

napal: e. s. v. wergel.

napas; adem.

napoh (*B*), napo'ăh (*S*); e. s. v. klein muskushert.

napoq [(ook: nĕmpoh) (*B*), nĕmpo'ăh (*S*)]; verward raken van een hert of dwerghert in een net.

napsoe; begeerte, lust.

nasi; gekookte rijst; nasi groewas; rijst in een bamboegeleding gaar gekookt;

nasi kiroh (*B*), [*gr*ĕndang (*S*)], koude rijst met zout en kokosmelk in een ijzeren pot geroost.

naw; (gew.: batang naw); de arenpalm; soorten zijn: naw: biring; kap*ogr*; rĕndingan; naw ba*gr*ĕ'ăn (*B*), gezegd van een arenpalm, die voor 't eerst wordt getapt.

na(w)'*o*n; afgevallen vruchten van de »kĕmiling" (zie dit woord), die reeds geruimen tijd op den grond liggen.

nĕbal; I verandering van gelaatskleur bij toorn, drift; II aanvullen, aandikken (*J*).

nĕbingan; verkeerd verstaan (?).

nĕdas; een knetterend geluid maken.

nĕgal = djĕrang.

nĕgĕ (*B*) = *gr*adoe.

nĕgĕri; stad, hoofdstad, land, gewest, staat; nĕgĕri ning; een streek waar rust en welvaart heerschen.

nĕki; een weinig het hoofd voorover buigen.

nĕlajang (*B*) = 'akoe; (het woord komt alleen in »rĕdj*o*ng's" (zie dit woord), voor).

nĕlisiq (*B*), nĕlisi'ăq (*S*); netten van de vederen zooals de vogels gewoon zijn met ze door den bek te halen.

nĕm; = nam.

nĕmp*o*h (*B*); zie: napoq (*B*).

nĕnaj; e. s. v. leguaan.

nĕnang (*B*), dĕnang (*S*); bĕnĕnang (*B*), bĕdĕnang (*S*); zwemmen.

nĕnang*o*p (*B*), noengap-noengap (*S*); open en dicht gaan; nijpen.

nĕngaj*ogr* (*B*); sukkelend (*J*).

nĕnggĕri; = nĕgĕri.

nĕngkabang; huppelen, springen van een dier.

nĕngkoedĕ (*B*), nĕngkoedaw (*S*); [ook: nangkoedaw en nĕngkĕdah], kapitein, gezaghebber van een schip.

nĕngkoel*o*ng; zie: tid*o*q (*B*).

nĕnoer*o*q (*B*), nĕnoero'ăq (*S*); iets doen waarvan men geen verstand heeft en 't dan slecht afbrengen; bijv. een taal spreken, welke men niet machtig is; enz.

nĕrakĕ (*B*), nĕrakaw (*S*); [ook: nĕrĕkaw (*S*)]; de hel.

nĕranap; I in menigte storten van tranen; II (*B*), regen van vonken, (*J*).

nĕranaw; in menigte neervallen van bladeren, bloemen.

nĕrĕtaq; ratelend van den donder.

nĕrining = gĕmĕrining.

ngab*o*ng; gezegd van eene rivier, die een weinig ge»bandjir"'d heeft.

ngajaw; mĕngajaw, het maken van »doed*o*l" (zie dit woord); pĕngajaw, houten of bamboezen (pol)lepel, om het beslag van de »doedol" om te roeren.

ngalngal (*B*); nog niet murw. (*J*).

ngal*o*r; zweetdruppels op de borst.

ngan; I = dĕngan; ngan sĕbĕna*gr*njĕ (*B*), [ngan sĕbĕna*gr*njaw of: ngan sĕbĕna*gr*'ô (*S*)]; in, naar waarheid, in werkelijkheid, eigenlijk; ngan sĕpat*o*tnjĕ (*B*), ngan sĕpat*o*tnjaw (*S*), naar behooren; II, en.

ngandjaq; (mĕ)'ngngandjaq, op en neer buigen bijv. het einde van eene zwiepende roede in stroomend water.

ngandjoe; ngandjoe ngandjoe, recht uitgestrekt van den arm, geveld van een lans.

ngangĕ (*B*), ngangaw (*S*); open van den mond; bĕngangĕ (*B*), bĕngangaw (*S*), met open mond bijv. staan te kijken.

nganggaj (?); iemand in zijne woning den mantel uitvegen.

nganggoe = pakaj; pĕnganggoe = pakaj'ăn.

nga'*o*s; klanknabootsend woord voor het geluid van uitstroomend water.

n g a r a p (ook: nga*gr*ap); I zie: *'agri*; II roekeloos, overmoedig, (*J*).

n g a s a r; het ronddolen op aarde van goden in menschelijke gedaante.

n g a w *i* h (*B*), ngawaj (*S*); sĕpĕngaw*i*han (*B*), sĕpĕngawaj'ăn (*S*); een lengtemaat; sĕpĕngaw*i*han (*B*), [sĕpĕngawajan (*S*)] pĕdang; afstand van de punt van een »pĕdang" (zie dit woord), tot aan den voet langs eene rechte lijn gemeten, na de »pĕdang" omhoog te hebben gestoken; sĕpĕngaw*i*han (*B*), [sĕpĕngawajan (*S*)]: pisaw; koedj*o*r; enz.

n g ĕ b a n g; een' stervende hard toeroepen om hem iets begrijpelijk te maken (*J*).

n g ĕ b a *gr*; ontluiken, opengaau, zich openen.

n g ĕ d *o* s; I gekreukeld, gerimpeld; II eene ceremonie voor het uittrekken tot den strijd.

n g ĕ l a m b o e; gezegd van water, dat goed kokend is.

n g ĕ l a s; minder worden van een gezwel; geschrompeld; geslonken van vleesch door het koken.

n g ĕ m a j; stijven van het garen met stijfsel, vóórdat het bij het weven wordt gebezigd.

n g ĕ n g o e j ĕ (*B*), ngĕngoejaw (*S*) verbonden met djĕmĕ (*B*), djĕmaw (*S*); gew. djĕmĕ ngĕngoejĕ (*B*), djĕmaw ngĕngoejaw (*S*), gezegd van iemand, die alles nadoet en napraat op een zotte zenuwachtige manier.

n g ĕ n i (j) ' ă n (grwd.: ni(j)'ăn) (?) = bĕna*gr*.

n g ĕ r i n j *o* p; ingevallen van de wangen door het uitvallen van tanden of kiezen.

n g ĕ r i n t *o* m; zie: tid*o*q.

n g ĕ r o e k *o* t; kramp in de leden.

n g ĕ r o e (w) ' *i* t; ngĕngĕroew*i*t (mĕngĕroew*i*t); op en neer wippen van teen of vinger.

n g ĕ r *o* h (*B*), ngĕro'ăh (*S*); spinnen van eene kat.

n g ĕ t a h; gew. ngĕngĕtah (*B*), gĕgĕtah (*S*); nog niet geheel gaar van rijst, lĕmang enz.

n g ĕ t j *i* n g; (grwd.: tj*i*ng ?) werpen van het muntstuk bij het dobbelspel »dja'*i*h (*B*)" (zie dit woord); klanknabootsend woord voor het geluid van het vallen van geldstukken.

n g ĕ t j *i* p; ngĕtj*i*p ngĕtj*i*p, klanknabootsend woord voor het geluid bij het smakken.

n g i d a m: pĕngidaman, lust, begeerte, belustheid, met lusten zijn inz. van zwangere vrouwen.

n g i g *o* q (*B*), ngigo'ăq (*S*); loopen als een eend of gans.

n g i k a q; wijd openstaan van de beenen; wijdbeens.

n g i l o e; stroef, wreed van de tanden zooals na het gebruik van iets wrangs of iets zuurs.

n g i m p *o* r; zie doed*o*q; pĕngimp*o*ran; zitplaats (*J*).

n g i n g a t (*B*), (ĕ)'ndjing*o*t (*S*); open, gapend van een wond.

n g i n g *i* l a n; gezegd van een kind, dat drenst, dat zijne ouders telkens lastig valt met het een of ander.

n g i n t *i* r; het hof maken inz. van een haan aan een kip.

n g i p a t; mĕngipatngipat, kwispelstaarten.

n g i (j) ' *o* t; [volgens *J*: mi(j)'*o*t], snijdingen in den buik; ngi(j)'*o*t sopaq, krampen.

n g i r a p; inboeten.

n g i *gr* i; I »pantangan" (zie dit woord), voor zwangere vrouwen om gedurende eenigen tijd vóór de bevalling zwaar werk te verrichten; II gezegd van iemand die bij gemeenschappelijken arbeid het zware werk aan de medearbeiders overlaat.

n g i r *o* t; krom van den onderarm (*J*).

n g o ' ă q; bulken, loeien van groot hoornvee.

ngoekoek (*B*); ngĕngoekoek = mĕngakaq; zie: kakaq.

ngoekos (*B*); afgeleefd (*J*).

ngoembong; ijdel, grootsprakig.

ngoeni; mĕngoeni, uitzaaien van padi op het kweekbed.

ngoesigr = miloe.

ngoe(w)'ălik (*B*) = balik.

ngoe(w)'ăm; gapen.

ngondol; tegen iets aanloopen met den kop naar den grond gekeerd zooals groot hoornvee.

nibong; e. s. v. palm, welks stam gebruikt wordt om er harde latten van te splijten.

ni(j)'ăn; dient om den superlatief uit te drukken; zeer, bovenmate, al te zeer.

ni(j)'aj (*B*); waarmede de vrouw van een kamponghoofd in de »Bĕsĕmah-Oeloe Manaq" (Pasoemah-Oeloe Manna) wordt aangesproken.

nikah; het trouwen voor den priester.

ni(j)'ăt; voornemen, plan; meer in gebruik is »sangi" (zie dit woord).

ni(j)'ogr; de kokospalm; soorten zijn: ni(j)'ogr: boelan; (ĕ)'ntagri; gading; 'idjang; kĕndĕlam; koening; koentjang; poejoh (*B*), poejo'ăh (*S*); salaq; sĕlasi'ăh (*S*); ni(j)'ogr kĕlapĕ (*B*), [kĕlapaw (*S*)], kokosnoot waarvan de bast zwart is door overrijpheid; ni(j)'ogr matah, geraspte kokosnoot.

nikal = gandĕ (*B*).

nikiq (*B*); loopen op de teenen.

nilaw; e. s. v. hout.

ning; rustig van een land, landstreek, waar orde, rust en veiligheid heerschen.

ningkah; dan, bij den compératief der Bijv. nw.

ningkan = ningkah.

nining (*B*) = niniq (*B*).

niniq (*B*), nini'ăq (*S*); grootmoeder van vaders zijde.

nipah; de water- of moeraspalm.

nipis; dun van platte, souple voorwerpen; ook: plat, ondiep van borden, schalen en derg.

niq (*B*), ni'ăq (*S*); grootvader, grootmoeder; niq (*B*), hoetan; = sĕtoe(w)'ĕ (*B*).

nigris; zeven; pĕnigrisan ni'ogr: zeef van bamboe voor kokosmelk.

nigroe; wan [gevlochten van de »boeloh bĕmban"; (zie die woorden)].

nisil; aan iets knagen als een rot.

nisogr; nisogr sĕmĕlang, een tros kokosnoten, waarvan de helft rijp, de andere helft onrijp is.

njalaq; (mĕnjalaq), blaffen, aanslaan van honden.

njalĕ (*B*); njalaw (*S*); bĕnjalĕ (*B*), bĕnjalaw njalaw (*S*), [ook: bĕnjĕnjalĕ (*B*), bĕnjĕnjalaw (*S*)], flikkeren.

njambogr; 't uitproesten van het lachen, (*J*).

njamoq (*B*), njamo'ăq (*S*); muskiet, mug.

njantaq; licht, helder van het weder en den hemel; duidelijk, zichtbaar.

njagring; helder, duidelijk van de stem.

njagroe; dreunen, met hevige vlagen aankomen van wind en vuur.

njatĕ (*B*), njataw (*S*); blijkbaar, duidelijk, openbaar gebleken, waar; blijken.

njawĕ (*B*), njawaw (*S*); ziel, leven; njawĕ (*B*), [njawaw (*S*)] mĕripat; titipan; warani; de zielen van den mensch. Enkele godgeleerden uit de Bĕsĕmah-Oeloe-Manaq (Pasoemah-Oeloe Manna) kennnen nog de volgende zielen aan den mensch toe: njawĕ: djasmĕni; 'oerlapi; 'oerni, pĕroman nikĕnjĕ 'allah; sanibati; njĕnjawĕka(n) (*B*), njĕnjawawka(n) (*S*), stuiptrekken van een stervende; sĕnjawĕ (*B*), sĕnjawaw (*S*), zucht.

njĕ (*B*), I njaw (of: ô) (*S*), betrek. voornaamwoord; die, dat, welke, hetwelk, degene, hetgeen; njĕlah (*B*), njawlah (*S*), als bevestigend antwoord op eene vraag: dat is 't, die is 't, zoo is 't; ook in het midden van een volzin gebruikt in de plaats van »mangkĕ (*B*), mangkaw (*S*); njĕ (*B*), [njaw (*S*)] pĕngabisan, de laatste; njĕmanĕ (*B*), di(j)'ăw manaw (*S*), al wat; njĕ kĕdoe(w)'ĕ (*B*), [njaw kĕdoe(w)'aw (*S*)], de tweede; njĕ kĕtigĕ (*B*), [njaw kĕtigaw (*S*)], de derde enz.; II »njaw" of »ô" (*S*); bezittelijk voornaamwoord van den derden persoon; ([1]).

njĕbot; e. s. v. verzwering inz. aan de zool, waarbij die openspringt.

njĕgot; licht geraakt inz. van kleine kinderen.

njĕmaq; het opkomen van den bandjir; ook volgens (*J*) het op- en neerkomen van de golven bij de branding.

njĕmbol; uit eene holte te voorschijn komen zooals de oogen uit hunne kassen; wild vleesch uit eene wond; een worm uit een vrucht.

njĕmpĕloe = njagoe.

njĕnjanap; leuteren, doorpraten zonder op zijne woorden te letten.

njĕnjaq; vast, diep van den slaap.

([1]) Het aanhechtsel »ô" wordt naar men ons medebeelt niet aangetroffen in het *S* van de »Andălas" en de afdeeling »Sĕloema", (Residentie Bengkoelen).

njĕgraj; I het even te voorschijn komen van de zon boven den hoogsten top van het gebergte; II het opkomen van geplante rietsuiker (*J*).

njĕrĕngaq; plat en breed gedrukt.

njĕridam; eenigszins bedwelmd, bevangen.

njĕroedjoh (*B*); misselijk van zwangere vrouwen.

njidom; bij een of ander feest zich potsierlijk uitdosschen, als nar spelen en grappen maken.

njiloe; stroef, wreed van de tanden zooals na het gebruik van iets wrangs.

njigrap; bijna; bijv. njigrap koening, bijna geel van bladeren.

njoegrom; I voortdurende ziekte waarmede de man behept kan zijn tijdens de zwangerschap van zijn vrouw, welke men aan den kwaden invloed der geesten toeschrijft; II het trekken door het water van arenbladeren bij de vischvangst om de visschen in de fuik te drijven, (*J*); (grwd. »soegrom"?).

noesok; een nieuwe »doeson" of »pagaran" aanleggen, (zie die woorden).

noesot; afnemen, verminderen bijv. van rijkdom; vermageren.

nonah; jongejuffrouw; ongehuwde dochter inz. van Europeanen.

nong; klanknabootsend woord voor een galmend geluid zooals van eene groote klok.

nor; het menschelijk »embrijo".

O.

'obah; ngobah [ook: bĕgr'obah of bobah (*S*)], anders worden, veranderen, anders maken, wijzigen, verkeeren, verschieten.

'oban; grijs van het haar.

'obat; geneesmiddel; bijmengsel om iets te veroorzaken; 'obat bĕdil, buskruit; 'obat bingong; vruchtbaar makend middel; ngobat met geneesmiddelen behandelen; ngobati, iemand van geneesmiddelen voorzien; pĕgrobatan (*B*), gandit (*S*); amulet, door moeders als een soort van kroon op het hoofd gedragen dan wel aan den arm

om de zuigelingen tegen booze geesten te bewaren.

'oebaj; bladeren van den kokos- of arenpalm aan een stok of idjoektouw gebonden, welke men bij het »ngoebaj" e. s. v. vischvangst bezigt, om den visch naar de fuiken te drijven.

'oebal; 'oebal 'oebal (*B*), djal*i*r (*S*); e. s. v. gebak.

'oebaq; ngoebaq, iets in het water zoeken.

'oeba*gr*; e. s. v. boom met welks bast netten en zeilen bruin worden gekleurd; soorten zijn: 'oeba*gr*: padi; poel*o*t; sĕ*gr*aj.

'oebĕ (*B*), 'oebaw (*S*); I dom, onnoozel, onwetend; II 'oebĕ goelĕ (*B*), 'oebaw goelaw (*S*); e. s. v. kom vervaardigd van bamhoe of van de taaie bladscheede van den pinang om daarin suikerstroop te bewaren; III, 'oebĕ 'oeba*gr* (*B*), 'oebaw 'oeba*gr* (*S*); eene houtsoort bij moerassen groeiende.

'oebi; algemeene benaming voor meelachtige knollen; soorten zijn: 'oebi: 'abang; bĕsilĕ kĕmboedjĕ (*B*), bĕsilaw kĕmboedjaw (*S*); bĕsilĕ (*B*), [bĕsilaw (*S*)] kĕpar; bĕsilĕ pot*i*h (*B*), bĕsilaw pot*i*'ăh (*S*); bĕsilĕ (*B*), [bĕsilaw (*S*)] ringg*i*t; bĕsilaw tjab*i*'ăh (*S*) dja*gri*; kajoe 'abang; kajoe 'itam; kajoe kap*o*gr, kajoe mĕnt*o*q (mĕnt*o*k); kajoe singawpoeraw (*S*); kĕmal*o*ng; 'oela*gr*; sĕlas*i*h (*B*), sĕlas*i*'ăh (*S*); ta'*o*n (*S*); tĕlapaq badaq.

'oedang; I garnaal. Soorten zijn: 'oedang batoe; bĕnoewang; bĕ*gr*as; galah; gant*o*ng; kandji; karang; kĕtapang; lĕboq (*B*), lĕbo'ăq (*S*); 'oeloe; satang; sĕtĕ*gr*ĕ (*B*), sĕtĕ*gr*aw (*S*); tjĕlĕngĕ (*B*), tjĕlĕngaw (*S*); II 'oedang 'oedang; begonia; soorten zijn: 'oedang 'oedang: kajoe; kĕtam; lĕboq (*B*), lĕbo'ăq (*S*).

'oedarĕ (*B*), 'oedaraw (*S*); luchtruim, de lucht, de atmospheer.

'oedĕ (*B*), 'oedaw (*S*) [ook: soedaw (*S*)]: afgedaan, klaar, ten einde, bereids, reeds, geheel; uit is het; laat blijven; ook gebruikt tot vorming van den volkomen verleden tijd.

'oed*i*m = 'oedĕ (*B*); pĕngoed*i*m, de laatste faeces, welke men bij ontlasting kwijtraakt.

'oed*i*q (*B*) = 'oeloe.

'oedjan; regen; 'oedjan rint*i*q (*B*), [rint*i*'ăq (*S*)], motregen.

'oedji; I ngoedji, toetsen; batoe 'oedji'ăn, toetssteen; II = katĕ (*B*); III als stopwoord gebezigd.

'oedj*o*ng; uiteinde, uiterste punt; 'oedj*o*ng boeloe, zie: »padan".

'oedj*o*t = sangi.

'oed*o*t; ngoed*o*t, rooken inz. van tabak; pĕngoed*o*t, stroocigaret.

'oegaq = gĕraq; ngoegaqka(n), iemand wekken.

'oeg*o*n; krioelen, wemelen (*J*); in de spreektaal zelden gebezigd.

'oej*o*n; boe(w)'oej*o*n, voortstuwen, zich golvend voortbewegen, stroomen van een menigte menschen enz.

'oek*i*r; ngoek*i*r, snijden van figuren inz. in hout.

'oek*i*ran; snijwerk.

'oek*o*man (*S*) = hoek*o*man.

'oek*o*r; ngoek*o*r, met de lengtemaat meten; 'oek*o*ran, maat.

'oelah; manier van doen, kuren, kunsten, fratsen.

'oelam; rauwe plantaardige toespijs bij de rijst.

'oelang; I 'oelangka(n) katĕ (*B*), [kataw (*S*)], kaba, zeg 't maar weer eens, herhaal wat ge gezegd hebt; bĕ'oelang 'oelang (*B*), boelang 'oelang (*S*), bij herhaling (ook: ngoelang 'oelang); II 'oelang pĕpat, kuieren; III bĕ*gr*oelang = mĕndjalang.

'oelaq; stil, kalm, bedaard van water.

'oelagr; slang; soorten zijn: 'oelagr: 'ajiq (B), 'aji'ăq (S); baloe tikagr; bĕkataq; bĕtandoq (B), bĕtando'ăq (S); bidaj; boeroq'ăn tikagr (B); gadong majang; girang; kĕlindan; li(j)'ăh (S); lidi; mati ikoq (B), ['iko'ăq (S)]; moegrĕ (B), moegraw (S); 'oesiq (B); pakoe; pĕdak; pidjit; poengkot; poenti; gral; sawĕ (B), sawaw (S); tahon; tandjong kĕling; tĕdong bĕrĕtih (B), bĕrĕti'ăh (S); tĕdong kĕli; tĕdong kĕgroebot; tĕdong koengkot; tĕdong matĕ (B), [mataw (S)] 'agri; tĕdong mĕrampaw'ăn; tĕdong mĕrapi; tĕdong sapi; ti(j)'ong; ti(j)'ong pahat; tjintĕ (B), tjintaw (S).

'oelat; worm, rups, insect. Soorten zijn: 'oelat: 'akagr; batoe; bĕtandoq (B), bĕtando'ăq (S); boekoe; boelong; djĕngkal; (ĕ)'mbatagr; (ĕ)'ntadoe; gading; gĕngkal (B); goelong; 'ibos; kĕndakap; koening; lajagr; ni(j)'ogr; padi; poe(w)'ăgr; ranting; sĕtĕgrĕ (B), sĕtĕgraw (S); 'oelatan; wormstekig; vol maden van spijzen.

'oeloe; voorste, begin, bovenland, oorsprong eener rivier; 'oeloe 'ati; maagstreek, maagholte; 'oeloe balang, legerhoofd, voorvechter; 'oeloe 'iligr, boven- en benedenloop; 'oeloe toelong; bron.

'oelong = 'itam.

'oelogr; ngoelogr, vieren, aflaten van een touw enz.

'oemang; I zie: 'anaq; II e. s. v. kleine zoutwaterkrabbe.

'oemat; I zie; »'anaq"; II 'oemat bakĕ dagrĕ (B), 'oemat kĕdagraw (S), mand van rottan of van »boeloh bĕmban" (B), (zie »boeloh") om daarin padi te bewaren.

'oembaj; franje, losneerhangend versiersel; 'oembaj 'oembaj, franjes van jonge klapperbladeren o. a. aan eerepoorten.

'oemban; vallen, neerkomen; afvallen zooals vruchten en bladeren door den wind; ondergaan van hemellichamen.

'oembaq = 'ombaq.

'oembi; dat deel, waarmede iets ergens aan of in vastzit; hoofd of penwortel; bol of knol van gewassen; 'oembi: gĕgrman (of si(j)ong), wortel van eene kies; gigi, wortel van een tand.

'oembol; 'oembol 'oembol, vlaggetje; ook de vlaggetjes geplaatst op het graf van jongelingen of jonge meisjes aan hoofd en voeten einde.

'oemboq (B), 'oembo'ăq (S); gezegd van de borsten van eene vrouw, die reeds gebaard heeft.

'oembot; palmiet; het hart uit de kroon der palmen of van de »'oewi manaw", (zie 'oewi); 'oembot: ba'is; naw; nibong; ni'ogr; pinang; sĕndawagr.

'oemĕ (B), 'oemaw (S); bouwland; 'oemĕ (B). ['oemaw (S)]: dagrat, ladang; sawah, sawah; lipih (B), lipi'ăh (S), ladang op vlakke gronden aangelegd; grĕnah, ladang op licht golvend terrein aangelegd; tandjongan, ladang aangelegd langs uitstekende landpunten in rivieren.

'oempan; aas, lokaas, lokspijs; (ook de pijl van het blaasroer); ngoempan, daarmede lokken.

'oempot = sambong.

'oenaq; I omgebogen haakvormige doorn; II fuikje van rotanstengels.

'oendang; I ngoendang = bataq; II 'oendang 'oendang; wetten, verordeningen, voorschriften.

'oendaq; vermengd, dooreen, ondereengemengd; 'oendaq goelaj, specerijen, kruiderijen.

'oendjar (ook: 'oendjagr); de vertikale houten of bamboezen staken of palen van eene omheining; II 'oendjar 'oendjar = 'asong.

'oendji; e. s. v. poe(w)'ăgr.

'**oendjoek**; 'oendjoek 'oendjoek, de in den bodem der rivier gestoken bamboezen palen met aangepuut ondereinde waaraan het stelnet »kĕrakat" is bevestigd.

'**oendjon**; ngoendjon, met geweld aan iets rukken bijv. aan iemands arm, aan een zwaar touw enz.

'**oendjoq** (*B*), 'oendjo'ăq (*S*); ngoendjoq (*B*), ngoendjo'ăq (*S*), overreiken, aangeven, aanreiken, overhandigen.

'**oendjogr**; uitgestrekt, niet gebogen van een been.

'**oendor**; achterwaarts gaan, retireeren, terugtrekken, afdeinzen, wijken, zich verwijderen, van iets afgaan bijv. van een voornemen.

'**oenggoj** (*B*) = gĕlat.

'**oenggon**; een houtvuur, een smeulhout om het vuur aan te houden; 'oenggonan, smeulhout of blok; pĕroenggonan, familie, gezin.

'**oengkar**; overhoop, uit iets halen of lichten, overhoop halen.

'**oengkoq** (*B*); zie: maq.

'**oengoe**; paars, bruinrood.

'**oeni**; zaailingen voor sawah-padi; ngoeni (ook: nĕpiq (*B*), [nĕpi'ăq (*S*)] 'oeni), uitzaaien van zaadpadi.

'**oenjol** = bĕbal.

'**oenjot**; rekken inz. van touw enz.; aan iets rekbaars trekken.

'**oenos**; vezelstof, die aan de idjoek zit en gebezigd wordt als hengeltuig en tot het strikken van vogels.

'**oentaj**; ngoentaj, los nederhangen, beieren, bengelen.

'**oental**; I pil, balletje van eenige weeke zelfstandigheid; II ngoental, wegwerpen, weggooien; wegsmijten.

'**oentĕ** (*B*), 'oentaw (*S*); kameel.

'**oenti'ăq** (*S*) = boetoh (*B*).

'**oenting**; een kleine bos nipabladeren.

'**oentjang**; I reiszak, reistasch, nécessaire; II 'oentjang 'antjil (?).

'**oentjir** (*B*), kipi (*S*); haarvlokje aan weerszijden van het hoofd.

'**oentjoe** 'oentjong (*B*), 'oetjong, 'oetjong (*S*); e. s. v. gebak.

'**oentjoj**; tabakspijp van Chineesch maaksel.

'**oentong**; voordeel, geluk, lot, fortuin, winst, baat.

'**oentot**; waterzuchtige zwelling van het onderbeen.

'**oepah** (ook: 'oepahan), loon voor diensten, werkloon, geld, waarvoor men iemand huurt om iets te doen; 'oepah: bĕgrading; bĕtjoetjong; zie: koelĕ (*B*); ngoepah, iemand huren om iets te doen.

'**oepam**; polijstsel.

'**oepas**; oppasser (inlandsch bediende bij de verschillende takken van bestuur).

'**oepat**; ngoepat, kwaadspreken, achterklappen, iemands goeden naam benadeelen.

'**oepaw** = roepaw.

'**oepih** (*B*), 'oepi'ăh (*S*); de taaie bladscheede van de pinang en niboengpalmen.

'**oepong** = kĕpong.

'**oepok**; ngoepok, vleien, bepraten.

'**oeraj**; los, ontbonden, losgewikkeld, uit elkander, open, geslaakt, van iets dat gebonden, geknoopt of gevlochten was; slap neerhangen van de borsten van eene vrouw (*J*); 'oeraj goembaq, los en verward van de haren.

'**oerak**; betelnootstamper.

'**oegras**; ngoeras, smeren, bestrijken met iets.

'**oerat** (ook: 'oegrat); vezel, draad van hout of vleesch; zenuw, spier, pees, ader; 'oerat bĕgringot, slagader, polsader (*J*); 'oerat kambas, gezwollen aderen van de vrouw bij zwangerschap; volgens (*J*): teeken van ongelukkige zwangerschap waar

de moeder bij sterven zal; 'oerat kambing, achillespees.

'oeri; bloedstremsel, dat na de nageboorte volgt; 'oeri: batoe; djantong; djantong boelat; 'idop; kĕritaw; lang; sĕbĕnagran.

'oering; gleuf, spleet.

'oerip (*B*) = 'idop.

'oeritĕ (*B*) = tjĕritĕ (*B*).

'oeroe; zie: maq.

'oegron; (*S*) = toegron, doch alleen voorkomende in de uitdrukking »'oegron tĕmoegron" = toegron tĕmoegron.

'oerop; ngoerop, in ruil nemen, wisselen, inwisselen van muntstukken; 'oerop njawĕ (*B*), [njawaw (*S*)]; zie: koelĕ (*B*).

'oerot; ngoerot, met de handen drukkend of knijpend een lichaamsdeel wrijven.

'oesah (*S*); noodig, noodzakelijk zijn.

'oesaj; lekker van smaak, gevoel (?).

'oesang; droog, dor van graan, tabak enz.; padi 'oesang, oogst van een vorig jaar of hoogstens van twee jaren oud.

'oesigr; = kĕdjagr.

'oesong; ngoesong, met zijn beiden of meerderen op de schouders dragen bijv. een draagkoets, lijkbaar enz., ngoesongan, lijkbaar; 'oesongan, een pikoelan.

'oesoran; 'oesoran pĕtĕ (*B*), = pardjandji'ăn; (in de spreektaal niet gebruikt).

'oetan; bosch, wildernis; wild; 'oetan: moedĕ (*B*), moedaw (*S*), ladang, die na 5 jaren braak te hebben gelegen met kreupelhout en jong bosch bedekt is; toe(w)ĕ (*B*), [toe(w)'aw (*S*)]; een ladang die ± 10 jaren braak heeft gelegen en reeds met oud bosch is bedekt; 'oetan bĕtoe(w)'ăn (*B*), [bĕmpoe (*S*)]; ladang, die op maagdelijk woud aangelegd slechts *één* jaar met padi beplant en daarna braak gelaten wordt; (de eerste ontginner kan nog immer daarop zijne ontginningsrechten doen gelden), vgl. de woorden: »toe(w)'ăn" en »(ĕ)'mpoe".

'oetang; schuld, geldschuld, op zich genomen verplichting; bĕgroetang; schuld hebben, schuldig zijn; ngoetangi; op crediet geven of verkoopen; pi'oetang; schuldvordering, inschuld; 'oetang pi'oetang; schuld en inschuld; 'oetang (ĕ)'ntantah, de »bangon" (zie dit woord), oudtijds bij kindermoord opgelegd.

'oetas; overtreksel uit twee of meer zilveren banden bestaande; de houder der scheede van een wapen hetzij van zilver, hetzij van rottan, hetzij van ijzer, (*J*).

'oetip; kleine zeeschildpad.

'oetjap; opzeggen, uitspreken.

'oetjol; ngoetjol, loslaten van de vechthanen op een hanenvechtbaan; (het aantal keeren dat men hanen laat vechten in eene vechtbaan wordt aangeduid door het woord »'oetjol" als: sĕ'oetjol (*B*), soe(w)-'oetjol (*S*); doe(w)'ĕ (*B*), [doe(w)'aw (*S*)] 'oetjol, enz.

'oewang = wang.

'oewap; I damp, wasem, stoom, uitwaseming; II ngoewap, geeuwen, gapen.

'oewaq = waq.

'oewaw; het 6e jaar van de achtjarige tijdrekening.

'oewi; rottingriet; rottan. Soorten zijn: 'oewi: balam; bĕlah kindjagr; bingkaj nigroe; dahanan (*B*), da'anan (*S*); djĕgrĕnang; gambigr; 'itam mati; kantjil; kĕsogr; koegraw (*S*); lanang; landaq; manaw; 'oedang; pakoe; pĕlĕdas; sabot; sĕgĕ (*B*), sĕgaw (*S*); sĕmamboe; sĕmot; sĕsagr; sĕgrimit (*B*), sĕgrinit (*S*); tigaw djoegroe (*S*); tiq manjaq (*B*); toenggal.

'oloq; 'oloq 'oloq (*B*), spot, voor de gekhouderij.

'ombaq; golf, deining.

'ombar; gapend van eene wond, (*J*).

'o m o n g; 'omong 'omong (ngomong 'omong), keuvelen, praten; 'omongan banjaq, veel praats hebben.

'o n g g o l; I 'onggol 'onggol = 'oenjol; II 'onggol 'onggol katě (*B*), iemand met vragen lastig vallen.

'ograng; persoon, individu, man, mensch; sograng, alleen, iedereen, de een of ander, een iegelijk; sěsograng, ieder mensch, iedereen; sograngan, een iegelijk, ieder in het bijzonder; 'ograng: bětandang; de vrouw, die een andermanskind gedurende de drie eerste dagen na de geboorte zoogt; min; (ě)'ndap, naam aan een varken toegekend; 'iloq (*B*), 'ilo'ăq (*S*), vrij, in tegenstelling van »boedaq" (slaaf); kambangan, de menigte, de verzamelde menigte; ngěrti; (*B*) = pěnditě (*B*); noenggoej, pandeling; toe(w)'ě (*B*), toe(w)'aw (*S*); de oudsten van een doeson.

'o r o n g; (een negatie) het afspringen; het niet gebeuren; van daar: (ě)'ndiq (*B*), [(ě)'ndi'ăq (*S*)] ta'oe 'orong, het moet gebeuren.

'o t a q; de hersenen; merg.

P.

p a d a m; uitgebluscht van licht, vuur; (ook: ondergaan van hemellichamen; madamka(n) (ook: madam'i), uitdooven, blusschen; uitblusschen; pěmadam, bluschmiddel.

p a d a n; I passend, evenredig, partuur, wederga; II wijzen van het aanbinden van kunstsporen als: padan mantjong samě (*B*), [samaw (*S*)]; de hanen zijn op het oog gelijk van kracht; de kunstspoor wordt de hanen aan een der pooten (bijna uitsluitend aan den linkerpoot aangebonden); padan mantjong bawa djangkir; padan mantjong paq tako (paq tako, naam van den persoon, die deze wijze van het aanbinden van de kunstspoor het eerst in practijk bracht) of padan mantjong bětoekop; padan mantjong loe(w)'ăr; padan běboeling; padan běrtjaq loe(w)'ăr [of padan bětinggiq loe(w)'ăr (*B*)]; padan běrtjaq dalam; padan 'antil; padan sětěngah batang kaki; padan tjipaj sěboewah; padan toendjoq (*B*), toendjo'ăq (*S*); padan 'oedjong tandjong; padan 'indiq kělingking (*B*); waarbij de kunstspoor bij den kleinsten of op het oog minder sterken haan wordt aangebonden op de wijze »padan mantjong samě (*B*)", terwijl die bij den grootsten of op het oog sterkeren haan wordt aangebonden respectievelijk: tusschen den kleinen en binnenteen; aan den kleinen teen; tusschen hanenspoor en den kleinen teen aan den buitenkant van den linker poot; aan buitenkant van den linker poot ter hoogte van de hanenspoor; aan den buitenkant van den linkerpoot vlak boven de hanenspoor; aan den binnenkant van den linkerpoot vlak boven de hanespoor; aan den buitenkant van den linker poot bij den teen; aan den buitenkant van den linkerpoot op circa de helft van den afstand tusschen middenteen tot het gedeelte van den poot, waar de vederen beginnen ('oedjong boeloe); aan een der teenen aan den buitenkant van den linkerpoot; tusschen middelste teen en een der andere teenen; aan het uiteinde van den middelsten teen van den linkerpoot; aan den binnenkant van den linkerpoot op circa een pinkslengte afstand van de »'oedjong boeloe"; padan mantjong gadjoq (*B*), padan mantjong gadjo'ăq (*S*). waarbij elk der hanen een »tadji gadjoq (*B*), (zie dit woord), wordt aangebonden, dan wel den kleinsten of

op het oog minder sterken haan een »tadji gadjoq (*B*)", den anderen een »tadji bĕringkong" (zie die woorden), op de wijze »padan mantjong samĕ (*B*)"; padan tadjoq doe(w)ĕ (*B*), [tadjo'ăq doe(w)'aw (*S*)], waarbij den kleinsten of op het oog minder sterken haan aan elken poot een kunstspoor wordt aangebonden.

padang; I open vlakte veld, weide; pĕpadangan, (ook: sĕpadangan), eene kudde; II padang pĕri(j)'asan = borih minjaq (*B*); III padang soemoran, rood; (in de spreektaal niet gebezigd).

padar (*B*); I = lĕmaq pĕgrasi(j)'ăn; II als het eten nog niet goed gaar is zegt men: padarka(n) koedaj, wacht nog wat, laat het nog wat koken, (*J*).

padat; madat, met geweld in iets duwen, stoppen, stuwen.

padĕ (*B*), padaw (*S*); aan, naar, bij, op, voor, jegens, tot.

padi; de rijstplant, rijst in den halm; onontbolsterde zaadkorrel in het algemeen. Voornaamste soorten van padi (rijstplant) zijn: padi bĕsaq: 'abang; 'agaj; bĕringin; boentaq; djĕmbot (*S*); kĕlingi (*S*); kiling; majang; mĕgron; rĕkam (*S*); grĕmas (*S*); grĕniq (*B*), grĕni'ăq (*S*); sa'ir pintal (*S*); sa'ir poti'ăh (*S*); tingkih (*B*), tingki'ăh (*S*); padi bĕram (zwartkorrelig): 'ajiq kĕgroh (*B*); djanggot; kĕgras; 'itam; padi poelot, kleefrijst; soorten zijn: padi poelot: 'abang; bĕtong; bĕsi; gading; goelĕ (*B*), goelaw (*S*); kapor; mĕdoe; ni(j)'ogr;

Namen der tijdperken van groei en bloei zijn:

a. voor de sawahrijst:
bĕloelos (ook: bĕbaloj); ngidjang (*B*); pangkĕ bĕgranaq (*B*), pĕrĕndangan bĕgranaq (*S*); 'oedĕ bĕgranaq (*B*), 'oedaw bĕgranaq (*S*); ngipat pĕlĕpah;

b. voor de ladangrijst:
mĕgrĕbong; (mĕ)'ndjĕdjagrom; mĕrambaj pipit; doe(w)'ĕ (*B*), [doe(w)'ăw (*S*) da'on; nipih (*B*), [nipi'ăh (*S*)] batang;

Daarna voor beide: 'anaq 'apit; nariq (*B*), [nari'ăq (*S*)] roe(w)'ăs; koedong sĕni; koedong baj; koedong rĕpat; ngĕloe(w)'ăgr sĕtangkaj doe(w)ĕ (*B*), [doe(w)'ăw (*S*)]; pĕpanahan; toempa(h) lalang (*B*), tjampogr da'on (*S*); noempah (*B*), ngampagr (*S*); tĕlajap (*B*), mĕlajap [ook: pĕgat kĕloe(w)'ăgr] (*S*); (mĕ)'ndapogr (*B*), dĕdapogran (*S*); njamar padang (*B*), masaq bĕtangkaj (*S*); gratĕ koening (*B*), kĕmambas masaq (*S*); masaq; padi 'oesang; zie: 'oesang; padi bĕbari(j)'ăn, padi, die reeds langer dan twee jaren in de rijstschuur is opgeschuurd; padi ni'(j)'ogr, pluim van den kokospalm; padi pinang; = malaj.

padjam (*B*), pĕdjap (*S*) = padam.

padjaq; pacht, belasting.

padjar; aanbreken van den dageraad; morgenschemering.

padjoe (*B*) = padjoh (*B*); pĕpadjoe'ăn, iemand, die alles lust, van alles lust, wat hem wordt voorgezet.

padjoh (*B*), padjo'ăh (*S*); gulzig eten, vreten; di padjoh (*B*): sĕtoe(w)'ĕ; boewajĕ; 'ograng di la'ot (*B*); di padjo'ăh (*S*): sĕtoe(w)'aw; boewajaw; 'ograng di la'ot (*S*), verwenschingen overeenkomende met ons »stik", »val dood", »verrek".

padoe; I tegen elkander houden en passen van dingen, die aan elkander moeten worden gevoegd; door vergelijking keuren of waardeeren van edele metalen; II padoeka(n) rasan, over de een of andere quaestie beraadslagen; III padoe kĕtilang; kĕtoepong; sĕkop; tĕbit; de verschillende manieren om een hoofddoek te dragen.

padoeka; een titel van aanzienlijke personen.

padon = djoeroe (ook: djoegroe) van een »balaj" (zie dit woord).

pagar; (meer in gebruik is »kandang") omheining, heg, schutting, omwalling; pagar babi (*B*), hoofdversiersel; magari, omheinen, van eene omheining voorzien.

pagas; magas, met één houw afhouwen, hakken.

pagĕ'ăn (*B*), pagaw'ăn (*S*); verwonderd, verwondering, wonder.

pagi; ochtend, morgenstond; pagi'ăn; zie: 'agri; pagi 'agri, morgen.

pagoe (*B*), pagraw (*S*); zolder, zoldering, vliering.

pagot; snavel, bek van een vogel; pagot kĕlĕntit, glans clitoridis.

pahar (*B*), pa'ăr (*S*); groote ronde bak van koper op voet; gebruikt om de toespijzen op te zetten.

pahat (*B*), pa'ăt (*S*); beitel, gebeiteld, gehouwen, gedreven; mahat, beitelen; pahat (*B*), [pa'ăt (*S*)] pĕmoetong, ijzeren beiteltje (smidsgereedschap voor 't vervaardigen van goud en zilverwerk).

pahing (*B*) = pa'ing.

pahit (*B*), pa'it (*S*); bitter van smaak.

pahoe groesaw (*S*), e. s. v. boom.

pa'ing; verstandskies, slagtand.

pa'is; visch of vleesch met kruiden in een blad geroost of gekookt.

pajah; moeilijk van een werk, zwaar van eene ziekte, vermoeid, afgemat.

pajlan: pajlan: 'atas, de hanekam; bawah; lel aan den hals van gevogelte.

pajoe (*B*), tila (*S*); komaan!; voort!; welaan!.

pajong; scherm, (zonnescherm, regenscherm); majongi, met een' scherm beschutten; di pajongi radjĕ (*B*), [radjaw (*S*)], onder de bevelen van een vorst staan.

pajos; pajos kĕboewah, gezegd van een rijstplant, welke lange halmen heeft, doch weinig vruchten draagt.

pajot; een likje of veeg met den vinger van de een of andere weeke zelfstandigheid bijv. kalk.

pakaj; makaj, gebruiken, aan hebben, aandoen van kleederen, versierselen, wapenen enz.; makaj boelan, menstrueeren; pakaj'ăn, wat gebruikt wordt inz. aan het lichaam; versierselen, kleeding, tuig; pakaj'ăn pĕrang (*B*), oorlogskleeding bestaande uit de volgende onderdeelen: bĕboelang, dikke ring van reepen katoen, schorsen papier ineengewoeld, die op het hoofd wordt gedragen; badjoe pokoq, baadje zonder mouwen; badjoe tĕrbang; borst en rugkleed, in welks midden zich een gat voor hals en borstspleet bevindt; kĕmit 'awaq, amuletzak, inhoudende fleschjes of kruikjes »boeli boeli", waarin de verschillende oliën werden gedaan, waarmede de krijger zich besmeerde om zich onkwetsbaar te maken; sĕroe(w)'ăl pĕtaq, broek met korte pijpen; tĕpakaj; in gebruik zijn; in samenstellingen met een der ontkenningswoorden: niet in gebruik, ongebruikelijk, onnut.

pakal; makal, breeuwen, de naden van vaartuigen dicht maken door er werk van touw of boombast in te kloppen.

pakan; inslag bij het weven.

pakat; beraadslagen; sĕpakat sĕkoentji, eensgezind.

pakaw; I houten staken enz. tegen de berghelling in den grond gedreven om het afstorten van den bergwandte voorkomen; II (ĕ)'ndiqdĕ (*B*), [(ĕ)'ndi'ăq (*S*)] pakaw, het past niet, betaamt niet, is niet geoorloofd.

pakit; zak van eene jas.

pakoe I, spijker, nagel; makoe, spijkeren; tĕpakoe, gespijkerd; II varen;

soorten zijn: pakoe: 'abang; 'adji; bĕringin; bindoe; (ĕ)'nggoe(w)'ăng; gadjah; 'ikan; kĕlat; mĕloekot; pĕnggoelaj'ăn; simpaj; ti(j)'ăng; mirah en koenjit, beide geneeskrachtig; III pakoe 'alis, wenkbrauw.

palaj; roosten, roosteren.

palaj'ăn (*B*), pĕnoeronan (*S*); een bedrag ad *f* 6.— (zes gulden) dat pasirah en depati van den jongeling krijgt bij schaking van zijn meisje uit hun marga en doeson.

palaq; hoofd; afgeknot kegelvormige knop van een sandaal; de greep van steekwapenen; palaq 'angin; boven den wind; palaq bantal, met kralen bewerkte stukken rood laken, welke aan de uiteinden van de langwerpige kussens worden genaaid; palaq (ĕ)'ntoe(w)'ăt, knie; palaq poelaw, dat gedeelte van de »poelaw" (zie dit woord), dat tegen den stroom gekeerd is en waar bij »bandjir's" het drijfhout tegen aan stoot; palaq rawan; de halswervels.

palat = pĕligr.

palĕ (*B*), palaw (*S*); muskaatnoot; boengĕ palĕ (*B*), boengaw palaw (*S*), foelie.

pali'arĕ (*B*), pi'araw (*S*); verzorgen, behoeden, bewaken, bewaren, er op na houden, grootbrengen, opvoeden; pali'arĕ (*B*), [pali'araw (*S*); mĕgat: gĕntong; tĕnong; waarzegger; mali'arĕka(n) (*B*), mali'arawka(n) (*S*); voor iemand of iets zorgen.

palingan; roer van een houten of bamboezen vlot, waarmede men de rivier afzakt.

palis; malis, gramstorig het aangezicht wenden naar, boos aankijken.

palit; I tĕpalit = tĕsinggong; zie: »singgong"; II veeg, smeer met den vinger.

palloe = takdir 'allah.

paloe = poekol.

paloh (*B*), palo'ăh (*S*); moeras gevormd doordat een rivier haar bedding heeft verlegd.

pamah; moeras.

pamit; vergunning, verlof vragen; inz. om heen te gaan.

pamor; e. s. v. wit ijzer, waarmede wapens worden gedamasceerd; het damasceersel op krissen en sabels.

pampang = likos.

pampas: boeten voor verwonding.

pampĕ (*B*). pampaw (*S*); (mĕ)'mpampĕ (*B*), (mĕ)'mpampaw (*S*), op beide handen dragen; met beide handen een' zieke onder het gaan ondersteunen.

panah; I boog; 'anaq panah, pijl; II slinger van touw; (mĕ)'mpanah = (mĕ)'nggoetok; zie: goetok.

panas; heet, hitte, warm, warmte; panas pĕnĕbasan, de droge dagen in de maanden Juni en Juli, waarvan profijt getrokken wordt voor het »nĕbas" (zie dit woord); panas pĕnigasan, de droge tijd die zich nu en dan tijdens de vruchtzetting van het padigewas voordoet en oorzaak is, dat de oogst ten deele mislukt; panas pĕngĕtaman, de droge dagen tijdens den oogsttijd; panas 'ampagr djĕgrami, droge dagen na den oogst.

panaw; plekken van eene lichtere kleur op de menschelijke huid.

pandaj; knap, bedreven; (meer in gebruik is: »patjaq").

pandan; e. s. v. boom (pandanus) van welks doornachtige lange bladeren inz. matten worden vervaardigd. Soorten zijn: pandan: bĕngkoe(w)'ăng; doedoq (*B*), doedo'ăq (*S*); doegri; 'igrang; la'ot; wangi.

pandang; mandang, aanschouwen, aankijken, aanzien, beschouwen, zien naar; pĕmandangan, uitzicht op iets, kijkje, gezichtsafstand.

pandaq; kort, niet lang, niet hoog van lichamen en tijd.

pandas; bĕpandas, beraadslagen over, bespreken van een en ander voor een te vieren feest; inz. een huwelijksfeest.

pandikar; voorvechter, schermmeester; meester op de wapens.

panditĕ (*B*). panditaw (*S*); een mannelijke doekoen, (geneeskundige en godgeleerde).

pandjang; lang, uitgestrekt van ruimte en tijd, ver; pandjang mĕlawor, lang en mager; sĕpandjang djalan, den geheelen weg langs, langs den weg; sĕpandjang 'agri, den ganschen dag.

pandjar; I e. s. v. drilboor om gaten in ijzer te boren; II het aanpunten van een stuk ijzer om er gaten mee te boren (*J*); III voorschot geven op koopwaren (*J*): IV collectieve benaming voor de gereedschappen van den werkman.

pandji; regenboog aan westelijk firmament.

pandjing = koeroq; (mĕ)'mpandjing sĕlam, den Islam omhelzen.

pandoe(w)'ăn; vierkante houten lat bij het weefgetouw, waaraan een deel van de scheering wordt bevestigd.

pandoq (*B*), pando'ăq (*S*); mandoq (*B*), mando'ăq (*S*), op een pas ontgonnen ladang een vuur of brandstapel maken van al de ruigte, die nog overgebleven is; mandoq (*B*), [mando'ăq (*S*)] 'ajap; een vuur of brandstapel maken van al de ruigte, die men, na in kleine stukken te hebben gehakt, ter hoogte van eene rijstschuur heeft opgestapeld.

pang; pang bisan, waarmede men den vader van zijne schoonzuster aanspreekt.

panggang; panggang (manggang): bĕgaring, roosten aan het houten speetje; panggang: poepor; poffen in gloeiende asch of kool; tjabor; poffen.

panggil; manggil, roepen. bij den naam roepen, noemen, ontbieden, noodigen; panggilan, genoodigde.

panggong; I zie: batin; II tĕpanggong, op iets gedrukt liggen (drukken) zooals een omgevallen boom op een' anderen boom; III stellaadje.

pangiran; I titel van vorstelijke personen en hoofden; II aanspraakswoord nl. waarmede schoonvader door zijne schoondochters wordt aangesproken.

pangkĕ (*B*), pangkaw (*S*); tijd, tijdstip; bijv. pangkĕ (*B*), [pangkaw (*S*)] ngĕtam, de oogsttijd.

pangkah; zie: tanggĕ (*B*).

pangkal; begin, het tegenovergestelde van uiteinde; wat het dichtst bij den oorsprong is; dikste einde van een tak, stok, stam enz.; dat gedeelte van een wapen of werktuig, dat in het gevest of heft zit; pangkal; bĕdagang, bedrijfs-handelskapitaal; bimbang, degene die een feest geeft; goembaq, wortels van het haar; tĕlingĕ (*B*), tĕlingaw (*S*), dat gedeelte, waarmede het oor aan het hoofd zit.

pangkagr [ook: bangkagr (*S*)]; mangkagr, verbranden van het omgekapte hout bij kleine hoopen op pas ontgonnen ladangs, waarin men van wege de natte weersgesteldheid den brand niet heeft kunnen steken.

pangkat; waardigheid, rang, graad.

pangkatan; e. s. v. wichelarijboek.

pangkoe; I schoot; mangkoe, op den schoot houden; II mangkoe = malibarĕ; zie: palibarĕ (*B*).

pangkol; dakbedekking van gespleten bamboe; zie: 'atap.

pangkogr; hak, waarmede men den grond omwerkt en graaft.

pangkot (*B*); iets bij herhaling doen of zeggen; tigĕ pangkot, drie malen hetzelfde zeggen of doen.

pangsan; bewusteloos, in zwijm.

panjagr (*B*), manjagr, iets zoeken in begroeid terrein inz. met gras, rietgras.

panjaw; indringen van iets scherps; snijden; di panjaw pĕdang, door het zwaard verteerd.

pantaj; het zeestrand.

pantang; I zich onthouden van iets, verboden als schadelijk; zich onthouden; pantangan, door het gebruik verboden, onder verbod liggend; ongeoorloofd; verbod; II mantang 'agri, den regen bezweren.

pantaq = toedjah.

pantas = tjĕpat.

pantaw; roepen, uitroepen; ook: ontbieden, noodigen; mantaw, iets of iemand roepen, toeroepen; pantaw'ăn, genoodigde; pantaw pandjang, het op lang gerekten toon uitschreeuwen van de woorden: i'ngoelang njawĕ (*B*), njawaw (*S*)...... (den naam van den persoon) bij het oor van een stervende.

pantilan; de halfdoorgekapte bamboe pen, die veerkrachtig is en waaraan het touw van de vallans om olifanten te dooden is vastgemaakt; de stok, waaraan de deur van een tijgerval is vastgehecht (volgens (*J*); bi(j)'asan); het balkje waaraan het aas is gebonden, bij een tijgerval, (volgens (*J*); bi(j)'ăsan.).

panting = pantis II.

pantis; I mantis, uithalen van de laatste grassprietjes met de »sĕngkoe(w)'it" (zie dit woord), op een ladang; II mantis, uitsnijden van het ooglid van een' vechthaan om dien beter te kunnen laten zien.

pantit (*B*), kĕlĕntit (*S*); clitoris.

pantjah; I mantjah, bewerken (d. i. verwijderen van gras en onkruid) van de »sawah pama" met de »sĕngkoe(w)it" (zie die woorden); II = tĕrdjon.

pantjang; paal; stijl; staak; pantjang (ĕ)'mpat, de door het dak van een buffelkar of »pĕlangkin sapi" (zie dit woord), heenstekende eindstijlen.

pantjar; I met een' straal uitschieten of spuiten van vloeistoffen, den bliksem; tĕpantjar, spatten bijv. van bloed; II mantjar, vuur verkregen door twee stukken hout hard tegen elkander te wrijven.

pantjĕ (*B*), pantjaw (*S*); gew. pĕpantjĕ (*B*), pĕpantjaw (*S*); een rustbank op de sawahs; pantjĕ goemaj (*B*), eene rustbank op zeer hooge stijlen op sawah's, ladang's, talang's.

pantjĕroebĕ (*B*), pantjawroebaw (*S*); iets ongewoon bijv. een pisangstoel, die twee keeren vrucht draagt.

pantji = tandĕ (*B*).

pantjing; hengel; mantjing, hengelen.

pantjong; mantjong, het bovenste deel van iets afhouwen; in eens schuin afhakken.

pantjogr; horizontaal of naar beneden uitspuiten; pantjogran, waterstraal, waterleiding van bamboe.

pantoq (*B*), panto'ăq (*S*); pikken, zooals een specht; pantoq (*B*), [panto'ăq (*S*)] tĕki, pikhouweel.

pa'oq (*B*), pa'o'ăq (*S*); een kleine »tĕbat"; (zie dit woord), ook: een kleine uitholling in een napalwand om het bergwater op te vangen dat door wegwerkers en voorbijgangers voor drinkwater wordt benut.

pa'ot; vastgeklemd aan iets; bĕpa'ot, zich aan iets vastklemmen, stijf vasthouden; pa'otan, de leuning van een trap.

papah; lang van een dak.

papakan; = 'apakan.

papan; plank; papan: doelang; de

houten schijf van de doelang; (zie dit woord) kintj*igr*; de langwerpig vierkante plank van de »kintj*igr*" waarop de »ti(j)'ăng tĕlingĕ (*B*), [tĕlingaw (*S*)] kintj*igr*" en de ti(j)'ăng *g*rangaw kintj*igr*" bevestigd zijn; (zie: kintj*igr*).

p a p a q (*B*), talaw (*S*); schuin hellend van een dak.

p a p a s; mapaska(n), over een kam scheren.

p a p a t = pĕpat.

p a q; vader; bijv. paq Saman, de vader van Saman; pĕpaq'ăn; het aanspreken van gehuwde mannen of weduwnaars bij den naam van hun eersteling voorafgegaan door het woord »paq".

p a q s ĕ (*B*), paqsaw (*S*); dwang, dwingen, noodzaken

p a *g r*; pa*gr* boent*i*ng, waarmede de bruid wordt aangesproken door de oudere zuster van den bruigom.

p a *g r* a j; een naregentje na een zware bui.

p a r a n g; I hakmes, houwer in het algemeen; II e. s. v. huidziekte; III pĕmarang, iets wat schade aanricht, moordend, moorddadig.

p a r a s; I geheel en al (?); II = goetok (?).

p a r a w; heesch, schor.

p a r *i* n t a h; bevel, last van de overheid, bestuursmaatregel; voorschrift; marintahka(n), besturen, regelen; parintahan, bestuur, regeling.

p a r *i* t; I par*i*t tanah, aarden dijk, aarden wal; II twee ijzers onder een hoek geplaatst om rottan door te halen en tot fijne reepjes te splijten.

p a r *o* h (*B*); lange snavel, zooals die van den neushoornvogel.

p a r *o* t; rasp; mar*o*t, raspen.

p a s a h; masah, afsnijden van stukjes vleesch uit de huid; van een stuk vet uit het vleesch.

p a s a n g; bij elkander behoorend en als zoodanig samengevoegd, paar, weerga; wassen van het water bij vloed; sĕpasang, een paar, een koppel; masang: 'ag*o*ng, vloed; 'asat, eb; djĕ*gr*at, een strik spannen, uitzetten; pĕdati, een kar bespannen; sĕnapang, een geweer afschieten; sangi (ook: pasang sangi) een gelofte afleggen; tĕlingĕ (*B*), [tĕlingaw (*S*)], het oor spitsen; pasangan; het juk bij ploeg, buffelkar enz.

p a s a q; pen, nagel, bout; pasaq par*i*t, pennen, waarin de »bantal soemboe" (zie dit woord), wordt opgesloten; pasaq soemboe, pen dienende om het afloopen van het wiel eener buffelkar enz. te beletten.

p a s a r; nederzetting van vreemdelingen onder het bestuur van een »dat*o*q" (*B*), dato'ăq (*S*)" (zie die woorden).

p a s a t = papat.

p a s *i* *g r* = damp*i*ng; sĕpas*i**gr*an = sand*i*ng.

p a s i r a h; titel van een districts(marga)-hoofd. (Zie het woord: »mantan").

p a s o e; kom, waschkom; langwerpig vierkante houten bak om garen, dat gekleurd moet worden, te weeken.

p a s *o* n g; I (ook: pĕmas*o*ng), gouden plaatjes, één op de borst en een op den rug gedragen; door vier gaten gaan touwtjes »tali pas*o*ng", waarvan twee over de schouders en twee onder den arm doorgaan; zulke plaatjes worden ook van zilver gemaakt dan wel vervangen door twee M. Thérésia daalders; II blok om gevangenen of krankzinnigen in te sluiten.

p a t a h; gebroken en breken van harde, lange, betrekkelijk dunne, ronde voorwerpen zooals beenderen, stokken armen

en beenen; sĕpatah katĕ (*B*), [kataw (*S*)], een enkel woord.

p a t a j = babaj.

p a t a r = gobang III.

p a t a *g r*; zie: *g*roemah.

p a t i; I = santĕn; II buiten echt den coitus uitoefenen; pati: bĕkoerong; bloedschande; lĕsaj, geslachtelijke gemeenschap van personen, wien 't niet geoorloofd is een huwelijk aan te gaan, omdat zij tot dezelfde »soembaj" (zie dit woord), behooren; simbongan; het uitoefenen van den bijslaap met iemands verloofde.

p a t *i* l; smalle dissel, waarvan het ijzer over langs staat.

p a t *i* n g; houten pennen geslagen in den boom, waar een bijennest »si(j)'alang" (zie dit woord), wordt gevonden, om zoodoende een ladder te vormen, waar langs de »toekang labah" (zie dit woord), opklimt om bij de nesten te kunnen komen.

p a t j a n g (*B*) = bĕd*o*t (het woord wordt in de spreektaal zelden gebezigd).

p a t j a q; ervaren, bedreven, geoefend in iets.

p a t j a r; naam voor verschillende soorten van planten; als: patjar: 'aj*i*q (*B*), 'aj*i*'ăq (*S*); koen*i*ng; pot*i*h (*B*), pot*i*'ăh (*S*); m*i*rah.

p a t j a t; kleine springbloedzuiger; soorten zijn: patjat: da'*o*n; lil*i*n; *g*roeman (ook: *g*r*o*man); tanah.

p a t j o e; matjoe koedĕ (*B*), [koedaw (*S*)], een paard berijden.

p a t j *o* l; loslaten van iets, dat ergens aan of in vastzit; tĕpatj*o*l, uitgevallen, inz. van tanden en kiezen; van zelf uit iets vallen.

p a t o q (*B*), pato'ăq (*S*); part. pud. van een nog niet besneden meisje.

p a t *o* t; behoorlijk, betamend, passend, geschikt, voegzaam; 't kon wel niet anders; overeenkomend, overeenstemmend, harmonieerend; zie: ngan.

p ĕ; woord tusschen teller en noemer geplaatst om breuken te vormen.

p ĕ d a (gew. 'ikan pĕda); ingepekelde visch aan stukken; ook: zoute visch.

p ĕ d a d ĕ (*B*), pĕdadaw (*S*); e. s. v. groote strandboom met zure, platronde vruchten.

p ĕ d a j ĕ (*B*), pĕdajaw (*S*); list, kunstgreep, bedrog, hulpmiddel.

p ĕ d a m a j ' ă n; (ook: '*og*rang damaj), personen, die de macht hebben tijdelijk de gestalte van een dier inz. den tijger aan te nemen.

p ĕ d a n g; zwaard, sabel; soorten zijn: pĕdang: karaw; 'oeloe; pil*i*ng; tjind*i*h (*B*); pĕdang bĕsal*o*t, waarvan het gevest met zilver beslagen en de scheede aan den bovenkant over 4 vingers breedte, aan den benedenkant over 3 vingers breedte met zilver is belegd; pĕdang bĕri(j)'ăs, waarvan scheede en gevest met zilver beslagen en belegd zijn; pĕdang boel*o*h; een stuk bamboe in den vorm van een »pĕdang" gesneden om het gras weg te maaien.

p ĕ d a s; I gember; soorten zijn: pĕdas: padi; poe(w)'ă*g r*; lil*i*pan; II prikkelen, steken van eene wond.

p ĕ d a t i; voertuig, kar; pĕdati kĕbaw; buffelkar.

p ĕ d *i* h (*B*), pĕd*i*'ăh (*S*); schrijnen, steken, zeer doen, zooals bijv. de oogen door peper, enz.

p ĕ d j a m; gesloten, geloken van de oogen; ook: kleiner worden van een vlam.

p ĕ d j ĕ r ĕ̥ (*B*), pĕdjĕraw (*S*); pijniging, straf; ziekte door geesten veroorzaakt.

p ĕ d o e l i; zich bemoeien met; (ĕ)'nd*i*q (*B*), [(ĕ)'nd*i*'ăq (*S*)] pĕdoeli, er niet om geven.

p ĕ d o m a n; kompas.

p ĕ g a l; een gevoel van stramheid of stijfheid in de leden.

pĕgang; mĕgang, in of met de hand iets vasthouden, in de hand hebben, besturen, bij zich houden; pĕgangan, beheer, onderhoorigheid; mĕgang daging (*B*), mĕntikaw tahi (*S*), ongemanierd, onbeschoft, onwellevend.

pĕgantĕ (*B*); zie: kĕrtĕ (*B*).

pĕgat; I verstrijken van den termijn gesteld voor het vervullen van eene belofte enz.; II mĕgat gĕntong = poetos gĕntong; zie: poetos.

pĕgawaj; de beambten aan een moskee verbonden.

pĕgi; gaan, weggaan, heengaan.

pĕgoh (*B*); suffen, mijmeren.

pĕkan; markt, marktplein.

pĕkang; zacht, week, zooals gepelde rijst, indien men het weekt in warm water.

pĕkaq; hardhoorig.

pĕkĕkas; werktuig, gereedschap, huisraad, tuigbenoodigdheden.

pĕkiq (*B*), pĕki'ăq (*S*); mĕkiq (*B*), mĕki'ăq (*S*), gillend schreeuwen van menschen en sommige dieren als tijgers, herten.

pĕkoe; duizendtal; sĕpĕkoe, één duizend.

pĕkor; bĕpĕkor, iemand kwaad en verwoed aanstaren zonder te spreken.

pĕlabor; de regenmoesson.

pĕladangan; e. s. v. kleine heester; pĕladangan mirah, eene varieteit daarvan.

pĕlajon; zie: 'amoq (*B*).

pĕlakat; houten stijlen geplaatst op diverse afstanden over de breedte van weg of voetpad langs zeer geaccidenteerd terrein aangelegd, om het uitspoelen zooveel mogelijk te voorkomen.

pĕlam; e. s. v. mangga.

pĕlampon; zie: makan.

pĕlandoq (*B*), pĕlando'ăq (*S*); e. s. v. boom.

pĕlanĕ (*B*), pĕlanaw (*S*); zadel; pakzadel.

pĕlang; I sawahdijk; II de partij, welke destijds in den oorlog de vechtenden scheidde.

pĕlangaj; e. s. v. »sĕlendang"; (sjaal), die door de vrouwen gewoonlijk over het hoofd wordt gedragen.

pĕlangkin; pĕlangkin sapi, wagen voor het vervoer van personen.

pĕlapi'ăq (*S*) = 'antaran.

pĕlapiq (*B*), pĕlapi'ăq (*S*); pĕlapiq (*B*), pĕlapi'ăq (*S*): djĕgrangkang, de langwerpige vierkante plank van de damarkaars; poepotan; de luchtkist van de blaasbalg.

pĕlaq; erf, tuintje bij de woning.

pĕlarinan; afvoergoot.

pĕlawi; e. s. v. boom bij moerassen groeiende, van welks zachte bast »tjapa's" (zie dit woord), en indertijd ook schilden werden vervaardigd; palawi pipit; eene soort daarvan.

pĕlĕdjĕ (*B*), pĕlĕdjaw (*S*); mĕlĕdjĕ (*B*), mĕlĕdjaw (*S*), schelden, uitschelden.

pĕlĕli'oq'ăn; *zijde* boven den riem (*J*).

pĕlĕmpogr; een stuk chits, waarop de »koedjor bĕramboe" (zie »koedjor"), bij het dragen geplaatst wordt.

pĕlĕngar; tĕpĕlĕngar, verwonderd, ontbutst.

pĕlĕpah; hoofdnerf van een palmblad.

pĕlĕpatan; knieschijf.

pĕlĕsoe; valsch, onecht.

pĕlĕtjit; tĕpĕlĕtjit, uitspringen zooals een pit uit de knijpende vingers, (*J*).

pĕli'arĕ (*B*) = pali'arĕ (*B*).

pĕlinjaq; tĕpĕlinjaq, gedrukt, gedeukt.

pĕlipisan; slaap van het hoofd.

pĕligr; part. pud. van een' nog niet besneden jongeling.

pĕlitĕ (*B*), pĕlitaw (*S*); lamp; inz. olielamp.

pĕloentjongan; hanekam.

pĕloepoh (*B*), pĕloepo'ăh (*S*); platgeslagen bamboe voor vloeren en wanden; pĕloepoh (*B*), pĕloepo'ăh (*S*); lintang, wanneer de bamboe horizontaal bevestigd wordt aan de stijlen; tĕgaq, wanneer de bamboe verticaal aan de stijlen wordt bevestigd.

pĕloh (*B*), pĕlo'ăh (*S*); zweet; verdikte wazem, die zich als droppels tegen iets aanzet; bĕpĕloh (*B*), [bĕpĕlo'ăh (*S*)] (ĕ)'mbaq mandi; baden in het zweet.

pĕloq (*B*), pĕlo'ăq (*S*); omhelzing, omarming, omvademing; mĕloq (*B*), mĕlo'ăq (*S*), omhelzen, omarmen, omvatten met de armen; pĕloq'ăn (*B*), pĕlo'ăq'ăn, den bijslaap uitoefenen; sĕpĕmĕloq'ăn (*B*), sĕpĕmĕlo'ăq'ăn (*S*); een maat.

pĕlos; aal, paling.

pĕmadĕ (*B*), pĕmadaw (*S*); gevaar, onheil, vijand; ook: gezegd van dieren, die menschen kwaad doen of aan gewassen schade aanrichten.

pĕmandaq'ăn; het tonvormig stuk hout aan een »tandan djangat" (zie »tandan").

pĕmantak; zwaard bij het weefgetouw.

pĕmantoq (*B*); zie »bĕdil".

pĕmasong; zie: »pasong" en »djindjingan".

pĕmatang; bergrug; pĕmatang barisan, de barisan; pĕmatang: gantaj; sandar lĕmang, een zachthellende bergrug; pĕmatang lĕkĕ (*B*), [lĕkaw (*S*)], een bergrug, die eerst recht loopt, zich daarna ombuigt om dan weder recht te loopen.

pĕmĕndaq; hol metalen versiersel tusschen gevest en lemmet van een kris.

pĕmĕngkagr; handvat bijv. van een emmer; de dwarslat van een »gĕragaj" (zie dit woord).

pĕmĕntong; knots.

pĕmĕtong; I duiker; II de bamboezen kokers welke vroeger in de aarden wallen waren gestoken om als schietgaten te dienen; III de uitgeholde boomstam of bamboezen koker welke door het benedeneinde van den dam van een vijver is gestoken.

pĕmindoe; een »koedjor" ter waarde van 10 »ringgit" oudtijds nevens de »bangon" (zie die woorden) als boete bij moord geheven.

pĕmoeloe; zuiger van een blaasbalg.

pĕmoengkor (*B*); achterzijde, achterkant, (in de spreektaal zelden gebezigd); di pĕmoengkor; achterna.

pĕmoentjĕ'ăn (*B*); e. s. v. mannenbaadje.

pĕmoeras; donderbus.

pĕmoetih (*B*), pĕmoeti'ăh (*S*); de drijvers bij de »kĕrakat", (zie dit woord).

pĕnagĕ (*B*), pĕnagaw (*S*); e. s. v. boom met zeer taai hout, dat voor scheepsinhouten gebruikt wordt.

pĕnakan; zie: »'anaq".

pĕnampan (*S*); een kleine metalen schotel om sirih rond te dienen.

pĕnampaq [ook: pĕnampak (*B*)]; bovensnijtand.

pĕnangan; ten tijde dat; ten tijde van.

pĕnatih (*B*), pĕnati'ăh (*S*); titel van de echtgenoote van den pasirah.

pĕnaw; = tiroe.

pĕndap; e. s. v. »kasam".

pĕnding; gouden of zilveren plaat van een ceintuur; pĕnding gilapan.

pĕndjarĕ (*B*), pĕndjaraw (*S*); gevangenis, kerker.

pĕndjoelong; een van boven in den vorm van een »sangkaq" (zie dit woord), gespleten bamboestaak, welke midden op een sawah of ladang wordt geplaatst en

bij welke staak wordt geofferd bij het begin van de verschillende bewerkingen van het bouwveld.

pĕndjoeloq (*B*), pĕndjoelo'ăq (*S*); een lange stok of bamboe om vruchten af te stooten.

pĕndok; metalen overtrek van eene krisscheede; bĕpĕndok lĕpos, wanneer de scheede geheel in zilver of goud gevat is.

pĕnĕkil (*B*), pĕmantji'ăq (*S*); het ijzer, waarmede men op den vuursteen slaat om den tondel te ontsteken.

pĕnĕpok; toestel om katoen te kloppen.

pĕngalojan; surrogaat.

pĕngaq; tĕpĕngaq, verbluft, versuft van verbazing.

pĕngatĕ (*B*); 'adjang pĕngatĕ (*B*) = djoe(w)'adah, (in de spreektaal zelden gebezigd).

pĕngĕloe; kogel.

pĕnggadĕ (*B*), pĕnggadaw (*S*); e. s. v. knots.

pĕnggagĕ (*B*), pĕnggagaw (*S*); e. s. v. eetbare kruipplant op de sawahs groeiende.

pĕnggal; afgesneden of afgehakt stuk.

pĕnggalang; waardoor de »pantilan" (zie dit woord) wordt gestut.

pĕnggawĕ (*B*), pĕnggawaw (*S*); onderdoesonhoofd.

pĕngigris; een houten mes gebruikt om bijennesten af te stooten (?).

pĕngong (?); onthutst, ontsteld, verbaasd.

pĕnigasan; zie: »panas".

pĕning; drukkend, zwaar van het hoofd; duizelig.

pĕnigrisan; zeef voor klapperolie.

pĕniti; speld.

pĕnjantap; beneden snijtand.

pĕnjap; bergen, opbergen, bewaren.

pĕnjĕngat; e. s. v. wesp.

pĕnoe(w)'ăgr; tot als schuif dienend rottanstaafje bij de »tanggoq" (*B*), (zie dit woord).

pĕnoh (*B*), pĕno'ăh (*S*); vol, gevuld, volkomen zijn, vervuld zijn, in menigte ergens zijn; vol in iets zijn.

pĕntas I = pintas; II (*S*) = bĕbalaj (*B*).

pĕntjang; een in den grond geplant stuk »boeloh daboq" (*B*), (zie boeloh), ter lengte van circa 2 vaam, waarvan het boven einde in den vorm van eene kegelvormige mand (als nest voor kippen om in te leggen) is gespleten; waaromheen bij »gawi'ăn" (zie dit woord) wordt gedanst, (»djoegit"); op de onderste geleding na zijn al de geledingen van de »pĕntjang" die met water gevuld wordt, doorgestoken; op circa de halve hoogte is in de »pĕntjang" eene opening gemaakt groot genoeg om een stuk bamboe van kleinen omvang door te laten; de bamboe wordt afgesloten door een kippenveer.

pĕntjaq; e. s. v. zwaarde dans; mĕntjaq; dien dans uitvoeren.

pĕntjĕtjap; pĕntjĕtjap 'api, bezem (smidsgereedschap).

pĕntoq (*B*); een' slag geven met een klein stukje hout of bamboe.

pĕpaq (volgens (*J*): sĕpaq); pĕpaq kĕmot (volgens (*J*): sĕpaq kĕmot) met gesloten mond kauwen.

pĕparĕ (*B*), pĕparaw (*S*); horde, rek, losse stelling, horizontaal liggend rasterwerk.

pĕpas; tĕtĕpas, aangekomen, binnen gevallen, beland.

pĕpĕngih (*B*), pĕpĕngi'ăh (*S*); verlegen raken bijv. na een val te midden van het publiek.

pĕpĕsan; gew. pĕpĕsan groemah; e. s. v. duizendpoot.

pĕpĕtaq'ăn; lel.

pĕgrabon; zie: pĕgrah.

pĕgrabong (grwd. grabong ?); zie: groemah.

pĕradĕ (B), pĕradaw (S); bladmetaal, bladgoud of zilver.

pĕradjĕ I (B), teeken, voorteeken; pĕradjĕ boenting; een teeken dat vele huwelijken zullen worden gesloten, nl. wanneer bij »eerste kwartier" een heldere ster boven de maan op ± 1 vaâm afstand van haar schaduw te zien is; pĕradjĕ tikam; een teeken, dat vele verwondingen of moorden zullen worden gepleegd; nl. wanneer bij »eerste kwartier" een heldere ster links of rechts van de maan wordt gezien op circa 1 vaâm afstand van haar schaduw; pĕradjĕ toekoq; een teeken, dat vele personen door tijgers zullen worden aangevallen; nl. wanneer bij »eerste kwartier" eene heldere ster onder de maan wordt gezien op circa 1 vaâm afstand van haar schaduw; II (B), pĕradjaw (S); gelijk, gelijk als, bijvoorbeeld, gelijkenis.

pĕragĕ (B); djĕmĕ (ook: 'ograng), pĕragĕ (B), (bantjang), degene die eene toespraak houdt voor het »sĕram" (zie dit woord).

pĕgrah; I uitpersen door drukking of knijping met de handen; II melken; III pĕgrah pĕgrabon; het druppelen met een zeker geneesmiddel in de oogen, op het voorhoofd en 't fontanel van een klein kind bij ziekte; ook: het daarbij aangerichte offermaal.

pĕrahoe; inlandsch vaartuig; vaartuig in het algemeen.

pĕgraj; men spreekt van »pĕgraj" indien bij het beplanten van een' ladang in een pootgat minstens 2 rijstplantjes zijn opgekomen.

pĕrajihan; zie »bĕdil".

pĕgram; I mĕgram, vruchten door broeiing (bijv. in rijst) laten rijpen; II pĕgraman, engagementstijd; dalam pĕgraman, geëngageerd zijn.

pĕgrambing; zie: pinang.

pĕgrandjaman; gezegd van padihalmen, die nog niet oogstbaar zijn, terwijl de andere halmen reeds kunnen worden geoogst.

pĕrang; oorlog, gevecht, slag; pĕpĕrangan, slagveld.

pĕrangaj; aard, inborst.

pĕranggi; zie: siwar.

pĕrangkap; val om wild gedierte inz. tijgers te vangen.

pĕrap; mĕrap, tegen elkander opvliegen van pluimgedierte.

pĕrapaq; (ook: pĕgrapaq), e. s. v. liaan, welks bladeren als surrogaat dienen voor citroen; pĕrapaq kapogr, een liaan met geneeskrachtigen wortel.

pĕrapas; een fijne slijpsteen.

pĕrapin (B), tĕnggarangan (S), aangepunte steen bij het vijlen der tanden in gebruik.

pĕgrawman; pĕgrawman kĕting; voetwortel.

pĕrbĕ (B), pĕrbaw (S); pĕrbĕ (B), [pĕrbaw (S)]: 'idop, het oosten; mati [ook: matiq (B)]; het westen.

pĕrbot; collectieve benaming voor wapenen in het algemeen.

pĕrdjakĕ (B), pĕrdjakaw (S); gew. voorafgegaan door »boedaq"; boedaq pĕrdjakĕ (B) [pĕrdjakaw (S)]; zoowel jongeling als jong meisje; pĕrdjakĕ 'apit pĕngandang, postillon d'amour (gew. een kleine jongen).

pĕgrĕba (ook: 'agri pĕgrĕba); regenmoesson.

pĕrĕgang; het latje bij eene buffelkar, dat dient om de »tali tĕmbĕrang" (zie dit woord), te spannen.

pĕrĕnggi; e. s. v. kalebas; soorten

zijn: pěrěnggi: bakol; boelan; boeriq (*B*), boeri'ăq (*S*); girong; koembang; lapiq (*B*), lapi'ăq (*S*); *gr*atos.

pěrěpat; volgeling, geleide.

pě*gr*ětong (ook: pěrětong); e. s. v. padde.

pěrgam; e. s. v. groote bruinroode wilde duif; pěrgam běkoewaq, een varieteit.

pěri; I nymf; II een ziekte door vrouwelijke geesten veroorzaakt.

pěri(j)'asan, zie padang.

pě*gr*ikaj (ook: pěrikaj); klopwerktuig dienende voor de bewerking van de bast van de »batang tě*gr*ap" (zie dit woord), bij het vervaardigen van kleedingstukken.

pěrikot; voorbehoedmiddel.

pěrimping; zie: 'ikal.

pěrimponan (?); pěrimponan dja*gr*i; = pě*gr*oemponan dja*gr*i; zie; *gr*oempon.

pěrintah = parintah.

pěrintjing; měrintjing, met een steen langs de oppervlakte van het water werpen; keilen.

pě*gr*i'oq (*B*), pě*gr*i'o'ăq (*S*); bolvormige van bruinzwarte aarde gebakken pot om rijst te koken.

pěriqsě (*B*), pěriqsaw (*S*); onderzoek, navraag; měriqsěka(n) (*B*), měriqsawka(n) (*S*), onderzoek naar of omtrent iets doen.

pěrisaj; een rond schild van rottan.

pě*gr*itjol; těpě*gr*itjol, verstuit, verzwikt van den voet.

pěrkarě (*B*), pěrkaraw (*S*); zaak, onderwerp, geval.

pě*gr*kiq (*B*), pě*gr*ki'ăq (*S*); e. s. v. snip.

pě*gr*lan; steenpuist bij de lies.

pěrlintih (*B*), pěrlinti'ăh (*S*); leegłooper; fat in den fatsoenlijken zin van het woord.

pěrmadani; tapijt, tapijtwerk.

pěrmatě (*B*), pěrmataw (*S*); edelgesteente, juweel; pěrmatě (*B*), pěrmataw (*S*): batoe 'aki'ăq (*S*); batoe měkah; batoe měsoerong; batoe pěmawar; batoe piros; maniq (*B*), mani'ăq (*S*).

pěrnamě (*B*), pěrnamaw (*S*); zie: »boelan".

pě*gr*oban; pě*gr*oban bě*gr*as, onverglaasd bolvormige pot van roode aarde gebakken tot bewaring van rijst.

pě*gr*obatan; zie: 'obat.

pěroembaj; egge; měroembaj: něbar, voor den eersten keer eggen; 'alos, voor den tweeden keer eggen.

pěroempon; těpěroempon, verzameld, bij elkaâr.

pě*gr*oe*gr*ong; zie: lantong.

pě*gr*ot; ingewanden; pě*gr*ot: běsaq, de maag; moedě (*B*), moedaw (*S*); darmen; *gr*ajě (*B*), *gr*ajaw (*S*), groote slokdarm.

pěro(w)'it; měro(w)'it, eventjes oplichten met een spaak.

pěrsalahan = salah, (alleen voorkomende in »rědjong's" en »'andaj 'andaj") (zie die woorden).

pěrtamě (*B*), pěrtamaw (*S*); de eerste, vooreerst, in de eerste plaats.

pěrtjajě (*B*), pěrtjajaw (*S*); geloof, vertrouwen, gelooven; kěpěrtjajě'ăn (*B*), kěpěrtjajaw'ăn (*S*); vertrouwd, vertrouwde, vertrouweling.

pěsan; last, bevel, opdracht, boodschap van een vertrekkende aan een achterblijvende en omgekeerd; běpěsan, opdragen, bestellen.

pěsap; e. s. v. schepnet.

pěsěmin; pasement.

pěsoq (*B*), pěso'ăq (*S*); gat in iets, met een gat er in, doorboord; běpěsoq (*B*), běpěso'ăq (*S*), met gaten.

pětaj; e. s. v. boom met stinkende boonen; soorten zijn: pětaj: padi; poe(w)'ă*gr*; lilipan.

pĕtandangan; voorteeken.

pĕtang; achtermiddag en avond; pĕtang *'agri*; 's avonds.

pĕtĕ (*B*); zie: »'oesoran".

pĕti; kist, koffer.

pĕt*i*h (*B*), pĕt*i*'äh (*S*); mĕt*i*h (*B*), mĕt*i*'äh (*S*): openbarsten van de geweekte zaadpadi; ook: ontkiemen.

pĕt*i*q (*B*), pĕt*i*'äq (*S*); I mĕt*i*q (*B*), mĕt*i*'äq (*S*); wegknippen met den wijsvinger; II aftrekken van den trekker van een geweer (?).

pĕtjah; gebroken, stuk, kapot, van zoogenaamd breekbare waar, gereedschap enz.; opengebroken van zweren en gezwellen; mĕtjahka(n), breken, doen breken.

pĕtjaq (*B*), = roepĕ (*B*).

pĕtjat; afgezet, ontslagen uit ambt of betrekking.

pĕtjot; mĕtjot, slaan met een rottanzweep of ander buigzaam voorwerp; pĕtj*o*t taq kĕtaraw [ook: lĕlajang taraw (*B*)], doodslaan van de »taq kĕtaraw" (zie dat woord), met een lange zwiepende bamboes op de sawahs tegen schemerdonker; (een vermaak van den »Bĕsemaher" in het landschap »Bĕsĕmah Oeloe Manaq").

pĕtoelĕ (*B*), pĕtoelaw (*S*); e. s. v. komkommer.

pĕtoenang; zie: bĕd*i*l.

pĕt*o*s; bliksem.

pidjaq; trappen op iets; pĕmidjaq'ăn, trede, sport.

pidj*i*t; bĕpidj*i*t, eene geringe hoeveelheid eetwaren of iets dergelijks onder verschillende personen moeten verdeelen en zorgen, dat ieder een gelijk aandeel krijgt.

pigang; migang, in of met de hand iets vasthouden; djĕmĕ (*B*), [djĕmaw (*S*)] migang; mangkoq (*B*), [mangko'ăq (*S*)], limaw; een doekoen.

pigi: = marĕ (*B*).

pi(j)'alang; zie: djoedoe.

pi(j)'al*i*ng; e. s. v. parkiet.

pi(j)'am*o*t; draad waarmede men de vischhaak aan de lijn vasthecht.

pi(j)'anggang; e. s. v. insect dat aan het rijstgewas schade aanricht.

pi(j)'ap*o*ng; zie: 'apong.

pi(j)'ăq; kant, zijde, richting; sĕpi(j)'ăq, de eene helft.

pi(j)'a*g*raw; e. s. v. uil (vlinder).

pi(j)'ăs (*B*), (ĕ)'mpi(j)'ăs (*S*); pi(j)'ăs (*B*), [(ĕ)'mpi(j)'ăs (*S*)] tĕgaq, e. s. v. haarversiersel.

pi(j)'awang; I de helper van den »djoeroe (djoe*g*roe) tinggi"; zie: djoeroe; II (*S*), vrouwelijke doekoen inz. voor zwangere vrouwen.

pi(j)'*o*h (*B*), pi(j)'o'ăh (*S*); verdraaid, verwrongen van een arm of sleutel; ook uitwringen van natte doeken.

pi(j)'*o*ng; een mand van bamboe, rottan of '»amban boer*o*ng" (zie 'amban), om gegraven of losgewerkte aarde te scheppen of vuil weg te brengen.

pi(j)'*o*t; trekken aan en draaien van het oor van een kind bij wijze van kastijding.

pikat, [ook pĕnoenggo'ăq (*S*)]; lokvogel; mikat; lokken, vangen van vogels enz.

pik*igr* (ook: pik*i*r); mik*igr*, denken; bĕpik*igr*, aan het denken zijn; pik*igr*an, het nadenken, gedachte; pik*igr*an koes*o*t, = bing*o*ng; pik*igr*an (ĕ)'nd*i*qdĕ (*B*), [(ĕ)'nd*i*'ăq (*S*)] tĕtap; wispelturig.

pik*o*l; draagvracht van een man; indisch centenaar van 100 kati of 125 Amsterdamsche ponden.

pik*o*q (*B*), piko'ăq (*S*), gew. verbonden met: »pingk*o*l"; pikoq (*B*), [piko'ăq (*S*)] pingk*o*l, gebroken en gebogen.

pilat = pĕl*igr*.

pil*i*h (*B*), pil*i*'äh (*S*); mil*i*h (*B*), mil*i*'äh

(*S*), kiezen, uitkiezen, uitzoeken; pilihan; keuze, het gekozene.

pilin; milin, in elkander draaien, twijnen van touw door de draden met de hand bijv. op de dij ineen te rollen.

piloq (*B*), pilo'ăq (*S*); een visch glad als een aal met spitsen en zeer scherpen bek.

pinang; de betelnootpalm; soorten zijn: pinang: gadjah; lakě (*B*), lakaw (*S*); sangkor; sĕloe(w)'ăng; tĕlogr; wangi; pinang djĕdjingkaw'ăn (of pĕgrambing), pinangpalm, die pas vrucht begint te dragen.

pindah; verhuizen, verhuisd, verplaatst; mindahka(n), doen verhuizen, verplaatsen, overbrengen.

pindĕkawan (*B*), pindawkawan (*S*); vergezellend bediende, volgeling, lijfknecht.

pindjam; te leen, wat teruggegeven moet worden; mindjam, leenen, van iemand te leen vragen.

pindjongan; I knoop van een hoofddoek; ook: de afhangende punten van een hoofddoek; II een geschenk bestaande in een »koedjor", »kĕgris" of »pĕdang", ter waarde van 1 réaal (Spaansche mat) gegeven aan dengene die het offerfeest leidt bij het »nji(j)'ăng" in een doeson, waar overspel is gepleegd. (Zie de woorden »kĕgris", »koedjor", »pĕdang" en »si(j)'ăng").

pinawkawan (*S*) = pindawkawan (*S*); zie: pindĕkawan (*B*).

ping; ping 'itam (koening), winnen van den werper bij »dja'ih dĕlapan" (zie »dja'ih").

pingas (*B*), tingas (*S*); insnijding in het oor van een karbaw als herkenningsteeken; als: pingas (*B*), tingas (*S*): bĕdjawir; bĕlah goenting; rantjong tabong; roempong; tĕboq (*B*). [tĕbo'ăq (*S*)] kanan; tĕboq (*B*), [tĕbo'ăq (*S*)] kiri; tĕboq (*B*), [tĕbo'ăq (*S*)] koembang; tjawir; sĕping ti(j)'ăng.

pinggah; bĕpinggah, wisselen van tanden of kiezen.

pinggan; bord, etensbord; tafelbord; pinggan bĕsaq; schotel; pinggan pĕmoendjongan; groote schotel (ook wel een mand) alleen in gebruik bij offerfeesten, houdende diverse soorten van gebak als: »tjoetjogr", »doedol", »lĕmaq manis" enz. en 7 stuks visch en geplaatst op een matje voor de zitmat van bruid en bruidegom nevens de: *a.* kĕtoepat: 'ambin; manggos; ratos; *b.* »tjĕtjĕpaq"; *c.* »djagri lilipan"; *d.* »kadjang moebongan"; *e.* »'oedang 'oedang"; *f.* »tĕlingĕ (*B*), [tĕlingaw (*S*)], lambing"; *g.* »kĕkĕgris"; *h.* »kĕkoedjor"; *i.* »pĕpĕdang" (van jonge klapperbladeren gevlochten in den vorm van een garnaal, een kris, een lans, enz.); pinggan kajoe (*B*) tjapa (*S*); houten bak om kopjes om te spoelen en borden te wasschen.

pinggang; de lendenen, de middel; pinggang poelaw; de zijden van een »poelaw" (vgl. »'ikoq poelaw" en »palaq poelaw").

pingging (*B*), poenggong (*S*); de posteriores.

pinggiq (*B*), pinggi'ăq (*S*); gezegd van iemand, die achterlijk is in het groeien.

pinggir; rand, zoom.

pingih (*B*); onontwikkeld van menschen of dieren, (*J*).

pingkaj = ramping.

pingkol; zie: pikoq.

pinjaq = pitjaq.

pinoekawan = pindĕkawan (*B*).

pintal; in elkander gedraaid, getwijnd; mintal, in elkaâr draaien, twijnen.

pintaq; verzoek, bede; mintaq, verzoeken, vragen om iets; mintaq 'ampon, vergiffenis vragen; pĕpintaq, verlof, toestemming.

pintar; snugger, schrander, verstandig, slim.

pintas; mintas, den weg afsnijden door een' korten weg te nemen; den kortsten weg nemen.

pintaw; e. s. v. rijstdiefje.

pintĕ'ăn (*B*), pintaq'ăn (*S*); geschenk; zie: koelĕ (*B*).

pintjang; tijdelijk kreupel, mank; zie ook: kĕtjol.

pinton; mintonka(n) mimpi, een droom uitleggen, verklaren.

pipi; e. s. v. hout (?).

pipih (*B*), pipi'ăh (*S*); piepen van een insect.

pipiq (*B*), pipi'ăq (*S*); plat als een koek.

pipis; mipis, met een steen op een' anderen steen iets fijn wrijven zooals specerijen voor de spijzen; pipisan, zulk een steen.

pipit, rijstdiefje; soorten zijn: pipit: 'oeban; 'oeriq (*B*); palaq potih (*B*), [poti'ăh (*S*)]; pinang; tjakĕti; toeli.

pir; veer; ijzeren veer van een »pĕlangkin sapi" (zie dit woord).

piraq; zilver.

piring; schoteltje, bordje.

piriq (*B*), piri'ăq (*S*), miriq (*B*), miri'aq (*S*), tot poeder wrijven, fijn wrijven van ingredienten op een' steen met een steen, (het woord is meer in gebruik dan: »pipis").

pirit; zie: »pasaq".

pirot; tĕpirot = miring.

pisaj; de eetbare vrucht van de »'oewi lĕlaq" (zie »'oewi").

pisan; gew. pisan pisan, goed gemikt, juist getroffen bij schieten.

pisang; de banaan; soorten zijn: pisang: 'ajam; bĕlĕbaj; bĕmban; bibiq (*B*); djawĕ (*B*); (ĕ)'nggajang; gading; gigi boewajaw (*S*); goendal; kĕlat; kĕlĕngkong; kĕpal; lakĕ (*B*), lakaw (*S*); loengkĕ (*B*), loengkaw (*S*); mas potih (*B*), [poti'ăh (*S*)]; masaq 'idjang; masaq sĕmalam; 'oedang; pandjang; radjĕ (*B*), radjaw (*S*); groesĕ (*B*), groesaw (*S*); sabĕ (*B*), sabaw (*S*); sangkor; sĕloe(w)'ăng; sĕngkĕliq (*B*); sĕngkĕwali (*B*), kĕwali (*S*); tĕlogr; tĕmbatoe; tĕnggajaq; tihis (*B*), ti'is (*S*); pisang goring; in olie (of boter) gebakken pisang.

pisaq; tusschenzetsel.

pisar; I (*B*), draaien in de rondte; II pĕmisaran, omloop, afwisseling; pĕmisaran: boelan, verandering van maan; tahon, einde van het oogstjaar en begin van het nieuwe; III (*B*), padi, die gedroogd is, met den voet wrijven om te zien of ze goed droog is (*J*); (vgl. »pisar I").

pisaw; hakmes, houwer in het algemeen; pisaw bĕsaq, een kapmes.

pising; mising zijn gevoeg doen; pĕmisingan (ook: pisingan); n°. 100.

pisoh (*B*), piso'ăh (*S*); misoh (*B*), miso'ăh (*S*), schelden, uitschelden.

pisongan = sĕmpi(j)'ongan.

pistawĕ (*B*), pistawaw (*S*); rechtspreuk.

pisti; het moet, het zal gebeuren.

pitaq; bed van een tuin.

piting; klein matje, waarop, na met bladeren belegd te zijn de rijstketel wordt geplaatst, zoodra die van het vuur is opgenomen; piting tandjaq'ăn sĕladjoe, eene soort daarvan.

pitjaq; I (*B*) = pipiq (*B*), (ook: ingedrukt van den neus); II zacht, week inz. van kippedrek.

pitjit; mitjit, plat drukken van ongedierte op de nagels.

pitong; mitong, dragen van een kind (fig. 7 pag. 23 en fig. 45 van »Ploss" »das kleine kind vom Tragebette bis zum ersten Schritte).

p*i*t*o*r; gew. toe(w)'ăn p*i*tor de controleur.

poeda*gr*; flets van kleur, verbleekt van glans.

poed*i*ng; zeker struikgewas met veelkleurig blad; soorten zijn: poed*i*ng: 'abang; 'irang; tĕr*o*s.

poedjĕ (*B*); moedjĕ does*o*n, een offermaal aanrichten in de »mĕsig*i*t" (zie dit woord) van de doeson bij »kĕbĕnd*o*n"; (zie: bĕnd*o*n).

poedji; lof, prijs; moedji, loven, prijzen; poedji moedji, elkander prijzen; kĕpoedji'ăn, lofwaardigheid.

poedjoeq (*B*), pinaq (*S*); met vriendelijke woorden tot iets trachten over te halen, vleien en verleiden.

poed*o*ng; spoel van het weefgetouw; poed*o*ng pĕtaj; knobbel, stomp in den bloesem van de »pĕtaj" (zie dit woord), waaruit de boon voortspruit.

poed*o*tan; (?).

poegal; moegal, zich nederleggen om uit te rusten van menschen.

poegan (*B*); uitgebreide aanplanting inz. van doerian; (volgens (*J*), plaats, waar vele vruchtboomen worden aangeplant).

poegaw (*B*), pĕpoegaw'ăn = mĕmimp*i*'ăn; zie: mimpi.

poegĕ (*B*), poegaw (*S*) = laka*gr*.

poeg*o*l; kaal van het hoofd,

poeg*o*q (*B*), poego'ăq (*S*) = poeg*o*l.

poej*o*h (*B*), poejo'ăh (*S*); kwartel; soorten zijn: poej*o*h (*B*), [poejo'ăh (*S*)]: gad*i*ng; mir*i*t.

poej*o*q (*B*), poejo'ăq (*S*); schimmel; bepoejoq'ăn (*B*), bĕpoejo'ăq'ăn (*S*); beschimmeld.

poekal I, ontwikkeld van kinderen, planten en dieren, (*J*); II = boengoq (*B*); III zie: kĕ*gr*is.

poekang; bout van een geslacht beest; poekang: 'agong (of bal*o*ng), achterbout; 'anj*o*t, voorbout.

poekat; groot trek- of sleepnet.

poek*o*l; moek*o*l, slaan, kloppen, klop geven; poek*o*l moek*o*l, elkander slaan; bepoek*o*lan, eene kloppartij hebben; moek*o*l sampaj 'idjang, bont en blauw slaan.

poek*o*q (*B*), poeko'ăq (*S*); kapitaal, (bedrijfskapitaal, handelskapitaal), inleg, inzet.

poelan; smakelijk van gekookte aardvruchten, van kalebassen, papaja.

poelang; I naar huis gaan; terugkeeren; poelang 'oendang, verdubbeld (in de spreektaal zelden of nooit gebezigd); moelangka(n), iets teruggeven aan den eigenaar, naar huis brengen, enz.; II zie: si*gr*at.

poelas; I vezeltouw; II moelas, wringen, uitwringen, verwringen, omdraaien.

poelaw; eiland; poelaw karangan, steenbedding of zandplaat in eene rivier, welke bij laag water droog loopt en bij hoogen waterstand onderloopt.

poelŏ (*B*), poelaw (*S*); weder, wederom, op nieuw, insgelijks; ook: zelfs, verder, voort, toch wel.

poel*i*h (*B*), poeli (*S*); verkrijgen; in handen komen; poel*i*han (*B*), poeli'ăn (*S*); erlanging, verkrijging, verwerving, voordeel, inkomsten; poel*i*han; ook = sĕdĕkaban.

poel*i*q; moel*i*q, zich nederleggen van groote dieren.

poel*igr* = loem*igr*.

poeloe; greep van een mes, schoffel, houwer; hecht.

poel*o*h (*B*), poelo'ăh (*S*); tiental; sĕpoel*o*h (*B*), sĕpoelo'ăh (*S*); een tiental, tien; poel*o*han (*B*), poelo'ăhan (*S*), $^1/_{10}$.

poel*o*ng; het inhalen, ophalen van loshangend touw.

poel*o*t; zie: »padi"; pĕpoel*o*t; bees-

tertje, waarvan de stam, na met katoen of garen omwonden te zijn gebruikt wordt om tanden, mond, ooren en oogen van een afgestorvene te reinigen.

poempon; moempon, verbranden van de »djĕgrami" na den oogst op »tĕnggalaw'ăn" of ladang's (zie die woorden); aanleggen van een vuur ter verbranding van de ruigte en stoppels op een ter bebouwing bestemd boschland.

poenaj; de wilde groene duif: soorten zijn: poenaj: badjoe; bĕloekagr; 'oegol; rakaq; si'olan.

poendji'ăn; gezegd van twee honden, die elkaâr den strijd durven aan te binden.

poendjin; gew. poendjin pĕloeroe, zak van chits waarin vroeger de kogels werden bewaard.

poendjong; e. s. v. offermaal; soorten zijn: poendjong: boelos; boerong darĕ (*B*); padi bĕram; kambing; kĕbaw; rajĕ (*B*), rajaw (*S*).

poengah; verwaand, opgeblazen, trotsch.

poengar (*B*); (ook: pĕpoengaran), soengar (*S*), (ook: sĕsoengaran); gezegd van iemand die als buskruit opvliegt; die spoedig driftig wordt, wiens drift echter spoedig bekoeld is.

poenggas; moenggas, een bouwgrond zuiveren van ruigte en onkruid.

poenggong; de posteriores; zie ook: bĕdil.

poenggoq (*B*), poenggo'ăq (*S*); nachtuil.

poenggor (ook: poenggogr); doode boom zonder takken, stronk.

poengot; moengot, oprapen, opzamelen, van den grond plukken of inzamelen; sĕpoengot; e. s. v. kinderspel.

poengkaq; I afknotten, afbreken van stengels, takken, enz.; II pĕmoengkaq boengĕ (*B*); boete den jongeling opgelegd, wanneer hij vóór het »masoqka(n) boenting" (zie dit woord), het engagement verbreekt, welke boete aan het meisje wordt uitgekeerd; III poengkaq pakoe; een van de huwelijksceremonien.

poengkor = rĕpat.

poentjaq; top, kruin.

poentjĕ (*B*), poentjaw (*S*); zie: groemah; moentjĕ 'api, gezegd van de woning waar het eerst de brand is uitgebroken.

poentoe; e. s. v. armband.

poentong; afgehouwen stomp, stompje, eindje, overgebleven stuk; ook: brandhout; poentong: loepĕ (*B*), loepaw (*S*), e. s. v. hout, dat van binnen kurkdroog, van buiten vochtig is.

poepoh (*B*), poepo'ăh (*S*); vlijtig, naarstig, ijverig; poepoh (*B*), [poepo'ăh (*S*)] djawat, aan één stuk doorwerken; onder het werken niet van uitscheiden willen weten.

poepol; = poetigr, dat meer in gebruik is; poepol 'agong, de groote pluk.

poepor (ook: poepogr); I zie: »panggang"; II zich in het zand baden van gevogelte; poeporan, het kuiltje inz. door kippen in zand gegraven.

poepot; I blazen, waaien; poepotan, blaasbalg; poepotan: tĕgaq, smidse; tĕpoelik, smidse van een passaringezetene; mas, smidse voor goud en zilverwerkers; II afgeloopen, ten einde van een »bantjangan" (zie dit woord).

poeraq; poeraq poeraq = (ĕ)'nggĕrawĕ (*B*).

poerik; kwaad, nijdig zijn op iemand.

poegroe; de frambozen uitslag.

poeron; (ook: poegron); e. s. v. mattenbies.

poegroq (*B*), poegro'ăq (*S*); I = bĕlakang; II plaats op de »salon" (zie dit woord), waar de vrouw des huizes hare bevalling afwacht en verblijft tot den 40[en] dag na de bevalling.

poesakĕ (*B*), poesakaw (*S*); erfgoed, erfstuk, erfenis, familiestuk.

poesa*gr*; I horizontaal, in de rondte draaien zooals bijv. water in de draaikolk; II poesa*gr*an (ook: poesaran); kruin op het hoofd; poesa*gr*an (ook: poesaran) tas*i*k; het middelpunt der aarde.

poesat; navel; poesat: boedjal (*B*), boes*o*t (*S*), uitpuilende navel; tangg*o*q (*B*), tanggo'ăq (*S*), de gewone vorm van den navel; matĕ (*B*), mataw (*S*); de traanheuvel.

poes*i*q (*B*), poes*i*'ăq (*S*); spelen; poes*i*q'ăn (*B*), poes*i*'ăq'ăn (*S*), spel, speelgoed.

poetaj; zie: »bangkah".

poeta*gr*; moeta*gr*, in de rondte draaien, opwinden bijv. van een horloge.

poet*i*ng; puntig einde, dat ergens in moet komen, zooals van een mes in het heft; poet*i*ng gigi; wortel van eene tand.

poet*i*q (*B*), poet*i*'ăq (*S*); de vrucht in haar eerste ontwikkeling na het afvallen van den bloesem.

poet*igr*; moet*igr*; plukken, oogsten van sommige cultuurgewassen als peper, koffie, kruidnagelen enz., doch niet van rijst.

poetjat; bleek van gelaatskleur door schrik of ziekte; (volgens (*J*), ook: betrokken van het gezicht); poetjat tĕtĕr*o*san, doodsbleek.

poetj*o*ng; e. s. v. geneeskrachtige plant.

poetj*o*q (*B*), poetjo'ăq (*S*); jonge spruit, teeder uiteinde van planten. Verder gebruikt als hulptelwoord voor een aantal brieven; sĕpoetj*o*q (*B*), [sĕpoetjo'ăq (*S*)] soerat, één brief; poetj*o*q 'oemb*o*q (*B*), poetjo'ăq 'oembo'ăq (*S*), tepel.

poet*o*s; I afgebroken van alles wat zich in de lengte uitstrekt bijv. touw, ketting van eene, beraadslaging, verhaal, het leven, levensonderhoud, onderhandeling over prijs of andere zaken; poet*o*s bitjarĕ (*B*), [bitjaraw (*S*)], einde van de beraadslaging, ook: ten einde raad; poet*o*s rĕgĕ (*B*), [rĕgaw (*S*)], naaste prijs; poet*o*s njawĕ (*B*), [njawaw (*S*)], den geest geven, sterven; kĕpoet*o*san rapat, eindvonnis, uitspraak; moetoska(n), afbreken, afsnijden; moetoska(n) pĕrkarĕ (*B*), [pĕrkaraw (*S*)], eene zaak beeindigen, eene beslissing nemen in eene rechtszaak; poet*o*s paras; geheel en al afgedaan, beslist; II poet*o*s gĕnt*o*ng, eene heidensche ceremonie, waarbij onder aanroeping van de geesten hun verzocht wordt een onbekend ziekteverschijnsel te openbaren.

poe(w)'ă*gr*; e. s. v. aromatische plant, soorten zijn: poe(w)'ă*gr*: lakĕ (*B*), [lakaw (*S*)], de cardamom; lĕnggigi*gr*; lil*i*pan; nasi; 'oetan; 'pĕ*gr*kat; soel*o*h (*B*) [soelo'ăh (*S*)]; timbang; toeko'ăq (*S*); toet*o*t.

poe(w)'ăs; verzadigd, voldaan, genoeg.

poe(w)'asĕ (*B*), poe(w)'asaw (*S*); vasten, de Mohamedaansche vasten.

poh*o*n (*B*), poe'*o*n (*S*); boom.

pojang; overgrootvader; voorouders; stamvader; pojang kĕtoenggalan, algemeen stamvader.

pok*o*q (*B*), poko'ăq (*S*); zie: poek*o*q (*B*).

pokang; zie: bĕd*i*l.

p*o*ng; klanknabootsend woord voor een plompend geluid bijv. van een emmer, die onderste boven in het water gedompeld wordt.

pot*i*h (*B*), pot*i*'ăh (*S*); wit, blank, zuiver van het gemoed; pot*i*h (*B*), [pot*i*'ăh (*S*)] tĕl*ogr*, wit van het ei.

pot*o*ng; afgesneden stuk; mot*o*ng, snijden, afsnijden.

R.

grabal = *gr*abĕ (*B*); ook: blindelings in de rondte tasten.

grabĕ (*B*), *gr*abaw (*S*), [ook: rabĕ (*B*), rabaw (*S*)]; mĕ*gr*abĕ (*B*), mĕ*gr*abaw (*S*), tasten, tastend bevoelen of aanraken.

grabon; niet goed kunnen zien.

graboq (*B*), *gr*abo'ăq (*S*); zwam inz. van den arenpalm.

radah; tĕradah boelan, rechtop loopen, met het gelaat een weinig naar boven gericht; een meisje dat van nature zoo loopt zal ongetwijfeld bij de bevalling sterven; (volgens (*J*), zal de echtgenoote van iemand die aldus loopt spoedig sterven).

radang; aardappel; soorten zijn: radang: kisal; tjinĕ (*B*), tjinaw (*S*).

gradjang (*B*) = pantjang.

radjĕ (*B*), radjaw (*S*); vorst; gewoonlijk wordt daarmede het »margahoofd" bedoeld; mĕradjĕ (*B*), mĕradjaw (*S*), zie: toeto*gr*an.

radj*i*n; ijverig, vlijtig, naarstig.

gradoe; (ook: *gregr*adoe), I ophouden, stilhouden, stil blijven staan, rusten, vertoeven; II genezen van eene ziekte.

ragah; I gezegd van jongelingen die niet meer groeien; maximum van lengte hebben bereikt; II gezegd van een op leeftijd zijnden celibatair; III mĕragah; schuin geveld van een lans, een geweer enz.; IV mĕragah, met een lans of iets dergelijks steken.

ragaj; bĕragaj = tjĕ*gr*aj; bĕragaj'ăn; ontbonden van doode lichamen (*J*).

ragam; I wijze, manier waarop iets geschiedt; luim, kuur; ook: aard, inborst; II wat door kwade geesten wordt veroorzaakt.

ragaq; het opkoopen van padi bij groote hoeveelheden.

ragi; I de kleuren in een weefsel; II kunne.

ragoe; verward, in de war zijn.

rahi; bĕrahi, bekoord zijn, liefhebben.

ra'*i*h (*B*), ra'*i*'ăh (*S*) [ook: *gr*a'*i*h (*B*), *gr*a'*i*'ăh (*S*)]: I zie: djĕmĕ (*B*); II mĕra'*i*h (*B*), mĕra'*i*'ăh (*S*); den haan van een geweer aftrekken.

rajap; I mĕrajap, kruipen van planten en insecten; II = banjaq.

rajaq; bĕrajaq, voor zijn genoegen ergens naar toe gaan; kuieren.

rajas (*B*) = rajĕ (*B*); (het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd).

rajĕ (*B*), rajaw (*S*); I aanduiding van de excessief; II groot en zwaar gebouwd van een' man; goed in blad en tak zitten.

rajoe; zie: poetjat.

rak*i*t; vlot.

gralang; mĕ*gr*alang, ontoereikend.

gramah; mĕ*gr*amah = bĕdjabal; zie: »djabal".

ramas; = ĕmas.

grambah; mĕ*gr*ambah, een veld voor den tweeden keer wieden.

rambaj; de staartvederen van gevogelte en pluimgedierte; rambaj pandjang, lange overhangende staartvederen van hanen; rambaj toegang, de rechte lange staartvederen, onder de overhangende staartvederen; pĕmboenbon rambaj, de fijne kleine staartvederen van een haan.

grambam; gezegd van padi, die niet voor dagelijksch voedsel gebruikt wordt, als »padi poelot", »padi bĕram".

rambang; I op goed geluk af, luk of raak; II vezeltouw van een werpnet.

ramboe; (ook *gr*amboe); franje; de overgebleven uitstekende draden van een afgeweven kain, welke worden afgesneden.

r a m b o e t a n; e. s. v. vrucht met haarachtige schil; soorten zijn: ramboetan: kĕbanjakan; toengaw.

r a m ĕ (*B*); (ook: *g*ramĕ), ramaw (*S*); [ook: *g*ramaw (*S*)], gew. sĕ*g*ramĕ (*B*), sĕ*g*ramaw (*S*); wat communaal door de doesongenooten wordt bezeten, zooals door den stamvader aangelegde vischvijvers, aanplantingen enz.

r a m i; druk, vroolijk, levendig, met zijn vele, sterk bevolk; bĕrami rami'ăn, zich met elkander vermaken.

r a m o e; mĕramoe of bĕramoe, het benoodigde matériaal bijeenbrengen bijv. voor het bouwen van iets; de benoodigdheden verzamelen voor het bereiden van een geneesmiddel, voor een offermaal; in gereedheid brengen van alles wat voor een feest benoodigd is; ramoe'ăn, dat matériaal enz.; ramoe'ăn pĕngatĕ (*B*), wat voor het maken van gebak noodig is.

r a m p a j; fijn bakken, in stukken hakken.

r a m p a s; mĕrampas, met geweld ontnemen, afnemen, rooven, verbeurd verklaren.

g r a m p a s; mĕ*g*rampas, kort snijden van gras enz. met een »pĕdang boel*o*h (*B*)" (zie »pĕdang").

r a m p *i* n g; slank, tenger van leest, dun van middel.

r a m p *o* k; mĕramp*o*k, iemand overrompelen, berooven.

r a m p *o* s; I rĕramp*o*san, grof, onbeschoft van taal; II mĕramp*o*s, gezegd inz. van een' tuin, die geheel en al in onkruid, gras, ilalang enz. zit.

r a n d a j; I randaj randaj = 'oej*o*n; II (*B*), door het water rondwaden om met de voeten iets te zoeken (*J*).

g r a n d a n; me*g*randan, zie: djĕmĕ (*B*).

r a n d a w (ook *g*randaw); mĕrandaw, spijzen met iets vermengen bijv. rijst met djăgoeng of »gad*o*ng" bij gebrek van het eerste voedingsmiddel.

r a n d ĕ (*B*), randaw (*S*); weduwe; randĕ boengĕ (*B*), randaw boengaw (*S*), gezegd van een jong gehuwde vrouw, die na het »nikah 'adam" alvorens den bijslaap te hebben uitgeoefend haar echtgenoot door den dood verliest; randĕ (*B*), [randaw (*S*)] tĕkĕlaw*i*ng van tafel en bed gescheiden vrouw.

r a n d j a w; voetangels, doorgaan van bamboe vaak met geharde punten.

g r a n d j a w; *g*randjaw: loempatan, rak*i*t; inrichtingen inz. om tijgers te vangen.

r a n d j *i* n g a n; sĕrandj*i*ngan, een paar van ringen en armbanden.

r a n d *o* q (*B*), rando'ăq (*S*); mĕrand*o*q (*B*), mĕrando'ăq (*S*), iets op crediet koopen.

g r a n d *o* q (*B*), *g*rando'ăq (*S*); I lange afhangende haren van een ouden bok II volwassen van mannetjes dieren, (uitsluitend van klein hoornvee).

g r a n g a j; gezegd van boomen, die slecht in blad zetten.

g r a n g a w; spaak van een wiel; rad van een spinnewiel; de bamboelatjes, die met het eene einde in de »tĕ*g*r*i*ng" van de »tangk*o*l" gestoken zijn (zie die woorden).

r a n g g a h; zie: »kĕbaw".

r a n g g a j = ranggas.

r a n g g a s; ontbladerd en dor, een dorre tak.

g r a n g g a s; mĕ*g*ranggas, slingeren van lianen.

r a n g k a h; vermolmd van een boomstam.

r a n g k a j; wat tot een verbonden is; trosje.

r a n g k a n g; sĕrangkang, een paar van oorknoppen;

r a n g k a p; dubbel, paar inz. van pieken, lansen enz.

rangkaq (*B*), rangkang (*S*); mĕrangkaq (*B*), mĕrangkang (*S*); op vier pooten of op handen en voeten gaan, op handen en knieën kruipen.

*g*rangkaw; lang en tenger.

rangkĕ (*B*), rangkaw (*S*); geraamte.

*g*rangk*i*l; wat tot een verbonden is; trosje.

*g*ranjang (*B*), *g*ranang (*S*); 't zeer benauwd, zeer warm hebben.

*g*rang*o*s; gleuf in de bovenlip; ook; gespleten van de bovenlip.

rantaj; keten, ketting; sĕrantaj, hand aan hand.

rantang; (ook: *g*rantang) = *g*rap*o*h (*B*); ook gezegd van hout, dat zich gemakkelijk laat kloven.

rantaw; I streek, uitgestrekte kust, recht gedeelte van eene rivier; II mĕrantaw, reizen naar een vreemd land gaan; mĕrantaw (ĕ)'nd*i*q (*B*) [(ĕ)'nd*i*'ăq (*S*)] bĕdap*ogr*, zich ergens in den vreemde metterwoon vestigen met het voornemen echter t. g. t. naar zijne geboorteplaats terug te keeren; in het tegenovergesteld geval spreekt men van »mĕrantaw bĕdap*ogr*".

rant*i*ng; twijgje, dun takje zonder bladen; mĕrant*i*ng 'a'*ogr* zeer oud worden nl. als een bladerlooze bamboestoel.

rantjak; I kleine vierkante horde van bamboe om daarop offergaven te plaatsen; II e. s. v. gouden oorhanger voor jonge meisjes (*J*).

rantjang = tjĕntjang.

rantjangan; jonge uitgeplante dadapstekken dienende tot lei- en schaduw boom van de peperplant.

rantj*i*q (*B*), rantj*i*'ăq (*S*) = rĕtj*i*q.

rantj*o*ng; schuin aangepunt.

rant*o*t = roent*o*n.

ra'*o*h (*B*), = padĕ (*B*).

ra'*o*p (ook: *g*ra'*o*p); mĕra'*o*p; zooveel als men in de twee aaneengesloten holle handen kan nemen; met de beide handen aldus meten of opscheppen, naar zich toetrekken of halen.

ra'*o*t; mĕra'*o*t, met een klein mes »sĕra'*o*t" iets bewerken (bijv. rottan kerven), de ruwe kanten afsnijden, iets besnijden.

rap; »kruis" bij: »kruis en munt",

*g*rap; ngĕ*g*rap, tabak kerven.

rapat; I dicht, bijeen, goed aansluitend, gesloten; II vergadering met de hoofden zoowel om bestuurs- als rechtszaken te behandelen.

*g*rapat; dikwijls, vaak, iedere keer.

*g*rap*o*t (*B*), *g*rapo'ăh (*S*); broos, brokkelig, molmig, verteeld van hout, touw enz.

*g*rap*o*ng; mĕ*g*rap*o*ng, dobberen op het water.

rarang (*B*) = larang.

rarat (*B*) = larat en = 'oend*o*r.

rar*i*q (*B*), lar*i*'ăq (*S*); mĕrar*i*q (*B*), mĕlar*i*'ăq (*S*), draaien op een draaibank.

rasan; beraadslaging, bespreking; ook: rechtszaak.

rasĕ (*B*) [ook: *g*rasĕ (*B*)], rasaw (*S*) [ook: *g*rasaw (*S*)]; gevoel, smaak van iets, geur; gevoelen, meening; mĕrasĕ'i (*B*), mĕrasaw'i (*S*), gevoelen, ondervinden.

rasi (ook: *g*rasi) = rasĕ (*B*); gew. rasĕ rasi (*g*rasĕ *g*rasi) (*B*); rasaw rasi (*g*rasaw *g*rasi) (*S*).

ras*o*l; gezant Gods.

rat = rapas.

ratap (ratapan); klaaglied.

ratĕ (*B*), [ook: *g*ratĕ (*B*)], rataw (*S*) [ook: *g*rataw (*S*)]; gelijk, effen, vlak.

rat*i*b; mĕrat*i*b, onophoudelijk de woorden »la 'ilaha '*i*lla 'allah" uitroepen.

ratjap = *g*rapat.

ratj*i*k [ook: ratj*i*q) (*B*)]; e. s v. vogel-

strik, voorzien van paardeharen, strikken om vogels te vangen.

ratjon; vergif; měratjon, vergeven, vergiftigen.

ratoe; I vorst; II aanspraakswoord nl. waarmede een gewezen pasirah wordt aangesproken indien een zijner zoons hem in de waardigheid is opgevolgd.

ratos; honderdtal; sěratos, honderd; běratos ratos, bij honderden; měratos 'agri den 100ˢᵗᵉⁿ dag (na iemands dood) vieren.

grawah; ijdel, te vergeefs.

rawan; een zevental, een stel van zeven; als hulptelwoord gebezigd bij netten: djalě (B), [djalaw (S)] sěrawan, een stel netten; bij knoopen: kantjing sěrawan, een stel knoopen (uit zeven stuks bestaande); zie ook sub. palaq.

rawang; overstrooming door water van de bovenlanden.

rawaq; měrawaq, villen, van het vel ontdoen.

rawat; = kěrdjě (B); rawatan = pěkěrdjě'ăn (B).

rawě (B), rawaw (S); eigennaam van het monster, dat bij eclipsen, zon of maan heet inteslikken; tangkap rawě (B) [rawaw (S)] zon, — maaneclips.

grawing; doorgescheurd van de oorlel tengevolge van het doorboren daarvan om er een ring in te doen.

rawoh (B), rawo'ăh (S) = goehok; lawong; lohong.

grawoh (B), grangkaw (S); gezegd van een lang en mager persoon.

rěbab; viool, die met een boog gestreken wordt.

rěbah; I neerstorten, omvallen van zware voorwerpen zooals een boom enz.; II rěbah di pintoe'ăn, sterven bij de bevalling.

grěbah; neergebogen zooals een volle rijstaar.

rěban; kippenloop.

rěbang; e. s. v. sjaal, die de vrouwen over het hoofd dragen.

grěbě (B), grěbaw (S); I een hoop dorre takken of geveld houtgewas gew. op een' pas ontgonnen akker; II měgrěbě (B) měgrěbaw (S), voor den eersten keer bevallen; III drijfvuil in zee of in rivieren.

rěbi(j)'ăh; vrouwelijke doekoen en godgeleerde.

rěboe; Woensdag.

grěboh (B), grěbo'ăh (S); grěgrěboh (B), grěgrěbo'ăh (S), buiten adem zijn, vermoeid zijn bij klimming met een vracht op het hoofd.

grěbong; jong eetbaar uitspruitsel van de bamboesoorten: boeloh (B) [boelo'ăh (S)] bětong; kapal; mansan; moenti.

grěboq (B), grěbo'ăq (S); meel van rijst.

rěbos; alleen in water gekookt zooals aardappelen, sommige groenten; měrěbos, aldus kooken.

rěbot; měrěbot om het eerst trachten te bemachtigen, voor een ander iets trachten te grijpen; rěbotan; zie: wang en koelě (B).

rědah (ook: grědah); měrědah (ook: měgrědah) in stukken hakken van takken, van reeds gevelde boomen op een' akker.

grědam; gezegd van een houtvuur, dat na even te zijn opgeflikkerd, weder uitgaat.

rědang; běrědang, door elkander liggen bijv. van kopjes.

rědap; e. s. v. handtrommel.

grědě (B), grědaw (S); plotseling ophouden van een slagregen.

rědjap; I naam van de 7ᵈᵉ maand van het mohamedaansch jaar; II měrědjap, flikkeren van den bliksem

rědjěki; levensonderhoud, levensmiddelen, dagelijksch brood.

grĕdji (*B*), *grĕging* (*S*); vies den neus voor iets optrekken.

rĕdjong (ook: *grĕdjong*); minnelied, beurtlied; bĕrĕdjong, elkander beurtliederen toezingen.

rĕdos (ook: *grĕdos*) = roenton; ook: met geweld aan iets rukken, bijv. aan iemands arm.

grĕgaq = takot; huiverig om iets te doen.

grĕgas (*B*), gĕgas (*S*); e. s. v. mattenbies.

rĕgat = rĕntas.

rĕgĕ (*B*), rĕgaw (*S*); prijs, waarde.

rĕgĕdjemĕ (*B*) = koelĕ (*B*), rĕgĕ njawĕ (*B*), rĕgaw njawaw (*S*); boete destijds bij doodslag op slaaf of slavin den delinquent opgelegd, gelijkstaande met de waarde van den (de) verslagene; rĕgĕ kĕpĕgatan (*B*); zie: koelĕ (*B*).

grĕging I = kamah; II = bĕntji.

rĕgiq (*B*), tĕgi'ăq (*S*); pokdalig.

grĕgis; de stokjes, welke in de idjoek worden gevonden.

rĕkah; gebarsten van de schil van sommige vruchten, van de huid van handen of voeten.

rĕkat; kleven, plakken; pĕrĕkat, kleefstof, lijm.

grĕkoe; even uitgekomen van hoorns.

grĕkop; terugkaatsing of flikkering van het licht op het water, in regen en dauwdruppels enz.

rĕmajang; rĕmajang sakti; naam aan jonge meisjes in »rĕdjongs", toegekend.

rĕmas = ĕmas.

grĕmas; verguisd, verbrijzeld, gesmolten, opgelost.

rĕmbas; opstijgen van stank (*J*).

grĕmbi (ook: rĕmbi); de ongedoornde sagopalm.

grĕmbi(j)'ĕ (*B*), *grĕmbi(j)'aw* (*S*), de gedoornde sagopalm.

rĕmbon = (ĕ)'mbon.

rĕmĕlan; de vasten maand.

rĕmis (ook: *grĕmis*); e. s. v. eetbare mossel.

grĕmpan; gew.: grĕ*grĕ*mpan; drijfhout die bij een bandjir bij de oevers van de rivieren achterblijft, waardoor de rivier voor een deel versperd wordt.

rĕmoenggaj; e. s. v. boom welke vruchten als groente wordt gebruikt.

rĕmok; vermorzeld, verbrijzeld, vergruisd.

rĕmpah; specerijen, kruiderijen, drogerijen.

rĕmpaq; sĕrĕmpaq, op eenmaal, in eens, allen tegelijk.

rĕmpat; dwars naar iets toe, (*J*).

rĕmpĕnaj; e. s. v. boom.

rĕmpok; mĕrĕmpok, tegen iets beuken, bijv. tegen een deur.

grĕnah (ook: tanah *grĕnah*); uitgestrekte en vlakke strook lands.

grĕnaq; op hoogst onfatsoenlijke manier zitten nl. de beenen rechtuitgestrekt en wijd uit elkaar geopend, het lichaam achter over gebogen op beide handen rustende.

grĕnas; rijstdiefje, soorten zijn: *grĕnas*: barat; rambaj pandjang.

rĕndah; laag, nederig.

rĕndam, (ook: *grĕndam*); in het water staan, in de week staan.

rĕndang, (ook *grĕndang*); bakken, fruiten.

rĕndaq; bĕrĕndaq, stilhouden, rusten, vertoeven.

rĕndjih (*B*); [ook: batin rĕndjih (*B*)]; een oude vrijer, een oude gek, die nog gaarne met de meisjes flirt.

rĕndjongan; e. s. v. eetbaar zoutwaterkrabbe.

grĕngam = soesah.

rĕngaq; I (B), mĕrĕngaq, iemand afsnauwen, II = bi(j)'ăs.

rĕngas; e. s. v. huidziekte, veroorzaakt door aanraking van de »gĕtah kĕmang" (zie die woorden).

rĕnggot; mĕrĕnggot, vlug in alles, snel, schielijk.

rĕngih (B), rĕngi'ăh (S), [mĕrĕngih (B) mĕrĕngi'ăh (S)]; streng, wreed, hard, hardvochtig, ook: lichtgeraakt, oploopend.

rĕngis; mĕrĕngis, iemand een standje maken.

rĕngit (ook: grĕngit); kleine zeer stekende muggen.

grĕngkam; zooveel als men ineens met eene hand kan nemen.

grĕngos; bĕgrĕngos, den neus snuiten met den duim tegen de neusvleugels gedrukt, (zooals de inlanders doen).

rĕngot; mĕrĕngot, gezegd van iemand, die op elke hem gestelde vraag het antwoord schuldig blijft.

grĕngot (B), roengot (S); mĕgrĕngot (B), mĕroengot (S); drijnen van kinderen, zeuren.

grĕniq (B) = kĕtjiq (B).

rĕnjaj (B); flauw, zoeteloos (J).

grĕnjaj; gew. 'ŏedjan grĕnjaj; motregen.

rĕnong (ook: grĕnong); I betrokken van de lucht, niet helderschijnend van de zon; II mĕrĕnong (S); stuurs kijken.

grĕntang; I mĕgrĕntang, uitspraak doen in twisten tusschen leden van een »kaoem" door den »mĕradjĕ (B) [mĕradjaw (S)"]; (zie die woorden).

rĕntaq; bĕrĕntaq, met de voeten op den grond stampen.

grĕntaq; grĕntaq grĕntaq, kraken van den vloer, (J).

rĕntas; mĕrĕntas, een' omweg afsnijden, een korteren weg nemen.

rĕntjaka; e. s. v. geschut.

grĕntjam; mĕgrĕntjam, opborrelen van het water als het pas begint te koken; ook: wel mĕgrĕntjam mĕrinih (B) [mĕrini'ăh (S)].

rĕpang (ook: grĕpang); geregelde aanplant van vruchtboomen, bamboe enz.

rĕpat (ook: grĕpat); I effen, gelijk, niet met uitstekende punten; mĕrĕpat, effen afkappen, zooals een kokosnoot met een: »parang" (zie dit woord); II sĕgrĕpat ngan bakigr, afstand van den schouder tot den voet; sĕgrĕpat ngan(ĕ)'ntoe(w)'ăt; afstand van de knie tot den voet; sĕgrĕpat ngan kĕning; sĕgrĕpat ngan palaq, afstand van de kruin van het hoofd tot den voet; sĕgrĕpat ngan pinggang; afstand van den middel tot den voet; afstand van het voorhoofd tot den voet; ook: gezegd van twee personen, die naast elkander loopende even lang zijn; iets juist gelijk houden met het voorhoofd, bijv. om de lengte te meten; 't haar gelijk langs het voorhoofd afknippen (J); III sĕgrĕpat, eens gezind; overeenstemmend.

rĕpi(j)'ăh; rĕpi(j)'ăh (ĕ)'mpaj, ons guldenstuk; rĕpi(j)'ăh koewaw, rĕpi(j)'ăh nipis; zilveren muntstukken van de grootte van ons guldenstuk.

rĕpo'ăh (S); mĕrĕpo'ăh, voor den tweeden keer bewerken van een »'oemaw (S)" (zie dit woord), wanneer men behalve van de schoffel ook nog van het kapmes moet gebruik maken.

rĕraj (B) = lĕraj.

grĕgramĕ (B), grĕgramaw (S); vlinder; soorten zijn: grĕgramĕ (B) [grĕgramaw (S)]: 'abang; bĕsaq; 'idjang; koening; potih (B), poti'ăh (S).

grĕgri(j)'ĕ (B), grĕgri(j)'aw (S); [mĕgrĕgri(j)'ĕ (B), mĕgrĕgr(ij)'aw (S)];

onstuimig, dringend verlangen naar iets, zooals bijv. een zuigeling naar de borst enz.

grĕgrimbaw (*B*); slechte oogen hebben (*J*).

grĕgrimang; kleine kakkerlak.

rĕgrigring; gevoel, dat men heeft bij 't opkomen van de koorts.

rĕroebĕ (*B*), rĕroebaw (*S*); I wat voor eene reis medegenomen wordt om als geschenk te dienen; II mĕrĕroebĕ'i (*B*), mĕrĕroebaw'i (*S*); iemand met geschenken voor zich trachten te winnen; geschenken aanbrengen om geene weigering op zijn verzoek te krijgen.

grĕgroekoe; e. s. v. gras als toespijs gebruikt.

grĕgroewaq; e. s. v. snip.

grĕgrojan (ook: rĕrojan); iemand, die moetende vomeeren niets dan spog opgeeft; misselijk (*J*).

rĕsajĕ (*B*), rĕsajaw (*S*); mĕrĕsajĕ (*B*), mĕrĕsajaw (*S*); hulp vragen aan kennissen, vrienden en bloedverwanten bij het beplanten van zijn velden, bij het opzetten van eene woning.

grĕsam; e. s. v. varenplant, waarvan schrijfpennen worden gemaakt; soorten zijn: *grĕ*sam: babi; boeboe; doedoq (*B*), doedo'ăq (*S*); oenos.

rĕsap; mĕrĕsap; eene onbekende of onbegane plaats blindelings binnendringen; iets opzuigen zooals water door den bodem

rĕsĕdin; (gew. toe(w)'ăn rĕsĕdin) resident.

rĕsih (*B*); mĕrĕsih, hard gebakken, geroosterd (*J*).

rĕsi(j)'ĕ (*B*), rĕsi(j)'aw (*S*); geheim.

rĕsing (*B*); mĕrĕsing, sterk prikkelend in den neus (*J*).

grĕsiq (*B*), *grĕsi'ăq* (*S*); kurkdroog.

rĕtaq (ook: *grĕ*taq); I gebarsten, barst; mĕrĕtaq, barsten; II klanknabootsend woord voor het geluid van het knakken der gewrichten; III rĕrĕtaq (meer in gebruik): *grĕgrĕ*taq, barensweeën.

grĕtas; mĕ*grĕ*tas, doorbakken van rottan, touwwerk.

rĕtih (*B*), (ook: *grĕ*tih), rĕti'ăh (*S*) (ook: *grĕ*ti'ăh); mĕrĕtih (*B*) (ook: mĕ*grĕ*tih), mĕrĕti'ăh (*S*) (ook: mĕ*grĕ*ti'ăh); knetteren, knappen van het hout in het vuur.

rĕtjaj'ăn; zie: rĕtjaq.

rĕtjaq; gew. verbonden met rĕtjaj'ăn; mĕrĕtjaq mĕrĕtjaj'ăn, heen en weer bewegen van lichte voorwerpen (ook: door den wind) zooals bijv. gouden lovertjes aan de haarversierselen van jonge meisjes; (in de spreektaal worden die woorden zelden of nooit gebezigd).

rĕtjĕ (*B*), tjĕrtjaw (*S*); iets berispelijks, smet, gebrek; mĕrĕtjĕ'i (*B*), (mĕ)'ntjĕrtjaw (*S*), versmaden, afkeeren, blameeren.

rĕtjiq (*B*), rĕtji'ăq (*S*); spat; mĕrĕtjiq (*B*), mĕrĕtji'ăq (*S*), spatten.

rĕtoq (*B*); iemand voor alles voorspannen, voor alles gebruiken, (*J*).

ribang; gezegd van hijsterische aan halucinaties lijdende jonge meisjes, die, wijl hun 't hoofd op hol is gebracht zich ten laatste inbeelden door hemelsche jongelingen te zijn uitgenoodigd hen te volgen en vaak dagen achtereen in het bosch verblijven.

ribĕ (*B*); de onroerende goederen, welke worden aansgeproken bij het niet voldoen van een boete door den delinquent.

riboe; duizendtal; sĕriboe, een duizend.

griboe (*B*); oorhanger door jonggehuwde vrouwen gedragen tot hunne eerste zwangerschap of tot na de bevalling.

ribot; storm.

griding (*B*), biding (*S*); boord rand, zoom.

ridjih (*B*); opborrelen van lucht, (*J*).

ri(j)'äl; I Spaansche mat; soorten zijn: ri(j)'äl: 'ipangan; ter waarde van ƒ 1.— ƒ 1.50; mĕrkin; ter waarde van ƒ 2; tjagaq; ter waarde van ƒ 2.50; kipas; ter waarde van ƒ 3".

ri(j)'ăng; mĕri(j)'ang 'ati; prettig, aangenaam gestemd.

gri(j)'ăng; mĕgri(j)'ăng dadah; verhit door koorts (?).

ri(j)'ăq; gew. verbonden met ri(j)'ĕ (B), [ri(j)'aw (S)]; ri(j)'ăq ri(j)'ĕ (B), ri(j)'ăq ri(j)'ăw (S); leven, rumoer, lawaai, luidruchtig.

ri(j)'ăs; zie: pĕdang.

ri(j)'ĕ (B), ri(j)'aw (S); zie: ri(j)'ăq.

ri(j)'oh (B), ri(j)'o'ăh (S); = ri(j)'ăq.

gri(j)'oh (B), gri(j)'o'ăh (S); = soesah.

rikaq = banjaq; (het woord wordt zelden in de spreektaal gebezigd).

grikil; grikilan, steenachtig van vruchten.

ril; hekwerk, rasterwerk, leuning van een brug.

rila; tevredenheid toestemming, gunst; mĕrilaka(n), iets toestemmen, tevreden met iets zijn.

rilaw (ook: grilaw); e. s. v. paling.

rim; lederen riem; rim kagrit, rim bawaq.

grimah; kruimel; de rijstkorrels, die over den grond verspreid liggen, nadat kinderen gegeten hebben.

grimaw; grimaw: dahan (B), da'ăn (S); tĕnong; toetol; soorten van wilde katten; sĕgrimaw; e. s. v. kinderspel; rimbang; e. s. v. kinderspel van meisjes.

rimbaq; maal, keer.

grimbaq; bĕgrimbaq = groejaq.

rimbas; e. s. v. dissel.

grimbas; mĕgrimbas, schoonmaken (nl. zuiveren van gras en onkruid) van de »pĕlang" (zie dit woord).

grimbĕ (B), grimbaw (S); het woord; grimbĕ (B) grimbaw (S) dalam; oerwoud; ook: bosch, dat nog nooit in cultuur is gebracht: mĕgrimbĕ (B), mĕgrimbaw (S), in cultuur brengen van zulk een bosch, van oerwoud; grimbĕ dagrĕ (B), grimbaw dagraw (S), maagdelijk woud.

rimbih (B), rimbi'ăh (S); bemoeilijkt worden in het gaan, doordat men kleine kinderen bij zich heeft.

grimbit; zwanger, drachtig; grimbit kĕbaw, een zwangerschap van 11 à 12 maanden; grimbit kambing; wanneer, tijdens de zwangerschap gedurende de dagen waarop de vrouw anders zou menstrueeren zich een slijmachtig vocht uit de vagina afscheidt.

rimbon; hoog van gras; vol, bladrijk van boomen.

rimpi'ăn; zakje van laken of chits, waarin de »bĕnang boelang" (zie dit woord) wordt bewaard.

rimping; mĕrimping, zigzag.

rimpit; I bĕrimpit, vlak tegen iets aangesloten; II bĕrimpitan = sĕpasigran.

rindoe; (ook: grindoe); sterk verlangen, smachten naar iets.

ringaj; gezegd van boomen, die slecht in takken, bladeren, en vrucht zitten; ook gezegd van damar en karetboomen, welke niet meer kunnen worden getapt.

ringgaj; mĕringgaj, dun bezet van bladeren, (J).

ringgit; gew. ringgit boerong, onze rijksdaalder in onderscheiding van »ringgit": kapas, Maria Thérésiadaalder; tjagaq, Carolusdaalder.

ringgong = groegaq.

ringing (B), rinjing (S); bĕringing (B), bĕrinjing (S) = gadoh (B).

ringit; mĕringit, een »rĕdjong" (zie dit woord) zachtjes binnensmonds neurien.

ringkas = gantjang.

ringkih (*B*), ringki'äh (*S*); mooi, schoon, fraai, sierlijk, bevallig; rĕringkih (*B*), rĕringki'äh (*S*), zeer fraai, buitengewoon mooi.

ringkot; e. s. v. ziekte aan de gewrichten.

grinih (*B*) = gĕgong.

rinjing; rumoer, geraas, getier.

rintiq (*B*), rinti'äq (*S*); zie: 'oedjan.

grintiq (*B*), *grinti'äq* (*S*); spikkel; *grintiq* (*B*), [*grinti'äq* (*S*)] tĕkoekoe, tepelring.

rirang; (ook: *grirang*) = kabong.

ris; = tjoelok bĕlirang en koesikkan.

risaj; bamboezen horde om daarop »dĕ*gri*(j)'än" (zie dit woord) fijn te wrijven.

risaw; slecht, liederlijk; landlooper, vagebond, bandiet.

risit; dicht, naast elkander, goed aansluitend, gesloten.

gristĕ (*B*); mĕ*gristĕ* (*B*), de gebruikelijke vragen, die men iemand doet bij eene eerste ontmoeting.

ritoq (*B*), (ook: ritok); ritok (*S*) = roesoh (*B*).

riwis; e. s. v. watervogel.

roda; rad, wiel.

rodi; I order, bevel; II hoofdelijke belasting, (meer in gebruik is: tjoekaj).

groe'äp; e. s. v. worm.

roeban; roeban kĕlam, een in zee huizende geest.

roebĕ (*B*), roebaw (*S*); ?

roeboh (*B*), roebo'äh (*S*), [ook: *groeboh* (*B*), *groebo'äh* (*S*)], instorten, bijv. van gebouwen.

roedos; e. s. v. steekwapen.

groegaq; bĕ*groegaq*, slingeren, heen en weer bewegen.

roegi; verlies, schade.

roegoq (*B*), roego'äq (*S*) = kĕrip.

groejong; het lont der palmboomen in tegenoverstelling van het merg.

groekam; e. s. v. gewas met doorns en weerhaken.

roekop; tĕroekop, omgekeerd; de zijde van het koperen plaatje bij »dja'ih dĕlapan" in gebruik, waarop de zwarte stip niet is ingebrand (zie: dja'ih).

roekoq; (*B*), roeko'äq (*S*); strooicigaretje, sigaar.

groelang; bĕ*groelang*, het zich na het huwelijk [bij »'adat koelĕ (*B*)" (zie koelĕ) gesloten], voor den eersten keer begeven van jonggehuwden naar de ouders der vrouw.

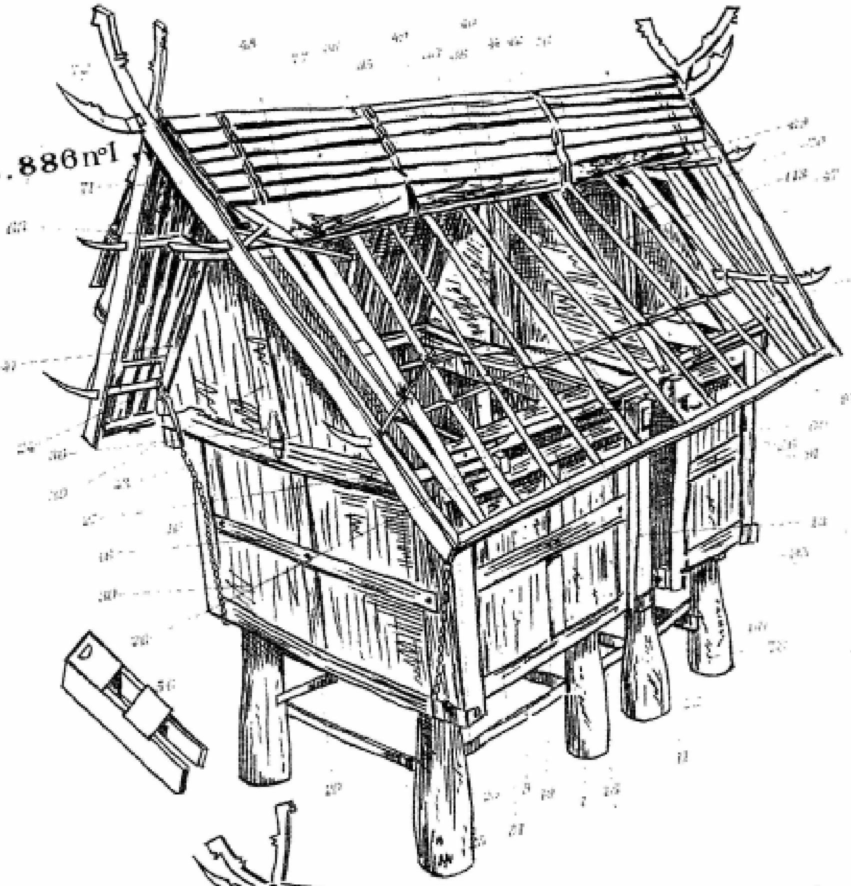
roelih (*B*), roeli'äh (*S*); [ook: *groelih* (*B*), *groeli'äh* (*S*)] = *grolih* (*B*).

roelong, omkrullen, (*J*).

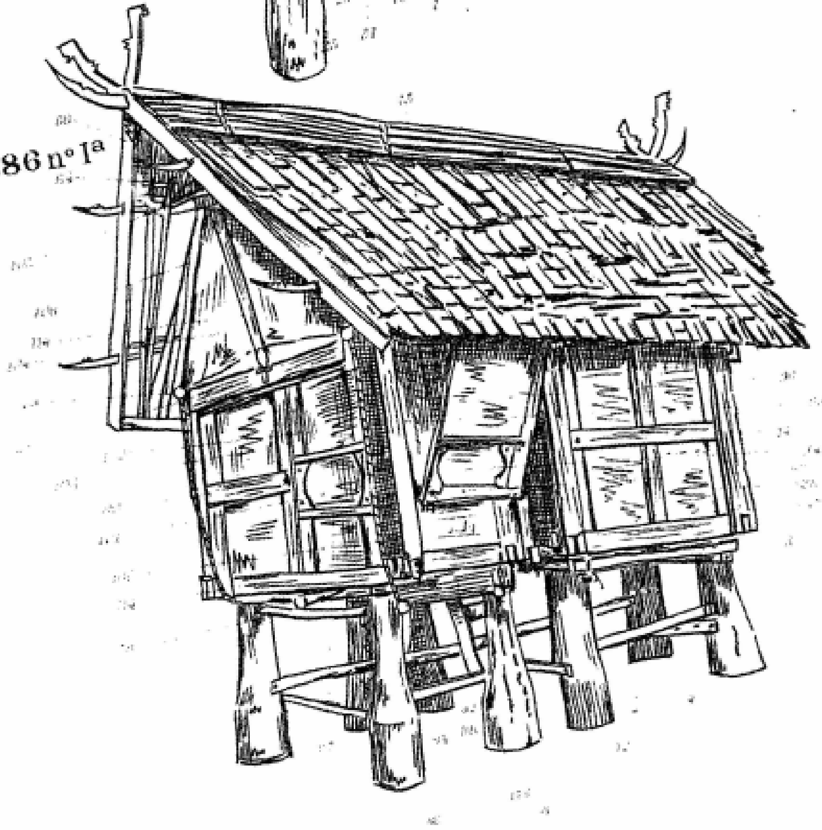
groemah; woning; soorten van woningen zijn: *groemah*: bĕbĕroegĕ [ook: bĕroegĕ (*B*)]; boeloh padoe (ook: padoe'än) bĕtong (*B*); boeloh padoe daboq (*B*); boeloh padoe majan (*B*); dalam dinding tĕgaq (*B*); pi'abong padoe (ook: padoe'än) kajoe (*B*); pi'abong pitjaq (*B*); pi'abong tiking (*B*); tatahan (ook: gilapan) (*B*); bĕroegaw (*S*); bĕroegaw bandong (*S*); pa'ätan sĕlapis (*S*); pi'abong (*S*). Over de inrichting en de namen van de bestanddeelen van eene Bĕsĕmahsche en Sĕrawajsche woning welke ontleend is aan eene beschrijving (naar door ons verstrekte gegevens) van de hand van den toenmaligen Directeur van 's Rijks Museum te Leiden wijlen Mr. L. Serrurier (zie publicaties van het museum serie 886 a°. 1893) zij het volgende medegedeeld:

N°. 1. Model van Bĕsĕmahsche woning, *groemah*, bĕbĕroegĕ of bĕroegĕ (*B*) van een gegoed persoon, bestaande uit een grooter en een kleiner gebouwtje, ieder op 4 palen, over de helft van de

S.886 nº1

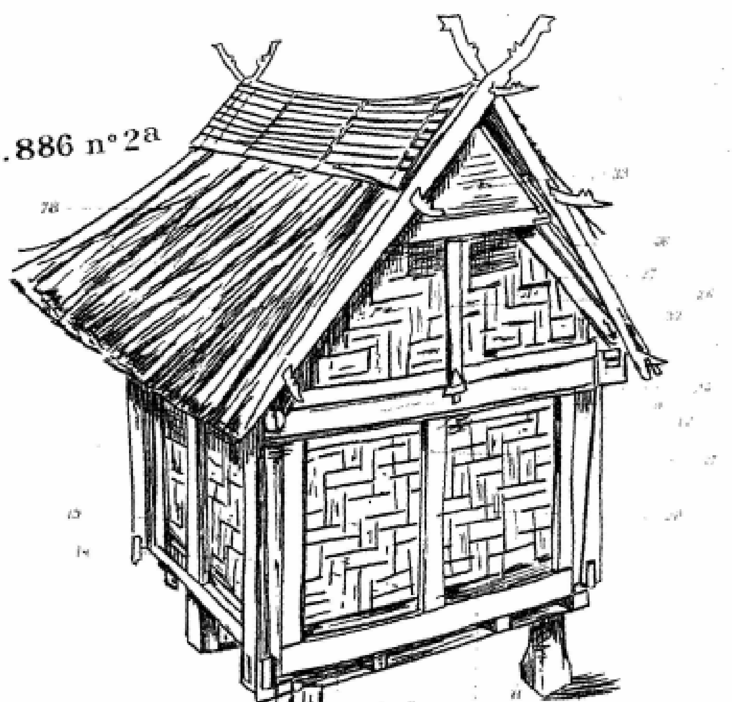
S.886 nº 1ª

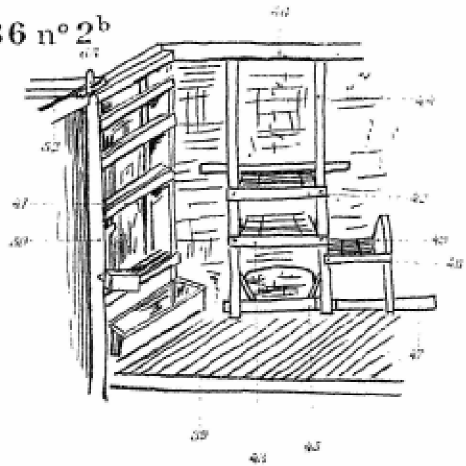
S.886 n°2

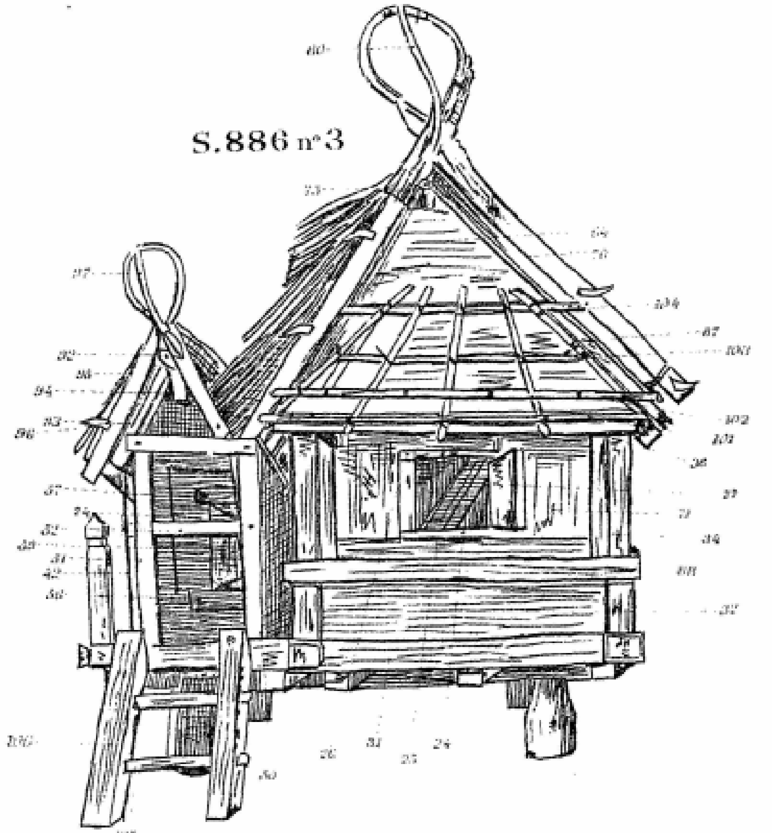
S.886 n°2a

S.886 n° 2b

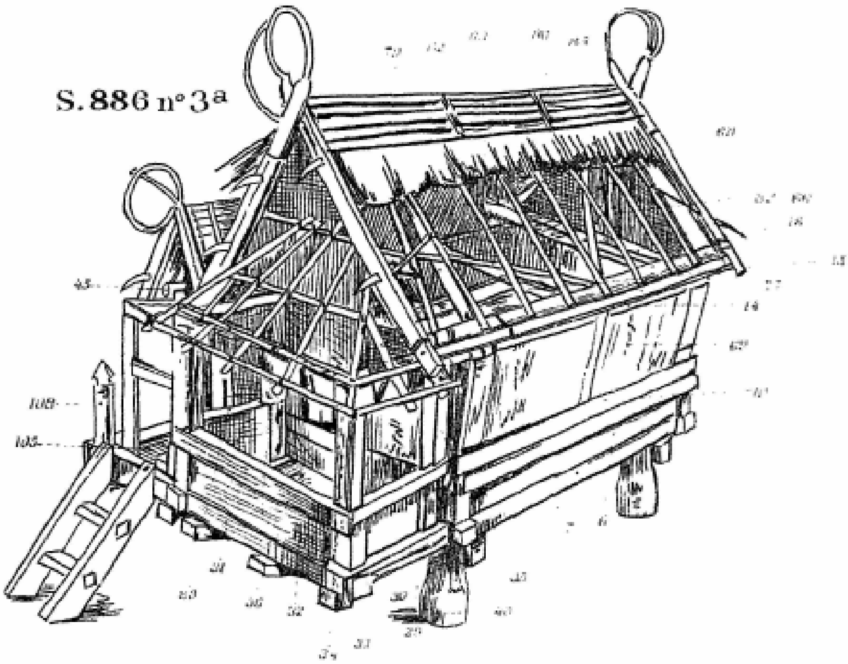

S.886 n°3

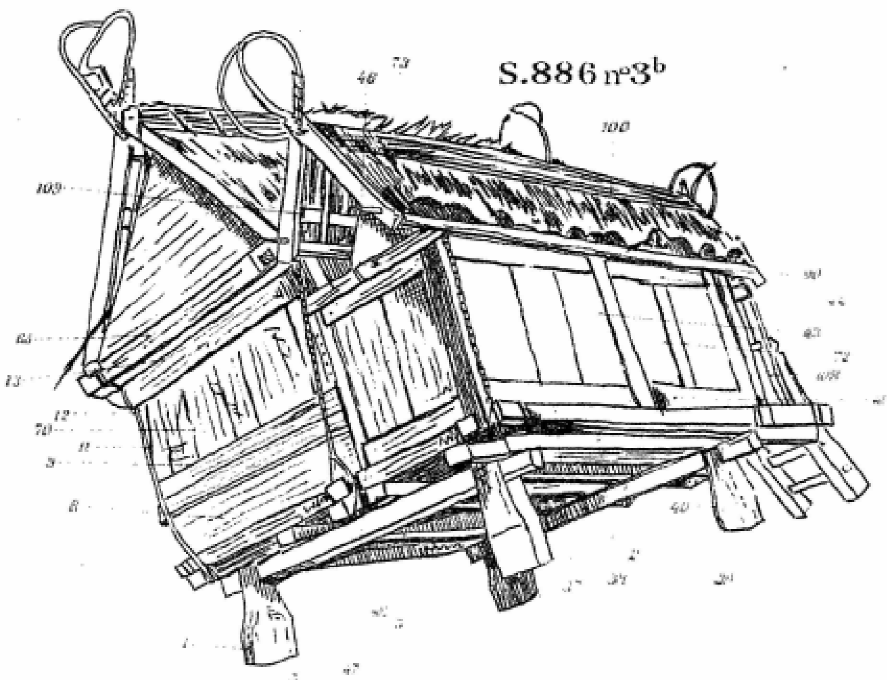

1

S. 886 n° 3[a]

S. 886 n° 3[b]

breedte door een loopplank vereenigd en onder een dak. In het midden tusschen de beide gebouwen staat de trap tegen den doorloop aan. Het kleinste gebouwtje heet bĕroegĕ en is de slaapplaats van de ongehuwde manspersonen (boedjang) Is een der zoons pas gehuwd en heeft hij nog geen eigen woning, dan verhuizen voorloopig de ouders naar de bĕroegĕ, en de pas gehuwden betrekken dan de woning. In de bĕroegĕ bevindt zich ook een stookplaats. De jonge meisjes slapen op den zolder, tenzij er een klein vertrek voor haar is afgeschoten.

De woning is door de sĕngkar (n°. 54) in twee deelen gescheiden: de loe(w)'ăn en de tĕmpoe(w)'ăn. De loe(w)'ăn (met planken vloer en dito zoldering) is de slaapplaats, tevens de plaats om de gasten te ontvangen. Bevindt zich in de woning een verloofde (boenting), dan wordt er in de loe(w)'ăn aan den kant van de deur een vertrekje (kĕbong boenting) voor haar afgeschoten door middel van een gordijn (tabir). De ruimte tusschen de woning en de bĕroegĕ noemt men gĕrbongan, de plaats waar het rijstblok wordt bewaard, en waar men rijst stampt. Gewoonlijk treft men geen gĕrbongan aan. De geheele constructie is met gat en pen verbonden. De spantribben (n°. 70) zijn aan de gordingen (n°. 68) met reepen rotan vastgebonden; bovendien loopen van rotan ineengedraaide stroppen van de koppen van de muurplaat (n°. 25) naar die van de hoofdliggers (n°. 79) en van de muurplaat naar de verbindingsrib (n°. 67). De meeste woningen hebben een oppervlakte van 9 □ vaam buiten de bĕroegĕ. Gewone lengte eener woning 3—3,5 vaam, breedte 2—3 vaam, lengte der bĕroegĕ 2 vaam, hoogte van de woning van den vloer tot den nok 3 vaam, hoogte van de palen doorgaans 1 vaam.

Onderdeelen:

1. ti(j)'ăng doedoq; binnenpaal.

2. kitaw; hoofddwarsligger op de palen, zie n°s. 8 en 79.

3. tajlan; langsligger op n°s. 2 en 79. Aan de eene zijde is zoowel onder het vóór- als onder het achtergebouw een afzonderlijke langsligger aangebracht. Aan de andere zijde loopt de langsligger door, en is daar, waar hij onder het kleinste gebouw ligt, gemerkt n°. 80.

4. gĕlĕgagr; kinderbinten liggende op n°s. 3 en 80, directe dragers van den vloer, zie n°s. 7, 81 en 82.

5*. loengsir; onderkant van den vloer van gespleten bamboe.

6*. dasagr; aangesloten houten vloer, zie n°. 83.

7*. pĕnjiwaran dasagr of pĕnjigrat dasagr; liggertje onder de houten en bamboezen vloeren, zie n°s. 4, 81 en 82.

8. padoe'ăn pandjang; hoofddwarsligger op de palen, zie n°s. 2 en 79.

9. padoe'ăn pandaq; onderligger van het buitenbeschot.

10. padoe'ăn pandjang 'atas; bovenligger van het buitenbeschot.

11. padoe'ăn pandaq 'atas; zie n°. 10.

12. pĕdjoegroe loe(w)'ăn; tusschenstijl van de hoofdconstructie, tevens stijl van den doorgang, waarvan n°. 117 de vloer is.

13. pĕdjoegroe tĕmpoe(w)'ăn; als n°. 12.

(*) Met een sterretje zijn aangeduid de onderdeelen die van buiten niet te zien zijn, althans in den op de plaat aangegeven stand.

14. pĕminggang loe(w)'ăn; tusschenligger van het buitenbeschot.

15. pĕminggang tĕmpoe(w)'ăn; als n°. 14.

16. pĕminggang poe*gro*q dalam; als n°. 14.

17*. pĕminggang poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; tusschenligger, steunende het binnenbeschot van het grootste gebouw, in den doorgang.

18. 'adak'adak loe(w)'ăn; tusschenstijl dienende tot steun van het buitenbeschot.

19. 'adak'adak tĕmpoe(w)'ăn; als n°. 18.

20. 'adak'adak poe*gro*q dalam; als n°. 18, aan de achterzijde.

21. 'adak'adak poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; tusschenstijl van het binnenbeschot van het grootste gebouw, in den doorgang, naast de deurstijl.

22. pĕhatapan; (of patapan) loe(w)'ăn; gording of muurplaat.

23. pĕhatapan tĕmpoe(w)'ăn; als n°. 22.

24. bi(j)'awaq loe(w)'ăn; (ook: pĕmbi(j)'awaq loe(w)'ăn); draagbalk voor het overstekende gedeelte van het dak en verbonden aan n°. 23.

25. bi(j)'awaq tĕmpoe(w)'ăn; als voren.

26. toekop pagoe dalam; kapbalk.

27. » » loe(w)'ă*gr*; buitenkapbalk.

28. dinding loe(w)'ăn; buitenbeschot.

29. dinding tĕmpoe(w)'ăn; buitenbeschot.

30. dinding poe*gro*q dalam; buitenbeschot.

31*. dinding poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; binnenbeschot in den doorgang.

32. dasa*gr* pagoe poe*gro*q dalam; gaanderij rondom den bovenkant van het vertrek.

33. dasa*gr* pagoe poe*gro*q loe(w)'a*gr*; als n°. 32.

34. pĕngĕntaq'ăn pĕntjantjang poe*gro*q dalam; liggertje onder den makelaar.

35. pĕngĕntaq'ăn pĕntjantjang; poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; als n°. 35.

36. soebang pĕngĕntaq'ăn pĕntjantjang; gefigureerde wig, dienende tot onderlinge verbinding van den kapbalk (n°. 36) en den ligger onder den makelaar (n°. 35).

37. pĕntjantjang poe*gro*q dalam; makelaar.

38. pĕntjantjang poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; makelaar.

39. djoendjongan bĕlaja*gr* poe*gro*q dalam; makelaar tevens dienende tot versterking van n°. 43.

40. djoendjongan bĕlaja*gr* poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; stijl dienende om n°. 44 steun te geven.

41. pĕngĕndaran bĕlaja(gr) poe*gro*q dalam; schuinsche ligger dienende als steun voor het buitenbeschot.

42. pĕngĕndaran bĕlaja*gr* poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; schuinsche ligger dienende om n°. 44 steun te geven.

43. bĕlaja*gr* poe*gro*q dalam; buitenbeschot.

44. bĕlaja*gr* poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; scheidingswand in de kap tusschen de twee gebouwen.

45. sĕma*gr* goenting poe*gro*q dalam; spantbeen.

46. sĕma*gr* goenting poe*gro*q loe(w)'ă*gr*; spantbeen.

47. kadjang langkap loe(w)'ăn; als n°. 32.

48. **toekop kadjang langkap**; verbindingsrib tusschen n°. 26 en den tegenoverliggenden kapbalk, waarop de gaanderij n°. 47 rust.

49. **panggalan di tĕmpoe(w)'ăn**; dekplank van eene tegen den binnenwand geplaatste étagère, tevens dienende als gaanderij langs den bovenkant van het grootste vertrek.

50*. **dinding toepik poegroq dalam**; onder het midden van iederen kapbalk (n°. 26) is een stijl (n°s. 50 en 51) aangebracht, die tegen den overlangschen vloerligger n°. 54 werkende, het opwippen van den vloer belet.

51. **dinding toepik poegroq loe(w)'ăgr**; zie n°. 50.

52. **tjintĕ** (tjintĕ = voorbeeld) **badah pinggan**; étagère voor bergplaats van borden, schotels etc.

53. **Gĕdongan.**

54*. **sĕngkar**; overlangsche ligger op den vloer van het vertrek.

55*. **padoe'ăn dapogr**; ligger op den vloer binnen in het grootste vertrek en langs de étagère.

56. **lantaj 'ajiq dalam**; stellage.

57. **djĕgrangkang damagr**; lamp.

58*. **langkahan**; onderdorpel van de tusschendeur naar het grootste vertrek.

59*. **'aban'aban doe(w)'agrĕ**; ligger boven die tusschendeur, ter versterking van het daarboven aangebrachte beschot.

60*. **kakawang doe(w)'agrĕ**; getoogde bovendorpel van de deuropening der tusschendeur naar het grootste vertrek.

61*. **apit doe(w)'agrĕ**; stijl van de tusschendeur naar het grootste vertrek.

62*. **koe(w)'agri**; tusschendeur naar het grootste vertrek.

63. **pagoe 'antoe poegroq dalam**; buitenwand van de vliering.

64. **pagoe 'antoe poegroq loe(w)'agr**; als n°. 63.

65*. **moebongan**; nok.

66. **bi(j)'awaq moebongan**; einden van den nok.

67. **pĕngantaq'ăn kasaw**; verbindingsrib van de spantribben aan de onderzijde.

68. **pĕngarang kasaw bawah**; gording.

69. **pĕngarang kasaw 'atas**; gording.

70. **kasaw**; spantrib.

71. **pĕndjoegring**; buitenboeideel of windveer.

72. **pĕntjoetjoq pĕndjoegring**; gefigureerde verbinding van de windveeren met de kap.

73*. **sĕlampiq lahas**; bovenkant van den vloer van gespleten bamboe.

74. **lahas**; onderkant van de dakbedekking van gespleten bamboe.

75. **'atap gĕloempaj**; bovenkant van de dakbedekking van gespleten bamboe.

76. **pĕgrabong**; idjoekbedekking over den nok. Bij onze pannendekking heet dit de vorst, en wordt van steen of lood vervaardigd.

77. **bidaj pĕnĕkan pĕgrabong**; bamboezen latten, in de plaats tredende van onze stormlatten, doch overlangs loopende.

78. **ti(j)'ăng bĕroegĕ**; hoekpaal.

79. **kitaw** » hoofdligger op de palen. Zie n°s. 2 en 8.

80*. **tajlan bĕroegĕ**; langsligger op n°s. 2 en 79, zie n°. 3.

81*. **gĕlĕgagr bĕroegĕ**; liggertjes onder den bamboezen vloer.

82*. **loengsir bĕroegĕ**; liggertjes onder den bamboezen vloer, kruislings op n°. 81 liggende.

83*. dasa*gr* bĕroegĕ; aangesloten houten vloer.

84. padoe'ăn pandjang bĕroegĕ bawa; onderligger van het buitenbeschot.

85. padoe(w)'ăn pandaq bĕroegĕ bawa; als n°. 84.

86. padoe(w)'ăn pandjang 'atas bĕroegĕ; buitenkapbalk, zie n°. 27.

87. padoe(w)'ăn pandaq 'atas bĕroegĕ; bovenligger van het buitenbeschot.

88. pĕdjoe*gr*oe loe(w)'ă*gr* bĕroegĕ; hoekstijl van de hoofdconstructie.

89. pĕdjoe*gr*oe tĕmpoe(w)'ăn bĕroegĕ; hoekstijl van de hoofdconstructie.

90. pĕminggang poe*gr*oq loe(w)'ă*gr* bĕroegĕ; tusschenligger van het buitenbeschot, zie n°s. 14—16.

91. pĕminggang tĕmpoe(w)'ăn bĕroegĕ; als n°. 90.

92. 'oendang² bĕroegĕ; buitenbeschot.

93. pĕnjĕlampaj'ăn bĕroegĕ; ligger aan de onderzijde van de luikopening.

94. kipang bĕroegĕ; luik, zie n°. 101.

95. 'ap*i*t pĕnjĕlampaj'ăn bĕroegĕ; aanslag van het luik.

96. 'oendang² 'atas bĕroegĕ; voorwand van de uitgebouwde kast.

97. pĕnjĕlampaj'ăn poe*gr*oq loe(w)'ă*gr* bĕroegĕ; ligger aan de onderzijde van de luikopening.

98. djoendj*o*ngan toep*i*k bĕroegĕ; de schuinsche stijlen van de uitgebouwde kast.

99. toep*i*k bĕroegĕ; zijwand van de uitgebouwde kast.

100. 'oendang² poe*gr*oq loe(w)'a*gr*; buitenbeschot, zie n°. 90.

101. toek*o*p doewa*gr*ĕ bĕroegĕ; luik.

102. d*i*nd*i*ng bĕroegĕ loe(w)'ă*gr*: buitenbeschot.

103. d*i*nd*i*ng tĕmpoe(w)'ăn bĕroegĕ; buitenbeschot.

104. bĕlaja*gr* bĕroegĕ; buitenbeschot.

105. pĕngĕntaq'ăn bĕlaja*gr* bĕroegĕ; haanhout.

106. sĕma*gr* goent*i*ng bĕroegĕ; schuinsche ligger dienende als steun voor het buitenbeschot, zie n°. 41.

107*. 'ap*i*t doewa*gr*ĕ bĕroegĕ; stijl van de deur n°. 108.

108*. koe(w)'a*gr*i bĕroegĕ; deur leidende naar het kleinste gebouw.

109*. langkahan doewa*gr*ĕ bĕroegĕ; onderdorpel van de deur n°. 108.

110. lantaj bĕroegĕ; dekplank van eene tegen den binnenwand geplaatste étagère, tevens dienende als gaanderij langs den bovenkant van het kleinste vertrek.

111. 'ababan (ook 'aban'aban) doewa*gr*ĕ bĕroegĕ; bovendorpel van de deur n°. 108.

112*. pĕngĕntaq'ăn ti(j)'ăng bĕroegĕ; ligger onder den makelaar n°. 113.

113. ti(j)'ăng moeb*o*ngan bĕroegĕ; makelaar, zie n°. 38.

114. djoendj*o*ng bĕlaja*gr* bĕroegĕ; makelaar tevens dienende tot versterking van het buitenbeschot, zie n°. 39.

115*. pĕnjanda*gr* lantaj 'aj*i*q.

116*. lantaj 'aj*i*q bĕroegĕ.

117*. ga*gr*ang bĕroegĕ; vloer van den doorloop tusschen de twee gebouwtjes.

118. baj tanggĕ; trapboomen.

119. ti(j)'ăt tanggĕ; treden van de trap die toegang tot het huis geeft.

N°. 2. Model eener woning; *gr*oemah pi'abong geheeten, voorstellende het gewone type der Bĕsĕmahsche woning, zelden in de Sĕrawaj streken voorkomende. Zij bestaat uit een enkel vertrek, in tweeën gescheiden, evenals bij n°. 1, door de sĕngkar (n°. 39), waarvan de eene helft, waarin de deur uitkomt, de tĕmpoe(w)'ăn of het woonvertrek, de andere helft de loe(w)'ăn of het slaapvertrek is. Rondom den binnenwand tegen het dak gaat een loopplank of vliering. Aan de voorzijde bevindt zich een balcon, waartoe de trap toegang geeft. Het huis rust op vier palen. Bevestiging met rotanbindsel en rotanstroppen als bij n°. 1. Lengte, breedte en hoogte zijn nagenoeg gelijk, zie het vorige model. Bij een *gr*oemah pi'abong in de sĕrawaj streken wordt nu en dan een afgeschoten kamer (bil*i*'aq) aangetroffen. De boedjangs slapen in de gardoe of bij familieleden bij wier woningen een bĕroegĕ wordt aangetroffen; dit noemt men tandang tid*o*q (*B*), tido'ăq (*S*).

De namen der onderdeelen zijn opgegeven in het Bĕsĕmahsch dialect. In het Sĕrawajsch is in plaats van 'aj*i*q, 'aji'ăq, in plaats van »poe*gr*o*q*", poe*gr*o'ăq, in plaats van »tanggĕ", »tanggauw", in plaats van »doewa*gr*ĕ, doewa*gr*aw", in plaats van »doed*o*q, doedo'ăq".

Onderdeelen:

1. ti(j)'ăng doed*o*q; palen.

2. kitaw; directe liggers op de palen.

3. tajlan; dwarsliggers op de vorige.

4. gĕlĕga*gr*; langsliggertje op n°. 3.

5. loengs*i*r; dwarsliggertje op n°. 4, dragende den vloer.

6. dasa*gr*; vloer van latten.

7. padoe'an pandjang; onderligger verbindende de stijlen (n°s. 15 en 16) van het buitenbeschot en direct dragende op de langsliggertjes n°. 4.

8. padoe'an pandaq; als n°. 7.

9. padoe'an pandjang 'atas; bovenligger, verbindende de stijlen (n°s. 15 en 16) van het buitenbeschot.

10. padoe'an pandaq 'atas; als n°. 9.

11. pĕngĕndaran dind*i*ng bawa; houten aanslag aan de onderzijde, om het uitwijken van het buitenbeschot te voorkomen.

12. pĕngĕndaran dind*i*ng 'atas; dito aan de bovenzijde.

13. pĕdjoe*gr*oe loe(w)'ăn; hoekstijl van de hoofdconstructie.

14. pĕdjoe*gr*oe tĕmpoe(w)'ăn; als n°. 13.

15. 'adak'adak loe(w)'ăn; middelste tusschenstijl van het buitenbeschot.

16. 'adak'adak tĕmpoe(w)'ăn; tusschenstijlen van het buitenbeschot.

17. 'adak'adak poe*gr*o*q* dalam als n°. 15.

18. d*i*nd*i*ng loe(w)'ăn; buitenbeschot van gevlochten bamboe.

19. d*i*nd*i*ng tĕmpoe(w)'ăn; als n°. 18.

20. d*i*nd*i*ng poe*gr*o*q* dalam; als n°. 18.

21. poe'atapan loe(w)'ăn; verbindingsrib van de kapbalken.

22. poe'atapan tĕmpoe(w)'ăn; als n°. 21.

23. toek*o*p pagoe poe*gr*o*q* loe(w)'ă*gr*; buitenkapbalken.

24. toek*o*p pagoe poe*gr*o*q* dalam; als n°. 23.

25. pĕngĕndaran bĕlajagr poegroq dalam; bamboezen onderligger van het bovenbuitenbeschot.

26. pĕngĕndaran bĕlajagr tĕgaq; houten tusschenstijl tot verbinding van het bovenbuitenbeschot.

27. pĕngĕndaran bĕlajagr mantaj; schuinsche ligger dienende tot verbinding van het bovenbuitenbeschot.

28. pĕngĕndaran bĕlajagr poegroq loe(w)'ăgr; als n°. 25.

29. pĕngĕndaran bĕlajagr tĕgaq poegroq loe(w)'ăgr; als n°. 26.

30. pĕngĕndaran bĕlajagr mantaj poegroq loe(w)'ăgr: als n°. 27.

31. bĕlajagr poegroq loe(w)'ăgr; bovenbuitenbeschot van gevlochten bamboe.

32. bĕlajagr poegroq dalam; als n°. 31.

33. pagoe'antoe poegroq dalam; buitenwand van de vliering (achterzijde).

34. pagoe'antoe poegroq loe(w)'ăgr; dito voorzijde.

35. pĕndjoering poegroq loe(w)'ăgr; buitenboeideel of windveer.

36. pĕndjoering poegroq dalam; als n°. 35.

37. pĕntjoetjoq pĕndjoering poegroq dalam; gefigureerde verbinding van de windveeren met de kap.

38. pĕntjoetjoq pĕndjoering poegroq loe(w)'ăgr; als n°. 37.

39*. sĕngkar; ligger, dienende om het opschuiven van den vloer te beletten.

40. gĕdongan.

41*. tjintĕ (voorbeeld van) badah pinggan; étagère.

42. lantaj tĕngah.

43*. lantaj (ĕ)'ndap.

44*. ti(j)'ăng lantaj; stijl van de étagère.

45*. bigan dapogr.

46. panggalan tĕmpoe(w)'ăn; bovenligger tot bevestiging der stijlen n°. 44.

47*. koerongan 'ajam.

48*. lantaj 'ajiq.

49*. ti(j)'ăng lantaj 'ajiq.

50*. dinding toepiq poegroq dalam; stijl, verbonden aan den kapbalk en op den vloer staande op den ligger n°. 39.

51*. dinding toepik poegroq loe(w)'ăgr; als n°. 50.

52. pĕngĕntaq'ăn pĕntjantjang poegroq dalam; ligger onder den makelaar n°. 54.

53. pĕngĕntaq'ăn pĕntjantjang poegroq loe(w)'ăgr; ligger onder den makelaar n°. 55.

54. ti(j)'ăng moebongan poegroq dalam; makelaar.

55. ti(j)'ăng moebongan poegroq loe(w)'ăgr; makelaar.

56. sĕmagr goenting poegroq loe(w)'ăgr; spantbeen.

57. sĕmagr goenting poegroq dalam; spantbeen.

58. dasagr pagoe poegroq dalam; gaanderij met vloer van gespleten bamboe rondom den bovenkant van het vertrek. Zie ook n°. 64.

59. dasagr pagoe poegroq loe(w)'ăgr; als n°. 58.

60. gĕlĕgagr pagoe poegroq loe(w)'ăgr; dwarsligger onder de gaanderij n°. 59, tevens dienende tot steun van den kapbalk n°. 23.

61. gĕlĕgagr pagoe poegroq dalam; dwarsliggers van de gaanderij n°. 58,

tevens dienende tot steun van den kapbalk n°. 24.

62. toekop lantaj pinggan; draagbalk van de gaanderij n°. 64.

63*. gĕlĕgagr lantaj pinggan; dwarsliggers van de gaanderij n°. 64.

64. dasagr lantaj pinggan; als n°. 58.

65. pasaq toekop pagoe; niet gefigureerde wig, dienende tot onderlinge verbinding van den buitenkapbalk n°. 24 met den binnenkapbalk en den ligger n°. 52 onder den makelaar n°. 54.

66. langkaban doe(w)'ăgrĕ; onderdorpel van de deuropening.

67. 'aban'aban doe(w)'ăgrĕ; ligger ter versterking van n°s. 68 en 69 en van het daarboven aangebracht beschot.

68. kĕkawang doe(w)'ăgrĕ; getoogde bovendorpel van de deuropening.

69. 'apit doe(w)'ăgrĕ; stijlen van de deuropening.

70. koe(w)'ăgri; draaibare deur.

71. pĕngĕntaq'ăn kasaw; verbindingsrib van de spantribben aan de onderzijde.

72. kasaw; spantrib.

73. pĕngarang kasaw; gording.

74. bi(j)'awaq bawa; draagbalk voor het overstekende gedeelte van het dak en verbonden aan n°. 21.

75. bi(j)'awaq 'atas; einden van den nok.

76. sĕlampit; onderkant der dakbedekking.

77. lahas; gording.

78. 'atap lalang; bovenkant der dakbedekking van alang alang.

79. pĕgrabong; bij pannendaken van steen of van lood, en heet dan vorst.

80. pĕnĕkan pĕgrabong; bamboezen latten, in de plaats tredende van onze stormlatten, doch overlangs loopende.

81. dasagr gagrang; balconvloer van gespleten bamboe.

82. ti(j)'ăng pĕnjĕlampaj'ăn; hoekstijl van het balcon.

83. djĕgrĕdjak pĕnjĕlampaj'ăn; tusschenstijl van het balcon.

84. toekop pĕnjĕlampaj'ăn pandjang; bovenligger van de balustrade aan de voorzijde van het balcon.

85. toekop pĕnjĕlampaj'ăn pandaq; dito op zij van het balcon.

86. pahatan pandjang; onderligger van de balustrade aan de voorzijde van het balcon.

87. pahatan pandaq; dito op zij van het balcon.

88. tangkil; driehoekige poort, tevens dienende tot schoring van de balustrade.

89. pĕngĕbaj tanggĕ; trapboom.

90. ti(j)'ăt tanggĕ; traptreden.

91. gĕdik tĕmpoe(w)'ăn; houten buitenbeschot.

92. pĕminggang gĕdik; tusschenligger van het buitenbeschot n°. 91.

N°. 3. Model eener Sĕrawajsche woning voor gegoeden »groemah sĕrawaj". Bij minder gegoeden is de plankenomwanding vervangen door pĕloepoe of platgeslagen bamboereepen of 'anjam bĕnaw (bamboevlechtwerk).

Het gebouw bestaat uit een breeder smaller vertrek (salon) zonder tusschenwand, doch ieder met een afzonderlijk dak met gemeenschappelijke goot. In het breedere vertrek bevindt zich het afgeschoten kamertje voor de jonge meisjes, en daar naast de slaapplaats voor de ouders, pĕngĕtas. Vóór het breedere vertrek is een bakvormig balcon »binting", waarin de

deur uitkomt en waar de boedjangs slapen. Ontbreekt de binting, zoo gaan deze den nacht doorbrengen bij familieleden, bij wier woningen zulk een »binting" wordt aangetroffen; men noemt dit »tandang tido'ăq".

Voor den »salon" bevindt zich een platform, »gagrang" waartoe de trap van de woning toegang geeft; en op dit platform een stellaadje voor keukengebruik.

Het huis staat op vier palen. Bevestiging met rotanbindsel en rotanstroppen als bij n°. 1.

Lengte van de geheele woning 4 vaam, geheele breedte 3½ vaam, breedte van den »salon" alleen 1½ vaam, hoogte der palen ongeveer 1 vaam, hoogte van den vloer tot aan den nok ongeveer 3 vaam, diepte zoo van »binting" als gagrang 1½ vaam.

Bij enkele woningen wordt ook wel een »gĕrbongan" gevonden.

De namen der onderdeelen zijn opgegeven in het Sĕrawajsch dialect.

1. ti(j)'ăng doedo'ăq; palen.

2. kitaw; directe dwarsliggers op de palen, zie n°. 39.

3. tajlan; langsliggers op de vorige, zie n°s. 28 en 29.

4*. dasagr papan; plankenvloer in het hoofdgebouw.

5. pahatan pandaq; het platte gedeelte van den ligger onder den hoekstijl van de hoofdconstructie.

6. 'oendang² pandjang; onderste deel van het buitenbeschot of de borstwering.

7. pahatan pandjang; onderligger verbindende de hoekstijlen van de hoofd constructie, rustende op de langsliggers n°. 3 en daaraan evenwijdig.

8. 'oendang² pandaq; als n°. 6, doch van de achterzijde.

9. tapak daraw pandaq; onderste ligger van het buitenbeschot boven de borstwering van de achterzijde.

10. tapak daraw pandjang; als n°. 9 op zij.

11. pĕdjoegroe; hoekstijl van de hoofdconstructie.

12. pĕngĕbaj dinding; wigvormig zijbeschot van het naar buiten hellend beschot n°. 69.

13. tapak daraw di'atas boekaw; bovenligger van het buitenbeschot, aan de achterzijde.

14. tapak daraw pandjang 'atas; bovenligger van het buitenbeschot n°. 69.

15. pĕngoengkong, zware kapbalk.

16. sampaj'ăn; verbindingsrib van de kapbalken.

17. pĕngĕtas; slaapplaats voor de ouders.

18*. pĕdjoegroe tĕngah; middenstijl dragende den kapbalk n°. 15.

19*. dinding bili'ăq; zijwand van het afgeschoten vertrekje.

20. bigan doe(w)'agraw bili'ăq; onder- en

21*. bigan doe(w)'agraw bili'ăq 'atas; bovendorpel van den ingang van het afgeschoten vertrekje.

22*. pagraw bili'ăq; plafond van het afgeschoten vertrekje.

23*. doe(w)'agraw bili'ăq; luik voor den ingang van het afgeschoten vertrekje.

24. badah pinggan.

25. bigan 'awangan dibawa; gefigureerde onderdorpel van de deur.

26. bigan 'awangan di'atas; gefigureerde bovendorpel van de deur.

27. pĕngatap 'awangan.

28. tajlan binting; het platte gedeelte van den langsligger, die evenwijdig loopt aan nº. 3 en eveneens op den dwarsligger nº. 2 rust.

29. pĕlapi'ăq pahatan binting; de smalle kant van denzelfden langsligger.

30. pa'ătan boekaw binting bawa'; onderligger van de voorgalerij op zij.

31. pahatan pandjang binting bawa; onderligger van de voorgalerij, voorzijde, dragende op nº. 3.

32. 'oendang² pandjang binting; houten borstwering van de voorgalerij voorzijde.

33. 'oendang² boekaw binting; dito op zij.

34. pĕdjoegroe; hoekstijlen van de voorgalerij.

35. pa'ătan boekaw di'atas binting; bovenligger, verbindende de hoekstijlen van de voorgalerij op zij.

36. pa'ătan pandjang di'tas binting; dito voorzijde.

37. pa'ătan pandjang salon; als nº. 7.

38. pĕlapi'ăq pahatan salon; als nº. 29.

39. kitaw salon; uitstekende koppen van de dwarsliggers nº. 2.

40. ti(j)'ăng doedo'ăq salon; paal.

41. tapak daraw salon dibawa; onderligger van het buitenbeschot.

42. pĕdjoegroe salon; hoekstijl van de hoofdconstructie.

43. pĕdjoegroe tĕngah salon; tusschenstijl van de hoofdconstructie.

44. tapak daraw di'atas salon; bovenligger voor het buitenbeschot.

45. pa'ătan di'atas salon; verbindingsligger van de stijlen van de hoofdconstructie aan den bovenkant van de lange zijde van het bijgebouw.

46. pa'ătan boekaw salon di'atas; als nº. 45 aan de achterzijde.

47. pa'ătan boekaw salon dibawa; het verlengde van den ligger, waarvan nº. 5 het platte gedeelte is.

48. tapak daraw salon boekaw dibawa; onderligger van het buitenbeschot achterzijde.

49. pĕmboentor salon.

50. bigan dapogr; verbindingslatten van de stelling vóór het bijgebouw.

51. ti(j)'ăng lantaj dapogr.

52. lantaj dapogr.

53. koerongan badah 'ajam; kippenhok.

54. lantaj 'aji'ăq.

55. pagraw; zolder.

56. bigan doe(w)'agraw 'agong bawa; onderdorpel van de deuropening.

57. bigan doe(w)'agraw 'agong di'atas; bovendorpel van de deuropening.

58*. 'apit doe(w)'agraw; aanslag van de deur.

59. koe(w)'ari; deur.

60. pĕntjantjang; makelaar.

61. » tĕngah.

62. sĕmagr goenting; spantbeen.

63. » rakit; kapschoor.

64. bĕlajagr; houten bovenbuitenbeschot.

65. toekop bĕlajagr; ligger ter ondersteuning van nº. 64.

66*. pagraw poegro'ăq; dekstuk van het opene, overstekende einde van het dak aan de voorzijde, tevens als loopplank, dienende.

67. pagraw 'adapan; dito aan de achterzijde.

68. toekop pagaw loe(w)'ăn; verbindingsrib tusschen nº. 15 en den daartegenover liggenden kapbalk, dragende de gaanderij.

69. d*i*nd*i*ng pandjang loe(w)'ăn; naar buiten hellend buitenbeschot.

70. d*i*nd*i*ng boekaw poe*gr*o'ăq; houten buitenbeschot van het hoofdgebouw aan de achterzijde.

71. d*i*nd*i*ng boekaw 'adapan; dito vóórzijde.

72. d*i*nd*i*ng pandjang sal*o*n; dito bijgebouw op zij.

73. d*i*nd*i*ng boekaw poe*gr*o'ăq sal*o*n; dito achterzijde.

74. d*i*nd*i*ng boekaw 'adapan salon.

75. moeb*o*ngan; nok.

76. pĕngarang kasaw; gording?

77. pĕngĕntaq'ăn; verbindingsrib van de spantribben en de boeideelen.

78. pĕndjoe*gr*i*ng, buitenboeideel of windveer.

79. pĕntjoetjo'ăq pĕndjoe*gri*ng; gefigureerde verbinding van de windveer met de kap.

80. *grĕgr*oesaw loenas; verlengstukken van idjoek van de buitenboeideelen en van de nok, welke verlengstukken met de toppen in elkaar overgaan.

81. kasaw lanang; buitenste spantrib;

82. kasaw bĕt*i*naw; spantribben.

83. pĕnĕkan palaq kasaw.

84. 'atap sĕ*gr*ĕdang.

85. pĕrab*o*ng; bedekking van atap in plaats van de vorst tredende.

86. pĕnĕkan pĕrab*o*ng loenas; stormlatten.

87. kasaw lanang b*i*nt*i*ng; hoekkeper.

88. pa'ătan pandjang b*i*nt*i*ng; ligger op de borstwering n°. 32.

89. pa'ătan boekaw b*i*nt*i*ng; dito op zij.

90. pĕngĕntaq'ăn kasaw sal*o*n; ligger ter verbinding van de onderzijde van de spantribben en de buitenboeideelen van het bijgebouw.

91. kasaw sal*o*n; spantribben van het bijgebouw.

92. moeb*o*ngan sal*o*n; nok van idem.

93. bĕlaja*gr* sal*o*n; buitenbeschot boven den kapbalk, van idem.

94. pĕntjantjang sal*o*n; makelaar, van idem.

95. pĕndjoe*gri*ng sal*o*n; buitenboeideel of windveer, van idem.

96. pĕntjoetjo'ăq pĕndjoe*gri*ng sal*o*n; gefigureerde verbinding van de windveer met de kap, van idem.

97. *grĕgr*oesaw sal*o*n; als n°. 80.

98. 'atap sal*o*n; bladeren dakbedekking van het bijgebouw.

99. pĕrab*o*ng sal*o*n: zie n°. 85.

100. pĕnĕkan pĕrab*o*ng sal*o*n; stormlatten, aan het bijgebouw.

101. pĕngĕntaq'ăn kasaw b*i*nt*i*ng; verbindingsrib van de spantribben van de voorgalerij aan de onderzijde.

102. pĕngap*i*t kasaw b*i*nt*i*ng; gording liggende op de spantribben van de voorgalerij.

103. pĕngarang kasaw b*i*nt*i*ng; gording liggende onder de spantribben van de voorgalerij.

104. pĕmanggalan kasaw b*i*nt*i*ng; gording als n°. 103, tevens dienende tot verbinding van de spantribben aan de bovenzijde.

105. ga*gr*ang 'adapan; vloer van het platform voor het bijgebouw.

106. baj tanggaw; trapboom.

107. ti(j)'ăt tanggaw; traptreden.

108. pĕma'*o*tan; leuning van de trap.

109. pangk*o*l 'aj*i*'ăq dakgoot tusschen hoofd- en bijgebouw.

*gr*oemah: doendongan; woning, waar men logeert, waar men tijdelijk verblijf houdt; poentjĕ (*B*), poentjaw (*S*); huis waar feest gevierd wordt; tanggĕ (*B*) = toerotan; *gr*oemah kantjingan; knoopsgat; *gr*oemah boerong darĕ (*B*), [daraw (*S*)], duiventil.

*gr*oembaj; e. s. v. mattenbies.

*gr*oembaq = goembaq.

roembing; scheur in de benedenlip.

roemĕ (*B*), roemaw (*S*); de fijne haartjes op het lichaam; roemĕ (*B*), [roemaw (*S*)] soengsang (?).

roemih (*B*), roemi'ăh (*S*); mĕroemih (*B*), mĕroemi'ăh (*S*); onstuimig verlangen van eene moeder naar een kind.

roempas = *gr*oenggang.

*gr*oempon; stoel, struik van planten, die uitstoelen als gras, suikerriet, bamboe; pĕ*gr*oemponan dja*gr*i; middelhand, koot van den vinger; ook: handwortel.

roempong = koepong.

*gr*oempot; gras. Soorten zijn: *gr*oempot: 'arom; bambap; bĕlidang; djanggot; dja*gr*om gĕ*gr*man badaq; gĕtang; goerom; 'ikal'ikal; 'iri'iros; 'isisĕ (*B*), 'isisaw (*S*); kambing; kĕdoe*gr*ong; kĕkĕloj; kĕkĕ*gr*aq; kĕkoetjing; kĕ*gr*ĕnjat; koekang; lĕpas; manis; mĕsoemaj; mĕmani'ăq (*S*); mĕmatĕ (*B*); padi; pĕparĕ (*B*); sambaw; sa*gr*ang boe(w)'ajaw (*S*); si*gr*ap; tĕbong; tĕrang; tĕtĕki; toelang da'ing; toendjoq langit; *gr*oempot sĕkĕdjot; kruidje roer mij niet; mĕ*gr*oempot; wieden van het padigewas op ladangs.

*gr*oendang; e. s. v. heester met geneeskrachtigen wortel; *gr*oendang sĕni; eene varieteit.

roendĕ (*B*); sĕroendĕ = sĕrĕmpaq.

*gr*oendjat; mĕgroendjat, voorwaarts in de hoogte springen op iets, zooals eene kat op de tafel, springen of hippen van vogels.

roendjong; kegelvormig omhoog loopend zooals een kogelstapel.

roendon; kĕroendonan, in tel zijn, in den smaak vallen van jonge meisjes.

roenggang (ook: *gr*oenggang); I geen tanden of kiezen meer hebben; II niet naar behooren uitgestoeld van padi, zoodat die moet worden ingeboet.

roenggoh (*B*); zie: 'adjaj.

*gr*oengkat; opgelicht zooals de wortels van een omgevallen boom.

roengkop; I hellend, meer dan »mantaj" (zie dit woord); II mĕroengkop, verdrukken, onrechtvaardig behandelen.

roengkoq (*B*), lakaw (*S*); draagmand voor padi; ook: inhoudsmaat voor padi (20—25 koelak's).

roengkos = boengkos; pĕroengkos, het wit laken, waarin de dooden worden gewikkeld; (het woord is zelden in gebruik).

roenih (*B*), roeni'ăh (*S*); mĕroenih (*B*), mĕroeni'ăh (*S*); gezegd van een tros pisang, waarvan eenige vruchten rijp de anderen nog onrijp zijn.

*gr*oenih (*B*), *gr*oeni'ăh (*S*); regenboog inz. aan het oostelijk firmament.

roenjang; mĕroenjang, babbelachtig.

roenot; (ook: *gr*oenot); spoor, vore.

*gr*oensaj; mĕ*gr*oensaj goembaq; het hoofdhaar met de vingers kammen, in orde schikken.

roensing; (ook: *gr*oensing) = bingong en soesah; II mĕroensing, ontevreden zijn, mopperen, pruttelen.

*gr*oentĕ (*B*), *gr*oentaw (*S*); mĕ*gr*oentĕ (*B*), mĕ*gr*oentaw (*S*); tegenstribbelen, zich trachten losterukken van iemand, die gevat is.

roentjah (*B*); overkoken.

roentoh (*B*), roento'ăh (*S*); ineenstorten; van een huis, berg, grot enz.; ook: voor den tijd afvallen van bladeren, bloesems, vruchten, haar, enz.

roenton; afrukken, afristen.

roentong (*B*), sangki'ăq (*S*); roentong (*B*) [sangki'ăq (*S*)] toewaj; mandje van rottan om daarin het oogstmesje te bewaren.

***g*roentong**; schepnet voor garnalen.

roentot (*B*); měroentot ri(j)'ăl; besprekingen houden voor een engagement, ten huize van de ouders van het meisje.

roepě (*B*), roepaw (*S*); uiterlijk, voorkomen, gedaante, soort; sěroepě (*B*), sěroepaw (*S*); van dezelfde gedaante, evenals, gelijken.

roepoq (*B*) = pik*igr*.

roepot (ook: *g*roepot); měroepot, naäpen, nabootsen, iemand nadoen om hem bespottelijk te maken.

roerah (*B*) = loerah.

roeroh (*B*); měroerohi; behandelen van een' zieke, inz. van kleine kinderen, die ziek geworden zijn tengevolge van den kwaden invloed van geesten.

roerong = madjělis (?).

***g*roerong** = goelong.

roeros = timpas.

roerot (ook: *g*roerot); met geweld aan iets trekken, rukken; ook: = roenton.

roesaj = *g*roengsaj.

***g*roesap**; be*g*roesap, het gezicht wasschen.

roesaq: bedorven, geschonden, vernield; měroesaqka(n); bederven, schenden, vernielen.

***g*roesě** (*B*), *g*roesaw (*S*); hert; soorten zijn: *g*roesě (*B*) *g*roesaw (*S*): koembang; 'oebi; padi; sapot; toendjoq (*B*), toendjo'ăq (*S*).

***g*roesiq** (*B*), *g*roesi'ăq (*S*); bě*g*roesiq (*B*), bě*g*roesi'ăq (*S*); spelen inz. van kinderen.

roesoq [ook: *g*roesoq (*B*)]; roeso'ăq (*S*) (ook: *g*roeso'ăq); gew. verbonden met »toelang" de ribben.

roe(w)'ăng (ook: *g*roe(w)'ăng); ruimte tusschen twee rijen palen, welke in de diepte van eene woning staan; ribben van vruchten.

***g*roe(w)'ăp**; lintworm

***g*roe(w)'ăs**; geleding of pijp tusschen twee gewrichten; boeloh (*B*) [boelo'ăh (*S*)], sě*g*roe(w)'ăs, eene bamboegeleding; *g*roe(w)'ăs dja*g*ri, vingerlid; se*g*roe(w)'as toelang; afstand van den elleboog tot aan den pols.

***g*roe(w)'is** = tjoe*g*ring.

roe(w)'it = bětil.

***g*rolih** (*B*), *g*roli'ăh (*S*); iets krijgen, verkrijgen; pě*g*rolihan (*B*), pě*g*roli'ăhan (*S*); geschenk.

***g*rom**; welriekend, geurig.

rombaq; měrombaq, omverhalen, sloopen, afbreken.

rompang; aan flarden, van weefsels enz.; rompang ramping, met gaten en scheuren.

***g*rongkat** = roeboh (*B*).

ropong; těropong, ingesloten door water tengevolge van hoogen waterstand bijv. op een eiland in eene rivier, waardoor men het eiland niet verlaten kan.

rot; rotrot, sterk aangespannen, stevig aangehaald van een stuk touw.

***g*rotaq** (*B*); rammelen zooals een kat in een kist, (*J*).

roti; brood.

***g*rowan**; e. s. v. riviervisch.

S.

sa; = »djaq"; zie: »maně (*B*)".

sabab; reden, om, omdat, ter wille van, ter oorzake van.

sabal; grof, ruw.

saban; elk, ieder, telkens.

sabat (*S*); engel; sabat mělikat, be-

schermengel; sabat: gĕmbĕling sakti; 'itam bĕrbajang koembang sakti; mangkorbin sakti; sĕbambang sakti.

sabit; sikkel, grasmes; njabit, met zulk een mes snijden.

sabok; I stuk doek, dat men om het lichaam slaat hetzij om de lenden of om de borst; II zeer lange kain (slendang) van kostbare zijde gemaakt, die de mannen eertijds ook als buikband gebruikten.

sabon; I zeep; II zie: 'idapan.

sabong; tegen in vliegen; njabong; laten vechten van hanen, een hannengevecht houden.

sabot; vezelige bast, zooals van de kokosnoot.

sadap; njadap, palmen aftappen inz. den arenpalm.

sadat; het moh. geloofs formulier.

sadĕ (*B*); sadĕ 'itoelah, zoo is 't er mee gelegen, zoo staat het er mee.

sadjĕ (*B*), sadjaw (*S*); I slechts eenvoudig, alleen, maar, dan maar; II opzet; di sadjĕka(n) (*B*), di sadjawka(n) (*S*); opzettelijk; III sadjĕka(n) (*B*), inwilligen van een verzoek, opvolgen (*J*).

sadoran; laag metaal over iets.

sagat (*B*); als, evenals, gelijk, overeenkomstig, bij voorbeeld.

sagon; e. s. v. versnapering.

sagot (*B*); iets met geweld uit iets afrukken zooals de haren uit het hoofd (*J*).

sagoe; plantenmerg inz. dat van den sagopalm.

sah; weggaan, heengaan, verhuizen inz. verlaten van het ouderlijk huis door het meisje, dat bij 'adat koelĕ (*B*) [koelaw (*S*)] of door den jongeling, die bij 'adat tambiq (*B*) [tambi'ăq (*S*)] 'anaq is gehuwd: (zie 'adat).

sahang; de peperrank, peper; soorten zijn: sahang; djambi; soedol.

sahot; njahot, antwoorden.

sajang; het jammer vinden, begaan zijn met iets, medelijden hebben.

sajap; vleugel, vlerk.

sajĕ (*B*), sajaw (*S*); dienaar, slaaf, pers. voornaamw. 1e persoon; II sajĕ..... sajĕ (*B*) [sajaw....... sajaw (*S*)]; hoe .... hoe, met den compar. van het bijv. naamw.

sajih (*B*), saji'ăh (*S*) = pali'arĕ (*B*).

saj'jaq; saj'jaq *ni(j)'ogr*; de helft van een kokosnoot, kokosdop.

sajop; het doel onvolkomen of in het geheel niet bereikend; misloopen van iets, mindergoed slagen zooals het padigewas, omdat men het rijstveld te laat heeft beplant.

sakaj; njakaj, kuit schieten.

sakat; kwellen, tergen, plagen, storen, lastig vallen.

sakĕ (*B*), sakaw (*S*); niet zeer vruchtbaar van den grond; weinig vruchtdragend van vruchtboomen.

saki; saki'ăn = katjoq'ăn.

sakit; ziek, ziekte, pijn, moeite, kwelling; kĕsakitan, in de pijn zijn, in moeilijkheden verkeeren; mĕnjakit'i, iemand smart aandoen, pijnigen; (het woord: pĕnjakit, kwaal, ziekte is zelden in gebruik; zie: 'idapan).

saksi; getuige, getuigenis.

sakti; boven natuurlijk vermogen; kĕsakti'ăn, door zulk een vermogen of kracht aangedaan.

salah; I fout, verkeerd, mis, misdrijf, ongelijk, verkeerdheid, ongelijk hebben; kĕsalahan (ook: pĕsalahan) fout, misdrijf; salah katĕ (*B*) [kataw (*S*)]; zich verkeerd uitdrukken, onjuist spreken; salah 'oegrat, verstuit, verrekt; II njalahka(n) kĕndoeri(j)'ăn, een offermaal aanrichten.

salaj; njalaj, drogen in de zonnewarmte van een twintigtal op elkander

gestapelde visschen, welke men na in tweeën gesneden en van de ingewanden gezuiverd te hebben, geplet (geperst) heeft onder eene, met steenen bezwaarde mand.

salam; vrede, heil, vredegroet; bĕsalaman, elkander begroeten op de manier der Maleiers.

salangan; onder de woning opgestapeld brandhout, dat alleen bij feestelijke gelegenheden gebezigd wordt.

salaq; e. s. v. rottanpalm met eetbare vrucht.

sala*gr*; e. s. v. eetbare »kĕladi" (zie dit woord).

sali; e. s. v. boom met eetbare vruchten; soorten zijn: sali: bĕsaq; *ti*q kamb*i*ng (*B*).

sal*i*'ăq (*S*); bĕsal*i*'ăq, van gedaante veranderen; sal*i*'ăq 'alaj; zie: boekan (het woord werd in een 'andaj 'andaj aangetroffen).

sal*i*h (*B*), sal*i*'ăh (*S*); njal*i*h (*B*), njal*i*'ăh (*S*); zuiveren van vloeistoffen.

sal*i*n; njal*i*n, verwisselen; het een door het andere vervangen; vertalen, overschrijven.

sal*o*t; overtreksel, omhulsel, bekleedsel, beslag; bĕsal*o*t, het zilver beslag, waarmede de scheede van een »kĕris" of »pĕdang" belegd is; bĕsal*o*t lĕp*o*s, gezegd van een »kĕris" of »pĕdang" waar van de scheede geheel met zilver is belegd.

sam; zie: nĕgĕri.

samaq (*S*) = sĕmpal en toet*o*p.

samar; I verborgen, vermond; njamar, zich verbergen of vernommen; II boordevol; III op dezelfde hoogte; samar goed*o*ng pĕkajoe'ăn, gezegd van den stand van de zon, ter hoogte van de kruin van het hoogst geboomte op het gebergte.

sambaj; njambaj = bĕrĕdj*o*ng; zie: »rĕdj*o*ng".

samban; I (ook: sambanan), toestel, waarop het garen pasklaar wordt gemaakt voor het weeftoestel; II samban batang, eene inrichting om tijgers te vangen; III samban sagoe (*S*) = 'in*o*h (*B*).

sambang; I een groote bamboezen waterkoker van eene geleding, waarvan het sequent vormig gat dient om er den vinger door te steken; II njambang = nj*o*ngs*o*ng; zie: s*o*ngs*o*ng.

sambar (*B*), simbar (*S*); I njambar (*B*), njimbar (*S*); iets in snelle vaart grijpen zooals een roofvogel zijne prooi; II di sambar gĕlap, getroffen door den bliksem.

sambat; I (*B*), tambat (*S*); njambatka(n) (*B*), nambatka(n) = (mĕ)*gr*adoekan; zie: *gr*adoe; II njambat; smeeken, jammeren, om hulp vragen (?).

sambaw; e. s. v. gras.

samb*i*l; tevens, terwijl, tegelijkertijd.

samb*o*ng; gelascht, aangezet, verlengd; njamb*o*ng, lasschen, verlengen, een stuk aanzetten.

samb*ogr*; = rĕtj*i*q (*B*).

samb*o*t; njamb*o*t, beleefd aannemen, ontvangen, inhalen, overnemen; njamb*o*t sĕmangaj, een offerfeestje voor kinderen; pĕnjamb*o*tan boedaq; I (zie: djindj*i*ngan); II (*B*) zoodra het oudste kind kan kruipen brengt de adat mede, dat het door de ouders gebracht wordt naar zijn »mĕradjĕ (*B*)" (zie: toet*ogr*an); deze neemt het kind onder den arm (njamb*o*t) onder het uitspreken van de woorden »si 'anoe" (naam van het kind) ka(n) *gr*ĕ*gr*ĕpat ngoelang mĕradjĕ en stelt bij het huiswaarts gaan de moeder een bedrag ad ƒ 2,50 (1 »ri(j)'ăl") ter hand »pĕnjamb*o*tan boedaq" genoemd.

samĕ (*B*), samaw (*S*); gelijk, even, tegelijk, samen, eenerlei, een en hetzelfde; samĕ djoegĕ (*B*), samaw djoegaw (*S*); het

is geheel hetzelfde, komt overeen met, het is onverschillig welke of wat; njamě (*B*) [njamaw (*S*)] ka(n), gelijkstellen en gelijkachten; běsamě samě (*B*), běsamaw samaw (*S*) [ook: sěsamě (*B*), sěsamaw (*S*)], gezamenlijk of gelijkelijk iets doen, te samen zijn; běsamě samě ngan (*B*), běsamaw samaw ngan (*S*) = sěrtě ngan (*B*); zie: sěrtě (*B*); samě ratě (*B*), samaw rataw (*S*), gelijkelijk, glad af.

s a m *o* n; njam*o*n, struikrooverij plegen; rooven.

s a m p a j; I gekomen tot, aangekomen, tot aan tot; II njampajka(n), het klaaglied reciteeren bij het schoonmaken van den mond, de tanden, oogen, ooren en neus van een' afgestorvene.

s a m p a n g; een kain voor mannen, soorten zijn: sampang: běgoegam; bělantan; bětjoeli'ăq; běramboe pandjang (*S*); pěrsěman; koent*o*l.

s a m p *i* r; I schuitvormig bovenste gedeelte van eene kris scheede; II samp*i*ran, kapstok.

s a m p *i* t; eene ziekte van den klapperboom, vermoedelijk door een insect veroorzaakt, waarbij het palmiet wordt aangetast; II (?); zie: »soesoe".

s a m p *o* l; overtreksel, sloop.

s a m p *o* n g; zie: »landj*o*ng".

s a m p *o* r a n; een lange zijden saroeng (vrouwenrok) of Boegineesche kain, die tot aan de enkels reikt.

s a n a q; bloedverwant, nabestaande; zie ook: »děngan".

s a n d a n g; I draagband; njandang, door één band ondersteunen, in één band dragen; II sandang pěnganggoe (*S*), alle kleedingstukken voor dagelijksche gebruik of voor gebruik bij feestelijke gelegenheden.

s a n d a r; běsandar, leunen; těsandar, geleund.

s a n d ě (*B*), sandaw (*S*); pand; njandě (*B*), njandaw (*S*); verpanden; njanděka(n) (*B*), njandawka(n), iets verpanden; njandě: soekě samě soekě; verpanden zonder rente berekening; ngan pardjandji'ăn; met rente berekening, indien het pand binnen den bepaalden termijn niet wordt ingelost; boengě; met rente berekening; 'ag*o*ng; gelijkstaande met verkoop (*B*); sandě djěmě (*B*), sandaw djěmaw (*S*); pandelingschap; sandě: toenggoe koelě; gezegd van een pandelingschap gelijkstaande met slavernij; in dien toestand is de pandeling vervallen ter zake van overtreding van het verbod »larang noenggoe'i" hierin bestaande: dat het den pandeling verboden is wegteloopen, het deksel van de »bakě pěnjapan" (ook; »bakě pangkal" genoemd) te openen (zie dit woord); toenggoe pě*g*ranakan (*B*) waarbij een bloedverwant of aangehuwde in de plaats van den pandeling treedt, omdat hij ongeschikt is tot verderen arbeid dan wel overleden is.

s a n d j ě (*B*); het in hinderlaag liggen bij een vijandige »does*o*n".

s a n d *o* n g; njand*o*ngka(n), iets aan een lus ophangen.

s a n g; I voorvoegsel, dat voor eigennamen en bijnamen wordt geplaatst (dit woord wordt aldus zelden of nooit gebezigd); II sang sěri, de »déwi sěri" der Javanen; III sang bě*g*roedoe; zie: bě*g*roedoe.

s a n g a t; I zeer, uitermate; II ook: zwak, afgemat.

s a n g g a n; een metalen schotel of houten bak als presenteerblad gebruikt.

s a n g g a *g* *r*; eene horde van bamboe om daarop het offermaal te plaatsen.

s a n g g *o* l I = sangg*o*lan; II sangg*o*l sangkal, het gebogen vooreinde van den steel van een' dissel.

sanggolan; opgebonden haarwrong; soorten: sanggolan: bĕgĕlong; goendjong; lipat pandan; sĕlĕpas.

sanggop; op zich nemen, er voor instaan, aannemen om iets ten uitvoer te brengen.

sanggot; schaar van eene kreeft.

sangi (ook: sĕsangi); voornemen, plan; gelofte; zie ook: ba'*igr*.

sangkal; steel van een dissel, bijl enz.

sangkalan; ronde houten plank, waarop met de »'anaq batoe" (zie dit woord). Spaansche peper en andere ingrediënten worden fijn gewreven.

sangkan; reden, om, omdat, ter wille van, ter oorzaak van.

sangkaq; kegelvormige korf van gevlochten bamboe als legplaats voor de kippen; sangkaq bisol; korfje van rottan op de knie gebonden tot bescherming van eene wond.

sangkagr (*B*), sangkaran (*S*); kooi, hok; sangka*gr* (*B*), sangkaran (*S*): 'ajam, kippenhok; djĕbaq (ook: sangkaq poejoh (*B*), [poejo'ăh (*S*)],) kooi voor kwartels; kambing, geitenhok: lajang, kooi voor de »balam" (zie dit woord); pi(j)'aling, papegaaistok; pipit, kooi voor rijstdiefjes; *gr*ĕnas; sĕrindit, kooi voor parkieten; tĕkoekoe, titiran, duivenkooien; sĕsangka*gr*an (*B*), sĕsangkaran (*S*); eene kudde geiten, schapen.

sangkĕ (*B*), sangkaw (*S*); meenen, wanen, vermoeden; argwaan, verdenking.

sangkilan; weinig vruchtdragend inz. van de peperrank.

sangkop I sĕsangkopan = sĕpasi*gr*an; zie: pasi*gr*; II sangkop malam (*S*), tegen 6 u. 's avonds.

sangkor; overhellend, neerbuigend van takken.

sangkot; tĕsangkot, ergens aan blijven haken, hangen, vastzitten, haperen, door iets tegengehouden; sangkotan, hinderpaal, beletsel.

sangoe; leeftocht, mondvoorraad, proviand; njangoe'i: tigĕ (*B*), [tigaw (*S*)] 'a*gr*i; toedjoh (*B*) [toedjo'ăh (*S*) 'a*gr*i, enz., het maal dat den 3en, 7en dag enz. na iemands overlijden op het graf wordt gebracht.

sangsarĕ (*B*), sangsaraw (*S*); [grwd: sarĕ (*B*) saraw (*S*)], kwelling, lijden, leed, plaag, moeilijkheid; ook = sĕrik.

sangsilĕ (*B*), sangsilaw (*S*); de pepaja; sangsilĕ (*B*), sangsilaw (*S*): lanang, 'oeraj.

santaq: steken van een' visch van eene wesp.

santĕn; kokosmelk.

santing; bamboezen pen, bij rottanvallen, eekhoornknippen, enz.

santoq (*B*), santo'ăq (*S*); I tĕsantoq (*B*), tĕsantoaq (*S*), ergens tegen aanloopen, ergens tegen aanstooten; II njanto'ăqka(n) 'anaq (*S*); zijn kind uithuwelijken.

sa'oh (*B*), sa'o'ăh (*S*); anker dreg.

sa'ong; spelonk, grot.

sa'oq (*B*) = katop.

sa'ot (ook: sĕsa'ot) = mangsod.

sapa; de bamboezen latjes bij een vogelstrik.

sapat; e. s. v. heester in kreupelhout voorkomende, waarvan de bladeren gebezigd worden om daarin rijst te wikkelen.

sapĕ (*B*), sapaw (*S*); I sapĕ'ăn (*B*), sapaw'ăn (*S*), nasi; geeuwhonger; II tĕsapĕ (*B*), [ook: kĕnĕ sapĕ'ăn (*B*)], tĕsapaw (*S*), plotseling ongesteld raken door den kwaden invloed der geesten III wie.

sapih (*B*), sapi'ăh (*S*); I scheiden van vechtenden; II speenen.

sapiran; (gew. toe(w)'ăn sapiran), aspirant controleur.

sapoe; vegen, veger, bezem; njapoe; vegen, afvegen; sapoe tangan; (meer in gebruik is sĕtangan) zie: sĕtangan.

sapot; dekkleed, deken: sapot: lantong; dekkleed van geklopte boomschors; tangan; kleedje van ongebleekt katoen.

saptoe; Zaterdag.

saq; iemand van iets verdenken.

sar; klanknabootsend woord voor een sissend geluid, zooals van water, dat op vuur valt.

sa*gr*ang; nest; sa*gr*ang lĕbah; bijennest; sa*gr*ang: gĕlita; tĕmbĕla; mangkoq (*B*), mangko'ăq (*S*), mandje gevlochten van mattenbies of pandan bladeren, om daarin respectievelijk glaswerk en kopjes tot bewaring te hangen; sa*gr*ang lang; verhoogd wachthuisje indertijd bij den ingang van de doeson tot bewaking daarvan geplaatst; sa*gr*ang nanah; etter prop van een zweer, gezwel puist.

sa*gr*ap; de spruw.

sa*gr*aq; gescheiden van iets of van elkander af zooals bij echtscheiding; sa*gr*aq ngan tĕmbilang; de(n) echtgenoote (echtgenoot) door den dood verliezen.

sarat; zwaar geladen inz. van vaartuigen; gepakt en gezadeld; zie ook: (ĕ)'ndĕlĕman.

sa*gr*aw; sa*gr*aw bisol = sangkaq bisol; zie: bisol.

sarĕ (*B*), saraw (*S*); = boentoe; mĕsĕkin.

sarong; scheede van steekwapenen.

sasaq; grof vlechtwerk van bamboe.

satang = sĕbatang.

satĕ (*B*) = sĕrtĕ (*B*).

sawah; nat rijstveld; bouwland, dat onder water kan worden gezet; sawah poegĕ'ăn (*B*), [lakaran (*S*)], pas ontgonnen sawah; sawah lamĕ (*B*), [lamaw (*S*)], ook: »sawah 'oesang", sawah die lang braak heeft gelegen en waarop vaak reeds jong bosch zich heeft ontwikkeld; sawah pama(h); moeras sawah; sawah matĕ 'ajiq (*B*), [mataw 'aji'ăq (*S*),] sawah, niet van den regen afhankelijk in tegenstelling van »sawah tadah oedjan".

sawal; (ook: boelan sawal) de 10e maand van het moham. jaar.

sawat; pĕsawat, beweegmiddel, drijfmiddel; ook: een touw van rottan over een ladang gespannen om dieren van het veld aftehouden.

sawi; I (*B*) 50; II sawi 'oedan (ook: sawi hoendan); e. s. v. vogel; III het uiteinde van de lange staartvederen van sommige vogels zooals van den argusfaizant; IV sawi bardoendon; een »ratapan" (zie dit woord) bij huwelijken.

sĕ I (*B*), saw (*S*), één; kĕsĕ (*B*), kĕsaw (*S*); de eerste, de eerste maand van het oogstjaar; II [ook: soe (*S*)] voorvoegsel; al, geheel gansch; met; dient tot vorming van bijwoordelijke uitdrukkingen, bijwoorden van tijd, van plaats, enz.; zie verder: sub. '*agr*i, doeson, loendjor; roepĕ (*B*).

sĕbab; reden, om, omdat, ter wille van, wegens, van wege, uit, ter oorzaak van.

sĕbakiq (*B*), sĕbaki'ăq (*S*); e. s. v. kinderspel.

sĕbasah; eene in het wild groeiende houtsoort, waar van de bast benut wordt voor het rood kleuren van garen.

sĕbat, verbonden, aan een.

sĕbĕ*gr*ang; overzijde van een water, overkant, overwal, overwalsch; njĕbĕ*gr*ang; naar de overzijde gaan, oversteken; njĕbĕ*gr*angka(n); iemand of iets overzetten.

sĕbi*gr*; I sĕbi*gr* njĕbi*gr*, verscheuren van wilde dieren; II njĕbi*gr*, uittrekken van de overtollige kweekplantjes in een pootgat.

sĕbit (*B*); wraak gierig, wraak zuchtig.

sĕbitoe (*B*), sĕndjitoe (*S*); vroeger, eertijds, oudtijds.

sĕboetĕ (*B*), sĕboetaw (*S*); e. s. v. wesp.

sĕbot; melden, melding maken; njĕbot, iets melden, of vermelden; ook: uitspreken gewagen; bĕsĕbot; prevelen van gebeden van »sĕram's"; bĕsĕbot pandjang; prevelen van lange »sĕram's" (zie »sĕram"); tĕsĕbot, vermeld, gemeld.

sĕdap; lekker, aangenaam voor de zintuigen, aangenaam, verkwikt van het lichaam, smakelijk van spijzen; sĕdapan, lekkernij.

sĕdaq; (ook: sadaq); sĕdaq 'adĕnjĕ (*B*), ['adawnjaw (*S*)], [ook: sĕdaq 'adĕnjĕlah (*B*), sĕdaq 'adawnjawlah (*S*)]; zoo is 't er mee gelegen, zoo staat het er mee, aldus.

sĕdar; I = sĕdap; II = kĕnjang.

sĕdawĕ (*B*), sĕdawaw (*S*); oprisping, boer.

sĕdĕgar; koopman, handelaar.

sĕdĕkah; aalmoes; sĕdĕkahan; oppermaal.

sĕdi(j)'ĕ (*B*), sĕdi(j)'ăw (*S*); klaar, gereed, bereid.

sĕding; spijt, berouw.

sĕdjagr; I bij gedeelten iets doen, iets langzaam aan bewerken; II de van uit het pootgat uitgeplante plantjes (*J*).

sĕdoq (*B*), sĕdo'ăq (*S*); snik, hik.

sĕdot; I onaangenaam gestemd, verdrietig; ook: tegenzin hebben om iets te doen; afkeerig zijn van; II een klein gedeelte van den arbeid, wat nog overblijft te doen (*J*); III pĕnjĕdot, luiaard.

sĕgah; I njĕgah njĕgah (*B*), iemand den mantel uitvegen (*J*); II vol, gespannen van den buik, hetzij door veel eten, hetzij door verstopping.

sĕgamit; e. s. v. boom.

sĕgaq; njĕgaqka(n), iemand aan het schrikken maken.

sĕgalĕ (*B*), sĕgalaw (*S*); alle, geheel, gansch.

sĕgarĕ (*B*), sĕgaraw (*S*); de zee.

sĕgĕgalĕ (*B*) = galĕ (*B*) en sĕgalĕ (*B*).

sĕgĕmpal = kantin.

sĕgi; zijde, kant; pĕrsĕgi (ĕ)'mpat, vierkant.

sĕgit; gescheurd, uitgescheurd, verscheurd.

sĕgoegot (*S*); sĕgoegot bangkaj, miskraam; sĕgoegot njawaw, levenloos geboren kind.

sĕkam; gew. sĕkam bĕkĕ (*B*) [bĕkaw (*S*)], de bolster van gepeld graan, kaf; sĕkaman; plaats waar zemelen stroo, kaf, worden weggeworpen.

sĕkang; njĕkang'i, overhalen van den haan van een geweer.

sĕkapas; de ramboetan.

sĕkĕdidi; e. s. v. snip.

sĕkĕdjot; zie: kĕdjot.

sĕkĕlamin; zie: doe(w)'ĕ (*B*).

sĕkĕlat; laken (stof).

sĕkĕgring; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

sĕkĕrop; schroef.

sĕkimbong: e. s. v. slingerplant.

sĕkoekoewĕ (*B*), sĕkoekoewaw (*S*) (?); e. s. v. neushoornvogel.

sĕkop; zie: gitar.

sĕkot; = gantjang en gasip.

sĕlakĕ (*B*), sĕlakaw (*S*); zilver; sĕlakĕ lĕboq (*B*), sĕlakaw lĕbo'ăq (*S*); dunne zilveren priem, waarmede de gaten in de oorlellen worden gestoken.

sĕlaksĕ (*B*), sĕlaksaw (*S*); Dinsdag.

sĕlalaq; e. s. v. slak.

sĕlam; duiken; njĕlam, naar iets duiken.

sĕlamat; heil, voorspoed, welvaren, gezondheid, behoud, geluk, zaligheid.

sĕlambar (*B*); splinter van den »nibong" palm (*J*).

sĕlampong; I tĕsĕlampong, gezegd van eene vracht, die te zwaar is om te worden gedragen; van eene draagmand, waarvan banden te zwak zijn om eene zware vracht te houden; II het afvallen van hoofddoek of ander hoofdbedeksel; III gezegd van het afschuiven van de banden van een draagmand van het hoofd (*J*).

sĕlang; I tusschenruimte, tusschenverloop, tusschenpoos; II sĕlang dinding, reet in eene omwanding; III sĕlang djagri, tusschenhandsbeenderen; (?); sĕlang kĕting, tusschenvoetsbeenderen; IV sĕlangan, het eten dat tusschen tanden of kiezen blijft zitten.

sĕlangkĕ (*B*), sĕlangkaw (*S*); het sleutelbeen.

sĕlantjap; e. s. v. rups.

sĕlapan = dĕlapan.

sĕlaq; begeerlijkheid, inhaligheid; begeerig, inhalig.

sĕlasar (*B*), sasar (*S*); schotel.

sĕlat = sĕlang I.

sĕlatan; het Zuiden.

sĕlawat; e. s. v. gras.

sĕlawi (*B*), sĕlawi'ăh (*S*); 25.

sĕlĕ (*B*), koeting (*S*); flambouw van klapperbladeren.

sĕlĕbi; zie: toelang.

sĕlĕboe; een mand zonder voet en aangezette rand om rijst intebewaren.

sĕlĕgam; e. s. v. boom met geneeskrachtige bladeren.

sĕlĕkan; sĕlĕkan pinggang (?).

sĕlĕmĕ (*B*), sĕlĕmaw (*S*); zware verkoudheid gepaard gaande met hoesten.

sĕlĕpa(h); doosje van goud, zilver of koper dienende tot berging van de ingredienten voor het betelkauwen.

sĕlĕsaj = lĕsaj.

sĕligi; korte houten werpspies, werpschicht.

sĕligot = sĕlisih (*B*).

sĕli(j)'ăh (*B*); I njeli(j)'ăh, zich met geweld een' weg door de menigte banen; II iets ontwijken wat van boven valt (*J*).

sĕlikĕ (*B*), sĕlikaw (*S*); de armen om iets heen slaan, omarmen; verbonden met »tangan" komt het voor in de beteekenis van »de handen" zoodanig over elkander op den rug leggen, dat de rechterhand rust op den palm van de linkerhand.

sĕlikoe; I bĕsĕlikoe (ook: njĕlampaj sĕlikoe (*J*),) met beide ellebogen op de tafel rusten; II gezegd van een' heuvel of berg die den vorm heeft van een' elleboog (*J*).

sĕlimot; dekkleed, mantel; bĕsĕlimot, zich dekken, toedekken.

sĕlimpang; I patroontasch van geitenvel; II een langwerpig vierkant doosje of mandje met opschuivend deksel vervaardigd van de »boeloh bĕmban" (*B*) (zie: boeloh), dat de mannen bij den veldarbeid bij zich dragen en waarin behalve de ingredienten voor den sirihpruim en het maken van stroo cigaretten ook hengeltnig en vogelstrik worden geborgen.

sĕlimpat; e. s. v. eetbare »kĕladi" (zie dit woord).

sĕlindang; e. s. v. sjaal om de borst of over het hoofd gedragen.

sĕlipi; vierkante doos met opschuivend deksel van de »boeloh bĕmban" (zie boeloh) vervaardigd en gebruikt voor het bewaren van de ingredienten voor den sirihpruim.

sĕlisih (*B*), sĕlisi'ăh (*S*); geschill bĕsĕlisih (*B*), bĕsĕlisi'ăh (*S*); een geschi; hebben, verschillen, met elkander in strijd

zijn; pěrsělisihan (*B*), pěrsělisi'ăhan (*S*); geschillen die men heeft.

sělisir; mat (bamboezen vlechtwerk) voor wandversiering.

sěloebigr; njěloebigr, een stukje ergens aftrekken.

sěloebaj; een meisjesspel.

sěloedang; hulsel van den bloesem der palmgewassen, en sommige bloemen.

sěloeloq (*B*), sěloelo'ăq (*S*); e. s. v. geneeskrachtige liaan.

sěloemoe'i; njěloemoe'i, verschroeien van de veeren van eene kip na het plukken.

sěloempong; sěloempong da'on, peperhuisje.

sěloengsong; sěloengsong da'on, peperhuisje.

sěloensong; ovarium.

sěloepat; vliesje, velletje, schieletje; afgetrokken omhulsel van de »djagong" (zie dit woord).

sěloeso'ăh (*S*); allerlei geneesmiddelen die aangewend worden om het baren te bespoedigen door opwekking der barensweeën.

sěloe(w)'ăng; e.s.v. zoetwater vischje.

sělot; tandvleesch.

sěmang; I njěmang, oprapen inz. van op den grond gevallen koffiebessen; II zie (ě)'ndoq (*B*).

sěmangaj; levensgeest, ziel; kor sěmangaj; zie »kor".

sěmangkě (*B*), sěmangkaw (*S*); watermeloen. Soorten zijn: sěmangkě (*B*), sěmangkaw (*S*): běsaq; lěmboedjě (*B*), lěmboedjaw (*S*).

sěmangsat (ook: sěmansat); e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

sěmantarě (*B*), sěmantaraw (*S*); onderwijl, middelerwijl.

sěmantong; I e. s. v. heester waarvan de bladeren in de huishouding aanwending vinden; II njěmantong, onthalen van zijne verloofde door den jongeling tijdens het engagement (de jongeling koopt kippen, rijst, enz. waarvan door de verloofde een maal wordt aangericht dat des avonds door hen met vrienden en vriendinnen ten huize van de ouders van het meisje wordt genuttigd).

sěmap (*B*), sěmak (*S*); bril; [vgl. kěsěně (*B*)].

sěmaq; I ruigte, struikgewas, dicht begroeid met lage gewassen; II njěmaq groemah, eene nieuwe woning betrekken.

sěmat; I pen, doorn, waarmede men iets vasthecht; njěmat, aaneenhechter, aaneenrijgen van bladeren voor dakbedekking; II ziekte van het tandvleesch (?).

sěmbadě (*B*), sěmbadaw (*S*); groote roode mier.

sěmbah; I teeken van aanbidding bestaande in het brengen van de beide plat tegen elkander gelegde handen tot het voorhoofd, terwijl de beide duimen den neus raken; II njěmbah; moge, (bij wenschen of beden); III sěmba(h)jang; het verplichte ritueel bidden; sěmba(h)jang pěrang (*B*), eene ceremonie bij het afsterven van personen, die doodslag of moord op hun geweten hebben, en van vrouwen die in of tengevolge van het kraambed overleden zijn; eertijds ook eene ceremonie vóór het uittrekken tot den krijg.

sěmbajaw'ăn (ook: sěsěmbajaw'ăn), bedwelend, in zwijm vallen.

sěmban = sělindang.

sěmbangar (*B*), sěbangar (*S*); kleine olifantensoort.

sěmbap; ziekelijk, gezwollen, bol van het gelaat.

sěmbělih (*B*), sěmběli'ăh (*S*); slachten van dieren door den strot door te snijden,

sěmbikě (*B*), sěmbikaw (*S*); band,

waaraan de »kindja*gr*" (zie dit woord) gedragen wordt.

sĕmbilan; negen; kĕsĕmbilan, de negende maand van het oogstjaar; sĕmbilan bĕlas; negentien; sĕmbilan poeloh (*B*), [poelo'ăh (*S*)]; negentig.

sĕmbiloe; I mesje, op een scheermes gelijkende, van eene reep bamboe vervaardigd, waarmede de navelstreng wordt afgesneden; II sĕmbiloe'ăn 'ati, kleinmoedig, moedeloos; ook: kwalijk nemen, geraaktheid.

sĕmbitoe (*B*), sĕndjitoe (*S*) = dikalĕ (*B*).

sĕmboeh (sĕmboh); genezen, zoowel van de ziekte als van den persoon.

sĕmboeni = boeni.

sĕmboe(w)'ă*gr*; tĕsĕmboe(w)'ă*gr*, ontstoken inz. van de pupil van het oog.

sĕmbo'ăq (*S*); njĕmbo'ăq, opborrelen van het water of van eene wel of van kokend water; in dikke wolken opstijgen van den rook.

sĕmb*o*r; njĕmbor, uitspuiten, uitproesten, uitbruisen, beproesten, bespuiten.

sĕmĕgi; om het even, van dezelfde gedaante, het is geheel dezelfde, het is onverschillig welk of wat.

sĕmĕntarĕ (*B*), sĕmĕntaraw (*S*); terwijl.

sĕmĕ*grit*; e. s. v. uil, die op jonge mieren aast.

sĕmilah; sĕmilah roe'ăhman noera*h*im; in naam van den albarmhartigen en goedertieren God.

sĕmoe; schijn, bedrog, list.

sĕmoengaw; cameleon.

sĕmoewĕ (*B*), sĕmoewaw (*S*); alle, geheel en al, allen.

sĕm*o*n; njĕmon, naäpen, nabootsen iemand nadoen om hem bespottelijk te maken.

sĕm*o*t; mier; soorten zijn: sĕmot: 'api; bĕloel*o*q (*B*); gatal; 'itam.

sĕmpal; sluiten met kurk of prop; stop, prop; ook: soepaq.

sĕmpaq = sĕnaq.

sĕmpĕg*i*h (*B*), sĕmpĕg*i*'ăh (*S*); e. s. v. slingerplant.

sĕmpĕlah; gew. sĕmpĕlah ni'*ogr*, de uitgeperste vezels van de kokosnoot.

sĕmpĕ*gr*at; touw of iets dergelijks om de voeten geslagen om gemakkelijker een' klapperboom te beklimmen.

sĕmpĕrnĕ (*B*), sĕmpĕrnaw (*S*); volmaakt, volkomen, volledig, zonder gebreken.

sĕmpĕ*gro*h (*B*), sĕmpĕ*gro*'ăh (*S*); termietenheuvel.

sĕmpi'ongan; draaikolk.

sĕmp*i*t; I nauw, eng, bekrompen; sĕmp*i*t njawĕ (*B*), [njawaw (*S*)]; hijgen; II tĕsĕmp*i*t; beklemd van een kind in de geboorte; zie ook: mati.

sĕmpoe'alam (*B*), njĕmpĕloe (*S*); te veel, walgen, neiging tot braken hebben; misselijk.

sĕmpoelat; tĕsĕmpoelat, een weinig omgevouwen van de mouwen van eene jas.

sĕnadjĕ (*B*) = sĕnghadjĕ (*B*).

sĕnaj (gew. sĕsĕnaj); langzaam aan.

sĕnam; korreltangetje van goud- en zilversmeden.

sĕnand*i*ng; evenbeeld, weerga.

sĕnang; kalm, tevreden, gemakkelijk, het goed hebben, tot iets gestemd zijn.

sĕnapang = bĕdil.

sĕnaq; gezwollen van eene rivier; benauwd in de maagstreek gepaard met opgezetheid.

sĕndawa*gr*; e. s. v. palm veel gelijkende op den pinangpalm.

sĕndawĕ (*B*), sĕndawaw (*S*); salpeter.

sĕnd*i*; gewricht, geleding; sĕndi kalaj'ăn, polsgewricht.

sĕndjatĕ (*B*), sĕndjataw (*S*); wapen; sĕndjatĕ (*B*) [sĕndjataw (*S*)] 'agang, in volle wapenrusting; tot de tanden toe gewapend.

sĕngaq = sĕnaq.

sĕngat; angel van een insect; pĕnjĕngat, e. s. v. wesp.

sĕngatan; e. s. v. besmettelijke veeziekte (vermoedelijk veetyphus).

sĕnggĕram; groot van olifanten, rhinocerossen.

sĕnggoeri; e. s. v. heester.

sĕngigr (*B*), silah (*S*); tĕsĕngigr (*B*), tĕsilah (*S*); open, gapend van eene wond.

sĕngkang = sĕmpit; II zie ook: mati.

sĕngkaq; gew. verbonden met sĕngki; sĕngkaq sĕngki, naar den adem hijgen.

sĕngkagr; smal bamboezen staafje bij het weefgetouw dienende om het afgewerkt gedeelte overdwars uit elkander of gespannen te houden.

sĕngkarĕ (*B*), sĕngkaraw (*S*) = tanggong; sĕngkarĕ'ăn (*B*), sĕngkaraw'ăn = kĕtanggongan.

sĕngkĕlang; het dragen van de »kĕris" in de »bĕbat" aan de rechterzijde van het lichaam (zie dit woorden).

sĕngkĕlaw; wand van rottanlatjes van de »boeboe saraw" en de »kĕroliq (*B*)".

sĕngkĕling; ineengestrengeld, zooals schalmen van een ketting.

sĕngkĕrangan; zie: »mati".

sĕngkĕwali (*B*), kĕwali (*S*); e. s. v. wilde pisang, welks bladeren in de huishouding aanwending vinden.

sĕngki; zie: sĕngkaq.

sĕngki(j)'ăp; I bevangen door vrees; II njĕngki(j)'ăp, oplichten, wegschuiven, opnemen bijv. van een voorwerp om te zien wat daaronder ligt; de padihalmen van elkander scheiden om te zien of de tusschen de padi uitgeplante koffie is opgekomen.

sĕngkoe(w)it; schoffel.

sĕnin; Maandag.

sĕnjap; duizelig, verdoofd.

sĕnongan (ook: sinongan); kenteeken, herkenningsteeken, voorteeken; sĕnongan: 'iloq (*B*), 'ilo'ăq (*S*); goed voorteeken; kagrot; slecht voorteeken.

sĕntak; verzadigd, overvol.

sĕnti(j)'asĕ (*B*), sĕnti(j)'asaw (*S*); steeds, voortdurend, doorgaans.

sĕnting; blauw, rood, groen satijn.

sĕntol; I gedeeltelijk uit eene opening te voorschijn komen, uitpuilend; II njĕntol; eene ziekte, waarbij de zool van den voet openspringt (?).

sĕpah; gekauwd betelpruimpje.

sĕpajĕ (*B*), sĕpajaw (*S*); opdat, ten einde.

sĕpangkah; e. s. v. kinderspel.

sĕpar; naam van de 2e maand van het moh. jaar.

sĕparoe (*B*), sĕparaw (*S*); een half, de helft.

sĕpatoe; schoen.

sĕpĕsan; duizendpoot.

sĕpil; met kleine stukjes er uit.

sĕpin; haarspeld, haarpen van hout.

sĕping; sĕping boerit (ook: pingging); périneum.

sĕpit; I nauw, benepen, bekneld; njĕpit; nijpen met een tang enz.; pĕnjĕpit, besnijdingsgereedschap van bamboe om bij de besnijdenis tot klemming der voorhuid te dienen; II nijptang; ook: braadspit; sĕpit bĕsi; tang, korreltangetje; III kleine diepe ravijn; IV bĕsĕpit (*S*) = bĕmajang; zie: majang II.

sĕpoh (*B*), sĕpoeh (*S*); njĕpoh (*B*), njĕpoeh (*S*); goud donker van kleur maken, door het in een bad te brengen; metaal harden; door het in een bad van koud water te dompelen.

sĕrabi; e. s. v. gebak.

sĕrah; overgave; njĕrahka(n), overgeven, toevertrouwen, overleveren; zie ook: sub »tandĕ (*B*)".

sĕ*g*raj; e. s. v. welriekend citroengras, als ingredient gebruikt.

sĕram (*B*), sĕlam (*S*); het aanroepen van »pojang's", diwĕ's enz.; sĕram 'alajk*o*m sĕram, (ook: sĕram kalajk*o*m sĕram) (*B*); sĕlam 'alajk*o*m sĕlam (ook: sĕlam kalajk*o*m sĕlam) (*S*); sĕram (*B*), [sĕlam (*S*)]; makalahik*o*m sĕram (*B*) [sĕlam (*S*)]; of sĕram (*B*), [sĕlam (*S*)]; mĕkalahik*o*m sĕram (*B*) [sĕlam (*S*)]; aanhef van »doeq'ĕ (*B*)" sawi bardoend*o*n etc. (zie die woorden); het vrede zij ulieden, vrede zij over u.

sĕrampoe; gonzend geluid, tuiten van de ooren bij het ontwaken.

sĕrana; (*B*) = kaloe; 't woord wordt echter zelden gebruikt.

sĕrang; reet van eene deur.

sĕ*g*rap (*S*); sĕ*g*rap . . . . . . sĕ*g*rap = sajaw (*S*), zie: sajĕ (*B*).

sĕrat (*B*); aderen en vlammen in het hout (*J*).

sĕrawĕ (*B*), sĕrawaw (*S*); e. s. v. lekkernij (gebak); njĕrawĕ njĕmbĕl*i*h (*B*), [njĕrawaw njĕmbĕl*i*'ăh (*S*)] 'ajam, een feestje dat men o. a. geeft bij ontvangst van gasten, bestaande in »sĕrawĕ (*B*)" sĕrawaw (*S*) en een maal, waarvan gerechten van kip den hoofdschotel uitmaken.

sĕrbĕ (*B*), sĕrbaw (*S*); alle, allerlei.

sĕrdam; e. s. v. fluit.

sĕ*gr*dang; e. s. v. palm, van welks bladeren »'atap" wordt gemaakt.

sĕrĕbajĕ (*B*), sĕrĕbajaw (*S*); Soerabaja; zie ook: »gitar en ka'in".

sĕ*g*rĕkah (*B*); geknakt van een tak, welke te zwaar met vruchten beladen is, (*J*).

sĕ*g*rĕlop (sĕ*g*rl*o*p) = bĕrl*o*s.

sĕ*g*rĕndi; overeenstemmend, overeenstemming; bĕsĕ*g*rĕndi, beraadslagen.

sĕ*g*rĕng*i*t; e. s. v. mijt.

sĕrĕp*i*l; I een stuk er af bijv. een tak van een' boom, een stuk van een tand; II afbrokkelen, breken van broosheid, (*J*).

sĕrgĕ (*B*), [ook: sĕrĕgĕ (*B*)], sĕrgaw (*S*), [ook: sĕrĕgaw (*S*)]; de hemel; verblijfplaats der goden, verblijf der zaligen; ook nu en dan voorkomende in de beteekenis van: »koendoe" (zie dit woord); sĕrgĕ (*B*), sĕrgaw (*S*): doeloe(mĕ)'n djadi, nĕgĕri 'asaj; nĕgĕri bandoe ri(j)'ăng, nĕgĕri kĕlam kab*o*t, nĕgĕri sam; tĕngah, tigĕ pangg*o*ng (*B*); sĕrgĕ dĕrakĕ (*B*), sĕrgaw dĕrakaw (*S*), hel.

sĕridadoe; zoowel soldaat, als gewapend politie dienaar.

sĕr*i*k; = boentoe en mĕsĕk*i*n.

sĕrikajĕ (*B*), sĕrikajaw (*S*); e. s. v. vrucht.

sĕrikam; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladen.

sĕrikan; e. s. v. slingerplant.

sĕrilĕ (*B*), sĕliraw (*S*); begeerte, lust.

sĕrim*o*ngan (*B*), sĕlim*o*ngan (*S*); schemering, schemerdonker.

sĕrindaq; e. s. v. zonnehoed, vervaardigd van de »boel*o*h bĕmban" (*B*) (zie boel*o*h), bij den veldarbeid zoowel door mannen als vrouwen gebruikt.

sĕrind*i*t; e. s. v. kleine parkiet.

sĕ*gr*(ĕ)kaj; dandanan, reisgoed, reisbagage; makanan, leeftocht; sĕdĕkahan, ingredienten en benoodigheden voor een »sĕdĕkahan" (zie dit woord).

sĕ*gr*(ĕ)kap; kegelvormige korf zonder bodem van bamboelatjes en rottanhoepels

gemaakt, om daarmede in moerassen visch te vangen door dien te overstolpen.

sĕgr(ĕ)kit; houten lepel om daarmede rijst uit den pot te scheppen.

sĕrning (B) = sĕgalĕ (B).

sĕroban; tulband.

sĕroejong (ook: sĕsĕroejong); njĕroejong, waggelen, voornamelijk door topzwaarte.

sĕroenaj; e. s. v. fluit.

sĕroendan; e. s. v. »sĕrdam".

sĕroe(w)'al; broek; sĕroe(w)'al: bĕsoelam, wijde broek met lang kruis en korte pijpen, van wit ongebleekt katoen en met zwart zijde gevoerd; aan de pijpen is het goed doorweven met gouddraad, voorzien van lovertjes en omboord met goud galon; laqtjo(w)'ăn; zwarte Chineesche broek; singkat (B), 'atji'ăh (S), Atjehbroek; zie verder sub: pakaj'ăn pĕrang.

sĕgrot; ruigte, struikgewas, dicht begroeid met lage gewassen zooals distels, doornen, brandnetels, enz.

sĕrtĕ (B), sĕrtaw (S); I met, mede, benevens, en; sĕrtĕ (B), [sĕrtaw (S)], ngan, met en benevens; II tevens, tegelijk, zoodra.

sĕsah; wasschen, schoonmaken.

sĕsal; spijt, berouw; njĕsal, berouw hebben.

sĕsala; voornemen, plan, (?).

sĕsaq; nauw, gedrongen, benauwd, beklemd; ook gezegd van iemand die »court d'argent" is; sĕsaq njawĕ (B), njawaw (S), aamborstig.

sĕsara; mest, afval.

sĕsarap; vuilnishoop.

sĕsat; I verdwalen, verdwaald; II zich vergissen, dwalen.

sĕsĕlatan?

sĕsĕlĕ (B), sĕsĕlaw (S); tusschen koud en warm.

sĕsĕnjom; glimlachen.

sĕsilĕ (B), sĕsilaw (S); e. s. v. waterjuffer.

sĕsimbon; = simbon, dat meer in gebruik is.

sĕtangan; zakdoek.

sĕtaq; (van tĕtaq) een afgesneden stuk, gebruikt als hulptelwoord bij het opnoemen van ronde voorwerpen als: sĕtaq: batang; boeloh (B), boelo'ah (S); roekoq (B), roeko'ăq (S).

sĕtaw (S); het een of ander.

sĕtĕbal; e. s. v. gras.

sĕtĕgor; e. s. v. kinderspel.

sĕtĕgrĕ (B), sĕtĕgraw (S); [ook: soetaw (S)]; zijde; zie ook sub. 'oelat.

sĕtĕrip; zie: badjoe.

sĕtĕroe; persoonlijke vijand.

sĕtinggar; e. s. v. vuurwapen.

sĕtoejoe; e. s. v. vogelverschrikker.

sĕtoempas; e. s. v. kinderspel.

sĕtoengkoe; e. s. v. kinderspel.

sĕwidaq [ook sĕwidaq en soewidaq (S)]; 60.

sibĕ (B), sibaw (S); offeren inz. bij de »makam".

sidang; sidang salih (B), [sali'ăh (S)], naam aan een' jongeling in »rĕdjong's" toegekend.

sidi = sakti.

siding; een strik om boschhanen te vangen.

sidiq; (B), sidi'aq (S); jong uitbotsel, uitspruitsel inz. van takken.

sidoe; lepel, houten spatel; sidoe 'agrang; ijzeren schop (smids gereedschap).

sigaj; een lange bamboezen staak, waarin treden zijn gekapt, welke staak tegen den arenboom wordt geplaatst om den bloemtros te kunnen aftappen.

sigar; haardracht van mannen, hierin bestaande, dat de haren uitgenomen bij de

ooren gelijkelijk in de rondte worden afgeknipt.

si(j)'ăh; I nji(j)'ăh, op zij duwen, uit elkander brengen van menschen; II e. s. v. slak welks schaal na branding de kalk levert voor het sirih kauwen.

si(j)'ăl; onheilspellend.

si(j)'alang; bijennest.

si(j)'amang; zwarte aap met lange armen; zie ook: dĕpĕ (*B*).

si(j)'ampon; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

si(j)'ăng; schoon, helder, door opruiming; nji(j)'ăng; uitkappen van een bosch, schoonmaken, wieden van velden of tuinen; nji(j)'ăng gawi, zuiveren van schuld, zonde door het aanrichten van een offermaal.

si(j)'apĕ (*B*), si(j)'apaw (*S*); = sapĕ (*B*).

si(j)'ăgr; cicade.

si(j)'ol; bĕsi(j)'ol, met den mond fluiten; ook het fluiten van vogels.

si(j)'ong; I slachttand; II pinang sĕsi(j)'ong, een stukje pinang zooveel als bij den betelpruim wordt gebruikt.

si(j)'oq (*B*), si(j)'o'ăq (*S*); bĕsi(j)'oq (*B*), bĕsi(j)'o'ăq (*S*); zich op zijn netst uitdossen; zich in feestgewaad steken.

sikiq (*B*), siki'ăq (*S*); gewone beenen kam.

sikoe; elleboog; timmermans rechthoek; sĕpĕnjikoe; afstand van den top van den middenvinger, rechter- of linkerhand tot elleboog, linker- of rechterhand langs eene rechte lijn gemeten.

siksĕ (*B*), siksaw (*S*); pijniging, straf inz. aan den lijve; moeite, pijnigend.

silam = 'alih (*B*); (het wordt zelden in de spreektaal gebezigd).

silap; njilap, verbranden, in brand steken.

silaq = 'ilaq.

silaw; door licht verblind of schemeren voor de oogen.

silĕ (*B*), silaw (*S*); bĕsilĕ (*B*), bĕsilaw (*S*); op fatsoenlijke wijze d. i. met onder het lijf gekruiste beenen zitten.

silip; het tegenovergestelde van sĕngadjĕ (*B*).

siliq; (*B*), sili'ăq (*S*); schermen, afweeren, pareeren van slag of stoot met wapen.

simah (*B*), panggilan (*S*); gast, genoodigde; inz. in de Bĕsĕmahstreken de »mĕradjĕ pojang" (zie mĕradjĕ), met al de afstammelingen; sĕsimah; I bij elkander gaan eten, waarbij de een de rijst, de andere de toespijzen medebrengt; »sĕsimah", II kinderspel.

simbang = gĕnti; bĕsimbang simbang = bĕgĕnti gĕnti.

simbagr; orchidée; soorten zijn: simbagr: badaq; balong; boewah; gindawsoli (*S*); kakap; kalong; pitis; singal; soelogr.

simbon; bĕsimbon, zich verschuilen of verborgen houden; njimbonka(n), iets verbergen.

simbor; simbor babor, gezegd van iemand, die geen steek waard is.

simong; e. s. v. offer.

simpaj; e. s. v. aap.

simpang: afwijken van de rechte richting; simpang (ook: simpangan), zijweg, zijstraat, kruispunt van wegen.

simping; vederen op den rug inz. van een' vechthaan.

simpit; borstdoek; bĕsimpit, een doek om de borst binden.

simpol; I njimpoli, iets met een stuk doek afvegen; II het onder het rijststampen telkenmale met den grooten toon werpen van de padikorrels in het rijstblok, welke daaruit zijn gestooten.

sin; cent.

sinagr; lichtstraal; sinagr matĕ (*B*), [mataw (*S*)] 'agri; zonnestraal; ook: gloed, die uitgaat van een brandend of gloeiend lichaam.

sindang; regeling, orde; (het woord wordt zelden in de spreektaal gebezigd).

sindangan; e. s. v. afdamming in de rivier voor de vischvangst.

sindawali; zeer diep; (het woord wordt in de spreektaal niet gebezigd).

sindiran; zinspeling, bespotting.

sindjaran; sindjaran boelan; e. s. v. versiersel aan een »soegoe" gehangen.

sindjĕ (*B*), sindjaw (*S*); het opkomen van het avondrood; zie ook: 'agri.

singal; e. s. v. haarversiersel.

singĕ (*B*), singaw (*S*); leeuw.

singgah; aanleggen, aangaan, aanwippen, tijdelijk vertoeven; pĕnjinggahan, gezegd van een meisje dat zich met iedereen afgeeft; zie ook: »kajoe".

singgan (*B*) = waktoe.

singgang; bĕsinggang, gezegd van woningen, kisten, tafels, enz. die netjes zijn gebouwd, vervaardigd.

singgĕ (*B*), [ook: sĕ'inggĕ (*B*)], soe(w)'inggaw (*S*); totdat, zoodat, niet voordat, toen.

singgirik; ijzeren priempje (smidsgereedschap).

singgit; jong uitbotsel, uitspruitsel, knop inz. van takken.

singgong; tĕsinggong, bij vergissing, zonder opzet tegen iemand aankomen.

singit; op een kier gezet, niet goed gesloten van een deur.

singkap; opgelicht van een bedekking, weggeschoven van een voorwerp of gordijn; njingkapka(n) oplichten, wegschuiven.

singkil; zilveren halsketting. Soorten daarvan zijn: singkil: boelat; boe(w)'ăh lilit; pĕtjah; sigrih (*B*); singkil batang; de rottan lussen van de »samban batang".

singkol; njingkol, met den elleboog met opzet tegen iemand stooten.

singsat; opgeschort, opgebonden van kleeding.

singsing; opgestroopt van mouwen of broekspijpen.

sini; hier.

sintaq; trekken; sintaq njawĕ (*B*), [njawaw (*S*)], hijgen, buiten adem zijn.

sintong; I (*B*) tjintong (*S*); rijstlepel; II njintong pĕrambaq'ăn, iemand in de rede vallen.

sipaq; iets met de voeten op zij schoppen.

sipat; I lid van het lichaam; ook: lijn, afmeting; II zie: hoekom.

sipi; even geraakt bij den zwaardendans, schampschot.

sipot; algemeene naam voor éénschalige schelpdieren.

sir; ijzig gevoel krijgen omdat men door een bovennatuurlijk wezen wordt aangeraakt.

sirah; sirah palaq; hersenen.

siram; njiram, sproeiën, gieten.

sirang; sirang siroe, telkens een vertrek uit- en binnen gaan.

sigrang; op het vuur zetten om te koken bijv. een' pot.

sirap; I houten dakpan; II njirap, van kleur veranderen van het gelaat uit beschaamheid of verlegenheid; III njirap gagang, voor het eerst tak schieten van klimplanten; IV tĕsirap, bewusteloos raken; V njirap, strooien van te veel zaadpadi in een pootgat; VI sirap malam, tegen den avond.

sirat; strik tot het vangen van dieren.

sigrat; I knoop die in iets gelegd wordt; sigrat: pĕdjam; vaste knoop;

poelang, lus; sĕkoedjot, losse knoop; II njigrat, samenbinden.

sigrih (*B*), sigri'ăh (*S*); e. s. v. klimplant, welks bladeren bij het betelkauwen gebruikt worden; sigrih (*B*), [sigri'ăh (*S*)], bĕlot; boelang; 'oedang; tĕmoerat; soorten van sirih; sigrih (*B*), [sigri'ăh (*S*)], (ĕ)'ntoedok, eene klimplant, die veel op de sirih gelijkt; sigrih (*B*), [sigri'ăh (*S*)]; kĕrnaj; toebereide sirih, welke na in stukjes gesneden te zijn op het graf wordt gelegd; sĕloengsong (*B*); 20 bladeren sirih, gambigr, stroocigaretten, tabak en pinang, in een »sapot tangan" (zie: sapot), gewikkeld; (zie: »'ambinan tinggi" sub. »'ambin); batoe djalaw (*S*); bĕgrangkaj; gantal; pitis; poesagr; sĕmbah sigaj; silor (*B*); sigrat; sobang; tĕrbang; sirih bladeren tot verschillende figuren bewerkt, en geheel toebereid, welke bij offermalen niet mogen ontbreken; elk offermaal heeft echter om 't zoo te noemen zijn bepaalde »sirih figuren".

siring; afvoergoot.

siroe; zie: sirang.

sirongan; I sirongan batoe, de van kalisteenen daargestelde afdamming in eene rivier bij vischvangst; II zie: »goenting".

siroq (*B*); sĕsiroq'ăn, over en weder elkander iets uitleenen.

sisĕ (*B*), sisaw (*S*); overgebleven of overgelaten, rest overschot, overblijfsel, kliekje.

sisi; goed gevormd, goed in het vleesch zitten.

sisih (*B*), sisi'ăh (*S*) = kisit.

sisiq (*B*), sisi'ăq (*S*); schubbe.

sitin; satijn.

sitoe; daar, ginder.

siwa; huur, huurgeld; siwa boemi; grondhuur; siwa pĕndjoelong, de hoeveelheid padi waarmede de bevolking hare verplichte werkzaamheden op de rijstvelden der hoofden afkoopt.

siwar; dolk; siwar: bĕpĕranggi; bĕtĕpang lĕpos.

siwatan; een klein in de bosschen voorkomend insect, dat zich op de huid van menschen en dieren hechtende een' gevoeligen beet veroorzaakt.

siwĕ (*B*), siwaw (*S*); melden, melding maken, vermelden.

siwit; lange kain als buikband door de kraamvrouw eenige dagen na de bevalling gebruikt.

sobang (ook: soebang); oorknop, soorten zijn: sobang: 'anting 'anting; gilapan; kĕkitir; kĕraboe; kilip; rantjang.

soeboq (*B*), soebo'ăq (*S*); njoeboq (*B*), njoebo'ăq (*S*); gluren, loeren; pĕnjoeboq'ăn (*B*), pĕnjoeboăq'ăn (*S*); luik, venster.

soedoe = sidoe.

soedok; geschenk om iemand om te koopen; njoedok, iemand omkoopen; een geschenk geven aan zijn margahoofd bij het aanbrengen van eene zaak, om zijne hulp in te roepen.

soedot; hoek van een vlak of van vlakke voorwerpen.

soegi; een pruim tabak, waarmede men de tanden bij het sirih kauwen schoonmaakt en de sirihspog van de lippen afveegt.

soegoe; kam; soorten zijn: soegoe: bĕgiwang; bĕ'oendong 'oendong; boelan; kĕrap; pandjang; soegoe kajoe; schaaf (?).

soejon; kudde, school, menigte.

soekagr; moeilijk, lastig, zwaar; kĕsoekagran, moeilijkheid, zich in moeilijkheid bevinden.

soekat; voordeel, gelijk, lot, fortuin.

soekaw (*S*); I soekaw soekaw (*S*) = tĕngkar; II zie soekĕ (*B*).

soekĕ (*B*), soekaw (*S*): genoegen, vreugde, verheugd, gaarne hebben of doen, houden van, tevreden zijn met; bĕsoekĕ'ăn (*B*) (ook: bĕsĕsoekĕ'ăn), bĕsoekaw'ăn (*S*) (ook: bĕsĕsoekaw'ăn) zich met elkander vermaken.

soekoe'ăn; een halve guldenstuk.

soekom; I njoekom pĕlang = lingigr; II een van de bestanddeelen van het offermaal »pĕgrah pĕgrabon; zie: pĕgrah II b.

soekon; de broodboom.

soelaw (*S*); I ergenis, kwalijk nemen, geraaktheid; II zie: soelĕ (*B*).

soelah; kaal, kaalkop.

soelang; njoelang, kappen, kloven van brandhout.

soelĕ (*B*), soelaw (*S*); eene houten staak van twee inkepingen voorzien, waarin dwarshouten loodrecht op elkander worden geplaatst; bĕsoelĕ (*B*), bĕsoelaw (*S*); plaatsen van die staak midden op het terrein, dat men voornemens is in cultuur te brengen.

soeling; fluit; soeling 'angin, acolusharp.

soeloh (*B*), soelo'ăh (*S*); toorts, fakkel.

soelogr; spruit, loot; waterloot.

soemahan; vrouw, waarmede iemand gehuwd is; echtgenoote; soemahan kĕdi(j)'ăw, tweede vrouw.

soemar; de insnijdingen in damar of getah boom, waaruit de hars en gom vloeit.

soembaj; stam, afstammelingen van een algemeenen stamvader.

soembajang = sĕmba(h)'jang.

soembang; I njoembang, drinken uit een »gĕrgoq", het water van een »pantjoran" met den mond opvangen om het te drinken; drinken van klapperwater uit de noot door den mond aan de opening te brengen dan wel het klapperwater in de keel te gieten; (zie gĕrgoq en pantjoran).
II bloedschande; (gew. gawi soembang); III zie: gĕmbagr.

soembaran; zie: »'angkat" en »djĕmĕ" (*B*).

soembing; schaardig, met stukjes er uit van snijdende werktuigen, aardewerk, enz.

soemboe; lampepit, pit van een kaars, as van een kar, wagen.

soembol (*B*), toembot (*S*); zie: toekoe.

soemor; put, waterput.

soempah; eed, vervloeking; bĕsoempah, een eed zweren; soorten van eeden zijn: soempah: bĕtaroh sĕpĕngadĕ bapaq, bĕtaroh sĕpĕngadĕ niniq, bĕtaroh sĕpĕngadĕ pojang (*B*), [bĕtaro'ăh sĕpĕngadaw bapaq, bĕtaro'ăh sĕpĕngadaw nini'ăq, bĕtaro'ăh sĕpĕngadaw pojang (*S*)]; kĕlamĕ'ăn (*B*), kĕlamaw'ăn (*S*); padang pĕri(j)'asan; di kĕpojangan; di tanah boemi.

soempaq (*B*); beschadigd aan den rand.

soemping (*B*); I versiersel van zilver, dat achter het oor wordt gestoken; II = soenting I (*J*).

soempit; blaasroer, blaaspijp.

soenar; zie: mati.

soedi; onvoeglijk voor het gezicht of het zedelijk gevoel.

soendoej; zie: kĕbaw.

soengaj; kleine rivier.

soenggoh (*B*), soenggo'ăh (*S*); wezenlijk, juist, werkelijk, in ernst, waarachtig, inderdaad, in waarheid, bepaald, stellig, zeker; sĕsoenggohnjĕ (*B*), sĕsoenggo'ăhnjaw (*S*); voorwaar, inderdaad; njoenggohka(n) (*B*), njoenggo'ăhka(n) (*S*); bevestigen, verwezenlijken.

soenggot; njoenggot, ergens aankomen, aanlanden; pĕnjoenggotan, ook ankerplaats.

soengkan; niet bereid gevonden worden om iets te zeggen in bijzijn van anderen.

s o e n g k *i* t; houten spatel om rijst uit den ketel te scheppen; njoengk*i*t, scheppen van rijst uit den ketel met een houten spatel; ook: de gare rijst in den ketel met den spatel omroeren.

s o e n g k *o* q (*B*), soengko'ăq (*S*); kalotje pet.

s o e n g *o* t; snor, knevel; soeng*o*t hoeloebalang; knevel aan een' kant van de lip.

s o e n g s a n g; tegen het beloop in.

s o e n i; ledig, onbewoond, eenzaam, verlaten, doodstil.

s o e n t a n; (?).

s o e n t *i* n g; I dat, wat men achter het oor of in het haar aldaar steekt; II hulptelwoord gebruikt bij het opnoemen van stroocigaretten; III de naam aan den afgestorvene in het zielenland toegekend.

s o e n t *o* p; verzadigd.

s o e p a j ĕ (*B*), soepajaw (*S*); opdat, ten einde.

s o e p a q; propvol van menschen.

s o e r a k (*B*), soeraq (*S*); juichkreet, gejuich, vreugde, kreet, krijgsgeschreeuw; bĕsoerak (*B*), bĕsoeraq (*S*); juichen, vreugde kreten aanheffen.

s o e r a t; (ook: soe*gr*at), geschrift, brief, boek; soerat pardjandji'ăn, schriftelijke overeenkomst; soerat karangan, manuscript, op bamboes gegrift; soerat tangan, de lijnen op de palm van de hand; njoerat, schrijven.

s o e r a w; bidkapel.

s o e r i; rietkam of aanzetter, (weefgetouw).

s o e r *o* n g; njoer*o*ng, voortschuiven, voortduwen, toeschuiven; njoer*o*ng sanggan, si*gr*ih (*B*), [si*gr*i'ăh (*S*)], aanbieden van de sirih (nl. waarbij de »sanggan" den persoon wordt toegeschoven), (zie dit woord).

s o e r *o* q (*B*), soero'ăq (*S*); njoer*o*q (*B*), njoero'ăq (*S*); zich verschuilen of verborgen houden; ook: wegsluipen, wegkruipen als slangen onder het gras; pĕnjoer*o*q (*B*), pĕnjoero'ăq (*S*), e s. v. insect, dit in den grond leeft.

s o e *g r o* t (ook: soer*o*t); afloopen, ebben, vallen van het water; ook: ondiep van het water.

s o e s a h; moeite, last, zorg, moeilijk, lastig; kĕsoesahan, in moeite of last zijn, moeilijkheid waarin men zich bevindt; njoesahka(n), het iemand moeilijk of lastig maken, bemoeilijken.

s o e s o e; borsten van eene vrouw; naar den vorm, lengte, enz. onderscheidt men ze in: soesoe: boentar; samĕ dagĕ (*B*), samaw dagaw (*S*); samp*i*t 'oedang; sĕlimang; tingk*i*s; njoesoe; aan den borst zuigen; njoesoeka(n), te zuigen geven; njoesoe'i, zogen.

s o e s *o* h (*B*), soeso'ăh (*S*); lange natuurlijke spoor van een haan; soes*o*h hĕroegĕ (*B*), e. s. v. heester met lange doornen.

s o e s o j; e. s. v. vogelverschrikker; inz. de touwen, die over het bouwveld gespannen worden.

s o e s *o* k; bĕsoes*o*k; een nieuw gehucht, eene nieuwe doeson stichten.

s o e s *o* l; njoes*o*l, achternaloopen, achtervolgen om iemand of iets in te halen.

s o e s *o* n; in geregelde volgorde op in of naast elkander geplaatste bij elkander behoorende voorwerpen; stapel, stel bijv. van doozen, mandjes, kommen, enz.

s o e s *o* p; I slurpen, opslurpen; II ook: kussen (*J*).

s o e s o q (*B*), soeso'ăq (*S*) = soer*o*q (*B*).

s o e s *o* r; gelijden, afglijden; tĕsoes*o*r, gegleden, afgegleden.

s o e s *o* t; afnemen, verminderen, slinken (ook: van groenten onder het koken), vermageren; minder worden van eene schuld.

soetji; zuiver, rein, schoon, vlekkeloos.

soe(w)'ăm; lauw van eene vocht.

soe(w)'ăp; hap, bete, mondvol van spijs; njoewăp, bij hapjes in den mond stoppen, voeren.

soe(w)'ărĕ (*B*), soe(w)ăraw (*S*); stem; soe(w)'ărĕ (*B*), [soe(w)'ăraw (*S*)] dalam; zwaar, diep, vol geluid.

soe(w)'ăsĕ (*B*), soe(w)'ăsaw (*S*); spinsbek, klokkenmetaal.

soe(w)'ĕ *B*), soe(w)'aw (*S*); I gew. verbonden met »boeloe"; halsvederen inz. van een' haan; II amalgama; III bĕsoe(w)'ĕ (*B*), bĕsoe(w)'aw (*S*); ontmoeten, eene ontmoeting hebben.

songsong; tegen in, tegemoet; njongsong, tegen iets ingaan, tegemoetgaan,

sopaq; gew. ngi(j)'ot sopaq; zie: ngi(j)'ot.

sor; klanknabootsend woordje voor een sissend geluid, zooals van water, dat op vuur valt.

sograh; verkwisten, roijaal met geld omspringen.

sorong; I njorong = njoerong, zie: soerong; II een »kain" aandoen; III sorongan (*S*), het aandeel (gewoonlijk de helft) in den padioogst, dat door den bezitter van de sawah aan den eigenaar van het ploegvee. die de bewerking van het veld op zich genomen heeft, moet worden uitgekeerd.

sotiq (*B*), soti'ăq (*S*), één.

T.

ta'alĕ (*B*), ta'alaw (*S*); hij is verheven (gew. geplaatst achter den naam van God).

tabang (*B*), soendang (*S*); een holle bamboes van 2—3 geledingen die het drinkwater inhoudt voor de ladangbewerkers.

tabiq (*B*), tabi'ăq (*S*); sĕtabiq (*B*), sĕtabi'ăq (*S*); groet, begroeting; gegroet, wees gegroet.

tabir (*B*); een mat tot wandversiering vervaardigd of van de »boeloh bĕmban" [zie boeloh (*B*)], alleen of van deze bamboesoort en van den bast der »(ĕ)'ndilaw" (zie dit woord); al naar gelang van het patroon, onderscheidt men: tabir: boeloh rĕmok; tandjaq'ăn; tandjaq'ăn sĕka'it; tandjaq'ăn sĕladjoe.

taboe'ăn; groote wesp.

taboh; I korte stok soms met een stuk doek omwoeld om daarmede op slaginstrumenten te slaan; II wijze van het bespelen van den »gamolan"; als: taboh: bĕsĕmah (*B*); pasisir (*S*); talĕ (*B*), talaw (*S*); tjarĕ lintang (*B*); tjatjing (*B*); tabohan; I slaginstrument inz. de »gong"; II e. s. v. groote trom met zwaar en diep geluid in de moskeeën in gebruik.

tabon; vuilnis, stapel vuil aan oever of kust.

tabong; bamboezen koker om het een of ander in te bewaren bijv. geld, kunsthanesporen.

tabor; I nabor, zaaien, strooien; tabor malaj; geld strooien bij begrafenissen; II (*B*); bĕtabor; dun bezet van vruchten, (*J*); III de bovenste houten pen die in een' »si(j)'alang" boom wordt gedreven en kleiner is dan de overige pennen.

tadah; I nadah, iets opvangen door er iets onder te houden; II met geweld tegen iets in of door iets dringen, bijv. de wind (nadah 'angin).

tadi; pas, zoo even, daar straks, onlangs.

tadjam; I scherp van wapens, gereedschappen het gezicht, het verstand; II sĕtadjam ba'oe; e. s. v. rups.

tadjaw; e. s. v. groot aarden vaas tot het bewaren van suikerstroop.

tadji; kunstspoor voor vechthanen; soorten zijn: tadji: bĕringkong; gadjoq [ook: goloq (*B*)], gadjo'ăq (*S*).

tadjin; stijfsel.

tadjoq (*B*), tadjo'ăq (*S*); insteeksel, kapsel met bloemen in het haar; tadjoq (*B*), [tadjo'ăq (*S*)]: bĕlidang; bĕringin; kĕmang.

tadjor; aas van levend visch.

tagang; nagang, uitzetten, van een' hengel; visschen met een' hengel, die wordt vastgelegd.

tagar (alleen in de strandstreken bekend); onderaardsch geluid, dat volgens de bevolking verandering van jaargetijde aankondigt.

tagih (*B*), tagi'ăh (*S*); nagih (*B*), nagi'ăh (*S*); manen, eene schuld invorderen.

tagoe; model, staal, monster.

tahan (*B*), ta'an (*S*); I uithouden, tegenhouden, verdragen, standhouden, duurzaam zijn; II bĕtahan, in gezegende omstandigheden verkeeren; III nahan djĕgrat, een strik spannen, uitzetten.

ta(h)djaw; ta(h)djaw 'ajiq (*B*), ['aji'ăq (*S*)]; donkere wolken in het oosten of westen, bij zonsopgang of zonsondergang (teeken van regen!).

tahoe (*B*), ta'oe (*S*); weten, gewoon zijn, verstand van iets hebben, het kunnen, bewustzijn van iets hebben; sĕtahoe (*B*), [sĕtaoe (*S*)], sĕrasan, medeweten; ngĕtahoe'i (*B*), ngĕta'oe'i (*S*); kennis hebben van of aan iets; II gelegenheid voor iets hebben; lom tahoe (*B*), lom ta'oe; geen gelegenheid, geen tijd hebben voor iets.

tahon (*B*), ta'on (*S*); jaar; tahon (*B*), ta'on (*S*): pĕtarĕ (*B*), [pĕtaraw (*S*)] goeroe; oogstjaar; sabaq, maanjaar.

ta'i = tiq.

tak; klanknabootsend woord voor een kloppend geluid.

taktik; klanknabootsend woord voor het kloppen van het hart.

takil; nakil, tappen van dammar en getah door het maken van insnijdingen.

takin; als hulptelwoord bebezigd bij het optellen van vogels (het woord wordt in de spreektaal echter zelden gebezigd).

takir; een pisangblad in den vorm van een schuitje waarin bij offermalen de »boebogr" (zie dit woord), gedaan wordt.

takoq (*B*), tako'ăq (*S*); iets opvangen bijv. palmsap in een bamboezen koker.

takot; vrees, vreezen; pĕnakot, lafaard, vreesachtig; kĕtakotan; bevreesd, bevreesdheid.

talam; groot metalen of houten schotel, gebruikt als presenteerblad.

talang; talang poenggasan, een afgeschoten gedeelte van een ladang, dat na den oogst beplant wordt met djagong, cassave, suikerriet, pisang, enz.; talang tĕlatahan, een op boschgrond ontgonnen en met bovengenoemde tweede gewassen en vruchtboomen beplant veld.

talaq; echtscheiding.

talas; e. s. v. »kĕladi".

talĕ (*B*), talaw (*S*); sĕtalĕ (*B*), sĕtalaw (*S*); zie: tiding.

tali; touw, band, koord, lijn; strik van rottan bij een rattenval; tali: 'ajam sabongan, koord van wit garen om vechthanen vast te leggen; 'andong (*B*), gĕndali (*S*); rottan reep, welke door een vierkant gat nabij het vooreinde van den dissel der ploeg geregen is; 'angin; e. s. v. wolk; bi(j)'asan; buigzaam rottanstaafje dit als hefboom dient bij de »tĕkol" en bevestigd is aan de »djambatan tĕkol" (zie tĕkol); ka'il, hengelsnoer; kĕtajaw, halsriem van een buffel; 'oelogr; touw van rottangevlochten, waarmede de »tĕmpilong" (zie dit woord) wordt nedergelaten;

pasong; zie: pasong; poesat, navelstreng; tĕmali, (ook: litĕmali of 'ali tĕmali), allerlei touwwerk; tĕmbirang, een rottantouw waaraan het einde van de »pasoq pirit" (zie dit woord) is bevestigd; toedong, ringbaard; toe(w)'äng, het trekkoord bij de »djaring boerong" (zie dit woord).

tali'ăn: (ĕ)'mpaj; het 1/4 gulden stuk; lamĕ (B), lamaw (S); een oud muntstuk ter waarde van een kwartje.

talloe; e. s. v. »pantangan" nl. om op den dag der week waarop men geboren is niet op reis te gaan, te huwen, den coitus uitteoefenen, aangezien die dag ook de sterfdag zal zijn; ongeluksdagen.

taman, kleine vijver.

tambah; bĕtambah, vermeerderen, toenemen; bĕtambah tambah, gestadig vermeerderen, steeds toenemen; nambahi, iets vermeerderen met iets.

tambal balang; e. s. v. gras.

tamban = mandak.

tambaq; dijk, dam, bedijking, afgedamd; nambaq, afdammen, bedijken, ophoogen; nambaq pĕlang; opzetten van sawahdijkjes met afgestoken graszoden, aardkluiten.

tambaw groekaq; een geneeskrachtige wortel.

taming; een rond schied van hout.

tampah; taschje van fijne bamboes om daarin gambirbladeren te doen; (bij het gaan naar de ladang worden in de »tampah" vaak nog hengeltuig en vogelstrik gedaan); ook: een tabaksdoos vervaardigd van de met »'oebagr" geverfde reepen van de »boeloh bĕmban" (B). (zie 'oebagr en boeloh).

tampal; opgezette lap, pleister.

tampaq; te zien zijn, zichtbaar zijn, gezien kunnen worden, er uit zien als; nampaq, zien kunnen van de oogen.

tampagr; slag met de vlakke hand, klap.

tampĕ (B), tampaw (S); raden, gissen.

tampi; nampi, rijstwannen door haar telkens op te gooien en weder optevangen op de wan.

tampil; I om het begin van eene handeling uit te drukken; op het punt staan van iets te doen; II zich op iets neerzetten bijv. van vogels; [di manĕ (B), [manaw (S)], boe(w)'ăh masaq, di sitoe boerong banjaq tampil, (spreekwijze)].

tampin; gelijk, dezelfde van een inzet bij weddingschappen; gew. tampin taroh (B), [taro'ăh (S)].

tampoej; eene wilde houtsoort met eetbare vruchten.

tampol; nampol, (nampol'i), zoogen van een andermans kind gedurende de drie eerste dagen na de geboorte.

tampon; aangezet stuk of lap; nampon, aan elkander zetten, lappen.

tampong; I voorhoofdsband (versiersel), soorten zijn: tampong: pandan; piraq, van zilver; mani'äq (S), van glaskoralen; II nampong ti(j)'ăng, uitbeitelen van de stijlen om daarop de »kitaw" (zie dit woord) te plaatsen; III nampong tadji, omwikkelen van een kunstspoor met een stukje goed.

tampoq (B), tampo'äq (S); tampoq (B), tampo'äq (S): soesoe; tepel; dĕgri(j)'ăn, steel van den doerian.

tampor; sĕtampor (ook: sĕnampor), een oogenblik.

tamtoe; bepaald, stellig, zeker, vast, uitgemaakt.

tanah; aarde, grond, land; tanah boengkah, aardkluit.

tanaq; nanaq, rijst koken in een pot met water; sĕpĕnanaq; tijdsbepaling nl. de tijd, die noodig is om een potje rijst te koken; pĕnanaq'ăn; zie: 'agri.

t a n d a n; I een tros van vruchten; II touw om hoornvee vast te leggen als: tandan (ook: tali) djangat; van een karbouwenhuid vervaardigd; tandan 'idjoq (*B*), ['idjo'ăq (*S*)], van idjoekvezels vervaardigd; tandan 'oewi; van rottan vervaardigd.

t a n d a n g; bezoek, ontmoeting, zonder bepaalde doel; bĕtandang; bezoeken, op bezoek gaan, bezoeken gaan maken zonder bepaald doel, bij iemand oploopen; tandangka(n) *g*riboe; bezoek door de jonggehuwden aan vrienden en kennissen gebracht; pĕrtandang; gast; zie verder: 'o*g*rang.

t a n d *i* n g; wat ter vergelijking naast of tegenover elkander gesteld is; ook = band*i*ng.

t a n d j a l; stampvoeten, trappelen.

t a n d ĕ (*B*), tandaw (*S*); teeken, merk, kenteeken, voorteeken, bewijs; tandĕ (*B*), tandaw (*S*): tangan, handteekening; *g*roemat pi'ăkoe = bak*o*l bĕbĕrasan; bĕtandĕ (*B*), [bĕtandaw (*S*)], tangan, eene handteekening zetten.

t a n d j *o* n g; kaap, uitstekende landpunt in zee of rivier.

t a n d o e; e. s v. draagstoel.

t a n d *o* q (*B*), tando'ăq (*S*); hoorn; (ook: van den hertshoornkever); dat gedeelte van de bladscheede, waarmede die aan den palm vastzit.

t a n g; klanknabootsend woord voor een kleinkind geluid, zooals van een stuk geld, dat op een' steen valt.

t a n g a n; de hand, hand en arm; tangan badjoe; mouw, (vgl. lĕngan); pĕnangan; ten tijde van; nangani, iemand een slag toebrengen.

t a n g g a j; lang gegroeide nagel, aan vinger of pink, die men als sierraad groeien laat, ook in de plaats daarvan: gouden of zilveren kunstnagel.

t a n g g a j *o* t; los afhangen, slingerend hangen.

t a n g g a l; losgelaten, afgevallen van iets. dat ergens aan vastzat.

t a n g g a m; e. s. v. houtverbinding.

t a n g g ĕ (*B*), tanggaw (*S*); trap, ladder; tanggĕ (*B*), tanggaw (*S*): pangkah (*B*), pĕpantjaw (*S*); kleine »balaj" (zie dit woord) op sawahs, waarin kleine kinderen door hunne ouders tijdens zij aan den sawah arbeid zijn, worden achtergelaten; lintjap; gewone trap van bamboe of hout; sasaq; een trap van bamboe, tegen welks sporten een stuk grof vlechtwerk van bamboe bevestigd is.

t a n g g ĕ l o e l o e; e. s. v. krekel.

t a n g g *o* n g; (mĕ)nanggong, op de schouders dragen, torschen, ondergaan, dulden, lijden, op zich nemen, borgstaan, verantwoordelijk zijn, verdragen, verduren, er voor instaan; tangg*o*ngan; last, verantwoordelijkheid; tanggong bajĕ (*B*) [bajaw (*S*)], verantwoordelijk zijn; tangg*o*ng mĕnangg*o*ng (ook verbonden met »'adat"), solidaire verantwoordelijkheid.

t a n g g *o* q (*B*), tanggo'ăq (*S*); e. s. v. schepnet.

t a n g i; bĕtangi, opdreunen van »'andaj 'andaj" na een sterfgeval, (zie dat woord).

t a n g *i* s; geween; nang*i*s, weenen; nangis'i, beweenen; bĕtang*i*san, geween van vele menschen.

t a n g k a j; stengel, steel in alg. zin; van bloemen, bladen, vruchten, potten, pannen, dissels, houwelen, enz., ook als hulptelwoord gebezigd; ta*g*roq (*B*) sĕtangkaj, ta*g*ro'ăq (*S*).

t a n g k a l; amulet.

t a n g k a p; nangkap; grijpen, pakken, vatten, vangen, gevangen nemen, opvatten; di tangkap: mĕsoemaj, ziekte door boschgeesten veroorzaakt tengevolge waarvan men van zijn stuk raakt; 'oetan, den weg

kwijt raken en in het bosch verdwalen; *g*roemah; slaapwandelen; kĕtangkapan, op heeterdaad betrapt.

tangkĕroe(w)ăng; zie: lĕlawa.

tangk*i*s; nangk*i*s, afweren, afwenden, pareeren, uitwijken voor een houw.

tangk*o*l; e. s. v. kruisnet.

tangkop; tegen of op elkander gesloten van dingen, die op elkander passen inz. holle; bĕtangkop, op elkander sluiten.

tang*o*h (*B*); bĕtang*o*h, verzinnen van praatjes.

tang*o*p; nang*o*p, zich iets uit de holte van de hand in den mond gooien.

tanjĕ (*B*), tanjaw (*S*); bĕtanjĕ (*B*), bĕtanjaw (*S*); vragen, navraag doen, verhoorn.

tantang; nantang, iemand uitdagen om er onder uit te komen onder het opheffen van de gebalde vuisten (ook van een wapen) en het toevoegen van scheldwoorden.

tanti; (zelden: nanti), wachten.

tantji; duit.

tantoe; bepaald, stellig, zeker, vast, uitgemaakt; nantoeka(n), bevestigen, bepalen, vaststellen, verzekeren, uitmaken.

ta'*o*p; bĕta'*o*p, uitmonden van de zijrivier in den hoofdstroom; pĕna'*o*pan, de monding.

tapaj; eene versnapering nl. gekookte of kleefrijst of (ĕ)'ndjĕlaj (zie dit woord), die men heeft laten gisten.

tapak; tapak tanah, grond, waarop een huis heeft gestaan.

tapan; plaats; waar, waarin.

tapaq; palm van de hand, zool van den voet (ook als maat); sĕtapaq sĕpĕlintangan, eene lengte maat nl. de breedte van den linkervoet, vermeerderd met de lengte van den rechtervoet, na dien loodrecht tegen den linkervoet te hebben geplaatst.

tapĕ (*B*), tapaw (*S*); gerookt van visch of gevogelte, waarbij de visch of het gevogelte bij den buik wordt opengesneden, van de ingewanden ontdaan en opengelegd daarna boven een goed onderhouden vuur gerookt.

tapi; maar, doch.

tap*i*h (*B*); kruis van eene broek.

tapoe; afvallen van den navelstreng.

taps*i*r; taxeeren.

taqkĕtaraw (*B*), kĕtangkĕtaq'ŏ (*S*); e. s. v. zwaluw; zie ook: pĕtjat.

ta*gr*ah; na*gr*ah, hout, de eerste ruwe bewerking doen ondergaan met bijl of dissel.

tarak; bĕtarak, zich onthouden van eenig genot, ingetogen leven.

ta*gr*am; betrokken van de lucht bij maanlicht, niet helder doorschijnen van de maan en sterren; ta*gr*am tĕma*gr*am, overal betrokken, zeer bewolkt zijn.

tarap; narap, met opgezette veêren tegen iets aanvliegen zooals de kloek.

tari; dans; nari, dansen, soorten van dans zijn: tari: boent*i*ng; gandaj; kĕbanjakan; kĕ*gr*baj; kipas; mĕlikat; pro'(w)'at*i*n; sawaj; sĕngkĕl*i*ng.

tar*i*ng (*B*); de niet afgesneden »soesoh (*B*)" (zie dit woord); die om het been wordt gebogen (*J*); zie ook: djaloe.

tariq (*B*), tar*i*'ăq (*S*); trekken; pĕna*r*iq'ăn (*B*), pĕnar*i*'ăq'ăn (*S*); plank of stuk ijzer, waarin op gelijke afstanden gaten zijn geboord (een werktuig dienende om rottan te snijden); tar*i*q'ăn (*B*), tar*i*'ăq'ăn (*S*); reepje plaatijzer van gaatjes voorzien om draad te trekken.

tarloemohan (*B*); verhaal, dat opgedreund wordt bij »gawi'ăn" (zie dit woord), of bij een feest, dat een pasirah bij zijne aanstelling geeft.

ta*gr*oh (*B*), ta*gr*o'ăh (*S*); [ook: tar*o*h (*B*), taro'ăh (*S*)]; na*gr*oh (*B*), [na*gr*o'ăh (*S*)]; inzetten bij spel of weddenschap; (zie:

tampin); bĕtagroh (B), bĕtagro'ăh (S); met elkander of met iemand wedden, [ook wel: bĕtagrohan (B), bĕtagro'ăhan (S)]; ook: leggen, zetten, plaatsen, dépo. neeren.

tagroq (B), tagro'ăq (S); uitspruitsels als natte toespijs genuttigd; taroq (B), [taro'ăq (S)] 'abang; bladeren rauw als toespijs gegeten.

tasik; groot meer om het middelpunt der aarde; (het woord komt alleen in „andaj 'andaj's" (zie dit woord), voor).

tatah; natah, inzetten, inleggen van edelgesteenten, goud, zilver, enz.

tatal; spaander; tatal gĕrgadji, zaagsel, houtkrul, schaafkrul.

tatap; aanpakken, aanvatten, bevoelen, betasten.

tating = bindjat; bijv. van een presenteerblad.

tatkalĕ (B), tatkalaw (S); ten tijde, toen.

tawanan; krijgsgevangene.

tawar; I tooverformulier; II zie kĕnĕ (B); III afdingen, bieden.

tawas; aluin.

tawĕ (B), tawaw (S); tĕtawĕ (B), tĕtawaw (S); lachen; tĕtawĕ matiq koewaw (B); om te stikken van het lachen.

tĕ; voorvoegsel tot vorming van het accidenteel passief.

tĕbah = laloe.

tĕbal; dik van platte voorwerpen zooals papier, doek, enz.; dicht bijeen van haar, gras en deug; sĕtĕbal; e. s. v. heester met geneeskrachtige bladen.

tĕbang; nĕbang, vellen van groote boomen.

tĕbas; nĕbas, wegkappen van ruigte, struiken van kreupelhout.

tĕbat; vischvijver; ook: afdamming, afdijking.

tĕbĕgraw (B), tĕmbĕgraw (S); grof en lang rietgras.

tĕbing; hooge kant van eene rivier; ook: hoogte, heuvel; tĕbing gĕmĕrintjing; loodrechte wand.

tĕboe; suikerriet; soorten zijn: tĕboe: 'abang, 'asap, (ĕ)'ndiq bĕmi(j)'ăng, itam, kĕloembos, kĕmboewaj, kikil, koe(w)'ăl, linggĕ (B), manaw.

tĕboq (B), tĕbo'ăq (S); doorgeslagen, met een gat er doorheen, doorboord, gat, opening; tĕboq (B), tĕbo'ăq (S): boegrit of (djahat) anus; 'idong; neusgat.

tĕbos; nĕbos, loskoopen, vrijkoopen, lossen; tĕbosan, lossing, losprijs.

tĕdĕ (B), tĕdaw (S) = pintaq; (het woord wordt echter in de spreektaal zelden gebezigd).

tĕdoh (B), tĕdo'ăh (S); luwte, bedaard, van wind, van de golven.

tĕgah; nĕgahka(n), weerhouden, verbieden, tegenhouden, beletten; (ĕ)'ndiq (B), [(ĕ)'ndi'ăq (S)] kĕtĕgahan, bij iets volharden.

tĕgam; nĕgam, iemand een vuistslag geven.

tĕgang; I gespannen, strak, stijf van den nek; II = tahan.

tĕgaq; I opstaan, oprijzen; bĕtĕgaq; staan, in eene staande houding zijn; tĕgag tĕntaq, staan als een kind, dat pas leert staan; II = loeros.

tĕgar; het tegenovergestelde van: litaq.

tĕgas; zin, beteekenis; 'apaw kĕtĕgas kataw 'ini (S); ra, ra, wat is dat.

tĕgĕ (B); nĕgĕ, ophouden, stilhouden, stil blijven staan, vertoeven, rusten.

tĕgoh (B), tĕgo'ăh (S); stevig, vast, hecht, robust, sterk, duurzaam.

tĕgoq (B), tĕgo'ăq (S); I sĕtĕgoq (B), sĕtĕgo'ăq (S); een slok, een teug; II ook = tĕlan.

tĕgor; I nĕgorka(n), in opschudding brengen; II tĕgor limbor, verschrikt, ontsteld.

tĕkal; vast, standvastig, bestendig, rustig.

tĕkalĕ (*B*), tĕkalaw (*S*); ten tijde, toen; vgl. kalĕ (*B*).

tĕkan; datgene, waarop men met de hand drukt, leunt of steunt; nĕkan'i, iets met hand of poot drukken, aandrukken.

tĕkang; I in tweeën kloven van eene klappernoot; II als hulptelwoord gebezigd bij het opnoemen van manden.

tĕkap; I gekneede bal bijv. van gekookte rijst; II aandeel dat iemand van een maal toekomt, dat iemand van een werk wordt toegewezen.

tĕkaw; e. s. v. varkenverschrikker op rijstvelden, talang's.

tĕki; I e. s. v. specht; II zie: *g*roempot.

tĕki(j)'ăq; oksel.

tĕk*i*q (*B*), tĕk*i*'ăq (*S*); nĕk*i*q (*B*), nĕk*i*'ăq (*S*); drukken, plat drukken ook met den nagel, dooddrukken van ongedierte.

tĕkoekoe; tortelduif; soorten zijn: tĕkoekoe: kap*ogr*, sipang, tik*o*s.

tĕk*o*l; knip om eekhoorns te vangen.

tĕk*o*q (*B*), tĕko'ăq (*S*) = tĕb*o*q (*B*).

tĕk*o*t; tĕtĕk*o*t, ten einde raad.

tĕladan; voorbeeld, model.

tĕladas; cataract.

tĕlagĕ (*B*), tĕlagaw (*S*); meer.

tĕlajaq (*B*), tĕlajap (*S*) = banjaq; (het woord komt alleen in »'andaj 'andaj" (zie dit woord) voor).

tĕlaj*o*ng; nĕlaj*o*ng, met een »kĕris" om het hoofd zwaaien.

tĕlandjang; naakt, bloot.

tĕlap; nĕlap, een van de bewerkingen bij het rood verven van garen.

tĕlapaq; (vgl. tapaq), voetzool; tĕlapaq tangan, palm van de hand, ook de platte lus, waartoe het einde van het eene koord van de »tali sab*o*ngan" is bevestigd; tĕlapaq gang, de schotel voor den steen bij de »panah 'oemban" (zie die woorden).

tĕlaq; een koker met bodem en stop inz. van »kajoe sĕri(j)'ăn" (zie: kajoe) vervaardigd om daarin pruimtabak te bewaren; tabaksdoosje vervaardigd van een eivormig van boven afgeplatten klapperdop voorzien van een ovaal binnen het doosje sluitend deksel.

tĕlar (ook: tĕla*gr*); een weinig gebarsten.

tĕlas; spierwit; tĕlasan, wit badkleed.

tĕlat; e. s. v. bezem, veger,

tĕlĕgoe; muskus dier.

tĕlĕk*o*ng; bidsluier der vrouwen.

tĕlĕntang; achteroverleggen, op den rug leggen, de zijde van de dunne geelkoperen plaat bij het spel »dj'a*i*h dĕlapan" (zie dja'*i*h) in gebruik, waarop eene zwarte stip is ingebrand; de keerzijde daarvan heet »tĕroek*o*p" (van daar: tĕlĕntang 'itam, tĕroek*o*p koen*i*ng).

tĕlikĕ (*B*); e. s. v. singk*i*l.

tĕlik*o*ng; tĕlik*o*ng da'*o*n, peperhuisje.

tĕlik*o*r (*B*); e. s. v. »singk*i*l".

tĕlingĕ (*B*), tĕlingaw (*S*); oor; tĕlingĕ (*B*). [tĕlingaw (*S*)] kintj*igr*; de uitschulpingen afwisselend met groepen van inkepingen waarvan de rechtopstaande stijl van het spinnewiel is voorzien.

tĕlit*i*p; klanknabootsend geluid voor het neervallen van den regen bij druppels.

tĕlob*o*ng; poel van stilstand water.

tĕloet*o*q (*B*), tĕloeto'ăq (*S*); hoofdnerf van andere dan palmbladeren.

tĕl*o*q (*B*) I tĕlo'ăq (*S*); baai, inham; II = badah.

tĕl*o*r; gebrekkig van spreken, enkele letters gebrekkig uitspreken.

tĕl*ogr*; ei; tĕl*ogr* bĕt*i*s, kuit; tĕl*ogr* bĕ*g*roekal = bĕ*g*roekal; (nl. een ei dat niet is uitgebroed)

tĕl*o*t; e. s. v. veger, bezem.

tĕmas; zie: m*i*mpi.

tĕmbagĕ (*B*), tĕmbagaw (*S*); koper: tĕmbagĕ soewasĕ (*B*), tĕmbagaw soewasaw (*S*); verguld.

tĕmbaj; I [ook: tĕmbajnjĕ (*B*), tĕmbajnjaw of tĕmbaj'ô (*S*)]; = pĕrtamĕ (*B*); tĕtĕmbajnjĕ (*B*), tĕtĕmbaj'ô (*S*), de eerste; II lang geleden, vroeger, vorig, lang geleden enz. zijn; III tĕmbaj tĕmbaj [ook: tĕmbajnjĕ (*B*), (tĕmbaj'ô of tĕmbajnjaw (*S*)], een begin hebben, beginnen, om te beginnen, ook als voegwoord gebezigd aan het begin van een verhaal of als aanhef.

tĕmbĕdaq (*B*), tĕmĕdaq (*S*); e. s. v. broodboom met eetbare vruchten; tĕmbĕdaq nangkĕ (*B*), tĕmĕdaq nangkaw (*S*); eene varieteit daarvan.

tĕmbĕla; glas zonder voetstuk.

tĕmbĕlĕtaw; e. s. v. »mĕsang" (zie dit woord).

tĕmbĕ*gr*an; touw van den geklopten bast van de »tĕrap", als draagband van »kindja*gr*'s" gebezigd; (zie die woorden).

tĕmbĕ*gr*aw; e. s. v. glagahriet.

tĕmbika*gr*; verglaasd aardewerk, porselein, scherf daarvan, ook van glas.

tĕmbilang; e. s. v. koevoet of breekijzer.

tĕmbil*o*q (*B*), tĕmbilo'ăq (*S*); wormstekig van mangga soorten.

tĕmbirang; een rottan touw om vlotten vasteleggen.

tĕmboekoe; I naaf van het wiel van eene kar; II de koperen knop van de »kĕlintang" (zie dit woord).

tĕmboel*o*q'ăn (*B*), tĕmboelo'ăq'ăn (*S*); krop van een' vogel.

tĕmboeni; nageboorte.

tĕmb*o*s; tĕmb*o*s kaboemi, nachtmerrie.

temekah (*B*); schel van een geluid (*J*).

tĕmĕngoe (*B*); verbluft, versuft van verbazing.

tĕmĕn*o*ng; strak voor zich uitzien, aanstaren; ook: verbijsterd, in de war.

tĕmi(j)'ăng; e. s. v. dunne bamboe; tĕmi(j)'ăng: bĕgasĕ (*B*), [bĕgasaw (*S*)]; gezegd van iemand, wiens knieën onder het gaan bijna tegen elkander aankomen.

tĕmoe; bĕtĕmoe, ontmoeten, aantreffen, samenkomen.

tĕm*o*n; nĕm*o*n = soengg*o*h (*B*).

tĕmpalĕ (*B*), tĕmpalaw (*S*); nĕmpalĕ (*B*), nĕmpalaw (*S*); lustig, dartel, rondspringen van een paard of stier, die pas uit den stal wordt gebracht.

tĕmpajan; e. s. v. groot aarden watervat met dikken buik en nauwen hals.

tĕmpap; handbreedte over de 5 vingers als maat.

tĕmpas (*B*), toempas (*S*); op den grond vallen.

tĕmpat; I plaats, waar; II di tĕmpati, begraven worden.

tĕmpĕ (*B*), tĕmpauw (*S*); nĕmpĕ (*B*), nĕmpaw (*S*); smeden, hameren.

tĕmpĕras (*B*), kĕmpĕras (*S*); tĕmpĕrasan (*B*), kĕmpĕrasan (*S*); instuiven van den regen, ingeregend.

tĕmpĕringat; e. s. v. boom.

tĕmp*i*l*i*ng; oorveeg, klap om de ooren.

tĕmpil*o*ng; I peperhuisje van de taaie bladscheede van den pinangpalm; II kegelvormige bak van boomschors en rottan of wel van hertevel vervaardigd, om was en honig op te vangen.

tĕmpoejaq; eene verzuurde brij van gegiste doerian; tĕmpoejaq koeb*o*ngan, eene verzuurde brij van wormstekige en afgevallen doerian.

tĕmpoel*i*ng; e. s. v. harpoen met ijzeren punt en weerhaak.

tĕmpoer*o*ng; de helft van eene kokosdop; tĕmpoer*o*ng boetĕ (*B*), [boetaw (*S*)], de helft van een kokosdop zonder oog; tĕmpoerong palaq, schedel.

tĕmpo'ăn; inzet op een' haan bij hanengevecht.

tĕmpor = tangkap; (het woord wordt zelden in de spreektaal gebezigd).

tĕnang; stil, kalm, bedaard van water.

tĕngah; midden, het midden, te midden van; sĕtĕngah, een half, de helft, de eene helft, eenigen, sommige; tĕngahan = soekoe'ăn; tĕngah: *'agri*; malam; toe*gron* (zie: *'agri*).

tĕnggajaq; gew. pisang tĕnggajaq; zie: pisang.

tĕnggalaw'ăn (*S*); vlakke alang² gronden in de benedenstreken die na met ploeg en eg bewerkt te zijn met padi worden beplant.

tĕnggagrĕ (*B*), *gr*ĕban (*S*); kippenloop.

tĕnggĕlam; zinken, verzonken.

tĕnggiling; de miereneter.

tĕnggoejoq (*B*), tĕnggoejo'ăq (*S*); zwemmen, waarbij alleen de beenen worden uitgeslagen.

tĕngi, ranzig, sterk van reuk inz, van vetten.

tĕngkalaq; e. s. v. fuik.

tĕngkar; krakeel, harrewarrerij; bĕtĕngkar; krakelen, plukharen

tĕngkĕrawaq; e. s v. donkergrijze groote eekhoorn.

tĕngkĕroe(w)'ăng; orbitilae.

tĕngki(j)'ăng; rijstschuur; soorten zijn: tĕngki(j)'ang: bĕdjarĕ (*B*), bĕdjaraw (*S*); bĕdjĕlapang; padoe(w)'ăn boeloh (*B*), pa'atan boelo'ăh (*S*); padoe(w)'ăn kajoe; pi(j)'abong.

tĕngkoeloq (*B*), tĕngkoelo'ăq (*S*); e. s. v. borstdoek; soorten zijn: naar het patroon: tĕngkoeloq: dĕragam; diwan tiq 'oelat; djantong pandan; pĕlong; pĕtĕ; ragi 'itam; tikas (*B*); tĕngkoelo'ăq (*S*): 'asam soe(w)'iris; boelong; diwan; ragi manis; rawah; patjing; rimbaw tĕnang (*S*); tĕngkoeloq (*B*), [tĕngkoelo'ăq (*S*)]; djantong pandan; naar het weefsel: tĕngkoeloq (*B*), [tĕngkoelo'ăq (*S*)]: bĕnang banjoe (ĕ)mas; bĕnang toengaw bĕrajaq; bĕnang pĕtĕ (*B*), [pĕtaw (*S*)]; lintang; bĕnang soeri 'abang; bĕnang soeri gading; tĕngkoeloq boelong (*B*), tĕngkoelo'ăq bĕbintang (*S*); aan den rand van lovertjes voorzien.

tĕngol; nĕngolka(n), iemand iets onder het oog brengen.

tĕnon; bĕtĕnon, weven; tĕnonan sĕbidang; waarbij de »soeri" (zie dit woord) gebruikt wordt; tĕnonan doegan, waarbij zonder »soeri" geweven wordt.

tĕnong; waarzeggen, voorspellen; tĕnong: bĕli(j)'ong, padi pinang.

tĕntangan; vlak tegenover, juist van eene plaats.

tĕntong; I kappen, afkappen; II een aandeel in den weg van één heerendienstplichtige.

tĕpang; I bekleedsel, beslag van een wapen »koedjor" »kĕ*gris*" »siwar" (zie die woorden; bĕtĕpang lĕpos; als het handvat van een »koedjor" geheel met zilver of goud belegd is; II ook: de helft van een bamboegeleding.

tĕpaq; klap, slag; pĕnĕpaq'ăn 'agas, schouderblad.

tĕpĕlĕsi; e. s. v. hout.

tĕpi; kant, rand, boord, zoom, oever; tĕpi(j)'an, badplaats nl. het ondiep gedeelte van eene rivier nabij den oever, dat als zoodanig gebruikt wordt.

tĕpi(j)'oq (*B*), tĕpi(j)'o'ăq (*S*); gew. verbonden met »'ati"; zich onaangenaam gevoelen, niet aangenaam gestemd zijn.

tĕpiq (*B*), tĕpi'ăq (*S*); I nĕpiq (*B*), nĕpi'ăq (*S*); leggen, zetten, plaatsen, neerleggen, neerzetten; II nĕpiq (*B*), [nĕpi'ăq (*S*)], ri(j)'ăl, eene ceremonie bij het huwelijk; III nĕpiq (*B*), [nĕpi'ăq (*S*)], sĕdĕ-

kahan een offermaal aanbieden; IV nĕpiq (*B*), [nĕpi'ăq (*S*)] 'oeni, een kweekbed beplanten; V tĕtĕpiq (*B*), tĕtĕpi'ăq (*S*), ontzet uit een ambt, ontslagen uit eene betrekking.

tĕpoe; eene vergiftige houtsoort.

tĕpoeq (*B*); verlamd aan de beenen of arm (*J*).

tĕpong; I smartgeld, zoenoffer, bij wijze van boete den delinquent ter zake van het toebrengen van kwetsuren opgelegd; II tĕtĕpong 'idop, één kip, die die men aan den doekoen geeft wegens verleende geneeskundige hulp; III nĕpongi 'anaq, eene ceremonie die plaats heeft 2 dagen nadat het kind voor het eerst het hoofd wordt kaal geschoren.

tĕpoq (*B*), tĕpo'ăq (*S*); nĕpoq (*B*), nĕpo'ăq (*S*); kloppen, klappen, met de vlakke hand slaan; bĕtĕpoq (*B*), [bĕtĕpo'ăq (*S*)], tangan, in de handen klappen; pĕnĕpoq (*B*), pĕnĕpo'ăq (*S*); toestel van rottan om katoen te kloppen; pĕnĕpoq (*B*), [pĕnĕpo'ăq (*S*)], 'agas; schouderblad.

tĕradjang; schoppen, ook van dieren.

tĕrambi; e. s. v. heester.

tĕrang; I licht, helder, duidelijk; nĕrangka(n). verlichten, iets ophelderen, duidelijk maken; tĕrang bĕndĕrang, tĕrang lantang, zeer helder; II bĕtĕrang, besnijden.

tĕra'oe; tĕra'oera'oe, schreeuwend en jankend dwingen van kinderen; gezegd van kinderen, die huilen omdat zij steeds willen eten (*J*).

tĕgrap; e. s. v. boom van welks bast o. m. kleederen worden gemaakt.

tĕgras; het hart, de kern, van boomen; ook wel: het spint.

tĕgrban; afstorten inz. van berghellingen.

tĕgrbang; vliegen, stuiven, opstuiven van stof enz.

tĕgrbis = tĕgrban; ook (doch zelden) nederstorten, invallen.

tĕgrbit; voortpruiten, oprijzen, ontstaan, opkomen van hemellichamen; tĕgrbit padjar; de dageraad; tĕgrbit: matĕ 'agri (*B*), [mataw 'agri (*S*)]; opkomen van de zon, enz.

tĕrdjon; afspringen, zich van iets afstorten; zie ook: 'agri.

tĕrĕmpoh; I (ook: pantangan tĕrĕmpoh) (*B*); een der verbodsbepalingen voor eene kraamvrouw nl. om geen rivier overtesteken; II volgens (*J*) het overtreden van verbodsbepalingen in het algemeen bij ziekten.

tĕrĕnggaw; e. s. v. boom.

tĕrĕtiq (*B*), tĕrĕti'ăq (*S*); nĕrĕtiq (*B*), nĕrĕti'ăq (*S*); klanknabootsend woord voor het geluid van het kraken van een ledikant.

tĕgri; angstig, huiverig om iets te doen.

tĕrikĕ (*B*), tĕrikaw (*S*); tricot.

tĕrimĕ (*B*), tĕrimaw (*S*); ontvangen, aannemen, goedvinden, toestaan van een verzoek; tĕrimĕ kasih (*B*), tĕrimaw kasi'ăh (*S*); dank.

tĕgring; blaasbalg van bamboe, dunne bamboe van 1 of 2 geledingen om vuur aan te blazen; cylinder van bamboe om het losraken van de vleugels van de »kintjigr 'angin" te voorkomen; de rieten cylinders bij de »tangkol"; tĕgring: poepotan, de bamboezen luchtpijp; pandaq, de rieten pijpjes; pandjang, de uit een eind riet bestaande luchtkoker, waarin de rieten pijpjes (ook: »tĕgring sambongan" genoemd) zijn bevestigd, bij eene smidse; (zie die woorden).

tĕriti; e. s. v. rietgras bij de oevers van de rivieren.

tĕgrkam; nĕgrkam, bespringen, zich met een vaart op iets of iemand werpen.

těroekop; vooroverliggend op den buik; zie ook: tělěntang.

těroempah; houten of van den bast van den arenpalm vervaardigde sandalen; těroempah bětjang, sandalen voorzien van een' afgeknot kegelvormigen knop.

těroempaně (*B*), těroempanaw (*S*); e. s. v. drilboor.

těgroesi; kopervitriool.

těgrong; e.s.v. klimplant, met vruchten, die alleen gekookt als groenten of gebraden kunnen worden gegeten; soorten zijn: těgrong: 'abong, běloelang, bintang, boelan, boeriq (*B*), lawar, lawar koembang, masam, palimbang; (oneetbaar, in het wild groeiend); pipit, poejoh (*B*), poejo'äh (*S*); grapoh (*B*), grapo'äh (*S*); tjině (*B*), tjinaw (*S*); toendjoq (*B*), toendjo'äq (*S*); těgrong kědirě (*B*), [kědiraw (*S*)]; e. s. v. tomaat.

těrongpaně (*B*) = singgirik.

těgros; er door heen, regelrecht door, zonder omwegen bijv. iets zeggen.

tětěrosan; doorschijnend, helder van glas.

těgrot; uitwringen, in de hand uitpersen.

tětali; disselboom.

tětalo'än (*B*) = sěsěnaj.

tětap; I vast, standvastig, bestendig, rustig, vast bepaald, vast besloten; II het door insnijding verkregen geneeskrachtig sap van sommige boomen en wortels.

tětapi = tapi, dat meer in gebruik is.

tětaq; I nětaq, afhakken, afhouwen, recht en gelijk afsnijden; II als hulptelwoord gebezigd bij het noemen van stroocigaretten, enz.; sětětaq (gew. sětaq): kajoe; boeloh (*B*), boelo'äh (*S*); poentong, roekoq (*B*), roeko'äq (*S*), enz.; III pěnětaq'än bantal (*B*), scheidingsgeld; IV (*B*), afzagen van de tanden met een fijne zaag; V tědaq gantang, in rechte richting eene rivier oversteken; VI tětaq kipi, het gelijkelijk afknippen van de voorhoofdsharen door jonge meisjes.

tětaran; tětaran loekoe, de dissel of balk van de ploeg; de bamboezen stok bij de »tangkol", aan welks doorboord boveneinde de »těgring" kruislings zijn bevestigd; de hoepels van rottanlatjes vervaardigd van de »pěsap"; de rottanlatjes van de »kěroliq (*B*)", die dwars door zand en bodem van de »tabong" gaat; de rottanlat van de »loentang" waaraan door rietreepen de »sěngkělaw" is bevestigd; de bamboe, die bij de »tjěkak" als hefboom dient; de snoer van rottan aan de »tali bi(j)'äsan" van de »těkol" bevestigd; (zie die woorden).

tětagrě (*B*), tětagraw (*S*); e. s. v. liaan.

tětas; I doorgebroken van een ei; II ook = tětaq.

tětěgrong (*B*), tětoban (*S*); geboortevlies.

těti(j)'äp; elk, telkens.

tibiq [ook: tibik (*B*)], tibi'äk (*S*); I sětibiq [ook: sětibik (*B*)], [sětibi'äq (*S*)] (ě)'mbakoe, eene hoeveelheid tabak ter waarde van tien duiten; II ook als hulptelwoord gebezigd bij het optellen van ruitjes »badjik" (zie dit woord), en pakjes tabak.

tiding; (ook tětiding), schuin van het hoofd, scheef van den nek; hellend, schuin afloopen; tiding sětalě (*B*), [sětalaw (*S*)]; op het punt van te vallen, te sterven.

tidoq (*B*), tido'äq (*S*); slapen, gestold van olie; pěnidoq (*B*), pěnido'äq (*S*); slaapkop; tidoq (*B*), tido'äq (*S*): měroekop, slapen op den buik; něngkolong (ook: ngěrintom), slapen met opgetrokken beenen; nělěntang těgaq (ě)'ntoe(w)'ät; op den rug slapen met opgetrokken beenen; niding; op de zijde slapen; niding ngěpit

tangan; op een zijde slapen met opgetrokken beenen en de armen gedeeltelijk tusschen de beenen; zie ook: dalam.

tigĕ (*B*), tigaw (*S*); drie; tigĕ (*B*), [tigaw (*S*)] bĕlas, dertien; tigĕ poeloh (*B*), tigaw poelo'ăh (*S*), dertig; nigĕ (*B*), [nigaw (*S*)] 'a*gr*i, den derden dag (na iemands dood) vieren; kĕtigĕ (*B*), kĕtigaw (*S*), de 3e maand van het oogstjaar.

t*i*h (*B*), t*i*'ăh (*S*); thee.

ti(j)'ăng; mast, paal, stijl; ti(j)'ăng: bandira, vlaggestok; gawangan; het stuk bamboe, waaruit de »toek*o*l" (zie dit woord) bestaat; djangkoel*o*ng; de twee recht opstaande palen van de »djaring boer*o*ng", (zie djaring).

ti(j)'ăt; inkeping, dienende als trede, gekapt in balk of bamboegeleding, welke voor trap wordt gebezigd.

ti(j)ĕp; bĕti(j)ĕp, blazen, ook op een instrument; van den wind waaien; aanstoken, opstoken van vuur.

tikam; nikam, steken, prikken met een wapen of scherp werktuig; doodsteken, overhoopsteken; nikamka(n), ergens mede steken.

tikamp*o*h (*B*); e. s. v. dobbelspel.

tika*gr*; mat, slaapmat; inz. fijn gevlochten mat; soorten zijn: tika*gr*: 'amparan, boentaq, pandan; (mat van pandan bladeren), pandjang, patjar. *gr*ĕgas, *gr*oembaj (mat van biezen vervaardigd).

t*i*ko; theepot, trekpot.

tik*o*s; rat, muis; soorten zijn: tik*o*s: bĕbanjakan (de gewone muis); moend*o*k (de huisrat); moeri (stinkmuis); padi (veldmuis); tjaq 'aj*i*q (*B*), ['aj*i*'ăq (*S*)] (waterrat); tj*o*ng.

tila = pajoe.

tilaj = kĕlĕnt*i*t.

til*i*q (*B*), til*i*'ăq (*S*); nil*i*q (*B*), nil*i*'ăq (*S*); aandachtig gadeslaan, waarnemen.

til*o*l; eene heidensche shamanistische ceremonie (nl. het onderzoeken bij de pojang's naar de oorzaak van een of ander kwaad, ziekte).

til*ogr*; krom, gebrekkig van spreken zooals kleine kinderen, (vgl. tĕl*ogr*).

timah; tin, lood, zink.

timang; op en neer wippen van een kind, dat men op beide handen draagt.

timbaj; nimbaj, geld opmaken, verkwisten.

timbal; antwoorden, antwoord.

timbang; nimbang, wegen, overwegen, wikken, betalen met iets als tegenwicht, het tegenwicht houden aan iets; timbangan, dat, wat gewogen wordt of tot wegen wordt gebruikt; timbang gantjang, wedijver, wedstrijd.

timbap; opgehoopt, ruwe hoop of stapel van iets.

timbaq; nimbaq, schieten met een vuurwapen; vuren, afvuren; timbaq pĕt*o*s; inslaan van den bliksem.

timbĕ (*B*), timbaw (*S*); schepemmer, putemmer, aker, meestal van »'oep*i*h (*B*)", (zie dit woord) vervaardigd; nimbĕ (*B*), nimbaw (*S*); putten, water scheppen, met een putemmer of aker hoozen.

timb*o*l; aan de oppervlakte komen, bovenkomen, opkomen van planten; timb*o*l tĕnggĕlam, op en neer of heen en weêr bewegen op het water bijv. het hoofd van een zwemmer, een vaartuig of iets wat drijft; nimb*o*lka(n), doen opkomen of bovenkomen of bovendrijven; ook: te voorschijn brengen.

timb*o*q (*B*), timbo'ăq (*S*); de indigoplant; soorten zijn: timb*o*q (*B*), timbo'ăq (*S*): 'aka*gr*; pip*i*t.

timb*o*s; nimb*o*s, bedelven, bedekken.

tim*o*r; het oosten.

timpas; I het uitslaan van de armen

onder het zwemmen; II timpas (*B*), rimpas (*S*) = 'abis; III kĕtimpasan; miskraam.

timpil; opgeplakt, aangekleefd; nimpilka(n), opplakken, aanplakken, doen kleven.

timpoh (*B*), timpaw (*S*); tijd, vervaltijd, termijn; timpoh sĕbitoe (*B*), timpaw sĕndjitoe (*S*); toen, in der tijd.

timpong; I een laboe vrucht om daaruit te drinken; II nimpongi, iemand den pas afsnijden.

tinaw (*S*) = bĕtinĕ (*B*).

tinda (*S*); katoenen gordijn aan een »pĕlangkin"; (zie dit woord).

tindanan; papegaaistok.

tindih (*B*), tindi'ăh (*S*); drukken op iets; tegen iets aangedrukt; pĕnindih (*B*), [pĕnindi'ăh (*S*)] pasangan; afsluitpen van het juk van een kar.

tindiq (*B*), tindi'ăq (*S*); nindiq (*B*), nindi'ăq (*S*); doorprikken, doorsteken, doorboren van iets duns bijv. de oorlellen om er ringen in te doen.

tindjaq; tred, stap, trap; ook: afdruksel van voet of poot; tindjaq mĕsangmoenĕ (*B*), [moenaw (*S*)], kuiltje in de wang, in het schouderblad (een vrouw, die zoodanig teeken heeft zal onherroepelijk in de kraam sterven).

tindjaw; I mindjaw, van boven uitkijken; ook = lihat; pĕnindjaw'ăn, plaats van waar men een vrij, onbelemmerd uitzicht heeft; II nindjaw 'anaq, een kraamvisite afleggen; III een strik van idjoek of van den bast van de »tĕrap" (zie dit woord) vervaardigd om herten en dwergherten te vangen.

tindjoe; nindjoe, met de vuist of knokkels stooten inz. in het gelaat of op het hoofd.

tinggal; overblijven, achterblijven, blijven, vertoeven, verblijf houden; ook verlaten zooals een doesen; begonnen werk, dat men laat varen; ninggalka(n), doen achterblijven, doen blijven; sĕpĕninggal, sedert, bij het vertrek, na het vertrek.

tinggi; hoog, hoogte.

tinggir, (?); tinggiran, papegaaistok; pĕninggiran, het in het midden van den bodem en op den kant staand plankje van eene kooi voor tortelduiven.

tinggong; I bĕtinggong, nederhurken, gehurkt zitten op iets smals zooals vogels op een tak; II (*B*); tinggongi lidah, ten gunste van iemand spreken, die van iets beschuldigd is.

tinggog (*B*), tinggo'ăq (*S*); ninggoq (*B*), [ninggo'ăq (*S*)] 'api, den brand steken in vuilnis, hout, enz.; een vuurtje aanleggen.

tingkah; dwaze inval, kuur.

tingkih (*B*), tingki'ăh (*S*); naar voren staand van bovenlip en boventanden; ook op elkander liggen van twee tanden.

tinting; zie: 'asat.

tipaq; houten sirihdoosje.

tipis; dun van platte, souple voorwerpen bijv. papier, huid, schil, de lippen, enz.; vlg. nipis.

tipoe; list, bedrog; tipoe daja, listen en streken; nipoe, bedriegen, foppen; zie ook: »kĕnĕ" (*B*).

tiq (*B*), ti'ăq (*S*); drek, stront, vuil; tiq 'ajiq (*B*), ti'ăq 'aji'ăq (*S*); slib, drab; tiq (*B*), [ti'ăq (*S*)]: (ĕ)'mpoe, stof in graan enz.; molm; gigi, vuil op de tanden; lalat; sproeten, ook het weer in linnengoed.

tigrah; overgebleven of overgelaten rest, overschot, overblijfsel, kliekje.

tiraj; gordijn, voorhang.

tiram; e. s. v. oester.

tilaw ook: tigraw); paddestoel, grove schimmel; soorten van paddestoelen zijn: tiraw (tigraw): badjaq, bibigr, djĕlamaq, gĕrigit (*S*), kigrim, koekoran (*B*), gragrop,

toe(w)'i; (welke allen eetbaar zijn); en de niet eetbare; tiraw (ti*g*raw): dad*i*'ăh (*S*); dja*g*rom; kajoe 'a*g*rĕ (*B*) ['a*g*raw (*S*)]; koen*i*ng; lalang; mĕlilĕ (*B*), [mĕlilaw (*S*)]; moetah doe(w)'ătĕ (*B*), [doe(w)'ătaw (*S*)]; poel*i*h (*B*), poel*i*'ăh (*S*); tambang 'ajam; tĕd*o*ng; (zeer vergiftige soort).

t i *g* r i; stief in: 'anaq ti*g*ri, bapaq ti*g*ri enz.

t i *g* r i s = mi*g*r*i*s.

t i r o e; niroe, nabootsen, nadoen; tiroe-'ăn, nabootsing.

t i r *o* q (*B*); een snippensoort.

t i r *o* s; klein en smal van handen en voeten, mollig van den bovenarm, dun van den benedenarm, (volgens anderen: lang en tenger).

t i t i; iets smals; niti, over iets smals loopen, gaan; titi'ăn, smal bruggetje, vonder; niti koe(w)'adaj, een der ceremoniën bij een huwelijksfeest.

t i t *i* q (*B*), tit*i*'ăq (*S*); spat, spikkel, druppel; tit*i*q (*B*), [tit*i*'ăq (*S*)] (ĕ)'mb*o*n, dauwdruppel.

t i t *i* r; tit*i*ran, e. s. v. duif.

t i t *i* s; gew. tit*i*s moedĕ (*B*), [moedaw (*S*)], ingewanden.

t j a b a n g; gevorkte tak en al wat dien vorm heeft.

t j a b a r; zich schamen, beschaamd zijn.

t j a b i (*B*), (ook: tjab*i*h), tjab*i*'ăh (*S*); lange spaansche peper; soorten zijn: tjabi (*B*), [tjab*i*'ăh (*S*): 'aka*gr*; 'atj*i*h (*B*), 'atj*i*-'ăh (*S*); bĕtĕri; boelan; (ĕ)'mb*o*n; (ĕ)'nggir*i*ng; koembang; tandoq (*B*), tando'ăq (*S*); tĕ*g*r*o*ng.

t j a b *i* q (*B*), tjab*i*'ăq (*S*); verscheurd, aan stukken, gescheurd.

t j a b *o* l; I ongemanierd, onwelvoegelijk, plat; II ook: buitengewoon uitermate; III zie: boengk*o*q.

t j a b *o* q (*B*); zweep.

t j a b *o* r; I e. s. v. fuik; II zie: panggang.

t j a b *o* t; (mĕ)'ntjab*o*t, uittrekken nan iets, dat ergens in of om bevestigd is bijv. een plant uit den grond; een »kĕr*i*s" uit de scheede; bĕtjab*o*t, uitgetrokken, ontbloot van een wapen.

t j a d a n g; (mĕ)'ntjadang, iets klaar leggen bijv. het maal voor gasten; tjadangan, maal, dat wordt klaargelegd.

t j a g a q; schraag; (mĕ)'ntjagaq, een stuk hout onder een ander zetten opdat het niet valle (*J*).

t j a k a p; kunnen, in staat zijn tot iets, zeggen dat men tot iets in staat is.

t j a k a r; (ook: tjaka*gr*); zoeken; (mĕ)-'ntjaka*rg*ka(n), voor iemand iets zoeken.

t j a l a q; (ook: doch zelden tjalak): snugger, schrander, verstandig, slim; ook; ervaren, bedreven, geoefend in iets.

t j a l a w; (mĕ)'ntjalaw, wieden op sawahs met de »sĕngkoe(w)'*i*t" (zie dit woord); (mĕ)'ntjalaw bal*i*q'i (*B*), [bal*i*'ăq'i (*S*)]; voor den tweeden keer wieden van een sawah, welke men met de »sĕngkoew*i*t" heeft bewerkt (pantjah).

t j a l i t j i (*B*); inhalig; (*J*).

t j a l *o* m = bĕl*o*m (*J*).

t j a l *o* n; I vergruisd, verbrijzeld, opgelost, gesmolten; II gezegd van een meisje, dat met iedereen minnehandel drijft; (gew. gad*i*s (mĕ)'ndjadi tjal*o*n.

t j a l *o* q (*B*), bĕlatjan (*S*); een dikke bruine conserf van kleine vischjes of garnalen gebruikt in toespijzen.

t j a m b a h; opslag van koffie enz.

t j a m b a j; de wilde siri; tjambaj gado'ăq (*S*), eene soort daarvan met geneeskrachtige bladeren.

t j a m b a m (*B*), tjant*o*m (*S*); vallen, neerkomen, belanden, terechtkomen.

t j a m b a r = bant*o*ng.

tjampang; I = tjabang I; II tjampang karinang, rechts en links verspreid van voorwerpen (?).

tjampor; vermengd, door een, ondereengemengd.

tjanaj; I e. s. v. kleine lans; II fijn gestampt glas voor schuurwerk gebruikt.

tjanang; omroepersbekken.

tjandoe; I geprepareerde opium; II bezinksel, drab inz. van koffie.

tjandong; e. s. v. kapmes.

tjangaq; I met geweld iemand iets in de keel gieten; II bĕ(tĕ)tjangaq = bĕngangĕ (B) (zie: ngangĕ).

tjanggih (B), tjanggi'ăh (S); tjanggih (B), [tjanggi'ăh (S)] moelot; gezegd van iemand die onbeschoft en brutaal is; tjanggih (B), [tjanggi'ăh (S)] tangan; gezegd zoowel van een persoon die lange vingers heeft als van een persoon, die onmiddelijk klaar staat om te slaan, te stompen, enz.

tjanggong; ongestadig, ongedurig, niet vast, niet zeker, onbestemd.

tjangih (B); welbespraakt, geslepen, bij de hand, van zessen klaar.

tjangka; tjangka 'oenaq; vork in de wachthuizen gebezigd.

tjangkah = tjabang.

tjangkĕ (B), tjangkaw (S); onfatsoenlijk, onwelvoegelijk; niet »comme il faut", vuil, obsceen van woorden.

tjangking = bindjat.

tjangkir; kopje met een oor of voet.

tjangkong; (mĕ)'ntjangkong, hurken, neerhurken met het achterste den grond rakend.

tjangot = mangot.

tjantal; (mĕ)'ntjantal, een vrouw bij de borsten pakken.

tjantil = kĕlĕntit; (volgens anderen de nog niet besneden part. pud. fem.).

tja'oentjong (B), tja'oetjong (S); e. s. v. gebak.

tja'ol; (gew. ka'in tja'ol) e. s. v. smalle fijne doek, dat om het lijf wordt geslagen.

tja'oq (B), tja'o'ăq (S) = ra'op.

tjap; zegel, cachet.

tjapa(h); ronde houten bak inz. van de »kajoe pĕlawi" (zie kajoe), gemaakt.

tjapaj; een weinig verlamd aan beenen of voeten.

tjapang; zie: »kĕbaw".

tjapaq; (mĕ)'ntjapaq, iets neersmijten, smakken, wegsmijten, afdrijven van de vrucht; (mĕ)'ntjapaqka(n) bĕtinĕ (B), [bĕtinaw (S)], scheiden; (mĕ)'ntjapaqka(n) wang, verkwisten.

tjaping; metalen plaatje, al dan niet voorzien van koperen belletjes, aan een touwtje geregen tot bedekking van de schaamdeelen, door nog naakt loopende meisjes gedragen.

tjapot; I tĕtjapot = tĕbĕrlos; zie: bĕrlos; II (mĕ)'ntjapot, een spijker zooveel mogelijk in den wand drijven.

tjaq; I tjaq gĕndit, een stukje touw om den middel boven de schaamdeelen bij wijze van amulet gedragen; II tjaq pinggang, een om de lendenen geslagen kain; III tjaq 'ingking, al hinkende loopen.

tjaram; geweeklaag, gejammer en geween in een sterfhuis.

tjarang; loot, twijg.

tjarĕ (B), tjaraw (S); wijze, manier, trant.

tjari; tjĕtjari'ăn, blindemannetje spelen.

tjaroq (B), tjaro'ăq (S); een klapperdop als maat voor droge waren inz. padi, rijst; (gew. bevat de klapperdop voldoende rijst [bĕgras] voor het maal van een persoon).

tjagrot; vuile, gemeene praat; mĕntjagrot, vuile taal uitkramen.

tjatjapan; de kweekplantjes, die aan

de kanten van de dijkjes worden geplant, en voor het inboeten moeten dienen.

tjatjat; gebrek, fout, vlek, smet; (mĕ)'ntjatjatka(n), iets gebrekkig vinden, smaden, smalen op iets.

tjatĕ (*B*), tjatjaw (*S*); e. s. v. gebak.

tjatji; steken inz. van bijen, wespen, hommels.

tjatjing; aarsmaden.

tjatok; pĕntjatok, een werktuig om op de »tĕnggalaw'ăn" (zie dit woord) de aardkluiten stuk te slaan.

tjator; I schaakspel; II (mĕ)'ntjator = bagi (?).

tjawan (*B*); houten vork met langen steel.

tjawagr = tjoempoq (*B*).

tjawir (ook: tjawigr); hazenlip.

tjawis = sĕdi(j)'ĕ (*B*).

tjĕbagr = tjabiq (*B*).

tjĕbor (ook: tjĕbogr); plomp, het geluid van iets zwaars, dat in het water valt.

tjĕgor; e. s. v. vogel en varken verschrikker op de sawah's; tjĕgor 'ajiq (*B*), ['aji'ăq (*B*)]; als boven.

tjĕkah; rottenval.

tjĕkaw; I niet willen betalen bij het verliezen; II (mĕ)'ntjĕkaw; grijpen, vatten, wegnemen met klauwen, handen of bek inz. van een roofdier.

tjĕkiq (*B*), tjĕki'ăq (*S*); (mĕ)'ntjĕkiq (*B*), (mĕ)'ntjĕki'ăq (*S*); de keel dichtknijppen, worgen.

tjĕkong; holte, kuiltje, ook: bult in den weg.

tjĕkor; e. s. v. geneeskrachtige plant, die laag bij den grond groeit

tjĕlakĕ (*B*), tjĕlakaw (*S*); onheil, ramp, ongeluk; ook: fout, feil; (mĕ)'ntjĕlakĕka(n) (*B*), (mĕ)'ntjĕlakawka(n) (*S*); achterklappen, gispen, beschuldigen.

tjĕlangot; zie: daj.

tjĕlap; nat, vochtig; tjĕlap di pĕloh (*B*), [pĕlo'ăh (*S*); geheel in het zweet, overal uitbreken van het zweet; tjĕlap bantjogr; kletsnat.

tjĕlaq; e. s. v. fijn, zwart poeder dat men gebruikt om daarmede de oogleden te blanketten.

tjĕlĕ (*B*), tjĕlaw (*S*); iets berispelijks, smet, gebrek.

tjĕlĕlĕpogr; (mĕ)'ntjĕlĕlĕpogr, met de handen in het water slaan, plassen bijv. bij het baden.

tjĕlĕngas (*B*), tjĕloewaw (*S*); (mĕ)'ntjĕlĕngas (*B*), (mĕ)'ntjĕloengaw (*S*); het gelaat, den bek naar boven keeren; recht opstaan van padiaren.

tjĕlingos; (mĕ)'ntjĕlingos = malis.

tjĕlintjing; klanknabootsend woord voor het geluid van twee zilveren geldstukken, welke men tegen elkander slaat.

tjĕlop; even bij iemand aanloopen, aangaan.

tjĕlor; even bij iemand aanloopen, aangaan.

tjĕmin = kĕsĕnĕ; tjĕmin karit, spiegeldoosje.

tjĕmong; ontroering verwarring.

tjĕmpakĕ (*B*), tjĕmpakaw (*S*); e. s. v. boom met zeer welriekende bloemen.

tjĕmpalĕ (*B*), tjĕmpalaw (*S*); gew. tjĕmpalĕ (*B*), [tjĕmpalaw (*S*)] moelot; beleediging, hoon, laster; tjĕmpalĕ (*B*), [tjĕmpalaw (*S*)] tangan, toebrengen van slagen en kwetsuren.

tjĕndaj; gebloemd zijden stof.

tjĕndanĕ (*B*), tjĕndanaw (*S*); e. s. v. zeer welriekend hout.

tjĕndoe(w)'aj; padihalm, welke na den oogst nabloeit.

tjĕngang; verbluft, versuft van verbazing.

tjĕnggaq; gew. tjĕnggaq ri(j)'ăl, hals-

ketting bestaande uit aaneengeregen geldstukken.

tjĕngih (*B*), tjĕngi'ăh (*S*); tjĕtjĕngih (*B*), tjĕtjĕngi'ăh (*S*); grijnslachend.

tjĕngis; (mĕ)'ntjĕngis, iemand aangrijnzen; ook: den neus optrekken voor iets, dat onaangenaam ruikt, het gezicht vertrekken bij het eten van iets zuurs.

tjĕngkam; I greep met de volle hand (?); II (mĕ)'ntjĕngkam, naar iets grijpen bijv. naar een kapel.

tjĕngkaroh (*B*); gekookte rijst, die gedroogd dan wel geroosterd [kiroh (*B*)] wordt.

tjĕngkĕringan; e.s.v. snel groeiende schaduwboom.

tjĕngkih (*B*), tjĕngki'ăh (*S*); kruidnagelboom; zie: »boewah" en »boengĕ" (*B*).

tjĕngkirong; e.s.v. kromme »siwar" (zie dit woord), (*J*).

tjĕngkong; (*B*), kintjah (*S*); I ring met kleine belletjes, welke om den enkel wordt gedragen; II klokje uit een stuk hout gesneden, waarin drie houte klepels hangen, dat middels idjoektouw om den nek van een karbouw wordt gebonden; bij de koeien is dat klokje in ijzer gegoten.

tjĕntjang; = (mĕ)'ntjĕntjang, fijn hakken, instukken hakken.

tjĕpar; I klanknabootsend woord voor het geluid van het weven; II e.s.v. varkenverschrikker; tjĕpar 'ajiq (*B*), ['aji'ăq (*S*)]; als boven.

tjĕpat; vlug schielijk.

tjĕpot; niet ver genoeg reikend.

tjĕrabong; (mĕ)'ntjĕrabong, zwanger zijn.

tjĕrabos; dik, opgezet van den buik.

tjĕraj; (ook: tjĕgraj); gescheiden, uit of van elkaar; bĕtjĕraj; scheiden; ook: echtscheiden; tjĕraj bĕraj; (tjĕgraj bĕgraj) (ook: tjĕgraj mĕgraj), overal verspreid, verspreid en verstrooid, in alle richtingen verspreid; tjĕraj (tjĕgraj) bĕkoendang; zie: koelĕ (*B*); tjĕraj (tjĕgraj) soesoe, gespeend; pĕntjĕraj'ăn (ook: pĕntjĕgraj'ăn), teeken van rouw; ook: zijdlinie (?).

tjĕranĕ (*B*), tjĕranaw (*S*); schotel of bak op voet voor de siribenoodigdheden.

tjĕrĕdiq (*B*), tjĕrĕdi'ăq (*S*); snugger, schrander, verstandig, slim.

tjĕrĕmaj; e.s.v. vrucht.

tjĕrmin; spiegel.

tjĕrĕmot = tjĕlangot.

tjĕgri (ook: tjĕtjĕgri); iets berispelijks, smet, gebrek; (mĕ)'ntjĕtjĕgri), versmaden, afkeuren, blameeren.

tjĕridam; iemand uitdagende blikken toewerpen (?).

tjĕriding; (mĕ)'ntjĕriding, iemand in het oog houden, nagaan.

tjĕrilop; (mĕ)'ntjĕrilop, tasten of steken in eene holte, gat of opening.

tjĕriq (*B*), tjĕri'ăq (*S*); schreeuw, geschreeuw,

tjĕgrit; steil van een heuvel.

tjĕritĕ (*B*), tjĕritaw (*S*); verhaal, vertelsel.

tjĕriwit; veel praats hebben, opspelen, harrewarren.

tjĕrlang: (ook: tjĕgrlang), opengespalkt van de oogen.

tjĕroetjoh (*B*), tjĕroetjo'ăh (*S*); uitgieten, uitstorten op of over iets.

tjĕroetoe; sigaar.

tjĕroh (*B*); de rijst zoo lang in het rijstblok stampen totdat ze een witte kleur krijgt.

tjĕtakan = djangkĕ (*B*).

tjetjaq; hagedis; tjĕtjaq gagaq (ook alleen: »gagaq") gekko.

tjĕtjagr; I een pad o. a. in kreupel-

hout uitkappen; II tjĕtja*gr* pĕlang sawah dijkjes schoonmaken.

tjĕtji(j)'ăs; tjĕtji(j)'ăs tjĕtji(j)'ăs, luidkeels weenen.

tjĕtjintĕ (*B*), tjĕtjintaw (*S*); slingerplant van welks hout men heften maakt.

tjĕt*o*q (*B*), tjĕto'ăq (*S*); bijten van slangen, pikken van vogels.

tjib*i*h (*B*) = kapot.

tjib*o*q (*B*), tjibo'ăq (*S*); het reinigen van de part. pud. na het urineeren, na het uitoefenen van den coïtus; van de part. post. na het doen van zijn gevoeg; het reinigen en uitwasschen van het perineum na de bevalling.

tjidĕ (*B*), tjidaw (*S*); = tjilakĕ (*B*).

tjig*i*l; (mĕ)'ntjigil, vooroverbukken; onderscheppen zooals een koe met de horens.

tj*i*h (*B*), tj*i*'ăh (*S*); waarmede jongelingen, jonge meisjes aanspreken.

tji(j)'ăp; het piepen van kuikens.

tji(j)'*o*m; ruiken, ook in de plaats van ons »kussen".

tji(j)'*o*s; (mĕ)'ntji(j)'*o*s, snuiven van een karbouw (*J*).

tjikah; (mĕ)'ntjikah, oplichten van een been zooals door honden bij het urineeren.

tjikaj; een klein plantje bij vischvijvers groeiende.

tjikar; net, proper, bevallig, sierlijk; gezegd van iemand, die zich fatsoenlijk voordoet.

tjik*o*q; I (*B*), gebroken en breken van harde, lange betrekkelijk dunne ronde voorwerpen; II tjiko'ăq (*S*); e. s. v. »poe(w)'ă*gr*", welks vrucht gegeten wordt.

tjinĕ I (*B*), tjinaw (*S*), Chineesch; II kĕtjinĕ'ăn (*B*), kĕtjinaw'ăn (*S*); gezien, zichtbaar, in het gezicht komen; III uiterlijk voorkomen, gedaante.

tj*i*ng; ngĕtj*i*ng, werpen van de geldstukken, de ronde plaatjes bij dobbelspelen als: »kĕrap*i*k", dja'*i*h (*B*).

tjing*i*s; (mĕ)'ntjing*i*s, de tanden laten zien van katten met grommend geluid (*J*).

tj*i*ngkĕloe(w)'*i*ng; e. s. v. kinderspel.

tjingk*o*k; e. s. v. aap.

tjingk*o*q (*B*); knobbel in het algemeen zoowel op achter als voorhoofd (*J*).

tjing*o*t (*B*); bĕtjing*o*t, piepen van eene deur (*J*).

tjink*i*k; tabakspruim in de bovenlip geplaatst.

tjintĕ (*B*), tjintaw (*S*); kommer, zorg, droefheid.

tjintj*i*n; ring, schalm; soorten zijn: tjintj*i*n: boelat; boengaw 'angg*o*r (*S*); kĕrilap; pĕrmatĕ (*B*), pĕrmataw (*S*); tĕmbagĕ soe(w)'asĕ (*B*), tĕmbagaw soe(w)'asaw (*S*).

tjintj*i*ng = kĕtj*i*q (*B*).

tjint*o*q (*B*), tjinto'ăq (*S*); op het rijstblok kloppen ten teeken dat voorname gasten in aantocht zijn; tjint*o*q (*B*), tjinto'ăq (*S*) laloe, op het rijstblok kloppen bij sterfgevallen, bij brand, bij moord; tjint*o*q (*B*), [tjinto'ăq (*S*)] (ĕ)'nggandaj, op de maat op het rijstblok stampen door drie meisjes gew. bij maanlicht: tjint*o*q (*B*), tjinto'ăq (*S*): padang; soer*o*ng daj*o*ng; als boven.

tjipaj; lam van arm of been.

tjipak; voetbal voor het kaatsspel; njipak, het kaatsspel.

tjipaq; schoppen met de hiel.

tjip*i*r; plat, ondiep van borden, schalen en derg.

tjip*i*t; tjip*i*t goendang e. s. v. geneeskrachtige wortel.

tjiri; pand, verpanden.

tjir*i*q (*B*), tjir*i*'ăq (*S*); verscheurd, aan stukken gescheurd.

tjit; I verf; II tjit tjit klanknabootsend woord voor het piepen van muizen en jonge vogels.

tjita; sits, gebloemd katoen, gedrukt katoen.

tjitĕ (*B*), tjitauw (*S*); alleen voorkomende in samenstelling met doekĕ (*B*), doekaw (*S*).

tjitjit; I (mĕ)'ntjitjit, zich snel van een bepaald punt verwijderen; II iemand laten lachen door hem ongemerkt de vingers in de zijde te drukken.

tjobĕ (*B*), tjobaw (*S*); (mĕ)'ntjobĕ (*B*), (mĕ)'ntjobaw (*S*); iets beproeven, de proef nemen; trachten iets te doen.

tjoeban; netten breinaald van bamboe.

tjoebĕ (*B*) = tjobĕ (*B*).

tjoebih (*B*), tjoebi'ăh (*S*); kopje.

tjoebiq (*B*), tjoebi'ăq (*S*); kommetje, kopje inz. een kopje bij offermalen in gebruik en inhoudende »borih minjaq (*B*)", (zie borih) klapperolie en watten.

tjoebit; van iets een weinig nemen met de toppen van de vingers.

tjoebong; de doornappelplant.

tjoegong (*B*), tjoeko'ăh (*S*); top van een heuvel; verhevenheid; ook: mierenhoop.

tjoegoq (*B*), tjoego'ăq (*S*); zitten met opgetrokken beenen, de armen kruislings op de beenen en het hoofd op de armen rustend.

tjoekah (*B*) = tjoebĕ (*B*).

tjoekaj; belasting, inz. de hoofdelijke belasting.

tjoekĕ (*B*), tjoekaw (*S*); azijn.

tjoeki = tjoekaj.

tjoekoh (*B*), tjoeko'ăh (*S*); bĕtjoekohan (*B*), bĕtjoeko'ăhan (*S*); met elkander twisten, krakeelen.

tjoekor; (mĕ)'ntjoekor, scheren, (geschiedende met de »sĕra'ot") (zie dit woord).

tjoekogr = badogr; doch alleen gezegd van wijfjes karbouwen; tjoekogr kalong; tjoekogr tari.

tjoekot; tjĕtjoekotan, kunnen, in staat zijn tot iets; gezegd van iemand, die veel wilskracht heeft (*J*).

tjoelĕ (*B*), tjoelaw (*S*); hoorn midden op het hoofd of voorhoofd; rhinoceroshoorn.

tjoeliq (*B*), tjoeli'ăq (*S*); (mĕ)'ntjoeliq (*B*), (mĕ)'ntjoeli'ăq (*S*); iets uit iets peuteren.

tjoelit; veeg uit eene weeke substantie.

tjoeloq (*B*), tjoelo'ăq (*S*); gew. verbonden met »bĕrirang" (*B*), bĕlirang (*S*); lucifer, zwavelstokje.

tjoemboe; grap, gekkernij.

tjoempol; eene uitgestrektheid grond, welke alleen door bouwvelden wordt ingenomen.

tjoempoq (*B*), tjoempo'ăq (*S*) hoop, stapel.

tjoendiq (*B*),; e. s. v. »pĕdang".

tjoengaq; (mĕ)'ntjoengaq, het gelaat of den bek naar boven keeren.

tjoengkil; (mĕ)'ntjoengkil, iets uitpeuteren; bijv. sprietjes gras.

tjoengkop; voldoende, genoegzaam, toereikend.

tjoenol (*S*); voorwerp in gebruik bij trouwplechtigheden van leden van de »soembaj'anaq boeloe tĕlang".

tjoentanan; zooveel als bajan 'ati (?).

tjoenting; moesje geplaatst inz. op voorhoofd en slapen van het kind na de eerste wassching, welke handeling na elke reiniging wordt herhaald totdat het kind voor het eerst geschoren wordt.

tjoentit (*B*), sĕlĕti'ăq (*S*); gew. tjoentit (*B*), [sĕlĕti'ăq (*S*)] kĕloengkongan; huig.

tjoepaq; e. s. v. inhoudsmaat voor

droge waren, inhoudende ± 5 tjaroq (*B*) (zie dit woord), tjoepaq (ĕ)'ntoe(w)'ăt; knie.

tjoeping; tjoeping tĕlingĕ (*B*) [tĕlingaw (*S*)], lel, oorlel; tjoeping boengĕ (*B*) [boengaw (*S*)], kelkblad; schutblad.

tjoepoe; een doosje van geel koper, voor sirikalk en tabak.

tjoeraq; patroon van een ka'in, als: tjoeraq: 'idjang; kisam (*S*); moetong; poe(w)'ăgr masaq; rawah pantjing; sĕlajaq laloe.

tjoering; streep, schram, krab.

tjoeroh (*B*); (mĕ)'ntjoerohi, iets begieten.

tjoerop; e. s. v. gebak.

tjoegrop; I gezegd van een pootgat, waarin meer dan zes padiplantjes zijn uitgestoeld; II waterval.

tjoetar; (mĕ)'ntjoetar (?); gezegd van rijpe nog aan den boom hangende vruchten van de »langsat" (zie dit woord).

tjoetit (*B*) = kĕlĕntit.

tjoetji; zuiver, rein; wasschen, schoonmaken; tjoetji djoeraj (*S*); een offermaal aanrichten voor een ontijdig geboren kind.

tjoetjoh (*B*); (mĕ)'ntjoetjoh, met iets fijns en puntigs in of door iets steken, zooals een draad door het oog van een naald.

tjoetjong; kleinkind.

tjoetjop; I (mĕ)'ntjoetjop, slurpen, zuigen, inzuigen, opzuigen; II een kegelvormige korf als legplaats van kippen; tjoetjop boerong, kooi inz. om kwartels te vangen.

tjoetjoq (*B*), tjoetjo'ăq (*S*); pen om in iets te steken, om iets vast te steken of aan te rijgen; (mĕ)'ntjoetjoq (*B*), (mĕ)'ntjoetjo'ăq (*S*); steken in iets, rijgen, aanrijgen bijv. van koralen; tjoetjoq (*B*), [tjoetjo'ăq (*S*)] karap, het rondhouten staafje, waaraan wit katoenen lusjes zijn bevestigd en waardoor een gedeelte der draden van de scheering bij het weefgetouw heenloopt.

tjoetjor; e. s. v. gebak.

tjoetjogr; met een klein dun straaltje vlieten of nederstorten, gieten, schenken in iets.

tjoe(w)'ăr = tjoetjogr.

tjoe(w)'ăs; terugspringen, losspringen van veerkrachtige of gespannen dingen; opspringen.

tjoe(w)'il; (mĕ)'ntjoe(w)'il, schoppen met de teenen.

tjogoq (*B*); zitten, gezeten zijn.

tjokit; (mĕ)'ntjokit, een weinigje afnemen van iets dat men meent te veel te zijn.

tjondong; hellen, overhellen; schuin hellend; naar een kant overhellen.

tjong; waarmede de kleinkinderen door hunne grootouders worden aangesproken.

tjoq (*B*); (mĕ)'ntjoq, den vinger naar iemand uitsteken om hem in de zijde te stooten, zooals men bijv. spelend met de kinderen doet; tjoq bĕli'oq; iemand met een' vinger in de zijde stooten, kittelen enz.

tjorong; trechter, huis. pijp.

tobang (*B*); een holle bamboe, om daarin »bĕsi boegroq" (zie bĕsi), te bewaren.

tobat; berouw, bekeering, boetedoening; bĕtobat; offeren op een heilig graf of een' gewijden berg tot boetedoening.

toe; een voorvoegsel; zie: 'apĕ (*B*).

toebĕ (*B*), toebaw (*S*); e. s. v. plant met giftigen wortel; gebruikt om visch te bedwelmen, [»noebĕ (*B*) [noebaw (*S*)] 'ikan"] soorten zijn: toebe (*B*) toebaw (S): badĕ (*B*), badaw (*S*); djĕnoe; kapogr; koetong;

mĕlilĕ (*B*), mĕlilaw (*S*); mĕ*gr*abaj; 'oebi, sĕlantja*gr*.

toeboh (*B*), toebo'ăh (*S*); lichaam, lijf; in eigen persoon.

toebong; palingknip.

toedjah; noedjah, met een lang en dun voorwerp steken bijv. met een piek enz.

toedjoe; strekking, richting, koers; noedjoe, koersen op de richting nemen naar; sĕtoedjoe, het eens zijn.

toedjoh (*B*), toedjo'ăh (*S*); zeven; toedjoh (*B*), toedjo'ăh (*S*): bĕlas, zeventien; poeloh (*B*), poelo'ăh (*S*), zeventig; toedjoh (*B*), [toedjo'ăh (*S*)] 'a*gr*i, den zevenden dag (na iemands dood) vieren; kĕtoedjoh (*B*), kĕtoedjo'ăh (*S*); de zevende maand van het oogstjaar.

toedoh (*B*), toedo'ăh (*S*); bĕtoedoh (*B*), bĕtoedo'ăh (*S*), elkander bij den naam noemen; tutoijeeren; ook = sĕbot.

toedong; alles wat tot bedekking en tevens tot beschutting dient; zonnehoed; toedong: bĕngkoe(w)'ăng, ronde hoed van de bladeren der bĕngkoe(w)'ăng (zie dit woord); sĕrindaq; ronde hoed van rottan.

toegal; pootstok, waarmede men op droge rijstvelden de gaten maakt, waarin de zaadpadi wordt gestrooid; noegal, met zulk een stok rijst planten.

toegang; e. s. v. boschfazant.

toegas; I smeersel bereid uit fijn gewreven vleesch van de »garap" (zie dit woord), de vetachtige zelfstandigheid in het merg van hertenbeenderen, waarmede de ledematen van kleine kinderen worden ingewreven, opdat zij sterk, stevig en vlug worden; II noegas, aan kinderen vleesch, visch enz. te eten geven opdat zij sterk worden (*J*).

toegoe; I toegoe toegoe; ook: tĕtoegoe (of: tanah toegoe-toegoe; tanah tĕtoegoe), terrein waar geesten inz. boschgeesten huizen; II toegoe toegoe dĕlapan; indertijd een verbod om o. m. pasirah's (margahoofden) proatin's (doesonhoofden), doekoen's tot pandelingen te maken.

toegoq (*B*), toego'ăq (*S*); fez, kallotje.

toehan; de Heere; toehan 'allah, de Heere God.

toekal; pak garen, bestaande uit een aantal strengen; één »toekal" = 40 kabi*gr*an (zie dit woord).

toekang; baas, werkman, bedrevene in eenig handwerk; ambachtsman; toekang pasah, degene die de besnijdenis verricht.

toekaq; I e. s. v. zweer, die voortwoekert; II toekaq bangsi(j)'ăn, kuiltje in de wangen.

toekar (ook: toèka*gr*); noekar, ruilen, wisselen, verruilen, verwisselen, verdraaien van woorden, veranderen van vorm, van den wind; aflossen van eene wacht.

toekas; vallans om inz. olifanten te dooden.

toekil; een »sambang" (zie dit woord) van twee geledingen om het arensap op te vangen.

toekis; noekis, vellen van hoogstammig zwaar geboomte, waarbij gebruik gemaakt wordt van een ladder, bestaande uit bamboezen stijlen en sporten van de wortels van slingerplanten.

toekoe; I langwerpig vierkante doos met opschuivend deksel van de »boeloh bĕmban" (*B*) (zie boeloh) vervaardigd, bevattende drie bakjes »soembol" (zie dit woord) van hetzelfde materiaal gemaakt, voor tabak, gambir en pinang; toekoe djĕrnang; waarbij de bamboereepen met drakenbloed zijn geverfd; toekoe maniq (*B*), [mani'ăq (*S*)], met koralen bewerkt; II toekoe takal, e. s. v. plant met geneeskrachtige bladen.

toekol; hamer.

toekong: mons veneris.

toekop; I bolvormige bedekking over

iets of op iets; noekop, sluiten; ook: bedekken met een deksel; toekop 'ambong; neergeslagen dauw op webben, welke door een klein spinnetje op gras of alang alang worden gespannen; pĕnoekop; houten deksel bij de »tjabor" (zie dit woord); pĕnoekop bakĕ (*B*); zijnde 1 moot »ikan sĕmah", gelegd op de andere eetwaren enz., welke in de »bake" worden gedaan, die aan de »gadis 'antat" bij het huiswaarts gaan worden meegegeven (zie die woorden); II toekop 'ajiq (*B*), ['aji'ăq (*S*)], e. s. v. plomp; III toekop bĕlakang: een vierkant stuk gebloemde chits over den rug hangende en vastgeknoopt onder den hals; IV toekop gawi of toekop kĕrdjĕ (*B*), [kerdjaw (*S*)] = 'iring gawi, zie: 'iring.

toekoq (*B*), toeko'ăq (*S*); I de nek; II toekoq (*B*), [toeko'ăq (*S*)] bi(j)'ăwaq, e. s. v. wilde ramboetan; III toekoq (*B*), toeko'aq (*S*) badjoe, het aan den hals uitgesnedene van kleedingstukken.

toelahan; onheil, ongeluk, waardoor men getroffen wordt of kan worden, wanneer men iets zegt of uitspreekt; verboden, niet geoorloofd bijv. om de namen van zijne ouders uit te spreken.

toelang; I been, knook, bot: toelang: bangkahan; jukbeen; bĕlakang; ruggestreng; boengkoq (*B*), [boengko'ăq (*S*)], achterschoftbeen; kipas; voorschoftbeen; tjĕpak; heupbeen; kĕlintong (ook: sĕlĕbi), stuit; II toelang pĕmatang, bergrug; III zie ook: groe(w)'ăs.

toelaq; I noelaq, terugstooten, wegduwen, afduwen, afstooten, afwijzen; II toelaq barĕ kaba (*B*), scheer je weg.

toeli; doof.

toelis; noelis, schrijven, teekenen; noelis soerat, een brief schrijven, zie ook: »djoeroe".

toelong; hulp; noelong, helpen; noelong 'api, brand blusschen.

toelos (*B*) = soekĕ (*B*).

toemah; roesten inz. van lansen.

toeman (ook: toman); inboeten; pĕnoeman (ook: pĕnoman); opslag; kweekplantjes voor het inboeten gebezigd.

toemang; treeft van drie schuin in den grond (bijv. op het plein van de doeson) gestoken houten stokjes om daarop bij feestelijke gelegenheden het kooksel te zetten.

toembang; nakomelingen van dezelfde grootouders; toembang gĕlombang (ook toembang gĕlĕmbang) = familie; aanverwanten.

toembaq; lans; toembaq: pandan lilih (*B*) [pandan lili'ăh (*S*)]; pĕnoembaq; kleine lans als werpspiets gebezigd; pĕnoembaq pipit; een toestel om inz. rijstdiefjes te vangen.

toemboe; I een rond doosje van pandanbladeren of van de »boeloh bĕmban" (zie »boeloh") vervaardigd tot bewaring van de voor het betelkauwen benoodigde tabak; II vlechtpatroon voor rijstzakjes.

toemboek; toemboek doeson, al de verwanten van een persoon, die met hem in dezelfde doeson wonen; ook: de afstammelingen van overgrootvader in de rechte linie, die bij »'adat koelĕ (*B*); 'adat koelaw (*S*)" (zie 'adat) zijn gehuwd.

toemboh (*B*), toembo'ăh (*S*); groeien, wassen, opkomen, uitkomen, uitspruiten, ontstaan; katoembohan (*B*), katoembo'ăhan (*S*); de pokken, (meer in gebruik is: kĕnĕ (*B*), [kĕnaw (*S*)] pĕnjakit 'ograng bagos (of: kĕnĕ (*B*), [kĕnaw (*S*)] tawar).

toembong; uitzakking van den uterus, van den endeldarm; toembong ni(j)'ogr (ook: gandos ni(j)'ogr); kiem van een kokosnoot.

toemboq (*B*), toembo'ăq (*S*); I tĕtoemboq (*B*), [tĕtoembo'ăq (*S*)] = tĕtĕkot; zie: tĕkot; II toemboq'ăn (*B*), toembo'ăq'ăn (*S*); gezegd van eene stroomversnelling die loodrecht tegen een steilen hoogen oever van de rivier slaat; III bĕtoemboq (*B*), bĕtoembo'ăq (*S*); vlak tegen iets aan.

toemĕ (*B*), toemaw (*S*); luis, ongedierte.

toemit; hiel van den voet.

toempang; noempang, mededoen, medegaan, bijwonen, logeeren; pĕnoempangan, geschenk aan een margahoofd te geven indien men in eene andere marga ladangs wil aanleggen; geschenk te geven aan den eersten aanvrager van een terrein waarop hij nog de eerste ontginningsrechten kan doen gelden, indien men op dat terrein een ladang wil aanleggen.

toempoe; noempoe met velen iemand aanvallen om hem te berooven.

toempoh (*B*), toempo'ăh (*S*); noempoh (*B*), noempo'ăh (*S*); eene doeson overvallen, belegeren.

toempol; bot, stomp van snijdende werktuigen.

toenaj; contant.

toenang; noenang gadis; het geven van 5 rijksdaalders als pand en teeken door een jongeling aan het meisje, waarmede hij zich wil verloven.

toenaq; bij elkander zijn, bij elkander blijven; ook: vast, gestadig verblijven.

toenas; uitspruitsel, knop van planten; bĕtoenas; uitspruiten, knoppen.

toendaj; volgen, navolgen; meegaan; toendaj'ăn, gids; spoor, voetspoor.

toendĕ (*B*), toendaw (*S*); I noendĕ (*B*), noendaw (*S*); iets laten zien, laten kijken, doen beschouwen; II sĕtoendĕ bimĕ (*B*), een meisje bij den elleboog aanvatten, welke handeling strafbaar is.

toendjang; I stut, schoor; noendjang, stutten; II pĕnoendjang, het dwarslatje bij de »pĕsap" (zie dit woord); de schuinloopende houten ribben bij een geitenhok; III stijf van het been.

toendjoq (*B*), toendjo'ăq (*S*); wijsvinger; toendjoq (*B*), [toendjo'ăq (*S*)] kĕting; toon.

toendong; I zie: pisoh (*B*); II = 'oendor.

toendoq I (*B*), toendo'ăq (*S*); neergebogen; neerbuigen van het hoofd of het lichaam; bukken; II (*B*) = takot (?).

toengaw; I luis, die zich in de huid van dieren vastzet; II toengaw'ăn = gidas.

toenggal = 'oendaq; sĕtoenggal, met elkander vermengd.

toenggang; I stroomversnelling in eene rivier; II noenggang'i pĕrahoe, varen; III toenggang (mĕ)'ntoe(w)'it, op en neer gaan zooals een vaartuig op de golven.

toenggĕ (*B*) = tĕmoni.

toenggit; tĕtoenggit, met het hoofd naar beneden gevallen; opgewipt van de part. post.

toenggoe; I noenggoe, waken, bewaken, wachten, toeven, verbeiden; toenggoe'i; zie: djĕmĕ (*B*); toenggoe(w)'ăn; zie: bangon II; toenggoe tidoq'ăn (*B*); de tengkoeloq (*B*), (zie dit woord), die na in een »kain" gewikkeld te zijn door het geschaakte meisje bij het verlaten van de woning van hare a. s. schoonouders, boven hare slaapplaats wordt gehangen, welke tĕngkoeloq daar blijft hangen, totdat het meisje gehuwd is; bij 't verbreken van het engagement is het meisje tot terugvrage daarvan gerechtigd; II pĕtoenggoe tĕkoe tahon (*B*); een offermaal na het binnenhalen van den oogst.

toenggol; I = toelaq; II tronk, stronk, stam zonder kroon of takken.

toengkat; het leviraat gesloten bij een huwelijk volgens de »adat tamb*i*q 'anaq" (zie 'adat).

toenoe; noenoe, branden, verbranden, in brand steken.

toen*o*n = toenoe; kĕtoen*o*n, verbrand.

toent*o*m; I iets in een kain of blad wikkelen; II toent*o*m badaq; e. s. v. kinderspel.

toent*o*n; naar een schouwspel kijken.

toent*o*ng; holle bamboe, gew. van eene geleding om daarin iets te bewaren als zout en dergelijke; of toespijzen te koken.

toent*o*t; noent*o*t, najagen, achtervolgen inz. van een geschaakt meisje; afgaan op; noent*o*t *g*roen*o*t (roen*o*t); voetstappen volgen, het spoor volgen.

toepaj; eekhoorn; soorten zijn: toepaj: 'abang; bĕsaq; dĕtj*o*ng; pĕr*i*s.

toepang; I eene bamboegeleding ter lengte van den afstand van de duim tot den omgebogen wijsvinger langs eene rechte lijn gemeten, welke aan het open einde wordt afgesloten met een stuk »laboe", (zie dit woord) dienende om daarin kruit te bewaren; II stut met vorksgewijze inkeping.

toepaq; e. s. v. vruchtboom.

toep*i*k I (*B*); een door een gordijn of »kabong" (zie dit woord) afgeschoten gedeelte bij deur of venster van de woning, dienende tot slaapvertrek van de »boent*i*ng" (zie dit woord); II (*B*). kĕdĕp*i*'ăh [ook: tap*i*'ăh (*S*)]; schijf van de bloemscheede van den palmboom aan den voet van den speler bevestigd bij het kaatspel.

toeraj; = 'oeraj.

toeri; e. s. v. boom welks bladeren en bloemen als groenten worden genuttigd.

toe*g*r*i*h (*B*), toe*g*r*i*'ăh (*S*); gevlekt, gespikkeld zooals een kakkerlak.

toe*g*r*o*n; dalen, afdalen, naar beneden gaan of komen, afstijgen, neerkomen, afslaan of dalen van den prijs; toe*g*r*o*nan, afkomst, afstammeling; toe*g*r*o*n-tĕmoe*g*r*o*n, bij opvolging steeds afdalen; toe*g*r*o*n: palaq, wanneer het kind in hoofdligging geboren wordt; lipat kadjang, wanneer het kind in dwarsligging (schouderligging) wordt geboren; soengsang; wanneer het kind in stuitligging geboren wordt.

toe*g*r*o*t; volgen, navolgen, meedoen; noe*g*r*o*t, iemand of iets volgen, navolgen, gehoorzamen; toe*g*r*o*tan; door de vrouw gebezigd wanneer zij over haren echtgenoot spreekt; sĕtoe*g*r*o*tan = kant*i*n.

toes*o*q (*B*). toeso'ăq (*S*); insteken bijv. een draad in eene naald.

toet*o*h (*B*), toeto'ăh (*S*); noet*o*h (*B*), noeto'ăh (*S*); knotten, snoeien.

toet*o*l; I zie: boeloh (*B*) II; II = toent*o*t.

toet*o*p; wat ter bedekking of toedekking dient; deksel; noet*o*p; bedekken, toedekken, dichtmaken, opsluiten; (meer in gebruik is: »katop").

toet*o*q (*B*) (ook: toet*o*k), toeto'ăq (*S*); I zie »djandji"; II toet*o*q (*B*), [toeto'ăq (*S*)] tampi, bij gedeelten beplanten van een ladang, nl. die gedeelten welke reeds na het »mand*o*q" (*B*) met de »sĕngkoe(w)'*i*t" zijn schoongemaakt (zie die woorden).

toet*o*gr; bĕtoet*o*gr. iemand aanspreken bij den familienaam; toet*o*gran, aanspraakswoord; (ook: graad van bloed- of aanverwantschap).

Behalve de reeds in de woordenlijst vermelde aanspraakswoorden heeft men nog de volgende:

A. (zoon) B. (dochter)

C. (zoon) D. (dochter)

E. G. F. H.

Broeder en zuster zijn noemt men »bĕdĕngan sanaq". A van B sprekende betitelt haar met »kĕlawaj"; omgekeerd met »mo'anaj".

a. Indien B gehuwd is bij »'adat koelĕ (*B*), 'adat koelaw (*S*)", dan worden hare kinderen C en D en de kinderen E en G van haar zoon C met betrekking tot A betiteld met »'anaq bĕlaj pangkal". Huwt D ook bij 'adat koelĕ (*B*), [koelaw (*S*)]", dan wordt zij met betrekking tot A betiteld met »'anaq bĕlaj djoelatan" en hare kinderen F en H met »'anaq bĕlaj doe(w)'ĕ (*B*), [doe(w)'ăw (*S*)] kali.

b. Huwen C en D bij »'adat tambi̇q (*B*), [tambi'ăq (*S*)] 'anaq" dan worden B en D en hare kinderen met betrekking tot A betiteld met »'anaq bĕlaj pangkal", C en zijne kinderen respectievelijk met »'anaq bĕlaj djoelatan" en »'anaq bĕlaj doe(w)'ĕ (*B*), [doe(w)'ăw (*S*)] kali.

c. A spreekt dan ook van zijn »'anaq bĕlaj pangkal, 'anaq bĕlaj djoelatan" enz. in geval sub *a* bedoeld.

d. C en D van A sprekende betitelen hem met »mĕradjĕ (*B*), [mĕradjaw (*S*)] mandas; E en G van A sprekende betitelen hem met »mĕradjĕ moelĕ (*B*), [mĕradjaw moelaw (*S*)] 'idop of: mĕradjĕ moelĕ (*B*), [mĕradjaw moelaw (*S*)] djadi; F en H. van A sprekende betitelen hem met »mĕradjĕ (*B*), [mĕradjaw (*S*)] lĕboe poehon (*B*), [poe'on (*S*)].

Het tegenovergestelde heeft men in 't geval sub *b* bedoeld.

e.

A. (zoon) — B. (zoon)
C. (zoon) E. (dochter) — D. (zoon of dochter).

De echtgenoot van E die bij »'adat koelĕ (*B*), [koelaw (*S*)] gehuwd is spreekt van C van zijn »la'otan pasat" (of »la'otan mandas); van A van zijn »bĕli(j)'ăw banjaq"; van D van zijn »la'otan loe(w)'ăn groemah".

A. (zoon) — F. (zoon)
B. (dochter) C. (zoon)
D. E.

De echtgenoot van B die bij »'adat koelĕ (*B*), [koelaw (*S*)" gehuwd is spreekt van de doesongenooten van A, indien zij denzelfden »pojang" (zie dit woord) hebben van zijn »(ĕ)'ntoe(w)'ĕ (*B*), [(ĕ)'ntoe(w)'aw (*S*)]" la'otan.

D en E spreken van C zooals reeds sub *c.* werd aangeteekend van hun »mĕradjĕ (*B*), [mĕradjaw (*S*)]" mandas; van F van hun »mĕradjĕ (*B*), [mĕradjaw (*S*)]" loe(w)'ăn groemah; van de doesongenooten die met A denzelfden »pojang" hebben van hun »mĕradjĕ (*B*), [mĕradjaw (*S*)] dalam doeson.

f.

A. (dochter) — B. (dochter)
C. (zoon) D. (dochter — E. (zoon) F. (dochter)

A is ouder in leeftijd dan B; beide zijn gehuwd bij »'adat koelĕ" (*B*), [koelaw (*S*)]; C en D spreken B aan met »'ibong"; E en F spreken A aan met »waq".

Zusters kinderen zijn noemt men »(ĕ)'ndoq (*B*), [(ĕ)'ndo'ăq (*S*) bĕdĕngan sanaq".

Broeders kinderen zijn noemt men: bapaq bĕdĕngan sanaq".

g.

A. (zoon) — B. (zoon)
C. (zoon) — D. (dochter).

D betitelt C met: mo'anaj bapaq bĕ-

dĕngan sanaq. Wonen A en B niet bij elkander in dan spreekt D van C van haar »mo'anaj loe(w)'ăn *gr*oemah b.paq bĕdĕngan sanaq".

C betitelt D met: kĕlawaj bapaq bĕdĕngan sanaq.

Zijn A en B zusters, dan betitelt D, C met mo'anaj (ĕ)'nd*o*q (*B*), [(ĕ)'ndo'ăq (*S*)] bĕdĕngan sanaq; en omgekeerd met: kĕlawaj (ĕ)'nd*o*q (*B*), [(ĕ)'ndo'ăq (*S*)] bĕdĕngan sanaq.

A. (dochter) — B. (zoon)

D. (zoon) — C. (dochter).

D betitelt C met kĕlawaj 'anaq mo'anaj (ĕ)'nd*o*q (*B*), [(ĕ)'ndo'ăq (*S*)]; C betitelt D met: mo'anaj 'anaq kĕlawaj bapaq.

toet*o*s; noet*o*s, stampen, met iets op iets slaan bijv. met een hamer op een' spijker.

toe(w)'ăh; geluk, gelukkig en voorspoedig in zijne ondernemingen; bĕtoe(w)'ăh, geluk hebben, door geen onheilen getroffen kunnen worden.

toe(w)'aj; oogstmesje.

toe(w)'ăn; I heer, meester, eigenaar; mijnheer; toe(w)'ănnjĕ (*B*), toe(w)'ăn'ô (*S*) = (ĕ)'mpoenjĕ (*B*), (ĕ)'mpoenjaw (*S*) (ook: (ĕ)'mpoe'ô); II, waarmede schoonmoeder door schoondochter wordt aangesproken; III noe(w)'ăn of '*og*rang noe(w)'ăn, meester eigenaar van den slaaf.

toe(w)'ăng; noe(w)'ăng, gieten, schenken in iets bijv. in een glas, in een kopje; pĕnoe(w)'ăngan (ook: bada(h) pĕnoe(w)'ăngan), gietvorm.

toe(w)'ă*gr* = *gr*angkaj; bĕtoe(w)ă*gr* = bĕ*gr*angkaj toe(w)ĕ (*B*), toe(w)aw (*S*); oud; van vruchten: rijp, voldragen; van voorwerpen: oud, gebruikt, gesleten; van metalen: zuiver; van kleuren: donker.

toe(w)'ĕ (*B*), [toe(w)'aw (*S*) boedjang, jongeling, die bij feestelijke gelegenheden de dansen regelt; (ĕ)'ntoe(w)'ĕ (*B*), [(ĕ)'ntoe(w)'ăw (*S*)], schoonvader, schoonmoeder; sĕtoe(w)'ĕ (*B*), sĕtoe(w)'ăw (*S*), tijger; als: sĕtoe(w)'ĕ (*B*), sĕtoe(w)'ăw (*S*): bĕloeka*gr*; koningstijger; koembang; de zwarte panter; ma'ang*i*n; 'oep*i*h masaq (*B*), rĕbang; si(j)'ăm; soer*o*man; toet*o*l, pantersoorten; taboe'ăn, koningstijger; sĕtoe(w)'ĕ (*B*), [sĕtoe(w)'ăw (*S*) lalat, springvogelspin; II toe(w)ĕ boe(w)'ăh (*B*), toebo'ăh bo'ăh (*S*); medeklinker.

toe(w)'*i*t; zie: toenggang.

t*o*k; klanknabootsend woord voor een vol en zwaar geluid.

tol*i*h (*B*), tol*i*'ăh (*S*); nol*i*h (*B*), nol*i*'ăh (*S*); omkijken.

tol*o*q (*B*); wegen, afwegen.

t*o*m; klanknabootsend woord voor een zwaar dreunend geluid.

t*o*ngkoe; treeft van steenen of hout in den vorm van een driehoek; *b*△*c* (met *a* aan den top) *a* noemt men t*o*ngkoe lanang, *b* en *c* t*o*ngkoe bĕtinĕ (*B*), [bĕtinaw (*S*)].

tor*o*s; de uiterste rechte punt van den stam van een' boom.

t*o*s; klanknabootsend woord voor een scherp, ploffend geluid.

W.

wadaq (*B*), kĕ*gr*ing (*S*); onvruchtbaar zoowel van menschen als dieren; niet meer menstrueeren van eene vrouw.

wadj*i*b; plicht, verplicht.

wadj*i*k; e. s. v. gebak.

wad*o*n (*B*) = bĕtinĕ (*B*).

wagat; gezegd van jongens en meisjes die niet meer groeien.

w a k i l; gemachtigde, plaatsvervanger.

w a l a n g; walang 'ati, neerslachtig wegens tegenspoed; wegens weigering van het gevraagde.

w a l a s a n, gerechtskosten.

w a l i; I besnijdenis-gereedschap; mesje om rottan te snijden; II voogd.

w a n (ook: 'oewan); weg; kant; richting; welken weg moet ik volgen, welken kant moet ik uit? dezen weg mijnheer, enz. (..... wan'ini toe(w)'ăn).

w a n d i l a n; de »amant" van eene gehuwde vrouw.

w a n g; geld in het algemeen, munt; sĕwang, 10 duiten; een goudgewicht van $1/_{3}$ ĕmas; wang boetĕ (*B*), [boetaw (*S*)]; makan wang boetĕ (*B*), [boetaw (*S*)], gezegd van ambtenaren, beambten, die hun tractement opsteken, zonder iets daarvoor uit te voeren; wang: djagong; ronde massive gouden of zilveren muntstukken in den vorm van djagongkorrels; 'ipangan; e. s. v. geldstuk dat niet meer in de circulatie is; wang palajan (*B*), [pĕlajanan (*S*)], boete te betalen door den jongeling bij het schaken van een meisje; wang pĕlintasan; een bedrag ad *f* 20.—, *f* 25.— door bruidegom te geven aan de oudere ongehuwde zuster van zijne bruid, voor de voltrekking van het huwelijk; wang pĕngindonan; kosten van verpleging en opvoeding uit te keeren door den man aan de gescheiden echtgenoote, wanneer zij nog een zuigeling ten haren laste heeft; wang pĕnjaraq, [pĕnjaraq'ăn]; scheidingsgeld; wang pĕnjinsingan; boete door den vader van het meisje aan den jongeling te voldoen indien het meisje zich door een ander heeft laten schaken of hare bloedverwanten de trouwbeloften verbreken, een en ander nadat de kennisgeving van het huwelijk heeft plaats gehad; wang piraq; zilvergeld; wang tĕmbagĕ (*B*), [tĕmbagaw (*S*)], kopergeld. Zie verder: koelĕ (*B*).

w a q; (ook: 'oewaq); waarmede neef of nicht hun oom, die ouder is dan hun vader of moeder aanspreekt; waq bĕtinĕ (*B*), [bĕtinaw (*S*)], waarmede neef of nicht hun tante, die ouder is dan hun vader of moeder aanspreekt.

w a r a n g; waarmede vader of moeder den schoonvader van hun kind aanspreekt.

w a r i s; erfgenaam.

w a t a n g (*B*) = manjat.

w a t a s; grens; grensscheiding.

w ĕ r n ĕ (*B*); kleur.

w ĕ w ĕ (*B*), ('oewĕwĕ), wawwaw ('oewawwaw) (*S*); e. s. v. aap.

w i d j i (*B*) = bidji.

w i n g a n; toestel van rottan om garen te ontwarren.

w o e ' ă q; woe'ăq woe'ăq, klanknabootsend woord van het geluid dat iemand maakt bij het vomeeren.

SCHETS VAN EENE GRAMATICA VAN HET MIDDEN-MALEISCH.

SCHETS VAN EENE GRAMATICA VAN HET MIDDEN-MALEISCH, (SĔRAWAJSCH EN BĔSĔMAHSCH).

Het »Sĕrawajsch" wordt gesproken in de Sĕrawajstreken van de »Residentie Bengkoelen", waartoe kunnen worden gerekend de districten »Mannaq", »Pinaw" en »Bĕngkĕnang" van de afdeeling Manna en Pasoemah Oeloe Manna (vulgo »Mannaq en Bĕsĕmah Oeloe Mannaq), de afdeeling Sĕloema, en het »Andĕlasche van de afdeeling Bengkoelen en Ommelanden, verder in de Landstreek Lintang (¹) in de (Residentie Palembang), terwijl het Bĕsĕmahsch overheerschend is in de districten Padang Goetji, Kĕdorang en Bĕsĕmah Oeloe Mannaq van eerstgenoemde afdeeling, het Sĕmĕndĕsche in de afdeeling Kauer (vulgo Ka'oer) [Residentie Bengkoelen], de Pasoemah-landen (Bĕsĕmah liba*gr*) (¹) het Ampat Lawangsche en de Sĕmĕndĕ (¹) [in de Residentie Palembang].

Beide dialecten bevatten een groot aantal oorspronkelijke woorden vermengd met vele Maleische woorden en enkele Rĕdjangsche en Javaansche bestanddeelen. Verder wijs ik nog op enkele woorden die uit het Sanscritsch, Engelsch, Portugeesch, Arabisch en Perzisch zijn overgenomen, als o. m.:

pĕrtjajĕ (*B*), pĕrtjajaw (*S*); dj*i*l; pit*o*r; rat*i*b; sĕdĕgar.

Van vele oorspronkelijke woorden, welke in de oude verhalen worden aangetroffen, wist men mij de beteekenis niet meer op te geven. Terecht schrijft dan ook wijlen Pastoor »Van Meurs", dat die woorden gevaar loopen voor goed verloren te gaan, daar het zuiver Maleisch meer en meer de bovenhand begint te verkrijgen en het jongere geslacht al zeer weinig prijs stelt op de herkomstige litteratuur" (²).

Het onderscheid van die beide dialecten is niet bijzonder groot en bepaalt zich meest tot de uitgangen »ĕ" in het *B*, »'aw" of »o" in het *S*.

Ondervolgende tabel geeft eenige verschillen aan.

(¹) Dit wordt mij te Tandjong Radja (Palembang) medegedeeld.

(²) Pasĕmah Oeloe Manna op het eiland Sumatra door J. van Meurs, miss. apost.; opgenomen in de »Studien Nieuwe reeks, 23e Jaargang, 36e Deel" 1891.

Bĕsĕmahsch.	Sĕrawajsch.	Sĕrawajsch. inz. (Sĕloema, Andĕlas).
bĕdi(j) ĕ.	bĕdi(j)' a w.	bĕdi(j) ' ô.
ma*gr* ĕ.	ma*gr* a w.	mar o.
(ĕ)'nd*i*q.	(ĕ)'nd*i*'ăq.	—
boel *o* h.	boel o ' ă h.	—
pa h at.	pa' ă t.	—
da h an.	da' ă n.	—
poh *o* n.	poe'*on*.	—
ma j at.	ma n j at.	—
r araj.	l araj.	—
*g r*ĕgas.	g ĕgas.	—
t jint*o*ng.	s int*o*ng.	—
rangka q.	rangka n g.	—
(ĕ)'ndig i.	(ĕ)'ndig *i* ' ă q.	—
g oed*igr*.	g ĕ l oed*igr*.	—
k ĕmi*gro*h.	g ĕmi s o ' ă h.	—
sĕ r im*o*ngan.	sĕ l im*o*ngan.	—
loe n joh.	loe s o'ăh.	—
m ĕ roenggaj.	r ĕ m oenggaj.	—
r oerah.	l oerah.	—
n ĕnang.	d ĕnang.	—
r id*i*ng.	b id*i*ng.	—
s ambat.	t ambat.	—
k ĕbor.	g ĕb*o*r.	—
bangk*o g r*.	bangk*o* n g.	—
soera k.	soera q.	—
*gr*a n ang.	*gr*a n j aug.	—
r ĕg*i*q.	t ĕg*i*'ăq.	—

SCHRIFT EN UITSPRAAK.

Het schrift is het zoogenaamde »Rĕntjong"-schrift en wordt van de linker naar de rechterhand geschreven zonder dat de woorden tot een' volzin behoorende en de volzinnen zelven door leesteekens van elkander worden gescheiden.

Als schrijfmateriaal worden bamboe en boomschors gebruikt; de letters worden in de bamboe met een scherp werktuig *gegrift*, terwijl die op boomschors geschreven

(¹) *i*'ä; o'ä; zeer kort uit te spreken.

MEDEKLINKERS		
Figuur	Klank: Besemaksch	Klank: Serawajsch
	kĕ	ko
	gĕ	go
	ngĕ	ngo
	tĕ	to
	dĕ	do
	nĕ	no
	pĕ	po
	bĕ	bo
	mĕ	mo
	tjĕ	tjo
	djĕ	djo
	njĕ	njo
	sĕ	so
	rĕ	ro
	grĕ	gro
	lĕ	lo
	wĕ	wo
	jĕ	jo
	hĕ	ho
	ĕ	o
	(ĕ) 'mbĕ	(ĕ) 'mbo
	(ĕ) 'nggĕ	(ĕ) 'nggo
	(ĕ) 'ndĕ	(ĕ) 'ndo
	(ĕ) 'ndjĕ	(ĕ) 'ndjo
	(ĕ) 'mpĕ	(ĕ) 'mpo
	(ĕ) 'ngkĕ	(ĕ) 'ngko
	(ĕ) 'ntĕ	(ĕ) 'nto
	(ĕ) 'ntjĕ	(ĕ) 'ntjo

KLINKERS			
Figuur	Naam	Waarde en Klank	
" of ..	djina(h)	'a klank	
, of . / ,,, of ...	bitan	'oe klank	
`	mintjaq	'o en 'o klank	
˥	lawan	'i klank	
, of .	tiling	de 'aj klank	
, of .	toelang	de keelneus klank ng.	
˅	djoengkaq	de zacht brauwende r klank	
"	doe(w)ĕ (B) doe(w)aw(S)	de n klank	
∟	toelong	de 'aw klank	
o	(ĕ) 'mboenoh of moenoh (B) (ĕ) 'mboendăh of moendăh (S)	klinker-dooder	

worden met eigen gemaakt inkt (roet met water vermengd), waarbij gewoonlijk de dunne stam van de »pakoe *grĕ*sam" als pen dient.

In den laatsten tijd worden de bamboematerialen echter meer en meer vervangen door papier en potlood, zelden door pen en inkt, terwijl het schrijven op boomschors vrij wel tot het verledene gaat behooren.

Reeds door K F. Holle werd in zijne »Tabel van oud- en nieuw indische alphabetten" (¹) gewezen op het gemis aan secundaire leters van het alphabet en om dat gemis te vergoeden eenige letters voor samengestelde klanken zijn gevoegd; zooals o. m. de »(ĕ)'ngkĕ", (ĕ)'nggĕ (*B*); (ĕ)'ngko, (ĕ)'nggo (*S*).

Het letterschrift vertoont vele afwijkingen. De meest gewone typen zijn in nevenstaande tabel aangegeven.

UITSPRAAK DER LETTERS (²).

Medeklinkers.

Kĕ, enz.; in waarde gelijk aan ons »K"; als sluitletter wordt ze vaak niet geschreven maar vervangen door den klinkerdrager niet den klinkerdooder en opgeslokt, al wordt zij gevolgd door een aanhechtsel, dat met een klinker begint; de combinatie (klinkerdrager met klinkerdooder) in waarde gelijk aan de maleische »kaf bĕsar" is getranscribeerd door »q"; als bĕsaq, doedoq.

Gĕ, enz.; gelijk aan de Fransche »G" voor »a", »o" en »u" en aan de Engelsche »g" bijv. in het woord »gun".

Ngĕ, enz.; neusklank zooals in ons »bang", »zang".

Tjĕ, enz.; wordt uitgesproken als »t" niet »j" sterk vereenigd, bijv. in ons »bootje".

Djĕ, enz ; samenstelling van onze »d" en »j", waarbij elke medeklinker zijne waarde behoudt.

Grĕ, enz.; de brauwende »re" enz.; aangeteekend zij dat in het gebruik van die medeklinkers dikwerf geen onderscheid wordt gemaakt, alhoewel ze aanleiding kunnen geven tot verschil in beteekenis als »dĕbar", kloppen van het hart; »dĕba*gr*" »dĕdĕba*gr*", rillen van heete koorts; »koerĕ (*B*), koeraw (*S*)", »zeeschildpad"; »koe*gr*ĕ (*B*), koe*gr*aw (*S*)", milt; »lajor", e. s. v. huidziekte; »lajo*gr*" »melajo*gr*", iets boven het vuur houden om het te blaken.

Hĕ, enz., zachter dan de arabische hh.

Njĕ, enz., uit te spreken als de »n" voor een »j" in ons »kastanje".

E, als ons »e" in »de"; deze letter is tevens klinkerdrager, want vergezeld van

(¹) »Tabel van oud- en nieuw indische alphabetten"; bijdrage tot de palaeographie van Ned.-Indië, 's Hage, M. Nijhoff, 1882.

(²) Vgl. de aangehaalde bijdrage van »Van Meurs". In het door hem medegedeelde letterschrift komt de »ĕ" niet voor; ook heeft hij een andere volgorde van het alphabet aangenomen.

den klinker i, of oe, enz., klinkt zij als i, of oe, enz., zonder meer; zie ook hierboven onder kĕ.

(ĕ)'ndĕ, enz.; gelijk aan onze »nd", in wand, band.

(ĕ)'ngkĕ, enz.; een sterke samensmelting van »ng" en »k".

(ĕ)'ntjĕ, enz., een gemengde klank van onze »n" met »tjĕ".

De overige medeklinkers zijn gelijk aan onze »t", »d", »n", »p", »b", »m", enz.

Ten slotte zij aangestipt dat de medeklinkers in het Serawajsch ook uitgesproken worden als »kĕ", »gĕ", enz., dus »*kĕting*" en niet »*koting*"; »*gĕdong*" en niet »*godong*".

Klinkers.

De djinah, 'a-klank, klinkt in een open lettergreep als de »a" in ons »adel", in een gesloten lettergreep klinkt ze dof als de »a" in ons »bak".

De mintjaq, 'o en '*o* klank, nl. de »o" uit te spreken als »o" in ons »door", de »*o*" klinkt dof ongeveer tusschen de »o" in ons »door" en »dor".

De lawan, 'i-klank; lang in een open lettergreep als de »*i*" in ons »kies"; overigens klinkt ze dof als de »i" in ons »ik"; in dat geval is ze getranscribeerd door »'*i*".

Aangeteekend zij nog dat de doffe »ĕ" aan het einde van een woord klinkt tusschen de »e" in ons »de" en de »eu" in het Soendaneesch en dat ze in voorvoegsels vaak samensmelt met de »i", »a", »oe", »o" en »ĕ" van het grondwoord.

Men spelt als volgt:

kĕ (ko) djinah. ka;

kĕ (ko) bitan, koe;

kĕ (ko) mintjaq, ko;

kĕ (ko) lawan, ki;

kĕ (ko) tiling, kaj;

kĕ (ko) toelang, kang;

kĕ (ko) djoengkaq, kar;

kĕ (ko) doe(w)'ĕ (*B*), [doe(w)'aw (*S*)] di atas, kan;

kĕ (ko) toel*o*ng, kan;

kĕ, (ĕ)'mboenoh (moen*o*h) tĕ kĕtĕkat lawan, k*i*t; ko, (ĕ)'mboeno'ăh (moeno'ăh) to, kotokat lawan, k*i*t.

Klemtoon.

De klemtoon is in tegenstelling met die in het Maleisch vrij sterk en valt op de voorlaatste lettergreep, zelfs in afgeleide woorden, welke door een aanhechtsel langer zijn geworden dan het stamwoord.

Heeft echter de voorlaatste lettergreep de doffe »ĕ" en is die niet gesloten dan valt de klemtoon op de laatste lettergreep als:

poedji; kĕpoedji'ăn; bĕsâq; bĕnâ*gr*; koedĕnjĕ (*B*), koedâw'ô (*S*); kinâq'ăn; (mĕ)'ndatângi; sĕbĕnâ*gr*'ô; boengĕ boengĕ'ăn) (*B*), boengaw boengâw'ăn) di boekaqka(n)njêlah (*B*). di boekaqka(n)njâwlah (*S*).

WOORDVORMING.

Grondwoorden en afgeleide woorden in het algemeen.

De woorden kunnen worden verdeeld in *grondwoorden* en *afgeleide* woorden.

De grondwoorden zijn meestal tweelettergrepig als: 'ati; bĕsaq; 'ad*i*q (*B*), 'ad*i*'ăq (*S*) (wordt geschreven 'ad*i*q), doed*o*q (*B*), doedo'ăp (*S*) (wordt geschreven doed*o*q).

Eenlettergrepigen komen ook voor doch zijn zeldzaam bijv. l*o*q (*B*), lo'ăq (*S*) (geschreven l*o*q); bĕ (*B*), baw (*S*); lom; los.

De drie en meerlettergrepige zijn vaak uit eene andere taal overgenomen en in het oorspronkelijke reeds afgeleid of samengesteld; als: pĕrtjajĕ (*B*), pĕrtjajaw (*S*); mĕdjĕl*i*s; mĕlĕkat; sĕndjatĕ (*B*), sĕndjataw (*S*); kĕndidaj; kĕmĕrĕnj*i*t, welke laatste woorden aan het dialect eigen zijn.

Twee en meerlettergrepige woorden, zijn dikwerf gevormd, de eerste van éénlettergrepige woorden, de laatsten van tweelettergrepigen (welke dan nog meestal nevens den één en tweelettergrepigen vorm in gebruik zijn) hetzij (doch zelden) met verandering in de beteekenis of in dezelfde beteekenis; het grondwoord wordt echter meer in de spreektaal gebezigd.

Voorbeelden daarvan geven ons de volgende woorden:

»ĕmas"; van »mas";

»ĕnam"; van »nam";

»ĕn*i*ng"; van »n*i*ng";

»'oewang"; van »wang";

»'oewaq"; van »waq";

»sĕmboeni"; van »boeni";

»sĕndi*gr*i"; van »di*gr*i";

»sĕmpĕrnĕ (*B*), sĕmpĕrnaw (*S*)"; van »pĕrnĕ (*B*), pĕrnaw (*S*)",

»tĕlapaq";; van »tapaq";

»gĕlĕmb*o*ng"; van »gĕmb*o*ng".

De grondvorm van enkele op die wijze gevormde woorden is niet meer in gebruik bijv. »pĕrnĕ (*B*), pĕrnaw (*S*)"; zoo is »gĕlintj*igr*" hoogstwaarschijnlijk gevormd van een thans ongebruikelijk woord »kintj*igr*" of »gintj*igr*" (vide »Prof. de Hollander, Handleiding bij de beoefening der Maleische taal en letterkunde" t. a. p.).

Evenals in het Maleisch worden zoowel door verandering van klinkers als van medeklinkers met of zonder verandering der klinkers, vele woorden, welke als grondwoorden te beschouwen zijn, van andere grondvormen afgeleid; de beteekenis is dan gewijzigd, het gronddenkbeeld echter behouden.

Wij wijzen slechts op:

»goelong", opgerold, een rol en »goeling", rollen voortrollen, wentelen;

»'angkat"; optillen, opbeuren, en »'angkot; opnemen en verwijderen;

»(mĕ)'mbasah"; nat maken en »(mĕ)'mbasoh (*B*), (mĕ)'mbaso'ăh (*S*)"; wasschen;

»dahan (*B*), da'ăn (*S*)"; boomtak en »da'on"; blad;

»sa*gr*ang"; nest en »sarong"; scheede van steekwapenen;

»rĕbah; neerstorten, omvallen van zware voorwerpen en »*gr*oeboh (*B*), *gr*oebo'ăh (*S*)"; instorten;

»tambah"; vermeerderen, toenemen en »toemboh (*B*), toembo'ăh (*S*)"; groeien, wassen, uitkomen; en:

»'oelat"; worm, rups en »'oela*gr*"; slang;

»kabot"; nevel, mist en »kabo*gr*"; duister, niet duidelijk zichtbaar;

»'angos"; geschroeid, verzengd, gebrand en »'angat"; heet gloeiend.

Dat verwisseling van medeklinkers dikwerf geen invloed op de beteekenis heeft, leeren ons de woorden:

»tipis" en »nipis" dun; »djangkĕ (*B*), djangkaw (*S*) en sangkĕ (*B*), sangkaw (*S*)"; wanen, meenen; »'awan" en »'aban", wolk; »soetji en tjoetji"; zuiver, rein.

Dat verder een en ander tot aanduiding van het verschil in dialect leidt, zagen wij reeds boven.

De *afgeleide* woorden worden van de grondwoorden gevormd:

1°. door voor- en achtervoegsels, hetzij afzonderlijk, hetzij gelijktijdig aan het grondwoord toe te voegen. De voorvoegsels zijn: »kĕ", »mĕ", »bĕ" (ook: bĕ*gr*; in het (*S*) ook: »boe"), »tĕ" [ook »tĕ*gr*" en »toe" (*S*)] di, sĕ; en de aanhechtsels: »ka(n)", »i", »njĕ (*B*), njaw (*S*) [of ô (*S*)]; dus:

»kĕtoenon" verbrand; van »toenon", branden; verbranden; in brand steken; »pĕlĕgat", kruk van het spinnewiel; van »ligat", snel in de rondte draaien, wentelen om een as; »(mĕ)'mbĕsaqka(n)" vergrooten; van »bĕsaq"; groot; bĕ*gr*'anaq." bevallen van »'anaq" kind; »bĕkoepiq (*B*), bĕkoepi'ăq (*S*)", bevallen van »koepiq (*B*), koepi'ăq (*S*)", kind; »boe(w)'iring (*S*) achter elkander van »'iring", volgen, begeleiden; »dikatop", gesloten van »katop", sluiten; tĕgantong" opgehangen van »gantong" hangen; »sĕbĕna*gr* bĕna*gr*njĕ (*B*) sĕbĕna*gr* bĕna*gr*njaw (*S*)" [of sĕbĕna*gr* bĕna*gr*'ô (*S*)], waarlijk van »bĕna*gr*", waar; »kĕdapatan", verkregen, gevonden worden van »dapat", verkrijgen, vinden; »mĕloekĕ'i (*B*). mĕloekaw'i (*S*)", verwonden van »loekĕ (*B*), loekaw (*S*)", wond;

2°. door invoeging van de korte lettergreep »ĕl" of »ĕm" als: »gĕmĕta*gr*", bevend, sidderend; van »gĕta*gr*" beven, trillen; »tĕlapaq" van »tapaq" zool.

Van vele dezer afgeleide woorden als: »gĕmĕrining", »gĕmĕlintĕ (*B*)" enz. is de grondvorm niet meer in gebruik.

Afleidingen door invoeging van de korte lettergreep »oem" zijn schrijver dezes niet bekend.

3°. door verdubbeling van het grondwoord met of zonder voorvoegsel of aanhechtsel; »boe(w)'ăh boe(w)'ăh'ăn", fruit; van »boe(w)'ăh", vrucht; »laki laki"

mannelijk; van »laki", man; »sĕsoenggoh soenggohnjĕ (*B*), sĕsoenggo'ăh soenggo'ăh'njaw (*S*)", inderdaad, ten stelligste; van »soengoh (*B*), soenggo'ăh (*S*)", zeker.

Van enkelen is de grondvorm niet meer in gebruik als: »(mĕ)'nggamaq gamaq, de hand aan het wapen slaan onder de zwaardendans (»mĕntjaq") van het ongebruikelijke »gamaq";

4e. door reduplicatie als: »djĕdjĕlĕnt*i*q (*B*), djĕdjĕlĕnt*i*'ăq (*S*)" van »djĕlĕnt*i*q (*B*), djĕlĕnt*i*'ăq (*S*)", al hinkende loopen; »gĕgadjah", hertshoornkever; van »gadjah", olifant; »kĕkoedj*o*r" van »koedj*o*r", lans.

5e. door samenvoeging van twee woorden, die eene verschillende beteekenis hebben als: »matĕ 'a*gr*i (*B*), mataw 'a*gr*i (*S*)". zon; van »matĕ (*B*)", [»mataw (*S*)"]; oog en »'a*gr*i", dag.

Lidwoorden.

Lidwoorden (1) bestaan in het Bĕsĕmahsch en Sĕrawajsch evenmin als in het Maleisch.

Ter vervanging van het bepalend lidwooord wordt het aanwijzend voornaamwoord »'itoe", dikwerf ook het bezittelijk voornaamwoord »njĕ (*B*), njaw (*S*)" (of »ŏ") gebruikt. »'Itoe" komt altijd achter het zelfstandig naamwoord, dus: »*gr*oemah 'itoe", het huis.

Voor het bepalend lidwoord in het meervoud bezigt men »galĕ (*B*), galaw (*S*)" [of »gĕgalĕ (*B*), gĕgalaw (*S*)" of »sĕgalĕ (*B*), sĕgalaw (*S*)] alle; galĕ (*B*), [galaw (*S*)] *gr*oemah, de huizen.

Om het onbepalend lidwoord aan te duiden bedient men zich van het voorvoegsel »sĕ (*B*)", [sĕ of soe (*S*)]; waarover later meer.

Zelfstandige naamwoorden.

De *zelfstandige* naamwoorden zijn of grondwoorden of afgeleid.

Voor de géographische namen plaats men »tanah" — land —; »nĕgĕri" — land —; »poelaw" — eiland —; »doeson" — dorp —; loendjor — streek, landstreek —; »pĕmatang" — bergrug —; »goenong" — berg —; »boek*i*t" — heuvel —; »soengaj", »batang 'a*gr*i" — rivier — enz.

Voor de soortnamen van vogels plaatst men meestal »boerong", voor die van visschen »'ikan", voor die van slangen »'oela*gr*", voor die van rupsen »'oelat", voor die van boomen »kajoe", voor die van bloemen »boengĕ (*B*), boengaw (*S*)" enz.; de namen der viervoetige dieren en van de meeste insecten worden gebruikt zonder zulk een voorgevoegd woord.

Onze zelfstandige naamwoorden die uitgaan op »man", »er", aan" worden samen-

(1) Vgl. »H. C. Klinkerts," »Spraakleer van het Maleisch".

gesteld met voorafgaand »'*og*rang" of »djĕmĕ (*B*), djĕmaw (*S*)", mensch, persoon, of »toekang", werkman, dan wel »djoeroe", kundige; dus: »toekang kajoe", timmerman; »djoeroe toel*is*", schrijver; »djĕmĕ bĕdoesĕ (*B*), djĕmaw bĕdoesaw (*S*), zondaar enz.

Door achtervoeging van het bijv. naamwoord »kĕtj*i*q (*B*), kĕtj*i*'ăq (*S*)" worden verkleinde zelfstandige naamwoorden gevormd als: »koedĕ kĕtj*i*q (*B*), koedaw kĕtj*i*'ăq (*S*)", paardje.

Evenals in het Maleisch worden vormen voor naamvallen, geslacht en getal gemist.

Om het geslacht uit te drukken worden bijv. naamwoorden gebruikt, die mannelijk of vrouwelijk beteekenen.

Voor menschen bezigt men »laki laki", mannelijk en »bĕtinĕ (*B*), bĕtinaw (*S*)" vrouwelijk; voor dieren »lanang" en »baj" [ook wel »bĕtinĕ (*B*), bĕtinaw (*S*)]; voor het mannelijke van *groote* viervoetige dieren wordt meestal: »boe(w)'ă*gr* of »karaj" gebruikt.

Wanneer het niet bepaald noodig is, wordt het geslacht niet uitgedrukt. Op getal, naamval en de samengestelde zelfstandige naamwoorden, komen wij later terug.

Wat verder ten aanzien van de soortverdeeling der woorden in het betrekkelijk Hoofdstuk van Prof. De Hollander »Handleiding bij de beoefening der Maleische Taal en Letterkunde" wordt medegedeeld geldt ook voor het »Midden Maleisch".

Zoo kan dus hetzelfde woord somtijds zonder eenige verandering in den vorm als zelfstandig naamwoord, bijvoegelijk naamwoord en zegwoord of als voornaamwoord en zegwoord of als bijvoegelijk naamwoord en zegwoord voorkomen. Een voorbeeld daarvan geven ons de woorden:

»panas"; heet, ook: heet zijn en hitte;

»salah"; fout, ongelijk, verkeerd, ook: verkeerd zijn, ongelijk hebben;

»'akoe"; ik, ik zijn en ik ben het;

»bĕsaq"; groot en groot zijn;

»njatĕ (*B*), njataw (*S*)"; openbaar, blijkbaar, blijken.

Verder kunnen dus nog zegwoorden zijn:

a. zelfstandige naamwoorden en voornaamwoorden als:

»bapĕnjĕ (*B*). [bapawnjaw (*S*)] la'*o*tankoe", zijn vader is mijn zwager;

»doeson 'itoe bada(h)njĕ (*B*), [bada(h)'ô (*S*)]", dat dorp is zijne woonplaats;

»'akoelah Saparoedin", ik ben Saparoedin;

»Rĕbanon damĕnjĕ (*B*) [damawnjaw (*S*)]".

b. bijvoegelijke naamwoorden, telwoorden en bijvoegelijke voornaamwoorden als:

»djĕmĕ (*B*), [djĕmaw (*S*)] sak*i*t, zieke menschen; en: »djĕmĕ (*B*), [djĕmaw (*S*)] 'itoe sak*i*t", die menschen zijn ziek;

»'aj*i*q (*B*), ['aj*i*'ăq (*S*)] 'angat", heet water; en »'aj*i*q (*B*), ['aj*i*'ăq (*S*)] lom'angat", het water is nog niet heet;

»*gr*oemah bĕsaq", een groot huis; en »*gr*oemah 'itoe bĕsaq", dat huis is groot;

»goembâqnjĕ (*B*), [goembaq'ô (*S*)] pandjang", zijne lange haren en zijne haren zijn of worden lang;

»'anaqnjĕ tigĕ (*B*), ['anaqnjaw tigaw (*S*)]"; zijne drie kinderen en zijne kinderen zijn drie;

»'anaq matĕ (*B*), [mataw (*S*)] gawi banjaq", veel heerendienstplichtigen; en »'anaq matĕ gawinjĕ banjaq (*B*), 'anaq mataw gawi'ô banjaq (*S*); zijne heerendienstplichtigen zijn veel;

»'itoelah njĕ di(j)ĕ tak*o*t (*B*), 'itoelah njaw di(j)'aw tak*o*t (*S*)"; dat is het, wat hij vreest;

c. de benaming van eenig voorwerp met een voorzetsel bijv. »(ĕ)'ndi batoe"; zoowel van steen als van steen zijn;

d. sommige bijwoorden en voorzetsels; zoo beteekent: »dalam" en »di dalam" niet alleen; in, binnen; maar ook: ergens in zijn, binnen zijn; »kĕdalam"; naar binnen, en, naar binnen gaan;

»di loe(w)'ă*gr*"; buiten en buiten zijn;

»kĕloe(w)'ă*gr*"; naar buiten, en, naar buiten gaan, of, naar buiten komen;

»di 'atas", op, boven en boven zijn, ergens op zijn; »kĕ'atas" ook »[koe(w)'atas (*S*)], of »katas"; naar boven, en, naar boven gaan;

»di bawah"; onder, beneden, en, onder zijn, beneden zijn; »kĕbawah"; naar beneden, en, naar beneden gaan, of, komen enz.

Dat werkwoorden eventueel als zelfstandige naamwoorden kunnen worden gebruikt leert ons o. m. het volgende voorbeeld: »di(j)'ĕ (*B*), [di(j)'aw (*S*)] njĕsal"; hij heeft berouw.

Later zullen wij zien, dat ook zelfstandige en bijvoegelijke naamwoorden, zegwoorden en werkwoorden gebruikt kunnen worden als bijwoorden, voorzetsels en voegwoorden.

Eenvoudige werkwoorden.

De *eenvoudige werkwoorden* worden gevormd door vóór het grondwoord een van de vier neusletters »ng", »m", »n" of »nj" — niet altijd daarvoor nog het voorvoegsel »mĕ" — te plaatsen.

De beginletter van het woord bepaalt welken neusklank het voor zich neemt. In sommige woorden verandert dan wel vervalt de beginletter bij het aannemen van den neusklank, als:

»'ăngk*o*t"; vormt: »ngangk*o*t", opnemen en wegdragen;

»ba'*igr*"; vormt: »(mĕ)'mba'*igr*" of wat meer in gebruik is: »ma'*igr*", betalen;

»dama*gr*"; vormt: »(mĕ)'ndama*gr*", breeuwen;

»dĕnga*gr*"; vormt: »nĕnga*gr*", hooren (het eenige woord, waarin de »*d*" vervalt);

»djal*i*n"; vormt: »(mĕ)'ndjal*i*n", rijgen;

»(ĕ)'mb*i*q (*B*), (ĕ)'mb*i*'ăq (*S*)"; vormt: »ngĕmb*i*q (*B*), ngĕmb*i*'ăq (*S*)", blaten;

»(ĕ)'mp*i*ng"; vormt: »ngĕmp*i*ng", het aanrichten van een gezamenlijk feestmaal na den oogst, waarbij »(ĕ)'mp*i*ng" den hoofdschotel uitmaakt;

»(ĕ)'ndas"; vormt: »ngĕndas", op eene onderlaag leggen om er kracht op uit te oefenen;

»(ĕ)'ndjoq (*B*). (ĕ)'ndjo'ăq (*S*)"; vormt: »ngĕndjoq (*B*), ngĕndjo'ăq (*S*)", geven, verleenen, toestaan.

»gagal"; vormt: »(mĕ)'nggagal", slaan;

»habis"; vormt: »ngabiska(n)", een einde met iets maken;

»'idar"; vormt: »ngidar", van plaats veranderen;

»katop"; vormt: »ngatop", dicht maken, sluiten;

»(koe(w)'at"; vormt: »(mĕ)'ngkoe(w)'atka(n)", een toorts heen en weer zwaaien om die te laten opvlammen (in dit woord vervalt dan de beginletter niet);

»lajogr"; vormt: »mĕlajogr", iets boven het vuur warmen;

»mibar"; vormt: »mĕmibar", zich dwarrelend door elkander bewegen;

»ngajaw"; vormt: »mĕngajaw", maken van »doedol";

»'oendjoq (*B*), 'oendjo'ăq (*S*), vormt: »ngoendjoq (*B*), ngoendjo'ăq (*S*)", overreiken, aangeven;

»panggil"; vormt: »manggil", roepen, bij den naam roepen;

»pampĕ (*B*), pampaw (*S*)"; vormt: »(mĕ)'mpampĕ (*B*), (mĕ)'mpampaw (*S*)", op beide handen dragen;

»rampas"; vormt: »mĕrampas", met geweld ontnemen, afnemen;

»sambot"; vormt: »njambot", beleefd aannemen, ontvangen;

»tapĕ (*B*). tapaw (*S*)"; vormt: »napĕ (*B*), napaw (*S*)", rooken van visch;

»tjadang"; vormt: »(mĕ)'ntjadang", iets klaar leggen.

In het dialect komen ook woorden voor, die, al geven zij eene werkzaamheid van het subject te kennen, nooit den vorm van het eenvoudig werkwoord aannemen als:

»pĕgi", gaan; »datang", komen; »sampaj", aankomen; »masoq (*B*), maso'ăq (*S*)", binnengaan; »na'iq (*B*), na'i'ăq (*S*)", opstijgen; »toegron, afdalen; »poelang", naar huis keeren; »doedoq (*B*), doedo'ăq (*S*)", zitten; »tidoq (*B*), tido'ăq (*S*), slapen; »lagri", wegloopen; »ma'oe", willen; »tĕgrbang", vliegen; »ta'oe", weten, enz.; in het algemeen dus die woorden, welke eene beweging of plaatsverandering te kennen geven of »die, zooals De Hollander het omschrijft" een accident uitdrukken, dat niet van den wil van een subject kan afhangen of waarbij het subject geene werkzaamheid verricht zooals gemoedsaandoeningen en dergelijke bijv. »kĕdjot", ontstellen, schrikken; »marah", vertoornd zijn.

De beteekenis van het eenvoudig werkwoord verschilt al naar gelang van het grondwoord; zoo beteekenen de werkwoorden gevormd van grondwoorden, die een werktuig of middel aanduiden, gewoonlijk: »zich van dat werktuig bedienen of daarmede de handeling verrichten" als: »pahat (*B*), pa'ăt (*S*)" beitel; »mahat (*B*), ma'ăt (*S*)", beitelen: »timbĕ (*B*), timbaw (*S*)", aker; »nimbĕ (*B*), nimbaw (*S*), water scheppen.

Is het grondwoord de benaming van een accident als objectief naamwoord gebruikt (vide »De Hollander"), dan beteekent het afgeleid werkwoord dat accident veroorzaken, teweegbrengen bijv.: »soerat", geschrift en »njoerat", schrijven; »tangis", geween; »nangis", weenen; »toelong", hulp en »noelong", helpen; »poedji", lof; »moedji", prijzen.

Duidt het grondwoord eene plaats of richting aan, dan beteekent het daarvan gevormde werkwoord naar die plaats of richting gaan bijv. »sĕbĕ*g*rang", overzijde, overkant; »njĕbĕ*g*rang", naar de overzijde gaan; »da*g*rat", land; »(mĕ)'nda*g*rat, over land gaan".

Transitieve werkwoorden.

De vorming van het *transitief werkwoord* geschiedt door achter het werkwoord de aanhechtsels »ka(n)" of »'i" te plaatsen.

Die aanhechtsels geven eene verschillende beteekenis aan het woord [— het onderscheid daarin is echter over het algemeen niet bijzonder groot —]; bij sommige woorden hebben die vormen echter dezelfde beteekenis als: »ngandangka(n)" en »ngandangi"; ergens mede omheinen.

In het Sĕrawajsch dialect verandert »ka(n)" in »kĕ", zoodra die transitieve vorm het aanhechtsel »lah" krijgt; dus »ngandang kĕ lah" en niet »ngandang ka (n) lah".

Verder zij aangeteekend, dat die vormen in de spreektaal vaak met elkander worden verward.

De beteekenis van den eersten transitieven vorm moge duidelijk worden uit de volgende voorbeelden:

»mĕr*i*qsĕka(n) (*B*), mĕr*i*qsawka(n) (*S*)", »iets onderzoeken" of »naar" of »omtrent iets onderzoek doen";

»ngatĕka(n) (*B*), ngatawka(n) (*S*)", van iemand of iets zeggen;

»nĕnga*g*rka(n)"; aanhooren, toehooren, toeluisteren;

»ngingatka(n)"; op iets opletten, ergens op bedacht zijn;

»mali'arĕka(n) (*B*), mali'arawka(n) (*S*)"; voor iemand of iets zorgen;

»ngantatka(n)"; iemand ergens heen begeleiden of brengen;

»(mĕ)'mbĕna*g*rka(n)"; iemand gelijk geven, iemand in het gelijk stellen; van eene zaak zeggen, dat ze waar is;

»njamĕka(n) (*B*), njamawka(n) (*S*)"; gelijkstellen, gelijk achten;

»(mĕ)'mbĕsaqka(n); groot achten; vergrooten;

»nikamka(n)"; ergens mede steken;

»ngandangka(n)"; iets omheinen;

»ngadĕka(n) (*B*), ngadawka(n) (*S*)"; verwezenlijken, zorgen, dat iets er is;

»mĕla*g*rika(n)"; wegvoeren, schaken;

»ninggalka(n)"; doen achterblijven, doen blijven;

»nĕrangka(n)"; verlichten, iets ophelderen, duidelijk maken;

»mas*o*qka(n) (*B*), maso'ăqka(n) (*S*)", naar binnen brengen, doen ingaan;

»ngĕloe(w)'ă*g*rka(n)"; naar buiten brengen, voor den dag brengen, iets ergens uithalen of uitkrijgen;

»(mĕ)'mboekaqka(n)"; voor iemand iets openen;

»(mĕ)'ntjaka*g*rka(n)"; voor of ten behoeve van iemand iets zoeken.

Het aanhechtsel »'i" geeft, — zooals »Klinkert" het uitdrukt, — aan het werk-

woord eene beteekenis, die meestal in onze taal door de voorzetsels »*op, om, tot, bij, van, over, in, aan*", tusschen het werkwoord en zijn object of door een voorvoegsel wordt aangeduid; bijv.: »(mĕ)'ndjalani"; begaan, bewandelen;

»nangisi"; beweenen;

»(mĕ)'mba'iq'i (*B*), (mĕ)'mbai'ăq'i (*S*)"; aan iets verbeteringen aanbrengen;

»ngandangi"; iets omheinen;

»ngĕtahoe'i (*B*), ngĕta'oe'i (*S*)"; kennis hebben van of aan iets;

»ngobati"; iemand van geneesmiddelen voorzien;

»marahi"; op iemand toornig zijn.

Woorden, die op »'i" of »aj" uitgaan nemen nooit het aanhechtsel »'i" aan; de transitieve werkwoorden worden dan alleen gevormd door achtervoeging van het aanhechtsel »ka(n)".

Toestandswoord.

Het Midden Maleisch kent mede een voorvoegsel tot vorming van een werkwoord — het zoogenaamde *toestandswoord* — nl. het voorvoegsel »bĕ" dat voor het grondwoord wordt geplaatst.

Begint het grondwoord met een der medeklinkers: »(ĕ)'mbĕ (*B*), (ĕ)'mbo (*S*)"; (ĕ)'mpĕ (*B*); (ĕ)'mpo (*S*)" enz., dan smelten de »ĕ" van het voorvoegsel en van den medeklinker samen, dan wel verandert »bĕ" in »bĕ*gr*" bijv.:

»bĕmbaw of bĕ*gr*'ĕmbaw'l; en niet: bĕ'ĕmbaw".

»bĕmpoe"; en niet: »bĕ'ĕmpoe"; enz.

De verandering van »bĕ" in »bĕ*gr*" heeft steeds plaats voor de woorden »'agih (*B*), 'agi'ăh (*S*)" en »'anaq", dus: bĕ*gr*'agih (*B*), bĕ*gr*'agi'ăh (*S*); bĕ*gr*'anaq.

Die verandering komt in het Bĕsĕmahsch dialect veel voor, wanneer het grondwoord met »a", »i" of »o" begint; dus: zoowel »bĕ'atap" als »bĕ*gr*'atap", »bĕ'itong" en »bĕ*gr*'itong"; »bĕ'oelang" en »bĕ*gr*'oelang"; »bĕ'obah" en »bĕ*gr*'obah".

In het Sĕrawajsch dialect verandert »bĕ" gewoonlijk in »boe(w)" wanneer het grondwoord met een »a" of »i" aanvangt bijv.:

»boe(w)'amat"; »boe(w)'itong", van »'amat" en »'itong".

Begint het grondwoord met »oe" of »o" dan heeft er samensmelting plaats met de »oe" van het voorvoegsel dus: »boelang'oelang" zelden »boe(w)'oelang'oelang; »bobah" zelden »boe(w)'obah.

Alleen bij het woord »'adja*gr*" wijzigt het voorvoegsel »bĕ" zich in het Midden Maleisch in »bĕl" als: »bĕladja*gr*" en niet »bĕ'adja*gr*, badja*gr* of boe(w)'adja*gr*".

De beteekenis van het toestandswoord wordt door de volgende voorbeelden opgehelderd:

»bĕ*gr*'anaq"; een kind of kinderen hebben of krijgen; bevallen; van »'anaq";

»bĕpĕdang", met een zwaard gewapend zijn; van »pĕdang";

»bĕ*gr*oentong" (in het (*S*) ook »boentong"), geluk hebben, gelukkig zijn; van »'oentong";

»bĕ'oemĕ (*B*), boemaw (*S*)", een bouwgrond hebben; van »'oemĕ (*B*), 'oemaw (*S*)";

»bĕratos", honderd zijn, honderd in getal zijn: van »ratos";

»bĕ'amboran (*B*), boe(w)'amboran (*S*)", verspreid, naar alle richtingen; van »'ambor";

»bĕpoekolan" slaan van velen, die elkander slaan; eene kloppartij hebben; van »poekol;"

»bĕpĕrangan"; eene vechtpartij hebben; van »pĕrang";

»bĕsĕsoekĕ'ăn (*B*), bĕsĕsoekaw'ăn (*S*)", zich met elkander vermaken; van »soekĕ (*B*), soekaw (*S*)";

»bĕboeroe", jagen, op de jacht gaan; van »boeroe";

»bĕ*g*roesiq (*B*), bĕ*g*roesi'ăq (*S*)", spelen; van »*g*roesiq (*B*), *g*roesi'ăq (*S*)";

»bĕdjalan"; gaan, op weg zijn; van »djalan";

»bĕtĕgaq"; staan, in eene staande houding zijn; van »tĕgaq";

»bĕgĕnti gĕnti"; afwisselen, vervangen; van »gĕnti";

»bĕ*g*rimpon" [boe(w)'impon (*S*)], bij elkander zijn of komen, zich verzamelen.

Er komen in het dialect ook woorden voor, die nooit den vorm van het toestandswoord aannemen, daar zij het van zich zelf zijn als:

»doedoq (*B*), doedo'ăq (*S*)", zitten; »tĕ*g*rbang", vliegen; »pĕgi", weggaan; »takot", vreezen; »toe*g*ron", dalen; »datang", komen; »masoq (*B*), maso'ăq (*S*)", ingaan; »na'iq (*B*), na'i'ăq (*S*), opstijgen; tĕrbit, uitkomen; »poelang", naar huis keeren enz.

Passieve vormen.

Omtrent de *passieve* vormen van het werkwoord zij het volgende medegedeeld.

Het *zuiver* passief wordt gevormd door het voorvoegsel »di" aan de beginletter van het grondwoord te hechten als: »di katop" gesloten worden; van »katop", sluiten.

Bij dezen lijdenden vorm wordt het subject door middel van het voorzetsel »lih (*B*), li'ăh (*S*)" — door —, met het werkwoord verbonden, en kan het zoowel voor als achter het passief werkwoord staan, zelfs aan het einde van den zin, dus:

»mangkĕ lih djĕmĕ kambangan di kinaq'i (of: mangkĕ di kinaq'i lih djĕmĕ kambangan) sikoq sĕtoe(w)'ĕ"; of: »mangkĕ di kinaq'i sikoq sĕtoe(w)'ĕ lih djĕmĕ kambangan (*B*)"; door de menigte werd een tijger gezien. (In 't (*S*) te lezen in plaats van: mangkĕ, lih, djĕmĕ sikoq en sĕtoe(w)'ĕ, respectievelijk: mangkaw, li'ăh, djĕmaw, siko'ăq, sĕto(ew)'aw).

Voor zoover schrijver dezes bekend nemen toestandswoorden nooit het zuivere passief aan.

Terloops zij nog aangestipt dat wanneer het grondwoord met »'ĕ" begint, de »'ĕ" gewoonlijk samensmelt met de »i" van het voorvoegsel; dus: »dindjoq (*B*), dindjo'ăq (*S*)" voor: di'ĕndjoq (*B*) en di'ĕndjo'ăq (*S*).

Het *subjectief* passief wordt gevormd:

voor den eersten en tweeden persoon enkelvoud, door »koe" (verkorting van »'akoe") en de voornaamwoorden »kaba" of »koeti" voor het grondwoord te plaatsen;

voor den derden persoon, door het voorvoegsel »di" en »njĕ (*B*), njaw (*S*) of ô (*S*)" als achtervoegsel aan het grondwoord te hechten; bijv. van »'inaq":

»koe'inaq" [ook: koe(w)'inaq (*S*)], door mij gezien worden;

»koeti'inaq" (of kaba'inaq), door u gezien worden;

»di kinaqnjĕ (*B*), dikinaqnjaw (*S*)" [ook: dikinaq'ô (*S*)], door hem gezien worden.

De persoonlijke voornaamwoorden van den 1en en 2en persoon meervoud en alle woorden, die voor de persoonlijke voornaamwoorden van den 1en en 2en persoon enkel en meervoud en van den 3en persoon enkel en meervoud in de plaats komen, worden de beide eersten vóór de laatsten achter het grondwoord geplaatst; dus:

»kitĕ (*B*) (ĕ)'ndjoq (*B*)"; »kitaw (*S*) (ĕ)'ndjo'ăq (*S*)";

»kamoe (ĕ)'ndjoq (*B*) [(ĕ)'ndjo'ăq (*S*)]";

»'awaq (ĕ)'ndjoq (*B*), [(ĕ)'ndjo'ăq (*S*)]";

»dindjoq (*B*) [dindjo'ăq (*S*)] toe(w)'ăn".

Indien het subject een bepaald persoon, dan wel een persoon is of personen zijn, die niet genoemd of op eenig andere wijze nader worden aangeduid dan wordt achter het passief in het eerste geval de naam of titel van den persoon in het tweede geval het woord »djĕmĕ (*B*) djĕmaw (*S*)" (of: djĕmĕ (*B*), [djĕmaw (*S*)] kambangan) geplaatst bijv.:

»di kinaq si Bĕroedin";

»di kinaq radjĕ (*B*) [radjaw (*S*)]";

»di kinaq djĕmĕ (djĕmĕ kambangan (*B*) [djĕmaw (djĕmaw kambangan (*S*)]".

Nevens evengemelde passieven worden in het Midden Maleisch nog twee vormen van het *accidenteel passief* aangetroffen, namelijk die van voorgevoegd »kĕ" en achtergevoegd »'ăn" en die van voorgevoegd »tĕ" [toe(w) (*S*)], bijv.:

»kĕdatangan"; overvallen raken;

»kĕdapatan"; gevonden worden;

»kĕ'oedjanan" (koedjanan); nat worden door den regen;

»(ĕ)'ndiq (*B*) [(ĕ)'ndi'ăq (*S*)] kĕdĕngagran, niet te hooren zijn;

»kĕlĕngitan"; door een verlies getroffen worden; respectievelijk van de grondwoorden »datang", »dapat", »'oedjan", »lĕngit", »dĕngagr";

»tĕboekaq"; open, opengeraakt;

»tĕlĕbih (*B*), tĕlĕbi'ăh (*S*)", vermeerderd, meer geworden; meer;

»tĕtoelis"; geschreven;

»tĕkinaq"; zichtbaar, vertoonde zich;

»(ĕ)'ndiq (*B*), [(ĕ)'ndi'ăq (*S*)] tĕbalas"; niet te vergelden;

»(ĕ)'ndiqtĕ'itong (*B*), (ĕ)'ndi'ăqtoe(w)'itong (*S*); niet te tellen, ontelbaar.

»tĕkĕdjot"; verschrikt raken; respectievelijk van de grondwoorden: »boekaq", »lĕbih (*B*), lĕbi'ăh (*S*)", »toelis", »kinaq"; »balas", »'itong".

Eveneens wordt het eerste accidenteel passief gevormd van telwoorden, zonder het aanhechtsel »'an", en komt dan overeen met het rangschikkend of verzamelend telwoord als: »kĕlimĕ (*B*), kĕlimaw (*S*)", de vijfde; de vijf, alle vijf.

Het accidenteel passief alleen met »kĕ" gevormd schijnt in het Midden Maleisch niet voor te komen.

Betreffende de verandering van »tĕ" in »tĕ*gr*" of »toe(w)" raadplege men hetgeen dienaangaande omtrent het voorvoegsel »bĕ" is medegedeeld.

Zooals Prof. De Hollander 't omschrijft, drukt het accidenteel passief van voorgevoegd »kĕ" en achtergevoegd »'ăn" in het algemeen uit »den toestand waarin het object geraakt of waartoe het komt toevallig van zelf of door omstandigheden" verder »de geschiktheid of vatbaarheid van het object om de door het werkwoord beteekende handeling te ondergaan of de mogelijkheid dat het die onderga", terwijl de beteekenis van den anderen passieven vorm overeenkomt met die van het lijdend deelwoord in het Nederlandsch, doch dat daardoor wordt uitgedrukt »een accident, dat aan het object overkomt of overkomen is" of »de accidenteele toestand, waarin het object geraakt of geraakt is".

Dat dit accidenteel passief ook de beteekenis van een met »baar" samengesteld bijvoegelijk naamwoord kan hebben, leert ons o. a. het woord »tĕ'it*o*ng" (zie boven).

De Voluntatief.

De *impératief* wordt uitgedrukt door het werkwoord zonder »mĕ" en den neusklank en gewoonlijk gevolgd door het nadrukaanhechtsel »lah", welk aanhechtsel geplaatst achter het achtervoegsel »ka(n)" in het Bĕsĕmahsch dialect in »nah" verandert.

Wij zagen reeds boven, dat in dat geval in het Sĕrawajsch dialect »ka(n)" zich in »kĕ" wijzigt, bijv.:

»kĕloe(w)'ăgrlah"; ga naar buiten;

»padjamka(n)nah (*B*), pĕdjapkĕlah (*S*)": blusch uit;

»bĕdjalanlah"; ga;

»kat*o*pka(n)nah (*B*), [kat*o*pkĕlah (*S*)]" pintoe; sluit de deur.

De vorming van de *jussief* heeft vooreerst op dezelfde wijze plaats als die van de *impératief* en verschilt dan alleen door den toon waarop gesproken wordt; verder door den persoon, wien men iets beveelt, met het voorzetsel »di" (door) achter het werkwoord te plaatsen bijv. »makanlah di toe(w)'ăn daging *gr*oesĕ (*B*), [*gr*oesaw (*S*)] itoe", door mijnheer worde het vleesch van dat hert gegeten; of eet het vleesch van dat hert mijnheer; ten laatste wordt de *jussief* uitgedrukt door een van de hulpwoorden: »(ĕ)'ndaqlah, nangka(n)nah (*B*), [nangkĕlah (*S*)]", »'il*o*qlah (*B*), ['il*o*'ăqlah (*S*)]; bij het zegwoord te voegen, dat zoo het een werkwoord is den neusklank behoudt; bijv. »(ĕ)'ndaqlah kaba (mĕ)'ntjaka*gr*", gij moet zoeken of zoekt;

»nangka(n)nah di(j)ĕ (*B*), [nangkĕlah di(j)'ăw (*S*)]" mĕ(n)tjaka*gr*; laat hem zoeken;

»'il*o*qlah (*B*), ['il*o*'ăqlah (*S*)] kaba pĕgi gĕgasib (gĕgantjang)"; het zoude goed zijn, dat gij spoedig gaat of gij moet spoedig gaan.

De *concessieve* wijze van spreken verschilt mede alleen door den toon, waarop men spreekt van de impératief en wordt verder ook gevormd door de hulpwoorden

»nangka(n)nah (*B*), [nangkĕlah (*S*)]", of »'adj*o*nglah", (overeenkomende met het Maleische »bĕrilah") vóór aan den zin te plaatsen; bijv.:

»'adj*o*nglah di(j)'ĕ masoq (*B*), [di(j)'ăw maso'ăq (*S*)], laat hem binnenkomen.

De *propositieve* wijze van spreken, wordt uitgedrukt door het plaatsen van het hulpwoord »ba'*i*qlah (*B*), [ba'*i*'ăqlah (*S*)]" vóór den zin; bijv.:

»ba'*i*qlah (*B*), [ba*i*'ăqlah (*S*)] kami ngamp*o*ni di(j)ĕ (*B*), [di(j)'ăw (*S*)]", het zoude goed zijn, dat wij hem vergiffenis schonken.

De *vėtatief* wordt uitgedrukt door het hulpwoord »djangan" [of: djanah (*B*); djangah (*B*); doelah (*S*)] al dan niet met het nadruksaanhechtsel »lah"; bijv.: djangan (djanganlah) pĕgi kĕdoes*o*n 'itoe", ga niet naar die doesoen.

Tot vorming van de *jussief* in negatieve zinnen wordt »djangan" verbonden met »sĕpajĕ (*B*), sĕpajaw (*S*)"; sĕpajĕ (*B*), [sĕpajaw (*S*)] djangan 'anaq 'itoe nang*i*s"; opdat het kind niet meer weenen.

Voor zoover schrijver dezes bekend komt de *optatief* niet voor.

Afgeleide naamwoordsvormen.

De *afgeleide naamwoordsvormen* worden gevormd:

1°. door het voorvoegsel »kĕ" voor het grondwoord te plaatsen als: »kĕkas*i*h (*B*), kĕkas*i*'ăh (*S*)", beminde; van: »kas*i*h (*B*), kas*i*'ăh (*S*); kĕndaq"; het gewilde wil, begeerte; van »(ĕ)'ndaq"; deze vormen worden in het Midden Maleisch echter weinig aangetroffen;

2°. door het aanhechtsel »'ăn" achter het grondwoord te voegen, bijv.: »min*o*man", drank; van »min*o*m";

»ki*gr*iman", geschenk; van »ki*gr*im";

»bĕli'ăn", koopwaren; van »bĕli";

»'ing*o*nan", huisdieren; van »'ing*o*n";

»toe*gr*onan", afkomst, afstammeling; van »toe*gr*on";

»koen*i*ngan", geel k*o*per; van »koen*i*ng";

3°. door het voorvoegsel »kĕ" vóór en het aanhechtsel »ăn" achter het grondwoord te voegen, bijv.:

»kĕdĕnga*gr*an", gehoord worden, te hooren zijn; van »dĕnga*gr*";

»kĕlĕng*i*tan", door een verlies getroffen worden; van »lĕng*i*t"; (de dus gevormde woorden zijn eigenlijk slechts het accidenteel passief);

»kĕ'id*o*pan (*B*), (kid*o*pan), [koe(w)'id*o*pan (*S*)], levensonderhoud; van »'id*o*p";

»kĕbĕna*gr*an", waarheid, oprechtheid; van »bĕna*gr*";

»kajangan", godenverblijf (het grondwoord is niet in gebruik);

4°. door het voorvoegsel »pĕ" voor het grondwoord te voegen als:

»pĕngĕndjoq (*B*), pĕngĕndjo'ăq (*S*), gave, gift; van »(ĕ)'ndjoq (*B*), (ĕ)'ndjo'ăq (*S*);

»pĕnid*o*q (*B*), pĕnido'ăq (*S*)", slaapkop; van »tid*o*q (*B*), tido'ăq (*S*);

»pĕngĕriw*i*t", snoeper; van »gĕriw*i*t";

5°. door het voorvoegsel »pĕ" en het achtervoegsel »'ăn" aan het grondwoord te hechten; bijv.;

»pĕngadja*gr*an", het onderwijs, van »'adja*gr*";

»pĕ*gr*ĕbaj'ăn", broedsel; van »baj";

»pĕnjoenggo*t*an", ankerplaats; van »soenggo*t*";

»pĕkajoe'ăn", geboomte; van »kajoe";

6°. door het voorvoegsel »bĕ" vóór het grondwoord en het aanhechtsel »'ăn" achter het grondwoord te plaatsen; deze woorden hebben eene collectieve beteekenis bijv.:

»bĕboewahan", fruit; van »boewah";

»bĕboeni'ăn", allerlei geluiden; van »boeni";

»bĕboengĕ'ăn (*B*), bĕboengaw'ăn (*S*), allerlei bloemen; van »boengĕ (*B*), boengaw (*S*);

7°. door het voorvoegsel »sĕ" (waarover later meer) en het achtervoegsel »ăn" aan het grondwoord te hechten; deze woorden vormen reciproque werkwoorden bijv.:

»sĕlindjangan", met elkander verkeering hebben;

»sĕsangka*gr*an", met elkander een hok hebben (van daar ook gebezigd in de beteekenis van »kudde").

Het voorvoegsel »sĕ".

Het *voorvoegsel* »sĕ" wordt, onverschillig voor welke woordsoort het komt, onveranderd voor het grondwoord geplaatst, behoudens samensmelting en verandering van »sĕ" in »soe(w)" in de gevallen, waarin een en ander van toepassing is op de woorden »kĕ", »bĕ".

Uit de volgende voorbeelden moge blijken, dat het voorvoegsel dezelfde beteekenis heeft als het gelijksoortig voorvoegsel »sa" of »se" in het Maleisch:

»sa*gr*i", een geheele dag;

»sa*gr*i malam", een etmaal;

»soemo*gr* 'idopkoe", mijn geheele leeftijd, al mijn leven;

»sĕbanjaqnjĕ (*B*), sĕbanjaqnjaw (*S*), de geheele menigte;

»sĕpoeloh (*B*), sĕpoelo'ăh (*S*), volle tien, geheel een tiental;

»sa*gr*i doe(w)ĕ (*B*), [doe(w)'aw (*S*)]", een dag of twee;

»so*gr*ang", een individu, een mensch;

»sĕgoenong, als een berg. zoo hoog als een berg;

»sĕbĕna*gr*njĕ (*B*), sĕbĕna*gr*'ô (*S*)", in waarheid, werkelijk;

»sĕsoenggoh soenggohnjĕ (*B*), sĕsoenggo'ăh soenggo'ăh'ô (*S*)", zekerlijk, inderdaad;

»sĕkirĕnjĕ (*B*), sĕkirawnjaw (*S*)", naar gissing;

»sĕkali", op eenmaal, op een keer, eens;

»sĕpandjang djalan", langs den weg, al de lengte van den weg;

»sa*gr*i", op zekeren dag;

»sĕlĕlamĕnjĕ (*B*), sĕlĕlamawnjaw, al den duur, altijd voortdurend;

»sĕkĕtikĕ (*B*), sĕkĕtikaw (*S*)"; gedurende of op den tijd of het tijdstip;

»sĕbĕlom [ook: sĕbĕlomnjĕ (*B*), sĕbĕlomnjaw (*S*)]", terwijl nog niet, zoolang als nog niet;

»sĕpĕninggal", gedurende of bij het vertrek; ook na het vertrek, sedert;

»sĕmanĕ manĕ (*B*), sĕmanaw manaw (*S*)", alwaar, overal, overal waar, waar het ook zij, overal;

»sini", hier, alhier;

»sitoe"; daar, aldaar;

»sĕroepĕ (*B*), sĕroepaw (*S*)", het gelaat gemeen hebben met, hetzelfde gelaat hebben, gelijken, van dezelfde gedaante;

»sĕtahoe (*B*). sĕta'oe (*S*) [gew. sĕtahoe (*B*) [sĕta'oe (*S*)] sĕrasan], medeweten;

»sĕdoes*on*"; dorpsgenoot;

»sĕloendjor; landgenoot;

»siboe sĕbapĕ (*B*), [soe(w)'iboe sĕbapaw (*S*)], volle broeders, broeders die denzelfden vader en moeder hebben;

»sĕnd*o*q (*B*) [sĕndo'äq (*S*)] sĕbapaq, als boven;

Het aanhechsel »lah".

Het *aanhechtsel* »lah" dient evenals in het Maleisch tot vermeerdering van den nadruk:

»'akoelah 'anaqnjĕ (*B*), ['anaqnjaw (*S*)], *ik* ben zijn zoon;

»'inilah soerat (ĕ)'ndi mĕntĕri"; *dit* is de brief van den mantri.

Dat het aanhechtsel gewoonlijk achter het zegwoord geplaatst wordt bij de voluntatief bijv.: »'il*o*qlah (*B*) ['ilo'äqlah (*S*)], kaba *grĕgr*adoe di doeson Toengkal. het ware goed, dat gij stil hieldt in de doeson Toengkal; leerden wij reeds boven kennen.

Voor zoover bekend komen de Maleische nadrukaanhechtsels »tah" en »kah" in het Midden Maleisch niet voor.

Hier zij echter gewezen op het nadrukvoorvoegsel »toe(w)", hetgeen hijna uitsluitend voor het grondwoord »'apĕ (*B*), 'apaw (*S*)" geplaatst wordt en overeenkomt met het laatstgenoemd aanhechtsel.

Over de verdubbeling der woorden en de reduplicatie.

Als regel moet worden vooropgesteld, dat, wat de afgeleide woorden betreft, de verdubbeling zich alleen bepaalt tot het grondwoord en dat de voor-, noch de achtervoegsels worden herhaald, bijv. »boewah-boewahan", allerlei vruchten; van »boewah".

Toestandswoorden nemen bij de verdubbeling het voorvoegsel »bĕ [bĕ*gr*, boe(w)]" alleen aan voor het eerste lid;

»bĕnjalĕ njalĕ (*B*), bĕnjalaw njalaw", sterk flikkeren; van »bĕnjalĕ (*B*), bĕnjalaw (*S*)";

»bĕkilat kilat'än; sterk doen flikkeren; van »bĕkilat";

»bĕgĕnti gĕnti", steeds afwisselende; van »bĕgĕnti";

»bĕla*gr*i la*gr*i, hard van loopen; van »bĕla*gr*i";

»bĕdoe(w)'ĕ doe(w)ĕ (*B*), [bĕdoe(w)'aw doe(w)'aw (*S*)], telkens twee zijn; van »bĕdoe(w)ĕ (*B*) [bĕdoe(w)'ăw (*S*)]";

»bĕriboe riboe, duizenden (met nadruk); van bĕriboe".

Wordt bij de verdubbeling van het eenvoudig werkwoord de neusklank voor het tweede lid geplaatst dan drukt die vorm, zooals Prof. De Hollander 't omschrijft, »eene wederzijdschheid of wederkeerigheid uit van het accident dat door het grondwoord wordt beteekend", bijv.:

»poedji moedji", elkander vleien; elkander prijzen;

»poek*o*l moek*o*l", elkander slaan.

De toestandswoorden, welke door invoeging van »ĕm" gevormd zijn worden niet verdubbeld; wil men daaraan de beteekenis van de verdubbeling, welke in het algemeen die van »herhaling nadruk of versterking" is geven, dan wordt het grondwoord voor het toestandswoord geplaatst, bijv.:

»toe*gro*n tĕmoe*gro*n", steeds afdalen, bij opvolging, van »toe*gro*n"; »gilang gĕmilang", zeer schitteren, van »gilang"; »taram tĕma*gr*am", zeer bewolkt zijn, van »taram".

Wordt een zelfstandig naamwoord verdubbeld dan drukt dat een *onbepaald* meervoud uit als: »*gr*oemah *gr*oemah; huizen, verscheidene huizen, allerlei huizen; »boewah-boewahan", allerlei vruchten; »bĕli bĕli'ăn", allerlei koopwaren; »boenji boenji'ăn, allerlei geluiden.

Wil men het *bepaald* meervoud uitdrukken dan plaatst men het woord »galĕ (*B*), galaw (*S*)" of: »gĕgalĕ (*B*), gĕgalaw (*S*)"; of: »sĕgĕgalĕ (*B*), sĕgĕgalaw (*S*)", voor het zelfstandig naamwoord als: »galĕ (*B*), [galaw (*S*)] *gr*oemah", *de* huizen; wordt dan daarbij het naamwoord verdubbeld dus: »gĕgalĕ (*B*) [gĕgalaw (*S*)] *gr*oemah". dan beteekent dat »de onderscheidene huizen".

Voor zoover schrijver dezes bekend wordt alleen wat de bijwoorden betreft het vragend bijwoord van plaats »manĕ (*B*), manaw (*S*)" herhaald, om eene onbepaalde plaats aan te duiden als: »di manĕ manĕ (*B*), di manaw manaw (*S*)", wáár ook, overal; »kĕmanĕ manĕ (*B*), kĕmanaw manaw (*S*)", waarheen ook.

Van de herhaling van sommige bijwoordelijke uitdrukkingen, welke met het voorvoegsel «sĕ" zijn samengesteld gaven wij boven reeds een paar voorbeelden.

Dat sommige woorden alleen door de verdubbeling de beteekenis van bijwoorden krijgen of althans als zoodanig worden gebruikt leeren ons »moelĕ moelĕ (*B*), moelaw moelaw (*S*)", van »moelĕ (*B*), moelaw (*S*)", aanvankelijk; »kirĕ kirĕ (*B*), kiraw kiraw (*S*), naar gissing, ongeveer, van »kirĕ (*B*), kiraw (*S*)"; bĕgĕnti gĕnti (of: bĕsimbang simbang), bij afwisseling, beurtelings; van »bĕgĕnti" en »bĕsimbang".

Wordt een bijvoegelijk naamwoord, een bijwoord van hoedanigheid of eene bijwoordelijke uitdrukking door voorvoeging van »sĕ" van bijvoegelijke naamwoorden gevormd verdubbeld dan geeft die verdubbeling een hoogeren trap aan van de door bijvoegelijk naamwoord of bijwoord aangeduide hoedanigheid bijv.:

»bĕsaq bĕsaq"; zeer groot, te groot;

»'il*o*q 'il*o*q (*B*), 'ilo'ăq 'ilo'ăq (*S*)", zeer mooi;

»sĕsoenggoh soenggohnjĕ (*B*), [sĕsoenggo'ăh soenggo'ăh'ô (*S*)], zeer zekerlijk.

Hetzelfde wordt ook uitgedrukt door voor of achter het bijvoegelijk naamwoord of bijwoord een van de woorden »sangat", »tĕlaloe", »tĕlĕbih (*B*), tĕlĕbi'ăh (*S*)" te plaatsen, dan wel door reduplicatie (waarover later); bijv.:

»sangat sak*i*t" (ook: sak*i*t sangat), zeer ziek, erg ziek zijn;

»tĕlaloe ringk*i*h (*B*), [ringk*i*'ăh (*S*)], zeer schoon, zeer fraai;

»rĕringk*i*h (*B*) rĕringk*i*'ăh (*S*), buitengewoon schoon, zeer fraai; van ringk*i*h (*B*), ringk*i*'ăh (*S*);

»gĕgantjang", schielijk, zeer vlug; van »gantjang".

Hierbij zij aangeteekend dat tot aanduiding van de excessief ook gebruikt worden de woorden »linsap (*B*), lins*o*t (*S*)" en »'igĕ (*B*) 'igaw (*S*)".

Evenals in het Maleisch wordt die hooge trap niet aangeduid, wanneer een bijvoegelijk naamwoord bij een zelfstandig naamwoord wordt gevoegd als »attribuut aan een voorwerp toegekend", bijv. »pakaj'ăn 'il*o*q 'il*o*q (*B*), ['ilo'ăq 'ilo'ăq (*S*)]"; niet: »zeer mooie kleêren"; maar: »allerlei of onderscheidene fraaie kleêren".

Voorbeelden, dat bij de verdubbeling van het woord de klinkers, somtijds ook de medeklinkers, kunnen veranderen geven ons de woorden:

»'iroe 'ara"; allerlei tumult;

»tali tĕmali"; allerlei touwwerk;

»tjĕ*g*raj mĕ*g*raj"; in allerlei richtingen verspreid.

Reduplicatie komt voor doch zelden. Somtijds heeft men in het dialect reduplicatie, waar in het Maleisch het grondwoord verdubbeld wordt, bijv. »tĕti(j)'ăp", elk, ieder; [zelden of nooit »ti(j)'ăp ti(j)'ăp]"; »lĕlang*i*t" verhemelte; en niet »lang*i*t lang*i*t".

In het algemeen drukt een door reduplicatie gevormd naamwoord uit »overeenkomst of gelijken aard met het door het grondwoord aangeduide voorwerp" bijv. »djĕdjoe(w)'*i*t, kwikstaart; van »djoe(w)'*i*t", op en neer wippen.

Bij de meeste dier woorden als »djĕdjĕlĕnt*i*q (*B*), djĕdjĕlĕnt*i*'ăq (*S*), djĕdjĕloe(w)'*i*q (*B*), djĕdjĕloe(w)'*i*ăq (*S*) enz. is het grondwoord echter niet meer bekend.

Reduplicatie van het voorvoegsel »sĕ" wordt ook in het Midden Maleisch aangetroffen, bijv.:

»sĕsa*g*ri", elke dag, dagelijks:

»sĕso'*g*rang", ieder mensch, iedereen.

Samengestelde woorden en uitdrukkingen.

Voorbeelden van *samengestelde* woorden, welke bijna uitsluitend gevormd zijn uit twee woorden van verschillende beteekenis en van samengestelde uitdrukkingen geven ons de volgende woorden als:

»matĕ (*B*) [mataw (*S*)] 'a*g*ri", zon; van: »matĕ (*B*), mataw (*S*)", oog en »'a*g*ri", dag;

»doekĕ tjitĕ (*B*), doekaw tjitaw (*S*)", droefheid, smart; van »doekĕ (*B*), doekaw (*S*)" en tjitĕ (*B*), tjitaw (*S*);

»(ĕ)'mbaq manĕ (*B*), (ĕ)'mbaq manaw (*S*)", hoe, op welke wijze; van »(ĕ)'mbaq" en »manĕ (*B*), manaw (*S*)";

»(ĕ)'mbaq 'ini", aldus op deze wijze; van »(ĕ)'mbaq" en »'ini";

»(ĕ)'mbaq 'itoe", alzoo, op die wijze; van »(ĕ)'mbaq en »'itoe";

»'anaq 'angkan", pleegkind; van »anaq" en »'angkan";

»bapaq 'angkan", pleegvader; van »bapaq" en »'angkan";

»tangan kidaw", linkerhand; van »tangan" en »kidaw";

»tangan kanan", rechterhand; van »tangan" en »kanan";

»tĕlapaq kĕt*i*ng", voetzool; van »tĕlapaq" en »kĕt*i*ng";

»badah tid*o*q (*B*), [tido'ăq (*S*)]", slaapplaats; van »bada(h)" en »tid*o*q (*B*), tido'ăq (*S*)";

»bada(h) *gr*ĕ*gr*adoe", rustplaats; van »bada(h)" en »*gr*e*gr*adoe";

»djoe*gr*oe toel*is*", schrijver; van »djoe*gr*oe" en »toel*is*",

»matĕ 'aj*i*q (*B*), mataw 'aj*i*'ăq (*S*)", bron; van »matĕ (*B*) mataw (*S*)" en »'aj*i*q (*B*), 'aj*i*'ăq (*S*)";

»(ĕ)'nd*o*q bapaq (*B*), (ĕ)'ndo'ăq bapaq (*S*)", vader en moeder, ouders; van »ĕnd*o*q (*B*), (ĕ)'ndo'ăq (*S*)" en »bapaq";

»toekang kajoe", timmerman; van »toekang" en »kajoe";

»baj tangan, duim; van »baj" en »tangan";

»baj kĕt*i*ng", groote teen; van »baj" en »kĕt*i*ng";

»'aj*i*q matĕ (*B*), 'aj*i*'ăq mataw (*S*), tranen; van »'aj*i*q (*B*), 'aj*i*'ăq (*S*)" en »matĕ (*B*), mataw (*S*)";

»djĕmĕ toe(w)'ĕ toe(w)'ĕ (*B*), djĕmaw toe(w)'aw toe(w)'aw (*S*), de oudsten; van »djĕmĕ (*B*), djĕmaw (*S*)" en »toe(w)'ĕ (*B*), toe(w)'ăw (*S*)";

»bĕkatĕ 'itoe (*B*), bĕkataw 'itoe (*S*)", die woorden spreken;

»nigĕ 'a*gr*i (*B*), noedj*o*h 'a*gr*i (*B*), mĕrat*o*s 'a*gr*i (*B*) [nigaw 'a*gr*i, noedjo'ăh 'a*gr*i, mĕrat*o*s 'a*gr*i (*S*)]", den derden, zevenden en honderdsten dag (na iemands dood) vieren, respectievelijk van »katĕ (*B*), kataw (*S*)", »'itoe", »tigĕ (*B*), tigaw (*S*)", »toedj*o*h (*B*), toedjo'ăh (*S*)", »rat*o*s" en »'a*gr*i".

Krijgen samengestelde uitdrukkingen, waarin tusschen de twee woorden een zeker nauw verband staat, het bezittelijk voornaamwoord achter zich, dan wordt dit achter het laatste woord gevoegd bijv.:

»baj tangannjĕ (*B*), baj tangan'ŏ (*S*)", zijn duim;

»'anaq 'angkannjĕ (*B*), 'anaq 'angkannjaw (*S*)", zijn pleegkind;

»'aj*i*q matĕnjĕ (*B*), ['aj*i*'ăq matawnjaw (*S*)]", zijne tranen;

»(ĕ)'nd*o*q bapaqnjĕ (*B*), (ĕ)'ndo'ăq bapaqnjaw (*S*)", zijne ouders.

Telwoorden.

Getalmerken worden niet gebezigd; geteld wordt volgens het tientallig stelsel.

De telwoorden kunnen worden onderscheiden in:

a. hoofd- of geheele getallen;

b. breuken;
c. rangschikkende telwoorden;
d. verzamelende telwoorden;
e. vermenigvuldigende telwoorden.
De namen der hoofdgetallen zijn:

N°.	Bĕsĕmahsch.	Sĕrawajsch.
1	sĕ;	saw (zelden: sĕ).
2	doe(w)ĕ;	doe(w)'aw.
3	tigĕ;	tigaw.
4	(ĕ)mpat;	(ĕ)mpat.
5	limĕ;	limaw.
6	(ĕ)nam; nam; nĕm;	(ĕ)nam; nam; nĕm.
7	toedj*o*h;	toedjo'ăh.
8	dĕlapan;	dĕlapan.
9	sĕmbilan	sĕmbilan.
10	sĕpoel*o*h;	sĕpoelo'ăh; (en niet sawpoelo'ăh).
11	sĕbĕlas;	sĕbĕlas; (en niet sawbĕlas).
12	doe(w)ĕ bĕlas;	doe(w)'ăw bĕlas.
13 enz.	tigĕ bĕlas; enz.	tigaw bĕlas; enz.
20	doe(w)ĕ poel*o*h	doe(w)'aw poelo'ăh
21, 22, 23	sĕ, doe(w)ĕ, tigĕ enz.	saw, doe(w)'ăw, tigaw; enz.
21, 22, 23	sĕlik*o*r, doe(w)ĕ lik*o*r, tigĕ lik*o*r enz.	sĕlik*o*r, doe(w)'ăw lik*o*r, tigaw lik*o*r; enz.
30	tigĕ poel*o*h	tigaw poelo'ăh
31, 32, 33	sĕ, doe(w)ĕ, tigĕ enz.	saw, doe(w)'aw, tigaw, enz.
40	(ĕ)'mpat poel*o*h	(ĕ)'mpat poelo'ăh
41, 42 enz.	sĕ, doe(w)ĕ enz.	saw, doe(w)ăw enz.
100	sĕrat*o*s;	sĕrat*o*s.
200	doe(w)ĕ rat*o*s;	doe(w)'ăw rat*o*s.
1000	sĕriboe;	sĕriboe.
2000	doe(w)ĕ riboe;	doe(w)'ăw riboe,
10000	sĕlaksĕ;	sĕlaksaw.
1899	sĕriboe dĕlapan rat*o*s sĕmbilan poel*o*h sĕmbilan.	sĕriboe dĕlapan rat*o*s sĕmbilan poelo'ăh sĕmbilan.

Voor »25" zegt men gewoonlijk »sĕlawi (*B*), sĕlawi'ăh (*S*)", voor »60" »sĕwidak (*B*), soe(w)'idak (*S*)".

Sĕpoeloh (*B*), sĕpoelo'ăh (*S*), is samengesteld uit »sĕ", een geheel en »poeloh (*B*), poelo'ăh (*S*)", tiental

Hulptelwoorden overeenkomende met onze woorden »stuks", »man" enz. komen in het Midden Maleisch ook voor. Om ons tot de voornaamste te bepalen:

voor groote voorwerpen van onbepaalde afmeting bezigt men het woord: »boe(w)'ăh"; als »sĕboe(w)'ăh *gr*oemah", een huis;

voor dieren gebruikt men o. m. het woord »'ik*o*q (*B*), 'iko'ăq (*S*)"; als: doe(w)'ĕ 'ik*o*q koedĕ (*B*), doe(w)'ăw 'iko'ăq koedaw (*S*), twee paarden;

voor boomen, wegen, stroocigaretten enz. bezigt men het woord »batang" als: sĕbatang djalan, een weg; tigĕ (*B*) [tigaw (*S*)], batang roek*o*q (*B*) [roeko'ăq (*S*)], drie strootjes;

voor gebogen voorwerpen als: ringen, armbanden enz., gebruikt men het woord »bĕnt*o*q (*B*), bĕnto'ăq (*S*)"; tigĕ bĕnt*o*q (*B*) [tiga bĕnto'ăq (*S*)] gĕlang, drie armbanden;

voor lange platte en scherpe voorwerpen bezigt men het woord »bilah"; als: doe(w)ĕ (*B*), [doe(w)'ăw (*S*)] bilah kĕ*gr*is, twee krissen;

voor tuinen, rijstvelden enz. gebruikt men het woord »bidang"; bijv. (ĕ)'mpat bidang talang, vier talang's; sĕbidang 'oemĕ (*B*)]'oemaw (*S*)] da*gr*at, één ladang.

Verder telt men vischnetten bij »rawan", planken bij »kĕp*i*ng", planten bij »*gr*oemp*o*n" enz. enz.

De tel- en de hulptelwoorden kunnen zoowel vóór als achter het zelfstandig naamwoord worden geplaatst; men zegt dus zoowel *gr*oemah tigĕ (*B*) [tigaw (*S*)] boe(w)'ăh als tigĕ (*B*) [tigaw (*S*)] boe(w)ăh *gr*oemah.

Breuken komen zelden voor. Voor »één half" gebruikt men »sĕtĕngah" [of (ĕ)'mbĕlahan]; bijv. sĕtĕngah 'a*gr*i (sĕtĕng'a*gr*i) een halve dag; voor een derde »sĕpĕrtigĕ (*B*), sĕpĕrtigaw (*S*).

De overige breuken worden gevormd door de woorden »di bagi" voor den noemer en het woord »bagi" achter den teller te plaatsen dus:

$^3/_4$; di bagi (ĕ)'mpat, tigĕ (*B*) [tigaw (*S*)] bagi.

De rangschikkende telwoorden vormt men door vóór het hoofdgetal het voorvoegsel »kĕ" te plaatsen, als: kĕsĕ (*B*) kĕsaw (*S*) [of pĕrtamĕ (*B*) pĕrtamaw (*S*)]; de tweede; kĕsĕpoeloh (*B*), kĕsĕpoelo'ăh (*S*); de tiende; kĕsĕrat*o*s; de honderste; enz. of: met het woord »njĕ (*B*), njaw (*S*)" njĕ kĕdoe(w)ĕ (*B*), njaw kĕdoe(w)'ăw (*S*); de tweede; njĕ kĕsĕpoeloh (*B*), njaw kĕsĕpoelo'ăh (*S*); de tiende enz.

De verzamelende telwoorden als: »alle twee, alle drie" enz. worden op dezelfde wijze gevormd als de rangschikkende telwoorden, terwijl die als: »twee aan twee", »drie aan drie" enz. worden uitgedrukt door verdubbeling van de van de hoofdgetallen gevormde toestandswoorden als:

bĕdoe(w)'ĕ doe(w)'ĕ (*B*), bĕdoe(w)'aw doe(w)'ăw (*S*); bĕtigĕ tigĕ (*B*), bĕtigaw tigaw (*S*).

De vermenigvuldigende telwoorden worden uitgedrukt door bij het hoofdgetal het woord »kali", »lap*i*s" of »gandĕ (*B*), gandaw (*S*)" te voegen, als:

sĕkali; één maal;

doe(w)ĕ (*B*) [doe(w)'ăw (*S*)] kali; twee maal;

(ĕ)'mpat lapis; vier dubbel;

tigĕ gandĕ (*B*), tigaw gandaw (*S*); drie maal zoo veel.

Voor »optellen en vermenigvuldigen" gebruikt men het woord »tambah", voor »aftrekken" »koegrang" en voor »deelen" »bagi".

Voornaamwoorden.

De voornaamwoorden zijn:

a. persoonlijke;

b. bezittelijke;

c. wederkeerige;

d. aanwijzende;

e. betrekkelijke;

f. vragende.

Als *persoonlijke* voornaamwoorden worden gebruikt:

1e. voor den eersten persoon enkelvoud:

»'akoe"; »sajĕ (*B*), sajaw (*S*)"; »'awaq"; en voor het meervoud »kitĕ (*B*), kitaw (*S*)" en »kami".

Alhoewel »'akoe" oorspronkelijk slechts gebezigd werd door meerderen tegen hunne minderen, worden thans in de spreektaal »akoe" en »sajĕ (*B*), sajaw (*S*)", reeds door elkander gebruikt.

'Awaq" komt alleen in de spreektaal voor en behoort het gebruik daarvan niet tot den »bon ton".

Het verschil tusschen »kami" en »kitĕ (*B*), kitaw (*S*)" bestaat hierin, dat de aangesproken persoon bij »kami" niet-, en bij »kitĕ (*B*), kitaw (*S*)" ingesloten is.

2e. voor den tweeden persoon *enkel* en *meervoud*:

»kaba", »kaban", »koeti", »dĕngan" en »kabih (*B*)";

minder in gebruik zijn »toe(w)'ăn digri" en »(ĕ)'ndikĕ (*B*), (ĕ)'ndikaw (*S*)".

3e. voor den derden persoon:

»di(j)ĕ (*B*), di(j)'ăw (*S*).

De onbepaalde voornaamwoorden »het" en »er" bestaan niet; ze zijn in het zegwoord begrepen.

Het onbepaald voornaamwoord »men" wordt uitgedrukt door »'ograng" of »djĕmĕ (*B*), djĕmaw (*S*)".

Voor »iemand", »de een of ander", »ieder of iedereen" zegt men respectievelijk: »sograng", en »barang sograng", spreekt men van zaken dan gebruikt men »tĕti(j)'ăp", elk.

Omtrent de aanspraakswoorden wordt verwezen naar de woordenlijst o. m. sub »toetogran".

De *bezittelijke* voornaamwoorden, die aan het zelfstandig naamwoord, waarbij zij behooren worden vastgehecht, zijn:

voor den 1[en] persoon enkel- en meervoud, respectievelijk »koe", »kami" en »kitě (*B*), kitaw (*S*)";

voor den 2[en] persoon: »moe", »kaba", »koeti", »kaban", »děngan";

voor den 3[en] persoon: »një (*B*), njaw (*S*) of ô (*S*)".

Eene andere manier om het bezittelijk voornaamwoord uit te drukken is door plaatsing van het persoonlijk voornaamwoord van den 1[en] en 2[en] persoon als bepaling of bezitter achter het voorwerp der bezitting bijv. »'anaq kitě (*B*) [kitaw (*S*)]", ons kind; »koedě (*B*) [koedaw (*S*)] toe(w)'ăn", het paard van mijnheer.

Bij samengestelde zelfstandige naamwoorden komen zij achter het laatste woord, uitgenomen wanneer het laatste woord der samenstelling bestaat uit »laki laki (lělaki)" of »lanang"; »bětinë (*B*), bětinaw (*S*)", of »baj"; dus »'anaq ti*gr*i koe" maar »'anaq koe bětinë (*B*) [bětinaw (*S*)]" enz.

De zelfstandige bezittelijke voornaamwoorden »de of het mijne", »de of het uwe", »zijne", »hunne", »hare" worden evenals in het Maleisch omschreven door het bezittelijk voornaamwoord of een persoonlijk voornaamwoord als bepaling te verbinden met het woord »(ě)'mpoenjë (*B*), (ě)mpoenjaw" of »(ě)mpoe'ô (*S*)", dan wel »toe(w)-'ănnjë (*B*), toe(w)'ănnjaw (*S*)", of »toe(w)'ăn'ô (*S*)", bijv.:

»tjintj*i*n 'ini 'akoe, (ě)mpoenjë (*B*), [(ě)mpoe'ô (*S*)]"; deze ring is de mijne.

In den zin van bloedverwanten drukt men »de mijnen", »de uwen" enz. uit door bij het bezittelijk voornaamwoord »ka'*o*m" of »toembang gělěmbang" te plaatsen, bijv.:

»di(j)'ë (*B*), [di(j)'aw (*S*)] bědjalan ngan galë (*B*), [galaw (*S*) toembang gělěmbang [of (ka'*o*m)një (*B*), (ka'*o*m)njaw (*S*)]"; hij vertrok met al de zijnen.

Het *wederkeerig* voornaamwoord »zich" bestaat niet en wordt vervangen door de uitdrukking »di*gr*injë (*B*), di*gr*injaw of di*gr*i'ô (*S*)" dan wel »sěndi*gr*injë (*B*), sěndi*gr*injaw of sěndi*gr*i'ô (*S*)".

Het woord »sěndi*gr*i" wordt verder gebruikt:

a. in de beteekenis van ons »zelf" als: »'akoe sěndi*gr*i", ik zelf;

»kaba sěndi*gr*i", gij zelf;

»di(j)ë (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] sěndi*gr*i", hij zelf;

b. voor »alleen" bijv.: di(j)ë (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] bědjalan sěndi*gr*i (ook: »so*gr*ang"); hij gaat alleen op weg;

c. voor »eigen" bijv.: »ngan tangannjë (*B*) [tangan'ô (*S*)] sěndi*gr*i", met zijn eigen hand.

Hierbij zij aangeteekend dat bij de uitdrukkingen »door u zelven", »van u zelven" enz. in plaats van het woord »sěndi*gr*i" het woord »di*gr*i" wordt gebruikt, gevolgd door het bezittelijk of een persoonlijk voornaamwoord bijv. »di di*gr*i kaba" enz.

De *aanwijzende* voornaamwoorden zijn:

»'ini", deze, dit; »'itoe", die, dat; welke geplaatst worden achter het woord of

den zin, dien zij moeten bepalen, bijv. »'*og*rang 'ini", deze mensch; »'*agr*i 'ini", deze dag; »goen*o*ng 'itoe", die berg, gindsche berg; »*gr*oemah 'itoe, dat huis.

Evenals in het Maleisch bedient men zich in het Midden Maleisch van het persoonlijk voornaamwoord, wanneer in onze taal met »deze" of »die", als zelfstandig naamwoord gebruikt, op menschen gedoeld wordt bijv.: »radjĕ (*B*) [radjaw (*S*)] 'itoe bĕ*gr*anaq so*gr*añg lanang (lĕlaki) mangkĕ (*B*) [mangkaw (*S*)] di(j)ĕ (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] njimbangi bapaqnjĕ (*B*) [bapaq'ô (*S*)]"; de vorst had een' zoon, en deze volgde zijn vader in diens waardigheid op.

Achter persoonlijke voornaamwoorden en de voegwoorden »sĕbab" en »kĕr(ĕ)nĕ (*B*) kĕr(ĕ)naw (*S*)" geplaatst, dienen de aanwijzende voornaamwoorden om de aandacht daarop te vestigen bijv. »'akoe 'ini"; ik (met nadruk); »kĕr(ĕ)nĕ *B*, [kĕr(ĕ)naw (*S*) 'itoe; daarom (met nadruk).

Reeds boven deelden wij mede, dat »'itoe" tot vervanging van ons bepalend lidwoord wordt gebruikt.

De Maleische uitdrukkingen »ija ini", »ija itoe" worden in het Midden Maleisch weergegeven door »njĕlah (*B*) [njawlah (*S*)] 'ini", »njĕlah (*B*) [njawlah (*S*)] 'itoe".

Het *betrekkelijk* voornaamwoord is »njĕ (*B*) njaw (*S*), welke, hetwelk, die, dat, degene, hetgeen, bijv.:

»radjĕ njĕ toe(w)'ĕ (*B*), radjaw njaw toe(w)'ăw (*S*)"; een vorst die bejaard is;

»*gr*oemah njĕ 'il*o*q (*B*), [njaw 'ilo'ăq (*S*)]"; een huis, dat mooi is.

Tot de betrekkelijke voornaamwoorden moeten ook worden gerekend de uitdrukkingen »barang sapĕ (*B*), barang sapaw (*S*)", al wie, ieder die; »njĕ manĕ (*B*), di(j)'ăw manaw (*S*)", al wat; bijv.:

»barang sapĕ (*B*), [sapaw (*S*)] datang, (ĕ)'nggi njĕ (*B*) [njaw (*S*)]", alwie tot hem komt; (ieder die tot hem komt);

»njĕ manĕ (*B*) [di(j)'ăw manaw (*S*)] pĕsan (*B*) [manat (*S*)] bapaq di kalĕ (*B*) [pa*gr*'ini (*S*)] 'itoelah koe di*gr*ika(n) (*B*) [kĕrdjawka(n) (*S*)]"; alwat (of wat ook) het bevel van wijlen mijn vader is, dat doe ik (dat bevel volg ik op).

Evenals in het Maleisch wordt wanneer de samenstelling van den volzin dit toelaat »van wien", »waarvan", »waarin" enz. in de spreektaal vaak ontbonden in »van hem", »daarvan" en »daarin" enz., bijv. 'akoe toemban kĕdalam lobang 'itoe, di dalam lobang itoe 'adĕ (*B*) ['adaw (*S*)] sik*o*q (*B*) [siko'ăq (*S*)] 'oela*gr*; ik viel in eene kuil, waarin eene slang was.

De *vragende* voornaamwoorden zijn twee in getal nl.:

»'apĕ (toe'apĕ) (*B*), 'apaw (toe(w)'apaw) (*S*)", welk, wat; en »sapĕ (*B*), sapaw (*S*)", wie, welke, bijv.:

»'apĕ (*B*) [apaw (*S*)] [toe'apĕ (*B*), toe(w)'apaw (*S*)] kĕndaqmoe"; wat is uw verlangen?

»'apĕ sĕbabnjĕ (*B*) ['apaw sĕbab'ô (*S*)]"; wat is daarvan de oorzaak?

»sapĕ djĕmĕ (*B*) [sapaw djĕmaw (*S*)] 'itoe"; wie is die man?

»sapĕ damĕ djĕmĕ (*B*) [sapaw damaw djĕmaw (*S*)] 'itoe"; hoe heet die man?

»toe'apě katěnjě (*B*) [toe(w)'apaw kataw'ô (*S*)]"; wat zeide hij;

»sapěnjě di kinaqnjě (*B*) [sapawnjaw di kinaq'ô (*S*)]"; wie is het, die door hem gezien werd?

»'apě (*B*) ['apaw (*S*)] kaba lah nginaq di(j)ě (*B*) [di(j)'äw (*S*)]"; hebt gij hem gezien.

Bijwoorden en de uitdrukking van den tijd bij de zegwoorden.

Het *bijwoord van bevestiging* is: »'a'oe"; ja, jawel, bijv. »'a'oe toe(w)'ăn"; ja mijnheer. Gewoonlijk treedt in de plaats van »'a'oe" het hoofdwoord van de vraag, terwijl verder om toestemming of bevestiging uit te drukken vaak gebruik gemaakt wordt van het persoonlijk voornaamwoord van den 1[en] persoon enkelvoud »sajě (*B*), sajaw (*S*)".

Als *bijwoord van ontkenning* heeft men »(ě)'nd*i*q(dě) (*B*), (ě)'nd*i*'aq of (ě)'ndidaw (*S*)", neen, niet; en »boekan", geenszins, niet. De Maleische samengestelde uitdrukking »tidapat (of tadapat) tijada", het kan niet, het kan niet anders dan, het moet; wordt in het Midden Maleisch weergegeven door: »(ě)'nd*i*q tahoe (ě)'nd*i*qdě (*B*) [(ě)'nd*i*'ăq ta'oe (ě)'nd*i*ăq (*S*)].

Het *vragend bijwoord* van hoeveelheid of hoegrootheid is »bě*g*rapě (*B*). bě*g*rapaw (*S*)"; hoe, hoeveel, hoe weinig, hoe groot bijv.:

»bě*g*rapě laměnjě (*B*), bě*g*rapaw lamaw'ô (*S*)", hoe lang duurt het? »bě*g*rapě 'oemornjě (*B*), bě*g*rapaw 'oemornjaw (*S*)", hoe oud is hij? bě*g*rapě (*B*) [bě*g*rapaw (*S*)] tinggi 'itoe"; hoe hoog is het.

Het *aanwijzend bijwoord* van hoeveelheid of hoegrootheid is »sěki(j)'ăn", zoo, (zooveel, zoo weinig enz.); bijv. »sěki(j)'ăn lamě (*B*) [lamaw (*S*)]", zoo lang (van tijd); [in het (*S*) ook: »sěmbaq 'itoe lamaw, (lah) soe(w)'andang 'andang lamaw'ô]".

Het *vragend bijwoord* van hoedanigheid is »(ě)'mbaq maně (*B*), (ě)'mbaq manaw (*S*)", hoe, hoedanig, op welke wijze; bijv.: (ě)'mbaq maně (*B*) [manaw (*S*)] di makannjě (*B*) [njaw (*S*)] 'itoe, hoe heeft hij dat gegeten?

De *aanwijzende bijwoorden* van hoedanigheid zijn: »(ě)'mbaq 'ini", aldus, op deze wijze; »(ě)'mbaq 'itoe", alzoo, op die wijze; »damiki(j)'ăn", zoo, aldus, alzoo, zoodang, dusdanig, zoodoende (wordt echter zelden gebruikt); »sadjě (*B*), sadjaw (*S*)", slechts, alleen, maar; »poelě (*B*), poelaw (*S*)", wederom, opnieuw; »djoegě (*B*), djoegaw (*S*)", ook zelfs.

De bijvoegelijke naamwoorden worden onveranderd als bijwoorden van hoedanigheid gebezigd bijv. »těrbang tinggi", hoog vliegen.

Het *vragend bijwoord* van plaats is »maně (*B*), manaw (*S*)", waar?

De *aanwijzende* bijwoorden van plaats zijn: »sini", hier; »sitoe" daar; »saně (*B*), sanaw (*S*)", ginds; ze worden meestal voorafgegaan door het voorzetsel »di" dus: »di sini", »di sitoe", »di saně (*B*) [sanaw (*S*)]", di maně (*B*) [manaw (*S*)].

De uitdrukkingen »van waar", »van hier", »van daar", »van ginds", »waarheen", »hier heen"; »daar heen", »ginder heen", »derwaarts" worden weergegeven door:

»djaq di [ook: (ĕ)'ndi (*B*)]: manĕ (*B*) [manaw (*S*)]; sini; sitoe; sanĕ (*B*) [sanaw (*S*); en kĕ: manĕ (*B*) [manaw (*S*); sini; sitoe; sanĕ (*B*) [sanaw (*S*)].

Het *vragend bijwoord* van tijd is »kĕbilĕ (*B*) [kĕbilaw (*S*)], wanneer.

Betrekkelijke woorden van tijd zijn: »kĕbilĕ (*B*) [kĕbilaw (*S*)], als, wanneer; »tekalĕ (*B*), tĕkalaw (*S*)", toen, tijdens, ten tijde dat; »dami", toen, als; »'amon", mits, bijaldien.

De *aanwijzende bijwoorden* van tijd zijn: »kini", nu, thans; »sĕkĕtikĕ (*B*), »sĕkĕtikaw (*S*), op dit oogenblik, in dezen zelfden tijd; »lagi" [ook: »'agi" en »gi" (*S*)], juist, nog, nog steeds, nog langer; »'oedĕ (*B*), 'oedaw (*S*) [ook: soedaw (*S*)] en »'oed*i*m", reeds, gedaan, afgeloopen, gewoonlijk, (dikwijls versterkt met »lah"): »satĕ (*B*), sataw (*S*)" [ook: »sĕrtĕ (*B*), sĕrtaw (*S*)"], tevens, tegelijk, zoodra.

Tot aanduiding van den toekomenden tijd der zegwoorden worden gebruikt: »(ĕ)'ndaq", »ma'oe", willen; »nanti", wachten; »ka(n)", te om, te, tot; en »batan" (het Jav. bakal).

Tot de aanwijzende bijwoorden van tijd kunnen voorts de volgende uitdrukkingen worden gerekend:

»doeloe"; eer, vroeger;

»sagr'ini"; heden, dezen dag;

»kĕma*gr*i"; gisteren;

»'isoq (*B*) ['iso'ăq (*S*)] 'a*gr*i" (of: »pagi 'a*gr*i") 's morgens;

»pĕtang 'a*gr*i"; 's avonds;

»tĕkalĕ (*B*) [tĕkalaw (*S*)] 'itoe", te dien tijde, toen.

Over de bijwoorden en bijwoordelijke uitdrukkingen, welke met het voorvoegsel »sĕ" en door verdubbeling zijn gevormd, raadplege men het ter zake aangeteekende sub »sĕ" enz.

Voorzetsels.

In het Midden Maleisch komen de navolgende voorzetsels voor:

1°. het plaatsbepalend voorzetsel »di", dat vertaald kan worden door »in, te, op of aan", als: »di *gr*oemah", in huis, te huis; »di la'*ot*", op zee; »bintang di lang*it*", de sterren aan het uitspansel; »di sĕbĕlah kanan", aan de rechterzijde.

Verbonden met de bijwoorden van plaats drukt het uit »het", »in" of »op", die plaats zijn bijv.:

»di loe(w)'ă*gr*", buiten;

»di dalam", binnen;

»di 'atas", op, boven op;

»di bawah", beneden, aan den voet van.

Aangeteekend zij dat wáár in het Maleisch »tot aanduiding van een plaatselijke betrekking om de plaats te beteekenen, »waar*op*" of »waar*aan*" iets is of voorvalt" het voorzetsel »padĕ (*B*), padaw (*S*)" wordt gebruikt, in het Midden Maleisch het voorzetsel »di" wordt gebezigd, bijv. tĕkalĕ di(j)ĕ (*B*), [tĕkalaw di(j)'ăw (*S*)] sampaj di padangan 'itoe, toen hij op de vlakte kwam.

2°. padĕ (*B*), padaw (*S*), beteekenende »aan", »voor", »jegens", »tot", »bij", »naar" bijv.: »padĕ (*B*) [padaw (*S*)] badannjĕ (*B*) [badan'ô (*S*)]", aan zijn lichaam; padĕ (*B*) [padaw (*S*)] pik*ig*rankoe", naar mijn gedachte enz.

In tijdsbepalingen wordt »padĕ (*B*), padaw (*S*)", ook gebruikt in de beteekenis van »in" als: »padĕ (*B*) [padaw (*S*)] malam 'itoe", in dien nacht;

3°. het voorzetsel »(ĕ)'nggi" (ook »di"; vgl. ad 1°), dat de beteekenis heeft van »aan, voor, jegens, tot, bij" en meer in gebruik is als »padĕ (*B*), padaw (*S*)" bijv.:

»pakaj'ăn njĕ 'ilo*q* di(j)ĕ (*B*) [njaw 'ilo'ă*q* di(j)'ăw (*S*)], ngĕndjo*q*ka(n) (*B*) [ngĕndjo'ă*q*ka(n) (*S*)], (ĕ)'nggi 'akoe [di 'akoe]", de fraaie kleeren gaf hij mij;

4°. het voorzetsel »kĕ", naar; eene richting naar iets te kennen gevende bijv.:

»kĕtĕmpat 'itoe", naar die plaats;

»di(j)'ĕ (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] pĕgi kĕ Manna*q*"; hij ging naar Manna.

Ook wordt »kĕ" gevoegd voor bijwoorden van plaats bijv.:

»kĕ'atas (katas), [koe(w)'atas (*S*)]", naar boven;

»kĕbawah", naar beneden;

»kĕdalam", naar binnen;

»kĕloe(w)'ă*gr*", naar buiten.

Hoewel zelden bezigt men »kĕ" mede voor plaatsbenamingen achter het woord »sampaj" bijv. »kĕbilĕ (*B*), [kĕbilaw (*S*)] kaba sampaj kĕsitoe, wanneer kwaamt ge daar aan?

»mangkĕ (*B*) [mangkaw (*S*)] sampajlah djĕmĕ kĕdoe(w)ĕ (*B*) [djĕmaw kĕdoe(w)'ăw (*S*)] 'itoe kĕdoeso*n* Boeng*i*n tambo*n*"; en zij beiden kwamen aan (of in) de doeson Boengin tambon;

5°. het voorvoegsel »kĕpadĕ (*B*), kĕpadaw (*S*)" overeenkomende met het Maleische »kapada," dat echter zelden gebruikt wordt doch vervangen door »(ĕ)'nggi" (ook »di") of »kĕ", wanneer »kapada" gebezigd wordt respectievelijk tot aanduiding van eene plaatselijke betrekking om eene richting of beweging naar of tot eenen persoon dan wel naar eene plaats te beteekenen;

6°. het voorzetsel »dja*q*" of »dja*q* di", [ook: (ĕ)'ndi (*B*)], dat de beteekenis heeft van »van, van uit, van af" bijv.:

»di(j)ĕ (*B*) [di(j)'aw (*S*)] toe*g*ro*n* dja*q* di *g*roemahnjĕ (*B*) [*g*roemah'ô (*S*)]", hij daalde af van zijn huis;

di(j)'ĕ (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] datang dja*q* di doeso*n* Toengkal"; hij kwam van Toengkal;

»dja*q* di bawah"; van beneden;

»dja*q* di loe(w)'ă*gr*"; van buiten.

De voorzetsels »uit", »wegens", »van wege" (in het Maleisch door »dari" weergegeven), worden in het Midden Maleisch uitgedrukt door »sĕbab l*i*h (*B*) [sĕbab l*i*'ăh (*S*)"] bijv.: sĕbab l*i*h (*B*) [l*i*'ăh (*S*)] pĕnako*t* njĕ (*B*) [njaw (*S*)] [dari takoetnja (Mal.)] wegens zijne vrees.

De Maleische uitdrukkingen »deri pada koe", van mij; »deri pada moe", van u; »deri padanja", van hem, haar enz. heeten in het Midden Maleisch: dja*q* di koe [of

djaq di 'akoe]; (ĕ)'ndi koe of [(ĕ)'ndi 'akoe]; (ĕ)nggi 'akoe of [(ĕ)'nggi koe]; djaq di [(ĕ)'ndi; (ĕ)'nggi]; kaban [koeti; enz.]; djaq di [(ĕ)'ndi; (ĕ)'nggi] njĕ (*B*) [njaw (*S*)].

7°. het voorzetsel »ningkah (ook: »ningkan") gebezigd in vergelijkingen om ons »dan" achter den vergelijkenden trap uit te drukken bijv.:

»koedĕ (*B*) [koedaw (*S*)] 'itoe bĕsaq ningkah koedĕ (*B*) [koedaw (*S*)] 'ini"; dat paard is grooter dan dit paard;

8°. het oorzaak aanwijzend voorzetsel »lih (*B*), li'ăh (*S*)" (ook: »di") — het dient ook zooals reeds gezegd is tot aanwijzing van het subject bij een passief werkwoord —; bijv.:

»di(j)ĕ (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] mati lih bisĕ (*B*) [li'ăh bisaw (*S*)] 'oela*gr*"; hij stierf door het vergif van eene slang;

»basah lih (*B*) [li'ăh (*S*)] (of: »di") 'oedjan"; nat worden door den regen;

»galĕ (*B*) [galaw (*S*)] batang kajoe 'itoe di makan lih (*B*) [li'ăh (*S*)] pĕdang"; die boomen werden door het zwaard doorsneden.

Lih (*B*), [li'ăh (*S*)] heeft ook de beteekenis van »uit, wegens, van wege" bijv. sangkan di(j)ĕ (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] (ĕ)'nd*i*q (*B*) [(ĕ)'ndi'ăq (*S*)] bĕrani pĕgi di sitoe lih (*B*) [li'ăh (*S*)] pĕnak*o*t"; de reden, dat hij niet daarheen durft te gaan is van wege zijne vrees;

9°. het voorzetsel »ngan" (zelden »dĕngan"), dat de beteekenis heeft:

a. van ons »met" bijv. »kĕ*gr*baj 'itoe ngan 'anaq njĕ (*B*) ['ô (*S*)]"; die vrouw met hare kinderen; »ngan" is dan vaak verbonden met »sĕrtĕ (*B*), sĕrtaw (*S*)" [of: »satĕ (*B*) sataw (*S*)]" of: »bĕsamĕ samĕ (*B*), bĕsamaw samaw (*S*)" [ook »sĕsamĕ samĕ (*B*) sĕsamaw samaw (*S*)] bijv.: »'akoe sĕrtĕ (*B*) [sĕrtaw (*S*)]" [of »bĕsamĕ samĕ (*B*) [bĕsamaw bĕsamaw (*S*)] ngan galĕ (*B*) [galaw (*S*)] kant*i*n koe"; mijn persoon en al mijn makkers;

b. van »met" of »voor" in den zin van »door middel van", »met behulp van" bijv. »di tĕbosnjĕ (*B*) [njaw (*S*)] ngan sĕbĕntoq (*B*) [sĕbĕnto'ăq (*S*)] tjintj*i*n"; vrijgekocht voor een ring;

»*gr*oesĕ (*B*) [*gr*oesaw (*S*)] 'itoe di tikam ngan koedj*o*rnjĕ (*B*) [koedj*o*rnjaw (*S*)]", dat hert is gestoken met zijne lans;

c. van »naar" of »in" als: »ngan sĕpat*o*tnjĕ (*B*) [sĕpat*o*tnjaw (*S*)]", naar behooren; »ngan sĕbĕna*gr*njĕ (*B*) [ngan sĕbĕna*gr*'ô (*S*)]", in waarheid;

10° het voorzetsel »kĕr(ĕ)nĕ (*B*), kĕr(ĕ)naw (*S*)" in de beteekenis van ons »om, wegens, ter zake van" bijv. »kĕr(ĕ)nĕ (*B*) [kĕr(ĕ)naw (*S*)] malasnjĕ (*B*) [njaw (*S*)]", om zijne luiheid;

11°. het voorzetsel »dami", de beteekenis hebbende van »bij" bij aanroeping van goden bijv. »dami 'allah ta'alĕ (*B*) [ta'alaw (*S*)], bij God.

Voegwoorden en modale woorden.

Tot de voegwoorden moeten worden gerekend:

1°. »ngan" ons »en" met dit onderscheid echter, dat het voegwoord »ngan" wordt herhaald bij de opnoeming van verschillende zaken achter elkander, doch

weggelaten bij de opnoeming van twee voorwerpen, welke als het ware bij elkander behooren ([1]) bijv. »(ĕ)mas, dan piraq dan koeningan", goud, zilver en geel koper; »si(j)'ăng malam", dag en nacht; »na'iq (*B*) [na'i'ăq.(*S*)] toe*gron*", dalen en stijgen;

2e. »'ataw" ons »of" waar het eene tegenstelling of een onderscheid aanduidt tusschen twee voorwerpen of accidenten, bijv. »bĕsaq 'ataw kĕtjiq (*B*) [kĕtji'ăq (*S*)], groot of klein.

Evenals »ngan" wordt het niet gebruikt bij de opnoeming van gelijksoortige zaken, evenmin tusschen twee getallen, tenzij men daarop den nadruk wenscht te doen vallen bijv. »(ĕ)'ndiq tahoe di(j)ĕ (*B*) [(ĕ)'ndi'ăq ta'oe di(j)'aw (*S*)] pĕgi datang kĕr(ĕ)nĕ (*B*) [ker(ĕ)naw (*S*)] 'oedjan dĕ*gr*as"; van wege den hevigen regen kon hij niet gaan of komen;

»doe(w)ĕ tigĕ (*B*) [doe(w)'ăw tigaw (*S*) 'o*gr*ang", twee of drie personen;

»'ataw 'ini 'ataw 'itoe", of dit of dat;

3e. »tapi"; hanjĕ (*B*), hanjaw (*S*)"; »mĕla'inka(n)" beantwoorden respectievelijk aan ons: »maar, doch (Hoogduitsch »aber"), »slechts, alleen (Hoogduitsch »nur"), »maar, integendeel" (Hoogduitsch »sondern").

Het laatste woord is eigenlijk het Transitief werkwoord »uitzonderen, buitenstellen"; voorbeelden:

»di(j)ĕ (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] (ĕ)'ndaq datang tapi di larang lih (*B*) [li'ăh (*S*)], bapaq njĕ (*B*) ['ô (*S*)]; hij wilde wel komen maar werd het hem verboden door zijn vader;

»doeson laman datang hanjĕ (*B*) [hanjaw (*S*)] di(j)'ĕ (ĕ)'ndiq (*B*) [di(j)'ăw (ĕ)'ndi'ăq (*S*)] datang"; de doesongenooten kwamen maar hij niet (behalve hij);

»(ĕ)'ndiq tahoe gawaq galĕ galĕ (ĕ)'rtĕ njĕ 'adĕ didalam *gr*oemah 'itoe mĕla'inka(n) di tinggalkannjĕ gĕgalĕnjĕ ngan *gr*oemah 'itoe (*B*), [(ĕ)'ndi'ăq ta'oe (mĕ)'mbawaw sĕgalaw (ĕ)'rtaw njaw 'adaw di dalam *gr*oemah 'itoe mĕla'inka(n) di tinggalkannjaw gĕgalaw'ô ngan *gr*oemah 'itoe (*S*)]"; hij kon de schatten, die in dat huis zijn, niet medenemen maar moest alles met het huis achterlaten.

Dat de tegenstelling wel eens niet door een afzonderlijk woord wordt uitgedrukt leert ons het volgende voorbeeld:

»di(j)'ĕ (*B*) [di(j)'ăw (*S*)] ma'oe na'iq (*B*), [na'i'ăq (*S*)] kĕloe(w)'ă*gr* (ĕ)'ndiq tahoe (*B*) [(ĕ)'ndi'ăq ta'oe (*S*)]"; hij wilde er uitklimmen, (maar) kon niet;

4e. »mangkĕ (*B*), mangkaw (*S*)" dat zoowel aan het begin, als in het midden van een volzin gebezigd wordt om den overgang van het voorzindeel tot het nazindeel te vormen; in het eerste geval is het meestal onvertaalbaar, een enkele keer kan het worden weergegeven door »nu" of »en"; in het laatste geval kan het gewoonlijk worden vertaald door »en" ([2]).

In de plaats van »mangkĕ (*B*), mangkaw (*S*)" wordt in het midden van een volzin vaak »njĕlah (*B*), njawlah (*S*)" gebezigd, een enkele maal in het (*S*) ook »manaw";

([1]) Vgl. Klinkert's »spraakleer van het Maleisch".

([2]) In het midden van een volzin schrijft men ook wel »mangkĕnjĕ (*B*), mangkawnjaw (*S*)".

5°. »těmbaj těmbaj" en »běmoelě (*B*), běmoelaw (*S*)" aan het begin van een verhaal bloot als aanhef;

6°. »kěr(ě)ně (*B*), kěr(ě)naw (*S*)" de beteekenis hebbende van »want, omdat" bijv. »salah koe mintaq dampori kěr(ě)ně (*B*) [kěr(ě)naw (*S*)] 'akoe (ě)'ndiq (*B*) [ě)'ndi'äq (*S*)] kěnal, di hal itoe"; vergeef mij mijn misslag want ik weet het niet;

7°. »sěbab" overeenkomende en meer in gebruik dan het vorig voegwoord;

8°. »masě (*B*), masaw (*S*)", dat de beteekenis heeft van »hoe zou het, het mocht wat", een enkele keer ook van »immers niet" bijv.:

»masě (*B*) [masaw (*S*)] 'itoe ka(n) tjoekop"; hoe zou dat genoeg zijn;

»masě (*B*) [masaw (*S*)] si 'anoe sadjě (*B*) [sadjaw (*S*)] ka(n) noendjoq'i (*B*) [noendjo'äq'i (*S*)] djahatnjě (*B*) [dja'ät'ò (*S*)]; »si anoe" zal immers niet alleen van zijne kwade eigenschappen doen blijken;

9°. »sěpajě (*B*), sěpajaw (*S*)", in den zin van »opdat";

10°. »lagi", dat de beteekenis heeft van »ook, nog, bovendien, en zelfs, en wel" en »lagi poelě (*B*) [poelaw (*S*)]"; bovendien, en ook;

11°. »djoegě (*B*), djoegaw (*S*)" in de beteekenis van »slechts, alleen maar, nog, ook of zelfs".

Wijders worden nog de volgende uitdrukkingen als voegwoorden gebezigd:

»('ě)'ntah..... (ě)'ntah", of..... of, hetzij..... of (in zinnen van twijfel);

»(ě)'mpoq.... (ě)'mpoq (*B*), [(ě)'mpo'äq.... (ě)'mpo'äq (*S*)]", hetzij.... hetzij;

»'ataw.... 'ataw", of.... of; bijv. »(ě)'ntah di(j)ě (*B*) [di(j)'äw (*S*)], di groemah (ě)'ntah di(j)'ě (*B*) [di(j)'äw (*S*)] pěgi 'akoe (ě)'ndiq tahoe (*B*) (ě)'ndi'äq ta'oe (*S*)]"; of hij te huis is, of uitgegaan dat weet ik niet;

»(ě)mpoq 'oemě dagrat (ě)'mpoq 'oemě sawah (*B*) [(ě)'mpo'äq 'oemaw dagrat (ě)'mpo'äq 'oemaw sawah (*S*)]"; hetzij droge, hetzij natte rijstvelden.

Tusschenwerpsels.

De tusschenwerpsels zijn weinig in getal. Hiervan zijn de voornaamsten: »aj", ach, helaas; »'adoh", ach; »haj", he; »pajoe; tila (*S*)" of »marě (*B*) maraw (*S*)", komaan, welaan, kom.

Ten slotte wenschen wij nog de aandacht te vestigen op de volgende eigenaardige afwijkingen, afleidingen, samenstellingen en wat dies meer zij; als:

»pěrsalahan"; van »salah";

»běnjěnjalě (*B*) [běnjěnjalaw (*S*)]" van »njalě (*B*) [njalaw (*S*)];

»'ingkoq bělingkoq (*B*) ['ingko'äq bělingko'äq (*S*)];

»goelang galiq;"

»goelang galing;"

»gěroelang gěraliq;"

»pěrtandang" van »tandang";

»pĕmakanan" van »makan";

»bĕsĕsoekĕ'ăn (*B*), [bĕsĕsoekaw'ăn (*S*)]" van »soekĕ (*B*), [soekaw (*S*)]";

»sĕbĕdandanan" van .....?

»sĕgĕgalĕ (*B*), [sĕgĕgalaw (*S*)]" van »galĕ (*B*), [galaw (*S*)]";

»pĕnĕpaq'ăn 'agas [ook: pĕnĕpoq (*B*) [pĕnĕpo'ăq (*S*)] 'agas]", schouderblad; van »tĕpaq" en »tĕpoq (*B*), [tĕpo'ăq (*S*)];

»mĕrĕnggot" (als bijwoord); van »rĕnggot" en dezelfde beteekenis hebbende;

»mĕlandap" van »landap" (als boven) enz.

Littératuur.

Reeds in de inleiding van onze »Bijdrage tot de Letterkunde van den Sĕrawajer en Bĕsĕmaher in de afdeeling Manna en Pasĕmah Oeloe Manna" (¹) deelden wij mede dat Bĕsĕmaher noch Sĕrawajer kan bogen op eene Littératuur van waarde.

Ze bestaat, wat de proza betreft uit »goeritan's (*B*), tjĕritaw's (*S*)" en »'andaj 'andaj's", en bepaalt de poezie zich uitsluitend tot »rĕdjong's" — minneliederen —.

Die prozastukken zijn, voor zoover schrijver dezes bekend, niet beschreven; de medegedeelde werden dan ook uit den mond van het volk opgeteekend.

Zoowel de poëzie als de prozastukken — *vooral de Bĕsĕmahsche* — zijn van weinig littérarische waarde, aangezien ze voor het grootste gedeelte woorden bevatten, welke thans zelfs voor de ouden van dagen onverstaanbaar zijn, bovendien de zinbouw veel te wenschen overlaat.

Op historische waarde kunnen de prozastukken ook al geen aanspraak maken.

Verder zou men wellicht nog tot de Littératuur producten (proza) kunnen rekenen de »Sawi bardoendon's", »doeq'ŏ's", »'adji'ăn's", »'ilmoe's", »djampi's", nl. formulieren tot aanroeping der geesten die, opgedreund bij offermalen (doeq'ŏ), bij huwelijksfeesten (sawi bardoendon), bij sterfgevallen ('adji'ăn), dan wel gepreveld bij ziekten (djampi) enz., een mixtum compositum zijn van Maleische, Arabische en in de spreektaal meest onbekende en onverstaanbare woorden.

Deze o. i. voor de kennis der taal van nul en geener waarde zijnde prozastukken (²) zijn evenals de meeste »rĕdjong's" op bamboe gegrift en wat niet te verwonderen is, zoo slordig en foutief mogelijk geschreven.

Het bovenstaande in aanmerking genomen behoeft het wel geen betoog dat het voor ons uiterst moeilijk was van het dialectisch Maleisch eene wetenschappelijke studie te maken voor zoover althans van een dergelijke studie op linguistisch gebied door een leek sprake kan zijn.

Wij achten het dan ook niet overbodig nogmaals hierop te wijzen, dat wat geleverd is enkel en alleen beschouwd moet worden als een proeve, waarvan de bedoeling is anderen den weg tot de kennis van het »Midden Maleisch" eenigszins te vergemakkelijken.

(¹) Vide »Tijdschrift van de Indische Taal-, Land- en Volkenkunde", deel XXXVII 1893.

(²) Op die producten wenscht schrijver dezes terugtekomen bij een »ethnographische beschrijving van de Residentie Bengkoelen".

LITTÉRATUUR PRODUCTEN.

LITTÉRATUUR PRODUCTEN.

A. 'ANDAJ-'ANDAJ (B; S).

I. 'Andaj-'andaj panton mambang-sĕgĕtĕ (*B*).

Panton mambang-sĕgĕtĕ bĕdjangkar dalam sĕrĕgĕ bĕbatang dalam dĕnijĕ bĕdahan di kĕmbang nadar bĕranting kĕmbang noedjĕ mĕmoentjaq dalam kajangan sangkan mĕmoentjaq dalam kajangan di sanĕ mĕsigit pandjang doewĕ poeloh, toedjoh poentjaq sĕlawi djĕmpoq, sĕriboe singkap katopnjĕ, bilang pangkat bĕtoenggoe pĕnditĕ bilang panggong bĕtoenggoe rĕbijah di sanĕ pĕpandin banjaq bĕtoenggoe rĕbijah 'ali miring sĕkali miring kĕdĕnijĕ sĕkali miring kĕ sĕrĕgĕ 'ndjĕnangi di 'alam boembang 'itoe poehon kajangan tinggi.

Panton mĕngalih kajoe mindanan bĕdahan ganjĕ doewĕ dahan, dahan mantaj kĕsĕrĕgĕ sadahan tjondong kĕdĕnijĕ dititi mantaj kĕsĕrĕgĕ katon tĕlatang dalam sĕrĕgĕ katon sĕrip di mĕgĕrip katon Mĕkah di Mĕdina katon 'adji di bĕlakang bărat rĕmĕgom di 'alam kĕlam timbol tĕnggĕlam sindang boemi tĕbaris koetĕ panggor bĕsi roekoe-roekoe batoe koembang rami sĕkali rĕmboh djadi tinggi sĕkali 'atas 'angin tĕgĕnding koetĕ gĕriq papan tibĕ di 'olaq bĕndoerijang di lĕmbaq goenong mamboe raksĕ 'oedjong tandjong sĕrĕgĕ toedjoh.

Di pitar 'alĕ bĕlakang koetiti mantaj kĕdĕnijĕ mĕndĕsa di 'alam boembang sĕroerot sĕroendor 'oegon sĕririt sĕlipit pantaj rami nĕngĕri limpit pantaj bilang lĕbaq bĕtoenggoe talang bilang tĕloq bĕtoenggoe doeson lobang moewarĕ pangkoe gĕdong toedjoh gĕdong di 'oelaq kambang tjĕtjani rĕtĕ lawan bandĕ tjĕntjam lih rĕmas lawan pitis.

Mĕndĕsit binti 'Ali koening mĕnggoenggong tanah tigĕ bingkah sĕbingkah 'oemban ka Bĕngkoeloe sĕbingkah 'oemban ka Pĕlimbang 'ntarĕ Pĕlimbang dĕngan Djambi tapaq bĕtĕri sandang didoq djĕnang-djĕnang tĕloq Pĕlimbang.

Sĕbingkah 'oemban di tandjong pĕrĕda tampaq nĕgĕri di sanĕ 'itoe tanah doeloe djadi sĕrĕmpaq djadi dĕngan Pĕlimbang toenggal sĕboetan dĕngan Bĕngkoeloe djĕngoq natar tanahnjĕ tanah (mĕ)nandjaq (mĕ)nandjongan tĕtandjaq dalam lajaran tĕtandjong dalam sĕgarĕ tanah di 'angkat radjĕ titah pintjiran tanah Madjĕpahit, waris nijan mangkal goeritan lagi pĕnangan Ratoe doeloe sĕdang roenda dalam negĕri 'mpat larangan di gretjaqnjĕ mĕnoetoh ranting pĕlinggiran sĕramĕ dindaq bĕragĕ datang

kĕsajaq sajĕ di boemi datang pĕnggoesar 'oeli sĕmbilan pĕmĕndon diwĕ toedjoh njĕlah Ratoe pandaq 'oemor njĕlah Ratoe bĕgintan Ratoe kini dijĕ mĕngadaq Ratoe 'agong satoe dijĕ mĕnating namĕ loerah tĕtap boemi tĕrantam 'anaq boewah nĕngarka(n) katĕ 'ndiqdĕ larang sangi dja'ohka(n) 'ndiqdĕ toembang sangi pĕtitĕ larang djadi simbang mĕndjadi sangi di 'araq sangi roedjong, sangi roedjong 'anaq boedjang sangi koe'araq 'anaq gadis, satĕ Ratoe mĕnating damĕ boedjang sidjon soedah lakoe gadis 'idjon sidjon tĕrdjĕnoq toembang Ratoe 'agong pandjang sataq boekĕ sĕratos malimang koepang pĕtanggohan njĕlah Ratoe bĕdoelor soenting doewĕ sograng dijĕ toegron toemboh djantan.

II. 'Andaj-'andaj Koeboe lajaran (*B*).

Mangkĕ doewĕ sĕkalawajan 'itam manis damĕ kalawajnjĕ 'antang dalam bĕroegĕ, dalam bĕroegĕ kambang wajang 'atap gĕnting pĕrabong timah pĕndjoering gangsĕ di tĕrawang, pĕntjantjang poeding dilariq biraj sĕlakĕ 'anjam katil, tindjaw karang sĕlakaw, midar dinding katjĕ, selandjoran 'antang dalam bĕroegĕ gadis lom bĕsaq 'igĕ sĕboelan soedĕ bĕdabong sĕtahon mandjangka(n) groembaq sĕdang ringkih pandaj mĕnjoengkit badjoe nĕrawang sampang tĕnon doedot djinggĕ wirĕ tapaq kĕlawajan Koeboe lajaran, Koeboe lajaran kĕrĕnĕ dijĕ lagi kĕtjiq lagi makan timpaw 'itoe lagi 'nggiring kaki, lagi panaw rintiq 'oedjan rĕmĕmbiq 'oentjir di kiri rĕmimbong 'oentjir di kanan njĕlah ratoe mati rami sĕmboelong dalam bĕroegĕ, njĕlah dijĕ bĕroepoq bĕmantjĕ sograng njĕlah mĕrilang loewan bĕroegĕ 'adĕ nijan lawangan doewĕ poenjĕ damĕ Radin pansang dĕngan Radin dalam mantaw loewan bĕroegĕ 'ading malang ka'itam manis 'ndaq moenggah dalam bĕroegĕ, moenggahlah kakaq ka bĕroegĕ njĕlah bĕkatĕ Radin pansang dĕngan Radin dalam 'ading malang ka'itam manis kĕr(ĕ)nĕ Koeboe lajaran 'ndaq kitĕ boewang sĕbab dijĕ diboewang pintaqka(n) djahat koendoe 'ali goegĕ batan pĕnggoegĕ 'ograng 'iloq batan pĕronda ograng 'agong bĕkatĕ 'itam manis kakaq kamoe Radin pangsang kĕrnĕ 'ading 'ndiqdĕ ka(n) diboewang sĕbab koempot sambong ratoe di boemi batan tĕras batan djoendjongan mĕgintan nating damĕ mĕngoekohi dalam nĕgĕri karang disintong Radin pangsang kĕrnĕ 'ading boewang djoegĕ diboewang di rimbĕ ning di 'oendĕ lih boedaq pindoekawan manĕ toenggangan dijĕ tĕboewang noenggangi djong gangsĕ 'oedang pantasnjĕ boekan 'alang² pantas ditĕdong mĕrampawan ka di'ibos tĕlantjor tinggi 'mbaq koembang poetos tali 'itoe mangkĕ nĕngah kĕlajaran dipandang djong 'ograng tĕpasang ka'in lajarnjĕ lajar pĕngĕndjoq ngan pĕngambiq lajar bĕrtikam jalah 'angin tigĕ pinggang tĕbĕngkong mĕntjabot tandoq groesĕ bĕtijop 'angin tĕngah sĕgarĕ mĕnĕpoq dinding djong bĕgĕraq loewan 'alih tĕmpoewan tĕlataq padoe 'mpat bĕgĕraq galangan tinggi ngoewaq galangan 'ndap djong bĕpoetar bĕkĕliling kĕmĕlipat ka'in lajarnjĕ nari nari 'atap sĕgrdang 'oele 'oele mĕnoendjoq langit koebit koebit kĕmĕlĕtiran pandji 'alam rĕmibang sadjĕ di djaoh 'intang melintang lah damping sajĕ nĕngoh rĕdjong tĕmantjar di koewali satang 'mbon kĕmoedi 'angin djoeroe tinggi bĕroewang toenggal, toenggal dagoq pĕnanggalan toengganan djin ngan sĕmabaw njĕlah dijĕ nĕgah tĕngah lajaran 'oembaq

bĕsaq mĕtjah di tĕngah 'oembaq kĕtjiq mĕtjah di tĕpi 'oembaq Kĕrintji mĕnoentoti (mĕ)nĕtaq gelombang doewĕ bĕlas djong ngantjam kĕ poelaw Rĕdajan, boekannjĕ Rĕdajan badjoe ka'in rĕdajan diwĕ ngan diwatĕ liwat sadjoendjong dilaloeka(n) djong mĕngantjam la'ot ringit sangkan bĕdjoeloq la'ot ringit 'oembaq 'oelaq kĕmĕrĕdawan 'oembaq 'oelĕ mĕroendonan 'oekan tiding bĕlah 'ini tiding baliq sanĕ bĕlah 'itoe bandjaran 'oembaq bĕlah 'ini bandjaran angin mĕnĕntang baliq sanĕ kĕrĕringngiq rĕdjong sawah 'ampong kĕdjampong Toelang-bawang mĕrĕna rĕna Pinangkabaw rĕdjong 'andaq rĕdjong 'andong rĕdjong kĕloebaq boetol lĕmbaq dĕlapan boewah doeson toengkam koetĕ madjĕpahit tindjaw tindjawan Pagoer-roejong loq pantjor Kĕta'on nimpongi 'oeloe Rĕdjang sawah djong ngantjam ka rimbĕ ning gi dja'oh di djalanka(n) di renggot di djalanka(n) sĕnanding sampaj nijan 'antang Koeboe lajaran di grimbĕ ning pondoq poewagr tigĕ batang dijĕ lagi sĕdang tidoq bĕdĕtas ranting 'oemban manĕ karang toetor ranting 'oemban njĕlah ding Koeboe lajaran bangonlah ding digri tidor 'apĕ ditoendĕ tidoq lagi gi soerongan dĕngan disini dijĕ lah bangon dari tidoq di kinaq sapĕ di rilang tjĕtjaq bĕngkarong 'ndiqde bĕdijĕ mandam 'oemat mandĕsijĕ kĕrnĕ dijĕ lagi kĕtjiq mĕnangis mĕrijang rijang nangis rijang mĕrandji panas poewas beroepoq ngan bĕpikir doh'ijoe badankoe 'ini lah kĕndaq pĕmĕntinjĕ datanglah kĕndaq soekat koenijan sĕgalĕ 'asĕ 'ndaq di tanggong njĕlah dijĕ toegron kĕ pantaj boengin njĕlah mĕnĕntang tĕngah lajaran 'adĕ nijan djong toedjoh djong toedjoh sĕtondan tondan, djong tadjah sĕtali tali 'asingkoe bidoeq 'asing wangkang 'asing pĕrahoe bĕlah lĕpang soeroq 'ambal 'ambalan kĕrikiq 'andoe bĕpandoe 'mbataq sĕndjatĕ bawaq bawaq'an balaw bangkĕ kĕgris koedjor mĕmboeloh bilah 'mbataq sĕnapang 'anaq rijas 'mbataq mĕrijam djarang djarangan sajĕ lamĕ sajĕ damping laloe kĕsĕnanding sampaj nijan djong bĕkapaq di Poelaw Pandjang dijĕ bĕtĕdoh gradoe gradoe sapĕ 'ndiq ta'oe Koeboe lajaran koendoe gĕga sĕmatĕ matĕ 'inawan diwĕ kajangan tinggi diwĕ sĕmbilan gambar sakti diwĕ toedjoh 'ilang boengsoenjĕ koendoe 'inawan kajangan tinggi patjaq bĕsaliq ngalah roepĕ mĕnĕntang di Poelaw Pandjang mĕndjadi poedjot kĕling, poedjot kĕling bandan kĕriting bĕdjalan toendjang grajĕ dami dipandangi djong toedjoh tahoeka(n) djong pengiran tjili koetĕ 'Atjih 'ndaq mĕmbator di tandjong Pĕgrĕda tapaq doeson Koeboe lajaran pengiran tjili 'ading bĕgrading 'oelat la'ot nakan bĕnakan boedjang lawangan tjoetjong bĕtjoetjong 'angkatan di koetĕ 'Atjih kĕtjiq bĕsaq mintar galĕ njĕlah bĕtĕmoe ngan Koeboe lajaran dijĕ mĕndjadi poedjot kĕling mangkĕ dijĕ bĕtanjĕ kĕpadĕ Pĕngiran Tjili, pondi manĕ moelĕ kisah, badah dimanĕ ka(n) di 'antjam, karang di sintong Pĕngiran Tjili dapat kĕbar ngan bĕgrĕtĕ kĕbar tandjong pĕgrĕda matjaw sikoq matjan diboenoh 'intan sograng 'intan di boewang 'apĕ kĕnggar mĕmbatornjĕ karang di sintong Koeboe lajaran bĕnagr bitjarĕ panggong itoe soenggoh sĕgalĕ katĕ 'itoe tandanglah kamoe kĕlajaran batorlah di Tandjong Pĕgrĕda dijelah tandang kĕlajaran tinggal panggong 'itoe ngoelang kĕrimbĕning njĕlah dijĕ bĕroepoq bĕmantjĕ sograng doh'ijĕ badan poelonan 'apĕ sĕbab rijang mĕrandja panas 'ati 'ajaw darah kĕmoentjang ribangka(n) loerah lom 'nggagrinjĕ ribangka(n) gadis lom nginaknjĕ bĕroepoq mantjĕ sograng sampaj lajang sĕkĕrĕtas tapaq kĕgawĕ 'anaq wadon lajang 'ndap baliq tinggi loq lajang nanti katĕ dijĕ lajang nanti katĕ nijan, lajang laloe di

siwĕ'i 'ndilah lajang sĕkĕrĕtas lamon lajang toempaq di badan koeboe lajaran njĕlah ini sapĕ 'ndiq tahoe lajang sĕkĕrĕtas taning padĕ katĕ lajang mĕnarap baroe kini tjangking lawan tangan kanan lajang di babar di batjĕnja lingoq seboeni basĕ rĕdjong lingom sĕboeni basĕ djawĕ kak bĕsĕroe base dalam lingoq lingom basĕ mĕndoerĕ ngabisi basĕ di mantaram soerat soerat 'itam manis raw kĕpadĕ koeboe lajaran pantji kĕlawi tĕringot ngan moanaj kaloe 'ndiq ta'oe 'nggi bĕgrĕtĕ kaloe 'ndiq tahoe di kĕbar dalam nĕgĕri sampon kawon loentjoq sĕgalĕ goedong nijogr laman mĕndjadi padang titiran rap mĕndĕroe pipit 'oeban tĕdong bĕsarang di loelonan kĕtawan boedjang kĕlawan gadis njĕlah soesah dijĕ poenja hati ditoentotinjĕ njĕlah dijĕ tandang kĕlajaran mapaq pĕrang di koetĕ 'Atjih sampaj kalah koetĕ 'Atjih kĕlawajnjĕ 'itoe di soerohnjĕ baliq bĕgralih dijĕ nawan 'ograng poĕlĕ dijĕ ngoelang dalam nĕgĕri dalam nĕgĕri 'adji sĕmbajang koelagrawnjĕ 'igamĕ kĕntjang di tĕgaqka(n).

III. 'Andaj-'andaj Pandji Rĕmalon (*B*).

Di lombang niroe badahnjĕ dijĕ 'antang di balaj pandjang bĕroepoq ngan bĕmantjĕ bĕpikigr di dalam hati 'ndaq mĕnoenang bĕtĕri 'arap bintang gading njĕlah bĕkatĕ Pandji Rĕmalon 'oemaq kamoe toewan pĕnatĕ sajĕ 'ndaq tandang kĕlajaran karang di sintong toewan pĕnatĕ djanganlah tandang kĕlajaran 'aning tjĕritĕ badankoe 'ini bĕsaq bĕsaqi koedaj njawĕ soekagr djĕmĕ tandang kĕlajaran kĕtjiq koendoe madam di rantaw bĕsaq koendoe tanggongan karang di sintong Pandji Rĕmalon kamoe 'ndaq nĕngĕ kĕntjĕannjĕ boemi tĕrban kakoe 'ndonka(n) langin tĕrbarka(n) 'akoe sanggaq ngoela njĕ nijan tjarĕ 'anaq lanang, sĕgale 'asĕ 'ndaq di tanggong lah 'oekor pĕmintĕ datang tandang lajaran 'ndiqka(n) 'oerong di tĕgah 'oerĕ tĕlĕgah di tamban 'oerĕ tĕtamban soedah toendjal toendjalan di pĕrambaq 'angkatnjĕ silĕ di kiri 'angkat bĕsmi laloe linggar pisar toemit gandjoer bĕdjalan dijĕ mandjing kĕparoe dalam titiq kĕpĕntas bĕlah pĕning laloe kĕpĕntas pĕmidangan singkap kĕlamboe rintji kĕling dĕgor mĕmboekaq pĕti karas bantan pĕti besoerom giwang 'abang ngamboelan koedi ka'in ka'in kĕling sĕlambagr di babar lom di pakaj mĕnjoerom balabas pandaq mĕnjoerom tjĕlanĕ 'adjon bĕlang tĕgaq'an tĕlok'i koening pĕndoq 'andam sarong 'abang dasar kĕmboedjĕ bĕnang masaq pĕragi manis njĕranjap pakan sĕriboe sijap sijap mĕnisir pinggir koenang koenang bintang sĕkĕbon bĕtoempal bĕpaloh 'alam bĕkatiq bĕnang banjoe mas, tjingan doedot di kiri sambot kanan katon kĕlĕndon, di bĕlakang kantjah gĕloembang doewĕ bĕlas, 'oelaq gĕmoelang padoe limar toedjoh panggong goenong bĕrangkat 'oelang 'ali lĕngkĕnaj rĕbah loebat sĕlĕmbat tali datoe tali datoe sĕngkar bĕlimbing sirat bĕloedoe tĕmoe lambong galaqlah poetos ningkan lĕgraq sistĕ goendjaj di kiri loq lang ramboe tjĕndinjĕ njĕngkĕlap doehong tatah radjap tatah di 'oedjong ngalih djĕngking tatah di pangkal naga sirat 'apit poeting singĕ mĕnoelĕ 'oelang 'ali pĕroewang djadi poetjoq di rakam ngan pĕmboetol gandji di rakam ngan pĕroewam tĕlajaq tĕlajong moenoh toe'andjoe dĕmam sămalam sa'it bĕlidang lah ngasilah tĕlampaw bisĕ doehong 'mbaq 'itoe mĕrigingka(n) bĕsi karang kidjang ngoetjoq'an bĕsi tandjong ladan loq rami pĕndoq dipĕnggang pĕndok rĕmas sĕlawi soerom war soensang boengĕ dĕgrijan pĕndap

kara kĕmbang nanas palaqnjĕ 'oeding boe'oekiran mĕnjoerom badjoe 'oendan 'oesin badjoe tĕroewĕ pandaq tangan tada pĕloh bĕloedoe 'Atjih 'anam bĕlas kantjing di kiri kantjing di lakoq digoendaqka(n) kantjing di tĕngan tadoe lagĕ limĕ limĕ pĕnahan tikam nan toedjoh pĕmoentat bĕdil rĕmas gĕraham doeloe djadi rĕmas limĕ lom bĕ'oendaq 'ambiq sĕpoekat kasa rĕmbot bĕnang boekan sĕtĕrĕ boekan rĕmas ditariq ditaritiq boekan tĕnonan 'ograng 'oeloe tĕgawin gawang 'atas 'angin tjoetjong mĕngkĕdom radjĕ njawĕ bintang kisiran bidĕdari tigĕ bĕrading 'ijĕ toewĕ toewan batannjĕ tĕngah njambankannjĕ njĕ boengsoe nĕmonnjĕ sari sari sĕlambagr bĕnang sĕboelan sĕmatĕ sĕngkar sĕlikor tahon mangkĕ 'oedĕ boekan bĕtĕnon lilambatan sĕgalĕ rintiq 'ndaq di tiroe sĕgalĕ rantaq 'ndaq di tamang koe tiroe rintiq boerong loepat koetambang rantaq ragi boengĕ, mangkĕ dijĕ madoe tĕbit sĕgalĕ tandjaq di tiroenjĕ di tĕbit bĕdinding tjarĕ dagang tanggoq rĕmpan tjarĕ di Dĕmaq katjang sĕtaroq di Mandoerĕ soenggoh sĕtaroq gi bĕliwaj kalong sĕdikit di poepotka(n), poepot 'ndiqdĕ 'oerongan kantja tĕbĕtan lĕkam tigĕ soedĕ bĕsibĕ bardandan bĕdĕtas pintoe doewagrĕ di kiri lawang bĕdjĕndila di kanan lawang singkap katop njoeraq'i rindĕ sinding lang dibawah tangkil baraw di bawah 'awang-bintarĕ bĕdĕgor di garang pandaq dĕgaq dĕgor di garang pandjang rĕmibang di toendan maling mandjingka(n) garang timboq 'anjar dasagr nibong soedĕ di soendop, soendop kawat koeningan tjoewit ditĕkan pakoe lintang ngandjaq di tjĕngkam pakoe pajong tĕnggang di samap djalĕ rĕmas soedĕ di sampang di gĕloegĕ 'ntjĕlingking djĕridji manis nĕkanka(n) tanggĕ tĕgras 'oelin tĕgras gĕmoelin tĕgras tĕmbĕsoe kajoe djati di tarah di oelin oelin ditarah sagi dĕlapan di 'oelin sagi 'anam bĕlas kĕrtaq kĕgĕnting rĕtaq oekan likan patah boekannjĕ rĕtaq lih tatahan sangkannjĕ gĕnting lih poelasan di toeron paroe laman mĕniti 'oebin di pĕtoebin mĕniti batoe di pĕrapat batoe kĕtjiq madjang di padoe djalan pĕrijop mĕnjabong pajo, kĕmĕlĕpat nariq 'oentaj lijoq 'mpat linggang dĕlapan kĕndjor sĕroepĕ djambar tali 'oentaj 'mpat dipĕgoeroe sampaj sĕpoeloh di soedĕka(n) 'idjaq soetan kibang kĕranggĕ tiding pĕsisir kĕndjon mĕlajoe 'atas 'angin soloq sigap djawĕ di bantan lĕmbot mĕniroe wadon tjinĕ tjoewaj di boenting bĕlambangan.

IV. 'Andaj andaj Radin Kasi'an (*B*).

Di tandjong Ringit tapaq 'anaq Ratoe 'Agong pĕnakan Mangkoe Boemi mo'anaj dajang Karangraj goetikĕ hari pĕtang, pĕtang kĕmaraw sindjĕ 'oeron besoerom migĕ potih 'angkat bĕpangkat migĕ koening panggong migĕ 'idjaw ribot tĕmalon sĕni dijĕ toegron midang paroe laman soeroh pindoekawan bai'q poekol bĕndi larangan panggil dalam roerong kĕtjiq tjĕmĕdiq toewĕ moedĕ ngadjong moenggah balaj pandjang Ratoe mĕngĕndaqka(n) pagi 'inilah gawi rĕmban manĕ ka(n) dapat sĕrĕmpaq tjarang bitĕ ninah sapĕ 'ndiq tahoe pindoekawan taning padĕ katĕ tĕdĕngar moeni bilangan loq 'ndiqdĕ sĕrantĕ lagi bindjatnjĕ bĕndi larangan 'oendĕ mandjing paroe laman masoq loerong kĕloewagr kampong masoq sĕlikoe pagar gading doewĕ kali 'mbĕlah karang masoq loerong paq tinting paq tĕradjoe paq 'apong paq rĕgajan loerong pĕrantjis paq toegis loerong pĕtimbon boewah kajoe kĕmoening tigĕ sĕgoendoq kĕmbaloe tigĕ sĕlan-

djaran djoendjongan boengĕ lĕntiq koening sĕrtĕ ngoenggang da'on 'ampajan tandan lom boearĕ masoq loerong djabĕ loerong djabaqka(n), loerong djĕragan djoeroe basĕ Da'ing bĕgroemah tĕngah padang 'anaq Tjinĕ bĕgroemah kampong kĕmĕndor bĕgĕdong tinggi Bĕlanda soeraw gĕda rap koetikĕ 'agri pagi itoe pagian pandaq 'toe lah liwat pagian pandjang lom bolih 'agri bĕdjoeloq kindang 'agri lah tinggi sĕdang tĕgaq tĕnggalang, Tjinĕ sĕdang kawoelan bidoedari kaq mĕndĕkoe tijong tanah tibĕ di 'oelaq loewang dalam rami 'Adam di nĕgĕri sĕgalĕ ma'in ma'in tĕrboekaq bĕrĕntaq bandan boewajangan lingiq kĕlintang Djawĕ dipaloe gambang dĕlapan rijaw kĕloemong doewĕ bĕlas 'anaq 'mbĕris 'anaq Kĕpitan 'anaq Mĕlajoe tampil mĕntjaq 'anaq dagang tampil bĕkĕdaj tĕbĕntang papan pandjang wadon Tjinĕ mĕnggĕros ka'in sĕrdadoe ngintang sĕnapang Bĕlanda midang pĕroe laman bĕmoeni 'oentjing gĕdong tinggi timbali 'oentjing gĕdong 'ndap bĕdoq bĕmoeni pasar libar sĕtjĕngong bĕndi di paloe la'in di sambong ngan soewarĕ gigir gĕning dalam nĕgĕri doewĕ tjingong bĕndi di paloe lom di sambong ngan soewarĕ soewarĕ njaring 'agong 'araw soewarĕ lantas mĕnggilongan pĕntjiran soewarĕ Nĕbi Da'oed kabih kabih di loerong 'agong sapĕ lah tahoe rĕti katĕ sapĕ lah pandaj ma'orikĕ ngadjong toegron kĕparoe laman 'ndaq bĕdjantan wadon toegron sapĕ 'ndiq moenggah balaj pandjang 'anaq wadon toemot kĕbantan 'anaq boedjang 'ndjadi pĕrkan, tijang groemah ka(n) di tjabot dasagr koening di lantjarka(n) bĕgroemah pangkat di lajaran bĕgroemah panggong dalam sĕgarĕ taning padĕ katĕ tĕdĕngagr di bilangan gigir gĕning dalam nĕgĕri bĕgĕntĕ dipaloe tanah bĕgĕntar di 'oedjong tandjong bibiq sĕmoeni gadjah sikogr gĕntĕ moeni gĕmpĕ sĕpagi tĕgoe sĕloerong doewĕ roerong toegron kĕsĕ toegron doewĕ toegron sĕpoeloh limĕ bĕlas kadi sĕmot 'anaj'anaj moenggah kĕ balaj pandjang pĕnoh 'mpaq pĕnoh sĕrimpaq pĕnoh sĕrimping kiri kanan 'iloq tjandangan Ratoe 'Agoeng bĕlom doedoq tĕbĕntang kasa kasor 'agong tĕbĕntang lampiq 'oelong Bantan kĕsi bĕrmas 'mpat pĕndjoeroe toenggoe tjĕngkong djaboe djaboe rijal 'ipangan di tĕpi nganggoe kalĕmidar tĕngah nganggoe boelam boelam tĕkĕmbang pajong 'intan lantor pajong lĕmbot gagang pajong sĕloemar bĕpĕradĕ pajong sĕrindit gimba doewĕ doedoq sĕlĕpaq silĕ noempang doedoq tjarĕ dagang lĕkap silĕ tĕlantjar talam-baliq bĕsoeson gantal 'agong tjapaq tabor sirih lah 'ndjadi tjintjam lih roekoq lawan 'mbakoe 'idjang pĕnggilang dabong 'mbakoe 'abang pĕmakanan, bĕtoetor Ratoe 'Agong kabih kabih sĕgalĕ kamoe banjaq soembaj 'mpat mĕrgĕ 'nam sograng 'ndiqdĕ di sakan sĕkabih walar sĕgalĕ kitjiq bĕsaq toempaq tjarĕ galĕ lih 'idop Radin Kasi'an kĕndaq diq bĕlarang dijĕ 'ndaq mantjang gĕlanggang rami 'apĕ tĕtoedjoe 'apĕ 'ndiqdĕ karang di sintong djĕmĕ banjaq mantjang gĕlanggang di pĕgika(n) njĕlah dijĕ ka(n) ngoempol djoewarĕ sikat Djawĕ 'ambori soerat tikat damping lĕpas koenkonan toenggal djoewarĕ lam-semĕlam 'andon djoewarĕ bĕkambangan sidĕng lawangan tĕpĕroendaq sidang djoewarĕ tĕpĕtoenggal 'andon djoewarĕ rĕrijĕan rĕrĕjĕ 'anom rijĕ temitir tandjong karang rijĕ djekĕ di baraw-baraw, rijĕ soeboq soeban gĕndang rijĕ tjĕlĕq dalam Bĕlidĕ. rijĕ pandaq di Lĕmatang. Datang djoewarĕ Roeradinan, Radin gandaq di soeraw pandaq Radin gandaj di soeraw pandjang Radin sĕrĕq sĕrijang nanti Radin Tinting pating boemi 'anaq Ratoe Rĕmbon sipi 'itoe pangkat djoewarĕ raradinan manĕ djoewarĕ dalam sigigĕ Malim Koemat Malim Mohammad malim

panton boedjang hĕndoeman Radin tĕroewĕ tĕrawala Radin tjĕrĕlang manis matĕ Malim 'ambaran toedjoh bĕrading manĕ djoewarĕ dalam sĕrĕgĕ boedjang boeli bĕlantan sakti pĕrnagĕ djinggĕ sĕrijat 'Ali djoendjongan kĕgĕlang wani tapaq lawangan batoe Koembang 'andon galĕ kĕ tandjong Ringit manĕ djoewarĕ bĕkambangan Rindang papan koetĕ Bĕngkoeloe 'anaq dalam 'ading bĕgr'ading lĕmang batoe nakan bĕnakan 'andon galĕ di tandjong Ringit sidang djoewarĕ tĕpĕroendaq lah 'andon galĕ tandjong Ringit dipandang gĕlanggan tinggi 'asing moekat 'asing bĕoetjol 'asing bĕpadan tampin taroh bĕdĕram soeraq di gĕlanggang tinggi 'ograng mĕnoetor toewah 'ajam bĕdangking pĕkiq 'oedjong tandjong 'ograng mĕnoetor toewah pitis banjaq djoewarĕ tĕkĕntap kalah manĕ djoewarĕ kantap kalah Radin Kasi'an tandjong Ringit kĕris di pinggang lah tĕgadaj pĕdang di 'ambin lah tĕtjiri 'mbaq pindoe 'oetang ka(n) bĕbaigr 'abis 'ndiq gĕnap dalam loerong di soembaj ngan mĕrgĕ 'oetang masih goendjaj kinah gĕlanggang lĕbar sĕ'agri 'itoe djoewarĕ 'andon baliq galĕ.

V. 'Andaj 'andaj Radin Doendangan (*B*).

Di kisan tinggi 'anaq Ratoe di loerong 'agong nakan Bĕngkong pĕniwin dĕngan Radin-bambajan bĕtoetor Ratoe-'agong 'anaq malang Radin Doendangan pĕgilah tandang kĕlajaran mĕntjakagr gadis njawĕ lah toewĕ badan lah ringaj djangan ngĕndaqka(n) gadis 'awang ngĕndaqka(n) gadis djĕroendjonan djangan 'ndiq mambangka(n) toenang 'ograng kaloe 'ndiq mambangka(n) toenang 'ograng djangan ngoelang kĕ nĕgĕri sapĕ 'ndiq ta'oe Radin Doendangan 'ati mĕlawan diring katĕkan 'ati poeriq 'adaq tĕbĕti 'oeloebalang dibĕri maloe 'angkat silĕ di kiri 'angkat bĕsĕmi laloe linggar dijĕ mandjing paroh dalam bĕsĕboh bardandan bĕsikap bĕnganggoe dijĕ toegron paroe laman dijĕ mandjing bawa djangkar djawi 'angkang 'akagrnjĕ 'angkang mĕndjĕrangkang djoendjongan manaw soensong boekoe djalan pĕnditĕ moenggah mimbar liwat sĕdjoendjang dilaloeka(n) dijĕ mandjing kĕbon boengĕ, kĕbon boengĕ dajang pandjang satak boekĕ sĕratos, banjaq boengĕ ratĕ kĕmbang kĕmbang bĕlantaq bĕlantoran kĕmbang rĕmilip boengĕ patjar kĕmbang bĕtoempal boengĕ rajĕ kĕmbang sĕtoeraq, kĕmbang sĕtoeri, rangga dipĕ di 'ambat boedjang kĕlawan gadis 'ndiqdĕ dijĕ mandap di sanĕ ngĕngot bĕroembong lawang di dja'oh 'antaw mĕngantaw 'ndi lah rigol toenggoe lawang boekaq lawang gĕlis gantjang djangan ta'amban, djangan lĕnggĕnĕ djangan tĕsandjang pĕrasanan rasan kĕtjiq lom ka(n) ngoedĕ sĕrĕmpaq tjarang bitĕ minah, sapĕ 'ndiq tahoe rigol toenggoe lawang, toegron soensang mĕna'iq soensang dĕkaq dĕkor 'mboekaq koentji tĕboekaq koentji koerĕ gĕndom tĕpĕtjat koekoe bĕnawol rijoq sĕgalĕ pĕndjoewangnjĕ tĕlĕlaq rantaj ĕnam djamban tĕtjanggang 'adĕ loelos rambot di bĕtil lawan tanggaj pandjang nĕranang doewarĕ gangsĕ kĕriq sĕmoeni liman biring moenika(n) tjĕriq lĕngkar gading, moenika(n) tjamping migĕ koening doewarĕ tĕboekaq di tĕbahnjĕ sĕpintjang kĕting 'nggi di dalam lom bĕdjĕdjaq bĕtoenggoewan sĕpintjang kĕting lah di loewagr mangkĕ bĕdjĕdjaq bĕtoenggoewan noendoq 'ndamĕ'i boemi mĕlĕngga 'ndamĕ'i langit maq 'igom bĕsaq namĕ boemi tjajĕ tĕmoebong damĕ langit tartjitjiq tijang toenggal bertoeboh sĕlĕkan pinggang tĕtĕgor toendjoq kĕ matĕ'agri

bĕdĕlap matĕ'agri tadjam mabor bintang panas 'agri rĕmantjaq matĕ tahon 'antoe tjĕlintjing 'agri 'oedjan djarang mangkoeraq pada toenggoewan mĕngkandal 'nggi pĕngĕnal di mandjing padang pĕndjĕmoran gĕris tanah lipang 'mpat lompat makiraq maq 'irongan niliq djajĕ dĕngan taloe manĕ njĕ taloe di bĕnopka(n)njĕ djajĕ ditoeng-gangi mangkĕ dijĕ toegron ka'andĕ dalam, mĕngoekot dĕndan manaw rijang, tjĕpot di 'oempot ngan kĕloelot dijĕ sampaj ka'andĕ dalam. ka(n) tandang kĕlajaran noenggangi sampan sĕlirang noenggangi djong binti kĕlam sangkan bĕdjoeloq binti kĕlam kĕlam 'ikoq timbol kĕpalĕnjĕ dijĕ lah tandang kĕlajaran gĕndang gĕpoh tĕngah lajaran gantong gĕpoh dalam sĕgarĕ ngantjam tĕloq gĕnting batoe bĕta'op mangkĕ 'adĕ radjĕ djin toedjoh bĕrading njĕlah dijĕ bĕsĕbot diwĕ mantaw doewatĕ diwĕ si'oenon doeloe toegron diwĕ si'aman doeloe djadi diwĕ tjĕratjaq toenggoe rantaw diwĕ tjĕrintjing toenggoe loeboq Toe'an 'Ali miring dijam di pangkat migĕ koening nining pĕrtong potih sĕmbajang mĕngaki 'oembaq ngadĕka(n) rĕmbon sĕdĕnijĕ njĕbot diwĕ tĕras tĕndjam datangnjĕ kĕdoeboe bawoq kĕtjitji sangkor lantaran diwĕ ngijang ringkih diwĕ noenggoe padang sĕrasa diwĕ padang sĕrinsing 'andjat sĕdikit di bĕsĕbot njĕbot diwĕ pĕmatang pĕmatangan, njĕbot diwĕ pĕmatang pandaq mĕnjĕbot diwĕ pĕmatang pandjang njĕbot diwĕ Goenong goenongan, Goenong Sĕminoeng 'oeloe Ranaw, Goenong Dĕmpoe rambot bĕsĕmah, Goenoeng Mĕrapi toengkoe tigĕ, Goenong Boengkoq 'Oeloe Bĕngkoeloe, Goenong Soensang dalam sĕrĕgĕ, Goenong potih di 'awang 'awang, Goenong Loemot dalam lajaran, Goenong Koembang dalam kajangan, 'andjat sĕdikit lah bĕsĕbot mĕnjĕbot diwĕ boekit boekitan, boekit Sĕnanti di bajoran, Boekit Kaba 'oeloe Rĕdjang, Boekit Sĕgoentang di Pĕlimbang, Boekit Sĕrilĕ di Lĕmatang, datang koe kidjang bang rĕmas lantaran diwĕ boekit boekitan, ngoenggoq tĕkoekoe kalong lantaran diwĕ padang padangan bĕmoeni titiran 'oelong lantaran diwĕ padang djadi mindidiq badaq badaq koembang ngindjongka(n) tjoelĕ kĕmbang-warong lantaran diwĕ Goenong-goenongan mĕndĕsit binti 'Ali koening tĕrbang sĕloemboe doewĕ soenggoh sĕtakin salah djoedoe sikoq 'oelong sikoq bĕlantan lantaran diwĕ kajangan tinggi 'ograng mĕngatiq manggimbari, soedĕ bĕsĕbot besĕsiwĕ hoerip badan koe 'ini lambat di 'oeroug nanggong dĕdasan, siwĕ njĕ djong binti kĕlam djangan djoedjot djangan pĕnakot njimpang ka kiri koe roesaq njimpang ka kanan koe pĕlĕbor toempaq toedjoh kĕrijang badan toedjoh tĕrindoe 'ati djangan rĕdjong salah toempaq dipandang diong binti kĕlam tĕdĕngagr moeni bilangan loq 'ndiqdĕ sĕrantĕ lagi kadi 'ibos tĕlantjar tinggi sapĕ 'ndiq tahoe Radin Doendangan 'intang tĕropong pandaq di 'intang tĕropong pandjang tiking ka tjintjin pĕrmatĕ, pĕrmate 'intan pĕdoman 'oelong 'ali mĕntikĕ boelan toemboq taring matĕ mantikĕ mĕlihat dalam lajaran kaloe 'adĕ 'ograng mĕnĕntong tĕngah sĕgarĕ 'adĕ nijan djong soewatoe mĕrĕntong di poelaw pandjang bĕroepoq bĕmantjĕ sograng hidop Radin Doendangan manĕlah djong di rĕntaska(n), manĕlah djong di lĕngkongka(n) baliq bĕroepoq bĕmantjĕ poelĕ 'ndiqde djong di lĕngkongka(n) kaloe djong dilĕngkongka(n) roesaq ganti roeboh toenggoewan 'ilang pĕtiti di nĕgĕri ngit pĕpakam noenggoe loerong liwat sĕdjoendjang dilaloeka(n) di dja'oh doepi di rĕnggot doepi sĕnanding sampaj nian satĕ dilihat djong 'agong djong malam Koemat, malim Mohammad baliq di 'andon di pantaj rĕmas kalah 'ndiq 'adĕ kĕbilangan 'oepoq kĕpadĕ Radin Doendangan karang

toetor malim Koemat koendang lawas Radin Doendangan sĕmbah padĕ badan, dindaq pati koepadjami dindaq njawĕ koepĕgatka(n) sapĕ 'ndiq tahoe Radin Doendangan rasan mĕnjĕmbah 'akoe 'awoe sĕmbah kĕpadĕ boelan bintang sajit kĕpadĕ boemi langit, sapĕ 'ndiq tahoe malim Koemat loq 'ndiqdĕ sĕrantĕ lagi gĕmĕrintjing bantong doehong tjabotnjĕ doehong dari pinggang tibĕkannjĕ padĕ Radin Doendangan sapĕ 'ndiq tahoe Radin Doendangan koe 'oendor pandjang sĕlawi djikĕ marĕ pandjang 'mpat poeloh sĕsat sĕpintjang bĕlangka(n) litir sĕdikit padĕ toenggoe(w)'ăn tibĕ kĕpadĕ roesoq kiri kĕmĕrintjing moeni di loewăgr rantjaq sĕkilan boengĕ badjĕ tĕtjoewing, tĕtji'a pandjang lantaq sĕgiriq doewĕ lagi lom 'adĕ gatal gatalnjĕ 'andjat sĕdikit lĕkiq gadis maraq 'api di dalam sipat, sapĕ 'ndiq tahoe malim Koemat manĕ sĕndjatĕ banjaq ba'iq ginggang Radin Doendangan sapĕ 'ndiq tahoe Radin Doendangan koendoe gĕgah sĕmatĕ matĕ, toegron di ginggang, 'adaq tĕginggang pĕrang koe'adĕ tigĕ boelan perang 'ndiqdĕ bĕgralahan baris sĕmoeni rĕboe boeloh kadi tĕlap sĕlintjang djadi pĕloeroe ngambang pĕlajaran ka di poekat rĕmbon kĕmaraw 'asap sĕnampang ngan sĕtĕnggar, pĕrangkoe 'ndiqdĕ bĕgralahan 'ilang sajaw malim Koemat 'ilang 'ndiqdĕ kĕmati'an sapĕ 'ndiq tahoe Radin Doendangan dijĕ kan ngoelang kisam tinggi mĕlagrika(n) bĕtĕri 'arop bintang gading Kĕlawaj Bintang kisiran dijĕ lah ngoelang roerong 'agong sintaq'i soeling ngan sĕrdam pĕtiq sĕrdam tangis tawan pĕtiq soeling djandĕ bĕsĕroe singkap kĕlamboe rintji Kĕling mĕnggoeliq di lamang tinggi 'apit kĕ kĕmbong kiri kanan bantal tĕrkam toetop 'intan ngabis ladas dalam dĕnijĕ.

VI. 'Andaj 'andaj boerong mĕrakaw rakaw (*S*).

Boemi lom 'adaw djadi langit lom 'adaw djadi 'angin dan bapijon lom 'adaw djadi mangkaw 'adaw boerong mĕrakaw rakaw mangkaw 'adaw boerong mĕriki riki mangkaw 'adaw boerong tjĕndaraw tjandiloelah mangkaw 'adaw boerong sĕlasi 'itam kaki, mangkaw 'adaw boerong sĕlasi 'itam pagot, mangkaw 'adaw boerong sidjam djami mangkaw 'adaw boerong tangkĕ tinggalan Radjaw njawaw bĕtĕlogr soewidji sĕmbilan roewang di pandjoegring toehan paroman mandikaw njaw Allah di sambar Saroewaij ngator kĕpadaw paroman mandikaw njaw Allah. Djatohka(n) kĕbawaw kaki 'ambaw 'itoe mangkaw 'adaw tanah boemi, di sambar lagi saroewang, Djatohka(n) ka djĕmalaw 'ambaw itoe mangkaw 'adaw langit, di sambar lagi sĕroewang, djatohka(n) kadaj 'ambaw 'itoe mangkaw 'adaw la'ot, di sambar lagi saroewang, djatohka(n) ka pĕmoengkor (bĕlakang) 'ambaw 'itoe mangkaw 'adaw boekit boekitan goenong goenongan, di sambar lagi sĕroewang djatohka(n) ka djĕmalaw 'ambaw mangkaw 'adaw boelan bintang dan mataw'agri, di sambar lagi sĕroewang djatohka(n) ka moekaw 'ambaw 'ndjadi rĕmbon 'aban kĕramattonglah, di sambar lagi sĕroewang djatohka(n) ka pĕmoengkor 'ambaw 'ndjadi karsiq batoe dan kĕkarangan roempot rataj dan kakajoe'an, tinggal lagi sĕroewang di sambar 'adaq tĕsambar ngator kĕpadaw Toehan paroman mandikaw njaw 'Allah 'ndidaw tĕsambar, djawab Toehan paroman mandikaw njaw 'Allah tĕtaq tigaw sĕtaq di 'ambongka(n) titi'ăq ka bĕringin kaloe waktoe njataw nangkoedaw sidang bĕdamaw, sĕtaq di 'ambongka(n) titi'ăq ka boekit

Mĕsagi ngadawka(n) boerong tjit boentjit kapijon 'ograng dajaw, sĕtaq di 'ambongka(n) titi'ăq ka poelaw Paksi sikoetani tanah koetjĕntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw njataw nangkoedaw sĕriq saridantaw kagroekaqnjaw tĕtaq tigaw sĕtaq 'ndjadi toenggangan bĕrat 'oelong 'ntjari 'ntjĕnantingan, sĕtaq 'ndjadi toenggangan djin sĕlam bĕlajar niti 'angin, sĕtaq 'ndjadi toenggangan nangkoedaw sĕriq saridantaw, bĕdjoeloq djong gĕntaw mara koejaw kĕloemasnjaw tĕtaq tigaw sĕtaq 'ndjadi diwaw bĕsaq, sĕtaq 'ndjadi dago'aq pĕnanggalan, sĕtaq 'ndjadi kalĕbah pandaq kalĕbah pandjang 'ndjadi kitab 'ndjadi koera'ăn 'abo'ăqnjaw 'ndjadi 'ijăq sĕlĕmaw. 'ija 'Allah 'ija Toehankoe, paroman mandikaw njaw 'Allah, dĕnijaw njĕlah 'adaw djagatlah 'adaw 'akoe 'ndaq bĕlajar ka tĕlo'ăq 'aman kalamin tĕlo'ăq kapoendi koetaw Padang 'oedjong tandjong Padang kĕmboelaw 'ndaq bĕtanam djagat 'ndjadika(n) nĕnggĕri di soeroh diwatan kĕtinggalan boli'ăhnjaw Toehan paroman mandikaw njaw 'Allah djadi bĕlajar, bĕtĕmoe ngan djĕmaw 'ograng doewaw bĕtanjaw 'ograng doewaw 'itoe, haj nangkoedaw Sĕriq Saridantaw kisah di manaw nangkoedaw Sĕriq Saridantaw nĕnggĕri, manaw ka(n) di 'antjam. Djawabnjaw kaba 'ndi'aq ta'oe nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi sikoetani tanah koetjintam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bĕlajar kĕ tĕlo'ăq 'aman kalamin 'oedjong tandjong padang kamboelaw 'ndaq bĕtanam djagat 'ndjadika(n) nĕnggĕri di soeroh diwatan katinggalan, kataw 'ograng doewaw kaloe 'mbaq 'itoe 'akoe 'ndaq miloe, kataw nangkoedaw Sĕriq Saridantaw sijapaw damaw kaban toe(w)'apaw karap toe(w)'apaw bawaw'ăn djawab 'ograng doewaw haj kaba 'ndi'ăq ta'oe 'nggagri 'akoe, Sikiting sitoelong bawaw bataq'an 'akoe silip sĕriboe gampil sĕratos tjĕmpalaw tigaw poelo'ăh kataw nangkoedaw Sĕriq saridantaw kaloe 'mbaq 'itoe boli'ăh maso'aq kĕpĕrahoe, bĕlajar poelaw sĕtampor bĕtĕmoe dĕngan 'ograng doewaw lagi, bĕtanjaw poelaw 'ograng doewaw 'itoe haj nangkoedaw Sĕriq Saridantaw ka(n) kĕmanaw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw kisah di manaw 'ndaq kĕmanaw nanggĕri manaw ka(n) di 'antjam; djawabnjaw: haj 'ndi'ăq ta'oe (ĕ)nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi sikoetani tanah koetjĕntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bĕlajar ka tĕlo'ăq 'aman kalamin 'oedjong tandjong Padang kamboelaw 'ndaq bĕtanam djagat 'ndjadika(n) nĕnggĕri di soero'ăh diwatan kĕtinggalan kataw 'ograng doewaw 'itoe kaloe 'mbaq 'itoe 'akoe 'ndaq miloe, djawab nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw si'apaw damaw kaban 'apaw karap 'apaw bawaw'an djawab 'ograng doewaw haj kaba 'ndi'ăq ta'oe (ĕ)nggi 'akoe namawkoe Sikandjang ngan Sikindjing kami 'ograng doewaw 'ini 'amon kĕkarapan ngan bawaw'an 'amon pĕrahoe tĕka'it di 'atas Sikandjang nai'ăq 'amon pĕrahoe tĕka'it di bawah Sikindjing soekaw njĕlam djadi kataw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw kaloe 'mbaq 'itoe pajoe maso'ăqlah kĕ pĕrahoe, bĕlajar poelaw Sĕtampor bĕtĕmoe 'ograng 'mpat, bĕtanjaw poelaw 'ograng 'mpat ka(n) kĕmanaw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw kisah di manaw 'ndaq kĕmanaw nanggĕri manaw ka(n) di 'antjam, djawabnjaw haj kamoe 'ndi'ăq ta'oe (ĕ)nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi Sikoetani tanah koetjĕntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bĕlajar kĕtĕlo'ăq 'aman kalamin 'oedjong tandjong padang kĕmboelaw 'ndaq bĕtanam djagat 'ndjadika(n) nĕnggĕri di soero'ăh diwatan katinggalan kataw 'ograng 'mpat 'itoe kami 'ndaq miloe, djawab

nangkoedaw djadilah sapaw damaw kaban 'apaw karap 'apaw bawaw'ăn kataw 'ograng 'mpat damaw kami toekang kaboekoe kabaka toekang ngoeko'ăh toekang ngoekori, lamon bataq'an kami patjaq mĕnggĕdang boengko'ăq sakilan patjaq mĕnarah kajoe balimbingan djawab nangkoedaw pajoe boli'ah maso'ăq, mangkaw bĕlajar Sĕtampor bĕtĕmoe 'ograng 'mpat bĕtanjaw poelaw 'ograng 'mpat ka(n) kĕmanaw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw kisah di manaw 'ndaq kĕmanaw nanggĕri manaw ka(n) di 'antjam; djawabnjaw: haj kamoe 'ndi'ăq ta'oe (ĕ)nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi Sikoetani tanah koetjĕntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bĕlajar kĕtĕlo'ăq 'aman kalamin 'oedjong tandjong padang kamboelaw 'ndaq bĕtanam djagat 'ndjadika(n) nĕnggĕri di soero'ăh diwatan katinggalan, kataw 'ograng 'mpat 'akoe 'ndaq miloe. Djawab nangkoedaw sapaw damaw kaban 'ograng 'mpat damaw kami biring 'mpat, biring sĕmampaq biring sĕmampor, biring 'adoewan, biring kĕta'on, lamon bataq'an kami kaloe rasan 'ndi'ăq kĕdamaw'an kaloe rasan 'ndiaq kahoekoman sĕbot kami pantaw kami di dalam tĕnggang pĕdoepaw'an boli'ăh kami ngĕndjo'ăq gĕdong pikiran, djawab nangkoedaw pajoe boli'ăh kamoe maso'ăq, mangkaw bĕlajar Sĕtampor lagi bĕtĕmoe ngan djĕmaw sograng, mangkaw bĕkataw djĕmaw sograng 'itoe: haj 'akoe 'ndapat djĕmaw sĕpĕrahoe, djadi kataw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw djĕmaw sĕpĕrahoe 'ndĕpat djĕmaw sograng mangkaw bĕtĕngkarlah 'itoe mangkaw 'mbabar soembaran djĕmaw sograng tĕkalaw tĕlogr boerong mĕrakaw rakaw di tĕtaq tigaw sĕtaq di 'ambongka(n) djato'ăh kĕbĕringin kaloe waqtoe njataw nangkoedaw Sidang bĕrdamaw njĕlah 'akoe, sĕtaq di 'ambongka(n) titi'ăq kĕtanah Paksi Sikoetani tanah koetjĕntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw njĕlah kaban, kataw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw toe(w)'apaw kĕrdjaw kaban disini djawabnjaw 'akoe disini 'mbatjaw kalĕbah pandaq kalĕbah pandjang 'mbatjaw kitab 'mbatjaw koera'an kini 'akoe 'ndaq miloe kamoe djawab nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw pajoe maso'aqlah kĕpĕrahoe, mangkaw bĕlajar Sĕtampor bĕtĕmoe ngan djĕmaw sograng, bĕtanjaw poelaw djĕmaw sograng ka(n) kĕmanaw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw kisah di manaw 'ndaq kĕmanaw nĕnggĕri manaw ka(n) di'antjam djawabnjaw haj kaba 'ndi'ăq ta'oe 'nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi Sikoetani tanah koetjĕntam ma'oediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bĕlajar kĕtĕlo'ăq 'aman kalamin 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bĕlajar kĕtĕlo'ăq 'aman kalamin 'oedjong tandjong padang kĕmboelaw 'ndaq bĕtanam djagat 'ndjadika(n) nĕnggĕri disoero'ăh diwatan kĕtinggalan, kataw djĕmaw sograng 'akoe 'ndaq miloe, kataw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw sapaw damaw kaban toe(w)'apaw karap toewapaw bawaw'ăn. Djawab djĕmaw sograng bibiq nanggĕling nangkoe liman kisah dari bĕnoewa Kĕling disoero'ăh diwatan katinggalán bataq'ankoe tĕpo'ăq tari sambaj gandaj 'ndjoegit galigoeh tĕtandangan Sĕlangigran mĕligat pinang, 'mbataq soeling ngan sĕrdam 'mbataq rĕdap ngan kĕtjapi kini 'akoe 'ndaq miloe kamoe. Djawab nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw pajoe maso'ăqlah kĕpĕrahoe mangkaw bĕlajar Sĕtampor bĕtĕmoe ngan boedaq gadis sograng, bĕtanjaw poelaw boedaq gadis sograng ka(n) kĕmanaw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw kisah di manaw 'ndaq kĕmanaw nĕnggĕri manaw ka(n) di 'antjam djawabnjaw »haj 'ndi'ăq ta'oe 'nggi 'akoe 'akoe kisah di tanah Paksi Sikoetani tanah koetjĕntam

maoediram 'oedjong tandjong toegronan diwaw 'ndaq bĕlajar kĕtĕlo'ăq 'aman kalamin 'oedjong tandjong padang kĕmboelaw 'ndaq bĕtanam djagat 'ndjadika(n) nĕnggĕri di soero'ăh diwatan kĕtinggalan, kataw boedaq gadis sograng 'akoe 'ndaq miloe, djawab nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw sapaw damaw kaban 'apaw karap 'apaw bawaw'ăn kataw boedaq gadis sograng, lamon damawkoe poelaw 'ini dĕndam dĕndaman, dĕndamon bidadari, bidadari 'oendan lalijon tapaq kĕlawaj bintang nĕratjaw njĕlah 'akoe 'ini, 'amon bataq'an 'akoe 'mbataq njot dengan njit sir dengan rasaw bĕgaw bĕrahi mantiq salikor 'angkiq 'angkiq koerang doewaw sawi kĕdjidjam doewaw bĕlas, djawab nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw 'amon 'mbaq 'itoe maso'ăqlah kĕ pĕrahoe laloe bĕlajar poelaw mangkaw lanang sĕpĕrahoe 'itoe mĕnjoebo'ăq mĕnjĕngal mĕnggoeso'ăq mĕnggasah mĕlajong 'oetang galaw 'oekomnjaw kaloe mĕlajong 'oetang lang mĕnarap boewih damawnjaw 'oetangnjaw sigri'ăh sĕsanggan kaloe mĕnggasah mĕmĕgang tangan di dĕndaw doewaw bĕlas rijal, kaloe tido'ăq mĕnggiri'ăq koembang, koembang mĕliriq gĕdong damawnjaw di dĕndaw doewaw bĕlas rijal kaloe mĕndjĕngal bijawaq nindjaw lĕbong damawnjaw di dĕndaw nam rijal mangkaw bĕdjalan poelaw sĕtampor pĕrahoe tĕka'it di 'atas, bĕkataw nangkoedaw Sidang berdamaw 'ini pĕrahoe tĕka'it di 'atas, 'akoe ta'oe kĕpadaw pĕrdjandji'ăn kamoe 'mpo'aq bĕlom 'akoe di pĕrahoe, kaloe pĕrahoe tĕka'it di 'atas sikandjang soekaw na'i'ăq, mangkaw na'i'ăq sikandjang tĕka'it di pĕndjoegring Toehan paroman mandikawnjaw 'Allah talinjaw pĕrahoe 'itoe, di toenggoe boerong kĕtji'ăq 'mbaq haj tangan di pĕndjoegring Toehan paroman mandikawnjaw 'Allah, damawnjaw boerong sidjamdjami matawnjaw tigaw soeso'ăhnjaw toedjo'ăh sajapnjaw doewaw bĕlas rambajnjaw dĕlapan matawnjaw njĕlah 'ndjadi bintang mataw ta'on, soeso'ăhnjaw 'ndjadi djĕmahat toedjo'ăh rambajnjaw 'ndjadi ta'on dĕlapan, sajapnjaw 'ndjadi boelan doewaw bĕlas mangkaw bĕdjalan poelaw sĕtampor tĕka'it di bawah, sĕgaqnjaw lagi di nangkoedaw Sidang berdamaw 'ini pĕrahoe tĕka'it di bawah, 'akoe ta'oe djoegaw kăpadaw pĕrdjandjian kamoĕ 'mpo'aq bĕlom 'akoe di pĕrahoe kaloe pĕrahoe tĕka'it di bawah Sikindjing soekaw njĕlam, kataw Sikindjing pajoe tapi kitaw bĕdjandji 'mpat poelo'ăh 'agri, laloe dijaw njĕlam di koetotnjaw tali 'itoe, laloe nimbol kĕ padang maäsar, mangkaw di padang itoe 'adaw bĕtĕmoe bĕroegaw sidjat, groemah ĕmas bĕroegaw ĕmas, di toenggoe boedaq gadis sograng, djadi kataw boedaq gadis 'itoe haj kakaq Sikindjing na'i'ăqlah kĕ groemah, djadi Sikindjing na'i'ăq mangkaw bĕkataw Sikindjing sapaw damaw dĕngan 'anaq sapaw dĕngan, djawabnjaw kaloe 'ndi'ăq ta'oe di 'akoe 'akoe 'ini 'anaq nagaw bĕsaq, damawkoe pĕtĕri boendaw kapitoe kapitoe boendaw kĕpoetin tĕpakan 'anaq nagaw bĕsaq mangkaw bĕkataw poelaw boedaq gadis itoe Sikindjing bĕrani di bapaqkoe, djawab Sikindjing 'ndi'ăq 'adaw mangkaw, Sikindjing di soero'ăq kannjaw di bawah pasoe bĕsaq, bĕlom lamaw bali'aq nagaw bĕsaq, kataw nagaw bĕsaq, haj pĕtĕri manaw Sikindjing, djawab njaw 'ndi'ăq 'adaw, kataw nagaw bĕsaq, djangan di kataw ka(n) ndi'ăq 'adaw 'ndidaw ka(n) koeboeno'ăh mangkaw laloe di timbolkannjaw Sikindjing 'itoe di panggili di nagaw bĕsaq mangkaw mati Sikindjing sĕbab kĕtakotan, kataw pĕtĕri 'mbaq manaw bapaq Sikindjing mati, mangkaw kataw nagaw bĕsaq moedah 'ambi'ăq sĕlasi toedjo'ăh tangkaj kĕpas kĕpasi ngan 'aji'ăq tjĕndanaw bali'ăq 'idop

Sikindjing mangkaw bĕkataw nagaw bĕsaq Sikindjing kaban bĕlom boli'ăh bali'ăq 'akoe 'ndaq pĕrang ngan nagaw toedjo'ăh nantian kaba inilah, nagaw bĕlang nagaw bĕrani nagaw bĕsari, 'agri 'akoe bĕrpĕrang toedjo'ah 'agri lagi dalam pangkat poewidaran 'mbaq 'toe, sampaj toedjo'ăh 'agri njĕlah nagaw besaq bĕrpĕrang ngan nagaw toedjo'ăh, Sikindjing di boelangka(n) di tjoelaw nagaw bĕsaq pakaj'ăn sĕkin satoe, djadi sampaj pĕrang kalah nagaw toedjo'ăh, mangkaw bali'ăq nagaw bĕsaq sampaj di groemahnjaw, Sikindjing pamit 'ndaq bali'ăq mangkaw pĕtĕri 'anaq nagaw bĕsaq 'ndaq miloe mangkaw di 'adjongka(n) di nagaw bĕsaq sĕrtaw di 'ndjo'ăq'i pangkat poewidaran, mangkaw Sikindjing bali'ăq kĕpĕrahoe ngan pĕtĕri 'itoe, soedaw 'itoe mangkaw bĕdjalan sĕtampor sampaj kĕla'ot 'abang ngan 'idjoe, kataw biring 'mpat kami tinggal disini, kaloe 'adaw kasĕsaq'ăn kamoe sĕbot 'akoe pantaw 'akoe di dalam tĕnggang pĕdoepaw'an, bĕdjalan poelaw sĕtampor sampaj koedjong tandjong padang kĕmboelaw mangkaw bĕtĕgaq djagat 'ndjadikan nĕnggĕri, bĕlom djadi, mangkaw ngali'ăh kĕpalaq poelaw bĕlom djadi lah ngali'ăh ka pinggang poelaw mangkaw djagat djadi nĕnggĕri djadi, tĕgaq balaj bĕndar papan, mangkaw djadi poesi'ăq'ăn sagĕboq salinggang 'alam tapi 'adat bĕlom mangkaw njĕlah mantaw biring 'mpat, djadi datang biring 'mpat, kataw biring 'mpat toewapaw kĕndaq nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw djawab nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw 'akoe 'ndaq ngadjong mintaq 'adat di 'nggagri bikoe bira manaw dijam di Goenong Loemot tĕngah lajaran, djawal biring 'mpat pajoe boli'ăh kami bĕdjalan laloe bĕdjalan sampaj di Goenong Loemot tĕngah lajaran mintaq kartaw dalam nanggĕri boli'ăh kartaw doewaw bĕlas njĕlah bali'ăq biring 'mpat laloe di 'ndjo'ăqka(n) di nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw, kataw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw bĕlom kartaw doewaw bĕlas lagi kartaw minom makan ngoelang lagi kamoe mintaq kartaw radjaw radjaw nijan, laloe ngoelang lagi dijaw mintaq lagi 'nggagri bikoe bira manaw boli'ăh kataw bikoe bira manaw kartaw dĕlapan njĕlah di bataq bali'ăq poelaw di ndjo'ăqka(n) di nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw, kataw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw bĕlom lagi kartaw radjaw radjaw ini, kartaw dĕlapan kartaw pati damawnjaw ngoelang lagi kamoe mintaq 'nggagri bikoe bira manaw djawabnjaw boli'ăh tapi pagi tanti 'anaq koe gadis toegron ka nĕnggĕri bawaw soerat doewaw di kiri doewaw di kanan kartaw 'mpat kĕ nĕnggĕri damawnjaw kartaw 'itoe kartaw bĕlah rambot kartaw goeling tijang kartaw gadjah boewas kartaw bĕlah boelo'ăh, damawnjaw 'anaq koe gadis itoe bintang kasi'ăn tampa lindjang tapakan 'anaq bikoe bikoe bira manaw dijam di Goenong loemot tĕngah lajaran, 'abis 'itoe, lah 'adaw 'adat di nĕnggĕri tĕtapi di'oeloe bĕlom boewadat djadi biring 'mpat di 'adjong ngantalka(n) 'adat pajoe katawnjaw boli'ah kami moediq 'oeloe soengaj ngantalka(n) 'adat mangkaw bĕdjalan dijaw sampaj di djalan bĕtĕmoe djĕmaw sograng, kataw djĕmaw sograng kan kĕmanaw kamoe 'ograng 'mpat djawabnjaw kan ngantalka(n) kartaw koeloe soengaj, katawnjaw djadilah 'nggan 'akoe 'ini kijan 'amon 'itoelah kĕrdjaw, djawab djĕmaw 'ograng 'mpat, kami 'ndi'ăq boli'ăh mandaq di djalan kami 'adjongan 'ograng, katawnjaw djĕmaw sograng djadilah 'nggan 'akoe 'ini, mangkaw kataw 'ograng 'mpat sapaw namaw kaban katawnjaw namawkoe Sĕrampoe toedam ma'oe toedim kĕloewagr dari rabang Sĕmap doedo'ăq di pangkalan poelaw

kartaw mandi'ăn la'ot gilang giri'ăh sari sari měmbělah rambot, mangkaw 'ograng 'mpat 'itoe laloe ngĕndjo'ăqka(n) kartaw 'mpat itoe di djĕmaw sograng 'itoe, mangkaw bali'ăq 'ograng 'mpat 'itoe, lamon 'adat di nĕnggĕri Pinangkabaw, sĕmĕtaq 'irang tanah Djawaw simboeran tjajaw kartaw di nĕnggĕri, titi'ăq soewaraw kartaw 'anaq 'oeloe, djadi djagatlah 'ndjadi nĕnggĕri lah djadi, 'itoe mangkaw bĕkataw nangkoedaw Sidang bĕrdamaw 'nggagri nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw na kini kĕkaja'ăn kaban lah sampaj 'akoe sadjaw bĕlom, na kini 'akoe kan ngoelang kĕ laot 'abang 'idjoe pajoe kataw nangkoedaw Sĕriq Sĕridantaw, djadi dijaw ngoelang kĕ laot 'abang 'idjoe titi'ăq kĕrabol tjĕndanaw kisah di rabol tjĕndanaw titi'aq kĕrabol sĕlasi, njataw santaraw goeroe lah 'adaw santaraw goeroe, mangkaw 'adaw pĕtaraw goeroe sakti, 'itoe mangkaw boe'anaq toedjo'ăh, Sĕmoesti, Siroemaw, Si roewanaw, Silĕmban, Silĕmbajong, Sĕtĕtaq pĕmatang kapagr, Sĕnaton sĕnataq, dari Sĕmoesti 'itoe 'anaq pĕtaraw goeroe Sakti, Sĕnaton sĕnataq 'itoe 'ilo'ăq 'ndi'ăq 'adaw bĕrsamaw ringki'ăh 'ndi'ăq 'adaw bĕrtoembo'ăq bĕdjoelo'ăq boedjang boedjang mantjaw ginaw 'abis 'itoe kataw pĕtaraw goeroe sakti 'mbaq manaw 'ndaq noenaqka(n) Sĕnaton sĕnataq nĕnggĕri 'ini lagi sĕboewah djadi pĕtaraw goeroe sakti tigaw kali mĕmbiliq badan tigaw kali mĕnjoensang 'alam katon nĕnggĕri bandong doewaw satoe nĕnggĕri pĕtaraw goeroe sakti doewaw nĕnggĕri Bĕlitong bĕkas 'anaq djagaw malingi tjoetjong bĕgindaw paroe Soegih 'anaq sĕpantjor lang sĕpantjor ling tjoetjong pĕnjakit pĕlitjit koenjit 'itoelah 'anaq pĕtĕri Sidang bĕrdamaw 'ilo'aqnjaw 'ndi'ăq 'adaw bĕrtoembo'ăq ringki'ăh 'ndi'ăq 'adaw bĕrsamaw, djadi kataw pĕtaraw goeroe sakti gila gagri gadis 'itoe ngadjong Sĕnaton sĕnataq, mangkaw laloe di gagrinjaw 'mbataq sĕrbaw saw kĕrdjaw lom timbali 'ograng, mangkaw dijaw bali'ăq 'atorka(n) kĕpadaw pĕtaraw goeroe sakti kĕrdjaw 'ndi'ăq 'adaw di timbali 'ograng, djawab pĕtaraw goeroe sakti ngoelang bataq sĕrbaw doewaw kĕrdjaw bĕlom djoegaw timbali 'ograng bali'ăq dijaw ngator kĕpadaw pĕtaraw goeroe sakti kĕrdjaw lom djoegaw timbali 'ograng, ngoelang kataw pĕtaraw goeroe sakti bataq sĕrbaw tigaw, kĕrdjaw lom djoegaw timbali 'ograng, bali'ăq lagi ngator kĕpadaw pĕtaraw goeroe sakti, djawab pĕtaraw goeroe sakti ngoelang bataq sĕrbaw 'mpat itoe mangkaw kĕrdjaw timbali 'ograng mangkaw rasan 'adaw tapi rawatan pintaq 'ndaq 'otaq sĕmbilan goegoh, mangkaw ta'oe noembo'ăqka(n) rasan, mangkaw dijaw bali'ăq rasan lah 'adaw ngator di pĕtaraw goeroe sakti, rasan lah 'adaw tapi 'ograng 'ndaq 'otaq sĕmbilan goegoh, mangkaw ta'oe noembo'aqka(n) rasan, pajoe kataw pĕtaraw goeroe sakti kitaw bĕdandam, mĕmasang boeboe mĕmasang tindjaw, djĕrat, pĕlobang, randjaw, rĕban, djaring, lah tĕloenggo'ăq 'otaq dĕlapan goegoh kari sagoegoh lagi 'itoe mangkaw bĕmoeni kĕlamawan di mĕsigit kĕlamawan pĕtaraw goeroe sakti boenjinjaw gĕto'ăq 'anang sĕpĕti nang kĕloelos poenggal panggil kaloe 'ndi'ăq ta'oe 'nggi kabagr toenang Sĕnaton sĕnataq di 'ambi'ăq 'ograng, di 'ambi'ăq Balitong bakas 'anaq djagaw malingi tjoetjong bĕgindaw paroe Soegih, tĕtijang bingong pĕtaraw goeroe sakti, djadi katawnjaw kaloe 'mbaq 'itoe kitaw pĕrang, djadi bĕdandan dandanan kĕ pĕrang mangkaw dijaw 'mboewat pĕrahoe di tĕbang kajoe di tĕntong njĕlah 'ndjadi tĕtĕntoengon di roewang njĕlah 'ndjadi gawi simpaq roewangan di tari'ăq njĕlah 'ndjadi gawi sintaq tari'ăq di taban njĕlah 'ndjadi gawi 'ndaq tahan,

soedaw itoe mangkaw bĕdjalan pĕtaraw goeroe sakti dĕngan 'anaqnjaw, sampaj kĕ nĕnggĕri Balitong bakas 'itoe mangkaw koetaw nĕnggĕri Balitong bakas koetaw bĕsi tĕlantaq sampaj kĕ langit tĕrĕndjam sampaj kĕ sĕrgaw bingong nijan pĕtaraw goeroe ka tawnjaw 'itoe koetaw bĕsi koetaw tĕmbagaw, djadi bĕkataw dari Samoesti, djangan bingong pĕtaraw goeroe sakti 'ambaw di sanggawi panah randjoenaw bĕsi 'mbaq batang ni'ogr poejo'ăh pandjang dĕlapan di giling dari Sĕmoesti babaq koetaw pandjang Sĕlawi 'itoe mangkaw ngamo'ăq 'ndi'ăq 'adaw dilawani 'ograng mangkaw bĕrasan 'itoelah 'ograng 'itoe mĕngakoe dari kĕsalah annjaw mangkaw di bangon toenggoewan dĕngan kĕbaw siko'ăq bangon toenggoewan Sĕnaton sĕnataq djadi bali'ăq pĕtaraw goeroe, tapi Sĕnatdn sĕnataq 'ndaq tinggal dindaq bali'ăq di 'adjaq 'ograng djadi koelagran Sĕnaton sĕnataq 'itoe bĕrĕdjong bĕnjanji di balaj bĕsoeling bĕsĕrdam, djadi kataw pĕtĕri Sidang bĕrdamaw 'alangkah 'ilo'ăq soewaraw Sĕnaton sĕnataq, djadi toegronlah pĕtĕri Sidang bĕrdamaw ka balaj laloe bĕroesi'ăq tĕtawaw 'nggĕrawaw djadi Salindjangan bali'aq Balitong bakas djaq dintjakagr 'otaq sĕmbilan goegoh, di kinaqnjaw pĕtĕri Sidang bĕrdamaw 'ndi'ăq 'adaw di groemah laloe di gagrinjaw kĕ balaj laloe di boeno'ăhnjaw Sĕnaton sĕnataq di tĕmpatkannjaw di padoe(w)'an balaj djadi bĕmoeni lagi kĕlamawan pĕtaraw goeroe Sakti di mĕsigit tadi katawnjaw gĕto'ăq 'anang sĕpĕti nangkaw loelos poenggal panggil, kaloe pĕtaraw goeroe Sakti 'ndi'ăq ta'oe gi kabagr ngan bĕritaw Sĕnaton sĕnataq mati di boeno'ăh Balitong bakas, 'anaq djagaw malingi, tjoetjong bĕgindaw paroe Soegih, -tĕtijang bingong pĕtaraw goeroe Sakti 'itoelah mangkaw pĕtaraw goeroe Sakti ngoempolka(n) 'anaq 'anaqnjaw tadi, bingong tĕboelat rasan ka(n) pĕrang laloe lantas di djalanka(n) djadi dami sampaj tĕtijang bingong pĕtaraw goeroe nginaq koetaw bĕsi koetaw tĕmbagaw tĕlantaq sampaj ka langit tĕrĕndjam sampaj ka sĕrgaw, bĕkataw poelaw (bĕdoe)dari Sĕmoesti, djangan bingong pĕtaraw goeroe sakti 'ambaw di sanggawi panah randjoenaw, babaq koetaw pandjang Sĕlawi 'itoe mangkaw ngoelang ngamo'ăq 'ndi'ăq 'adaw djoegaw lawani 'ograng, kataw 'ograng 'ndidaw kami moeno'ăhnjaw Sĕnaton sĕnataq mangkaw kataw Dari Sĕmoesti, 'ambaw di sanggawi panah randjoenaw di manaw badanjaw titi'ăq kĕlaw di sitoelah tĕmpat Sĕnaton sĕnataq djadi di gilingnjaw titoe bĕkoeliling di dalam doeson titi'ăq kapadoe(w)'an balaj 'itoe mangkaw di rĕdjo'ăh dapat bangkaj Sĕnaton sĕnataq ngamo'ăq lagi, djadi mĕngakoe 'ograng doeson 'itoe boekan Sĕnaton sĕnataq jang mati 'ini Sĕnaton sĕnataq 'adaw 'idop, tapi njaw di katawka(n) 'ograng 'itoe ĕmas di gawin di boewat Săroepaw Sĕnaton sĕnataq di bĕri njawaw di djagaw malingi djadi di tampaqka(n) di pĕtaraw goeroe sakti 'ini Sĕnaton sĕnataq djadi 'adjong bĕrĕdjong bĕnjanji patjaq, di 'adjong bĕsoeling bĕsĕrdam patjaq djadilah kataw pĕtaraw goeroe, mangkaw bĕkataw (bĕdoe)dari Sĕmoesti haj bapaq 'ini boekannjaw Sĕnaton sĕnataq, 'ini ĕmas di gawin, di bĕri njawaw njĕlah 'ini, djawab pĕtaraw goeroe Sakti tjaq patjaq kabah njĕlah 'ini tila kitaw bali'ăq katawnjaw djadi bali'ăq galaw 'ograng itoe, di djalan 'itoe masi'ăh ngitji'ăq pĕrambaq bĕsoeling bĕsĕrdam masi'ăh sampaj kĕ moekaw lawang katon ĕmas njawawnjaw 'ndigi'ăq, djadi ngambong pĕtaraw goeroe sakti 'ndaq ngoelang di djawab (bĕdoe)dari Sĕmoesti kami 'nggop ngoelang sĕbab bitjaraw 'oedaw 'inilah pĕmbangonan Sĕnaton sĕnataq ĕmas 'inilah

mangkaw 'itoe ĕmas di tĕgaqka(n) di moekaw lawang sĕgalaw '*ogr*ang naki*l* 'oetang galaw.

VII. 'Andaj 'andaj Radi*n* Boengsoe (*S*).

Tĕmbaj[2] 'adaw rimbaw sĕkamp*o*ng di toenggoe simpang padoe ĕmpat, di toenggoe koembang banti*n*g rĕmas 'ndĕkaq 'ndĕki*r* bĕroegaw tjĕmpaw di toenggoe kidjang bangli rĕmas, ditoenggoe roesaw pandjang tigaw, ditoenggoe kantjil bĕlantan, di tĕbas mĕndjadi talang 'ndi talang mĕndjadi does*o*n pandjang sĕtaq boekaw sĕrat*o*s, lĕmang koepang pĕtanggawannjaw *gr*oemah kĕtj*i*'ăq mĕndjambat koetjing *gr*oemah bĕsaq 'inggang basinggang, 'anaq tjinaw be*gr*oemah kamp*o*ng mĕlajoe bĕ*gr*oemah kambang, 'mbaq di siwar lĕpaw pandjang, daj*i*ng bĕgĕd*o*ng tĕngah padang, kĕmĕnd*o*r bĕgĕd*o*ng tinggi, tjĕtjal 'indjan bĕring*i*n tanggaj noendo'ăq'i lobang moewaraw 'idjang mani*s* goed*o*ngnjaw nangkaw 'mbaq di bĕkal goed*o*ng ni'*ogr* 'mbaq di tjintjin di karang lĕkaw goed*o*ngan pinang ngan sandawar boengko'ăq n*i*b*o*ng di palaq tanah gaj*o*r sandawar di 'oedj*o*ng tandj*o*ng, 'ndĕrdaj djalan ka'andaw dalam lo'ăq groemah tĕroent*o*r pĕtang kadi pandji tĕroent*o*r pagi tigaw badj*o*r pĕlakat moenggah pĕlakat papan bĕtĕrawang, pĕlakat tando'ăq bĕ'oek*i*ran dĕndannjaw manaw rijang koeni*n*g tjĕp*o*t di'oemp*o*t ngan kĕloel*o*t di samb*o*ng tanggĕriti, tĕlĕlaq datang 'andaw dalam ragaman di koetaw itoe gĕnap pĕmoen*o*ng dalam nĕnggĕri Sikat ringk*i*'ăh lajang boepandi*n* sikat tjĕpat lah jang koengk*o*nan parib*i*'ăh pĕmadoe rasan pĕmboeh*o*ng pĕmadoe koelaw tjoelaw tjalaw pĕngangat gawi boengk*o*'ăq tjab*o*l pĕnoenggoe koetaw boed*o*r bangaw dijam dijam di talang 'mpo'ăq bĕsaq dijam di bangsal kaĕmasan ninti*n*g di bĕroegaw pandaq sĕkap 'intang pĕmoeras pandjang rikaw 'oes*o*ng sĕnapang sataw pĕnangan Ratoe kini roerah tĕtap boemi tĕrantam '*ogr*ang sĕrĕpat 'mbaq di toengkat '*ogr*ang sĕrantj*o*ng 'mbaq di tab*o*ng boedjang soe'il*o*n sĕlĕlakoe, gadi*s*njaw toenggal bĕr'indoewan, boedjangnjaw toenggal bĕ*gr*oes*i*'ăq'ăn kĕrbaj toenggal bĕrajaq'an batinnjaw toenggal boetanan, panditaw toenggal sĕboetan, djoewaraw toenggal toewah 'ajam, 'itoe ragaman dalam nĕnggĕri tigaw koe 'andaw tĕrband*o*ng saw koe'andaw ribang gajaw sangkan bĕdjoel*o*q 'andaw ribang gajaw di sanaw 'andaw boedjang ngan gad*i*s, di sanaw boengaw kĕmbang banjaq, sĕtoeraq kembang sĕtoeri*n*g ranggaw dipaw bĕgĕmbaw malam sangkan bĕdjoel*o*q bĕrĕmbaw malam tak*o*t di sĕroe k*o*mbang laloe boengaw di sĕroe kambang djoegaw noempangka(n) 'abang boengaw rajaw rĕmĕdj*i*'ăh kĕmbang boengaw rĕntjam koekoe tit*i*'ăq boewiri*n*g kĕmbang sĕta'*o*n kĕmbang tĕtjangaq boengaw laboe, di sanaw 'andaw boedjang ngan gad*i*s, 'asi*n*g gadis sangg*o*l sĕlipat, 'asi*n*g boedjang dab*o*ng sawtĕkang mandj*i*ng galaw ka kĕb*o*n boengaw gad*i*s bĕtadjo'ăq boengaw rajaw boedjang bĕtadjo'ăq boengaw tandj*o*ng, banjaq bantjangan toembo'ăh di sanaw, di sanawlah djĕling tĕpĕkarat, di sanawlah rĕbang tĕpĕkintang mandj*i*ng bĕroegaw ngoedaw 'injaw, l*i*'ăh ragam di kĕb*o*n boengaw, soedaw di kandang moempaw gadi*n*g, soedaw di siwar 'akan djalaw rĕmas, doewaw koe'andaw sĕrim*o*ngan sangkan bĕdjoeloq 'andaw sĕrim*o*ngan di sanawlah 'andaw kĕrbaj banjaq 'adaw kĕrbaj nanti goero'ăh 'awaq pandaq bĕka'*i*n 'ap*i*r djikaw 'oendjo*gr* pĕlitas, bĕdĕg*o*p goeroe di 'oeloe,

'aji'ăq timbali tambaw di lajaran, mangkaw tĕragaq poentong 'ndi'ăq 'adaw tĕritong da'on lah koerang ngit bĕdindang 'agri malam, 'adaw kĕrbaj 'oeloe 'andaw bĕsaq tinggi goedaq gadika(n), groembaqnjaw koerang doewaw sawi sanggolan 'adaw 'mbaq bĕgrĕkoe bĕtadjo'ăq goejang 'adaw 'mbaq limos soegi sĕkilan maso'ăq moelot kĕnan mandjing 'andaw dalam kĕnan pĕgi kĕroentong bangkang, sikatnjaw dja'o'ăh di 'oepatnjaw sikatnjaw damping dipoedjinjaw, mĕngoepat 'anaq 'ograng boedjang, mĕmoedji 'anaq digri gadis kĕnan bali'ăq kĕroentong pĕno'ăh, kĕnan bali'ăq kĕgroemah gĕdi groemah boero'ăq bintang[2] ngan boekan bintangan oli'ăh 'agong, sangkan bintangan 'oli'ăh langit, kĕmpiq tĕbandjar dari loewan itoe kĕmpiq ograng menagi'ăh groemah tanggaw loempo'ăh parang njawaw bĕsaq badan 'ndi'ăq moela dasagr sabilah 'ndi'ăq kĕlangkaban, 'ading boedjang tandang lajaran bĕgrtaw 'ilo'ăq 'ndi'ăq 'adaw ngoelang, bĕgrtaw djahat 'ndi'ăq 'adaw poelaw 'ntĕlamadam sapaw ta'oe 'oetang mamboeloe koetjing koeros, tigaw koe'andaw tjĕtjap ning sangkan bĕdjoeloq 'andaw tjĕtjap ning di sanaw 'andaw panditawan 'adji sambajang 'ndi'ăq 'adaw rĕbah, 'igamaw kĕntjang di tĕgaqkan, dalam Salibar djoeloqkannjaw 'itoe namaw nanggĕri 'itoe, djĕngo'ăq toembang ratoe doeloe, 'agong tĕloensor djoeraj majos, sĕbab ratoe karot li'ăh ngoekom larangan 'mpat lah dipakaj mĕnoebaw 'oeloe pangkalan kĕdalam timba kĕloewăgr 'mbĕkop gawi ngĕngadang djadi, noeto'ăh da'an pĕtinggiran, tĕlaloe ratoe pandaq 'oemor damaw di simbang 'ograng la'in njĕlah di simbang ratoe kini, lĕ lakoe ratoe kini bĕlom mĕngadaq ratoe 'agong masi'ăh mĕngadaq 'araw bintang bĕsaq[2] dalam lajaran toewaw dalam sĕgaraw bĕgroemah pangkat di lajaran, bĕgroemah pangkat di sĕgaraw 'akap boelan ngadang di gĕnting tĕrang bintang ngadang di pantaj kĕtji'ăq nĕnggĕri di 'alabka(n) bĕsaq nĕnggĕri di pĕlĕbor banjaqlah rĕdjong di bansalka(n), rĕti ratoe mangkaw kĕnan mĕngadaq ratoe nanti dijaw soemaban toedjo'ăh lagi sograng di 'angkan koelaw loewăgr 'ndi 'itoe boli'ăh 'mbĕdot boli'ăh nĕkani, rĕtaw dalam manggot piling pintaq pintawan toentong tjanaj lĕlakoe ratoe 'agong, lagi sograng 'anaq wadon sangkan 'mbaq 'itoe bĕlakoe kĕnaw mantarang djĕmaw 'idop kĕnaw boemi langit lĕlakoe ratoe 'agong, 'abis bĕnang sĕbakaw pangkal 'abis tjintjin sĕtoembo'ăq kiri li'ăh bĕsoenggot 'nggi rĕbijah, soenting 'ndi'ăq wani toegron lagi, ratoe 'awaq toewaw badanlah ringaj 'amon di dalam groemah ratoe dijaw 'ndi'ăq adaw bĕkoerang lagi toedjo'ăh gĕdong di kalang 'oeloe toedjo'ăh gĕdong di kambang 'iligr, manaw kĕkoerang ratoe nijan ratoe 'ndidaw bĕgranaq lanang bĕgranaq sograng wadon, dijaw bĕdamaw Sindjaran boelan, ringki'ăhnjaw mangoepalang tiros kĕting tiros tangan 'awaq poti'ăh magindaw soeli, toemit kadi tĕlogr soewidji bĕtis sĕroepaw njarong goenting pinggang lo'ăq lawajan bankang bakigr kadi timbangan pĕno'ăh kĕning lo'ăq titi'ăq di 'arisan pakoe 'alis mĕnjangkor 'mbon, boeloe mataw mĕlĕntor tadji sĕngingan kadi nĕroedjaw kĕmbang djari 'alos mĕnganaq roewan, di roebong tjintjin parmataw sanggol kamintong lipat pandan sĕrtaw pandaj ma'oe gadis dijaw 'antang dalam bĕroegaw dalam bĕroegaw kambang wajang 'atap gĕnting pĕrabong timah 'oendang[2] katjaw tĕlandjor diuding sĕlakaw sĕlandjoran moebongan kadi tĕdong njambĕrang di tĕkan kasaw 'oelagr lidi pandjoegring gangsaw di tĕrawang, pĕntjantjang gading sangka boengaw mangkaw dijaw mĕragam tĕnon 'mpat poelo'ăh ragi di

batangka(n), sĕlawi ragi mĕnoempang di tiroe tĕrinti'ăq galaw maniroe rinti'ăq boerong tĕrbang koenang² sakĕbon boengaw sijap² nĕloesor pinggir rĕriboe mĕnĕka(n) poenggong, langkenaj na'i'ăq sĕnggan 'ntoewat mangkaw dijaw bĕragam pantaq, pantaq tjĕpar mĕmantaw koendang, koendang datang soendaraw liwat, mataw malibat libat loerong, pantaq samsam sambil tĕtawaw pantaq tĕmandong 'amban poetos, pantaq, titi'ăq tĕnon kah soedaw pantaq djarang gadis lah toewaw, pantaq 'ndjam boenting 'mpaj sampaj, pantaq moelaj kĕrbaj djandaw 'agri toe sĕdang pĕpĕtangan njĕlah ratoe mĕrintah mangiri nganan mintaq koewisi tĕngah laman dijaw 'ndaq ngadjong 'ograng tjipaq mangkaw 'ograng tampil tjipaq lawangan banjaq toegron galaw, mangkaw lawangan banjaq tampil tjipaq. tjipaq di baraw mati 'akan tjipaq di djantong radjaw 'itam bĕsarang di nijogr gading koerang 'adaq sĕpanginang njigri'ăh galaw pĕpandin banjaq boe(w)'iring gadis dĕlapan, ratoe 'agong kinaq'ăn Sindjaran boelan di kinaq'i sindjaran boelan 'ndi'ăq 'adaw njigri'ăh kataw ratoe 'agong Sindjaran boelan ngapaw dengan 'ndi'ăq 'adaw njigri'ăh Sindjaran boelan nangis sadjaw kataw ratoe 'agong ngapaw dĕngan nangis sadjaw sapaw 'ograng ngĕndjo'ăq kataw, kataw sindjaran boelan 'ndi'ăq 'adaw djĕmaw ngĕndjo'ăq kataw, sangkan badan 'ndi'ăq 'adaw njigri'ăh maloe di 'mpaq ngan 'mbaw'ăn maloe di rĕmbaq mardjakaw, galaw 'ograng bĕmo'anaj galaw badan 'ndi'ăq 'adaw bĕmo'anaj, 'ndi'ăq 'adaw boebadah nantanka(n) 'ilim, kataw ratoe 'agong kaloe 'mbaq 'itoe dĕngan moenggahlah di balaj pandjang kitaw noenggalka(n) djĕmaw banjaq 'mbaq manaw 'akal ngan pahikoe djĕmaw banjaq, njĕlah Sindjaran boelan moenggah balaj pandjang njĕlah ratoe noenggalka(n) djĕmaw banjaq, njĕlah toenggal djĕmaw banjaq, kataw Radin diwaw kaloe 'mbaq 'itoe dapatka(n) toe'an rĕbijah kĕnan dijam di palaq tanah 'adjong tandang ka sĕrgaw pintaqlah koendoe dalam kajangan, njĕlah 'ograng 'ndapatka(n) toe'an rĕbijah, kataw toe'an rĕbijah kaloe 'mbaq 'itoe nangkanah 'akoe tandang dalam sĕrgaw mintaq koendoe dalam kajangan, njĕlah toe'an rĕbijah moenggah kĕbalaj pandjang toedong sarkop kain poti'ăh, tangkaran tinggal di balaj pandjang, njawawlah lantas kĕ sĕrgaw njĕlah toe'an rĕbijah moenggah di kajangan 'ndap, laloe moenggah kajangan tinggi, 'nggagri Radin ginggangan, kataw toe'an rĕbijah, Radin ginggangan sangkan 'akoe kĕsini mintaq koendoe dalam kajangan ngadjaq toegron ka'alam boembang batan djoeraj ratoe 'agong, kataw Radin ginggangan pajoe kaloe 'mbaq 'itoe, kitaw 'adjong Radin Boengsoe toegron ka'alam boembang batan djoeraj ratoe 'agong, kataw Radin Boengsoe, pajoe 'akoe ka(n) toegron 'anjaw 'akoe 'mbataq sĕsa'ot ngan sĕsangi manaw sĕsa'ot badankoe 'ini 'amon 'akoe toegron ka'alam boembang mintaq tĕgaqka(n) doendangan tinggi pasangka(n) kĕbong bararangsaj manaw pantjinaw 'akoe toegron agri sĕdang tĕngah 'agri 'akoe toegron 'ndi'ăq 'adaw ngĕlĕboe lagi, kitaw bĕdjandji dĕlapan malam, 'akoe ka(n) toegron ka'alam boembang lagi poelaw 'amon badan sampaj toegron badan 'ndaq ngĕtjap pĕrang rami badan 'ndi'ăq maso'ăq radjaq 'agong, kini ngoelanglah toe'an rĕbijah ka'alam boembang, njĕlah bali'ăq toe'an rĕbijah, djegromka(n) 'nggagri ratoe 'agong 'mbaq manaw kataw Radin Boengsoe dijaw ka(n) toegron dĕlapan malam lagi toeto'ăq djandji dĕlapan malam 'agri lah sĕdang tĕngah 'agri mangkaw bĕdĕbas bajang² Radin Boengsoe njĕlah sampaj lagi kitji'aq lagi 'abang laloe di sambot toe'an

pĕnatih di bataq kĕ bĕroegaw kambang wajang, njĕlah mĕrintah ratoe 'agong haj djĕmaw banjaq tangkaplah kĕbaw, tangkaplah kĕbaw lĕmboe 'araw 'oeloe padangan, tangkaplah kambing 'irang soelang, tangkaplah 'iti'ăq lantjang rĕmas, tangkaplah boerong daraw djantan poetonglah kĕbaw pagi 'ini, kitaw nganggap Radin Boengsoe, 'amon di ragam Radin Boengsoe 'asing sagri 'asing sĕmalam dijawlah ngoendang kapandajan, ragam ratoe 'agong nginaq'i Radin Boengsoe sapaw 'ndi'ăq ta'oe Radin Boengsoe pĕgat pantji mĕngoeloe balang tandaw 'abang di loebang tangan, soerat tangan bĕringin na'i'ăq, lidah bĕlang gigi mĕlilaw pĕgat pantji mĕngoeloe balang toedjo'ăh masaq pĕroewang djadi bĕbajang pandaj njĕroepaw djadi soero'ăh 'adjong² ngan. diaw soemor bĕnjawaw batan 'oesisigran 'ograng bĕdoeson ringki'ăhnjaw boekan mangoepalang, tĕrĕnggotlah dijaw patjaq ngoengkang dijaw mĕngoendang kapandajan, njĕlah 'adaw 'anaq radjaw 'itam, 'anaq pĕnakan ratoe 'agong, Radin Mas damawnjaw, Ranggoenang Sari, badjoeloq Radin Malilo bali'ăq kĕnau tandjang lajaran bali'ăq 'ndi 'andon poelaw boerong sampaj dalam nanggĕri dijaw toenggalka(n) djĕmaw banjaq, kataw Radin Mas, haj Radin Diwaw, mintaq boewangka(n) Radin Boengsoe, kataw Radin Diwaw 'apaw sĕbab 'apaw moelawnjaw mangkaw kabau mintaq boewangka(n) Radin Boengsoe, djawab Radin Mas sangkan Radin Boengsoe 'ndaq di boewang Radin Boengsoe karot pintaq'ăn dijaw 'ndaq mangkal bĕpĕrang toedjo'ăh kali, Radin Mas 'ndidaw koewawaw pĕrang rami, kataw ratoe 'agong, kaloe sĕrĕpat, doeson laman 'apaw boli'ăh boewat boewangka(n) Radin Boengsoe, 'amon 'ndi'ăq koewawaw pĕrang rami dĕngagr Radin Boengsoe ka(n) tĕboewang njĕlah Sindjaran boelan nangis sadjaw sĕbab mo'anaj kĕtji'ăq ka(n) tĕboewang, 'ograng banjaq bingong 'anjaw Radin Mas 'ndi'ăq 'adaw kĕtĕgahan di 'adang 'ndi'ăq katoewadang, njĕlah Radin Boengsoe di boewangka(n) di 'antat kĕdjoering karang mĕnganggoe simpang padoe 'mpat, njĕlah di 'antat kĕsanaw Radin Boengsoe li'ăh ragaman di simpang padoe 'mpat di toenggoe matjan bĕlantan boewasnjaw boekan mangoepalang Radin Boengsoe di 'antat kĕsanaw tĕpi'ăqka(n) ka simpang padoe 'mpat dijaw toekini sĕdang tido'ăq. Radin Mas laloe bali'ăq, 'amon ragaman Radin Boengsoe, mangkaw dijaw tampil ngantawi mĕngoengkang di simpang padoe 'mpat Radin Boengsoe nginaq'i Sindjaran boelan, 'ndi'ăq 'adaw nginaqnjaw sindjaran boelan, njela Radin Boengsoe nangis, patjaq dijaw matjan bĕlantan 'nggoelot Radin Boengsoe, tigaw kali nĕngkabang kĕtjol tĕlĕbos Radin Boengsoe bĕkataw kataw Radin Boengsoe bĕlis binatang matjan bĕlantan djĕmaw sograng 'ndi'ăq 'adaw tĕboeno'ăh 'oerip di boemi di maq lagi kaloe dĕngan 'ndi'ăq 'adaw tahoe 'nggagri 'akoe Radin Boengsoe njĕlah 'ini sĕrtaw tĕdĕngagr kataw 'itoe lĕlakoe matjan bĕlantan simbar tangannjaw Radin Boengsoe, kiparka(n) dijaw kĕbĕlakang, lĕpos takot Radin Boengsoe, dingin sĕroepaw batoe djalaw sasah sĕroepaw batang pisang njirap 'idjoe njirap koening, Radin Boengsoe sampon madam, tĕsĕpar di djoering karang di simpang padoe 'mpat njĕlah lakoe Radin Ginggangan dalam kajangan agri toe sĕdang pĕpĕtangan mĕtoe ribang 'ajaw 'ajawan tidingka(n) tjintjin kabangkoeloe toenaq dijaw kaja mantiring, tidingka(n) tjintjin ka Tandjong Sĕraj toenaq dijaw kĕ Radin gantjanaw, tidingka(n) tjintjin kĕ salibar 'ndi'ăq 'adaw mĕnginaq Radin Boengsoe, tidingka(n) tjintjin djoering karang 'adaw di sanaw Radin Boengsoe

dijaw toe sĕdang sampon madam, kataw Radin Ginggangan toe'an Makdoem tila kitaw toegron kĕ 'alam boembang, Radin Boengsoe sampon madam, njĕlah toegron Radin Ginggangan doewaw dĕngan toe'an Makdoem, bataqka(n) minjaq poelang napas bataqka(n) sĕlasi toedjo'ăh tangkaj, njĕlah sampaj kĕ djoering karang lĕlakoe Radin Ginggangan doewaw dĕngan toe'an Makdoem, di 'oeraq di lĕlanggoej pantaq ngan minjaq poelang napas kĕpas selasi toedjo'ăh tangkaj lĕlakoe Radin Boengsoe, sĕrtaw tĕkĕnaw minjaq poelang napas bĕringgot kĕting bĕringgot palaq mĕroendjong diaw bangon, njĕla bĕkataw Radin Boengsoe nini'ăq kamoe Radin Ginggangan doewaw dĕngan nini'ăq kamoe toe'an Makdoem tila ngoelang kajangan tinggi li'ăh ragam Radin Ginggangan simbar tangan Radin Boengsoe kiparka(n) dijaw kĕ bĕlakang toendaw ngoelang kajangan tinggi li'ăh ragam Radin Boengsoe, sertaw sampaj kajangan tinggi 'asing sagri 'asing sĕmalam dijaw la ngoendang kapandajan, tĕrĕnggot dijaw boedjang kĕtji'ăq, lĕlakoe Radin Boengsoe, bĕgoeroe lawan bĕtaujaw di Radin Ginggangan, nanjawka(n) goeroe lanang sograng, di boemi tidang barlawan, bĕlawan tidang bĕtĕmoe, bĕtĕmoe djoegaw mati 'ograng, nanjawka(n) 'oetjap pĕlĕbor rantaj, nanjawka(n) 'oetjap maso'ăq limoenan, nanjawka(n('oetjap mataw goentingan, 'abis goeroe Radin Boengsoe 'agri toe sĕdang pagi[1], kataw Radin Ginggangan haj Radin Boengsoe dĕngan ngoelanglah di'alam boembang, sĕbab dtandji lom toeto'ăq sĕmajaw lom sampaj, kataw Radin Boengsoe 'ndi'ăq 'adaw koewawaw 'agi 'ndi'ăq 'adaw tĕtahan badan li'ăh 'ndi'ăq 'adaw tĕtanggong 'olih njawaw kataw Radin Ginggangan, djangan 'mbaq 'itoe alah kah pĕnakot poelaw dengan, kataw Radin Boengsoe pajoe kaloe 'mbaq 'itoe 'akoe kah ngoelang di 'alam boembang li'ăh ragam Radin Boengsoe bĕtĕpo'ăq bĕtangan doewaw njĕroendaw 'angin doewaw bĕlas njĕlah sampaj kĕdjoering karang, sampaj dijaw kĕdjoering karang, lĕlakoe Radin Boengsoe bĕroepo'ăq boemantjaw sograng, sĕbab bĕlajar 'ndi'ăq 'adaw bĕtoenggangan kĕrising bĕsi 'ndi'aq 'adaw di awaq, njĕlah dijaw bĕlajar djoegaw noenggangi sampang salirang setaq koe sampang di toedongka(n) sĕtaq koe sampang di doedoq'i bĕlajar 'ndigi di rĕntika(n) 'agi 'ndi sijang 'ndi malam toedjo'ăh 'agri dĕlapan malam, kĕnan sampaj kĕ poelaw pandjang, 'amon ragaman di poelaw pandjang 'ograng tĕgaq gĕlanggang rami, njĕlah Radin Boengsoe moenggah gĕlanggang tinggi nĕngah 'nggi djĕmaw banjaq laloe di rĕdjong 'Anaq Dalam, njĕlah di kawaj 'Anaq Dalam, njĕlah Radin Boengsoe moenggah kĕrĕdjong 'Anaq Dalam, kataw 'Anaq Dalam sapaw damaw kaban sapaw djoelo'ăqka(n) kaban 'anaq sapaw pĕnakan sapaw lĕlakoe Radin Boengsoe, njĕlah damaw di boenika(n), njĕlah doeson di lindongkan, kataw Radin Boengsoe, rĕti 'akoe 'ini 'anaq Koeboe 'alaw 'alawan 'anaq Koeboe 'alaw di grimbaw njĕlah njĕrĕmpaq nangkoedaw Dĕrdjin bĕdagang 'oebi ngan kĕladi, rĕdjong pĕtjah nangkoedaw madam badan tĕpĕpas poelaw 'ini mandang tĕsĕpar djoelo'ăqka(n)koe, kataw 'Anaq Dalam moewaraw Bangkoeloe djangan 'mbaq 'itoe li'ăh pĕrambaq sĕbab soedaw kami lihat di pandang di rilang soedaw lihat 'ndi'ăq boelaq pĕnĕmon badan, koepandang dalam, pĕnggrasawkoe, kaban koetanggap Radin Boengsoe sĕbab koepandang koeribang soedaw koewinaq dalam pĕnggrasawkoe lo'ăq kidjap Ratoe di Salibar ringki'ăh maniroe Radin Diwaw tĕtoembo'ăq bingong Radin Boengsoe njĕlah ngako'ăq laloe ngangkani 'itoe Ragam Radin Boengsoe, kataw

'Anaq Dalam kaloe kaban 'ndi'ăq 'adaw patjaq gi bĕgrĕtaw sĕbab kaban tĕboewang lagi kĕtji'ăq rĕti kaban 'anaq kĕlawaj kami Bangkoeloe, kininjaw kalaw kaban 'ndi'ăq 'adaw patjaq gi bĕgrĕtaw dalam Sĕlibar lah kalah di bator 'ograng koetaw Atji'ăh Sindjaran boelan lah kĕtawan ratoe lah sĕdang sampon madam ratoe ka(n) tĕtaq di 'alang balaj tĕgantong moekaw lawang, doeson koe soero'ăq tĕngah malam pagi'ăn pandaq doeson kalah sĕrtaw ta'aning di bitjaraw lĕlakoe Radin Boengsoe ngĕtjip 'ndidaw makan masam kĕtjip sĕmboeni goenting patah maraq daj mĕrampang tjoeping 'awaq poti'ăh niroe kĕsoembaw sĕbab djĕmaw mĕlawan dindjo'aq kataw 'oeloebalang di bĕri maloe bĕrangkat 'ndi'ăq 'adaw pamit lagi pisar toemit gandjor bĕdjalan dijaw toegron kalimboengan sĕbab dijaw ka(n) ngoelang bĕlajar kapandjing dalam Atji'ăh kanoentoti Sindjaran boelan, njĕlah dijaw ngoelang bĕlajar, bĕlajar 'ndigi'ăq di rĕntika(n) 'ndi sijang koe'ali'ăq malam, 'ndi malam koe'ali'ăq sijang poelaw toedjo'ăh 'agri dĕlapan malam dami marilang ka sĕbĕlah katon tĕlatang nĕnggĕri satoe ringki'ăhnjaw boekan mangoepalang tĕtjoego'ăq kadi lo'ăq tandjongan talintang kadi lo'ăq tampa'ăn boengko'ăq nibong di palaq tanah gajor sandawar 'oedjong tandjong 'ndĕrĕdaj djalan ka'ăndaw dalam lo'ăq roeni tĕlĕntor pĕtang kadi pandji tĕlĕntor pagi tigaw badjor pĕlakat toegron pĕlakat papan bĕtĕrawang takot ka(n) rĕmpa(n) bĕrgado'ăh pĕlakat tando'ăq bĕ'oekiran dĕndannjaw manaw rijang koening tjĕpot di 'oempot ngan kĕloelot toenoh di sambong tĕnggĕriti tĕlĕlaq datang 'andaw dalam li'ăh ragam Radin Boengsoe mangkaw sampaj 'andaw dalam laloe moenggah mĕndaratan sampaj kĕpadang pandjĕmoran, njĕlah 'adaw boenting bĕriboe Radin Boengsoe tampil bĕtanjaw kataw Radin Boengsoe 'adoeh 'ibong kĕrbaj boenting 'apaw djoelo'ăqka(n) nĕnggĕri 'ini sapaw sintan sapaw pĕnggawaw sapaw lawangan mangkoq koetaw sapaw mĕnoenggoe loerong gĕdang laginjaw poelaw 'apaw moentjaw nĕnggĕri rami, 'amon timbal kĕrbaj boenting kaloe dĕngan 'ndi'ăq 'adaw ta'oe di djoelo'ăqka(n) nĕnggĕri 'ini koetaw Atji'ăh njĕlah 'ini Pangĕran Tjili di loerong gĕdang Ratoe 'antang di balaj pandjang, bĕringin Moedaw mangko'ăq koetaw sangkan moentjaw nĕnggĕri rami 'ograng di 'oemaw bali'ăq kĕ talang 'ograng di talang bali'ăq ka doeson, sĕbab 'ograng ka(n) nikah ka(n) sindjaran boelan ngan boedaq Bĕringin moedaw pĕrolihan nawan dalam sĕlibar tapaq kalawaj Radin Boengsoe, sĕrtaw tĕhaning di bitjaraw li'ăh ragam Radin Boengsoe bĕsĕbot bĕsĕsiban lamon soenggo'ăh koendoe bĕtoegron kĕlamkan tjajaw Radin Boengsoe badan 'ndaq djadi rĕramaw koening li'ăh ragam Radin Boengsoe njirap koe'abang njirap koening kĕlam tjajaw Radin Boengsoe, timbol tjajaw rĕramaw koening njĕlah dijaw bĕdjĕdjaq bĕtoenggoe'an lĕpaska(n) 'oetjap lanang sograng di boemi tidang bĕrlawan, bĕrlawan tidang bĕtĕmoe, bĕtĕmoe djoegaw mati 'ograng, lĕpaska(n) 'oetjap mataw goentingan dijaw maso'ăq limonan koetjing koembang, 'agri koe sĕdang tĕngah malam dijaw maso'ăq bĕroegoe kambang wajang disitoe badah sindjaran boelan bĕloenggo'ăh li'ăh ragaman Sindjaran boelan sĕrtaw toewinaq Radin Boengsoe nĕrapnap banjoe mataw 'oemban, kataw Sindjaran boelan 'ading malang Radin Boengsoe djoewarip dĕngan di dĕnijaw dami gi 'idop gi 'ilo'ăqlah 'anjaw 'mbaq 'ini ba'i'ăqlah dĕngan ngoelanglah kĕ Salibar djangan dĕngan, mangkalka(n) pĕrang kaloe dĕngau moenggahka(n) pĕrang 'ndi'ăq 'adaw tĕtahan 'oli'ăh badan 'ndi'ăq 'adaw tĕtanggong

'oli'äh njawaw sĕbab bĕlawan 'ograng koetaw 'Atji'äh, pĕrang tĕgoendjaj kagoemboelan, djawab Radin Boengsoe kakaq kamoe Sindjaran boelan 'ndi'äq ta'oe kamoe gagri 'akoe rĕti badan koendoe bĕtoegron, toegron kadi kajangan tinggi, toegron 'adaq ngĕlboe lagi badĕndan bĕnang sĕlambagr ngoendang sĕsa'ot ngan sĕsangi, manaw sĕsa'ot badan koe 'ini 'ndaq mĕnanggong pĕrang rami 'anjaw kataw gagri kamoe bataq pesakaw dari Salibar, bataq pĕdang roemaw gagas bataq dĕhong rijaw tangis, pĕsakaw dalam Salibar tĕlajaq tĕlajong moeno'äh toewandjoe dĕmam sĕmalam lambat pĕlajon mati djoegaw lĕlakoe Sindjaran boelan 'ndjo'äqka(n) pĕdang roemaw gagas 'ndjo'äqka(n) dĕhong rijaw tangis, 'agri koe sĕdang tĕngah malam kataw Radin Boengsoe, Sindjaran boelan badan bĕpĕrang, sagri pagi pasangka(n) tĕnggang pĕdoepaw'ăn, sĕbot diwaw pantaw diwataw sĕbot diwaw kajangan tinggi, sĕbot nini'äq Radin Ginggangan sĕbot nini'äq toe'an Makdoem mintaq dinaq di gimbari sĕbab groekol lah lawan kali ini, 'agri koe sedang tĕngah malam tĕngah malam tĕlimpas poelaw 'agri lah 'imbaw pĕrak sijang, lip gĕmĕning padjar mĕtoe mantjoerong mataw 'agri toembo'äh li'äh ragam Radin Boengsoe moenggahi balaj pandjang nĕdaw nĕrataw sĕdang tido'äq ratoe kĕtĕtaq di 'alang balaj tigasnjaw gantongka(n) moekaw lawang tĕgogr limbogr di dalam Atji'äh loelo'äq 'oelat bangon di moeloe soeraq samboeni biriq djadi rĕngong samboeni mĕdoe toendjol palaq kadi 'arang tĕtoempah, 'ograng 'ngginggang Radin Boengsoe tigaw 'agri tigaw malam lah ganggang sĕndjataw dalam 'Atji'äh, Bĕringin Moedaw sampon madam, madam di boeno'äh Radin Boengsoe, lĕlakoe Radin Boengsoe tĕrasaw pajah lah 'adawlah dami marilang kĕ sĕbĕlah 'adaw nijan pĕrahoe toedjo'äh pĕrahoe toedjo'äh sĕtali[1] pĕrahoe toedjo'äh sĕtoendaw 'itoe rĕdjong 'ograng Bĕngkoeloe; tjawis dandanan kandi'äq pĕrang dijaw noengkat pĕrang Radin Boengsoe, njĕlah sampaj 'ograng Bangkoeloe 'ograng Bangkoeloe ngamo'äq poelaw Lĕmang batoe bĕpoepo'äq padaw 'oelaq la'ot, Kaji mantiring bĕpoepo'äq padaw Pangiran Tjili, Rindang papan bĕpoepo'äq padaw Nantan tĕlogr 'anaq Dalam bĕpoepo'äq padaw Djalaq rambajan, Itam bĕlaraw bĕpoepo'äq padaw Salaq sĕtandjong, itoelah 'ograng bĕpĕrang tigaw 'agri tigaw malam, njĕlah kĕnan Pangiran Tjili moetahka(n) darah sĕbab bĕpoepo'äq padaw Kaji mantiring, kataw Pangeran Tjili 'ading malang boedjang lawangan, 'mpo'äq mamaq 'oelat la'ot, tila kitaw mĕlĕdjang pĕrang 'ograng Bangkoeloe 'ndi'äq adaw tĕlawan, njĕlah 'Atji'äh laloe kalah dijaw mĕlĕdjang pĕrang, laloe Radin Boengsoe djĕngo'äq Sindjaran boelan, kakaq kamoe Sindjaran boelan toegronlah dĕngan paroelaman, tila kitaw bĕlĕnto'äq ngoelang bali'äq njĕlah Sindjaran boelan toegron kĕbawah, lĕlakoe 'ograng Bangkoeloe, mangkaw dijaw tampil nawan mĕnawan gadis 'oeloe sambaj, mĕnawan boedjang 'oeloe gandaj, mĕnawan batin 'oeloe groemah mĕnawan kĕrbaj 'oeloe 'andaw mĕndjarah rĕtaw lawan bandaw njĕlah Radin Boengsoe bali'äq, Sindjaran boelan di bawawnjaw toedjo'äh 'agri dĕlapan malam mangkaw sampaj dalam Salibar, di tĕmoni dalam Salibar doesonlah sĕgrot doesonlah djadi padang titiran, beroegaw nga'igr di tĕpi laman poejo'äh moepogr di paroelaman, lah li'äq Radin Boengsoe, mangkaw doeson di sijangi groemah bali'äq di tĕgaqka(n) mangkaw dijaw mĕnangkap kĕbaw lĕmboe 'araw mĕnangkap kambing 'irang soelang, mĕnangkap 'iti'äq lantjang rĕmas, noenggalka(n) loerah batang 'agri dijaw tĕgaq gĕlanggang rami,

njĕlah sampaj djoewaraw banjaq, njĕlah gĕlanggang di djadika(n) toedjo'ăh 'a*gr*i dĕlapan malam mangkaw las*o*ng njambĕl*i*'ăh kĕbaw, lĕmboe araw, mangkaw lĕbar djoewaraw banjaq, 'itoelah Salibar bal*i*'ăq 'ilo'ăq.

VIII. 'Andaj-'andaj Ringgan Sĕdajoe (*S*).

Bĕmoelaw 'adaw soe'atoe radjaw mĕnoenggoe 'adaw soe'atoe nĕgri tjĕritaw'ăn 'o*gr*ang toewaw toewaw kabar dalam 'andaj 'andaj 'itoe radjaw bĕ*gr*anaq boedjang bĕ*gr*anaq gad*i*s namawnjaw boedjang Ringgan sĕdajoe, namawnjaw gad*i*s, Sindjaran boelan, kĕdoewaw sipanaw djarang mangkawnjaw gad*i*s doewaw 'itoe 'akap 'akap toe*gr*on kaj*i*'ăq bĕlimaw, sĕtamp*o*r dijaw bĕlimaw 'itoe datang lang limaw 'iko'ăq njambor palaq Sindjaran boelan dapatlah *gr*oembaq tigaw lamba*gr*, lang limaw 'iko'ăq 'itoe lĕng*i*t, Sindjaran boelan 'itoe dapat 'idapan djadi Sindjaran boelan dijaw doewaw bĕ*gr*ad*i*ng 'itoe bal*i*'ăq kĕ*gr*oemah, 'ab*i*s bĕkatawlah sipamaw djarang kĕpadaw 'ndo'ăq'ô, Sindjaran boelan dapat 'idapan di simbar lang limaw 'iko'ăq, 'ndo'ăq'ô dĕnga*gr* kataw 'itoe dijaw pangg*i*llah Ratoe ngadj*o*ng toe*gr*on di balaj pandjang ngadj*o*ng 'ndikaw di dalam bĕroegaw Sindjaran boelan dapat 'idapan toe*gr*onlah Ratoe djaq di balaj pandjang, di dalam bĕroegaw di kinaqnjaw Sindjaran boelan 'itoe boewidapan soedaw 'itoe Ratoe dĕngan 'o*gr*ang banjaq mintaq pangg*i*lka doek*o*n peli'araw mintaq pang*i*lka rĕbijah patjaq mandang sampajlah doek*o*n pĕli 'araw sampajlah doek*o*n patjaq mandang, mangkaw njilap kĕmĕnjaw 'itoe matilah 'itoe pĕnditaw mĕgat gant*o*ng mangkaw sampajlah poelaw rĕbijah patjaq mandang njoekaw'i Radjaw mangko'ăq pot*i*'ăh, mĕmandang 'mpat pĕndjoe*gr*oe boemi 'ndidaw dijaw laloe wan 'itoe, mĕmandang 'mpat pindjoe*gr*oe lang*i*t 'ndidaw dijaw laloe wan 'itoe mangkaw di pandang Sĕrijan pandaq di pandang Sĕrijan pandjang 'ndidaw dijaw laloe wan 'itoe, mangkaw di pandang poelaw poesaran tas*i*k 'ndidaw djoegaw dijaw laloe wan 'itoe, mangkaw di pandang poelaw bĕring*i*n Soengsang 'nta*gr*aw sĕrgaw ngan dĕnijaw 'ndidaw laloe wan 'itoe, mangkaw bal*i*'ăq di pandang dalam nĕgri mangkaw njawaw lah sah di nĕgri, rĕbijah lah banjaq bĕloepot, panditawlah banjaq bĕlĕpas, mangkaw bal*i*'ăqlah doek*o*n pĕli'araw mangkaw bal*i*'ăqlah doek*o*n mĕgat gant*o*ng, mangkaw bal*i*'ăqlah rĕbijah patjaq mandang mangkaw matelab Sindjaran boelan mangkaw mĕrintahlah ratoe kĕpadaw 'o*gr*ang banjaq mintaq kadja(h)ka mĕkam padoe'ăn balaj mintaq tĕbangka nij*ogr* ngan pinang, mangkaw mintaq tangkapka poelaw kĕbaw lĕmboe'araw batan mp*o*l Sindjaran boelan, mangkaw dandanan soedaw tĕpĕroempoe Sindjaran boelan di maso'ăqka mĕkam padoe'ăn balaj moengk*i*rlah mo'anaj Sindjaran boelan namawnjaw Ringgan Sidajoe 'ndaq noent*o*t Sindjaran boelan, mangkaw dijaw pam*i*t ngan Ratoe 'ag*o*ng bapaq 'akoe 'ndaq noent*o*t Sindjaran boelan, mangkaw timbol Ratoe 'ag*o*ng maraw, kaloe bĕl*o*m dapat djangan bal*i*'ăq mangkaw Ringgan Sidajoe mĕnjikap laloe mĕmakaj bĕbadjoe poko'ăq sĕroewal pĕtaq gitar kĕtoepang gĕtang Kasam njĕngkĕlang kĕ*gr*is timaw koepang njandangka pĕdang djambat 'ang*i*n mangkaw toe*gr*onlah dijaw mĕrtjaq laman libagaw boeb*o*s dijaw kĕmoekaw lawang mangkaw 'adawnjaw pisang

sĕbatang mangkaw bĕkataw Ringgan Sĕdajoe kĕpadaw batang pisang 'itoe, batang pisang 'aningka rĕdjongkoe, pisang tĕmbatoe loewagr kandang tanaman 'ograng moewaraw pali'äq 'oemang pi'atoe mĕrtandang bĕsaqlah toewah mangkaw bali'äq, mangkaw sahlah Ringgan Sĕdajoe moekaw lawang laloe kĕpadang pĕndjĕmogran mĕnĕngah padang maso'äq grimbaw mangkaw bĕtĕmoelah ngan padang libagr tjĕpot tjĕpot mataw nginaq tjĕpot ngan tĕpijaw bĕtoenggoe ngan kajoe sĕbatang bĕsaq'ô boekan sali'äq 'alaw kaloe bĕda'aw lagi sĕda'aw kaloe bĕtjangka lagi sĕtjangka 'itoe bĕnamaw bĕringin soengsang pali'äq 'antagraw sĕrĕgaw ngan dĕnijaw mangkaw di kinaq di pangkal kajoe 'itoe bĕtoenggoe mandoesijaw sograng bĕnamaw Radjaw sĕmpornaw ngĕroewanka 'ograng bali'äq pigi 'ograng 'ndaq bali'äq kasĕrĕgaw 'ograng 'ndaq bali'äq kĕdĕnijaw mangkaw bĕkataw Radjaw sĕmpornaw 'ndaq kĕmanaw kaba Ringgan Sĕdajoe mangkaw, djawab timbal Ringgan Sĕdajoe akoe 'ndaq tandang kĕsĕrĕgaw 'ndaq noentot Sindjaran boelan mangkaw kataw Radjaw sĕmpornaw maraw mangkaw Ringgan Sĕdajoe bĕdjalan nĕngah padang 'nggijang djadi sah di padang nggijang djadi laloe kĕpadang djagrom pĕnjoelam sah di padang djagrom pĕnjoelam laloe kĕpadang groempot manis, sah di padang groempot manis laloe kĕpadang groempot sĕmat sah di padang groempot sĕmat sampaj kĕpadang ma'asar sah di padang ma'asar sampaj di padang ma'alibagr 'angatnjaw boekan sali'äq 'alaj mataw'agri mĕnoengkat kĕning mangkaw dijaw mĕngantjam djambat goentong 'allah hoerabi banjaq 'ograng mangkaw di sitoelah bĕtoenggoe Radjaw badjang dami di kinaq Radjaw badjang poenggongnjaw 'oepaw 'oembi nijogr sĕdĕpaw lĕngkaraw dadawnjaw palaq'ô 'adaw 'mbaq kĕmiling pinggang'ô 'adaw 'mbaq palaq siwar mangkaw bĕkatawlah Ringgan Sidajoe kĕpadaw Radjaw badjang 'apaw sĕbab djĕmaw tĕlaloe banjaq sĕbab 'akoe bĕtanjaw kĕpadaw Radjaw badjang 'apaw sĕbab 'ograng banjaq 'mbaq 'ini kĕnangkoeraw sĕbab mangkaw koetanjawka banjaq 'ograng mĕnjoerong 'iko'äq banjaq 'ograng bĕboeloe 'ajam banjaq bĕtinaw ngambin poentong banjaq bĕtinaw toendjang graji'äh, banjaq 'ograng mataw tĕ kĕlibi'äq banjaq djĕmaw bĕkoedaw djĕmaw mangkaw timbal Radjaw badjang haj Ringgan Sĕdajoe 'akoe 'ini mĕnoenggoe djambot goentong ninggo'äqka 'api nĕrĕkaw njanji'äh kawah sĕboewah ngĕroewan ka 'ograng salah ngan bĕnagr sĕbab dijaw njoerong iko'äq dijaw galaq maling kĕbaw sĕbab dijaw bĕboeloe 'ajam dijaw galaq maling 'ajam, sĕbab bĕtinaw ngambin poentong dijaw galaq maling poentong sĕbab bĕtinaw toendjang graji'äh dijaw galaq ngĕntamka laki sĕbab banjaq djĕmaw bĕkoedaw djĕmaw sĕbab dijaw lindjang ngan bini djĕmaw sĕbab dijaw mataw tĕkĕlibi'äq sĕbab itoe lanang galaq nginaq 'anap bini djĕmaw 'idang 'idang nginaq salah 'itoelah, kaloe 'oekoman 'ograng moeno'äh djĕmaw di panggang dalam 'api nĕrĕkaw soedaw di panggang dalam 'api nĕrĕkaw sampaj dijaw mĕndjadi 'aboe mangkaw 'itoe 'ograng bali'äq di 'idop'i mangkaw bali'äq lagi di maso'äq kĕdalam kawah 'ndidaj sampaj 'antjor djadi 'aji'äq mangkaw bali'äq di 'idopi lagi ngan Radjaw badjang lĕpaslah dijaw dari pĕrsalahan mangkaw soedaw dijaw ngitji'äq ngan Radjaw badjang mangkaw bĕdjalanlah Ringgan Sidajoe sĕnampor dijaw bĕdjalan mangkaw sampaj kĕkoetaw roetji, mangkaw dami di kinaq'i koetaw roetji bĕkoetaw bĕsi bĕkoetaw tĕmbagaw soewitaw 'ndjam di boemi soewitaw 'ndjam di

langit, mangkaw bingonglah Ringgan Sidajoe 'mbaq manaw maso'ăq kĕdalam nĕgĕri 'ini mangkaw dapatlah pikiran Ringgan Sidajoe laloe dijaw bĕsali'ăqlah mĕndjadi landaq mangkaw di gigri'ăq'ô di pangkal koetaw mangkaw tĕmaso'ăqlah dijaw di dalam nĕgri 'itoe mangkaw dijawlah maso'ăq dalam nĕgri 'itoe, mangkaw bĕsali'ăqlah dijaw mĕndjadi pinaw kawan kĕtji'ăq mangkaw nginaqlah dijaw dalam nĕgri 'adaw nijan bĕtĕri Sindjaran boelan bĕtĕnon di 'atas Mĕligaj mangkaw naji'ăq Ringgan Sidajoe di 'atas Mĕligaj 'itoe mangkaw bĕkatawlah Ringgan Sidajoe kakaq digri boenting dĕnijaw 'akoe tadi nginaq pĕrahoe njoenggot 'mbataq dagangan sĕgalaw 'adaw mangkaw bĕkatawlah Sindjaran boelan di kĕlawaj 'imam soehor namawnjaw Dajang Rantajaw 'angin lĕnggok lĕnggah mangkaw kataw gadis doewaw 'itoe maraw mangkaw dami tĕdĕngagr kataw maraw dijaw toegron kĕpagroe laman laloe toegron kaji'ăq mangkaw sampaj pinawkawan 'itoe kaji'ăq siwawlah dijaw mintaq toegronka dagangan sĕgalaw 'adaw mangkaw soedaw 'itoe dijaw bĕkataw sampajlah pĕrahoe sĕboewah ngan dagangan sĕgalaw 'adaw mangkaw na'i'ăqlah pinawkawan 'itoe kĕdalam pĕrahoe noenggoe'i dagangan banjaq mangkaw nginaqlah dijaw kĕdagratan 'adaw nijan gadis tigaw mangkaw gadis tigaw 'itoe na'i'ăqlah kĕdalam pĕrahoe 'itoe mangkaw 'itoe gadis mĕnawa mani'ăq mas mangkaw di dalam gadis tigaw 'itoe menawa mani'ăq mas pĕrahoe 'itoe laloe bĕlajagr mangkaw 'itoe gadis nginaq kĕtĕpijan dijaw soedaw di tĕngah la'ot libagr laloe nangislah Dajang Rantajaw 'angin lĕnggok lĕnggah mangkaw bĕkatawlah Sindjaran boelan haj 'ading kamoe doewaw ngapawlah nangis 'aloni 'akoe kĕnaw tawaw 'ini kaba koetawaw poelaw mangkaw pĕrahoe nĕngah la'ot libagr ngamtjam kĕla'ot batang sah di la'ot batang ngantjam kĕla'ot toenggol sah di la'ot tonggol ngantjam la'ot kijambang boedaq, sah di la'ot kijambang boedaq nĕngah la'ot bĕkoe sah di la'ot bĕkoe nĕngah la'ot 'api sah di la'ot 'api mangkaw maso'ăq la'ot poesaran tasik 'akap 'a'op kĕlĕman pĕtjah mangkaw nampaqlah nĕgri 'ini mangkaw pĕrahoe sampaj kĕpoelaw Ranggas mangkaw 'adaw dĕngagr pĕki'ăq djĕmaw 'ograng sĕrĕgaw lah bĕtoentot 'Imam Soehor toedjo'ăh bĕgrading mangkaw bĕlajagr di sampang sĕlambagr sograng 'oembanlah kĕpoelaw Ranggas mangkaw bĕkataw 'Imam Soehor kĕpadaw Ringgan Sidajoe 'alangkah kaba soenggot ka pĕrahoe kĕpoelaw Ranggas kitaw bĕpĕrang sagrini mangkaw kataw Ringgan Sidajoe maraw mangkaw toegronlah Ringgas Sĕdajoe bĕka'in poti'ăh bĕbadjoe poti'ăh 'ikat 'ikat kĕlambi poti'ăh toedongnjaw poti'ăh poelaw mangkaw Ringgan Sidajoe toegron moedjahlah 'Imam Soehor mangkaw kĕnawlah 'ampar dadaw Ringgan Sidajoe bĕdĕtas mĕndĕnting 'oeri nanaw di pangaw bĕsi 'ndidaw di pangaw bĕsi lagi mantji'ăq sĕkilan boengaw badjaw mangkaw 'mbalas poelaw Ringgan Sidajoe noedjah 'Iman Soehor kĕnaw poelaw 'ampar dadaw 'ndidaw poelaw di makannjaw sampajlah bĕlagaw 'ndidaw bĕmati'ăn mangkaw bĕkatawlah 'Imam Soehor kĕpadaw Ringgan Sidajoe lĕbarlah kitaw bĕlagaw 'ini, kitaw bĕlagaw 'ndidaw bĕmati'ăn kĕlawaj kitaw sĕkalijan mangkaw timbal Ringgan Sidajoe maraw mangkaw sĕkalijanlah kĕlawajnjaw mangkaw 'Imam Soehor bali'ăq kĕkoetaw roetji Ringgan Sidajoe bali'ăq kĕkoetaw 'abong mangkaw dami bali'ăq kĕkoetaw 'abong doeson sĕgrot laman soeni nĕgĕri di bator 'ograng 'atji'ăh.

B. GOERITAN (*B*); TJĚRITAW OOK TJĚRITAWAN (*S*).

Goeritan Koetě Koepang.

Lamon 'akoe noerotka(n) panton panton, koepaj di rawang běsirap kětikě pasang moenggah koempaj kěmambang běgroeloe'an hěrap kětikě pasang njintaq koempaj kěmambang běgriliran 'ndiq koempaj kijan kěmambang hati rindoe kěmambang poelě habis panton, simbang goeritan, goeritan maně di goeritka(n), di koetě Koepang di goeritka(n) sangkan di saně di goeritka(n) rěti di saně tanah toewě sěrěmpaq djadi ngan Pělimbang, toenggal sěbotan ngan Běngkoeloe 'Ogan 'Inim lagi gěmawa moesi lagi rintjong lading ngan Běsěmah lagi poendoq pandjang lamon badan noerotka(n) dijě 'ndiq 'aděhabis, karang goeritan mandjing kěněgěri maně di dalam di něgěri doeson měnandjaq měnandjongan doeson tětandjaq kě sěgarě doeson tětandjong kělajaran palaq tanah pěmatang gěnting 'oedjong tandjong pěmatang poetos doeson moengot kěrtě diwě doeson tinggi nagě diwatě tigě moewarě mangkoe doeson tigě koewalě ngětarě bangon sěkoeha sěrimongan doewě koehandě tjětjap hěning tigě koehandě ribang gajaw maně di handě sěrimongan hitoe handě kěrbaj banjaq 'mpat poeloh boenting 'mpat poeloh kěrbaj moedě maně di handě tjětjap hěning 'itoe handandě 'ograng pěnditě hěrap kětikě pagi pagi loq sěmantong tijap ribot tělassan pěnditě mandi, doedoq di batoe soembajang, soembajang kělimě limě soembajang kělimě waqtoe lah waqtoe soembajang poelě 'igaměnjě kěntjang di těgaqka(n) tinggalka(n) koedaj di saně di toetor handě ribang gajaw maně di handě ribang gajaw harap kětikě pětang pětang tigě badjor pělakat moenggah tigě badjor pělakat toegron pělakat, gangsě bětěrawang, loq bintang pating sělakě, sělat sělawang pating rěmas dědannjě manǎw koening boekan manaw tadoq tadoran kěnan noemboqka(n) sěndirinjě kěnan toemboh di lawang tělělaq sampaj handě dalam tjěpot di'oempot ngan kěloelot pětjah di gěrdom ngan těmbagě rěmoq di lantjiq ngan koeningan bilang roewang groewas nganggoe 'oekiran kěgawin boedjang poerisě napal kěloq tambonan kalong kěrětě ka'itan tampong ranting koening ka'itan gitar kěmoeroe 'ampajan ka'in tanah těbing sandaran doedong bětoenggoe těras pandjang toedjoh. badah gadis měmbiroe sanggol, badah boedjang měmbiroe gitar di saně tjintjin těpěsinoq di saně rindoe těmoe roendoq di saně djěling těpěbawor sapě djěmě toegron kě handě tědingan lamě baliq 'mpaj sědingan 'mpaj sědijěnjě těragaq těroegaj galě baliq 'mbaq tadi ngan kěmari roewaq roewaj běringin tanggaj toegoe sijamang potih 'itam tangan, nantoeka(n) soenting baliq pěgi tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe goeritan mandjing kěněgěri maně di dalam něgěri 'mpat toembang 'mpat gělombang 'mpat pětoelaj simbang djadi 'ndiq toembang parang djawoeka(n) 'ndiq roerong sangi pětitě sětě pěnangan Ratoe 'agong roerah tětap boemi těrantam kěnan banjaq něgarka(n) katě kěrbaj toenggal pěhoetanan djoewarě toenggal toewah a'im, pěnditě toenggal sěbotan boedjang měnjoerong roepě 'iloq gadis měnjoeroh ratě ringkih ratě bětagaj pandjang roepě ratoe mating damě dapat di gělam dinding papan dapat dipadoe pěrigijan 'mbaq di kantjě lambong 'atap manaw 'idop ki Ratoe 'agong Ratoe 'agong bětoenas doewě bětoenas doewě noerot

'ati sograng koewadon sograng djantan lamon wadon dijĕ bĕdamĕ Sindjaran boelan, djantan bĕdjoeloq Radin soewanĕ manaw 'idop kĕ Ratoe 'agong Ratoe doedoq di balaj pandjang doedoq di 'oelaq sakĕ goeroe doedoq di bawah pajong 'agong, doedoq di lapiq 'oelong bantan lapiq 'ograng kĕsijoe rĕmas di tĕngah nganggoe boelan boelan, djaboe djaboe rijal 'ipangan 'mpat pĕndjoeroe ragĕ tjoegong, manĕ sirih makanan Ratoe sirih kadi mĕngaki poenaj na'iq landjaran kaboe kaboe na'iq landjaran kaboe tinggi di na'iq boedjang pĕtalangan di rĕndam dalam goetji koembang poelan gĕtah mangkĕ di makan manĕ gojang makanan Ratoe 'itoe gojang tigĕ warnĕ gojang 'idjang pĕnggĕsiq gigi gojang 'abang makan makanan gojang rĕdjang batan 'oedotan manĕ gambigr makanan Ratoe gambigr lah di grĕbos poelang ditoemboq boenting bĕriboe didjĕmogr di lambong poelaw kĕgring 'ndiq kĕgring sagri toelah manĕ pinang makanan Ratoe pinang lakĕ pinang balotan di balot lawan 'idjoq moedĕ di bĕkal lawan tikar pandan dina'iq boedjang pĕtalangan di bĕlah lawan di'ambiq sĕsijong miloe galĕ manĕ kapogr makanan Ratoe kapogr karang masaq dipoesin dipot 'anaq kĕpiri di 'antjogr banjoe lĕbagr dalam, 'alos di 'otaq kambing 'oelong potih di rĕboq kĕrĕbaj djandĕ tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe manĕ 'idop Sindjaran boelan doedoq dijam dalam bĕroegĕ dalam bĕroegĕ lĕkar gading sangkan bĕdjoeloq lĕkar gading 'atap gĕnting pĕrabong timah dindingnjĕ katjĕ sĕladjoran pĕtjantjang poeding di lariq pĕnjirat sĕlakĕ manĕ bada(h) boedjang niroe gitar bada(h) gadis 'mbiroe sanggol sanggol 'ipat sanggol bĕgĕlong manĕ 'idop Sindjaran boelan tĕgĕntar kĕdjagat djaoh tĕrimping bĕnoewĕ rĕdjang ngambol lan datang 'atas 'angin 'itoe gadis tĕkatĕ ringkih 'itoe gadis tĕkalĕ 'iloq sĕdang ringkih Sindjaran boelan daj 'adĕ takap 'alap matĕ tjĕrlang patjaq nginaq boeloe matĕ mĕlĕntor tadji pakoe 'alis mĕnjanggor rĕmbon sĕngingan kadi pantjing ringkih lom tĕtawĕ katon dabong lah tĕtawĕ katon pangga dabong 'oelong bĕpangga rĕmas bĕkinjaw bĕkalĕmĕntang kĕnĕ tĕroesi di kajangan panaw tĕgoeraq tĕkĕrandong panaw titiran bĕrdjadi panaw di koening djadi tampong panaw di lijagr djĕkalong panaw di lĕngan tabor boengĕ lijagr kadi mĕngĕdi djawĕ bĕtis kadi timbangan pĕnoh tĕros kĕting tĕros tangan pinggang 'alit lawajan bĕnang bĕtis kadi mĕnjarong goenting, toemit kadi tĕlogr sĕwidji 'mbaq talahidaw sĕmipawnjĕ doedoq dijam dalam bĕroegĕ patjaq mĕnjoengkit nĕrawang njoengkit ka'in nĕrawang badjoe di 'araq 'inang 'inang toedjoh manĕ inang 'inang Sindjaran boelan ranggitka(n) dajang rawitan noeralam dajang noeralam tjintĕ pandaq sĕkap pĕmbabang rindoe sĕgraj sĕgroempon dijĕ sĕ'inggoq sĕpanggaran 'oela sĕ'idjon sĕlalakoe pakaj pĕnganggoe samĕ 'iloq samĕ ringkihnjĕ samĕ 'oekot sĕninting bakĕ ba'iq tinggalka(n) pangkat panggong 'itoe manĕ 'idop Sindjaran boelan 'iloq ringkih djĕmĕ bĕgoerĕ manĕ pĕnggoenĕ boedjang ringkih 'ndaq lĕmaq bĕpandang matĕ sĕnampor lagi tĕpĕroendaq lamon kadjadi sakar galĕ manĕ pĕnggoerĕ boedjang tjalĕtjaq bada(h) bĕgoeroe ngan bĕladjar tinggalkan koedaj panggong 'itoe manĕ pĕngĕnĕ boedjang dja'oh batan bĕrtĕ rintjang badan tĕgĕntar kĕdjagat dja'oh tĕpĕrimpang bĕnoewĕ Rĕdjang ngambolan datang 'atas 'angin tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe 'amon koeboedjang djahat sograng 'ndi sigrih lĕntiq koening 'ndiq sĕlĕgan dijĕ di 'adjong mena'iq sigrih 'agri 'oedjan mĕna'iq pinang pĕnjăngatan, tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe kadi taroq

koedaj bĕmoedĕ tĕbitan boedjang martandang 'asing koebaliq 'asing pĕgi sograng lom adĕ di lawani sangkan lom 'adĕ di lawani rati gadis hannjĕ tinggal kĕpangkat panggong 'itoe badan 'mbilang Radin soewanĕ manĕ 'idop Radin soewanĕ sĕrtĕ tĕpandaj makhoerikĕ ka'il ka'il gĕrindĕ tadji ka'il ka'il mĕnoewang pitis 'abis pandahan toedjoh batang di tĕmpĕ digawin tadji mĕndjadi toedjoh boembong 'abis moendam toedjoh boewah di toewang mĕndjadi pitis kĕmambang 'ajam 'mpat poeloh toedjoh taroe banjaq poewas bĕroepoq ngan bĕpikir rĕti 'idop Radin Soewanĕ mĕroenggoe dalam bĕroegĕ koepĕtiq 'oedĕ di bilang angkaw koedjina 'oedĕ koeboeboenka(n) tĕkĕnĕ tigĕ 'agri tigĕ malam migoq 'adaq miring 'ndiq 'adĕ sĕwidji 'ndiq 'adĕ makan nasi dijĕ 'ndiq tĕgaq gĕlanggang rami 'ndiq 'adĕ di katĕ tikan mati 'ndiq 'adĕ mati 'ndi 'ati dijĕ toelah doedoq toewĕ mĕrgam kĕnjang 'mbaq pijaling 'nggĕtap bĕsi patjaq nijan Sindjaran boelan ngapĕ boewat Radin soewanĕ baliq nijan Sindjaran boelan dalam bĕroegĕ lĕngkar gading mĕnoendjoq mĕnangan doewĕ mĕrintah kiri kanan rawitan ramohan talam baliq rĕdang laloe mandjing dalam bĕroegĕ kambang wajang pandjang tigĕ bĕdjalan doedoq mĕdjoendjong djagri sĕpoeloh sĕmbah soedjot sĕmbah lintang sembah sepoelah kali 'ampon ngapĕ boewat sangkan 'mbaq 'ini tĕpĕtiq soedĕ bilang angkaw tĕkĕnan tigĕ 'agri tigĕ malam mĕroenggoe dalam bĕroegĕ diwĕ di manĕ gĕrang 'mbĕndon pĕnjakit di manĕ gĕrang sajoe rĕti 'idop kĕnjawĕ dĕngan batan tĕgras batan djoendjongan batan 'intan di paroe laman batan pĕlimban libat roedjong batan pĕlindaw kirĕ kirĕ batan pajong dalam nĕgĕri batan gintan nating damĕ 'amon dĕngan 'ndaq bĕgadis pilih pilih baring pĕnoedjoe pĕnoedjoe baring kĕdĕman padĕ matĕ 'amon dapat rasĕ 'iloq rasĕnjĕ 'iloq di 'anjami bataqka(n) rijal bĕrapĕ soekĕ 'ndiq dapat rasanjĕ 'iloq tanah di kirong di 'alihka(n) di tandor dalam koepang tinggi 'amon koelajang kini sampaj 'ndiq batjĕ 'ndiq di goenaka(n) badan 'mbatjĕ dijĕ 'ndiqdĕ koelajang kini sampaj 'amon koedongan 'ndaq djoewarĕ gĕdong di 'oelaq kambang gĕdong di 'oelaq doeson gĕdong di pinggang doeson soekĕ tĕtoenggang roerong 'agong djadi pantjor loewagr bĕroegĕ djadi koebangan bawah groemah 'olih mĕngarap simah mandaq nimbal nijan Radin soewanĕ sangkan sibadan 'mbaq 'ini badan 'ndaq moenggah balaj pandjang mandaq kĕpadĕ ramĕ koe 'ndaq tĕgaq gĕlanggang rami rĕti di dalam koepang tinggi boeroq poewagr gĕti djĕloepong mati 'aim, simbang koerongan lah pĕnangan baja koeni manggil djoewarĕ dja'ŏh damping baring dja'oh 'ambari lajang baring damping di koengkon 'adaq tĕkatĕ kalah banjaq 'adaq tĕkatĕ mĕnang banjaq mĕnimbal nijan Sindjaran boelan 'amon 'mbaq 'itoe katĕ tila baliq kĕgroemah gĕdi kitĕ bĕsibĕ dĕngannjĕ lah baliq kĕgroemah 'mboekaq pĕti pĕnjimpanan ngambiq koedoedat sĕsarongan njoerom sĕroewal Ginggang 'abang riboe riboe manĕka(n) 'ntoewat moentjaq rĕbong manĕka(n) poenggong sijap sijap bintang sĕkĕbon koenang koenang sĕpandang rajĕ ngan ka'in koedi koedi kĕling 'ampaj 'ampaj djagri sepoeloh 'antja gĕlombang doewĕ bĕlas katon kĕlĕndang di bĕlakang njoerom koe badjoe 'oendan 'oendan 'oesin 'oendan 'oesin mĕlihoe 'angkatjing di toekoq diron 'ndaqka(n) kantjing lĕngan 'ntadoe lagĕ rĕmas boeboq sĕtango badjoe rĕmas bĕkarong belintangan mĕnĕbit gitar kasa rĕbon sangkan 'oedji kasa rĕbon bĕnang boekan sĕtĕgrĕ boekan rĕmas di tariq hanjĕ mĕtigĕ tĕnonan boedoedari rĕbon

gadis tigě toeran těnonannjě toewě toewan tĕgaq hanjĕ těngah toewan sambanan njěbon samě nĕnon dijě sari sari sĕlambagr bĕnang sĕboelan sĕmatě sangkar sĕtahon sĕgoelong 'apit pantaq sĕpantaq toegron mandi boekan lambatan, lidi tahoe 'oelidaq nigroe rintiq koewaw lanang nigroe matjam 'mbang boengě tĕrbit bĕdinding tjarĕ dagang, ditar tanggoq tjarě mandoeron pisar toemit gandjor bedjalan boekaqka(n) pintoe doewarĕ dĕgaq dĕgor di garang pandaq sampaj kě garang tindjaq matjan sangkan bĕdjoeloq tindjaq matjan 'iloq bada(h) bĕkoelaq bidjan nijan 'ndiq rĕbon kĕnan di sangaw loewagr nijan Sindjaran boelan noerotka(n) Radin soewanĕ di 'iring 'inang 'inang toedjoh manaw 'inang-'inang Sindjaran boelan ranggitan dajang ranggitan noeralam dajang noerdjintĕ pandaq sĕkap pĕmbalang rindoe sĕgraj sĕgroempon pĕngoeloenjĕ 'iloq samĕ ringkihnjĕ samĕ pakaj pĕnganggoe 'ndiq 'isanjĕ 'ndiq 'isanjĕ djangkĕ sĕnidjon selakoe djangkĕ sĕbidoq sepanggar damĕnjĕ mintjang 'mbaq bĕdjandji noerotka(n) Sindjaran boelan tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe badan 'mbilang Radin soewanĕ manĕ hidop Radin soewanĕ dijĕ ka(n) toegron paroe laman ka(n) noenggah kĕ balaj pandjang nĕkan kĕ tanggĕ tĕrsoeling tĕrsoeling tĕras gĕnoenglin tĕras tĕbĕsoe kajoe djati ditarah sĕgi dĕlapan dijoelin sĕginambĕlas kĕrataq kagĕting gĕnting boekannjĕ rĕtaq likan patah boekannjĕ gĕnting likan poetos sangkannjĕ rĕtaq sangkan tahan sangkannjĕ gĕnting si wajangan 'apit pijat poelasan lĕboq di 'atas rĕmang tĕgantong di bawah 'imĕ 'imĕ kawang soedĕ ditatah ranggĕ lawi kalĕ galĕ tĕtahan 'adĕ galĕ ragĕ lawi mĕnoenggoe toenang toenang 'oerong rĕtĕ 'ndiq baliq toenang di simbangan kĕrbaj ragĕ lawi di boembang 'oegrang tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe laloe kĕ pantas gĕrĕbongan di kiri rimaw mĕnĕka(n) di kanan gadjah sĕnggĕram ngindjongka(n) gading boengĕ 'ndiq rĕton kĕnan di sanĕ boekaqka(n) pintoe gĕrĕbongan tjĕlĕking djĕridji manis nalingka(n) tanggaj kaloepatah 'amon tĕgĕpoq patah nijan tĕtjagang 'adĕ loelos rambot di tĕkit radi tanggaj pandjang naranang doewagrĕ gangsĕ di tĕba kĕting 'mbaw bĕkĕpoq 'ajam 'mpat lĕboeka(n) bĕkĕpoq 'ndaq bĕkoekoq 'ndaq ngambat lindong dabong sĕdjaran hoelan mĕlikoe loewan bĕroegĕ nitih pĕkajoe mandang bintang titi 'oedjong gĕligor pangkal 'ndiq 'mban kĕnan di sanĕ laloeka(n) paroe laman kĕrsiq boelan kĕrsiq boelan boengin 'mpĕ njĕranjap rĕmas bĕkarong di tĕpor kaki barloemban lijoq 'mpat linggang dĕlapan 'mbot niroe boenting bĕlambangan kimbang mĕniroe wadon tjinĕ 'oentaj di kiri batang padi 'oentaj di kanan batang pisang oentaj di kiri ngandjor ti'oentai di kanan mĕribang kamasoq loerong kĕ loewagr loerong masoq sĕlikoe panggar gading sampaj kĕ boengĕ tandjong rajaq liwat di boengĕ tandjong rajaq sampaj kĕboengĕ tandjong rajĕ njĕranjap boengĕ rĕtjĕ koekoe 'ndiq rĕmbon kĕnan di sanĕ kĕmoeroe di litjaq 'oenggong sampaj nijan kĕ balaj pandjang toedjoh bĕdjalan doedoq mĕndjoedjong djagri sĕpoeloh sĕmbah koesoesoq sĕmbah lintang sĕmbah sepoeloh kali 'ampon lom doedoq tĕbĕntang lapiq, tĕbĕntang lapiq 'oelong boentan lapiq 'oelong kĕsijoe rĕmas di tĕngah nganggoe boelan djaboe djaboe rijal 'ipangan bilang djoengot menganggoe tjĕngkong lah doedoq tĕkĕmbang pajong moentjaq 'intan bĕkatĕ nijan Ratoe 'agong naq koe malang Sindjaran boelan 'apĕ sĕbab moenggah kĕbalaj pĕtjah rĕmanĕ dengan koendang katĕ di manĕ dĕngan bawĕ nimbal nijan Sindjaran boelan manĕ katĕ Sindjaran boelan ramĕ 'ingson mĕndikĕ Ratoe kĕrdjĕ

moenggah balaj pandjang rĕti *'idop* Radin soewanĕ 'ndaq tĕgaq gĕlanggang rami noenggal djoewarĕ dja'oh damping baring dja'oh 'ambori lajang baring damping lĕpas koengkonan 'adaq tĕkatĕ kalah banjaq kalah 'adaq tĕkĕbar moelang moerah soekĕ tĕtoenggang roetong 'agong djadi pantjor loewan bĕroegĕ djadi koebangan bawah groemah 'olih mĕngaraq sima(h) moedah nimbal nijan Ratoe 'agong 'amon 'mbaq 'itoe moeni katĕ kitĕ noenggalka(n) banjaq bĕkatĕ nijan nggi Ratoe 'agong mĕmanggil pindoekawan kĕntjang 'ampong poenggong kĕting kantjilan bintjat lah bĕndi larangan 'ini katĕ di dalam bĕndi toegron nijan nggi pindoekawan loq kintjir kĕting bĕlagri masoq loerong kĕloewagr loerong sĕkali bĕndi bĕmoeni bĕlom di 'iring ngan soewarĕ rĕngong sĕmoeni moede toedjol soewarĕ pangkiq 'agong 'arĕ soewarĕ pantas nĕgilongan moeni soewarĕ nĕbi da'od 'akoe di koengkon Ratoe 'agong kampaw rijĕ ngan dĕpati 'anom, 'anom tjajĕ pĕnditĕ tĕmapi kajoe tĕmĕnggong 'mpoq poelĕ Radjĕ 'itam kampong paq roegajan 'mpoq tintin 'mpoq tĕradjoe 'akoe di koengkon Ratoe 'agong ngadjong moenggah kĕ balaj pandjang sapĕ la tahoe 'ndjindjing taming sapĕ lah patjaq rĕti katĕ 'agri 'oedjan pakaj toedong 'agri panas pandjangka(n) pajong djangan tamban djangan lĕnggĕnĕ lĕnggĕnĕ djoegĕ djangan lamĕ 'igĕ dami tamban dami lĕnggĕnĕ 'anaq gadis poengot kĕ bantan 'anaq boedjang pĕrikan dalam dasagr koening di lantjarka(n) di pandang dalam dĕgĕri loq koe sĕmot 'anaj 'anaj dijĕ ka(n) moenggah balaj pandjang di pandang di balaj pandjang (pĕnoh 'mpaq pĕnoh sĕrimpaq) pĕnoh sĕrimping kiri kanan kĕpijah 'mbĕboengĕ patjing tamsir mĕnggoedong 'isĕ 'isĕ ('isisĕ) sampaj dijĕ nggi Radjĕ 'itam manĕ katĕ ki Radjĕ 'itam gĕlombang manĕ kini maboe panggongan manĕ kini miring gadis di manĕ sĕbambangan lamon toegadis sĕbambangan nangkan nabadan noerotinjĕ nimbal nijan ki Ratoe 'agong gadis 'ndiq 'adĕ sĕbambangan panggongan 'ndiq 'adĕ kini miring gĕlombang 'ndiq 'adĕ kini maboe rĕti 'idop Radin soewanĕ doewĕ kĕlawan Sindjaran boelan sangkan moenggah kĕ balaj pandjang 'ndaq tĕgaq gĕlanggang rami noenggal djoewarĕ dja'oh damping baring dja'oh 'ambor lajang baring damping lĕpas koengkonan toedjoh djĕlapang tĕrbĕntang tigĕ bĕlabar tĕrbandong 'asing moekat 'asing bĕ'oetjol 'asing bĕpadan tampin taroh 'adaq tĕkoedjat mĕnang banjaq 'adaq tĕkoedjat kalah lajaw dingkoe malang ka Radjĕ 'itam 'apĕ sĕrĕpat 'apĕ 'ndiqdĕ Radin soewanĕ 'ndaq tĕgaq gĕlanggang rami nimbal nijan kĕrdjĕ 'itam toewapĕ 'isanjĕ 'akoe ngan kaba rĕti 'akoe 'ading Ratoe toelah sĕrĕpat ngan Ratoe sĕrĕpat poelĕ dĕngan 'akoe, nimbal nijan tĕmĕngong 'ndiqdĕ sĕrĕpat dongan sajĕ tĕgaq gelanggang rami 'amonka(n) tĕgaq gĕlanggang rami 'akoe ka(n) 'mboerot koeloe 'ajiq sangkan 'ndaq 'mboerot koeloe 'ajiq rĕti di dalam koepang tinggi boeroq poewagr ganti djĕloepong matiq 'ajam simbang koerongan mati matjan bĕgintan matjan 'intan bĕgintan nating damĕ 'ndiqdĕ tĕgaq gĕlanggang rami lah kĕnangan Radin soewanĕ 'ndaq tĕgaq gĕlanggang rami 'ndiqdĕ bolih tĕgaq gĕlanggang rami batan pĕrtjĕ dalam roerong batan pĕroesaq di nĕgĕri rĕti di dalam doeson 'ini dijĕ di 'adom sĕmĕndĕhan nimbal nijan Radin soewanĕ kaloe 'ndiqdĕ sampaj tĕgaq gĕlanggang rami 'iloq lah badanmoe titoelang kini badankoe matĕ tĕras satoe mĕrĕdam lamĕ tĕras, kalapĕ lagi nimbol 'amon bĕtoewah djadi boewah 'ndiqdĕ bĕtoewah djadi boengĕ sĕdijĕ badan boengĕ nijan 'amon 'mbaq 'itoe rĕmbagĕnjĕ nimbal nijan kĕ Ratoe 'agong 'ndika(n)

moewang djĕmĕ banjaq 'iloq 'iloq mĕmboewang djĕmĕ sograng boewangka(n) Radin soewanĕ 'ntarĕ toedjoh 'agri tangkaplah kĕbaw lĕmboewarĕ 'oeloe padangan 'ikob boeling tĕmbagĕ koekotnjĕ 'intan bĕsoewasĕ pantji lawangan kan di boewang di boewang di djoering karang boewang boewang mĕloekot boewang dĕdaq di lambong niroe roentonka(n) siri bĕdjoendjongan tĕbangka(n) nijagr lawan pinang pantjilawangan kan di boewang toetoq koe 'agri toedjoh 'agri sampaj nijan pindoekawan 'mbataq dandanan 'ndiq tĕboewang 'mbataq koedjor landajan manaw 'mbataq doedong tilan 'oepih mandjing nijan dalam beroegĕ di koengkon lih Ratoe 'agong bĕkatĕ nijan pindoekawan manĕ katĕ pindoekawan poelĕ Radin soewanĕ 'ini dandanan 'ndiq tĕboewang di pandang Radin soewanĕ sĕlampong ka(n) gitar di palaq gantingan sampang kĕlam ngan 'indang 'ndang sĕbagi barot kĕlam doehong tilam 'oepih goerah gandjĕ gantong mĕlawan toetoq ka 'agri sagri 'itoe di toendong nijan Radin soewanĕ di toendong tĕngah lajaran 'angkat mĕsĕmi Radin soewanĕ ngator pamit 'nggi Sindjaran boelan dingkoe malang Sindjaran badan ka(n) tandang lajaran 'araqlah sima(h) lawan mĕnda 'mpoq koe koelĕ pĕsanganan laman sĕgrot pantjong dami sijang tabori boengĕ badanka(n) tandang kĕ sĕgarĕ lamon bĕtoewah djadi boewah 'ndiqdĕ bĕtoewah lĕbas 'mbaq majang koesoekorka(n) 'andon mĕngadoe rĕtaq tangan 'andon 'mboebong soerat palaq nimbal nijan Sindjaran boelan lamon 'mbaq 'itoe rĕmbagĕnjĕ sapĕka(n) toewan rĕtĕ bandĕ sapĕ ka(n) toewan rĕmas pitis batan 'anggoman djĕmĕ sadjĕ nĕkanka(n) tanggĕ tĕgras 'oelin tĕgras 'oelin tĕgras gĕroelin tĕgras 'mbasoe kajoe djati di tarah sĕgi dĕlapan ka(n) rĕtaq kĕganting kĕganting boekannjĕ rĕtaq lih tĕtahan boekannjĕ gĕnting likan poetos 'apit tijat poelasan lĕboq di 'atas rĕmang bĕgantong soedĕ di tagrah gĕlawi rĕgĕ lawi mĕnoenggoe toenang 'oerong rĕtĕ 'ndiq, toenang di simbang ngan kĕrbaj bĕrgĕ lawi 'ograng tinggalka(n) koedaj panggong 'itoe laloe kĕ pantas gĕrĕbongan di kiri rimaw mĕndĕkaw di kanan gadjah sĕnggĕram gindjongka(n) gading 'mboekaqka(n) pintoe doewarĕ tjangang 'adĕ loelos rambot di tĕba kĕting bĕrloembaw mĕlikoe loewan bĕroegĕ niti pĕkajoe mĕdang bingkang titi 'oedjong gĕligor pangkal laloe kĕpantas tĕngah laman paroe laman kĕrsiq boelan kĕrsik boelan boengin 'ampĕ njĕranjap rĕmas bĕngkarong di tĕmpor kaki bĕrdjalan 'mbaw masoq roerong kĕloewagr kampong njoeroq kĕmoening tigĕ sĕladjor kĕmbaw loeti tjĕmpakĕ tigĕ sĕladjor kĕnan rĕnggot 'andĕ dalam sampaj kĕnan ka 'andĕ dalam mangkĕ bĕdjĕdjaq bĕtoenggoewan njĕbot diwĕ goenong goenongan, goenong pitis koembang dalam sĕrgĕ njĕbot diwĕ goenong soensang dalam sĕrgĕ goenong boengkoq 'oeloe bangkoeloe goenong dĕmpoe rĕbot bĕsamĕ goenong mĕrapi tigĕ goenong loemot dalam lajaran njĕbot diwĕ boekit boekitan boekit kaboe di 'oeloe Rĕdjang boekit sĕgoentang padang pandjang boekit sĕrilaw di lĕmatang mangkĕ bĕdjĕdjaq bĕtoenggoewan tĕtagar toendjoq kĕ langit bĕdĕlap matĕ 'agri padjan tĕtanggoq boelan sanggaw kapar tĕmbor bintang panas 'agri njĕbot kakaq Radin ginggangan mintaq toegronka(n) sampang bĕlantan toenggangan tandang lajaran sĕwitĕ gindjong di pĕngiri sĕwitĕ gindjong di panganan sĕwitĕ gindjong di toenggangi bĕlajar sĕdinĕ dinĕ sĕdinĕnjĕ 'oembĕq bĕlajar sĕdinĕ 'angin 'oembaq kĕtjiq mĕtjah di tĕngah 'oembaq bĕsaq mĕtjah di tĕpi 'oembaq padi tinggang ngĕmĕ di tinggang di tantang tĕbit pĕmbarap tĕlantang

'atas 'angin loq groenih tělantor pětang loq pandji těloentor pagi těngah djalan kě-'andě dalam di djaoh di rěgot rěgot lah damping parak djadinjě dami sampaj katas 'angin 'ograng těgaq gělanggang rami noenggal djoewarě djaoh damping basing djaoh 'ambori lajang basing damping lěpas koengkonan dami sampaj katas 'angin sampaj dijě kě paroe laman datang nijan lawangan doewě iloq njě samě ringkihnjě samě pakaj pěnganggoe di kisanjě bětanjě lawangan doewě haj koendang lawangan sograng kisah 'ndi manë moelě kaban 'anaq Ratoe něnggěri manë rijaw di manë 'mpoe tjoetjong manë timbal lawangan sograng 'akoe 'ndiq tahoe di djoeloqka(n) kamoe nanjěka(n) rintjang badan badan kisah di rantjong sawah 'ambě dagang hoebingan këladi bědagang djěbaq ngan kěmangi kampaw sětoempar běnang 'abang datang kěsajoe boemi langit datang 'mbadon diwě toedjoh djong pětjah něngkoedě madam badan těsampaj kěsini sograng 'ndiq 'oesah kaba běmoeni kaba kisah 'ndiq koepang tinggi sangkan kaba mandjing kěsini rěti kaba di boewang 'ograng lih kaba 'ndaq těgaq gělanggang rami rěti disini těgaq gělanggang rami toewapě maqsod kaba kěsini koesoq palaq těboq bělakang tělaloe 'ati sěboelongi kini 'ndaq bilang rěrih hanjě rětika(n) kisah di bangkoeloe 'ndiq tahoe kaba 'nggi kami rindang papan njělah 'ini djidjaqnjě tangan bataqnjě kě běroegě di soeroh makan 'nggi sari 'angin hilawangan sograng manë katě sari 'angin hadoe mamaq si rindang papan nakan dijě di běroegě lamon 'ndaq toegron měndjoewarě toegronlah kamoe ka bawah toegron nijan si rindang papan lawangan tinggal di běroegě mangkě sari 'angin bětanjě 'nggi lawangan sograng haj lawangan sograng 'adě děngan tahoeka(n) Radin soewanë 'itoelah djoedoekoe di běringin dijě toegron kě koepang tinggi 'akoe toegron katas 'angin 'ndaq sebandong di děnijě nimbal nijan lawangan sograng lamon 'mbaq 'itoe katě děngan badan bětandang kěsini badan 'ndaq djoewarě di koeti dikit minta tarohi 'nggari děngan ninah mane djawab kě sari 'angin kaloe koeděngan 'ndiqdě tahoe rěti 'idop kirintjang badan di toendong 'ograng dinding 'alam pintaq pintě'an soedě galě rěti kě dalam 'oedě ngandjoq 'ograng bědoeson soedě djěrih sangkan badan bělom bědjalan lagi 'ndaq bětěnon ka'in pěmoentjě'an sagri sagri sělambagr běnang sěboelan sěgoelong 'apit 'ndaq nanti Radin soewanë Radin soewanë lamon koeděngan 'ndaq djoewarě toedjoh gědong di 'oelaq kambang běsěmi laloe linggar ngambiq rijal di groemah gědang baliq dijě 'ndi ngambiq rijal děndjoqka(n) Radin soewanë toegron nijan Radin soewanë mangkě koedijan doedoq di tantang lih 'ilang roempas pasanglah kaba 'nggi 'akoe pasang nijan Radin soewanë, pitis ti'ambor 'mpat měnang nijan Radin soewanë pitis tě'idar 'nggari kěnan pasang lagi rělang roempas poeriq 'ati rělang roempas pasang banjaq pitis tě'ambor matě doewě pasang lagi kěbagi 'akoe 'ndiq tahoe kěbagi 'akoe Radin soewanë njělah 'ini ngisahka(n) koepang tinggi boekan sěngadjě doewě tigě 'ndaq ngambiq ki sari 'angin 'ndaq moembangka(n) toenangan 'ograng dinding 'alam sěrtě těděngagr padě katě pasang lagi rělang roempas rěmas boeboq sětangan badjoe rěmas běngkarong toedjoh 'ikoq bědaq běkoenjit toedjoh poeloh 'amon rijal ngan sěpěrtinjě pitis 'oedě di 'amborka(n) běmatě doewě lěbar dijě 'ndi dja'ih baliq dijě ka groemah gědi bědjěrom 'nggi sari 'angin rělang roempas 'oedě kalahka(n) kalah sěpěti sěpěti 'oewang kalah boeboq sěběrandě nimbal nijan sari 'angin 'mbaq manë kěkarapan

dĕngan manĕ timbal Radin soewanĕ noenggoe djandji di kajangan tinggi sĕrtĕ tĕdĕngagr padĕ katĕ baliq dijĕ kagroemah gĕdi dijĕ bĕsimboe 'oedĕ bĕsimboe bĕrdĕngan sintaqnjĕ rĕbang 'angin toenggangan tandang lajaran pasirin dijĕ di kajangan toegron dijĕ di groemah gĕdi ngikotka(n) Radin soewanĕ ka(n) baliq kĕ koepang ting gi toenggangan Radin soewanĕ sampang bĕlantan toenggangan sari angin rĕbang 'angin, 'angin patjaq bĕlajar garas boengin pĕtjah bĕlajar niti 'angin pĕtjah bĕlajar gasar langit.

II. Tjĕritaw Koetaw Bĕngkoeloe (S).

'Angkat tĕkalaw lagi doeloe 'adaw Ratoe di Koetaw dĕmaq bĕbini toedjo'ăh 'ograng, dalam toedjo'ăh 'itoe lasograng ngadawka(n) 'anaq, njĕlah njaw boengsoe bĕgranaq sograng lanang, bĕnamaw Bintang roewanaw 'amon lamaw ngan lamaw'ó lah bĕsaq Bintang-roewanaw, mangkaw padaw satoe 'agri bĕkataw Bintang-roewanaw padaw bapaq'ó kataw'ó haj bapaq sapaw Ratoe di Koetaw dĕmaq timbal bapaq'ó, 'akoelah Ratoe Koetaw dĕmaq 'amon bapaqkoe Ratoe di Koetaw dĕmak 'akoe 'ini 'ndaq bĕdjalan 'ndaq 'ndalaq tanah lom bĕtoenggoe nĕgĕri lom bĕradjaw mangkaw kataw Ratoe dĕmaq 'ndidaw boli'ăh kaba bĕdjalan kĕrĕnaw kabalah batan gĕnti simbangankoe mangkaw bĕkataw lagi Bintang roewanaw haj bapaq lah sĕsa'ot sĕsangikoe nijan sĕsa'ot lagi di bĕringin sĕsangi lagi di kĕrojah maraw timbal Ratoe dĕmaq 'amon 'anaqkoe 'ndidaw ka(n) 'orong bĕdjalan pĕgilah koedaj kĕ Tandjong-pasaj sĕmbah 'imam 'ograng disitoe kaba bĕgoeroe betĕtanjaw mangkaw pĕgilah Bintang-roewanaw 'ndjĕngo'ăq 'imam Tandjongpasaj lah saw 'agri doewaw 'agri lah sĕmalam doewaw malam, lah sĕboelan doewaw boelan 'abislah galaw digoeroe'i, mangkaw Bintang roewanaw laloe pamit 'ndaq bali'ăq kĕ Koetaw dĕmaq 'amon lah sampaj di Koetaw dĕmak laloe pĕgi 'ndjĕngo'ăq Ratoe kataw'ó haj bapaq ramaw Ratoe 'akoe lah bali'ăq di Tandjongpasaj, lah poetos kĕdijat ngan 'isarat kini 'akoe 'ndaq bĕdjalan maraw timbal Ratoe dĕmaq djadilah 'anaqkoe 'ndaq bĕdjalan koeri-laka(n) mangkaw Bintang roewanaw bĕdjalanlah noenggang'i pĕrahoe sĕboewah, timpaw ka(n) bĕdjalan 'mbataq sĕgĕnggam tanah laman Koetaw dĕmaq lamaw ngan lamaw'ó di lajaran tĕpĕpaslah pĕrahoe kĕ la'ot sanding doewaw mangkaw bĕkataw Bintang roewanaw 'inilah loebo'ăq maraw pandjonan disinilah tapan 'akoe nimbang kataw sĕsa'ot ngan sĕsangi inilah tanah lom bĕmpoe nĕgĕri lom bĕradjaw mangkaw Bintang roewanaw soenggotlah disitoe laloe njaw moenggah taraq kĕmagraw sĕmbilan boelan sĕmbilan ta'on njĕlah 'agri kĕmagraw pandaq kĕmagraw pandjang sĕmbilan boelan sĕmbilan ta'on kĕringlah loebo'ăq kĕring soengaj kĕring sĕgalaw batang 'agri loebo'ăq maraw pandjonan 'ndidaw 'ndaq kĕring 'oesahka(n) soegrot mingkin dalam pĕtang-pĕtang mĕragam 'ombaq pagi-pagi mĕragam tagar lo'ăq sesa'ot oelagr bidaj 'ndaq mĕndjadi nagaw bĕlang manaw di 'atas loebo'ăq maraw pandjonan toembo'ăh sĕbatang kĕtapang sangkor bĕtoenggoe tijong djĕroedjoe djantan manaw sĕsa'ot tijong djĕroedjoe djantan 'ndaq mĕndjadi boerong gĕroedaw mangkaw poerik 'ati Bintang roewanaw bali'ăq lagi moenggah taraq nĕdaw 'agri pĕgrĕba pandaq pĕgrĕba pandjang,

mangkaw pĕgrĕba sĕmbilan boelan sĕmbilan ta'on, mangkaw patahlah goenong sĕdoelila sĕtaq mĕndjadi boekit kandis sĕtaq mĕndjadi goenong boengko'ăq sĕtaq toemban kĕloe'ăq maraw pandjonan kĕgringlah loebo'ăq maraw pandjonan 'imbaq sĕmimbor boengin pasir toembo'ăh groempot kajoe di hoetan gĕlagar da'ân 'mban boerong sĕlat sĕlawang ngan sĕmboegraw njĕlah mĕndjadi grimbaw larangan sangkan ngadaq grimbaw larangan bilang kajoe bĕtoenggoe mĕdoe bilang boekol bĕtoenggoe pĕnjĕngat 'ampong bĕkampong roepaw gadjah 'oegon bĕdjoegon roepaw matjan njĕlah grimbaw 'itoe ditĕbas dibali'ăq Bintang roewanaw dilĕpaska(n) 'oetjap sĕmbilan roepaw doe'o kisah djin dĕngan pĕnjakit mangkaw Bintang roewanaw bĕkataw manaw kataw'ó kaloe 'ilo'ăq rĕsijaw tanah tanah koeboewat pĕ'oemawan 'amon 'ilo'ăq rĕsijaw 'oemaw 'oemaw diboewat pĕtalangan 'amon 'ilo'ăq rĕsijaw talang talang dibĕna pĕdoesonan doeson djadi nĕgĕri rami mangkaw Bintang roewanaw bĕrajaq kĕ bawah kĕtapang sangkor gi 'adaw tĕlo'ăq jang tĕlagaw bangsi tjĕrĕminan diwaw di kajangan mangkaw katon djĕmaw sograng njĕlah dinamawka(n) 'Anaq dalam, laloe di'angkan dĕngan sanaq li'ăh Bintang roewanaw mangkaw Bintang roewanaw toegron kaji'ăq bĕtĕmoe ngan sĕboewah batoe bĕsaq laloe dibĕlah batoe 'itoe 'adaw djĕmaw sograng di dalam'ó njĕlah dinamaw'i Lĕmang batoe di'angkan poelaw dĕngan sanaq batoe 'itoe tadi kisah di kĕban batoe mĕrapi soedaw 'itoe mangkaw 'ograng tigaw bĕdĕngan sanaq 'ndaq bĕtagrah nĕgaq groemah betĕmoe poelaw ngan djĕmaw sograng 'ndidaw kĕroewan kĕdatanggannjaw djĕmaw itoe di'angkan djoegaw dĕngan sanaq dinamaw'i Rindang papan 'amon lah soedaw bĕtagrah kajoe mangkaw grĕbaw batan 'oemaw laloe disilap 'asap berĕnti 'api padam katon poelaw djĕmaw sograng di'angkan poelaw dĕngan sanaq dinamawi Riboet panas 'amon lah soedaw kĕrdjaw njilap tanah di toegali dĕngan padi dalam 'ograng noegal datang poelaw djĕmaw sograng di'angkan poelaw dĕngan sanaq dinamaw'i Nantoe kĕsoemaw 'amon 'oemaw lah soedaw ditoegali lah sampaj poelaw soedaw ngĕtam tanah 'oemaw diboewat talang soedaw talang diboewat doeson soedaw doeson djadi nĕgĕri nĕgĕri lom dinamaw'i soedaw 'itoe Bintang roewanaw noenang gadis 'anaq Ratoe Koetaw kĕgĕlang bĕnamaw Bĕtĕri lantjang kĕgĕdong laloe bimbang di kĕgĕlang 'amon lah soedaw dijaw bimbang Bĕtĕri lantjang kĕgĕdong dibataq bali'ăq 'amon lah sampaj di nĕgĕri Bintang roewanaw tĕgaq koempol ngamborka(n) lajang sanaw sini 'mbĕri ta'oe 'ograng djao'ăh 'amon lah toenggal djĕmaw banjaq bĕkataw Bintang roewanaw kini sikat kamoe banjaq 'ini nĕgĕrikoe ini lom bĕnamaw kini 'akoe mintaq namaw'i lagi poelaw sapaw patot djadi Ratoe manaw timbal 'Anak dalam sĕrtaw rapat djĕmaw banjaq nĕgĕri ini kami namaw'i Koetaw bĕngkoeloe sapaw 'ograng di toewawka(n), Bintang roewanaw djadi Ratoe 'itoe kĕrapatan kami banjaq 'agri 'itoelah Ratoe di-'angkat 'amon Ratoe soedaw di'angkat mangkaw bimbang toedjo'ăh 'agri toedjo'ăh malam 'amon lah sampaj toedjo'ăh malam mangkaw bimbang dilĕbarka(n), mĕnda dja'o'ăh bali'ăq kĕ dja'o'ăh mĕnda damping bali'ăq kĕ damping Sĕdjaq Bintang roewanaw djadi Ratoe banjaqlah djĕmaw toenaq kĕsitoe datang kĕsaw datang doewaw datang sĕpoelo'ăh limaw bĕlas sĕdjaq sagri laloe sĕmalam sĕdjaq laloe doewaw sĕdjaq sĕboelan nambang ta'on kĕrĕnaw 'ibawka(n) hoekom ba'i'ăq Ratoe 'ndidaw 'mboewang

djĕlĕmaw sadaq toendjang pĕnoenggoe lawang basing ka'it pĕnoenggoe dapogr boetaw toeli penoenggoe djĕmogr 'ajam 'ndi'ăq 'ajam disijoe'ăhka(n) basing sĕsaq dibĕri loembar basing tĕkĕdan bĕri gawang tĕsĕsaq di tantji soekoe sĕtali singgan sĕpoelo'ăh limaw bĕlas 'ambi'ăq dalam tangan ratoe 'ndidaw 'ndaq lipat ngan tĕkalaw 'amon lamaw ngan lamaw'ó 'adawlah 'anaq'ó sograng lamang bĕnamaw Bĕntiring sakti 'amon lah bĕsaq poelaw 'itoe 'anaq lah pandaj njĕramaw tĕngah laman Ratoe bĕngkoeloe sakit tĕkĕdjot di groeso'ăq kidaw tĕgros sampaj di groeso'ăq kanan mangkaw bĕkataw Ratoe bĕngkoeloe nakan malang sĕlarang sĕmoe panggil 'ading Lantjang kĕgĕdong 'mpo'ăq 'anaq Bĕntiring sakti ngadjong datang kĕ balaj pandjang kalaw gi 'ndaq samboetan moelot sapaw 'ndi'ăq ta'oe sĕlarang sĕmoe tjĕpat kaki ringan tangan pĕgi manggil Bĕtĕri lantjang kĕgĕdong 'amon toe'aning boeni kĕbar lantjang kĕgĕdong laloe toegron Bĕntiring sakti di'ambin'ó dijaw sampaj di paroe laman 'ndidaw dijaw mandaq disitoe laloe na'i'ăq kĕ balaj pandjang 'amon lah sampaj kĕ balaj pandjang laloe mĕrintas Lantjang kĕgĕdong panggil doekon 'mpat poelo'ăh 'mpat mintaq datang di balaj pandjang Ratoe dapat sakit tĕkĕdjot 'amon doekon soedaw sampaj laloe bĕkataw Lantjang kĕgĕdong mintaq toelong 'idoe ngan djampi 'obat pĕrobatan sapaw 'ndi'ăq ta'oe 'mpat poelo'ăh 'mpat 'idoe djampi didjampeka(n) 'obat pĕrobatan dilĕkatka(n) 'adaw poelaw njilap kĕmĕnjan njĕbot diwaw manggil doewataw njĕbot mĕlikat nini'ăq pojang 'mpo'ăq poelaw Radin gĕnggangan djadi 'obat gamat sĕkinaw toendong 'idoe djampi sĕkinaw dawaj mangkaw doekon 'mpat poelo'ăh 'mpat ngoelangka(n) kataw kĕpadaw Lantjang kĕgĕdong Ratoe 'ndidaw ka(n)gradoe lagi lah pintaq djandji'ó nijan soedaw 'itoe Ratoe bĕkataw padaw 'Anaq dalam 'ading malang ki 'Anaq dalam 'mpo'ăq 'ading ki Lĕmang batoe sĕmapi Kĕrindang papan 'akoe 'ndidaw ka(n) gradoe lagi tapi manatkoe padaw 'ading tigaw nĕgĕri djangan dimantjawka(n) saw Dĕmaq kĕdoewaw Pasaj kĕtigaw doeson Koetaw 'atji'ăh pĕsankoe djangan diloepawka(n) manaw kataw 'ograng banjaq 'itoe djadilah lagi kataw Ratoe bĕngkoeloe 'amon 'akoe sampon madam Koetaw bĕngkoeloe djangan 'ndidaw bĕratoe 'amon Ratoe soedaw bĕmanat dijaw laloe sampon madam mangkaw Ratoe dikoeboerka(n), tambaq tinggi hĕkoebor dalam, bĕkoebor dalam sĕmbilan bĕkĕpan ka'in katji alos bĕlapi'ăq rijal sĕpĕti sĕdjaq pĕninggal Ratoe mati rat gĕdang 'ndidaw dipakaj timbang rapat 'agri lah tinggi sĕnajan 'ndidaw ditĕmoni mangkaw bĕkataw Bĕntiring sakti kĕpadaw Bĕtĕri Lantjang kĕgĕdong haj maq toewan pĕnati'ăh sapaw Ratoe di Bĕngkoeloe, 'apaw sĕbab rat gĕdang 'ndidaw diboekaq timbang rapat 'agri lah tinggi sĕnajan 'ndidaw ditĕmoni manaw timbal toewan pĕnati'ăh dalam Bĕngkoeloe lom bĕradjaw manaw timbal Bĕntiring sakti minta tjap dĕngan pijagam soerat kĕtĕmbaw 'oendang-'oendang toego'ăq kĕpijah nating namaw Ratoe toengkat sĕmamboe 'oelong bingkis sapaw 'ndi'ăq ta'oe toewan pĕnati'ăh laloe dindjoqka(n) pakajan Ratoe kĕpadaw Bĕntiring sakti dibataq'ó toegron kĕ paroe laman dibawaw naji'ăq pĕsiban gĕdang 'nggagri mamaq 'Anaq dalam 'amon sampaj dijaw disitoe laloe bĕkataw Bĕntiring sakti haj mamaq ki 'Anaq dalam sĕbab 'apaw rat gĕdang 'ndidaw dipakaj timbang rapat 'agri lah tinggi sĕnajan 'ndidaw ditĕmoni rasan bĕsaq 'ndidaw boewabis rasan kĕtji'ăq 'ndidaw bĕpoetos manaw timbal ki 'Anaq dalam nakan malang Bĕntiring

sakti lom bĕratoe di Bĕngkoeloe pikiran 'ati kami banjaq 'ndidaw la'in 'ndidaw boekan Bĕntiring sakti batan Ratoe boero'äq poewar salin djĕloepong mati 'ajam simbang bĕroegaw mati ratoe bĕgĕnti ratoe, nakanlah 'anaq Ratoe Bĕngkoeloe, kataw didjawab Bĕntiring sakti: haj mamaq ki 'Anaq dalam lom toe'ikar pasar pandjang lom toe'itjaw di nĕgĕri badan ka'oelaw lagi kĕtji'äq djĕmaw 'ndidaw kanĕgogr ngadjagri manaw kataw 'Anaqdalam kitaw panggil ki Lĕmang batoe 'mpo'äq 'ading ki Rindang papan sĕrtaw 'ading Nantoe kĕsoemaw 'amon lah sampaj 'ograng banjaq toe laloe bĕkataw 'Anaq dalam haj 'ading Lĕmang batoe kabalah djadi Ratoe Bĕngkoeloe manaw timbal Lĕmang batoe, 'amon 'mbaq 'itoe djadilah kakaq tapi 'adaw tjatjalkoe dikit boelan tĕrang ngaki barisan 'oedjan kĕlĕman ngaki pantaj sijoq'an ngintaj rĕdjong laloe makanan nanti sampan liwat pikirka(n) 'oli'äh kakaq toedjo'äh gĕdong di likoe kambang sisi'äq ngan ringgit ngan rĕpijah tĕtjantjang koedi ka'in kĕling boekan poelihan kintang dagang poelihan njamon di lajaran poelihan njindang di sĕgaraw kataw didjawab 'Anaq dalam kataw 'ading toe 'akoelah ta'oe lom boli'äh 'ading djadi Ratoe dalam Bĕngkoeloe 'ndi'äq ka(n) tĕtap kitaw 'adjong sadjaw Rindang papan, manaw timbal Rindang papan djadilah kakaq tapi tjatjalkoe 'adaw dikit basaw 'akoe djĕmaw 'ndjoewaraw kĕbilaw 'ndjoewaraw tĕtap mĕnang boli'ählah hoekom 'akoe 'ilo'äq 'amon 'ndjoewaraw tĕtapka(n)lah tali djadi soekoe lĕmaq di titi mantaj di graji'äh 'oedjong sĕkali di djambati djadi hoekomkoe sĕrat gĕntingan manaw timbal 'Anaq-dalam 'amon 'mbaq 'itoe kataw 'ading lom boli'äh kaba djadi Ratoe kitaw 'adjong Nantoe kĕsoemaw manaw timbal Nantoe kĕsoemaw tjatjalkoe 'adaw poelaw dikit basaw 'akoe 'anaq pandinan 'asi'äq ngan soeling ngan sĕrĕdam 'asi'äq ngan ginggong ngan kĕtjawan malam 'mpat bĕlas mangkaw toegron ringgit sĕboewah pĕnoentonan mangkaw kataw 'Anaq-dalam 'amon 'mbaq 'itoe kataw 'ading kitaw panggil radjaw moedaw 'amon lah sampaj Radjaw moedaw laloe bĕkataw 'Anaq-dalam 'ading malang ki Radjaw moedaw manaw kĕsĕrĕpatan kami banjaq 'adinglah djadi Ratoe di Bĕngkoeloe manaw timbal ki Radjaw moedaw 'akoe sanggop djadi Ratoe takot kĕbĕndon ngan 'Iman kajangan kĕrĕnaw 'anaq Ratoe lagi 'adaw bĕnamaw Bĕntiring sakti manaw timbal ki 'Anaq-dalam 'amon 'mbaq 'itoe kataw 'ading boekan 'ading djadi Ratoe 'adinglah djadi radjaw Bĕngkoeloe ngipaq nakan Bĕntiring sakti sĕmantaraw dijaw lom bĕsaq Radjaw moedaw moetoska(n) hoekom Bĕntiring sakti ngambi'äq dĕndaw ngoebati kataw toelaq manoe'äh manaw timbal Radjaw moedaw 'amon kerăpătan kamoe banjaq 'akoe 'ndidaw poelaw ka(n) noelaq mangkaw 'agri 'itoelah Bĕngkoeloe bali'äq bĕradjaw tĕtaplah radjaw di Bĕngkoeloe 'atoeran 'mbaq manaw Ratoe doeloe 'adaw sĕboelan doewaw boelan Bĕngkoeloe lah tĕtap tjaraw doeloe mangkaw bĕmimpi Nantoe kĕsoemaw manaw dalam kataw datang nini'äq 'Imam kajangan ka'in poti'äh bĕbadjoe 'ikat-'ikat poti'äh sĕdantan toedong tĕrkom ka'in poti'äh ngoegaq palaq ngoendjonka(n) kĕting ngoeso'äq bĕlakang nĕboq poenggong tjoetjong malang Nantoe kĕsoemaw djangan tido'äq tĕkĕlap 'igaw 'amon ringki'äh maraw rajaqka(n) 'amon djoembang maraw djalanka(n) 'amon 'ndaq ngantjap rasan toenaq toenanglah Bĕtĕri tjinaw 'anaq Ratoe di koetaw 'Atji'äh kĕlawaj Kĕnantan tĕlor 'itoelah djoedoe tjoetjong nijan djoedoe lagi di bĕringin sograng toegron koetaw

Bĕngkoeloe sograng toegron di koetaw 'Atji'äh laloe bangon Nantoe kĕsoemaw toembo'ählah ribang 'ajaw-'ajawan ribangka(n) boedjang 'ndi'äq bĕkoendang gajaw ngan gadis 'ndidaw ngitji'äq mĕribangka(n) boerong tĕrbang mĕnggajawka(n) 'angin bĕtijop, laloe bĕsoeling bĕsĕrdam sĕrtaw bĕginggong bĕkĕtjawan, ginggong 'itoelah noendaw poerik sĕrdam 'itoelah noendaw roensing, rijang 'ndaq tandang koetaw 'Atji'äh diboekaq djĕndila tindjaw karang laloe nĕntang tĕngah lajaran 'adawlah 'ombaq tigaw soe'iring bĕpako'äq di Bĕngkoeloe goelorawaw sampaj koetaw 'Atji'äh, lah soedaw mandang tĕngah lajaran dijaw bali'äq kĕloewan tĕngah sampaj di pĕntas pĕnidoran diboekaq pĕti pĕnjimpanan ngambi'äq sĕrĕkaj sĕpĕmanting laloe bĕsijoq toekar pakaj soerom sĕroewal 'idjaw pandji riboe-riboe lĕng kĕnaj naji'äq lipan lipan mĕngĕpong poenggong bĕkĕbat tjĕndaj rantaj lanang, soerom badjoe 'oendan 'oesin tada pĕloh bĕloedoe bantan lĕkat gitar sĕpoekat pakoe 'alam disandang ka'in sĕrasa kĕling nisihka(n) dĕhong tata rintjong war soensang boengaw dĕgrijan lo'äq bintang palaq landijan soedaw mĕnganggoe ngan memakaj laloe toegron kĕ paroe laman dijaw mĕrĕnggot balaj pandjang 'amon sampaj di balaj pandjang kĕbot loewan kĕbot tĕmpoewan kĕbot sĕrimping balaj pandjang kĕbot li'äh 'oemat mandoesijaw 'ograng sĕdang timbang rapat 'amon lah sampaj balaj pandjang doedo'äq ngadapi 'Anaq-dalam laloe bĕkataw 'Anaq-dalam 'ading malang Nantoe kĕsoemaw, ngapaw midang 'agri panas sĕla'ot sĕlamaw 'ini malam 'mpat bĕlas mangkaw toegron ringgit sĕboewah pĕnoentonan manaw timbal Nantoe kĕsoemaw 'adoeh kakaq ki 'Anaq-dalam 'akoe dapat mimpi panggaran sĕrtaw pĕnĕmon pasat datang nini'äq 'Imam-kajangan ngoegaq palaq ngoendjonka(n) kĕting nĕbo'äq bĕlakang ngoeso'äq poenggong manaw kataw nini'äq 'Imam-kajangan haj tjoetjong Nantoe kĕsoemaw djangan tido'äq tĕkĕlap 'igaw 'amon ringki'äh maraw djalanka(n) 'amon djoembang maraw rajaqka(n) 'amon 'ndaq ngantjam rasan toenaq toenanglah Bĕtĕri tjinaw 'anaq Ratoe koetaw 'Atji'äh kĕlawaj Kĕnantan tĕlor 'itoelah dalam kataw mimpi manaw timbal 'Anaq-dalam 'ading malang Nantoe kĕsoemaw, djangan didoegaw koetaw 'Atji'äh Bĕngkoeloe 'ndidaw kĕtoenggoewan, timpaw pĕsan Ratoe ka(n) mati tigaw nĕgĕri djangan dimantjawka(n) saw Dĕmaq kĕdoewaw Pasaj kĕtigaw doeson koetaw 'Atji'äh Dĕmaqlah moelaw Ratoe doeloe, Pasaj tapan njĕmbah goeroe toewaw, koetaw 'Atji'äh kĕban sĕndjataw 'agang gĕgah 'ndidaw kĕniringan ĕrti 'Atji'äh ngan Bĕngkoeloe lo'äq sĕmot ngan sĕlawang 'Atji'äh 'ndi'äq boli'äh mandjing Bĕngkoeloe Bĕngkoeloe 'ndi'äq boli'äh mandjing 'Atji'äh gawi mĕrangkap 'ndi'äq boe'abis gawi mĕranggong 'ndi'äq bĕpoetos, basaw Ratoe Koetaw 'Atji'äh 'nggan pinggang tambonan soerat 'nggan kĕning tambonan lajang njoeratka(n) 'ograng 'Atji'äh mati noelis 'ograng 'Atji'äh loekaw li'äh sĕndjataw 'ograng Bĕngkoeloe tapaq tangan ki Lĕmang batoe manaw timbal Nantoe kĕsoemaw lah sĕsoehot badan nijan 'ndaq 'nggĕdang kajoe boengko'äq sĕkilan, mĕrapatka(n) kajoe bĕlimbingan 'mbandongka(n) 'Atji'äh ngan Bĕngkoeloe Bĕngkoeloe koeboewat palaq tanah 'Atji'äh koeboewat 'oedjong tandjong sadaq mati boli'äh koebangon sadaq loekaw boli'äh koetĕpong manaw timbal 'Anaq-dalam 'ilo'äq 'ading 'ntjakagr gadis la'in banjaq gadis ringki'äh mĕlĕbi'äh, kataw disintong Nantoe kĕsoemaw 'amon 'adaw toedjoean kakaq boli'äh koe'ambi'äq gadis la'in manaw kataw 'Anaq-

dalam panggilka(n) 'akoe midang di rantaw 'amon sampaj midang di Rantaw haj nakan midang di rantaw kaba koe'adjong 'ndalaq gadis batan djoedoe Nantoe kĕsoemaw 'apaw lah dapat 'apaw lom batan toedjoewan Nantoe kĕsoemaw manaw timbal midang di Rantaw haj mamaq ki 'Anaq dalam 'idar nĕgĕri koedjalani 'idarlah la'ot koelajaw bĕlah 'itoe bandjaran 'ombaq bĕlah 'ini bandjaran 'angin negeri 'ndidaw tĕkĕlĕlap loerah 'ndidaw tĕkĕlipin 'ndidaw dapat gadis ringki'ăh mĕlĕbi'ăh 'akoe djalan ngidar bali'ăq laloe singgah di pantaj rĕmas 'adaw nijan gadis ringki'ăh mĕlĕbi'ăh 'anaq pĕnakan lilaw doekon bĕnamaw Tĕriang 'ati kĕlawaj Rĕmbon mĕlajang lah 'aros djoedoe Nantoe kĕsoemaw mara 'ndidaw 'ndjahatka(n) daj noempa naboh 'ndidaw pĕmĕtjah kataw disintong Nantoe kĕsoemaw 'adaw nijan gadis disitoe 'mpaj tigaw malam 'akoe bali'ăq 'akoe bĕdjalan dalam kĕlam boedaq 'itoe tjĕlakaw poetos noeto'ăq sijang mĕngindang malam ngambi'ăq 'aji'ăq mandi groemah pantji djĕmaw pĕngoemoh 'akoe 'ndi'ăq 'ndaq 'aram goembaq djadi padang soenoran pantji djĕmaw mĕrandaw moedaw kĕsoemaw 'ndi'ăq 'ndaq mati doeloe kĕbilaw bĕsanggol gindjong kanan 'amon bĕka'in gindjong kidaw pantji mĕtjah djĕmaw bĕgroemah Kĕsoemaw bĕdĕngan sanaq banjaq pĕtandajan 'itoe 'adaw galaw; 'amon ning kataw 'itoe poeri'ăq 'ati ki 'Anaq dalam ringki'ăh djĕmaw ngoendang tjatjat 'ilo'ăq djĕmaw ngoendang tjĕlakaw 'amon 'ading 'ndaq 'ndoegaw koetaw 'Atji'ăh tjoebaw bĕgoeroe bĕtĕtanjaw manaw timbal Nantoe kĕsoemaw haj kakak ki 'Anaq dalam 'akoe 'ndidaw bĕgoeroe kasar 'akoe bĕgoeroe dalam kĕlam 'akoe ngandjak kajangan tinggi 'akoe njĕmbah 'Imam-kajangan lah poetos kĕdijat ngan 'isarat dirĕndam 'ndidaw 'ndaq basah dipanggang 'ndidaw 'ndaq moetong mangkaw bĕdjĕdjaq banding toenggoewan 'Anaq dalam ngan Nantoe kĕsoemaw lebi'ăh nijan toenggoewan Kĕsoemaw tigaw patah mangkaw bĕkataw 'Anaq dalam 'amon 'mbaq 'itoe toenggoewan 'ading 'ilo'ăqlah doegaw koetaw Atji'ăh toenanglah Bĕtĕri tjinaw bataq pĕrĕpat banjaq sapaw 'ndi'ăq ta'oe Nantoe kĕsoemaw 'amon tĕdĕngagr kataw 'itoe tĕgandjaq rasaw di 'ati tĕgindjong rasaw pikiran bĕpingkas laloe 'ndaq toegron tinggal kakaq sĕsĕgalaw badan katjandang kĕlajaran dijaw toegron di balaj pandjang 'ndaq bĕlĕngkap bĕsĕdijaw dibataq rijal sĕpĕti pandaq sĕpĕti pandjang ĕmas 'oeraj sĕdjantong pandan ĕmas bĕngkagrong toedjo'ăh iko'ăq 'intan sĕkoelaq goegor majang lĕngkap sĕrtaw ngan dandanan ditoegronka(n) rĕdjong groeni'ăh pandjang moewat mĕrijam sapoe rantaw 'oempan soedaw pĕnggalaq soedaw bĕdil tatingan bilang tangan 'ndjĕgĕdjaq lĕndajan koedjor lo'ăq dinding roepaw pĕrisaj 'amon lah lĕngkap sĕdijaw rĕdjong mĕngoembang di lajaran djong pantas mĕlawan 'angin tjĕpat di tĕdong mĕrampawan 'adaq mandaq mandong di djalan 'agri sijang lajarka(n) sijang 'agri malam lajarka(n) malam djong sampaj kĕ la'ot 'alingan sangkan ngadaq la'ot 'alingan 'Atji'ăh ngan Bĕngkoeloe disitoe bĕtoenggoe boerong sawi sĕtjantjam bĕkataw boerong sawi sĕtjantjam sapaw toekang sapaw pijawang sapaw nangkoedaw rĕdjong 'agong, njĕlah nimbal Nantoe kĕsoemaw 'akoe toekang 'akoe pijawang 'akoe nangkoedaw rĕdjong 'agong bĕkataw lagi sawi sĕtjantjam kaloe 'ndi'ăq ta'oe pĕri namaw kantap rĕdjong koerĕndamka(n) laloe didjawab Nantoe kĕsoemaw 'akoe ta'oe pĕri namaw kamoe 'ngkaw boerong sawi sĕtjantjam 'antoe pĕndikar boelos mĕntjaq 'antoe doekon sĕdang mĕnjampaj mati lom

ditĕrimaw boemi njĕlah mĕroenggoe di la'ot 'alingan, kisit boerong sawi sĕtjantjam rĕdjong laloe di la'ot 'alingan sampaj kĕ la'ot toenggang rĕbaw 'adaq mandaq dijaw disitoe djong sampaj kĕ poelaw ranggas boekannjaw ranggas boelo'äh bila ranggas ngan toelang mandoesijaw 'adaq mandaq di poelaw ranggas djong sampaj kĕ poelaw pandjang tidingka(n) tjintjin paroe mataw paroe mataw 'intan pĕdoeman toembo'äh taring balaw mĕntikaw tampaqlah doeson koetaw 'Atji'äh laloe dirĕnggot koetaw 'Atji'äh djong sampaj 'andaw larangan di Bĕtĕri tjinaw; mangkaw bĕkataw Ratoe 'Atji'äh 'oeloe balang ning kataw koe silap mĕrijam sapoe rantaw sĕlimbang mĕtoe sĕdjoejang sĕboedjang 'abang sapaw 'ndi'äq ta'oe 'oeloebalang disilap mĕrijam laloe mĕlĕtos kĕlam kĕbot di lajaran toedjo'äh 'agri toedjo'äh malam 'ndidaw kĕroewan rĕti sijang 'ndidaw kĕroewan rĕti malam poetos-poetos lidah 'ombaq kĕnaw ditawan lidah 'api mangkaw bĕkataw Nantoe kĕsoemaw haj mamaq djoeragan dalam silap mĕrijam ringgong 'oetang, laloe disilap djoeragan dalam mĕntjitjit pĕngĕloe rantaj-rantaj nĕpong pĕngĕloe goeling galing tĕkĕlĕlaq koetaw pandjang 'mpat poelo'äh; laloe bĕkataw Ratoe 'Atji'äh 'inang-'inang djagaw di 'atas pĕrisaw rĕdjong 'andaw larangan laloe bĕdjalan ka'andaw dalam 'amon sampaj dijaw kĕ'andaw, bĕkataw 'inang djagaw di 'atas sapaw toekang sapaw pijawang sapaw nangkoedaw rĕdjong 'agong 'apaw boli'äh 'apaw 'ndidaw didatangi manaw timbal djoeragan dalam 'ndaq tandang marawlah tandang rĕdjong 'ndidaw bĕlarangan 'inang-'inang naji'äq kĕ rĕdjong 'agong bĕkataw 'inang djagaw di 'atas 'apaw kĕrĕdjaw (kĕrdjaw) mamaq tandang koetaw 'Atji'äh, manaw timbal djoeragan dalam manaw kĕrdjaw kami tandang 'ndaq 'mbangon 'ograng 'Atji'äh mati 'ndaq mĕnĕpong baring loekaw 'ndjawab 'inang djagaw di 'atas 'amon 'mbaq 'itoe kĕrdjaw mamaq tila 'ndagrat kĕ koetaw 'Atji'äh; 'ograng Bĕngkoeloe laloe 'ndagrat 'amon sampaj di koetaw 'Atji'äh, ratoe di 'Atji'äh 'mbatjaw soerat itongan 'ograng mati loekaw, baring mati laloe dibangon baring loekaw laloe ditĕpong 'amon lah 'oedaw pĕrasanan toembo'ählah bantjangan Nantoe kĕsoemaw 'ndaq noenang Bĕtĕri tjinaw rasan itoe di ta'oe ngan Ratoe koetaw 'Atji'äh tapi 'ijaw Ratoe mintaq djandi 'ndaq mintaq toenggoe kĕnantan tĕlor bali'äq dijaw pĕgi di gĕlanggang timboq 'anjar manaw timbal 'ograng Bĕngkoeloe djandji 'itoe kami toenggoe 'ograng Bĕngkoeloe bali'äq kĕ 'andaw larangan dinanti sagri doewaw 'agri nanti sĕmalam doewaw malam kĕnantan tĕlor 'ndidaw bali'äq poeri'äq 'ati Nantoe kĕsoemaw 'abis bĕlandjaw sigri'äh pinang koerang bĕlandjaw roeko'äq 'mbakoe laloe bĕkataw Nantoe kĕsoemaw 'adoe'äh mamaq djoeragan dalam kitaw 'andon kĕ gĕlanggang timboq 'anjar laloe bĕdjalan kĕ timboq 'anjar laloe dijaw doedo'äq 'ndjoewaraw 'amon 'ndjoewaraw tĕtaq kala poeri'äq 'ati Nantoe kĕsoemaw tĕgringatlah 'akal 'mpat poelo'äh 'mpat mangkaw dijaw mĕroeman 'ajam mĕroeman kĕ'atas mata palaq mĕroeman kĕ bawah mata kĕting rambot pĕngoeloe rambaj pandjang patjol kalah laloe mĕnang mĕngikar dijaw ngali'äh 'adat ngan lĕmbagaw nasi soewibat rĕgaw sĕringgit djoewada sĕboewah rĕgaw soekoe bĕsaq djoewaraw kĕtĕkanan kĕtji'äq djoewaraw kĕbantinan panglimaw di tĕpo'äq palaq 'oeloe balang ditjoetjo'äq moelot nandawka(n) digri lanang sograng gigir gĕlanggang timboq 'anjar poeri'äq 'ati kĕnantan tĕlor di 'andoeninjaw rĕdjong di 'andaw larangan laloe di boeno'äh 'ograng dalam rĕdjong mati galaw 'ograng

Bĕngkoeloe djoeragan dalam mati poelaw tinggal lagi Sĕlarang sĕmoe laloe di tjoek*o*r tigaw kĕloe*g*raj roempong 'id*o*ng roemp*o*ng tĕlingaw 'oedaw bĕ*g*rĕtaq bilang sĕndi 'am*o*n bĕdjalan toendjang *g*raj*i*'äh 'ndaqlah maraw kĕbĕlakang kadi maraw kĕ hadapan mangkaw bĕkataw djĕmaw banjaq dalam gĕlanggang timb*o*q 'anjar haj Nantoe kĕsoemaw ngapaw lo'äq pinoekawan '*og*rang Bĕngkoeloe tĕba bĕdjalan toendjang *g*ra'*i*'äh 'am*o*n tĕkinaq ngan Nantoe kĕsoemaw laloenjaw bĕkataw sĕtaw pĕrĕla 'oela 'alim dapat maloe sekali 'ini 'itoe pinoekawankoe laloe diga*g*ri ngan Nantoe kĕsoemaw haj nakan Sĕlarang sĕmoe ngapaw bĕtjoek*o*r tigaw kĕloewaj, manaw timbal Sĕlarang sĕmoe djoeragan dalam soedaw mati '*og*rang dalam 'rĕdj*o*ng mati galaw badan ka'oelaw 'inilah roepaw h'äh ragam Kĕnantan tĕl*o*r sapaw 'nd*i*'äq ta'oe Nantoe kĕsoemaw ditjabot doe-'*o*ng di pinggang laloe bĕkataw Nantoe kĕsoemaw manaw djantanaw koetaw 'Atj*i*'äh kataw disint*o*ng kĕnantan tĕl*o*r haj koendang Nantoe kĕsoemaw 'inilah djantan koetaw 'Atj*i*'äh '*og*rang doewaw samaw 'ndatangka(n) tikam samaw kĕnaw djĕridji man*i*s kĕsoemaw roebo'äh ngago'äq koeloe Kĕnantan tĕl*o*r 'ago'äq kil*ig*r lawangan doewaw toe mati galaw, manaw pik*i*ran pang*i*ran Tjili 'akoe 'ndaq kir*i*m soerat kĕ Bĕngkoeloe manaw di dalam kataw soerat 'ini soerat pangiran Tjili rawas kĕpadaw 'Anaq-dalam 'am*o*n 'nd*i*'äq ta'oe padaw kĕbar Nantoe kĕsoemaw samp*o*n madam dalam gĕlanggang timboq 'anjar, 'am*o*n gi 'adaw roego'äq kampo'äh sĕrtaw sanaq ngan soedaraw lagi bĕdjantan di Bĕngkoeloe toent*o*t maloe kĕ koetaw 'Atj*i*'äh koe 'ndjo'äq djandji tigaw boelan 'am*o*n 'nd*i*'äq datang dalam djandji, kantap Bĕngkoeloe koegandjoeri 'am*o*n soerat soedaw diboewat soerat laloe di lajangka(n) bĕkirim di rĕmb*o*n 'ang*i*n 'am*o*n lamaw ngan lamaw'ô soerat sampaj koetaw Bĕngkoeloe 'nggap di tangan 'Anaq dalam soerat diboekaq 'ndaq dibatjaw 'ndidaw tĕbatjaw ngan 'Anaq-dalam laloe dipangg*i*l Bĕntir*i*ng sakti 'am*o*n lah datang Bĕntir*i*ng sakti soerat tadi laloe dibatjaw manaw di dalam kataw soerat 'mbaq manaw lo'äq kaba*g*r doeloe djoegaw 'am*o*n toe'ang*i*n boeni kĕbar sapaw 'nd*i*'äq ta'oe Lĕmang-batoe bĕdoewing laloe mĕmĕk*i*'äq panglimaw dibĕri maloe 'oeloe balang di 'ati 'ati manaw kataw Lĕmang haj kakaq ki 'Anaq-dalam 'mpo'äq nakan Bĕntir*i*ng sakti 'akoe 'ndaq doeloe koetaw 'Atj*i*'äh manaw timbal Bĕntir*i*ng sakti 'ado'äh mamaq ki Lĕmang nantika(n) sĕnaj 'al*o*n-'al*o*n 'mpo'äq lambat 'asal sĕlamat kitaw boewidjaw bĕdandan koedaj, mangkaw boe'idjaw bĕdandanlah laloe bĕdjalan koetaw 'Atj*i*'äh sapaw lawangan pĕgi kĕ koetaw 'Atj*i*'äh saw Bĕntiring sakti kĕdoewaw ki 'Anaq-dalam kĕtigaw Lĕmang batoe ke'mpat Kĕrindang papan 'mbataq 'oeloe balang 'mpat poelo'äh 'mpat sĕrtaw '*og*rang banjaq noenggangi dj*o*ng 'ag*o*ng 'atap tam*i*ng dind*i*ng pĕrisaj 'ndjĕ*g*rĕdjaq lĕndajan koedj*o*r 'am*o*n lah lĕngkap sĕdijawan djong mĕngoembang kĕlajaran sampaj dj*o*ng kĕ la'*o*t 'al*i*ngan 'ndidaw mandaq dijaw disitoe sampaj poelaw kĕ la'*o*t toenggang rĕbaw 'adaq mandaq dijaw disitoe, sampaj poelaw kĕ poelaw ranggas 'adaq mandaq dj*o*ng disitoe sampaj poelaw kĕ poelaw pandjang 'adaq mandaq dj*o*ng disitoe dj*ŏ*ng sampaj kĕ koetaw 'Atj*i*'äh dj*o*ng bĕlabo'äh 'andaw larangan bĕdĕnt*o*m batoe pĕndoegaw tĕrangg*o*q bĕring*i*n tinggi lĕkat saw*o*h tando'äq roesaw '*og*rang Bĕngkoeloe 'nda*g*rat kĕ koetaw 'Atj*i*'äh tĕgaq radjaq di 'oedj*o*ng tandj*o*ng, pasang bint*i*ng di palaq tanah pĕrang djadi sa*g*ri itoe mati Ratoe koetaw 'Atj*i*'äh mati poelaw

pangiran Tjili mati 'oeloebalang 'mpat poelo'äh 'mpat 'oelat la'*o*t mĕlĕdjang pĕrang Mas tĕrindjan ngandjaq kajangan tinggi, mintaq toel*o*ng ngan 'Imam-kajangan l*o*m bol*i*'äh l*o*m bal*i*'äq manaw lakoe dalam pĕpĕrangan roepaw darah mĕnganaq soengaj singgan kĕning tamb*o*nan bangkaj kalah nĕgĕri Koetaw 'Atj*i*'äh laloe mĕnawan boedjang ngan gad*i*s soedaw 'itoe does*o*n disilap 'aboe'ô ditoent*o*m bataq bal*i*'äq laloe ngoelang kĕ Bĕngkoeloe 'am*o*n '*ogr*ang Bĕngkoeloe lah mintar bal*i*'äq manaw 'oelah ĕmas tĕrindjam dijaw mintaq ngan 'Imam kajangan sikat '*ogr*ang 'Atj*i*'äh mati mintaq di'idopka(n) pintaq'an 'itoe di bol*i*'ähi bal*i*'äq 'id*o*p 'mbaq manaw doeloe 'am*o*n lah 'id*o*p galaw '*ogr*ang 'itoe nĕgĕri bal*i*'äq diba'*i*qi' lĕb*i*h 'ilo'äq djaq di doeloe 'adaw 'mpat boelan 'nta*gr*aw'ô '*ogr*ang 'Atj*i*'äh datang poelaw kĕ Bĕngkoeloe 'ndaq noent*o*t maloe dijaw bĕpĕrang poelaw di Bĕngkoeloe sapaw kĕpalaw '*ogr*ang 'Atj*i*'äh saw 'Oelat la'*o*t kĕdoewaw Pangiran Tjili kĕtigaw 'Imam soeraw kĕ'mpat Mas tĕrindjam sĕrtaw 'oeloe balang banjaq lo'äq sĕm*o*t 'anaj-'anaj pĕrang rami di Bĕngkoeloe singgan kĕning tamboenan bangkaj roepaw da*gr*ah mĕnganaq soengaj bangkaj '*ogr*ang koetaw 'Atj*i*'äh lamaw ngan lamaw'ô bĕpĕrang Bĕngkoeloe kalangan bangkaj Bĕntir*i*ng sakti dijaw silam *gr*a'ib silam poelaw ki 'Anaq dalam 'mpo'äq poelaw ki Lĕmang batoe 'mpo'äq poelaw Kĕrindang papan timbaw 'itoelah Bĕngkoeloe 'ndidaw ngadaq Ratoe boe'adaq sadjaw radjaw Bĕngkoeloe laloe sampaj sĕkarang kini 'itoelah 'adaw'ô.

C. RĔDJ*O*NG.

(*B*).

'Inilah soe*gr*at boedjang kĕsijän rajas 'oedji kĕsijän bĕdoes*o*n bĕlaman tidaq toembang gĕloembang tidaq bĕdijĕ 'ndaq badan bĕrĕdj*o*ng koedaj satang gĕmoeroe toegang sĕlabong tĕngah djalan '*ogr*ang kĕdajĕ di soer*o*h sangkan di 'adj*o*ng nangkanah nĕlajang bĕtjĕritĕ.

'Inilah poelĕ rĕdj*o*ng sĕbatang; sĕkĕb*i*t tĕ*gr*bang tinggi 'iram sĕgir*i*m rantaw moesi djangan sĕb*i*t sĕmbiloe hapat nanggap kir*i*man 'nd*i*q bĕ*gr*'isi mĕdĕtas rantikan mĕdirĕ ngan masilajĕ kitĕ pĕsan bĕbitĕ *kĕlil*i*ng sĕd*i*ng* ngan mĕsiloe kinah mĕnĕtaq manaw tĕkĕlĕnd*o*ng nantaq toe*gr*on kĕ nanti di nanti toe*gr*on kĕlĕmatang 'aj 'anoe dĕngan ni 'anoe sangkan rindoe koe lagi mandaq sangkan rindoekoe lagi mĕnd*o*ng dagangan banjaq limar kati 'awaj bĕgoenĕ koedi sampang sawi hoendan bĕtĕn*o*n rambot laloe bĕtĕn*o*n sapoe tangan kĕndang mĕlajang kĕrantaw moesi pĕsan kĕmĕndan tĕngah la'*o*t ra'*o*h kĕmĕnd*o*r di Bĕngkoeloe 'mp*o*q 'indah di gĕd*o*ng tinggi tjintĕ djoegĕ di goemaj talang.

Bĕkoedaj njawĕ ngoelang kĕsĕrĕgĕ napĕ saj ngĕbĕtjĕlakĕ sĕbĕrang rangkang pagang 'alahkan njapaj poelĕ soekĕ tĕsang lĕmaloengĕ haj tagang hagan badan

mĕtanggong ngan sĕrĕtĕ roengsĕ batang mantaj poelĕ pĕtĕ sĕgalĕ kaloe dĕhaj mangkĕ 'oetangkoe koerang badan tanggong tĕkan koedaj toepĕtĕ djarang boedjang toelah dandanan 'ilang lah mati'ăn bĕhadong koewatjam 'ndaq toenaq bingong pĕtĕ 'antjam djoewarĕ koerang toegron 'ajam mangsod kaloe 'ilang bawĕ bawĕ'ăn badan bingong tĕtanggong badan koeni 'antjam bĕdjalan sangoe koegrang 'antjam bĕdagang sakoe bangkang dĕngan lĕlaman roegi ngan kĕpongdang toembang gĕlĕmbang sajĕ dja'oh gradoe soegrat boedjang bigang grasanka boedjang noempang.

(*S*).

'Adaw poelaw rĕdjong sĕbatang; pĕrĕkan radjaw pĕng'oeloe tĕgaqkan pantjaw, djadi bĕtongngan kĕmoeroe 'ampajan ka'in, pĕsan 'akagr padaw kajoe 'amon soekaw, djadi djoendjong ngan djangan tĕmiring tijop 'angin.

'Amon padi toembo'ăh di boengin, 'akagr mĕlilit kajoe 'agraw, 'amon 'ati samaw ngan 'angin, nangis rĕmbon ngaraw soelaw.

Mĕndĕgor goero'ăh di laman batang sigri'ăh 'oendan sĕkoendan batang sigri'ăh 'oendan di tĕtas sĕhalaj 'a'ogr doegri tjĕpakaw di loebo'ăq bijaw 'anjot tĕrĕndam batang padi haj badan lo'ăq soekor nijan badan kĕpoelaw sĕgalawnjaw.

'Ambi'ăq djagrom pĕdiman 'alos kalangan batang'agri toedjo'ăh 'ndidaw noembo'ăq 'mbaq di 'ading ngapaw kĕ rĕndah 'ading lagi dari 'nggi 'ading lagi maq djoembang 'ading lah djoembang 'mbaq djagrom pĕdiman 'alos 'ndi'ăq mĕnidjisaw dajang padaw poti'ăh di manaw kini di pĕtjah pĕr'oentongan saj ninjan 'andjong tinggi bĕgr'atap lalang bĕdinding djĕrĕdjaq 'alos tĕboedi bawah bĕdjoendjong tĕgrbang tĕkoekoe ĕnam 'inggap

---

'Ini rĕdjong sĕbatang; bĕlakoe di roepaw patsaw 'allah kĕmbang lah boengaw mataw 'agri 'antjor toeto'ăq kĕpalaw akoe nangkan nijan 'oentong kami bĕbatoe poti'ăh di tanggaw tinggi tĕpi'ăq 'ograng soegrat pĕtjakaw lah pinggaw di gĕdong pĕtjaw ngan sĕra'ot noekaw lah boengaw poetjo'ăq goenong tjagri la'in kan tĕngah la'ot pisaq bĕpĕtaq kamipa.

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN.

WOORDENLIJST.

Pag. 4 sub: 'adjang; bij te voegen tusschen de woorden: »kasang matah" en »bij": »(zie die woorden)".

Pag. 5 sub: 'ajiq; achter het woord: »těboe" een komma te plaatsen.

Pag. 6 sub: 'aka*gr*; achter het woord »sěbasaw" een kommapunt te plaatsen.

Pag. 6 sub: 'alam; achter het woord »voorkomende" het teeken »)" te plaatsen.

Pag. 6 sub: 'aloe; staat: »gesbenk"; moet zijn: »geschenk".

Pag. 6 sub: 'aloj; staat: »tusschen de"; moet zijn: »tusschen den".

Pag. 6 sub: 'amban III; staat: »poe(w)'a*gr*"; moet zijn: »poe(w)'ä*gr*".

Pag. 7 sub: 'ambin; staat: »bakě"; moet zijn: »landjong".

Pag. 8 sub: 'andjang" staat: »poewa*gr*"; moet zijn: »poe(w)'ä*gr*.

Pag. 8 sub: 'andjat; staat: »'idjock"; moet zijn: »idjoek".

Pag. 9 staat: »'angor"; moet zijn: »'anggor".

Pag. 9 bij te voegen tusschen de woorden: »'anggor" en »angin": »'anggo(w)'än (dialect Běsěmah liba*gr* — Palembang) = (ě)'mboelo(w)'än".

Pag. 10 sub: 'antjal II; bij te voegen tusschen de woorden: »de" en »van": »bladscheede".

Pag. 12 sub: 'a*gr*i; staat: »'a*gr*i na'ās; moet zijn: »'a*gr*i nahas (*B*) [na'ās (*S*)]"; bij te voegen achter het woord: »pagi'ǎn pandaq": »(v.g.l. goedong pěkajoe'ǎn)"; staat: sěndjaw; moet zijn: »sindjaw".

Pag. 15 sub: balaj; staat: »rědjong"; moet zijn: »rědjong".

Pag. 18 sub: barang; staat: si(j)'apě (*B*); moet zijn: »si(j)'āpě (*B*)".

Pag. 18 en 19 sub: batang en batin; de woorden: »roeko'āq (*S*); toebo'āh (*S*); »měrandaw (*S*)";" te plaatsen tusschen: »[ ]".

Pag. 20 bij te voegen tusschen de woorden: »běgaw" en »běkataq": »běgil; těběgil, opengespalkt van de oogen".

Pag. 20 sub: bělah; staat: [Sanaw (*S*)]; moet zijn: »[sanaw (*S*)]".

Pag. 21 staat: běla*gr* = běgil: moet zijn: »běla*gr* I = běgil; II těběla*gr*, gebroken van de oogen van een stervende".

Pag. 22 bij te voegen tusschen de woorden: »běloelangan" en běloembong: »běloeloq (*B*), běloelo'āq (*S*); bloemtros van den arenpalm, die niet meer kan worden getapt".

Pag. 23 staat: bĕnop (?); moet zijn: »bĕnop; tĕbĕnop, bij ongeluk in het water vallen".

Pag. 27 de woorden: »kĕtji'ăq (*S*); pĕrdjakaw (*S*); rĕni'ăq (*S*); ringki'ăh (*S*); boelo'ăh (*S*)"; te plaatsen tusschen: »[ ]".

Pag. 27 sub: boedjiq II; staat: »enz"; moet zijn: »inz.".

Pag. 27 sub: boekoe; bij te voegen achter het woord: »pols": »(de beenuitsteeksels ter weerszijde van het polsgewricht".

Pag. 28 de woorden: »bali'ăq (*S*); boelo'ăh (*S*)"; te plaatsen tusschen: »[ ]".

Pag. 28 sub: boela*gr*; bij te voegen tusschen de kommapunt en het woord »licht": »I" en achter het woord »oogen": »II tĕboela*gr*", gezegd van het oog, wanneer het hoornvlies tengevolge van eene ontsteking zijne doorschijnenheid heeft verloren (oogtering)".

Pag. 28 sub: boeloh; bij te voegen tusschen de woorden: »(ook ă'or)" en »batoe" een dubbele punt en achter het woord: »tjinaw (*S*)" een kommapunt.

Pag. 28 sub: boeloh; staat: geledeng; moet zijn: »geleding".

Pag. 29 sub: boengkol I; staat: »de onderste bloemtros van den arenpalm"; moet zijn: »de bloemtros van den arenpalm geschikt om getapt te worden.

Pag. 29 sub: boeni II; staat: »geluid"; moet zijn: »geluid".

Pag. 31 sub: boe(w)ăng; de zinsnede: »zie ook: 'aram" te doen vervallen.

Pag. 31 sub: dabor; staat: »klank, nabootsend"; moet zijn: »klanknabootsend".

Pag. 32 sub: »daham"; staat: »iemands" moet zijn: »iemands".

Pag. 33 sub: daqsĕ; staat: »dagsĕ"; en »dagsaw,"; moet zijn: »daqsĕ" en »daqsaw".

Pag. 34 sub: dĕngar; staat: »de kin"; moet zijn: »het oor"; verder »het vraagteeken" laten vervallen.

Pag. 35 sub: dĕpĕ; bij te voegen: dĕpĕ (*B*) [dĕpaw (*S*)] si(j)'amang; de afstand van den toon van den linkervoet tot aan den middenvinger van de rechterhand gemeten langs eene rechte lijnen waarbij de meest schuinsche stand wordt aangenomen.

Pag. 35 sub: dĕrit; bij te voegen: »II, klanknabootsend woord voor het geluid van het scheuren van kleedingstukken".

Pag. 35 sub: dĕsir; staat: »dĕsir; (ook: dĕsi*gr*)"; moet zijn: »dĕsir (ook: dĕsi*gr*)".

Pag. 36 sub: dingin; staat: »(ĕ)'ndingin"; moet zijn: »(mĕ)'ndingin".

Pag. 37 sub: djadjĕ; staat: »djadah"; moet zijn: »djadjah".

Pag. 37 sub: djagong; staat: »bĕlandĕ (*B*) mĕngalaw (*S*); moet zijn: »bĕlandĕ (*B*); bĕngalaw (*S*)";
de »kommapunt" voor het woord »boelan" te doen vervallen.

Pag. 39 sub: dja*gr*i; staat: »lilipan"; moet zijn: »lilipan";
de zinsnede: »dja*gr*i lilipan; zie pinggan"; te doen vervallen.

Pag. 39 sub: djaring; bij te voegen: »II (mĕ)'ndjaringi = 'aring II".

Pag. 42 sub: djirat; staat: »djirat"; moet zijn: »djirat (ook: dji*gr*at)".

Pag. 42 sub: djoegit; bij te voegen achter het woord: »gawi(j)'ăn": »(zie dit woord)".

Pag. 43 sub: doekĕ; staat: »nijdig"; moet zijn: »nijd".

Pag. 44 bij te voegen tusschen de woorden: »doepĕ'ăn" en »doe*gr*i": »doeq'ô = doe'ô".

Pag. 44 sub: doe(w)'il; staat: »= oempil"; moet zijn: »= 'oewit".

Pag. 44 sub: (ĕ)'mboelo(w)ăn; bij te voegen: II eene waterleiding in het midden van een bouwveld (Bĕsĕmah liba*gr* — Palembang).

Pag. 45 staat: »(ĕ)'ndali(j)'ăn"; moet zijn: »(ĕ)'ndalihan".

Pag. 46 staat: »(ĕ)'ndigi"; moet zijn: »(ĕ)'ndigi".

Pag. 47 sub: (ĕ)'rtĕ; bij te voegen achter het woord: »pĕmbawaw (*S*)": »[ook: pĕmbataq'ăn; vgl. kĕkas]".

Pag. 47 sub: gab*o*l; te laten vervallen: »pl. CXXVI nº. 9 v. H".

Pag. 48 sub: gamal; de zinsnede: »zie die woorden" te plaatsen tusschen »sĕlim*o*t" en »den".

Pag. 49 sub: gantaj; staat: »waarin kleefrijst wordt gaar gekookt (lĕmang) boven het houtvuur staat"; moet zijn: »waarin kleefrijst wordt gaar gekookt, boven het houtvuur staat.

Pag. 49 sub: gant*o*ng; bij te voegen achter het woord »bakĕ": »(zie dit woord)".

Pag. 49 staat: gatj*o*l = gandj*o*r"; moet zijn: »gatj*o*l; de nog niet besneden part. pud. masc".

Pag. 51 sub: gĕloeg*o*r III; bij te voegen achter het woord »bĕbasan": »(zie die woorden)".

Pag. 51 sub: gĕmoeloem*o*t; bij te voegen achter »goemb*o*l": »II".

Pag. 52 sub: gĕmĕrining; bij te voegen achter het woord »g*o*ng": »(zie dit woord)".

Pag. 52 sub: gĕndang; bij te voegen: »II gĕndang 'a'*o*san = dĕndang 'a'*o*san; zie: dĕndang".

Pag. 52 achter het woord »gĕnĕmb*o*ng" een vraagteeken te plaatsen.

Pag. 52 sub: gĕnti; staat: »ook ="; moet zijn: »v.g.l.".

Pag. 52 sub: gĕrawĕ; staat: »flirteeren"; moet zijn: »flirten".

Pag. 53 sub: gĕtang; bij te voegen achter het woord »lĕmang": »(zie dit woord)"; III een doek losjes om het hoofd binden.

Pag. 53 sub: gĕriw*i*t; bij te voegen het woord »ook" tusschen de woorden: »snoepen" en »stelen".

Pag. 53 sub: gĕt*i*l; bij te voegen achter het woord »gamb*igr*": »(zie dit woord)".

Pag. 53 sub: gĕt*o*k; bij te voegen achter het woord »dadaw (*S*)": »(zie die woorden)".

Pag. 54 sub: gil*i*ng; bij te voegen: II = bil*i*ng.

Pag. 54 sub: gings*i*r: staat: »="; moet zijn: »v.g.l.".

Pag. 55 sub: goed*o*ng; bij te voegen achter het woord: »pĕkajoe'ăn": »(ook: samar goed*o*ng pĕkajoe'ăn)".

Pag. 55 staat: »goeg*o*man; bĕgoeg*o*man"; moet zijn: »goeg*o*man (ook: goemg*o*man); bĕgoeg*o*man (ook: bĕgoemg*o*man)".

Pag. 55 bij te voegen achter het woord »tĕrap": »(zie dit woord)".

Pag. 55 staat: »goejoe = 'adj*o*k"; moet zijn: »goejoe; (mĕ)'nggoejoe = ngĕngoenjĕ (*B*)".

Pag. 57 sub: 'idang III; staat: »kalĕ"; moet zijn: »kali".

Pag. 58 bij te voegen tusschen de woorden: »'(i)'joe" en »'ikal": »'(i)j'*o*t (*B*); ngi(j)'*o*t, wat niet te breken is; ook gezegd van iemand die een zeer hoogen ouderdom bereikt ('alang kĕngi(j)'*o*t njawĕ djĕmĕ'ini)".

Pag. 59 sub: 'ind*o*n; de zinsnede: »schade vergoeding ..... ontberen kan" te doen vervallen en bij te voegen achter het woord: »pĕngind*o*nan": »(zie: »wang")".

Pag. 60 sub: 'intar; het woord »voor" te doen vervallen en achter het woord »meel" bij te voegen de woorden: »te zeven".

Pag. 60 sub: 'ipang; bij te voegen achter het woord: »'ipoq": »(zie dit woord)".

Pag. 60 bij te voegen tusschen de woorden: »'ip*o*n" en »'ipoq": »'ip*o*ng = lip*o*ng I".

Pag. 61 sub: kadjang; staat: »boebong"; moet zijn: »moebongan".

Pag. 61 sub: kagol; bij te voegen; II = 'oerong (doch tengevolge van eene plotseling bijkomende omstandigheid).

Pag. 61 sub: ka'in; staat: »pĕngantin"; moet zijn: »pĕngantinan"; bij te voegen achter het woord: »pĕmbataq'ăn": »((ĕ)-'rtaw pĕmbawaw) (*S*)";
de woorden: »(ĕ)'rtĕ (*B*)" en »boenting" in de plaats te stellen van de woorden: »bataq" en »pĕngantin".

Pag. 62 sub: ka'it; bij te voegen het woord: »een" tusschen de woorden: »uit" en »kromgegroeiden".

Pag. 62 sub: kajaw; bij te voegen achter het woord: »doedol": »(zie dit woord)".

Pag. 64 sub: kampiq; bij te voegen achter het woord: »*groe*mbaj": »(zie dit woord)".

Pag. 64 sub: kan; staat: »aanspraakwoord"; moet zijn: »aanspraakswoord".

Pag. 64 sub: kandjat: bij te voegen achter het woord: »kĕlandja*gr*": »I".

Pag. 66 sub: kasah; staat: (zie dit woord)"; moet zijn: »(zie: *gr*oemah)".

Pag. 67 sub: kĕbaw; de woorden: »pingas (*B*) tingas (*S*)" te doen vervallen; staat verder: »tĕboq (*B*) [tĕbo'ăq (*S*)], koembang"; moet zijn: »tĕboq (*B*) [tĕbo'ăq (*S*)]: kanan, kiri, koembang; tjawir".

Pag. 67 staat: kĕbor (*B*), gĕbor (*S*); tĕkĕbor (*B*), tĕgĕbor (*S*); moet zijn: »kĕbol (*B*), gĕbol (*B*); tĕkĕbol (*B*), tĕgĕbol (*S*)".

Pag. 67 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕbol" en »kĕbot": »kĕbor; zie: 'omong".

Pag. 68 sub: kĕdan; staat: »ook = tĕkĕkot; zie: »kĕkot"; moet zijn: »v.g.l." tĕtĕkot; zie: »tĕkot".

Pag. 68 sub: kĕdji; bij te voegen: »II = *gr*ĕpat III; sĕkĕdji = sĕ*gr*ĕpat".

Pag. 68 staat: »kĕkalab"; moet zijn: »kĕkalah."

Pag. 68 sub: kĕkando'ăq; bij te voegen achter het woord: »tĕlang"; »[district Bĕngkĕnang — Mannaq —]".

Pag. 69 sub: kĕkĕdoq; het woord: »zie:" te doen vervallen;
staat: »bi(j)asĕ (*B*)"; moet zijn: »bi(j)ăsĕ (*B*)".

Pag. 69 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕko*gr*" en »kĕlaboe": »kĕkot = kĕka*gr*".

Pag. 70 staat: »kĕlĕbi (ook: sĕlĕbi), stuitbeen"; moet zijn: »kĕlĕbi = sĕlĕbi".

Pag. 70 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕlĕndja*gr*" en »kĕlĕntong: »kĕlĕntit"; clitoris".

Pag. 70 sub: kĕlĕntong; staat: »I = kĕlĕbi (?)"; moet zijn: »zie toelang".

Pag. 71 bij te voegen tusschen de woorden: »kĕmalong" en »kĕmang"; »kĕmam (?); zich geheel inwikkelen bijv. in een deken".

Pag. 71 sub: kĕmindom; staat: »en nagé"; moet zijn: »en nage".

Pag. 73 sub: kĕpoq; staat: »bĕkoeko'ăq (*S*)"; moet zijn: »[bĕkoeko'ăq (*S*)]".

Pag. 74 staat: »kĕ*gr*naj"; moet zijn: »kĕrnaj, (ook: kĕ*gr*naj)".

Pag. 75 sub: kĕ*gr*oengkang; staat: »zie: palaq"; moet zijn: »zie: tĕmpoerong".

Pag. 77 te doen vervallen: »kilah = kinah".

Pag. 78 staat: »kinah [ook: kinah (*B*)], kila (*S*) = djoegĕ (*B*)"; moet zijn: »kina, [ook: kinah] (*B*), kila, [ook: kilah] (*S*) = djoegĕ (*B*)".

Pag. 78 sub: kindon; staat: »heen on weer"; moet zijn: »heen en weer".

Pag. 78 sub: kipat III; staat: »tĕpoelih"; moet zijn: »tĕpoeliq".

Pag. 80 sub: koedoq; te doen vervallen het vraagteeken achter het woord: »nek"

en bij te voegen: »(inz. het doornvormig uitsteeksel van den zevenden halswervel); II, e. s. v. goloq (Bĕsĕmah Libagr — Palembang)".

Pag. 80 sub: koelat II; te doen vervallen de komma tusschen de woorden: »zijn" en »buiten".

Pag. 80 sub: koelĕ; staat: »bilit ti(j)'op"; moet zijn: »bibit ti(j)'op".
te doen vervallen het woord: »pĕngantin" achter het woord: »bruidegom".

Pag. 81 sub: koelĕ; staat 5 keer: »(zie: toetogran"); moet zijn: »(v.g.l.: toetogran"); bij te voegen voor de woorden: »siwar" en »koedjor" het woord: »zie";
staat: »(bruidschat) »koelĕ";" moet zijn: »bruidschat (»koelĕ").

Pag. 82 sub: koendang; staat: »koendang'ĕ"; moet zijn: »koendang'ĕ (*B*) [koendang'ô (*S*); koendangnjaw (*S*)]"; staat: »vergezeid van"; moet zijn: »vergezeld van".

Pag. 82 sub: koepong; staat: »hoofd" moet zijn: »hoofd".

Pag. 83 staat: »koerong"; moet zijn: »koerongan".

Pag. 83 staat: »kaesikan"; moet zijn: »koesikan".

Pag. 85 sub: lakap; bij te voegen achter het woord: »mandoq (*B*)": »(zie die woorden)".

Pag. 86 sub: landap II; staat: »tĕmboq"; moet zijn: »timboq".

Pag. 86 sub: langaj; bij te voegen: »II (Bĕsĕmah libagr — Palembang) = karoh".

Pag. 87 sub: larĕ II; staat: »= sapih (*B*)"; moet zijn: »= sapih (*B*) I".

Pag. 89 sub: lĕlading; staat: »scheplepel"; moet zijn: »scheplepel".

Pag. 89 sub: lĕlajoe'ăn; staat: »tagrok" moet zijn: »tagroq (*B*)".

Pag. 90 sub: lĕnjing; staat: »tinten"; moet zijn: »tuiten".

Pag. 90 sub: lĕntaq; staat: »zie"; moet zijn: »=".

Pag. 91 sub: lĕpat; bij te voegen: »pĕlĕpatan"; »knieholte, vouw onder het kniegewricht".

Pag. 93 sub: lipih; staat: »tandjongan"; moet zijn: »'oemĕ".

Pag. 93 sub: lipong II; te doen vervallen het woord: »liping".

Pag. 93 staat: »lobong (*B*); tĕlobong, op eene plaats blijven liggen, staan van water (*J*)"; moet zijn: »lobong (*B*); op eene plaats blijven liggen, staan van water (*J*)"; v.g.l. tĕlobong.

Pag. 95 sub: loe(w)'ăn; bij te voegen: »II zie: groemah".

Pag. 96 bij te voegen tusschen de woorden: »maboq" en »madaq": »madam; mevrouw".

Pag. 97 sub: mantjik; staat: »lalik"; moet zijn: »laliq".

Pag. 97 sub: maq II; staat: [ook: 'oengkoq (*B*)]"; moet zijn: »[ook: maq 'oengkoq (*B*)]".

Pag. 99 sub: mĕri(j)'ăn; staat: »het bloed........vagina vloeit"; lees: »kraamzuivering, kraamvloed".

Pag. 100 sub: mĕsang; bij te voegen tusschen de woorden: »pĕrahoe;" en »tĕnggalong;": »tĕmbĕlĕtaw".

Pag. 101 sub: moehol; staat: »van"; moet zijn: »voor";

Pag. 102 staat: moe(w)'arĕ (*B*) moe(w)'araw (*S*); moet zijn: »moe(w)'arĕ (*B*), moe(w)'araw (*S*).

Pag. 102 sub: napal; staat: »wergel"; moet zijn: »mergel".

Pag. 103 sub: naw; staat: »bagrĕ'ăn"; moet zijn: »bagro(w)'ăn".

Pag. 103 sub: nĕgĕri; bij te voegen

achter het woord: »heerschen": »zie ook: sĕrgĕ (*B*)".

Pag. 104 het woord: »ngi(j)*o*t" te plaatsen tusschen de woorden: »ngig*o*q" en »ngikaq".

Pag. 105 sub: ngoekoeq; bij te voegen achter het woord: »kakaq"; »II".

Pag. 105 sub: nin*i*q; staat: »grootmoeder van vaderszijde"; moet zijn: »grootmoeder (gewoonlijk van vaderszijde);".

Pag. 106 sub: njĕ; »di(j)awmanaw (*S*) te plaatsen tusschen: »[ ]".

Pag. 107 sub: 'oed*o*t; bij te voegen: »poed*o*tan; opiumpijp".

Pag. 107 sub: 'oej*o*n; bij te voegen tusschen de woorden: »'oej*o*n" en »boe(w)-'oej*o*n": het woord: »boej*o*n".

Pag. 108 sub: 'oemĕ; bij te voegen tusschen de woorden: »vlakke gronden" en »aangelegd": »aan of nabij de oevers der rivieren".

Pag. 109 sub: 'oentjang II; staat: »'oentjang 'antj*i*l (?)"; moet zijn: »'oentjang 'antj*i*l, geklets, gewauwel".

Pag. 109 sub: 'oent*o*t; bij te voegen: »elephantiasis".

Pag. 109 sub: 'oerat kambas; bij te voegen: »ook: spataderen".

Pag. 110 bij te voegen tusschen de woorden: »'oe*gr*on" en »'oer*o*p"; »'oer*o*ng = '*o*r*o*ng".

Pag. 110 bij te voegen tusschen de woorden: »'oewi" en »'*o*l*o*q": »'oew*i*t; met een stuk hout of koevoet iets oplichten om het te verplaatsen (inz. van één zwaar voorwerp)".

Pag. 111 sub: '*o*m*o*ng; bij te voegen: »'*o*m*o*ngan tĕkĕb*o*r"; grootspraak".

Pag. 112 sub: padi; de zinsnede: »padi: 'oesang; zie: 'oesang; padi" op een nieuwen regel te plaatsen.

Pag. 112. sub: padoe; bij te voegen: »IV zie: *gr*oemah".

Pag. 113 sub: pagar; bij te voegen: »pagaran; gehucht".

Pag. 114 sub: pali'arĕ; staat: »waarzegger"; moet zijn: »waarzeggen".

Pag. 114 sub: panah: staat »II slinger van touw"; moet zijn: »II panah 'oemban; slinger van touw".

Pag. 116 sub: pant*i*t; te doen vervallen: »kĕlĕnt*i*t (*S*)".

Pag. 117 sub: pasaq; staat: »par*i*t"; moet zijn: »pir*i*t".

Pag. 117 sub: pas*igr*; staat: »sepas*i*gran = sand*i*ng"; moet zijn: »sĕpas*i*gran, ook = sand*i*ng".

Pag. 118 sub: patar; te doen vervallen: »III".

Pag. 118 sub: pat*i*ng; staat: »labah"; moet zijn: »lĕbah".

Pag. 119 staat: »pĕgoh"; moet zijn: »pĕg*o*q".

Pag. 119 Het woord: »pĕlĕpatan" te doen vervallen.

Pag. 120 bij te voegen tusschen de woorden: »pĕnd*i*ng" en »pĕndjarĕ": »pĕnditĕ (*B*) = panditĕ (*B*)".

Pag. 121 te doen vervallen het woord: »pĕni*gri*san".

Pag. 121 sub: pĕntjang; staat: »die met water gevuld wordt, doorgestoken"; moet zijn: »doorgestoken en met water gevuld".

Pag. 122 sub: pĕragĕ; staat: (bantjang)" moet zijn: »bantjang".

Pag. 122 sub: pĕ*gr*ah III; staat: »pĕ*gr*ah pe*gr*ab*o*n"; »moet zijn: pĕ*gr*ah, in druppelen; pĕ*gr*ah pĕ*gr*ab*o*n, het....".

Pag. 122 sub: pĕrĕgang; staat: »tĕmbĕrang"; moet zijn: »tĕmbirang".

Pag. 123 te doen vervallen het woord: »pĕ*gr*oe*gr*ong".

Pag. 123 sub: pĕ*gr*ot; bij te voegen: »II een streng garen; ook gebruikt als hulp. telw.".

Pag. 124 sub: pi(j)ăs; staat: »pi(j)'ăs (*B*) [(ĕ)'mpi(j)'ăs (*S*)] tĕgaq" e.s.v. haarversiersel;" moet zijn: »pi(j)'ăs (*B*) [(ĕ)-'mpi(j)'ăs (*S*)]: djĕdjaboe, tĕgaq; s.v. haarversiersel".

Pag. 125 sub: pingas; bij te voegen tusschen de woorden: »bĕlah goenting"; en »rantjong tabong"; het woord »rantjong"; staat: »tjawir; sĕping; ti(j)'ăng"; moet zijn: »sĕping; ti(j)'ăng; tjawir".

Pag. 126 sub: pisoh; bij te voegen tusschen de woorden: »miso'ăh (*S*) en »schelden"; »[gewoonlijk verbonden met »toendong"; toendong misoh (*B*) [miso'ăh (*S*)]".

Pag. 127 te doen vervallen het woord: »poedotan".

Pag. 128 sub: poegroq; staat: »(zie dit woord)"; moet zijn: »(zie: groemah)".

Pag. 130 bij te voegen tusschen de woorden: »grabal" en »grabĕ": »rabaq; robust".

Pag. 130 sub: ragaq; achter het woord: »hoeveelheden" een vraagteeken te plaatsen.

Pag. 130 bij te voegen tusschen de woorden: »rambang" en »ramboe": »rambaq = bantjang I".

Pag. 131 sub: randaw; bij te voegen achter het woord: »gadoeng": »(zie die woorden)".

Pag. 131 sub: randjaw; staat: »doorgaan"; moet zijn: »doorgaans".

Pag. 131 sub: grangaj; staat: »zitten"; moet zijn: »zitten".

Pag. 132; Het woord »grangos" te plaatsen tusschen de woorden »grangkil" en »granjang".

Pag. 132 sub: grap; bij te voegen: »II gelijkmatig afgesneden".

Pag. 132 staat: »grapot"; moet zijn: »grapoh".

Pag. 132 te doen vervallen: »rat = rapas.

Pag. 132 sub: ratap; bij te voegen achter het woord: »klaaglied"; het woord »gebed".

Pag. 133 sub: grĕbong; staat: »mansan; moet zijn: »manjan".

Pag. 134 sub: rĕgĕ; staat: »rĕgĕdjĕmĕ"; moet zijn: »rĕgĕ djĕmĕ".

Pag. 135 sub: rĕpat; staat: »sĕgrĕpat ngan kĕning; sĕgrĕpat ngan palaq, afstand van de kruin van het hoofd tot den voet"; moet zijn: »sĕgrĕpat ngan kĕning, afstand van het voorhoofd tot den voet; sĕgrĕpat ngan palaq, afstand van de kruin tot den voet".

Pag. 137 het woord »rimbang" op een anderen regel te plaatsen.

Pag. 137 sub: grimbĕ; staat: »woord" en »een" moet zijn: »woud" en »een".

Pag. 137 bij te voegen achter het woord: »ringaj": »(mĕringaj)".

Pag. 138 sub: ris; staat: »koesikkan; moet zijn: »koesikan".

Pag. 138 sub: gristĕ; staat: »ontm eting"; moet zijn: »ontmoeting".

Pag. 138 sub: groejong; staat: »lont"; moet zijn: »hout".

Pag. 138/148 sub: groemah; staat: »koppen"; moet zijn: »kappen";
»doe(w)'agrĕ (*B*)"; moet zijn: »doe(w)'ă-grĕ (*B*)";
»de vloer"; moet zijn: »den vloer";
»dit noemt men tandang tidoq (*B*), tido'ăq (*S*)"; moet zijn: »dit noemt men tandang tidoq (*B*) [tido'ăq (*S*)]";
doewagraw (*S*); moet zijn: doe(w)'ăgraw (*S*).

Pag. 149 sub: roemĕ; te doen vervallen het vraagteeken achter het woord »soengsang";
bij te voegen achter het woord: »soengsang": »haartjes tegen het beloop in".

Pag. 150 staat: »groerong = goelong";

moet zijn: »*groerong*; (ook: *groegrong*) I = goel*o*ng; II pĕ*g*roerong, een matje of ander vlechtwerk tegen de opening van het rijstblok geplaatst om te beletten dat bij het stampen de padi eruit gestooten wordt".

Pag. 152 sub: sampang; bij te voegen tusschen »pandjang (*S*)"; en »pĕrsĕman;": »djarang".

Pag. 153 bij te voegen tusschen de woorden: »sandĕ" en »sandjĕ": »sanding; wat ter vergelijking naast of tegen over elkander is gesteld".

Pag. 155 sub: sarat; staat: »gepakl" moet zijn: »gepakt";
staat: »(ĕ)'ndĕlĕman"; moet zijn: »dĕlĕman".

Pag. 156 het woord »sĕbitoe (*B*)" te doen vervallen.

Pag. 156. sub: sĕdĕkah; staat: oppermaal"; moet zijn: »offermaal".

Pag. 157 sub: sĕlampong I; bij te voegen tusschen de woorden: »waarvan" en »banden" het woord: »de";

sub: sĕlamp*o*ng II; bij te voegen achter het woord: »hoofddeksel" de woorden: »inz. door den wind".

Pag. 157 sub: sĕlimpang II; staat: »hengeltnig"; moet zijn: »hengeltuig".

Pag. 157 sub: sĕlisih; staat: »geschill" en »geschi"; moet zijn: »geschil".

Pag. 158 sub: sĕloepat; staat: »schieletje"; moet zijn: »schilletje".

Pag. 158 sub: sĕmap; staat: »kĕsĕnĕ (*B*)"; moet zijn: »kĕsĕnĕ matĕ (*B*)".

Pag. 158 sub: sĕmbajaw'ăn; staat: »bedwelend"; moet zijn: »bedwelmd";

Pag. 159 sub: sĕmbitoe; bij te voegen achter het woord: »dikalĕ (*B*)"; »zie di VI".

Pag. 159 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕmĕgi" en »sĕmĕntarĕ": »sĕmĕlang"; zie mĕlang".

Pag. 159 sub: sĕmpal; staat: »ook"; moet zijn: »v.g.l.".

Pag. 159 staat: sĕmpi'ongan"; moet zijn: »sĕmpi(j)'*o*ngan".

Pag. 160 sub: sĕngkĕlang; staat: »dit"; moet zijn: »die".

Pag. 160 sub: sĕngkĕlaw; bij te voegen achter »kĕroliq (*B*)": »(zie die woorden)".

Pag. 161 sub: sĕ*g*rap; staat: »sajĕ (*B*)"; moet zijn: »sajĕ (*B*) II".

Pag. 162 bij te voegen tusschen de woorden: »sĕsĕlĕ" en »sĕsĕnj*o*m": »sĕsĕnaj; zie sĕnaj".

Pag. 162 sub: sĕsĕnj*o*m; staat: »sĕsĕnjom; glimlachen"; moet zijn: »sĕsĕnj*o*m (g.r.w.d; sĕnj*o*m, dat weinig in gebruik is); glimlachen".

Pag. 163 bij te voegen tusschen de woorden: »silĕ" en »silip": »silih (*B*) = simbang".

Pag. 163 sub: simah; te doen vervallen het woord »sĕsimah" voor »II".

Pag. 164 sub: sindjaran; bij te voegen achter het woord: »soegoe"; »(zie dit woord)".

Pag. 164 sub: singkil: bij te voegen achter de woorden: »samban batang"; »(zie: samban II)".

Pag. 165 sub: siring; bij te voegen achter het woord: »afvoergoot"; het woord: »waterleiding".

Pag. 165 sub: soegoe; te doen vervallen het vraagteeken achter het woord: »schaaf".

Pag. 166 sub: soeling; staat: »acolusharp"; moet zijn: »aeolusharp".

Pag. 166 sub: soemahan; staat: »kĕdi(j)aw"; moet zijn: »kĕdi(j)'ăn".

Pag. 166 sub: soembang I; bij te voegen achter het woord: »gĕrgoq": »(zie dit woord)".

Pag. 167 sub: soepaq; bij te voegen: »II = sĕmpal".

Pag. 167 sub: soerong; »(zie dit woord)" te plaatsen tusschen de woorden: »sanggan" en »den".

Pag. 167 sub: soeroq; staat: »dit"; moet zijn: »dat".

Pag. 168 sub: tabir; staat: »(zie dit woord)"; moet zijn: »(zie: kajoe)".

Pag. 168 sub: taboh; bij te voegen achter het woord: »gong"; »(zie dit woord)".

Pag. 168 sub: tabor; bij te voegen achter het woord: »si(j)'alang": »(zie dit woord)".

Pag. 169 sub: tali; bij te voegen tusschen de woorden: »buffel" en »'oelogr"; »:koelĕ (*B*), [koelaw (*S*)], het bedrag, dat niet betaald wordt van den gevorderden bruidschat".

Pag. 170 sub: tali; staat: »pasoq"; moet zijn: »pasaq".

Pag. 170 sub: taming; staat: »schied"; moet zijn: »schild".

Pag. 171 snb: tang; staat: »kleinkind"; moet zijn: »klinkend".

Pag. 171 sub: tanggĕ, staat: »lintjap"; moet zijn: »lintjaq".

Pag. 171 sub: tangi; staat: »na een sterfgeval, (zie dit woord)"; moet zijn: »(zie dit woord) na een sterfgeval".

Pag. 171 sub: tangkai; staat: »tagroq (*B*), sĕtangkaj, tagro'ăq (*S*)"; moet zijn: »tagroq (*B*) [tagro'ăq (*S*)] sĕtangkaj".

Pag. 172 sub: taqkĕtaraw; staat: »pĕtjat"; moet zijn: »pĕtjot".

Pag. 173 sub: tĕbal; staat: »deug"; moet zijn: »derg".

Pag. 174 sub: tĕlĕntang; staat achter het woord »leggen" een komma; moet zijn een kommapunt.

Pag. 174 sub: tĕlobong; staat: »stilstand"; moet zijn: »stilstaand".

Pag. 175 sub: tĕmbaj III; staat: [ook: tĕmbajnjĕ (*B*), (tĕmbaj'ô of tĕmbajnjaw (*S*))]"; moet zijn: [ook: tĕmbajtĕmbajnjĕ (*B*) (tĕmbajtĕmbaj'ô of tĕmbajtĕmbajnjaw (*S*))]".

Pag. 175 sub: tĕmbos; staat: »nachtmerrie; moet zijn: »zie: mimpi".

Pag. 175 staat: »temekah"; moet zijn: »tĕmĕkah".

Pag. 176 sub: tĕnong; een komma te plaatsen tusschen de woorden: »padi" en »pinang".

Pag. 178 staat: »tĕgrot"; moet zijn: »tĕgrot (?)".

Pag. 178 sub: tĕtap; bij te voegen; »III = pĕgrah II".

Pag. 178 sub: tĕtaran; staat: »zand"; moet zijn: »rand"; staat: »ti(j)ĕp; bĕti(j)'ĕp"; moet zijn: »ti(j)op; bĕti(j)'op".

Pag. 179 sub: tikagr; bij te voegen tusschen de woorden: »boentaq," en »pandan"; het woord: »kĕtji'ăq (*S*),".

Pag. 180 sub: tiq; staat: sprocten"; moet zijn: »sproeten".

Pag. 182 sub: tjantol; staat: »horsten"; moet zijn: »borsten".

Pag. 184 sub: tjĕntjang; het teeken: »="; te doen vervallen.

Pag. 185 sub: tjidĕ; staat: »tjilakĕ"; moet zijn: »tjĕlakĕ".

Pag. 186 sub: tjintĕ; bij te voegen: »II, voorbeeld".

Pag. 186 staat: »tjoebong"; moet zijn: »tjoebong (kĕtjoebong);".

Pag. 186 bij te voegen tusschen de woorden: »tjoentñ" en »tjoepaq": »tjoento; voorbeeld";

Pag. 187 staat: »tjoering"; moet zijn: »tjoegring (ook: tjoering)".

Pag. 187 sub: tobang; bij te voegen tusschen de woorden: »daarin" en »bĕsi boegroq", het woord: »inz".

Pag. 188 sub: toekang; bij te voegen tusschen de woorden: »ambachtsman;"

en »toekang pasah"; »toekang lĕbah = djoe*gr*oe tinggi; zie: djoe*gr*oe".

Pag. 188 sub: toekoe; te doen vervallen: »(zie dit woord)".

Pag. 188 sub: toek*o*ng; staat: »mons veneris"; moet zijn: »mons veneris; (v. g.l.: boek*o*ng)".

Pag. 189 sub: toelang I; staat: »kĕlintong"; moet zijn: »kĕlĕnt*o*ng".

Pag. 191 sub: toepik I; staat: »kabong"; moet zijn: »kĕb*o*ng".

Pag. 191 sub: toepik II; staat: »kaatspel"; moet zijn: kaatsspel".

Pag. 192 sub: toet*ogr*; bij te voegen achter het woord: »mandas"; »(ook: pangkal)".

Pag. 193 sub: toel*ogr*; staat: »b paq"; moet zijn: »bapaq".

SCHETS VAN DE GRAMATICA.

Pag. 198 staat:	Bĕsĕmahsch;	Sĕrawajsch.
	tjint*o*ng;	sint*o*ng;
	riding;	
		*gr*anjaug.
moet zijn:	sint*o*ng;	tjint*o*ng;
	*gr*iding;	
		*gr*anjang;
Pag. 200	staat;	moet zijn:
	getranscribeerd door »i";	getranscribeerd door »î";
» 201	(mĕ)'ndatângi;	(mĕ)'ndatâ̂ngi;
	sĕbĕnâ*gr*'ô;	sĕbĕna͡*gr*'ô;
	boengaw'ăn;	boenga͡w'ăn;
	boekaqka(n)njâwlah;	boekaqka(n)nja͡wlah;
	mĕlĕkat;	mĕlikat.
» 204 bij te voegen achter:	[damanjaw (*S*)]":	»Rĕbanon is haar naam";
	staat;	moet zijn:
	lomangat;	lom'angat;
» 209	sĕto(ew)'aw;	sĕtoe(w)aw;
» 212	hot aanhechtsel;	het aanhechtsel.
» 217	*gregr*adoe;	*grĕgr*adoe;
	woordon;	woorden.
» 221	»ó(*S*)";	»ô(*S*)";
» 223	(ĕ)'ndiaq;	(ĕ)'ndi'ăq.
» 224	tekalĕ;	tĕkalĕ;

» 229 Als noot bij te voegen:

(S) Vermoedelijk zijn ook dwerghert- en uilenspiegelverhalen bij het volk bekend.

Te lezen in plaats van »littératuur"; doe(w)'ăw" »di(j)'ăw"; »litteratuur"; »doe(w)'aw"; »di(j)'aw".
